

ROMÂNIA

în anticamera
Conferinței de Pace
de la Paris

DOCUMENTE

ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

**România în anticamera
Conferinței de Pace de la Paris:
Documente**

**Romania in the antechamber
of the Peace Conference of Paris:
Documents**

**La Roumanie dans l'antichambre
de la Conférence de la Paix de Paris:
Documents**

ISBN 973-97394-5-8

ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

**ROMÂNIA ÎN ANTICAMERA
CONFERINȚEI DE PACE DE
LA PARIS**

DOCUMENTE

**Coordonator:
MARIN RADU MOCANU**

București, 1996

Ediție de documente întocmită de:

**LIDIA BRÂNCEANU
SIMONA CEAUȘU
NICOLAE DINU
DANIELA GEORGESCU**

**MARIN RADU MOCANU
AFRODITA PETROVICI
IOAN SUCIU**

Traducere: MARGARETA MIHAELA CHIVA (Lb. franceză)

Redactor: LIDIA BRÂNCEANU

**CUPRINS
CONTENTS
SOMMAIRE**

1.	ARGUMENT	7
	ARGUMENT	9
	ARGUMENT	11
2.	LISTA DOCUMENTELOR	13
	LIST OF DOCUMENTS	19
	LISTE DE DOCUMENTS	26
3.	DOCUMENTE	33
	DOCUMENTS	33
	DOCUMENTS	33
4.	INDICE ANTROPONIMIC	511
	INDEX ANTROPONIMIC	511
	INDEX ANTHROPONYMIQUE	511
5.	INDICE TOPONIMIC	517
	INDEX TOPONYMIC	517
	INDEX TOPONYMIQUE	517

ARGUMENT

Era firesc, credem, ca autorii volumelor de documente „România – marele sacrificat al celui de al doilea război mondial“ și „România și Armistițiul cu Națiunile Unite“ să-și încheie demersul istoriografic alcătuind și unul ca cel de față referitor la statutul României stabilit prin Tratatul de Pace de la Paris (februarie 1947), cu atât mai mult cu cât Armistițiul (12 septembrie 1944) se „întronase“ de-a binelea la București, ba și cu aplicări ce ieșeau cu mult în afara prevederilor acestuia, în ciuda încrederii Regelui Mihai I în „spiritul de camaraderie“ ce ar fi unit trupele române și armata rusă¹.

Situarea României, ca și a altor state implicate în trecutul conflict armat mondial, în zona de dominare sovietică, s-a făcut prin îndelungata Conferință de pace de la Paris, ce s-a derulat cu precădere în a doua parte a anului 1946, pe comisii vizând problemele politico-militare, teritoriale și economice, modalitatea și ordinea „rezolvării“ acestora fiind prestabilite la Moscova, Londra și Washington.

În ceea ce privea România, s-a făcut mult zgomot în special în jurul regimului Transilvaniei de Nord în viitoarea configurație a graniței de vest.

Ungaria se arăta interesată ca lucrările Conferinței să-i asigure rezolvarea a trei probleme: rectificarea frontierelor dinspre apus, autonomia Transilvaniei și garanții de protecție a minorității ungare din România², pretenții față de care Guvernul român s-a exprimat clar în Conferință, în sensul că, Guvernul democrat ungar, în contradicție cu asigurările sale de renunțare la acel imperialism și de adoptare a unei sincere politici de colaborare economică, culturală și socială cu statele vecine nu se dă în lături de a adopta principiile și metodele Ungariei de altă dată, care au constituit un atât de grav obstacol pentru întărirea păcii și dezvoltarea unei rodnice colaborări în această parte a Europei³.

În cadrul Comisiei pentru problemele politice și teritoriale România a adus în discuție dreptul său la statutul de cobeligerant, prilej cu care din cele 12 state reprezentante, numai 4 au votat pentru (Bielorusia, Cehoslovacia, Ucraina și Franța), poziție ce trebuie, credem, să fie privită ca ieșind tot dintr-un calcul de culise al Conferinței, un *contra* peste tot putând naște suspiciuni privind tratamentul țărilor ex-satelite.

De asemenea, în Comisia economică, Delegația română, s-a zbatut din răspuneri pentru a diminua datoria publică a României centralizată într-un noian de restituiri, despăgubiri și compensații stabilite în proiectul Tratatului de Pace cu Puterile Aliate și Asociate.⁴

Eforturile depuse de delegațiile române în Comisiile Conferinței pentru a asigura României un statut cât mai aproape de realitatea europeană

postbelică, prin semnarea Tratatului de Pace cu Puterile Aliate și Asociate, nu au depășit, din păcate, cu nimic cele prevăzute de Convenția de Armistiție într-o problemă sau alta.⁵

Astfel că raportul Biroului de informații al Departamentului de Investigații pentru Europa al S.U.A., din iulie 1947, cu privire la amestecul sovietic, în afacerile interne ale României adresat forurilor conducătoare americane, nu putea fi decât tardiv, acestea lămurindu-se abia acum „că rușii au interese personale în România, principalul lor scop fiind să influențeze dezvoltarea economică și politică a României într-o direcție favorabilă U.R.S.S.”⁶

Deși destul de activă în lucrările Conferinței de Pace, România a rămas totuși neuzită de marile Puteri și numai realitatea ulterioară a societății românești, ca a întregului sud-est european de altfel, a trebuit să fie luată drept mărturie certă asupra unui curs ireversibil al evenimentelor.

Marin Radu Mocanu

NOTE

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 32/1944, f. 1.
2. Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, rol. 69, f. 324.
3. Ibidem, rol. 72, f. 103-119.
4. Ibidem, rol. 74, f. 281-289.
5. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 451, f. 266-269.
6. Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme SUA nr. 579-625.

ARGUMENT

It was natural, in our opinion, that the authors of the two documentary volumes entitled *Romania – The Sacrificed State of WW2* and *Romania and the Armistice with the Allies* ended their historiographic approach by writing a work such as the one hereby presented, treating the status of Romania as established through the Peace Treaty in Paris (February 1947), so much the more since the Armistice (September 12, 1944) had come into force in Bucharest, unfortunately with applications far beyond its provisions, despite king Mihai I's confidence in the „*esprit de corps*“ which might have brought together the Romanian troops and the Russian army¹.

Romania's placing within the area of Soviet domination was the result of the Peace Conference in Paris, which was basically held during the second half of 1946, as organized on special commissions concerned with political, military territorial and economic matters, the „solving“ of which, in point of means and priorities, was to be pre-established on Moscow, London and Washington.

As for Romania, a lot of noise was made mainly around the issue of the regime in northern Transylvania within the future configuration of the western border.

Hungary took great efforts to make sure that the Conference would solve three problems of interest for her: the „adjustment“ of the western frontiers, Transylvania's autonomy and guarantees for the protection of the Magyar minority in Romania²; the Romanian government was very specific about those claims, at the Conference, in that the Democrat Hungarian Government – contrary to its promises to give up imperialism and adopt an honest policy of economic, cultural and social cooperation with the neighbouring countries, was still ready to adopt the old principles and methods which had been an obstacle for the establishing of peace and for the development of a fruitful cooperation in this part of Europe³.

Within the Commission for political and territorial matters, Romania brought forth her right to the status of cobelligerent country; but, only 4 of the 12 states represented there voted *for* (Belarus, Czechoslovakia, Ukraine and France). In our view that position has to be seen as the result of a backstairs movement of the Conference, as a total vote *against* might have aroused suspicions as to the treatment of the ex-satellite countries.

Likewise, within the economic commission the Romanian delegation struggled to diminish Romania's public debt as centralized in a huge amount of restitutions, and compensations established in the draft of the Peace Treaty with the Allies and the Associate Countries⁴.

The efforts taken by the Romanian delegations within the Conference Commissions in order to secure Romania with a status as close to the post-bella European reality as possible, by signing the Peace Treaty with the Allies and the Associate Countries could not, unfortunately, be more successful than those taken, in different matters, and as reflected by the Armistice Convention⁵.

Hence, the Report of the Information Bureau of the Investigations Department for Europe of the U.S.A., of July 1947, concerning the soviet interference with Romania's domestic affairs, and addressed to the American high officials was nothing but a belated one, because it was only too late that the American officials understood that „the Russians had personal interests in Romania, their main purpose being to influence the economic and political development of Romania to a direction favourable to the USSR“⁶.

As active as it may have been during the Peace Conference, Romania was not heard by the Great Powers; only the subsequent reality of the Romanian society, and of the entire south-eastern Europe was to be an undeniable proof of the irreversible course of the events.

Marin Radu Mocanu

NOTES

1. Central National Historical Archives, fund The Royal House, News, doss. 32/1944, f. 1.
2. The Archive of the Minister for Foreign Affaires, Peace Conference of Paris, 1946, rol. 69, f. 324.
3. Ibidem, roll. 72, f. 103-119.
4. Ibidem, roll. 74, f. 281-289.
5. Central National Historical Archives, fund Minister of Finances, Research Office, doss. 451, f. 266-269.
6. Central National Historical Archives, USA microfilm collection, Nr. 579-625.

ARGUMENT

Il paraît normal que les auteurs de ces volumes de documents „La Roumaine – le grand sacrifié de la deuxième guerre mondiale“ et „La Roumanie et l'Armistice avec les Nations Unies“ closent leur démarche historiographique en rédigeant le présent volume visant le statut de la Roumanie, établi par le Traité de paix de Paris (février 1947), d'autant plus que l'Armistice (12 septembre 1944) s'était „intronisé“ à Bucarest avec des applications qui dépassaient de beaucoup ses dispositions, malgré la confiance du roi Michel Ier dans „l'esprit de camaraderie“ qui aurait rapproché les troupes roumaines à l'Armée russe¹.

La situation de la Roumanie, ainsi que des autres États impliqués dans ce conflit armé mondial, dans la sphère de domination soviétique se passait à la Conférence de la Paix de Paris, déroulée dans la deuxième moitié de l'année 1946, par ses commissions visant des questions politico-militaires, territoriales et économiques dont l'ordre et la manière de les poser avaient été déjà préétablis à Moscou, à Londres et à Washington.

En ce qui concerne la Roumanie on avait fait beaucoup de bruit particulièrement autour du régime que devait avoir la Transylvanie de Nord dans la future configuration des frontières de l'ouest.

La Hongrie se montrait toujours intéressée que les travaux de la Conférence donnent une réponse aux trois questions qu'elle posait: la révision des frontières occidentales, l'autonomie de la Transylvanie et des garanties visant la protection de la minorité hongroise de Roumanie², prétentions envers lesquelles le gouvernement s'est exprimé nettement dans la Conférence. Il a relevé que le gouvernement démocrate hongrois, en contradiction avec ses promesses de renoncer à l'impérialisme et d'adopter une politique loyale, de collaboration économique, culturelle et sociale envers les États voisins, n'hésite pas d'adopter les principes et les méthodes de la Hongrie d'autrefois, qui ont fait obstacle au maintien de la paix et au développement d'une collaboration fructueuse dans cette partie de l'Europe³.

Dans le cadre de la Commission pour les problèmes politiques et territoriales la Roumanie a mis en discussion son droit au statut de pays cobelligérant, et à cette occasion, des 12 États qui ont été représentés, seulement 4 ont voté pour (la Biélorussie, la Tchécoslovaquie, l'Ukraine et la France), position qu'on estime issue d'un calcul de coulisse de la Conférence car un vote unanime contre aurait entraîné des suspicions visant le traitement réservé aux pays ex-satellites⁴.

Dans la Commission économique la délégation roumaine s'est efforcée aussi de diminuer la dette publique de la Roumanie, présentée sous la

forme d'un tas de restitutions, dédommagements et compensations établis par le projet de Traité de paix avec les Puissances alliées et associées.

Les efforts de la délégation roumaine dans les commissions de la Conférence en vue d'assurer à la Roumanie, par la signature du Traité de paix avec les Puissances alliées et associées, un statut rapproché à la réalité européenne à la fin de la guerre n'ont pas dépassé malheureusement en rien ce qu'on avait déjà prévu par la Convention d'Armistice⁵.

D'ailleurs le rapport du Bureau de renseignements du Département américain d'Investigations pour l'Europe, datant du mois de juillet 1947 et visant l'immixtion soviétique dans les affaires intérieures de la Roumanie, ne pouvait être que tardif car les autorités américaines ne comprenaient que trop tard que „les Russes agissent par intérêt en Roumanie, ayant pour but d'influencer le développement économique et politique de la Roumanie dans une direction favorable à l'U.R.S.S.”⁶.

Bien qu'elle fût active lors des travaux de la Conférence de Paix, la Roumanie reste cependant mal entendue par les Hautes Puissances et l'évolution ultérieure de la société roumaine, comme d'ailleurs celle du Sud-Est européen, témoigne du cours irréversible des événements.

Marin Radu Mocanu

NOTE

1. Archives nationales historiques centrales, fonds Maison Royale, Divers, dossier 32/1944, f. 1.
2. Archives du Ministère de Affaires Etrangères, fonds Conférence de Paix de Paris, 1946, rol. 69, f. 324.
3. Ibidem, rol. 72, f. 103-119.
4. Ibidem, rol. 72, f. 103-119.
5. Archives nationales historiques centrale, fonds Ministère des Finances, dossier 451, f. 266-269.
6. Archives nationales historiques centrales, collection microfilms E.U.A. no. 579-625.

LISTA DOCUMENTELOR

1. **1946 ianuarie 6, București.** Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București și adresat secretarului de stat la Washington cu referire la „manevrele“ prin care Vâșinski a împiedicat includerea lui Ion Mihalache și Constantin Brătianu în Guvernul român.
2. **1946 februarie 4, București.** Notă prin care Guvernul român este anunțat că s-a desființat Comisia Română de Armistițiu și s-a înființat în locul ei Comisia Română de Legătură cu Comisia de Control și pe lângă aceasta Delegația militară.
3. **1946 martie 4, București.** Telegrama diplomatului britanic Jan Le Rougetel, adresată Foreign Office-ului, cu referire la refuzul regelui Mihai de a semna două proiecte de decret înaintate de guvern, care ar duce la încălcarea drepturilor și libertăților individuale în România.
4. **1946 martie 6, București.** Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București și adresat secretarului de stat la Washington cu privire la poziția guvernului, a național-tărăniștilor și liberalilor, față de aplicarea deciziilor adoptate la Moscova.
5. **1946 martie 19, Washington.** Sinteza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est“, întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., referitoare la împărțirea țărilor în categoriile de interes ale U.R.S.S.
6. **1946 martie 23, Washington.** Sinteza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est“, întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., cu privire la situația din România.
7. **1946 martie 23, Washington.** Sinteza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est“, întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., privind problemele locale și internaționale apărute în desfășurarea alegerilor în țările foste ocupate și inamice.
8. **1946 martie, București.** Notă asupra situației economice românești în urma aplicării obligațiilor ce decurg din Convenția de Armistițiu, apreciată ca o sarcină destul de grea chiar pentru o economie normală.
9. **1946 aprilie 1, București.** Telegrama ministrului de externe român, Gheorghe Tătărescu, către Delegația română din Londra privind atitudinea anglo-americană potrivnică retrocedării întregii Transilvanii Românei, cerută de partea sovietică, drept urmare a îndeplinirii condițiilor din Convenția de Armistițiu încheiată cu Puterile Aliate.

10. **1946 aprilie 24, București.** Scrisoarea adresată Guvernului român de generalul I.Z. Susaikov, locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control în România, cu privire la poziția Guvernului sovietic față de îndeplinirea obligațiilor stabilite în Convenția de Armistițiu.
11. **1946 aprilie, București.** Raportul Guvernului român adresat generalului V.P. Vinogradov, șeful de Stat Major al Comisiei Aliate de Control privind eforturile și posibilitățile economiei naționale românești pentru îndeplinirea prevederilor Convenției de Armistițiu și solicitarea unor înlesniri în acest sens.
12. **1946 mai 8.** Buletin informativ referitor la un articol apărut în ziarul „New York Times“, privitor la hotărârea Conferinței de Pace de la Paris de a reda României teritoriul de nord al Transilvaniei.
13. **1946 mai 12, Moscova.** Informarea ambasadorului român la Moscova, Iorgu Iordan, asupra scopului vizitei Delegației guvernamentale ungare în Uniunea Sovietică de a solicita acesteia ca o parte din teritoriul Transilvaniei să fie cedat Ungariei; Guvernele englez și american nu au fost de acord.
14. **1946 mai 15.** Fragment dintr-un memoriu adresat Guvernului român de către comunitatea germană din România, și în care se arată măsurile luate contra ei ca urmare a prevederilor Convenției de Armistițiu și cererile acesteia pentru a fi salvată de la dispariție.
15. **1946 mai 23, București.** Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București, adresat secretarului de stat la Washington cu referire la situația politică din România, în cursul lunilor aprilie și mai 1946.
16. **1946 iunie 1, București.** Adresa Comisiei Aliate de Control, semnată de locțiitorul președintelui general colonel I.Z. Susaikov și de șeful de stat major, general locotenent V.P. Vinogradov, trimisă ministrului de război, general de corp de armată C. Vasiliu-Râșcanu, referitoare la punctul de vedere asupra proiectului de Decret-lege privitor la noua organizare și efectivele armatei române.
17. **1946 iunie 10, București.** Notă analitică asupra problemei datoriei publice a Statului român, invocată de Puterile Aliate în proiectul Tratatului de Pace cu România.
18. **1946 iunie 11, Paris.** Raportul ambasadorului României în Franța, R. Franasovici, către ministrul de Externe, Gheorghe Tătărescu, asupra componenței, participării și modului de organizare și desfășurare a Conferinței de Pace de la Paris.
19. **1946 iulie 13, București.** Telegramă adresată de reprezentantul diplomatic al S.U.A. la București, Burton Y. Berry, secretarului de stat al S.U.A. cu referire la atitudinea personalităților politice din România, față de situația internă și internațională a țării.
20. **1946 iulie 15, Paris.** Raportul ambasadorului român în Franța, R. Franasovici, adresat vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Străine, Gheorghe Tătărescu, în legătură cu rezultatele lucrărilor Conferinței de Pace de la Paris privind în special configurația graniței de vest a României.

21. **1946 iulie 15, București.** Telefonograma locțiitorului președintelui Comisiei Aliate de Control din România, I.Z. Susaikov, adresată lui M. G. Gribanov, referitoare la legile semnate de regele Mihai I.
22. **1946 iulie 17, Paris.** Telegrama Legației Române cu privire la discuțiile ambasadurilor României și Ungariei privind pretențiile părții ungare asupra frontierelor și a statutului Transilvaniei.
23. **1946 iulie 24, Washington.** Sinteza „Situația economică actuală din țările est-europene, cu excepția U.R.S.S.“, întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A. referitoare la trupele de ocupație sovietice existente în România și Ungaria.
24. **1946 iulie 29, București.** Memoriul intitulat „România în fața Conferinței de Pace“, în care se aduc argumente economice, militare și morale în apărarea dreptului de cobeligeranță a României și a celor ce ar decurge din acest statut.
25. **1946 iulie 30, București.** Observațiile formulate de diplomații români acreditați Conferinței de Pace de la Paris asupra proiectului de Tratat de Pace dintre Națiunile Unite și România, întocmit de Conferința miniștrilor de externe ai Puterilor Aliate.
26. **1946 iulie-octombrie, București.** Memoriul Guvernului român adresat Conferinței de Pace de la Paris, privitor la condițiile Tratatului de Pace între România și Puterile Aliate și la pretențiile Ungariei față de România.
27. **1946 august 1, Londra.** Telegramă de la Legația română, cu comentarii de presă asupra activității delegațiilor la Conferința de Pace de la Paris, în special a celei ungare, preocupată de drepturile minorităților maghiare din România și din alte țări europene.
28. **1946 august 5, Paris.** Telegramă a Legației române adresată ministrului de externe, Gheorghe Tătărescu, referitoare la solicitările reprezentanților Congresului Mondial Evreiesc privind drepturile evreilor din România postbelică.
29. **1946 august 8.** Declarațiile lui Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc din România /făcute B.B.C.-ului/, privind situația politică din România, a opoziției în special și șansele țării, în raport de această situație, la Conferința de Pace de la Paris.
30. **1946 august 9, București.** Stenograma Consiliului de Miniștri în care s-a discutat răspunsul Delegației române ce va participa la Conferința de Pace, la discutarea proiectului Tratatului de Pace.
31. **1946 august 21, București.** Notă informativă ce relatează faptul că Grigore Gafencu, fost ministru plenipotențiar, a depus din partea opoziției române un memoriu la biroul Conferinței de Pace de la Paris.
32. **1946 august 27, Luxemburg.** Notă asupra ședinței Comisiei politice și teritoriale pentru România, privind discutarea statutului de cobeligeranță al României, în viziunea Puterilor Aliate și a țărilor vecine, membre ale Comisiei respective.
33. **1946 septembrie 2, Paris.** Discursul pronunțat de Gheorghe Tătărescu, șeful delegației române la Conferința de Pace de la Paris, în fața

- Comisiei politice și teritoriale pentru Ungaria și România, prin care susținea restabilirea graniței de nord-vest a României.
34. **1946 septembrie 6, Washington.** Sinteza „Privire de ansamblu asupra reconstrucției europene: România“ întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Dpartamentului de Stat al S.U.A.
 35. **1946 septembrie 23, București.** Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri, privind raportul Delegației României la Conferința de Pace de la Paris, despre poziția pe care a avut-o față de clauzele politice și teritoriale, incluse în Proiectul de Tratat de Pace al Națiunilor Unite cu România.
 36. **1946 septembrie 24.** Notă informativă apărută în ziarul „Daily Telegraph“, în legătură cu sumele secrete reprezentând plățile românești către Moscova, descoperite de Comisia economică pentru Balcani a Conferinței de Pace de la Paris.
 37. **1946 septembrie 27, Sibiu.** Notă informativă despre starea de spirit a populației față de mersul Conferinței de Pace de la Paris.
 38. **1946 septembrie 29.** Scrisoarea profesorului Al. Răzmeriță, adresată regelui Mihai, cerându-i ca, în vederea participării României la încheierea Tratatului de Pace, să se adreseze Organizațiilor Națiunilor Unite cu documente care să demonstreze că participarea României la războiul antisovietic a fost justificată de necesitatea eliberării propriului teritoriu, invadat de Uniunea Sovietică în iunie 1940 (Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței).
 39. **1946 septembrie.** Rezumatul memoriului românilor stabiliți în Paris, adresat Conferinței de Pace, militând pentru scoaterea țării dintr-o anumită zonă de influență.
 40. **1946 octombrie 10, Paris.** Eugen Filotti, ministrul plenipotențiar al României la Pari, trimite lui Gheorghe Tătărescu, ministrul Afacerilor Externe expunerile asupra lucrărilor Comisilor Conferinței de Pace cu privire la Proiectul de Tratat de Pace al Puterilor Aliate cu România, la Tratatul de Pace cu Ungaria și la situația evreilor din România.
 41. **1946 octombrie 12.** Comentarii ale Agenției Rador (Paris) cu privire la discutarea condițiilor Tratatului de Pace al Puterilor Aliate cu România, în problema regimului navigabil al Dunării.
 42. **1946 octombrie 19, București.** Stenograma Consiliului de Miniștri, privind raportul Delegației române la Conferința de Pace de la Paris; despre poziția României față de clauzele de ordin economic și financiar din Proiectul Tratatului de Pace al Națiunilor Unite cu România.
 43. **1946 octombrie, Paris.** Observații privitoare la Proiectul Tratatului de Pace cu România înaintat de opoziția românească, refugiată la Paris.
 44. **1946 noiembrie 15, București.** Scrisoare adresată de Burton Y. Berry, reprezentantul diplomatic al S.U.A. la București, lui Gheorghe Tătărescu, ministru al Afacerilor Străine; este prezentată poziția Guvernului S.U.A. față de Guvernul dr. P. Groza.
 45. **1946 noiembrie 16, București.** Scrisoare adresată de Adrian Holman, diplomat britanic aflat la București, lui Gheorghe Tătărescu, ministrul

Afacerilor Străine privind poziția Guvernului Marii Britanii față de Guvernul dr. P. Groza.

46. **1946 noiembrie 18, București.** Telefonograma locțiitorului președintelui Comisiei Aliate de Control din România, I.Z. Susaikov, adresată vicecomisarului poporului la Departamentul Afacerilor Străine al U.R.S.S., V.G. Dekanozov, referitoare la acțiunile partidelor politice istorice și măsurile luate de Partidul Comunist Român înaintea alegerilor.
47. **1946 noiembrie 26, San José.** Articol publicat de ziarul „La Nacion” din San José, Costa Rica, sub titlul „Problema românească”, cu referiri la implicațiile pe care recunoașterea de către S.U.A., a Guvernului dr. P. Groza, le poate avea pe plan internațional.
48. **1946 decembrie 2, București.** Telefonograma ambasadorului sovietic în România, S. Kavtaradze, adresată lui V. G. Dekanozov ce cuprinde nota înaintată de Gheorghe Tătărescu referitoare la aprecierile Guvernului britanic asupra campaniei electorale din România.
49. **1946 decembrie 11, București.** Expunerea ministrului Eugen Filotti asupra activității Delegației române la lucrările Conferinței de Pace de la Paris (august-octombrie) vizând clauzele politice ale proiectului de Tratat de Pace cu România elaborat de miniștrii de externe ai Puterilor Aliate.
50. **1946 decembrie 16, București.** Expunerea ministrului Ion Christu asupra activității Delegației române la Conferința de Pace de la Paris (august-octombrie) cu referire la clauzele economice ale proiectului Tratatului de Pace al Națiunilor Unite cu România.
51. **1946 decembrie 23, București.** Notă informativă despre întâlnirea și discuțiile dintre Mihai Popovici, fruntaș al Partidului Național-Țărănesc și Constantin Argetoianu, privitoare la viitorul României după Tratatul de Pace de la Paris.
52. **/1946, Paris/.** Scrisoarea lui Paul Auer, ministrul plenipotențiar al Ungariei la Paris, adresată lui Walter Lippmann, colaborator al gazetei „Herald Tribune”, în care amendează părerea acestuia asupra modului de constituire a statelor naționale în sud-estul Europei, după modelul Elveției și Statelor Unite.
53. **1947 ianuarie 2.** Expunerea ministrului Eugen Filotti asupra activității Delegației române la Conferința de Pace de la Paris (august-octombrie) cu referire la observațiile acestuia la proiectul de Tratat de Pace al Națiunilor Unite cu România.
54. **1947 ianuarie 24, București.** Scrisoarea Comisiei Aliate de Control semnată de generalul de brigadă M. Zabelin către dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri al României asupra problemei reevaluării activului german din România și trecerea lui în patrimoniul U.R.S.S.
55. **1947 februarie 1, București.** Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri al României, în care Gheorghe Tătărescu, ministrul Afacerilor Externe, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, informează despre Conferința miniștrilor de externe ai celor patru Mari Puteri (S.U.A.,

- Anglia, Franța, U.R.S.S.), ce a avut loc la New York și care a adus unele schimbări Proiectului Tratatului de pace, dându-i forma sa definitivă.
56. **1947 februarie 10, Paris.** Tratatul de Pace încheiat între România și Puterile Aliate și Asociate.
 57. **1947 februarie 12, București.** Referat asupra sarcinilor economice ale României, reieșite în baza Tratatului de Pace, privind, întreținere trupelor sovietice, despăgubirile către U.R.S.S., restituirile bunurilor sovietice ș.a.
 58. **1947 martie 21, București.** Scrisoarea confidențială adresată de Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor, primului ministru, dr. Petru Groza, în legătură cu obligațiile izvorâte din aplicarea Convenției de Armistițiu, reglementate și prin Tratatul de Pace.
 59. **1947 mai 23, București.** Notă informativă în legătură cu întoarcerea în România în 6 noiembrie 1946 a fostului om politic C. Argetoianu, pentru formarea unei grupări politice de opoziție față de Guvernul dr. Petru Groza, dar de colaborare cu Puterile Aliate și în special cu U.R.S.S.
 60. **1947 iulie 3, Moscova.** Nota prof. Iorgu Iordan, ambasador al României la Moscova, către vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Gheorghe Tătărescu, prin care îl informează de discuția pe care a avut-o cu Malik, locțiitorul ministrului de externe al Uniunii Sovietice, privitor la ratificarea de către U.R.S.S. a Tratatului de Pace al României cu Națiunile Unite.
 61. **1947 iulie 18.** Raport întocmit de reprezentanții S.U.A. în România, adresat oficialităților americane, referitor la amestecul sovietic în afacerile interne ale României.
 62. **1947 septembrie 26, București.** Fragment din stenograma Consiliului de Miniștri, privitoare la crearea unei comisii pentru aplicarea clauzelor Tratatului de Pace al României cu Națiunile Unite.
 63. **1947 octombrie 23, București.** Referat asupra solicitărilor Comisiei Ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace privind unele obligații ale României față de trupele sovietice de menținere a liniilor de comunicație cu zona de ocupație sovietică în Austria.
 64. **1947 octombrie 23, București.** Stenograma ședinței Comisiei Ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace, în cadrul căreia s-a discutat: organizarea oficiilor pentru executarea tratatului; măsuri pentru executarea articolelor 20, 21, 22, 26, 65.
 65. **1947, București.** Adresa Comisarului General al guvernului pentru legăturile cu Comisia Aliată de Control către Ministerul Economiei Naționale, privitor la crearea unui organ pentru executarea clauzelor Tratatului de Pace.
 66. **1947.** Scurte comentarii asupra textelor economice ale Tratatului de Pace de la Paris semnat de România cu Națiunile Unite la 10 februarie 1947.
 67. **(1947).** Notă informativă privind situația politică și economică din România.

List of the documents

1. **1946 January 6, Bucharest.** Report drawn up by Burton Y. Berry, diplomatic representative of the U.S.A. in Bucharest and addressed to the secretary of state, pertaining to the „maneuvers“ by which Vishinski hindered the inclusion of Ion Mihalache and Constantin Brătianu in the Romanian Government.
2. **1946 February 4, Bucharest.** A note by which the Romanian Government was notified that the Romanian Commission for Armistice had been dissolved and replaced by the Romanian Commission for the Links with the Control Commission and the Military Delegation.
3. **1946 March 4, Bucharest.** The telegram of the British diplomat Jan Le Rougetel, addressed to the Foreign Office, referring to King Mihai's refusal to sign two draft bills handed by the government and considered to lead to the infringement on the individual rights and freedoms in Romania.
4. **1946, March 6, Bucharest.** Report drawn up by Burton Y. Berry, U.S.A. diplomatic representative in Bucharest, and addressed to the secretary of state, concerning the position of the government, of the National-Peasant and Liberal party members as to the application of the decisions adopted in Moscow.
5. **1946 March 19, Washigton.** A synthesis entitled *The Post-Bella Elections in Central and Eastern Europe*, drawn up by the Research and Information Bureau within the State Department, and referring to the separation of the countries by the interest categories of the USSR.
6. **1946 March 23, Washington.** A synthesis entitled *The Post- Bella Elections in Central and Eastern Europe*, drawn up by the Research and Information Bureau within the State Department of the U.S.A. refering to Romania situation.
7. **1946 March 23, Washington.** A synthesis entitled „The Post-Bella Elections in Central and Eastern Europe“ drawn up by the Research and Information Bureau within the State Department of the U.S.A., concerning the local and international pproblems implied by political elections in the former occupied and enemy countries.
8. **1946 March, Bucharest.** Note on the Romanian economy situations subsequent to the application of the commitments stipulated in the Armistice Convention, appreciated as a fairly difficult task even for a normal economy.
9. **1946 April 1, Bucharest.** The telegram of the Romanian Foreign Minister, Gheorghe Tătărescu, to the Romanian Delegation in London

- pertaining to the Anglo-American attitude against the retrocession on the entire Transylvania to Romania, claimed by the soviet party subsequently to the observes of the terms stipulated by the Armistice Convention closed with the Allies.
10. **1946 April 24, Bucharest.** Letter addressed to the Romanian Government by General I.Z. Susaikov, deputy president of the Allied Commission of Control in Romania, concerning the stand of the Soviet Government as to the fulfillment of the obligations assumed through the Armistice Convention.
 11. **1946 April, Bucharest.** The report of the Romanian Government addressed to General V.P. Vinogradof, Chief of the Headquarters of the Allied Commission of Control, concerning the efforts and resources of the Romanian national economy for the fulfillment of the stipulations of the Armistice Convention and the claiming for facilities to this purpose.
 12. **1946 May 8.** Informative bulletin referring to an article published in the „New York Times“, concerning the decision of the Peace Conference in Paris to restore Romania the brother part of Transylvania.
 13. **1946 May 12, Moscow.** The report of the Romanian ambassador to Moscow, Iorgu Iordan, on the purpose of the visit of the Hungarian governmental delegation in the Soviet Union to claim that part of the territory of Transylvania be ceded to Hungary; the British and American governments did not agree with the claim.
 14. **1946 May 15.** Excerpt from a written statement addressed to the Romanian Government by the German community in Romania, showing the measures taken against it as a result of the provisions in the Armistice Convention, and its request to be saved from being extinct.
 15. **1946 May 23, Bucharest.** Report drawn up by Burton Y. Berry, U.S.A. diplomatic representative in Bucharest, addressed to the secretary of state and referring to the political situation in Romania during April and May 1946.
 16. **1946 June 1, Bucharest.** The address of the Allied Commission of Control, signed by the deputy of the president, General Colonel L.Z. Susaikoff and by the chief of the headquarters, General-Lieutenant V.P. Vinogradoff, sent to the minister of war, General of corps C. Vasiliu-Răscanu, referring to the outlook on the Decree-Law draft pertaining to the new organization and forces of the Romanian army.
 17. **1946 June 10, Bucharest.** Analysis on the matter of the public debt of the Romanian state, claimed by the Allies in the Draft Peace Treaty with Romania.
 18. **1946 June 11, Paris.** The report of the Romanian ambassador to France R. Franasovici, to the foreign minister, Gheorghe Tătărescu, on the composition, participation and means of organization of the Peace Conference in Paris.
 19. **1946 July 13, Bucharest.** Telegram addressed by the U.S.A. diplomatic representative to Bucharest, Burton Y. Berry, to the American secretary of state, pertaining to the stand of the Romanian politicians as Romania's domestic and international situation.

20. **1946 July 15, Paris.** Report by the Romanian ambassador to France, R. Franasovici, addressed to the vice-president of the Council of Ministers and to the Romanian Foreign Minister, Gheorghe Tătărescu, regarding the results of the Peace Conference in Paris, and mainly the configuration of Romania's western border.
21. **1946 July 15, Bucharest.** The script of the telephone call by the deputy chairman of the Allied commission of Control in Romania, I.Z. Susaikoff to M.G. Gribanoff, referring to the laws signed by king Mihai I.
22. **1946 July 17, Paris.** Telegram by the Romanian Legation regarding the talks between the Romanian and Hungarian ambassadors as to the claims of the Hungarian party on the frontiers and on the status of Transylvania.
23. **1946 July 24, Washington.** A synthesis entitled „The present economic situation in the East-European countries, except for the USSR“, drawn up by the Research and Information Bureau within the State Department of the U.S.A., and referring to the soviet occupation troops in Romania and Hungary.
24. **1946 July 29, Bucharest.** Memorandum entitled “Romania Facing the Peace Conference”, presenting economic, military and moral argumentation defending Romania's right to the status of co-belligerent country and other rights adjoining it.
25. **1946 July 30, Bucharest.** Notes on the Draft Peace Treaty between the United Nations and Romania, drawn up by the Conference of the Allied Powers' foreign ministers, formulated by the Romanian diplomats accredited at the Peace Conference in Paris.
26. **1946 July-October, Bucharest.** Memorandum by the Romanian government addressed to the Peace Conference in Paris, pertaining to the terms of the Peace Treaty between Romania and the Allied Powers and to Hungary's claims on part of the Romanian territory.
27. **1946 August 1, London.** Telegram sent by the Romanian Legation, with press comments on the activities of the delegations at the Peace Conference in Paris, especially of the Hungarian one, concerned with the rights of the Magyar minorities in Romania and other European countries.
28. **1946 August 5, Paris.** Telegram of the Romanian Legation addressed to the foreign minister Gheorghe Tătărescu, and regarding the demands of the representatives of the World Jewish Congress on the rights of the Jews in post-bella Romania.
29. **1946 August 8.** Declarations made by Iuliu Maniu, President of the National-Peasant party in Romania – declarations to the B.B.C. – concerning the political situation in Romania, especially the situation of the opposition, and Romania's chances at the Peace Conference in Paris, as related to this situation.
30. **1946 August 9, Bucharest.** Script of the Council of Ministers recording the talks over the answer of the Romanian Delegation to attend the Peace Conference, and connected to the discussions over the draft of the Peace Treaty.

31. **1946 August 21, Bucharest.** Informative note focusing on the fact that Grigore Gafencu, former plenipotentiary minister, advanced a memorandum at the bureau of the Peace Conference in Paris, on behalf of the Romanian opposition.
32. **1946 August 27, Luxembourg.** Note on the meeting of the Political and Territorial Commission for Romania, concerning the talks over Romania's right to the status of co-belligerent country, as seen by the Allied Powers and the neighboring countries, members of the respective Commission.
33. **1946 September 2, Paris.** Speech by Gheorghe Tătărescu, head of the Romanian delegation at the Peace Conference in Paris, delivered to the Political and Territorial Commission for Hungary and Romania, standing for the rehabilitation of the north-western border of Romania.
34. **1946 September 6, Washington.** Synthesis entitled „An overall study on the European reconstruction: Romania“, drawn up by the Research and Information Bureau within the American State Department.
35. **1946 September 23, Bucharest.** Minutes of the meeting of the Council of Ministers, pertaining to the report of the Romanian Delegation to the Peace Conference in Paris about its stand as to the political and territorial stipulation, included in the Draft Peace Treaty between the United Nations and Romania.
36. **1946 September 24.** Informative note published in the *Daily Telegraph* regarding the secret sums representing the Romanian payments to Moscow and discovered by the Economic Commission for the Balkans within the Peace Conference in Paris.
37. **1946 September 27, Sibiu.** Informative note on the population's state of mind as to the works of the Peace Conference in Paris.
38. **1946 September 29.** Letter by professor Al. Răzmeriță, addressed to king Mihai, asking him to help Romania participate at the signing of the Peace Treaty by addressing the United Nations documents to prove that Romania's participation in the anti- Soviet war had been justified by the one goal to free her own territory, invaded by the Soviet Union in June 1940 (Basarabia, Northern Bukovina and the Hertz Land).
39. **1946 September.** A summary of the memorandum of the Romanians settled in Paris, addressed to the Peace Conference and militating for Romania to be taken out from a certain influence area.
40. **1946 October 10, Paris.** Speeches sent by Eugen Filotti, Romania's plenipotentiary minister to Paris, to Romanian Foreign Minister Gheorghe Tătărescu, on the works of the Peace Conference Commission concerning the Draft Peace Treaty between the Allied Powers and Romania, and on the Peace Treaty with Hungary and the situation of the Jews in Romania.
41. **1946 October 12.** Comments of the Rador Agency (Paris) on the talks over the terms of the Peace Treaty between the Allied Powers and Romania, especially in the matter of the navigable regime of the Danube.
42. **1946 October 19, Bucharest.** Minutes of the Council of Ministers, on the report of the Romanian Delegation to the Peace Conference in Paris,

- on Romania's stand as to the economical and financial stipulations in the Draft Peace Treaty of the U.N. with Romania.
43. **1946 October, Paris.** Notes on the Draft Peace Treaty with Romania handed over by the Romanian opposition, taking refuge in Paris.
 44. **1946 November 15, Bucharest.** Letter by Burton Y. Berry, U.S.A. diplomatic representative in Bucharest, and addressed to the Romanian Foreign Minister, Gheorghe Tătărescu; the letter presents the position of the U.S. Government as to the dr. Petru Groza Government.
 45. **1946 November 16, Bucharest.** Letter addressed by Adrian Holman, British diplomat in Bucharest, to Gheorghe Tătărescu, Romanian Foreign Minister, concerning the stand of the British Government as to the dr. P. Groza Government.
 46. **1946 November 18, Bucharest.** Telegram by the deputy chairman of the Allied Commission of Control in Romania, I.Z. Susaikoff, addressed to the vice-commissary of the people to the Department of Foreign Affairs of the USSR, V.G. Dekanozov, and referring to the actions of the historical parties and to the measures taken by the Romanian Communist Party before the elections.
 47. **1946 November 26, San José.** Article published by „La Nacion“ in San José, Costa Rica, under the title „The Romanian Matter“, with reference to the implications involved by the acknowledgment of the Dr. Petru Groza Government, by the U.S.A., at an international level.
 48. **1946 December 2, Bucharest.** Telegram sent by the Soviet Ambassador in Romania, S. Kavtaradze, to V.G. Dekanozoff including the note handed over by Gheorghe Tătărescu and referring to the British Government's appreciations as to the election campaign in Romania.
 49. **1946 December 11, Bucharest.** Speech by minister Eugen Filotti on the activity of the Romanian Delegation at the Peace Conference in Paris (August-October) envisaging the political clauses of the Peace Treaty with Romania drawn up by the Foreign Ministers of the Allied Powers.
 50. **1946 December 16, Bucharest.** Speech by minister Ion Christu on the activity of the Romanian Delegation at the Peace Conference in Paris (August-October) with reference to the economic clauses of the Draft Peace Treaty of the United Nations with Romania.
 51. **1946 December 23, Bucharest.** Informative note on the meeting and talks between Mihai Popovici, head member of the National Peasant Party and Constantin Argetoianu, concerning the future of Romania after the Peace Treaty in Paris.
 52. **1946 Paris.** Paul Auer's letter – Hungary's plenipotentiary minister to Paris – addressed to Walter Lippmann, contributor to *Herald Tribune*, in which he amended the latter's opinion as to the way the national states in south-eastern Europe had been constituted, after the pattern of Switzerland and the United States of America.
 53. **1947 January 2.** The speech held by minister Eugen Filotti on the activity of the Romanian Delegation at the Peace Conference in Paris (August-October), with reference to its observations on the Draft Peace Treaty between the United Nations and Romania.

54. **1947 January 24, Bucharest.** The letter of the Allied Commission of Control signed by brigade general M. Zabelin and addressed to dr. Petru Groza, the president of the Council of Ministers of Romania on the matter of the re-assessment of the German liabilities in Romania and its being passed on to the USSR patrimony.
55. **1947 February 1, Bucharest.** Minutes of the meeting held by the Council of Ministers of Romania, in which Foreign Minister and vice-president of the Council of Ministers Gheorghe Tătărescu briefed the council on the Foreign Minister's Conference attended by representatives of the four Great Powers (U.S.A., England, France, U.S.S.R.); the conference took place in New York and brought a number of changes to the Draft Peace Treaty, shaping it into its final form.
56. **1947 February 10, Paris.** The Peace Treaty signed between Romania and the Allied and Associated Powers.
57. **1947 February 12, Bucharest.** Report on the economical tasks Romania had to assume, as based on the Peace Treaty, and regarding the supporting of the Soviet troops, compensations to the USSR, the restitutions of the soviet goods, etc.
58. **1947 March 21, Bucharest.** A confidential letter by Al. Alexandrini, Minister of Finance, to the Prime Minister, dr. Petru Groza, about the commitments presupposed by the application of the Armistice Convention, and also established through the Peace Treaty.
59. **1947 May 23, Bucharest.** Informative note on the return to Romania, on November 6 1946 of the former politician C. Argentoianu, in order to establish an opposition political group, against the Dr. Petru Groza government and for a collaboration with the Allied Powers and especially the U.S.S.R.
60. **1947 July 3, Moscow.** Note by prof. Iorgu Iordan, Romanian Ambassador to Moscow, addressed to the vice-president of the Council of Ministers, Gheorghe Tătărescu, informing him on the talk he had with Malik, deputy foreign minister of the USSR, regarding the ratification, by the USSR, of the Peace Treaty between Romania and the United Nations.
61. **1947 July 18.** Report drawn up by the USA representatives in Romania, and addressed to the American officials, concerning the soviet interference with Romanian's domestic affairs.
62. **1947 September 20, Bucharest.** Fragment from the minutes of the Council of Ministers, pertaining to the setting up of a commission for the application of the stipulations in the Peace Treaty between Romania and the United Nations.
63. **1947 October 23, Bucharest.** Report on the claims of the Ministerial Commission for the application of the Peace Treaty concerning some of Romania's obligations to the soviet troops for the maintenance of the communication lines with the area of soviet occupation in Austria.
64. **1947 October 23, Bucharest.** Minutes of the meeting of the Ministerial Commission for the application of the Peace treaty, which included the talks on: the organization of the offices for the application of the treaty terms, measures for the application of the 20, 21, 22, 26, 61 articles.

65. **1947, Bucharest.** Address of the general Commissary of the Government for the ties of the Allied Commission of Control with the Minister of National Economy, regarding the creation of a special body for the applications of the Peace Treaty clauses.
66. **1947.** Brief comments on the economic text of the Peace Treaty signed in Paris, on February 10, 1947, by Romania and the United Nations.
67. **1947.** Informative note on the political and economic situation in Romania.

Liste des documents

1. **1946 janvier 6, Bucarest.** Rapport rédigé par Burton Y. Berry, représentant des États-Unis à Bucarest, adressé au secrétaire d'Etat à Washington, relatif aux „manoeuvres“ par lesquelles Vychinski a empêché Ion Mihalache et Constantin Brătianu de devenir membres du gouvernement roumain.
2. **1946 février 4, Bucarest.** Note officielle par laquelle le gouvernement roumain est annoncé qu'on avait supprimé la Commission roumaine pour l'Application de l'Armistice pour créer à sa place la Commission roumaine de liaison avec la Commission de Contrôle et, auprès de celle-ci, la Délégation militaire.
3. **1946 mars 4, Bucarest.** Télégramme du diplomate britannique Ian Le Rougetel, adressé au Foreign Office, concernant le refus du roi Michel de signer deux projets de décret présentés par le gouvernement, décrets qui aurait usurpé les droits et les libertés individuels en Roumanie.
4. **1946 mars 6, Bucarest.** Rapport rédigé par Burton Y. Berry, représentant des États-Unis à Bucarest, adressé au secrétaire d'Etat à Washington, concernant la position du gouvernement, du Parti national-paysan et du Parti libéral vis-à-vis de l'application des décisions adoptées à Moscou.
5. **1946 mars 19, Washington.** Synthèse intitulée „Élections d'après-guerre dans l'Europe Centrale et de l'Est“, rédigée par le Bureau de recherche et de renseignement du Département d'Etat concernant la situation de Roumanie.
6. **1946 mars 23, Washington.** Synthèse intitulée „Election d'après-guerre dans l'Europe Centrale et de l'Est“, rédigée par le Bureau de recherche et de renseignements du Département d'Etat, concernant la situation de Roumanie.
7. **1946 mars 23, Washington.** Synthèse intitulée „Élections d'après-guerre dans l'Europe Centrale et de l'Est“, rédigée par le Bureau de recherche et de renseignements du Département d'Etat concernant quelques questions locales et internationales visant le déroulement des élections dans les pays autrefois occupés et ennemis.
8. **1946 mars, Bucarest.** Note concernant la situation de l'économie roumaine suite à l'application des obligations qui découlent de la Convention d'Armistice, envisagée comme une tâche assez difficile même pour une économie normale.
9. **1946 avril 1er, Bucarest.** Télégramme du ministre roumain des Affaires étrangères, Gheorghe Tătărescu, adressé à la délégation roumaine

qui se trouvait à Londres, concernant l'attitude anglo-américaine contraire à la rétrocession de toute la Transylvanie envers la Roumanie, rétrocession demandée par la partie soviétique suite à l'accomplissement des conditions prévus dans la Convention d'Armistice conclue avec les Puissances alliées.

10. **1946 avril 24, Bucarest.** Lettre adressée au gouvernement roumain par le général I.Z. Susaïkov, le remplaçant du président de la Commission alliée de Contrôle en Roumanie, visant la position du gouvernement soviétique vis-à-vis de l'accomplissement des obligations prévus dans la Convention d'Armistice.
11. **1946 avril, Bucarest.** Rapport du Gouvernement roumain adressé au général V.P. Vinogradov, le chef de l'Etat major de la Commission alliée de Contrôle, concernant les efforts et les possibilités de l'économie nationale roumaine en vue d'accomplir les dispositions de la Convention d'Armistice et pour solliciter quelques facilités en ce sens.
12. **1946 mai 8.** Bulletin informatif concernant un article paru dans le journal „New York Times“ relatif à la décision prise par la Conférence de la Paix de Paris de restituer à la Roumanie le territoire du Nord de la Transylvanie.
13. **1946 mai 12, Moscou.** Note adressée à Iorgu Iordan, l'ambassadeur roumain à Moscou, pour l'informer de la visite de la délégation hongroise en U.R.S.S. ayant comme but de solliciter la cession d'une partie du territoire de la Transylvanie vers la Hongrie; les gouvernements anglais et américain n'ont pas donné leur avis.
14. **1946 mai 15.** Fragments d'un mémoire adressé au gouvernement roumain par la communauté allemande de Roumanie qui présente les mesures qu'on a pris contre elle suite aux dispositions de la Convention d'Armistice et les demandes qu'elle avait faites pour sa sauvegarde.
15. **1946 mai 23, Bucarest.** Rapport rédigé par Burton Y. Berry, le représentant des Etats-Unis à Bucarest, adressé au secrétaire d'Etat américain concernant la situation politique de la Roumanie pendant les mois d'avril et de mai 1946.
16. **1946 juin 1, /Bucarest/** Note officielle de la Commission alliée de Contrôle, signée par le remplaçant du président général, le colonel L.Z. Susaïkov, et par le chef d'Etat major, le général V.P. Vinogradov, adressée au ministre de la guerre, le général de corps d'armée C. Vasiliu-Răscanu, concernant le point de vue sur le projet de décret-loi relatif à la nouvelle organisation et aux effectifs de l'armée roumaine.
17. **1946 juin 10, /Bucarest/.** Note officielle concernant la question de la Deltte de l'Etat roumain, soulevée par les Puissances alliées dans le projet de Traité de Paix avec la Roumanie.
18. **1946 juin 11, /Paris/.** Rapport de l'ambassadeur roumain en France, R. Franasovici, adressé au ministre des Affaires étrangères, Gheorghe Tătărescu, concernant la participation, la manière d'organisation et le déroulement de la Conférence de la Paix de Paris.
19. **1946 juillet 13, Bucarest.** Télégramme du représentant des États-Unis à Bucarest, Burton Y. Berry, adressé au secrétaire d'Etat américain,

concernant l'attitude des personnalités politiques de Roumanie vis-à-vis de la situation interne et internationale du pays.

20. **1946 juillet 15, Paris.** Rapport de l'ambassadeur roumain en France, R. Franasovici, adressé au vice-président du Conseil des Ministres et ministre des Affaires étrangères, Gheorghe Tătărescu, concernant les travaux de la Conférence de la Paix de Paris visant particulièrement les frontières de l'ouest de la Roumanie.
21. **1946 juillet 15, Bucarest.** Câblogramme du remplaçant du résident de la Commission alliée de Contrôle en Roumanie, Y.Z. Susaikov, adressé à M.G. Gribanov, concernant les lois signées par le roi Michel Ier.
22. **1946 juillet 17, Paris.** Télégramme de la Légation roumaine concernant la discussion des ambassadeurs de la Roumanie et de la Hongrie visant les prétentions de la partie hongroise relatives aux frontières et au statut de la Transylvanie.
23. **1946 juillet 24, Washington.** Synthèse intitulée „La situation économique actuelle dans les pays est-européens, à l'exception de l'U.R.S.S.“, rédigée par le Bureau de recherche et de renseignements du Département d'Etat relative aux troupes soviétiques d'occupation existantes en Roumanie et en Hongrie.
24. **1946 juillet 29, Bucarest.** Mémoire intitulé „La Roumanie devant la Conférence de la Paix“ qui présente les arguments économiques, militaires et moraux pour la défense du droit de cobelligérance de la Roumanie et de ce qui en découlerait de ce statut.
25. **1946 juillet 30, Bucarest.** Observations faites par les diplomates roumains accrédités aux travaux de la Conférence de la Paix de Paris visant le projet de Traité de Paix entre les Nations Unies et la Roumanie, rédigé par la Conférence des ministres des Affaires étrangères des Puissances alliées.
26. **1946 juillet-octobre, Bucarest.** Mémoire du gouvernement roumain adressé à la Conférence de la Paix de Paris, concernant les dispositions du Traité de Paix entre la Roumanie et les Puissances alliées et les prétention de la Hongrie envers la Roumanie.
27. **1946 août 1er, Londres.** Télégramme de la légation roumaine avec les commentaires de presse visant l'activité des délégations à la Conférence de la Paix de Paris, particulièrement celle hongroise, préoccupée par les droits des minorités magyares de Roumanie et des autres pays européens.
28. **1946 août 5, Paris.** Télégramme de la légation roumaine adressé au ministre des Affaires étrangères, Gheorghe Tătărescu, relatif aux sollicitations des représentants du Congrès mondial Juif en ce qui concerne les droits des Juifs dans la Roumanie d'après-guerre.
29. **1946 août 8.** Déclarations faites pour BBC par Iuliu Maniu, le président du Parti national paysan de Roumanie, concernant la situation politique de la Roumanie, de l'opposition tout particulièrement et les chances du pays, par rapport à cette situation, à la Conférence de la Paix de Paris.

30. **1946 août 9, Bucarest.** Sténogramme du Conseil des Ministres où on avait discuté la réponse qui sera présentée par la délégation roumaine à la Conférence de la Paix.
31. **1946 août 21, Bucarest.** Note confidentielle au sujet de Grigore Gafencu, l'ancien ministre plénipotentiaire, qui avait déposé un mémoire au nom de l'opposition roumaine au secrétariat de la Conférence de la Paix de Paris.
32. **1946 août 27 Luxembourg.** Note concernant la séance de la Commission politique et territoriale pour la Roumanie visant les discussions sur le statut de cobelligérance de la Roumanie et le point de vue des Puissances alliées et des pays voisins, membres de la Commission respective.
33. **1946 septembre 2, Paris.** Discours prononcé par Gheorghe Tătărescu, le chef de la délégation roumaine à la Conférence de la Paix de Paris, devant la Commission politique et territoriale pour la Hongrie et la Roumanie par lequel il soutenait le rétablissement des frontières de nord-ouest de la Roumanie.
34. **1946 septembre 6, Washington.** „Vue d'ensemble sur la reconstruction européenne: la Roumanie“ – synthèse rédigée par le Bureau de recherche et de renseignements du Département d'Etat.
35. **1946 septembre 23, Bucarest.** Sténogramme de la séance du Conseil des Ministres concernant le rapport de la délégation roumaine à la Conférence de la Paix de Paris au sujet de la position adoptée vis-à-vis des clauses politiques et territoriales prévues dans le projet de Traité de Paix des Nations Unies avec la Roumanie.
36. **1946 septembre 24.** Note parue dans le journal „Dayly Telegraph“ relative aux sommes secrètes représentant les payes roumaines pour Moscou, découvertes par la Commission économique pour les Balkans de la Conférence de la Paix de Paris.
37. **1946 septembre 27, Sibiu.** Note visant l'état d'esprit de la population par rapport au déroulement des travaux de la Conférence de la Paix de Paris.
38. **1946 septembre 29.** Lettre du professeur Al. Răzmeriță, adressée au roi Michel pour lui demander, en vue de la participation de la Roumanie à la conclusion du Traité de Paix, de s'adresser à l'Organisation des Nations Unies avec des documents qui démontrent que la participation de la Roumanie à la guerre antisoviétique est justifiée par la nécessité de délivrer son propre territoire, envahi par l'Union soviétique en juin 1940 (la Bessarabie, la Bucovine de Nord et la région de Hertza).
39. **1946 septembre.** Résumé du mémoire des Roumains établis à Paris, adressé à la Conférence de la Paix pour militer en vue de faire sortir le pays d'une certaine zone d'influence.
40. **1946 octobre 10, Paris.** Eugen Filotti, le ministre plénipotentiaire roumain à Paris, envoie à Gheorghe Tătărescu, le ministre des Affaires étrangères, des exposés sur les travaux des Commissions de la Conférence de la Paix concernant le projet de Traité de Paix des Puissances alliées avec la Roumanie, le Traité de Paix avec la Hongrie et la situations des Juifs de Roumanie.

41. **1946 octobre 12.** Commentaires de l'Agence Rador (Paris) concernant les discussions visant le Traité de Paix des Puissances alliées avec la Roumanie au sujet du régime de la navigation sur le Danube.
42. **1946 octobre 19, Bucarest.** Sténogramme du Conseil des Ministres concernant le rapport de la délégation roumaine à la Conférence de la Paix de Paris; observations visant la position de la Roumanie vis-à-vis des clauses d'ordre économique et financier du projet de Traité de Paix des Nations Unies avec la Roumanie.
43. **1946 octobre, Paris.** Observations concernant le projet de Traité de Paix avec la Roumanie, présentées par l'opposition roumaine réfugiée à Paris.
44. **1946 novembre 15, Bucarest.** Lettre de Burton Y. Berry, le représentant des Etats-Unis à Bucarest, adressée à Gheorghe Tătărescu, le ministre des Affaires étrangères, pour présenter la position du gouvernement des Etats-Unis vis-à-vis du gouvernement dr. P. Groza.
45. **1946 novembre 16, Bucarest.** Lettre d'Adrian Holman, diplomate britannique à Bucarest, adressée à Gheorghe Tătărescu, le ministre des Affaires étrangères, concernant la position du gouvernement de la Grande Bretagne vis-à-vis du gouvernement dr. P. Groza.
46. **1946 novembre 18, Bucarest.** Câblogramme du remplaçant du président de la Commission alliée de Contrôle en Roumanie, I.Z. Susaikov, adressé au vice-commissaire du peuple au département des Affaires étrangères de l'U.R.S.S., V.G. Dekanozov, concernant les actions des partis politiques historiques et les mesures prises par le Parti communiste roumain avant les élections.
47. **1946 novembre 26, San José.** Article paru dans le journal „La Nacion“ de San José, Costa Rica, sous le titre „La question roumaine“, ayant des références aux implications que pourrait avoir sur le plan international la reconnaissance du gouvernement dr. P. Groza par les Etats-Unis.
48. **1946 décembre 2, Bucarest.** Câblogramme de l'ambassadeur soviétique en Roumanie, S. Kavtaradze, adressé à V.G. Dekanozov, comprenant aussi la note présentée par Gheorghe Tătărescu, relative aux appréciations du gouvernement anglais en ce qui concerne la campagne électorale de Roumanie.
49. **1946 décembre 11, Bucarest.** Exposé du ministre Eugen Filotti concernant l'activité de la délégation roumaine aux travaux de la Conférence de la Paix de Paris (août-octobre) visant les clauses politiques du projet de Traité de Paix avec la Roumanie, élaboré par les ministres des Affaires étrangères des Puissances alliées.
50. **1946 décembre 16, Bucarest.** Exposé du ministre Ion Christu concernant l'activité de la délégation roumaine à la Conférence de la Paix de Paris (août-octobre) relative aux clauses économiques du projet de Traité de Paix des Nations Unies avec la Roumanie.
51. **1946 décembre 23, Bucarest.** Note confidentielle au sujet de la rencontre et les discussions entre Mihai Popovici, notable du Parti national paysan, et Constantin Argetoianu, concernant le devenir de la Roumanie après la conclusion du Traité de Paix de Paris.

52. **/1946, Paris/.** Lettre de Paul Auer, le ministre plénipotentiaire de la Hongrie à Paris, adressée à Walter Lippmann, le collaborateur de la gazette „Herald Tribune“ dans laquelle il combat l'opinion du dernier en ce qui concerne la manière de constituer les Etats nationaux au sud-est de l'Europe, d'après le modèle de la Suisse et des Etats-Unis.
53. **1947 janvier 2.** Exposé du ministre Eugen Filotti concernant l'activité de la délégation roumaine à la Conférence de la Paix de Paris (août-octobre) avec des références aux observations faites au projet de Traité de Paix des Nations Unies avec la Roumanie.
54. **1947 janvier 24, Bucarest.** Lettre de la Commission alliée de Contrôle signée par le général M. Zabelin et adressée à dr. Petru Groza, le président du Conseil des Ministres de la Roumanie, au sujet de la réévaluation de l'actif allemand de Roumanie et de son enregistrement dans le patrimoine de l'U.R.S.S.
55. **1947 février 1, Bucarest.** Sténogramme de la séance du Conseil des Ministres de la Roumanie dans lequel Ghorghe Tătărescu, le ministre des Affaires étrangères, vice-président du Conseil des Ministres, présente des informations sur la Conférence des Ministres des Affaires étrangères des quatre grandes Puissances (les Etats-Unis, l'Angleterre, la France et l'U.R.S.S.) qui a eu lieu à New York et qui avait opéré quelques changements dans le projet de Traité de Paix afin de lui donner une forme définitive.
56. **1947 février 10, Paris.** Traité de paix conclu entre la Roumanie et les Puissances alliées et associées.
57. **1947 février 12, Bucarest.** Exposé concernant les tâches économiques de la Roumanie à la suite de la conclusion du Traité de Paix, tâches concernant l'entretien des troupes soviétiques, les dommages qu'on devait payer à l'U.R.S.S., la restitution des biens soviétiques et autres...
58. **1947 mars 21, Bucarest.** Lettre confidentielle d'Alexandru Alexandrieni, le ministre des Finances, adressé au premier ministre, dr. Petru Groza, au sujet des engagements qui découlent de l'application de la Convention d'Armistice, engagements réglémentés aussi par le Traité de Paix.
59. **1947 mai 23, Bucarest.** Note confidentielle au sujet du retour en Roumanie, le 6 novembre 1946, de l'ancien politicien C. Argetoianu qui visait de former, en collaboration avec les Puissances alliées et particulièrement avec l'U.R.S.S., un groupement politique d'opposition envers le gouvernement dr. Petru Groza.
60. **1947 juillet 3, Moscou.** Note diplomatique du prof. Iorgu Iordan, l'ambassadeur roumain à Moscou, adressée au vice-président du Conseil des Ministres, Gheorghe Tătărescu, pour l'informer de la discussion qu'il a eue avec Malik, l'adjoint du ministre des Affaires étrangères de l'Union soviétique, au sujet de la ratification par l'U.R.S.S. du Traité de paix de la Roumanie avec les Nations Unies.
61. **1947 juillet 18.** Rapport rédigé par les représentants des Etats-Unis en Roumanie et adressé aux autorités américaines, au sujet de l'immixtion soviétique dans les affaires internes de la Roumanie.

62. **1947 septembre 26, Bucarest.** Fragment du sténogramme du Conseil des Ministres concernant la création d'une commission pour l'application des clauses du Traité de Paix entre la Roumanie et les Nations Unies.
63. **1947 octobre 23, Bucarest.** Compte rendu concernant les sollicitations de la Commission pour l'application du Traité de Paix visant quelques obligations que la Roumanie devait remplir envers les troupes soviétiques qui maintenaient les lignes de communication avec la zone d'occupation soviétique de Austria.
64. **1947 octobre 23, Bucarest.** Sténogramme de la séance de la Commission ministérielle pour l'application du Traité de Paix dans laquelle on avait discuté l'organisation des offices pour l'application du Traité, les mesures pour l'exécution des articles 20, 21, 22, 26, et 61.
65. **1947, Bucarest.** Note officielle du Commissaire général du gouvernement chargé des relations avec la Commission alliée de Contrôle, adressée au Ministère de l'Economie nationale, visant la création d'un organisme pour l'exécution des clauses du Traité de Paix.
66. **1947.** Brefs commentaires visant les textes économiques du Traité de Paix signé à Paris, le 10 février 1947, entre la Roumanie et les Nations Unies.
67. **1947.** Note visant la situation politique et économique de la Roumanie.

1946 ianuarie 6, București. Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București și adresat secretarului de stat la Washington, cu referire la „manevrele” prin care Vâșinski a împiedicat includerea lui Ion Mihalache și Constantin Brătianu în Guvernul român.

GEM

Paraphrase before communicating
to anyone

1884

Bucharest via War
Dated January 6, 1946
Rec'd 12:13 a.m., 7th

Secretary of State,
Washington

URGENT

18, January 6, 10 p.m.

SECRET FOR THE SECRETARY FROM HARRIMAN

Vyshinski's maneuvers in the last two days have given little encouragement to the hope that the Soviets intend to carry out the Moscow agreement in full good faith. The Peasant Party selected Ion Mihalache and the Liberals Constantine Bratianu, nephew of the party leader. There is reason to believe that the govt would have accepted these candidates but Vyshinski behind our backs evidently instructed the govt to reject them. (Sent to the Dept as 18, repeated to London as 1 and Moscow as 4).

The commission had a somewhat stormy meeting with the members of the govt in which the govt attempted to defend their retention of these candidates. The principal charge levelled against Mihalache was that he had volunteered to fight the Russians in July of 1941 under the banner of Hitler which proved his undemocratic and Fascist tendencies. It seems that he served for three weeks and he was released from the Army on Aug. 7. Tătărescu sat by unblushing despite the fact that he made a speech at the time calling the war for the return of Bessarabia a „holy war“. The objection to Bratianu proved to be that he was a reactionary and as Secretary General of the Liberal Party was morally responsible for and in fact under indictment for the murders of the Nov. 8 incident.

In the discussion it became evident from the general attacks levelled against the parties and all their principle leaders that the govt has no real intention of allowing the two historic parties a fair chance to put up candidates in connection with the election. It seems clear that they would like, if they can get away with it, to persecute and discredit by any means the leading members of the parties.

As the charge against Mihalache was new to Clark-Kerr and myself and was documented with letters to him from the War Ministry, we could take no exception at the time. In connection with the rejection of Bratianu, we made it plain that we did not accept the accusation of culpability of himself or the parties for this incident. However as Vyshinski supported the govt in the rejection of these two candidates, there was nothing to do but adjourn the meeting for discussion within the commission itself.

Prior to the commission meeting, I looked up the charges against these two men. Bratianu had not been indicted but only called as a witness in the investigation. As there is a law confiscating the property of these who volunteered in the war, Mihalache's case had been considered by the govt some month ago but as a result his properties were not confiscated. It seems that he was a reserve officer of the rank of major within the call age but as there was a law that no Rumanian could volunteer in the army who was subject to call, he could not volunteer. In the evidence submitted by the govt to us no communication from Mihalache was produced, only copies of govt communications to him. Mihalache claims that Antonescu for political reasons had attempted just before the beginning of the war against Russia to induce him to join his staff and had even offered him a position in the govt. This had been refused but Mihalache was afraid that when called up he would be assigned to Antonescu's staff. He contends that to avoid this he requested combat duty. He further contends that soon as Bessarabia was liberated, he urged Antonescu not to cross the Dneister and, thought unsuccessful in this, his resignation from the army was accepted.

I presented the above in connection with both men to Vyshinski at our commission meeting. I took a strong position that, based on the evidence at our disposal, we could only place the blame for the Nov. 8 incident on the members of the govt and others than the historic parties. Vyshinski however, maintained his objection to both men. In the case of Bratianu, he brought up also his activities with the Radescu Govt and implied, without giving specific evidence, that he was implicated with General Radescu in the Feb. 28 plot. In the case of Mihalache, he argued that he could not accept a man who had wanted to fight the Soviet Union and would not acknowledge any difference between participation in the liberation of Bessarabia and the invasion of „other“ Soviet territory. He also pointed out that he had mentioned Mihalache's name as unsatisfactory at one of the meetings in Moscow.

It seems clear that Vyshinski's objections are really that he does not propose to agree to any candidate who has a popular following or is a prominent leader in either of the two parties. When we pressed him for suggestions of candidates he mentioned two professors who were respected members of the parties and, although active members, were in no sense leaders. For the Liberal Party he suggested Professor Danielopol who had been Minister of Health of the Radescu Govt and for the Peasant Party he suggested Professor Zane.

In spite of the fact that he felt Vyshinski was not acting in good faith and was attempting to discredit the leadership of both parties as far as he could, Clark-Kerr and I believed we had to accept Vyshinski's veto. Vyshinski agreed, however, that from now on the discussion of candidates will be within the commission without participation of the govt, and Clark-Kerr and I undertook to attempt to obtain additional names from the two parties.

We had a long talk with Maniu yesterday afternoon. After showing much resentment, as he considers Mihalache his strongest and most honorable colleague, he agreed to consult his party committee and, if his committee agreed, to submit additional names. I intend to see Bratianu this morning.

There is no doubt in my mind that Vyshinski intends to use every method to make difficult any real participation of the two parties in the election and to support the govt in similar tactics. In our discussions I have made it plain that the two parties must be given full right to put up candidates and conduct a campaign. To this Vyshinski has readily given lip service.

BERRY

▼
Arhivele Nationale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 667, c.882-887; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, R.G. 59, roll 10.

<Traducere>

București, via Ministerul de Război
6 ianuarie 1946

SECRET

Ministerului de Externe, Washington

URGENT

18 ianuarie 6, 10 p.m.

SECRET PENTRU MINISTRU, DE LA HARRIMAN

Manevrele lui Vășinski din ultimele două zile au dat puține temeiuri speranței că sovieticii intenționează să pună în aplicare întocmai prevederile Acordului de la Moscova. Partidul Țărănesc l-a ales pe Ion Mihalache iar liberalii, pe Constantin Brătianu, nepotul liderului de partid. Există motive să credem că guvernul ar fi acceptat acești candidați, dar Vășinski, evident, fără știința noastră, i-a dat dispoziție să-l respingă (cf. raportului trimis la minister și retransmis la Moscova).

Comisia a avut o întâlnire destul de furtunoasă cu membrii guvernului, în cadrul căreia aceștia au încercat să-și motiveze reținerile față de respectivii candidați. Principala acuzație îndreptată împotriva lui Mihalache a fost faptul că, în iulie 1941, el s-a înrolat ca voluntar împotriva rușilor, sub steagul lui Hitler, ceea ce dovedește inclinațiile sale nedemocrate și fasciste. Se pare că el a funcționat în armată timp de trei săptămâni și a fost eliberat la 7 august. Tătărescu a susținut acest punct de vedere, fără să roșească, în pofida faptului că la acea vreme el a ținut o cuvântare, numind războiul de redobândire a Basarabiei „război sfânt“. Obiecția făcută față de Brătianu s-a dovedit a fi aceea că el este reacționar și, ca secretar general al Partidului Liberal, este răspunzător moral și, de fapt, incriminat, pentru omorurile comise în incidentul care a avut loc la 8 noiembrie.

În discuții, a devenit evident, din atacurile generale împotriva partidelor și a tuturor liderilor principali, faptul că guvernul nu are intenția reală de a acorda celor două partide istorice o șansă echitabilă de a prezenta candidați care să fie aleși. Apare clar faptul că acesta ar dori, dacă ar putea evita urmările neplăcute, să persecute și să discrimineze prin orice mijloace membrii de conducere ai acestor partide.

Nu am putut obiecta pe loc față de acuzația adusă lui Mihalache, ca urmare a faptului că ea reprezenta o noutate pentru Clark-Kerr și pentru mine și pentru că ea a fost argumentată cu scrisori adresate acestuia de ministrul de război. În legătură cu respingerea lui Brătianu, am subliniat că nu acceptăm acuzația de vinovăție, a lui sau a partidului, pentru acel incident. Oricum, pentru că Vâșinski a susținut guvernul în respingerea acestor doi candidați, nu a mai fost nimic de făcut în afara suspendării ședinței pentru organizarea de discuții în cadrul comisiei.

Înainte de ședința comisiei, am analizat acuzațiile aduse acestor doi oameni. Brătianu nu a fost pus sub acuzație, ci doar citat ca martor în anchetă. Având în vedere că există o lege privind confiscarea proprietății celor care au luptat voluntar în război, cazul lui Mihalache a fost judecat de guvern acum câteva luni, dar cu urmarea că proprietățile sale nu au fost confiscate. Se pare că el a fost ofițer de rezervă cu grad de maior la vârsta chemării sub arme, dar, pentru că exista o lege potrivit căreia nici un român care era chemat în armată nu este considerat voluntar, el nu ar fi avut cum să se înroleze în această calitate. În cadrul dovezilor care ne-au fost prezentate de guvern nu a fost inclusă nici o adresare din partea lui Mihalache, ci doar copii ale unor documente transmise lui de către guvern. Mihalache afirmă că, din motive politice, Antonescu a încercat, cu puțin înainte de izbucnirea războiului împotriva Rusiei, să-l determine să se alăture colaboratorilor săi și i-a oferit chiar o poziție în guvern. Aceasta a fost refuzată, dar Mihalache se temea că, atunci când va fi chemat sub arme, ar putea fi numit în statul major al lui Antonescu. El susține că, pentru a evita aceasta, a cerut să intre în cadrul trupelor combatante. El susține, în continuare, că atunci când Basarabia a fost eliberată, l-a îndemnat pe Antonescu să nu treacă Nistrul și, deși nu a avut succes, demisia sa din armată a fost acceptată.

La ședința comisiei, i-am prezentat lui Vâșinski cele arătate mai sus în legătură cu cei doi. Am adoptat o poziție fermă în a arăta că, pe baza dovezilor de care dispunem, nu am putea decât să considerăm că răspunderea pentru incidentul din 8 noiembrie aparține membrilor guvernului, iar nu partidelor istorice. Cu toate acestea, Vâșinski și-a menținut obiecțiile față de ambele persoane. În ceea ce-l privește pe Brătianu, el a adus în atenție, de asemenea, acțiunile întreprinse în legătură cu guvernul Rădescu și a sugerat, fără a da dovezi concrete, că acesta a fost implicat, alături de guvernul Rădescu, în complotul din 28 februarie. În ceea ce-l privește pe Mihalache, el a afirmat că nu poate accepta o persoană care a vrut să lupte împotriva Uniunii Sovietice și nu va recunoaște nici o deosebire între participarea la eliberarea Basarabiei și invadarea altor teritorii sovietice. El a subliniat, de asemenea, că a menționat numele lui Mihalache în cadrul uneia dintre ședințele de la Moscova.

Apare clar că obiecțiile lui Vâșinski derivă, de fapt, din aceea că nu intenționează să fie de acord cu nici un candidat care este susținut de opinia publică sau care este un lider de marcă în oricare din cele două partide. Când l-am îndemnat insistent să facă propuneri de candidați, a numit doi profesori, care sunt membrii respectați ai partidelor și care, deși activează, nu sunt sub nici o formă, lideri. Pentru Partidul Liberal, el l-a propus pe

profesorul dr. D. Danielopol, care a fost ministru al sănătății în guvernul Rădescu și pentru Partidul Țărănesc, l-a propus pe profesorul Zane.

În pofida faptului că ne-am dat seama că Vâșinski nu era de bună credință și încerca să discrediteze pe cât posibil conducerea ambelor partide, Clark-Kerr și cu mine am crezut că trebuie să acceptăm veto-ul exprimat de el. În orice caz, Vâșinski a fost de acord că, de acum înainte, discuțiile cu privire la candidați se vor desfășura în cadrul comisiei, fără participarea guvernului, iar Clark-Keer și cu mine am luat asupra noastră sarcina de a încerca să obținem în plus nume din partea celor două partide.

Am purtat o lungă discuție cu Maniu, ieri după amiază. După ce a arătat multă indignare, ca urmare a faptului că îl consideră pe Mihalache cel mai important și mai onorabil coleg al său, el a consimțit să consulte comitetul partidului său și, dacă acest comitet este de acord, să prezinte și alte nume. Intenționez să mă întâlnesc cu Brătianu în această dimineață.

Pentru mine, nu există nici o îndoială că Vâșinski intenționează să folosească orice metodă pentru a face dificilă orice participare efectivă a celor două partide la alegeri și pentru a sprijini guvernul în adoptarea unor tactici similare. În discuțiile noastre, a fost clar faptul că celor două partide trebuie să li se acorde dreptul deplin de a prezenta candidați și de a desfășura o campanie electorală. Față de acestea, Vâșinski a exprimat, prompt, o recunoaștere de circumstanță.

BERRY

2

1946 februarie 4, București. Notă prin care Guvernul român este anunțat că s-a desființat Comisia Română de Armistițiu și s-a înființat în locul ei Comisia Română de Legătură cu Comisia de Control și pe lângă aceasta Delegația militară.

COMISIA ROMÂNĂ DE LEGĂTURĂ

CU

COMISIA ALIATA DE CONTROL

Delegația militară

Nr. 117068

4 februarie 1946

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Cabinet

Am onoarea a vă aduce la cunoștința dvs. următoarele:

Pe baza Legii nr. 5 din 22 ianuarie 1946, publicată în Monitorul Oficial nr. 20 din 23 ianuarie 1946;

Comisia Română de Armistițiu s-a desființat, creindu-se Comisia Română de Legătură cu Comisia Aliată de Control din care face parte și Delegația Militară.

Delegația militară de pe lângă Comisia Română de Legătură cu Comisia Aliată de Control, funcționează în locul Camerei Deputaților (Patriarhiei) și are telefoanele notate pe verso.

Am onoarea de a vă ruga să binevoșiți a dispune să se aducă la cunoștința organelor dumneavoastră în subordine cele de mai sus.

D.O.

p. ȘEFUL DELEGAȚIEI MILITARE

Colonel

(ss) V. Selescu

Șeful Bir. Adjuvanturei
Maior

(ss) R. Stănculescu

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 662, 1946 f.5

3

1946 martie 4, București. Telegrama diplomatului britanic Jan le Rougetel, adresată Foreign Office-ului, cu referire la refuzul Regelui Mihai de a semna două proiecte de decret înaintate de guvern, care ar duce la încălcarea drepturilor și libertăților individuale în România.

PARAPHRASE OF TELEGRAM SENT BY Mr. LE ROUGETEL TO THE FOREIGN OFFICE, DATED 4TH

My telegram of April 3rd.

I have learned from the same source that the King has decided not to sign either the decree to amend the Constitution or the new purge decree. As regards the former, the government have been informed and have not reacted strongly but they are apparently intent on securing the King assent to the revised purge legislation.

I have been shown in a strict confidence a copy of the draft decree in question. It is a remarkable piece of work which greatly extends the scope of previous legislation. „Those responsible for the country's disaster“, wilfull accomplices and accessories, and even those whose offenses tend to „remove or disturb the present public political order“, will be liable to punishment ranging from 3 years imprisonment to death penalty or penal servitude for life. They will be tried by People Tribunals consisting of 1 magistrate and 8 persons (People's Judges) chosen from members of „political groups forming representative democratic government“ i.e., the N.D.F. with a doubtful one each from the dissident liberals and the National Peasants. There will be no appeal and charges will be not confirmed. All cases will be investigated at the outset by public prosecutors appointed „from among the Civil Service“ by royal decree, who have the right to start investigation of any such collection of proof“. The public prosecutors may demand to be assisted in any circumstances by the tribunals of public order.

What I have said will, I think, be sufficient to show that this measure is not merely unconstitutional in certain respects, but that it is designed to suspend all individual liberties in this country and to establish the familiar machinery of terror. Men who were not capable of drafting it and of anticipating its effect, as they are now doing are hardly likely to take „no“ for an answer or to allow their plans to be threatened by the King's refusal to give his assent. I understand that this Majesty has informed the Minister of Justice that before eaching a decision he must consult the Legislative Council, the High Court of Justice an the four parties which took part in the August coup d'etat. As I have said, however, his mind is already made up and he does not anticipate being able to postpone his final decision much beyond the end of the week. One of his chief preoccupations is that he cannot inform public opinion about the issue without creating a disturbance which might be considered a serious obstruction to the Soviet lines of communication.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 665, c. 1021-1022, The National Archives of the United States, Department o State, R. G. 59. Division of South Eastern European Affairs, roll. 8

Traducere

PARAFRAZA TELEGRAMEI TRIMISE DE DL LE ROUGETEL FOREIGN OFFICE-ULUI, LA 4 APRILIE

Cu referire la telegrama mea din 3 aprilie:

Am aflat de la aceeași sursă că Regele a hotărât să nu semneze nici decretul de amendare a Constituției, nici noul decret de epurare. Cu referire la ultimul, guvernul a fost informat și nu a reacționat în mod deosebit, dar este evident că intenționează să asigure consimțământul Regelui față de noua legislație referitoare la epurare.

Mi-a fost arătată, strict confidențial, o copie a acestui proiect de decret. Este o lucrare amplă, care extinde considerabil sfera legislației precedente. „Cei răspunzători de dezastrul țării“, cei care au acționat în mod deliberat și cei care au avut un rol secundar, chiar și cei ale căror atacuri sunt îndreptate spre „abolirea sau dezorganizarea orânduirii politice actuale“, vor fi pasibili de pedeapsă de la trei ani închisoare până la pedeapsa capitală sau închisoare pe viață. Ei vor fi judecați de Tribunalele Poporului, formate din: 1 magistrat și 8 persoane (judecători ai poporului) aleși din cadrul „grupurilor politice care constituie puterea reprezentativă democratică“, adică Frontul Național Democrat în care sunt incluși, dar nu în mod sigur, câte un reprezentant din partea liberalilor disidenți și național țărăniștilor. Nu va exista drept de apel iar acuzațiile nu vor fi confirmate de instanțe superioare. Toate cazurile vor fi investigate, încă de la început, de procurori publici numiți, „din rândul administrației publice“ prin decret regal, ei având dreptul de a iniția investigațiile din oficiu, pentru a „apăra“ bunurile persoanelor particulare de a „întreprinde orice investigații pentru

obținerea oricăror dovezi". Procurorii publici pot cere să fie asistați, în orice împrejurări, de tribunale de stat.

Ceea ce am arătat va fi, cred, suficient pentru a demonstra că această măsură nu este numai neconstituțională în anumite privințe, dar că ea este menită să înlăture toate libertățile individuale în această țară și să instaleze obișnuitul mecanism al terorii. Cei care au fost capabili să o conceapă și să-i anticipeze efectul, așa cum acționează în prezent, este foarte puțin probabil că vor accepta un „nu“ ca răspuns sau că vor permite ca planurile să le fie amenințate de refuzul regelui de a-și da consimțământul. Înțeleg că Majestatea sa l-a informat pe ministrul justiției că, înainte de a lua o hotărâre, trebuie să ia în considerare poziția exprimată de: Consiliul Legislativ, Înalta Curte de Justiție și cele patru partide care au luat parte la lovitura de stat din august. Oricum, după cum am arătat, el s-a hotărât deja, și nu crede că va putea să-și amâne hotărârea definitivă cu mult dincolo de sfârșitul săptămânii. Una din preocupările sale majore este legată de faptul că nu poate informa opinia publică asupra acestei situații, fără a crea o disfuncționalitate care ar putea fi privită ca o obstrucționare gravă a regulilor sovietice de transmitere a informațiilor.

4

1946 martie 6, București. Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București și adresat secretariatului de stat la Washington, cu privire la poziția guvernului, a național-țărăniștilor și liberalilor, față de aplicarea deciziilor adoptate la Moscova.

March 6, 1946

CONFIDENTIAL

No. 816

SUBJECT: The Application of the Moscow Decision in
Rumania during February 1946.

THE HONORABLE
THE SECRETARY OF STATE
WASHINGTON D.C.

Sir:

I have the honor to report upon the manner in which the Groza Government is defending its application of the popular freedoms specified in the Moscow Decisions and the evidence made public by the National Peasant and National Liberal Parties that the Government actually is not fulfilling its obligations. The defense of the Government to charges of non-compliance and of official hindrance in the application of the popular freedoms in Rumania has been confined, for example, to general statements by the Premier and the Minister of Interior, whereas the traditional parties in implementing their charges against the regime have carefully sought to supply full evidence of any allegations they may make. After weighing the

information available, it does appear clear that the Government, despite its commitments, is in many significant instances obstructing its promised grant of popular liberties and of political concessions to the traditional parties. However, the newspapers and the top leaders of the political opposition have been able to express the views of their parties in contravention to those of the Government.

Position of the Government

Premier Groza at a press interview, given herein as enclosure No. 1, was quoted as saying that the country must keep its head and not indulge in violence in the period before elections, while also claiming that his regime had done all it could „to bring about the necessary slackening of tension“. He did admit that the Government still retained political prisoners, but said that it had abolished concentration camps and had avoided death sentences. He said further that the Interior Minister was touring Rumania to prevent the use of force in the provinces. Dr. Groza paid tribute to the help of Soviet Union in supplying grain when the country was on the verge of a food crisis and added his hope that the Russians would grant „substantial alleviations in the deliveries to be made under the Armistice“. With further references to the deteriorating economic condition of the country the Premier only replied: „I am neither too optimistic nor alarmed.“

In several ways the Prime Minister felt that the Government was continuing on its beneficent way. For example, he alleged that the Government had materially helped to secure peaceful relations between the national minorities and to fight Fascism and anti-semitism. On this last point he claimed that the Government, if need be, would „take measures of a nature to cure all those who still give proof of chauvinism, racial discrimination and anti-semitism“.

Declaring that the agrarian reform was now smoothly ending, Dr. Groza said that the peasants receive their title deeds. He did not specify when, and some cynical politicians have remarked that the title deeds will not be distributed until election time, when the peasants to confirm their new land holdings will be obliged to vote for Government approved national electoral ticket.

The Interior Minister, in a mid-February press conference, repeated accusations that the Government was seeking to fill the ranks the Gendarmerie with men from the Tudor Vladimirescu Division, which had been organized from Rumanian prisoners of war in the Soviet Union, by claiming that only a small member of a Gendarmerie appointments had been taken from these men. His statements are attached as enclosure No. 2 Teohari Georgescu issued counter charges against „Hooligans“ allegedly attacking several unspecified communist party headquarters, decried the alleged wave of „anti-soviet, chauvinist and anti-semitic feelings“, and alleged that any lawless actions could not have been committed by any political elements in the NDF. Continuing in general terms, Interior Minister Teohari Georgescu declared that some political elements were still seeking to give a false impression that liberties were being suppressed. He denied that Government was forcing its employees to join political groups within the

NDF, saying that the Government only asks that they fill their jobs competently.

Several sources have reported that Mr. Emil Bodnăraș, Communist Secretary-General of the Prime Minister's Office, made an inspection trip in Moldavia in mid-February and that at Suceava on February 17 he made a speech which has made a deep impression on political circles, although it has not reported by the press. He reportedly declared that the Communists did not wish to collaborate with the historic parties and that there would be a continual life and death struggle against them, because they haven „Fasciste structure“. Mr. Bodnăraș alleged that „the crooks of Mihalache will not be permitted to vote and naturally not to be candidates“ in any elections, and added for his hearers that they should think of the consequences if the communists did not succeed in the elections. Rumania would suffer „the same fate as Hungary“ and the „last chicken would be taken from the yards of the Peasants“. Reports upon the speech continue that Mr. Bodnăraș claimed that Mr. Maniu had been „put in camphor for good“.

More serious are other alleged statements of Mr. Bodnăraș that have disturbed local local politicians, consisting of such threats of force as that communists worked slowly but, if necessary, they would employ blows that would be „sharp and terrible“. Also in his speech Mr. Bodnăraș is stated to have mentioned „the gentlemen who have threatened with the atomic bomb“, who have now been forced to retreat. Criticism of the British Empire and its colonies also was said to have been in the context.

In the field of the press the Government has permitted PATRIA, the National Peasant Party paper published in Cluj, finally to appear on February 17 and it is stated that the Propaganda Ministry also has given approval for another National Peasant newspaper eventually to be published in the Banat. However the newsprint shortage continues so that there is little paper available for the party publications.

On the radio the National Peasant and National Liberal Parties have not yet been permitted to have speakers to discuss political matters, and violent attacks are broadcast against the leaders and policies of these two parties.

The Position of the National Peasants

The National Peasant Party has made every effort to use freedoms nominally granted to all political groups following the recognition of the Government, but the party has been encountering serious difficulties in holding meetings, in distributing literature and the mal-treatment of its members. Through its Bucharest newspaper DREPTATEA it has, perhaps not too wisely, engaged in a campaign of personal attacks with the NDF press that it is reported in the Mission's dispatch No.807 of march 4, 1946, entitled „Personal Polemics by the Government and Opposition“. However it has presented facts that neutral sources with access to the information have considered true to illustrate Government methods directed against the party.

In its February 22 issue DREPTATEA gave a press account of events taking place in Arad on February 16 that resulted in serious injuries to leading National Peasant Party members and the wrecking of the National Peasant Party premises, which is believed to be essentially correct. This statement is given as enclosure No.3, while No.4 is an article of the same day describing the mistreatment of workers in a Bucharest factory because of their National Peasant affiliations.

In view of what the party considered to be terroristic actions against it, on February 23 it issued a communique condemning the suppression of civic liberties in the country which it considered contrary to the Government's commitments to the Allied Powers, and ended with a striking appeal to all citizens to resist such measures and rally round the National Peasants. This communique is given as enclosure No. 5 and is of interest because the Government press seized upon it as a compendium of falsehoods and sought to allege that the National Peasants might even be urging the citizens to resist the Government by force.

A document giving the National Peasant position and views of incidents involving the party and its members is contained in a letter addressed to the Prime Minister by Cabinet Minister Hațieganu on February 27, where the National Peasant Minister outlines what his party considers to be flagrant violations of the Government's commitments to assure political freedom in Rumania. The document, given as enclosure No. 6, is extremely complete and all supplementary information elaborating the statements mentioned in it are in file with this Mission. After giving the letter to Premier Groza the National Peasant Party transmitted copies to the Soviet, American and British Missions, as well as to the French, and attached voluminous documentary material, such as declarations of witnesses, physicians reports, and ample photographs to illustrate each of the statement made. In present circumstances the National Peasant Party feels that it must be particularly careful before making official protests to the Government so that the evidence is true in all respects, otherwise the party would be subjected to immediate specific charges of falsehood in connection with particular events. Accordingly, it may be stated that in the main the points mentioned in this enclosure are true. Additionally, many of the incidents mentioned have been substantiated to this Mission through non party sources.

Mr. Hatieganu's letter mentions such events as the demonstrations of February 5 at Timișoara and February 16 at Arad resulting in injury to National Peasant leaders, the disruption of a party meeting on February 23 by armed communists and of a similar meeting on February 24. In contradiction of the Government's blanket denial that the public employees would not be purged if they did not join a Government party the statement quotes an order issued by a Perfect as a result of Interior Ministry instructions ordering all state employees in the district to inscribe themselves within an NDF party or be purged. On the question of press freedom the letter cites difficulties of DREPTATEA with its printers and the hindrances being placed in the printing of the party manifestos.

Statements from National Peasant district organizations also have been presented showing ways in which the political activity of the party had

been impended. In Hunedoara District, despite the censor authorising the printing of the manifesto, alleged Communists destroyed the printing shop and any posted manifestos, were torn down by NDF adherents. In Timișoara on February 10 the printers union decided that the National Peasants and the National Liberals would have no placards, nor newspapers printed there. A party placard was approved by the Rumanian censor, but it was torn down when the party sought to post it in the town. On the other hand, in Suceava a student was arrested and sent to trial for tearing down NDF political posters. In Bacău the printers union on reputed orders from its Bucharest headquarters refused to print Peasant Party manifestos.

From an examination of the party documents presented it appears that the police authorities themselves grant lip service permission for party material to appear and that NDF partisans including police officials, attempt with varying success to prevent their publication or circulation. One interesting document presented by the National Peasants is a telegram from Timișoara in mid-February specifying that the workers in all of the large plants in that city protested indignantly against the voting system adopted for elections of syndicate committees which consists simply in voting by upraised arms instead of by secret ballot, which the telegram terms a „terrorist system“.

Positions of the National Liberals

The Nationals Liberals have been experiencing essentially the same difficulties in the operation of their party as have the National Peasants, and their party newspaper LIBERALUL has presented its view-point in a manner which some circles judge to be better journalism than statements of DREPTATEA. Sample statements from LIBERALUL may be cited in the following paragraph.

On February 16 LIBERALUL carried a complaint from the owner of the Galatz newspaper ACTIUNEA. The man claimed that the Propaganda Ministry had given him permission to republish his newspaper, but the offices and printing rooms were occupied by the communists who were going ahead on their own and publishing upon his presses without his permission a newspaper entitled DEZROBIREA (Emancipation).

Communist terrorist methods were alleged by LIBERALUL of February 18 as preventing the traditional parties from printing and spreading their circulars in the provinces and in holding meetings. It alleged that they are resorting to arrests, mistreatments of individuals, threats and confiscation of the circulars in what the paper considered the first phase of an electoral campaign LIBERALUL asserts that it is grateful to the Government for having shown itself in its true light as to „how much the solemn written and verbal assurances they had given to the Great Allies are worth“. The paper concludes that it has thus manifested that free elections in Rumania are impossible.

To support its claims of attacks by the Government, LIBERALUL said that in Timișoara printed circulars of the National Liberals were torn down and Communist posters placed over them; that a Timișoara printing shop had been destroyed and the owner had been threatened not to print any more National Liberal leaflets. For posting National Liberal circulars in

Târgoviște two students reportedly were mistreated and held under arrest for three days. It also alleged in Brăila the prefect and chief of police had led a group of provocateurs, who sought to disturb a National Liberal meeting on February 15, at which Cabinet Minister Romniceanu spoke. The discipline of the National Liberals prevented any difficulties.

Highlighting National Liberal activity during February was a large political meeting the party organized on February 24 at Câmpulung, at which President Dinu Brătianu and other leaders spoke. The vicissitudes which the party had to experience before the meeting was held, are set forth in straight reportorial language by LIBERALUL in its February 22 issue. The article is attached as enclosure No.7 and shows how efforts were made to impede a gathering of spectators from the surrounding territory, how announcement of the meeting were destroyed, how party members making preliminary preparations were arrested by the police, and how these actions of public officials were made under the specific direction of the Prefect. The incident of a truck bearing Communists from Câmpulung, who tried to smash Mr.Brătianu's car as it was proceeding to the meeting is verified by Mr. Brătianu's assistants who accompanied him. The Party made a protest to the Interior Minister, who promised an investigation, but despite the fact that the personnel of attacking truck are well known nothing has been done.

It speaks well for the courage and vigor of Mr. Dinu Brătianu, who is of advanced years, that upon his arrival at the meeting he was able to address a crowd of some 5000 people in a speech which was reported in a full by his party paper and some excerpts of which were given in other newspapers. This speech, giving the official National Liberal expression toward present conditions and the Government, is of great value and hence is attached as enclosure No. 8.

Mr. Brătianu frankly charged the Communists with the fermenting discussion instead of assisting in reconstructing the country and said that the NDF Government is playing a role contrary to national interests by introducing a more severe dictatorship than any previously experienced. He strongly criticized the manner in which the agrarian reform was handled through the lack of any coordinated policy and by utilizing land distribution as a means of granting favours to party adherents of the Government. However, he said that his party would support the law but would insist that it would be fairly administered.

Discussing Rumanian industry Mr.Brătianu said a cooperative spirit must be built up between business and industry, instead of being managed as it is at present by „mere political and anarchical instruments“. It was necessary for the state to encourage production as the only means to eliminate profiteering. By doing this it also would stabilize the currency and increase public confidence. Mr. Brătianu decried the necessity for Rumania to return to „ox-cart transport“ in view of the disruption of other means of transport for the country's goods and urged the beginning in trade relations „with all countries“.

Turning more directly to consider the Government, Mr. Brătianu assailed what he termed „moral anarchy“, which he typified by mentioning Mr. Tătărescu in „his attempts to usurp the name of the National Liberal

Party“, and criticized „administrative anarchy“citing that the Government only carried out orders „in connection with Communist interests and policies“. He called for free and early elections in Rumania and said that was the role his party and the National Peasants had assumed by their participation in the Government. The policy of cooperation with all of the Allies he claimed has always been an objective of the National Liberals and would continue to be. Today his party is working with the National Peasants because they both agree that the fundamental questions for Rumania are the protection o public liberties and the return to the country's traditional foreign policy.

Respectfully yours,

Burton Y. Berry,
Representative of the United States
in Rumania

▼
Arhivele Nationale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 665, c.972-978; The National Archives of the United States, Department of State, R.G.59, Division of South Eastern European Affairs, roll 8.

<Traducere>

6 martie 1946

CONFIDENTIAL

No. 816

SUBIECT: Aplicarea deciziilor adoptate la Moscova, în
România, în cursul lunii februarie 1946.

MINISTRUL DE EXTERNE,
WASHINGTON D.C.

Domnule,

Am onoarea să raporteze asupra modului în care Guvernul Groza acționează pentru punerea în practică a libertăților prevăzute de deciziile adoptate la Moscova, ca și asupra probelor, făcute publice de către Partidele Național-Țărănesc și Național-Liberal, cu privire la faptul că guvernul nu își îndeplinește, în realitate, obligațiile care îi revin în acest sens. Pledoaria prin care guvernul se apără în fața acuzațiilor privind nerespectarea drepturilor cetățenești și obstrucționarea punerii lor în practică în România, s-a limitat, de exemplu, la declarațiile generale ale primului ministru și ale ministrului de interne, în timp ce partidele tradiționale au căutat cu atenție ca, în sprijinul acuzațiilor lor împotriva regimului, să furnizeze dovezi complete pentru orice afirmație pe care o fac. În urma evaluării informațiilor de care dispunem, apare clar faptul că guvernul, în pofida angajamentelor luate, nu respectă în numeroase cazuri semnificative în acest sens, drepturile cetățenești recunoscute de el și concesiile făcute partidelor tradiționale. Cu toate acestea, ziarele și liderii opoziției politice au putut exprima punctele de vedere ale partidelor lor, contrare celor care aparțin guvernului.

Poziția guvernului

În cadrul unui interviu, prezentat aici ca anexa nr. 1, primul ministru Groza a arătat că țara trebuie să-și păstreze calmul și să nu tolereze violența în perioada dinaintea alegerilor, afirmând, în același timp, că guvernul a făcut tot posibilul pentru „a crea necesara destindere a tensiunii”. El a admis că guvernul continuă, încă, să rețină deținuți politici, dar a subliniat că acesta a desființat lagărele de concentrare și a anulat pedeapsa cu moartea. În continuare, primul ministru a arătat că ministrul de interne întreprinde un turneu în țară, cu scopul de a preveni folosirea forței în zonele de provincie. Dr. Groza a subliniat ajutorul acordat de Uniunea Sovietică, prin aprovizionarea țării cu cereale, într-o perioadă în care aceasta s-a aflat la limita crizei de alimente și a adăugat că speră că rușii vor garanta „facilități substanțiale pentru livrările care urmează a fi făcute conform prevederilor armistițiului”. În continuarea referirilor făcute cu privire la deteriorarea situației economice a țării, primul ministru a răspuns doar: „Nu sunt nici foarte optimist, nici alarmat”.

În câteva rânduri, primul ministru a arătat că guvernul a reușit efectiv să acționeze în mod salutar. De exemplu, el a afirmat că guvernul a reușit să asigure promovarea unor relații pașnice între minoritățile naționale și să lupte împotriva fascismului și antisemitismului. Asupra acestui ultim aspect, el a afirmat că guvernul, dacă va fi nevoie „va lua măsuri de natură să-i stârpească pe toți aceia care încă dau dovadă de șovinism, discriminare rasială și antisemitism”.

Declarând că reforma agrară se încheie într-o atmosferă calmă, dr. Groza a spus că țăranii își vor primi în curând actele de proprietate. El nu a specificat când anume și unii politicieni cinici au remarcat că actele de proprietate nu vor fi distribuite până la vremea alegerilor, când țăranii, pentru a li se confirma noile lor proprietăți funciare, vor fi nevoiți să voteze în bloc lista de candidați aprobată de guvern.

În cadrul unei conferințe de presă care a avut loc la mijlocul lunii februarie, ministrul de interne a readus în discuție acuzațiile potrivit cărora guvernul încearcă să completeze rândurile jandarmeriei cu oameni din cadrul Diviziei Tudor Vladimirescu, care a fost organizată în Uniunea Sovietică din prizonierii români de război și a susținut că numai un număr redus de angajări în cadrul jandarmeriei au fost făcute din rândul acestor oameni. Aceste afirmații sunt prezentate ca anexa nr. 2. Dl Teohari Georgescu a adus, la rândul său, acuzații în legătură cu „huliganii” care, a pretins el, au atacat câteva sedii, nespecificate, ale Partidului Comunist, a criticat în mod deschis așa-numitul val de „sentimente antisovietice, șovinite și antisemite” și a arătat că nici unul dintre elementele componente ale Frontului National Democrat nu a putut comite vreun act ilegal. Continuând să vorbească în termeni generali ministrul de interne Teohari Georgescu a declarat că unele elemente politice încearcă, încă, să creeze falsa impresie că libertățile sunt suprimate. El a negat că guvernul își forțează angajații să se alătore grupurilor politice din cadrul Frontului National Democrat, spunând că guvernul cere doar ca aceștia să își îndeplinească, în mod competent, obligațiile de serviciu.

O serie de surse au raportat că dl Emil Bodnăraș, secretarul general comunist al primului ministru a rostit, la mijlocul lunii februarie, la

Suceava, o cuvântare care a creat o impresie adâncă în rândul cercurilor politice, deși nu a fost prezentată de presă. Potrivit afirmațiilor sale, comuniștii nu doresc să colaboreze cu partidele istorice și vor desfășura o continuă luptă pe viață și pe moarte împotriva acestora, deoarece ele au „o structură fascistă”. Dl Bodnăraș a afirmat „escrocilor lui Mihalache nu li se va permite să voteze și, nici să candideze” în cadrul nici unor alegeri și a adăugat, pentru cei care îl ascultau, că ar trebui să se gândească la consecințe, în cazul în care comuniștii nu vor învinge în alegeri. România ar avea de suferit „aceeași soartă ca Ungaria” și „ultima găină va fi luată din grădina țăranilor”. Rapoartele primite cu referire la această cuvântare, arată că dl Bodnăraș a afirmat că dl Maniu „a fost izolat pe deplin”.

Mult mai importante sunt alte afirmații ale d-lui Bodnăraș, care i-au deranjat pe politicienii locali și care constau în amenințări cu forța, cum este cea potrivit căreia comuniștii acționează cu calm, dar, dacă va fi necesar, vor angaja lupte care vor fi „aspre și teribile”. De asemenea, se afirmă că, în context, au fost aduse critici la adresa Imperiului britanic și coloniilor sale.

În domeniul presei, guvernul a permis ziarului PATRIA, publicat la Cluj de Partidul Național-Țărănesc, să apară, în sfârșit, la 17 februarie și se arată că Ministerul Propagandei a dat, de asemenea, aprobare pentru alte ziare ale național-țărăniștilor, care vor apărea, probabil, în Banat. Oricum, lipsa hârtiei de ziar continuă, astfel încât există puțină hârtie disponibilă pentru publicațiile de partid. La postul de radio nu li s-a permis Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal să prezinte vorbitori care să aducă în discuție probleme politice și sunt transmise atacuri violente împotriva șefilor celor două partide și politiciii promovate de acestea.

Poziția național-țărăniștilor

Partidul Național-Țărănesc a făcut toate eforturile pentru a se folosi de drepturile garantate oficial tuturor grupurilor politice după ce guvernul a fost recunoscut, dar a întâmpinat dificultăți serioase în ceea ce privește desfășurarea mitingurilor, distribuirea de materiale scrise și ca urmare a modului în care au fost tratați membrii săi. Din rândul ziarelor din București, „Dreptatea” s-a angajat, poate într-o manieră nu prea înțeleaptă, într-o campanie de atacuri personale la adresa presei Frontului Național Democrat, campanie care este prezentată în raportul nr.807, trimis la 4 martie 1946, sub titlul „Polemici cu caracter personal între guvern și opoziție”. Oricum, ziarul prezintă fapte pe care surse neutre, cu acces la informație, le-au considerat valabile pentru a ilustra metodele prin care guvernul acționează împotriva partidului.

În numărul său din 25 februarie, ziarul „Dreptatea” a prezentat o relatare asupra evenimentelor care au avut loc la Arad la 1 februarie și care s-au soldat cu rănirea gravă a membrilor din conducerea Partidului Național-Țărănesc și cu distrugerea clădirilor aparținând acestuia, relatare care se pare, că în esență, este conformă cu realitatea. Acest articol este prezentat în anexa nr.3, în timp ce în anexa nr.4, se află un articol publicat în aceeași zi și care descrie tratamentul la care sunt supuși muncitorii din fabricile bucureștene, din cauza legăturilor lor cu Partidul Național-Țărănesc.

La 23 februarie, partidul a dat un comunicat în care face referiri la ceea ce consideră a fi acțiuni teroriste îndreptate împotriva sa, condamnând suprimarea drepturilor cetățenești în țară, fapt contrar angajamentelor pe care guvernul și-i le-a luat față de Puterile Aliate; comunicatul se încheie cu un apel hotărât adresat tuturor cetățenilor, dar se opune unor astfel de măsuri și de a se alătura național-țărăniștilor. Acest comunicat este transmis ca anexa nr.5 și prezintă importanță deoarece presa aparținând guvernului l-a considerat ca fiind o sumă de înșelăciuni și a căutat să arate că național-țărăniștii ar putea chiar, să îndemne cetățenii să se opună guvernului, prin forță.

Un alt document care redă poziția și vederile național-țărăniștilor asupra incidentelor în care partidul și membrii săi au fost implicați, este scrisoarea adresată primului ministru, la 27 februarie, de către ministrul Hațieganu; în scrisoare, ministrul național-țărănist evidențiază ceea ce partidul său consideră a fi încălcarea flagrantă a angajamentelor guvernului privind asigurarea drepturilor politice în România. Documentul, prezentat în anexa nr. 6, este riguros în cel mai înalt grad, toate comentariile care completează afirmațiile făcute sunt confirmate de documentele aflate la dispoziția acestei Misiuni.

După ce a înmănat scrisoarea primului ministru Groza, Partidul Național-Țărănesc a trimis copii ale acesteia, reprezentanțelor sovietică, americană și britanică, la fel ca și celei franceze și a atașat un material documentar voluminos, format din declarații ale martorilor, rapoarte ale medicilor și numeroase fotografii, pentru a ilustra fiecare afirmație făcută. În condițiile actuale, Partidul Național-Țărănesc consideră că trebuie să fie în mod special atent în formularea protestelor oficiale adresate guvernului, astfel ca probele aduse să fie conforme cu realitatea în toate privințele, altfel, partidul ar putea fi imediat supus unor acuzații tipice de înșelătorie, în legătură cu anumite evenimente. Astfel, se poate afirma că în esență, cele menționate în această anexă sunt adevărate. În plus, multe dintre incidentele menționate au fost prezentate Misiunii prin intermediul unor surse care nu sunt cele ale partidului.

Scrisoarea d-lui Hațieganu se referă la evenimente cum sunt: demonstrațiile din 5 februarie de la Timișoara și 16 februarie de la Arad, care s-au încheiat cu rănirea conducătorilor național-țărăniști; împrăștierea participanților la un miting al partidului, la 23 februarie de către comuniști înarmați, situație care s-a repetat în cazul mitingului din 24 februarie. În contradicție cu dezmințirea dată de guvern, potrivit căruia angajații publici nu ar fi înlăturați din funcții dacă nu se alătură partidului de guvernământ, scrisoarea citează un ordin dat de prefect, în urma instrucțiunilor primite din partea Ministerului de Interne, prin care se dispune ca toți angajații statului să se înscrie într-un partid din cadrul Frontului Național Democrat sau să fie înlăturați din servicii. În problema libertății presei, scrisoarea se referă la dificultățile pe care ziarul „Dreptatea“ le întâmpină din partea tipografiilor și la piedicile care sunt puse în ceea ce privește tipărirea manifestelor partidului.

De asemenea, sunt prezentate declarații ale organizațiilor județene național-țărăniste, care arată modalitățile prin care activitatea politică a partidului a fost amenințată. În județul Hunedoara, în pofida faptului că

cenzura a autorizat tipărirea manifestului partidului, persoane bănuite a fi comuniști au distrus tipografia și manifestele afișate au fost rupte de către susținătorii Frontului Național Democrat. La 10 februarie, Uniunea Tipografilor din Timișoara a hotărât ca național-țărăniștilor și național-liberalilor să nu li se tipărească afișe sau ziare. Un afiș al partidului a fost aprobat de cenzorul român, dar a fost distrus când partidul a încercat să-l răspândească în oraș. Pe de altă parte, în Suceava, un student a fost arestat și trimis în judecată pentru că a distrus afișe politice ale Frontului Național Democrat. În Bacău, în baza binecunoscutelor ordine primite din partea sediului său central de la București, Uniunea Tipografilor a refuzat să tipărească manifestele Partidului Național-Țărănesc.

În urma examinării documentelor prezentate de partid rezultă că și autoritățile polițienești fac promisiuni nesincere privind asigurarea posibilităților de apariție a materialelor, iar partizanii Frontului Național Democrat, inclusiv persoane oficiale politice, încearcă, obținând diferite succese, să împiedice publicarea sau libera circulație a acestora.

Un document interesant prezentat de național-țărăniști, este o telegramă din Timișoara, care, la mijlocul lunii februarie, arată că numeroși muncitori din toate marile fabrici și uzine ale acestui oraș au protestat cu indignare împotriva sistemului de vot adoptat pentru alegerea comitetelor sindicale, sistem care constă pur și simplu în votul prin ridicarea mâinii și nu în votul secret, ceea ce telegrama consideră a fi un „sistem terorist“.

Poziția național-liberalilor

În esență, național-liberalii au întâmpinat aceleași dificultăți în activitatea partidului lor, ca și național-țărăniștii; iar ziarul lor de partid, „Liberalul“, a prezentat punctul de vedere al acestuia într-un mod pe care unele cercuri îl consideră mai profesional decât expunerile făcute de „Dreptatea“. În următoarele paragrafe sunt menționate relatări ilustrative în acest sens publicate de „Liberalul“.

La 16 februarie, „Liberalul“ a prezentat o plângere din partea proprietarului ziarului gălățean „Acțiunea“. Acesta a arătat că Ministerul Propagandei i-a dat permisiunea de a reîncepe publicarea ziarului său, dar birourile și tipografia au fost ocupate de comuniști, care au continuat să publice, folosindu-i mașinile de tipărit fără ca el să încuviințeze aceasta, un ziar intitulat „Desrobirea“.

„Liberalul“ din 18 februarie a arătat ca metodele teroriste comuniste au scopul de a nu permite partidelor tradiționale să-și tipărească și să-și difuzeze materialele de propagandă în provincie și de a le opri să organizeze mitinguri. Ziarul a arătat că se recurge la arestări, maltratarea unor persoane, amenințări și la confiscarea materialelor de propagandă și a subliniat că vede în aceasta o primă fază a campaniei electorale. „Liberalul“ afirmă că este recunoscător guvernului, pentru că acesta s-a arătat în adevărata sa lumină în legătură cu „cât de mult valorează asigurările solemne, în scris și verbal, pe care le-a făcut Marilor Puteri“. Ziarul concluzionează că guvernul a demonstrat astfel faptul că, în România, alegerile libere sunt imposibil de realizat.

Pentru a-și susține atacurile la adresa guvernului, „Liberalul“ a arătat că, în Timișoara, afișe tipărite de național-liberali au fost distruse și în

locul lor au fost așezate afișe ale comuniștilor și că o tipografie timișoreană a fost distrusă, iar proprietarul acesteia a fost amenințat să nu mai tipărească manifeste ale Partidului Național-Liberal. Se relatează că pentru afișarea manifestelor acestui partid, în Târgoviște doi studenți au fost maltratați și ținuți în stare de arest timp de trei zile. De asemenea, ziarul arată că în Brăila, prefectul și șeful poliției au condus un grup de provocatori care a încercat să întrerupă un miting organizat de Partidul Național-Liberal, la 15 februarie, în cadrul căruia a vorbit ministrul Romniceanu. Disciplina național-liberailor a împiedicat producerea oricărui incident.

Ilustrativ pentru acțiunile desfășurate de Partidul Național-Liberal în cursul lunii februarie, este mitingul pe care acest partid l-a organizat la Câmpulung în data de 24 februarie și în cadrul căruia au vorbit președintele Dinu Brătianu și alți lideri naționali liberali. Vicisitudinile cărora partidul a trebuit să le facă față, înaintea începerii mitingului, sunt expuse, într-un limbaj direct, de către ziarul „Liberalul“, în numărul său din 22 februarie. Articolul este transmis ca anexa nr. 7 și arată că: au fost făcute eforturi pentru a împiedica locuitorii din zonele învecinate să se alătore participanților la acest miting; afișele care anunțau mitingul au fost distruse; membrii partidului care au făcut pregătirile organizatorice au fost arestați de poliție: aceste măsuri adoptate de oficialități au fost puse în aplicare sub îndrumarea directă a prefectului. Incidentul produs de un camion care transporta comuniști de la Câmpulung și care a încercat să lovească mașina domnului Brătianu, în timp ce acesta se îndrepta spre miting, este confirmat de asistenții care îl însoțeau pe dl Brătianu. Partidul a dresat un protest Ministerului de Interne, care a promis declanșarea unor cercetări, dar în pofida faptului că ocupanții camionului care au provocat atacul sunt bine cunoscuți, nu au fost luate nici un fel de măsuri.

Ziarul subliniază curajul și forța d-lui Dinu Brătianu, care are o vârstă înaintată, arătând, că după sosirea sa la miting, acesta a fost capabil să se adreseze unei mulțimi de cca. 5000 de persoane, în cadrul unui discurs care a fost relatat în întregime de ziarul partidului și din cadrul căruia, câteva extrase au fost prezentate și de alte ziare. Acest discurs, ilustrativ în ceea ce privește atitudinea oficială a național-liberalilor față de condițiile actuale și față de guvern, prezintă o deosebită importanță și, de aceea, este transmis ca anexa nr.8.

Dl Brătianu i-a acuzat în mod deschis pe comuniști că întrețin o atmosferă de neliniște, în loc să contribuie la reconstrucția țării și a spus că guvernul Frontului Național Democrat acționează în sens opus intereselor naționale, instaurând o dictatură mai severă decât oricare dintre cele care au existat anterior. El a criticat cu tărie modul în care reforma agrară a fost dirijată, în lipsa oricărei politici coordonate și prin folosirea distribuirii pământului ca pe un mijloc de a acorda favoruri sprijinitorilor partidului de guvernământ. Dincolo de aceasta, el a arătat că partidul său va susține legea de reformă a agriculturii, dar va insista pentru ca ea să fie aplicată în mod corect.

Analizând situația din industria românească, dl Brătianu a arătat că între comerț și industrie trebuie clădit un spirit de cooperare, în loc ca acestea să fie conduse, așa cum se întâmplă în prezent, prin „nimic altceva decât instrumente politice și anarhice“. Este necesar ca statul să încurajeze

producția, ca singura cale de lichidare a speculei. Acționând în acest fel, guvernul ar stabili, de asemenea, moneda națională și ar obține creșterea încrederii populației. Dl Brătianu a criticat fățiș faptul că România este silită să revină la transportul cu ajutorul „carelor cu boi“, având în vedere că prin aceasta nu se acordă atenția cuvenită celorlalte mijloace de transport pentru produsele realizate pe plan intern și a îndemnat la declanșarea unor relații de comerț „cu toate țările“.

Întorcându-se la o analiză mai concretă a activității guvernului, dl Brătianu a atacat cu hotărâre ceea ce a numit „anarhia morală“, pe care a ilustrat-o cu referire la dl Tătărescu și „încercările sale de a defăima numele Partidului Național-Liberal“ și a criticat „anarhia administrativă“, arătând că guvernul a îndeplinit numai acele ordine care au fost „în legătură cu interesele și politica promovate de comuniști.“ El a cerut organizarea, cât mai curând, a alegerilor libere în România, și a spus că acesta este țelul pe care partidul său și național-țărăniștii și l-au asumat prin participarea lor în guvern. El a arătat că politica de cooperare cu toate Puterile Aliate, a fost întotdeauna și va continua să fie un obiectiv al național-liberalilor. În momentul de față, partidul său cooperează cu național-țărăniștii, pentru că ambele partide sunt de acord că problemele fundamentale pentru România sunt apărarea drepturilor civile și revenirea țării la politica sa externă tradițională.

Cu respect,
Burton Y. Berry
Reprezentant al Statelor Unite
în România

5

1946 martie 19, Washington. Sinteza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est“, întocmită de Biroul de Cercetare și Informații din cadrul Departamentului de Stat, al S.U.A. referitoare la împărțirea țărilor în categoriile de interes ale U.R.S.S.

Despite formal Big Three agreement on the desirability of elections, the actual holding of elections in the liberated and ex-satellite states of Central and Eastern Europe has caused and promises to cause serious international and local friction. The basic difficulty appears that the application of the principle of free elections is calculated to produce results which are, in certain areas, incompatible with one or other of the great powers notably the U.S.S.R. – conceives to be its security interests. Contributing to this difficulty are the unsettled economic conditions, the confused state of public opinion, the prevalence of anti-Soviet sentiment, and the weakness of the parliamentary democratic tradition. Most of the states are in the zone of primary strategic interest to the U.S.S.R., to whose advantage it is to have pro-Soviet governments.

The states appear to fall into four general categories:

(1) States which lie outside the exclusive Soviet sphere of control and in which Soviet-Communist influence is not predominant (Austria and Greece).

(2) States in which Soviet influence, while dominant, has not forced the Communists into a leading role but has permitted the non-Communists to retain a relatively strong position (Finland, Hungary, Czechoslovakia). In these states elections appear to have had a stabilizing effect, although the ultimate consequences of the Hungarian Smallholders' victory remain to be seen.

(3) States in which the Communist Party itself has a dominant position (Yugoslavia, Bulgaria and Albania). In these states – the Communist – dominated national fronts won overwhelming victories in elections which were not democratic in the Western sense and which have not been accepted by the United States or Great Britain.

(4) States in which the Soviet Union has used its influence to compensate for the weakness of the Communists (Romania, Poland, Germany-Soviet Zone). Those states provide the most difficult ground for elections, since any representative expression of the will of the people will almost certainly conflict with Soviet interests, which are particularly strong in those states.

The general conclusion is that while in some states elections have had a beneficial effect, in others there appears to be little hope at present of holding an election which will be acceptable to the U.S.S.R. and at the same time avoid violating democratic electoral principles. Means of overcoming this difficulty postponement of elections, forming pre-election coalitions while presenting serious practical difficulties, might in some cases contribute to softening the impact of a full scale election. In any case, experience has shown that elections cannot be regarded as a universally effective method of establishing democracy: each concrete situation has peculiarities which go far to determine the efficacy of an electoral solution in that particular case.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A.; rola 636, c. 650-651; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, R.G. 59, roll 3

<Traducere>

În pofida acordului formal al celor trei Mari Puteri, cu privire la oportunitatea acestora, alegerile din țările eliberate și foste satelite din Europa Centrală și de Est au cauzat și promit să cauzeze divergențe grave pe plan internațional și local. Dificultatea esențială derivă din faptul că principiul alegerilor este conceput în așa fel încât să aibă implicații care, în unele zone, sunt incompatibile cu ceea ce una sau alta dintre Marile Puteri – în speță U.R.S.S. – consideră a fi în concordanță cu interesele securității sale. Acestei dificultăți i se adaugă situația economică instabilă, confuzia din rândul opiniei publice, amplificarea sentimentelor anti-sovietice și lipsa de forță a tradiției democrat-parlamentare. Cea mai mare parte dintre aceste țări se află în zone de maxim interes strategic pentru

U.R.S.S., care este avantajată și de faptul că acestea au guverne pro-sovietice. Țările respective par să se împartă în patru categorii:

(1) Țări care se află în afara sferei de control exclusiv sovietic și în care influența comunistă-sovietică nu este predominantă – Austria și Grecia.

(2) Țări în care influența sovietică, deși dominantă, nu a impus comuniștii într-o poziție de conducere și a permis non-comuniștilor să păstreze o poziție relativ puternică: Finlanda, Ungaria, Cehoslovacia. În aceste țări alegerile par să fi avut un efect stabilizator, deși rămâne de văzut care vor fi, în final, consecințele obținute de micii proprietari unguri.

(3) Țări în care Partidul Comunist are o poziție dominantă – Iugoslavia, Bulgaria și Albania. În aceste țări, fronturile naționale dominate de comuniști au câștigat victorii copleșitoare, în cadrul unor alegeri care nu au fost democratice în sens occidental și care nu au fost recunoscute de Statele Unite sau de Marea Britanie.

(4) Țări în care Uniunea Sovietică și-a folosit influența pentru a compensa lipsa de forță a comuniștilor – România, Polonia, Germania – zona sovietică. Aceste țări prezintă cel mai dificil cadru pentru organizarea alegerilor, ca urmare a faptului că orice exprimare reprezentativă a voinței poporului va fi aproape sigur în contradicție cu interesele sovietice, care sunt deosebit de puternice.

Concluzia în plan general este aceea că, în timp ce în unele țări alegerile au avut un efect benefic, în altele, par să existe în prezent puține speranțe privind organizarea unor alegeri care să fie acceptate de U.R.S.S. și care în același timp, să evite violarea principiilor electorale democratice. Mijloacele prin care aceste dificultăți pot fi depășite – amânarea alegerilor, formarea unor coaliții pre-electorale – prezintă serioase probleme privind punerea lor în aplicare și în același timp, ar putea impiedica asupra caracterului general al participării la alegeri. În orice caz, experiența a arătat că alegerile nu pot fi privite ca un mijloc universal valabil de instaurare a democrației: fiecare caz concret are particularități care contribuie într-o mare măsură la determinarea eficacității soluției electorale respective.

6

1946 martie 23, Washington. Sinteza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est”, întocmită de Biroul de Cercetare și Informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., cu privire la situația din România.

D. States in which the Communist Weakness is Butteressed by the U.S.S.R.

1. *Romania.* Of the nations under consideration which have not hold elections, Romania appears at the moment to present the most difficult problem. By the agreement reached at Moscow on 26 December 1945, the United States and Great Britain undertook to recognize the Russian sponsored Groza government, after it had been broadened by the inclusion of two members of the opposition, on the condition that it promised to hold free and unfettered elections as soon as possible. The United States

announced its provisional recognition in February 1946. From all available information, however, it will be extremely difficult to hold satisfactory elections. The present government, Communist – dominated and enjoying little public support, would almost certainly be defeated in any free election. The results of any such election would, moreover, have strongly anti-Soviet implications. It may be doubted that the U.S.S.R. would be willing in Romania to accept a result so unfavorable to the local communists and to itself, despite the fact that it has done so in Hungary and Austria. The U.S.S.R. appears to have a more urgent and vital strategic interest in Romania, which is on its borders and was an avenue for the German invasion and which, with Bulgaria, is of importance in determining control of the Black Sea. Furthermore, the anti-Soviet quality of the elections would probably be much more pronounced than anywhere else. Romania as a whole is probably more anti-Russian than any other state in Eastern Europe, with the possible exception of Poland, and the Romanian conservatives, unlike the Finns, and the Hungarians, have not reconciled themselves to a position in the Russian orbit, but have steadily attempted to play the Western Allies off against the U.S.S.R.

From the reports of certain ample elections which have been held recently in various Romanian localities, the Communist Party appears to have been overwhelmingly defeated by the conservative „historical“ parties (National Peasants and National Liberals), although these groups have had no means of open publicity for the past nine months. Therefore, the communists and the Russians may be strongly tempted to rig any national elections so as to avoid defeat. It is reported that Soviet Vice Commissar Andrei Vyshinski, while in Bucharest in January 1946, demanded that the Social Democrats run a common election list with the Communists a proposal which has subsequently been adopted by the Central Committee of the Socialist Party. It is doubtful, however, that this move will materially affect the outcome of the elections: the anti-Soviet, anti-Communist feelings of the Romanians seem likely to find expression no matter how the election lists are drawn up, and no matter what changes (enfranchisement of women, young men, army; abolition of the Senate) may be made in the electoral laws.

It has been reported that some of the more moderate Communists are of the opinion that the Government should do its best between now and the elections to gain popular support by rectifying its past errors (e.g., by investigating the abuses in carrying out its law for land reform), and hope to do as well as possible in free elections. In the event of defeat, which is almost certain, the party would at least have maintained a reputation for integrity, and might then be able to develop its strength along normal lines in the future. If the Communist Party attempts to rig the elections, these moderates argue, it will remain in the some unhappy minority plight in which it finds itself now, and may ultimately drive the country into a disastrous blind alley. It is doubtful, however, that this moderate Communist position will prevail. The moderate Communists have had little voice in previous decisions by the party. Moreover, despite the moderates' alleged views, the Communists, once defeated at the polls, would have grave difficulties in working their way back into a position of strength.

Consequently, it is quite likely that the party may try to rig the election. Its final decision would depend upon Russian advice, which thus far in Romania has strongly backed the communists.

Means to avoid this impasse do not appear very promising. A postponement of the elections past the autumn of 1946 would be helpful only if the delay decreased the local political tensions and if the opposing factions were able to find some common ground. However, the willingness of the „historical“ parties to capitalize upon the widespread anti-Soviet feelings of the Romanians, and their hopes of a rupture between the USSR and the Western Powers, make any real political reconciliation extremely doubtful. Given the decisions made at Moscow to hold the elections and the desire of the opposition parties to regain their position through elections, it is questionable whether elections can be postponed beyond the fall of 1946, at which time Premier Groza now expects to hold them.

It is possible that a political agreement in advance, similar to the one made in Hungary, would be of some value, an agreement that, regardless of the outcome, a coalition government would be maintained. This device, however, seems to have less likelihood of success in Romania than in Hungary (and the long-run success of this arrangement in Hungary is not yet assured). The Romanian Communist's domination in the present government is in such contrast to their weak popular position that they would have far more to lose than the Hungarian Communists in accepting a subordinate role in a coalition Government based even approximately upon the results of an election.

At present, there appears to be no promising solution to the Romanian situation. It seems likely that the elections will be rigged, to a greater or lesser degree a possibility which may be heightened by the fact that the United States and Great Britain, having already granted provisional recognition, are thereby deprived by instrument of pressure in favor of free elections unless they again withdraw their recognition.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 636, c. 680-683; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, R.G. 59, roll 3

<Traducere>

D. State în care lipsa de forță a comuniștilor este compensată de U.R.S.S.

1. România. În cadrul națiunilor în discuție, care nu au organizat alegeri, România pare, în acest moment, să prezinte cea mai dificilă problemă. În baza acordului semnat la Moscova la 26 decembrie 1945, Statele Unite și Marea Britanie, au afirmat că vor recunoaște Guvernul Groza, sprijinit de Rusia, după ce componența sa va fi extinsă prin includerea a doi reprezentanți ai opoziției, cu condiția ca acesta să promită că va organiza, cât mai curând posibil, alegeri libere. În februarie 1946, Statele Unite au anunțat recunoașterea provizorie. Oricum, potrivit tuturor informațiilor disponibile, va fi extrem de dificil ca alegerile să fie

organizate într-un mod satisfăcător. Guvernul actual, dominat de comuniști, având un suport redus din partea populației, va fi, aproape sigur, înfrânt, în orice alegeri libere. Mai mult, rezultatele oricărei alegeri de acest fel ar avea puternice implicații anti-sovietice. Faptul că U.R.S.S. ar dori – în România – să accepte un rezultat atât de nefavorabil comuniștilor autohtoni și ei însăși, poate fi pus sub semnul întrebării, chiar dacă ea a acționat astfel în Ungaria și Austria. U.R.S.S. pare să aibă un interes de ordin strategic mai urgent și mai vital în România, care se află la granița sa și a constituit o cale de acces pentru invazia germană și care, alături de Bulgaria, prezintă importanță în determinarea controlului asupra Mării Negre. Mai mult, caracterul anti-sovietic al alegerilor ar fi, probabil, mult mai pronunțat decât oriunde în altă parte. În ansamblul său, România este, probabil, mai mult orientată împotriva Rusiei decât oricare alt stat din Europa de Est, cu excepția posibilă a Poloniei și conservatorii români, spre deosebire de cei finlandezi și unguri, nu s-au împăcat cu ideea situării în sfera de influență rusească, ci au căutat în mod constant, să se afle de partea Aliatilor Occidentali, împotriva U.R.S.S.

Potrivit rapoartelor asupra unor alegeri de amploare, organizate recent în diferite localități din România, Partidul Comunist pare să fi fost învins, într-o manieră copleșitoare, de partidele „istorice” conservatoare (național-țărăniștii și național-liberalii), deși aceste grupări nu au avut la dispoziție, în ultimele două luni, nici un mijloc de publicitate. Prin urmare, comuniștii și rușii pot fi puternic tentați să falsifice alegerile naționale pentru a evita înfrângerea. S-a raportat că, în timp ce se afla la București, în ianuarie 1946, vice-comisarul sovietic Andrei Vâșinski, a cerut ca social-democrații să participe la alegeri pe liste comune alături de comuniști – o propunere care a fost acceptată ulterior de Comitetul Central al Partidului Socialist. Oricum este îndoielnic că această mișcare va afecta în mod efectiv rezultatul alegerilor: starea de spirit anti-sovietică, anti-comunistă, a românilor, pare să-și găsească exprimare, indiferent de modul în care sunt concepute listele electorale și indiferent de modificările (acordarea de drepturi electorale femeilor, tinerilor, celor din armată, desființarea Senatului) care pot fi făcute în listele electorale.

S-a raportat că unii dintre comuniștii mai moderați sunt de părere că guvernul ar trebui să facă toate eforturile, de acum și până la alegeri, pentru a câștiga sprijinul populației prin rectificarea greșelilor sale din trecut (de exemplu, prin investigarea abuzurilor care au avut loc în punerea în aplicare a legii sale de reformă a agriculturii) și speră ca acesta să facă tot posibilul pentru organizarea alegerilor libere. În eventualitatea înfrângerii, care este aproape sigură, partidul ar menține, cel puțin reputația integrității și astfel, în viitor, ar putea fi în măsură să-și dezvolte forța, urmând o conduită normală. Dacă Partidul Comunist încearcă să falsifice alegerile, susțin acești moderați, el va rămâne pe aceeași poziție minoritară pe care se găsește acum și va putea, în cele din urmă, să aducă țara într-un dezastruos punct mort.

Oricum, este greu de crezut că această poziție comunistă moderată va prevala. Comuniștii moderați au avut puțină influență în deciziile anterioare ale partidului. Mai mult decât atât, în pofida punctelor de vedere exprimate de moderați, comuniștii, odată învinși în alegeri, ar avea mari

dificultăți în a reveni într-o poziție de forță. Prin urmare, este destul de probabil că partidul poate încerca să falsifice alegerile. Decizia sa finală va depinde, probabil, de recomandarea Rusiei, care, până acum, a sprijinit puternic comuniștii în România.

Mijloacele de evitare a acestui impas nu apar foarte promițătoare. O amânare a alegerilor, după toamna anului 1946, ar fi de folos numai dacă întârzierea ar micșora tensiunile politice în plan local și dacă partidele de opoziție ar fi în măsură să găsească un limbaj comun. Oricum, consimțământul partidelor „istorice” de a fructifica sentimentele antisovietice larg răspândite printre români și speranțele lor într-o ruptură între U.R.S.S. și Puterile Occidentale, fac ca orice reconciliere politică să fie extrem de îndoielnică. Date fiind deciziile adoptate la Moscova, de a organiza alegerile și dorința partidelor de opoziție de a-și recâștiga poziția prin intermediul alegerilor, se pune întrebarea dacă alegerile pot fi amânate dincolo de sfârșitul anului 1946, perioadă în care primul ministru Groza intenționează, acum, să le organizeze. Este posibil că un acord politic prealabil, similar celui încheiat în Ungaria, ar putea fi valabil – un acord în baza căruia, indiferent de rezultat, va fi menținut un guvern de coaliție. Oricum, acest proiect pare să aibă mai puține șanse de succes în România decât în Ungaria (și succesul pe termen lung al acestui aranjament nu este, încă, asigurat în Ungaria). Predominarea comuniștilor români în guvernul actual este într-un asemenea contrast cu popularitatea lor redusă, încât ei ar avea mult mai mult de pierdut, față de comuniștii unguri, prin acceptarea unui rol subordonat în cadrul unui guvern de coaliție bazat, fie și cu aproximație, pe rezultatele alegerilor.

În prezent, nu pare să existe o soluție promițătoare pentru situația din România.

Pare probabil că alegerile vor fi falsificate, într-o măsură mai mare sau mai mică – o posibilitate care poate fi favorizată de faptul că Statele Unite și Marea Britanie, garantând deja recunoașterea provizorie, sunt, prin aceasta, lipsite de un instrument de presiune în favoarea alegerilor libere, aceasta numai în cazul în care ele retrag din nou recunoașterea acordată.

7

1946 martie 23, Washington. Sintoza intitulată „Alegerile postbelice în Europa Centrală și de Est” întocmită de Biroul de Cercetare și Informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., privind problemele locale și internaționale apărute în desfășurarea alegerilor politice, în țările foste ocupate și înamice.

(4) The fourth category includes those states where the communists are weak but where the U.S.S.R. has effective control and, because of its strategic interests or suspicion of the conservative groups, has contrived to put a Communist – dominated bloc in authority. Poland, Romania, and the Soviet Zone of Germany fall into this category (Germany, of course, is a special case, since Germany lacks even formal sovereignty and is under the control of the occupying powers).

It is in these states that the most serious problems arise concerning the desirability of elections as such: if fully representative and free elections were to be held at the present time, their outcome would almost certainly be strongly anti-Soviet and anti-Communist. Moreover, these states are of great importance to the U.S.S.R., which would be very reluctant to accept regimes which might look to the Western Powers for support. Consequently, both the Russians and the Communists have a very strong incentive to prevent this result, by restricting the freedom of the opposition, by forcing a single electoral list, or by employing other means which would make the elections unacceptable from the standpoint of the United States and Great Britain.

Moreover, the democratic character of large sections of the political opposition is doubtful, and even if the opposition represents a majority, it is not necessarily a healthy one. The Romanian „historical“ parties appear to base their hopes upon an eventual rupture between the great powers, a sentiment which is undoubtedly known to the Russians. In Poland the strong tradition of anti-Russian feeling would seek to insinuate itself into any organized opposition to the Lublin group. The realism and foresight of a Peasikivi or Benes would be of great value to the opposition parties in these countries.

This, it appears that in these states the attempt to hold elections may well have disturbing consequences, one way or another. The alternative possibilities, however, are not particularly promising. A postponement of elections would serve a useful purpose only if the conditions which prompted postponement could be removed. This would involve a basic improvement in internal political relations and a better understanding between the U.S.S.R. and at least some of the non – Communist groups. This improvement would be difficult to achieve. Moreover, there have been so many international commitments on elections in Poland and Romania, and so much public discussion, that it would be difficult to postpone them for any considerable period of time.

Another possibility which might prove applicable to one or both these countries would be a limitation of the scope of the elections, which would be so arranged that the impact of rightist, anti-Soviet feelings would be lessened. This could be achieved either through some sort of common electoral list or through a prior agreement that a coalition would be maintained regardless of the outcome of the election. (Such a coalition would have to determine the allocation of important posts, especially that of the Ministry of the Interior, which has been an object of contention in many of the states). Both of these techniques present serious practical difficulties and they could easily be used as a means to justify the domination of the Communist Party. At the same time, if they could be entered into voluntarily and if they did not result in the atrophying of the non-Communist parties, they would permit a more gradual readjustment of the political scene.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 636, c. 698-700; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, R.G. 59, roll 3

Cea de-a patra categorie cuprinde acele țări în care comuniștii sunt lipsiți de forță, dar în cadrul cărora U.R.S.S. dispune de un control efectiv și ca urmare a intereselor sale strategice sau suspiciunii manifestate de grupările conservatoare, a manevrat pentru a instala la putere un bloc politic dominat de comuniști: Polonia, România și zona sovietică a Germaniei se înscriu în această categorie (Germania, desigur, este un caz special, ca urmare a faptului că ea nu dispune nici măcar de o suveranitate formală și se află sub controlul puterilor de ocupație).

Caracteristic pentru aceste țări este faptul că problemele cele mai grave se ivesc în legătură cu oportunitatea alegerilor: dacă în perioada actuală urmează a fi organizate alegeri pe deplin reprezentative și libere, rezultatul lor ar fi, aproape sigur, puternic antisovietic și anticomunist. Mai mult decât atât, aceste țări prezintă o importanță deosebită pentru U.R.S.S. care ar fi foarte reticentă în a accepta regimuri politice care ar putea conta pe sprijinul Puterilor Occidentale. Prin urmare, atât rușii cât și comuniștii sunt deosebit de interesați în a preveni această situație, prin restrângerea libertății opoziției, prin impunerea unei liste electorale unice sau prin folosirea altor mijloace care ar putea face ca alegerile să fie inacceptabile din punctul de vedere al S.U.A. și Marii Britanii.

Mai mult decât atât, orientarea multora dintre elementele componente ale opoziției politice este nesigură și chiar dacă opoziția reprezintă o majoritate, aceasta nu este în mod necesar, o grupare compactă. Partidele istorice din România par să-și întemeieze speranțele pe o eventuală ruptură între Marile Puteri, atitudine care este, fără îndoială, cunoscută rușilor. În Polonia tradiția puternică a stării de spirit antirusesci va căuta să se insinueze în cadrul oricărei opoziții organizate față de grupul de la Lublin. Realismul și prevederea cu care acționează Peasikivi și Benes ar putea fi deosebit de importante pentru partidele de opoziție din aceste țări.

Astfel, se pare că în aceste țări, încercarea de a organiza alegerile, poate crea tulburări într-un sens sau altul. Alternativele posibile nu sunt, oricum, deosebit de promițătoare. O amânare a alegerilor ar putea fi utilă numai dacă împrejurările care au determinat amânarea ar fi înlăturate. Aceasta ar implica o îmbunătățire esențială a relațiilor existente în planul politicii interne și o mai bună înțelegere între U.R.S.S. și cel puțin unele dintre grupările non-comuniste. Această evoluție favorabilă va fi dificil de realizat. Mai mult decât atât, asupra alegerilor din Polonia și România au fost făcute atât de multe promisiuni pe plan internațional și s-a discutat atât de mult, încât ar fi dificilă o amânare a acestora pentru o perioadă însemnată de timp.

O altă posibilitate, care s-ar putea dovedi aplicabilă în una din aceste țări, sau în ambele, ar fi limitarea obiectivelor alegerilor, ceea ce s-ar putea face în așa fel încât impactul sentimentelor de dreapta, antisovietice, să fie atenuat. Aceasta s-ar putea realiza fie prin prezentarea unei liste electorale comune, fie prin ajungerea la un acord prealabil în baza căruia, indiferent de rezultatul alegerilor, se va menține o coaliție în plan politic (o astfel de coaliție ar trebui să decidă repartizarea posturilor importante, în special cel reprezentat de Ministerul de Interne, care a constituit subiect

de dispută în multe țări). Amândouă aceste tactici de acțiune prezintă importante dificultăți în ceea ce privește aplicarea lor în practică și ar putea fi ușor folosite ca un mijloc de a justifica o poziție predominantă a Partidului Comunist. În același timp, dacă s-ar putea produce de la sine și dacă nu ar avea ca rezultat slăbirea partidelor non-comuniste, aceste tactici de acțiune ar permite o reorganizare a scenei politice.

8

1946 martie, București. Notă asupra situației economiei românești în urma aplicării obligațiilor ce decurgeau din Convenția de Armistițiu, apreciată ca o sarcină destul de grea chiar și pentru o economie normală.

NOTA

Situația economică prezintă aspecte destul de îngrijorătoare.

Conjunctura generală de după 23 august 1944 și obligațiile cărora țara noastră trebuie să le facă față, în executarea actului din 12 septembrie 1944, constituie cauzele care au determinat starea serioasă actuală a economiei românești.

Datele care înfățișează această situație economică sunt expuse în cele ce urmează.

Conjunctura generală și obligațiile armistițiului

Stările create de război n-au făcut încă posibilă revenirea economiilor la situația antebelică.

Producția este insuficientă și necesitățile nu pot fi satisfăcute în limita unui standard de viață normal.

România are o situație mai precară.

Relațiile economice cu străinătatea au fost în parte reluate la jumătatea anului 1945.

Obligațiile armistițiului, chiar în condiții normale pentru economia românească, reprezintă o sarcină destul de grea.

Evaluate în lei 1938, aceste obligații sunt egale cu valoarea exportului românesc din anul 1938.

Cu alte cuvinte, executând aceste obligații, România nu mai are posibilitatea să-și reîmprospăteze echipamentul industrial și rezervele de materii prime indispensabile unei bune dezvoltări a economiei sale.

Felul		1938			1946/1947		
		Venit național	Export	%	Venit național	Armistițiu	%
a)	în mil. lei 1938	230,8	21,5	9,3	149,1	20,7	13,9
b)	în dolari U.S.A.	1064	99	9,3	687	95	13,9

Obligațiile armistițiului, pe principalele categorii de produse românești, în raport cu disponibilitățile economiei noastre, confirmă cele menționate mai sus:

I. Petrol (mii tone)

Anii	Producție țitei	Produse petroliere	Export, armistițiu și consum intern			
			Export sau armistițiu	Consum intern	Total	% din disponibil
1938	6610	6218	4471	1674	6145	98,8
1946	4000	3600	1850	1750	3600	—

2. Animale

Statistica ce se posedă în acest sector este aceea a Ministerului de Interne, efectuată la data de 30 iunie 1945, prin organele sale locale.

Ținând seama de condițiile în care a fost întocmită și de organul care a patronat-o considerăm că cuprinde toate garanțiile de obiectivitate și situație reală.

Dacă se admite că procesul refacerii șeptelului este egal cu tăierile clandestine ce se practică, se poate lua această statistică ca reprezentând situația actuală.

O mențiune trebuie făcută cu privire la disponibilul de animale. Anume, după statistica în cauză, numărul de cabaline și bovine existent se împarte în: 80% animale bătrâne și cu defecte fizice și 20% animale tinere, servind la refacere.

În raport cu nevoile consumului intern și obligațiile armistițiului, situația șeptelului în 1946 arată astfel:

(mii capete)

Felul	Șeptel 1946		Nevoi 1946	
	Total	20%	Consum intern	Obligații armistițiu*
Cabaline	832	166	—	44
Bovine	2804	561	292	111
Porcine	1237	—	656	57
Ovine	6354	—	2755	103

3. Cereale

Din cauza slabei recolte a anului 1945, obligațiile Armistițiului au fost amânate, în urma convențiilor din 11 septembrie 1945.

*) Condițiile de predare la art. 11 din Convenția de Armistițiu sunt severe, în raport cu disponibilul speciilor animalelor din România.

Cabalinele este sigur că nu pot fi livrate și vor face obiect de compensație cu bovine, în condițiile în care s-a ajuns pentru art. 12.

Pentru a se putea face față nevoilor consumului intern, Statul român s-a împrumutat de la U.R.S.S. cu 300 000 tone grâu și porumb.

1945 (mii tone)

Felul	Producția	Împrumut U.R.S.S.	Total	Consum intern normal
Grâu	1274	150	1424	1572
Porumb	1819	150	1969	1819

În ce privește perspectivele anului 1946, recolta agricolă probabilă a acestui an este grevată de următoarele obligații:

1946 (mii tone)

Felul	Producție probabilă*	Consum normal	Obligații armistițiu	Total obligații
Grâu	2177	1572	250	1822
Porumb	3466	2090	195	2285

La efortul de substanțe de mai sus, făcut în legătură cu obligațiile armistițiului, trebuie să se menționeze și efortul neregulat efectuat, care a consumat o parte însemnată din substanța economiei românești.

Venitul național și fiscalitatea

Acoperirea cheltuielilor Statului prin venituri definitive sau prin mijloace consolidate este calea normală în politica financiară a unui Stat.

În condiții normale, fiscalitatea prelevă din venitul național 15%.

Fiscalitatea în România în anii 1938/39 și 1945/46 prezintă aspecte deosebite.

Venituri** (miliarde lei)

Anii	Venit național	Surse de venituri în raport cu venitul național							
		Fiscale	%	Diverse	%	Împr. BNR	%	Total	%
1938/39	230,8	34,2	15	-	-	-	-	34,2	15
1945/46	5575,0***	983,8	17,6	291,1	5,2	789,3	14,2	2064,2	37

În 1938, fiscalitatea deținea 15% din venitul național. (Dacă se evaluează la 15% veniturile administrațiilor locale, fiscalitatea reprezintă 17% din venitul național).

* După media producției pe intervalul 1927-1938

** Fără administrații locale

*** 116,4 miliarde lei 1938, înmulțit cu indicele costului vieții în octombrie 1945 (s-a luat de bază luna aflată la mijlocul exercițiului)

Mijloacele de trezorerie erau întrebuițate temporar, lichidarea lor făcându-se până la finele exercițiului. Nu s-a făcut apel la B.N.R.

În 1945/46, totalul cheltuielilor Statului reclamă o înăsprire a fiscalității, care a ajuns să reprezinte o prelevare de 37% din venitul național (împreună cu administrațiile locale, 43%).

Cheltuieli¹ (miliarde lei)

Anii	Venit național	Cheltuieli din venitul național					
		Ad-ția Stat și Armata	%	Armistițiu	%	Total	%
1938	230,8	34,2	15,0	-	-	34,2	15,0
1945	5575,0	945,8	17,0	1118,4	20,0	2064,2	37,0

Înăsprirea fiscalității nu a produs suficient, pentru a acoperi cheltuielile Statului.

De aceea, pentru rest s-a recurs la mijloace de trezorerie și direct la B.N.R.

Se menționează că prelevarea pe cale de fiscalitate a unei cote de 25% din venitul național nu s-a realizat decât în Anglia, în anii de efort maxim de război.

După un studiu întocmit la Ministerul Finanțelor (vezi raportul asupra situației economice, întocmit de dl Secretar General Eugen Ballan) rezultă că standardul de viață al populației s-a redus în 1945 la 39% față de standardul de viață din 1938 și la 1/3 din standardul de viață din 1943.

De asemenea, că venitul național al României este unul dintre cele mai reduse din Europa, că hrana țăranilor și lucrătorilor noștri era chiar în anul 1938 redusă la un minim incompatibil cu o normală dezvoltare biologică, că venitul național reprezintă în 1945 numai 58% din venitul național al anului 1938 și că asupra acestui rest mai trebuiesc făcute și prelevările destinate investițiilor civile.

Din cele arătate se constată:

a) Statul nu poate să preleve sub formă de impozite decât numai o parte din sumele de care are nevoie pentru acoperirea sarcinilor sale.

b) Pentru acoperirea restului obligațiilor sale, Statul face apel la emisiunea B.N.R.

Emisiunea B.N.R. reprezintă în fapt o prelevare pe cale indirectă a unei părți din venitul național, pe care o suportă populația țării, sub diferite forme.

Cum această stare a avut loc și în anii de război, este de presupus că prelungirea ei nu mai poate fi admisă, fără a nu se produce tulburări de ordin social și economic.

Evoluția și structura cheltuielilor Statului între 1 septembrie 1944-1 februarie 1946

Evoluția lunară a cheltuielilor Statului și structura lor se arată în anexe.

1 Fără administrațiile locale (15%) și restanțe de cca. 200 miliarde lei.

Luna	Administrația Statului și armata	Armistițiu	Total	Indice preț detaliu Bază = 1939/40
Sept. 1944	25,3	12,8	38,1	847,0
Apr. 1945	39,3	57,9	97,2	4145,5
Sept. 1945	60,5	76,6	137,1	5896,0
Ian. 1946	96,7	105,2	201,9	14959,2

Evoluția lunară a cheltuielilor de armistițiu se arată în anexa nr. 3.

Modul cum au fost acoperite cheltuielile Statului, cu alte cuvinte evoluția lunară a încasărilor și împrumuturilor la B.N.R., se arată în anexa nr. 4.

Cheltuielile Statului însumează 2078,2 miliarde lei, din care 999,3 miliarde lei, sau 48,1%, reprezintă cheltuieli pentru administrația Statului și armată și 1078,9 miliarde lei, sau 51,9%, cheltuieli pentru armistițiu.

Acoperirea cheltuielilor de armistițiu s-a făcut cu împrumut la B.N.R., 860,4 miliarde lei, și cu venituri de la Tezaur, de 218,5 miliarde lei.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 467/1946, f. 1-8

9

1946 aprilie 1, București. Telegrama ministrului de externe român, Gheorghe Tătărescu, către Delegația română din Londra privind atitudinea anglo-americană potrivit retrocedării întregii Transilvanii României, cerută de partea sovietică, drept urmare a îndeplinirii condițiilor din Convenția de Armistițiu încheiată cu Puterile Aliate.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE M.A.S. nr. 11233 1946
DIRECȚIA CABINETULUI ȘI A CIFRULUI Dir. Cifrului nr. 398 1946

TELEGRAMĂ CIFRATĂ¹

Către Legațiunea din Londra
Luna aprilie ziua 1 ora 11 1946

La telegrama dvs. 30 martie

1. Atitudinea anglo-americană este logică cu poziția ocupată încă din 12 septembrie 1945 când la Conferința Celor Trei de la Londra delegații

1 Cifrat
de Cernovodeanu Cosmescu-Teianu
ziua 1 aprilie
ora 11
Nr. grupelor 210

anglo-americiani s-au opus retrocedării întregii Transilvanii cerută de Delegația sovietică.

Cred că această atitudine nu se va schimba decât numai prin stăruința sovietică.

Urmăriți de aproape dezvoltarea.

2. Sunt contra depunerii memoriilor înainte de a fi cerute. Pentru România nu există o chestiune a fruntariilor și deci nici o chestiune a Transilvaniei.

În urma executării condițiilor Armistițiului cu scrupulozitate și a jertfelor, de sânge ce am făcut, toată Transilvania ne-a fost restituită. Nu mai avem nimic de cerut. Nici nu ne gândim că o asemenea chestiune ar mai putea fi ridicată.

Aceasta este atitudinea noastră. Memoriile ce am alcătuit în chestiunea Transilvaniei sunt numai informative și vor fi depuse în momentul în care totuși chestiunea va fi pusă și numai la cererea Conferinței. Ar fi să slăbim poziția noastră depunându-le intempestiv. Firește materialul informativ din ele trebuie difuzat și oral și prin note rezumative tuturor experților, însă neoficial.

3. Memoriile referitoare la reparații și chestiunile anexe vor trebui însă să fie depuse. Vom alege momentul.

4. Săptămâna aceasta veți primi prin avion textele engleze și ruse.

5. Memoriul nr. 4, reparațiuni, a suferit unele modificări, iar memoriul nr. 5 a fost completat cu un supliment. Veți primi deci aceste memorii refăcute și în limba franceză. Rog utilizați numai această versiune definitivă.

Gh. TĂTĂRESCU
398

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 69, f. 14

10

1946 aprilie 24, București. Scrisoarea, adresată Guvernului român de generalul I.Z. Susaikov, locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control în România, cu privire la poziția Guvernului sovietic de îndeplinire a obligațiilor stabilite prin Convenția de Armistițiu.

Domnului Prim-ministru al României
Dr. Petru Groza

Stimate Domnule Prim-ministru,

Guvernul sovietic luând în considerare scrisoarea dumneavoastră și a dlui Tătărescu din 11 martie, referitor la îndeplinirea unor articole din Acordul de Armistițiu, m-a însărcinat să vă comunic următoarele:

1. Guvernul sovietic socotește că obligațiile contractate de România, prin Acordul de Armistițiu, sunt valabile pentru întreaga perioadă de armistițiu, respectiv până la încheierea Tratatului de Pace. Față de aceasta nu este de acord cu propunerea Guvernului român de a-l scuti de cheltuielile prevăzute de art. 10 din Acordul de Armistițiu, a cărui valabilitate ar urma să înceteze cu începere de la 1 iulie 1946, așa cum se arată în scrisoarea dumneavoastră.

În dorința totuși de a ușura îndeplinirea de către Guvernul român a obligațiilor prevăzute de art. 10 din Acordul de Armistițiu, Guvernul sovietic este de acord să reducă cheltuielile Guvernului român pentru alimente, echipament și alte aprovizionări, pentru trupele sovietice aflătoare pe teritoriul României.

Comandamentul sovietic din România a primit instrucțiuni să prezinte Guvernului român, cu începere de la 1 aprilie 1946, cereri trimestriale simțitor reduse pentru întreținerea trupelor armatei roșii cu efectivele arătate în anexele 1 și 2. Comandamentul sovietic din România a primit de asemenea instrucțiuni să prezinte Guvernului român cereri pentru mijloace bănești, în luna aprilie și mai 1946, nu mai mari de 13 miliarde de lei, iar în lunile următoare să reducă aceste cereri, ținând cont de nivelul prețurilor din România.

În ceea ce privește livrările de făină, crupe și ovăz pentru necesitățile trupelor sovietice din România, Guvernul sovietic este de acord să discute chestiunea cantității de furnizat din aceste produse în cursul lunii iunie.

Guvernul sovietic a hotărât să scutească Guvernul român de livrarea acelor cantități de alimente și materiale, care de fapt nu au fost livrate până în aprilie 1946, potrivit cererilor comandamentului sovietic pe trimestrul al IV-lea 1945 și pe primul trimestru din 1946, conform art. 10 din Acordul de Armistițiu.

2. Guvernul sovietic socotește că nu este corect să se pună în dependență îndeplinirea obligațiilor art. 11 și 12 din Acordul de Armistițiu cu îndeplinirea obligațiilor art. 10 al acestui acord. Pentru aceasta Guvernul sovietic nu poate să accepte propunerea Guvernului român de a sista livrările, potrivit art. 11 și 12 din acord pentru întreaga perioadă a rămănerii trupelor sovietice în România. Guvernul sovietic luând în considerare cererea Guvernului român, a găsit posibil, cum s-a și făcut cunoscut Guvernului român, să prelungească termenul de îndeplinire a obligațiilor art. 11 din acord de la 6 la 8 ani.

3. În ceea ce privește interpretarea art. 1 și 2 din acordul sovieto-român de la 11 septembrie 1945 – din scrisoarea dumneavoastră – referitor la despăgubirile datorate Uniunii Sovietice, conform art. 12 din Acordul de Armistițiu, Guvernul sovietic nu poate să fie de acord cu propunerea de a stabili prețul mărfurilor, care urmează să fie livrate Uniunii Sovietice, în sumă de 300 miliarde lei, la prețul stabilit pentru perioada începută la 1 aprilie 1945. Guvernul sovietic socotește necesar și drept să se ia ca bază prețurile până la 1 aprilie 1945 înțelegând anume în acest sens conținutul art. 1 din acordul de la 11 septembrie 1945 care se referă la prețurile existente la 1 aprilie 1945.

Guvernul sovietic este totuși gata, în acest caz, să prelungească termenul de îndeplinire a obligațiilor ce decurg din art. 12 din Acordul de Armistițiu de la 3 la 6 ani, însă Guvernul sovietic nu poate lua asupra sa cheltuielile suplimentare (cheltuieli de transport, impozite, taxe vamale și altele) în legătură cu livrările către Uniunea Sovietică a mărfurilor în contul celor 300 miliarde lei, prevăzuți în convenția din 11 septembrie 1945, căci aceasta contrazice compensării daunelor cauzate.

Guvernul sovietic consideră restituite U.R.S.S.-ului, în contul a 348 miliarde lei, acele bunuri care au fost predate reprezentanților sovietici până la 11 septembrie 1945, conform actelor de primire definitive sau provizorii, de asemenea și acele bunuri care se găsesc în reparație în depozitele din România, asemenea vasele și garniturile căilor ferate.

4. Având în vedere cunoașterea, de către România a planului general de furnizări, în contul reparațiilor U.R.S.S., în primul an al convenției în vigoare sovieto-român; Guvernul sovietic este de acord a scuti România de amenda executării în întregime a furniturilor, în ceea ce privește felurile mărfuri, pentru primul an.

5. Guvernul sovietic luând în considerare rugămintea Guvernului român, va da indicații autorităților maritime sovietice pentru predarea, către România, a vasului școală „Bricul Mircea“.

6. Guvernul sovietic, în conformitate cu rugămintea Guvernului român, a dat ordin pentru eliberarea din lagăr și înapoierea în România a 300 prizonieri de război, ofițeri.

7. Guvernul sovietic nu se opune ca Guvernul român să ridice sechestrul asupra bunurilor personale ale cetățenilor români, independent de naționalitatea lor, ce se găseau la 12 septembrie 1944 și după acest timp, în perioada operațiilor militare în teritoriul Germaniei și Ungariei sau a altor țări ocupate de armatele germano-ungare. Prin bunuri personale, în cazul de față, se înțeleg: locuințe și case personale cu loturile lor respective de pământ, obiectele de uz casnic, ateliere de mică producție din regiunile rurale, și în afară de cele enumerate și inventarul gospodăriei rurale, vite și loturi de pământ.

În ceea ce privește industriile comerciale productive și a depunerilor de valoare și valorilor aparținute categoriilor de cetățeni români indicate mai sus, vor putea fi deblocate după ce Guvernul român va preda tot ceea ce a fost activ german în România în patrimoniul Uniunii Sovietice.

8. În ceea ce privește studierea regulilor temporare a comunicațiilor pe căile ferate, stabilite conform convenției între Ministerul Comunicațiilor U.R.S.S. și Direcția Generală a Căilor Ferate Române, se studiază în momentul de față, la Ministerul Comunicațiilor U.R.S.S.

9. Iar în ceea ce privește posibilitatea de livrare a U.R.S.S.-ului către România, în plus, a unei cantități oarecare de grâu și porumb, ambasadorul sovietic în România a comunicat deja Guvernului român, hotărârea luată de către Guvernul sovietic, de a furniza României 100 000 tone cereale.

Vă rog, domnule Prim-ministru, să binevoiiți a primi asigurarea deosebitei mele considerații.

LOCTIITORUL PRESEDINTELUI C.A.C. ÎN ROMÂNIA
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ AL ARMATEI
DE TANCURI

ss/Ivan Zaharovici Susaikov

24 aprilie 1946

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 431/1945-1946, f. 424-427

11

1946 aprilie, București. Raportul Guvernului român adresat generalului V.P. Vinogradov, șeful de Stat Major al Comisiei Aliate de Control privind eforturile și posibilitățile economiei naționale românești pentru îndeplinirea prevederilor Convenției de Armistițiu și solicitarea unor înlesniri în acest sens.

DOMNULE GENERAL,

Pentru aducerea la îndeplinire a Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944, poporul român și-a mobilizat toate posibilitățile economiei sale naționale. Întreaga producție a fost adaptată necesităților ridicate de această convenție și toate resursele financiare au fost puse în serviciul plăților reclamate de îndeplinirea scrupuloasă a clauzelor sale.

În perioada de la 12 septembrie 1944 până la 31 ianuarie 1945, efortul financiar pe care Statul român l-a făcut pentru executarea obligațiilor decurgând din Convenția de Armistițiu, precum și din acordurile din septembrie 1945 semnate la Moscova, se cifrează la suma de 1263 miliarde lei (1079 miliarde lei cheltuite efectiv și 184 miliarde lei angajamente restante).

Acest efort se repartizează astfel:

– miliarde lei –

Perioada	Articolele din Convenția de Armistițiu					
	Art. 5	Art. 10	Art. 11	Art. 12	Schimb ruble	Total
12 sept. 1944- 31 mart. 1945	4,8	123,1	32,2	5,5	54,7	220,3
1 aprilie 1945- 1 febr. 1946	1,3	539,7	228,9	49,3	39,4	858,6
Total 12 sept. 1944- 1 febr. 1946	6,1	662,8	261,1	54,8	94,1	1078,9*

* Se adaugă 184 miliarde lei angajamente restante

Raportând această sumă la totalul cheltuielilor bugetare ale Statului, se poate constata că efortul financiar pentru executarea Convenției de Armistițiu depășește cheltuielile care au fost necesare pentru acoperirea cheltuielilor de administrație ale Statului român.

Situația cheltuielilor pentru administrația Statului și armată, în comparație cu cheltuielile pentru executarea Armistițiului, a fost pentru intervalul 12 septembrie 1944 – 1 februarie 1946, următoarea:

– miliarde lei –

Perioada	Cheltuieli efectuate pentru:		Procent din totalul cheltuielilor	
	Administrația Statului și armată	Executarea Armistițiului	Administrația Statului și armată	Armistițiu
12 sept. 1944- 31 mart. 1945	296,1	220,3	57,3	42,2
1 aprilie 1945- 1 febr. 1946	703,2	858,7	45,0	55,0
Total 12 sept. 1944- 1 febr. 1946	999,3	1078,9	48,0	52,0

Dacă se examinează pe de altă parte modalitățile prin care au fost acoperite cheltuielile bugetare totale ale Statului, se poate observa că mai puțin de o jumătate din aceste cheltuieli au fost acoperite prin încasări fiscale și alte venituri definitive, iar restul a fost acoperit din împrumuturi și diferite mijloace de trezorerie și, în special, prin apeluri masive la emisiunea Băncii Naționale.

Cheltuielile totale ale Tezaurului, în primele 10 luni ale exercițiului bugetar 1945/1946, au fost acoperite în modul următor:

	Intrări la Tezaur (miliarde lei)	Procent din totalul cheltuielilor
Venituri bugetare definitive	653,8	41,9
Împrumuturi pe piață	236,1	15,1
Împrumuturi la B.N.R.	672,0	43,0
Total	1561,9	100,0

În concluzie, se poate constata că sarcinile financiare pentru executarea obligațiilor decurgând din Convenția de Armistițiu nu au putut fi acoperite de Stat prin mijloace normale, finanțarea acestor cheltuieli efectuându-se în cea mai mare parte prin emisiuni noi de bilete de bancă, adică prin mijloace inflaționiste.

Evoluția emisiunilor B.N.R. în intervalul 1 septembrie 1944 – 23 februarie 1946 a fost următoarea:

1 septembrie	1944	28,4 miliarde lei
31 martie	1945	437,3 miliarde lei
31 decembrie	1945	1212,9 miliarde lei
23 februarie	1946	1348,0 miliarde lei

Deoarece efortul financiar făcut de Statul român în aplicarea Convenției de Armistițiu este exprimat în lei cu o putere de cumpărare variabilă între august 1944 și ianuarie 1946, este necesar să se evalueze acest efort în dolari S.U.A., luându-se ca bază de calcul totalul efortului exprimat în lei și cursul de revenire a dolarului S.U.A., rezultat din aplicarea art. 11 al Convenției de Armistițiu.

Pe baza acestor elemente de calcul efortul făcut de Statul român în intervalul mai sus specificat se cifrează la suma de cca. 280 milioane dolari S.U.A.

Dacă la suma de 280 milioane dolari se adaugă valoarea contribuției efectuate în afara Convenției de Armistițiu sub forma prelevărilor directe care reprezintă, după date aproximative, cca. 114 milioane dolari, se poate afirma că valoarea totală a efortului financiar făcut în executarea Convenției de Armistițiu până la 31 ianuarie 1946, se cifrează la cca. 400 milioane dolari S.U.A.

Pentru a se aprecia în întregime valoarea efortului românesc, trebuie să se sublinieze că executarea obligațiilor decurgând din Convenția de Armistițiu nu s-a putut face fără o diminuare sensibilă de substanță, care a micșorat mult potențialul economic al țării.

O recapitulare a prestațiilor în natură făcute până la 31 decembrie 1945, este edificatoare.

S-au dat în contul Armistițiului:

– bovine	317000	capete
– ovine	365000	capete
– porcine	135000	capete
– cabaline	120000	capete
– cereale	60800	tone
– furaje	94000	tone
– produse petrolifere	3611000	tone
– material lemnos	557000	m.c.

Din analiza efortului financiar și de substanță efectuat pentru executarea Convenției de Armistițiu, se desprinde o constatare care pune în lumină caracterul acestui efort. Din această analiză rezultă că sarcina principală care a apăsât acest efort este reprezentată prin livrările și prestațiile făcute pentru întreținerea trupelor sovietice staționate în România.

În adevăr, din totalul de 1079 miliarde lei specificat mai sus, 663 miliarde lei, adică peste 60% din total, reprezintă livrări făcute în cadrul

art. 10 și al acordurilor suplimentare de la Moscova. În această cifră nu sunt cuprinse livrările făcute fără de forme și în afara planurilor convenite.

Acordurile încheiate la Moscova din 11 septembrie 1945, au adus o ușurare simțitoare în îndeplinirea multora din obligațiile contractate pe temeiul Convenției de Armistițiu.

Aceste acorduri au soluționat în special problemele ridicate de executarea art. 12 din Convenția de Armistițiu.

Situația economică a țării după data de 11 septembrie 1945 a evoluat însă nesatisfăcător și a creat stări neprielnice care au agravat vechile dificultăți și au ridicat noi probleme în legătură cu executarea simultană a obligațiilor derivând atât din Convenția de Armistițiu, cât și din convențiile semnate la Moscova în septembrie 1945.

Această situație se prezintă după cum urmează:

a) Sectorul cerealelor

Seceta neobișnuit de grea din anul 1945 a avut drept rezultat o producție de cereale redusă cu jumătate față de recolta medie normală a anilor 1924-1936, raportată la suprafața actuală a României, a fost de 840000 vagoane.

Recolta anului 1945 a fost de 385000 vagoane.

Producția anului 1945 nu acoperă consumul intern raționalizat la minimum necesar (449000 vagoane) decât numai în proporție de 85%.

Ajutorul acordat cu atâta bunăvoință de către Guvernul Uniunii Sovietelor prin împrumutarea a 300000 tone cereale nu completează, până la începutul noii recolte, nevoile acestui consum.

b) Sectorul petrolului

Producția de țiței, din anul 1939 considerată ca normală a fost de 6240000 tone.

Din cauza declinului normal al producției de țiței precum și a distrugerilor suferite de industria de petrol din România, și a lipsei posibilităților de înlocuire a materialelor de foraj, producția de țiței pe anul 1946 a fost evaluată la 3600000 tone.

Necesitățile obligatorii ale anului 1946 fiind de:

- 1700000 tone consum intern
- 1700000 tone armistițiu
- 200000 tone acord U.R.S.S.
- 100000 tone alte acorduri

Total 370000 tone

Rezultă deci un deficit de cca. 100000 tone, fără a mai aminti de necesitățile de export de produse petrolifere grație căruia România să poată fi pusă în situația de a-și plăti datoriile externe precum și arieratele comerciale care vor fi scadente a doua zi după semnarea Tratatului de Pace.

c) Sectorul lemnos

Producția anului 1946 a fost evaluată la maximum 3150000 m.c.

Acoperirea consumului intern (celuloză, lemn de mine, traverse C.F.R., poduri, reconstrucția parțială a uzinelor și locuințelor distruse de acte de război), precum și acoperirea obligațiilor decurgând din Convenția de

Armistițiul și acordurile comerciale cu Uniunea Sovietelor, reprezintă cca. 4150000 m.c.

În acest sector numai pentru executarea obligațiilor contractate avem în fața noastră un deficit de cca. 1000000 m.c.

d) Sectorul animalelor

Vom stăruii examinând acest sector numai asupra situației cabalinelor.

În anul 1939, existau pe teritoriul României, în limitele actualelor frontiere, 1708000 cai.

În anul 1945, luna septembrie, se mai găseau 868000 cai de o calitate cu totul inferioară.

Cu titlu informativ menționez că un număr de 708000 cai au fost respinși de comisiile de clasare, necorespunzând condițiilor cerute de Convenția din 16 ianuarie 1945, privitoare la executarea art. 11 din Convenția de Armistițiu.

Refacerea stocului inițial nu este posibilă actualmente deoarece sporul anual de cabaline (71000 capete) este, pentru moment depășit de o mare mortalitate (82000 capete).

e) Sectorul transporturilor

Refacerea rețelei de căi ferate este mult îngreunată de situația de fapt în care se dezvoltă tracțiunea feroviară.

Totuși obligațiile luate prin Convenția de Armistițiu au putut fi riguros îndeplinite și este suficient a indica că pentru anul 1945, rețeaua de cale ferată a României a fost utilizată: 80% pentru îndeplinirea acestor obligații și 20% pentru transporturi românești.

f) Sectorul industrial

Industria română acuză azi în toate compartimentele ei o scădere îngrijorătoare a producției cauzată atât de distrugerile provocate de acte de război cât și de lipsa materiilor prime ce trebuiesc importate și de insuficiența aprovizionării de combustibil.

Producția generală a scăzut în sectorul industrial cu cca. 45% față de producția din 1941.

Pe sectoare industriale principale, volumul producției în anul 1945, exprimat în cantități și în procente, în raport cu volumul producției din anul 1941, a fost următorul:

	1941		1945	
	mii tone	%	mii tone	%
Industria alimentară	702	100	412	53,4
Industria metalurgică	596	100	273	49,9
Industria chimică	97	100	53	59,9
Industria materialelor de construcții	986	100	538	59,6
Industria lemnului, celulozei, hârtiei	506	100	333	71,9
Industria textilă	30	100	24	88,4

Perspectivile economiei românești pe anul în curs sunt mai grele decât celea care au dominat viața românească în anul 1945.

O creștere a producției care, singură, ar putea aduce o ameliorare a situației actuale nu se poate obține decât prin refacerea utilajului industrial care a atins limitele de uzură, cât și prin importul de materii prime fără de care nici producția actuală nu se poate menține.

Evoluția economiei românești se desfășoară astfel sub o grea povară:

a) în industrie:

- lipsa de materii prime;
- utilajul într-o stare de uzură înaintată din cauza lipsei de întreținere

și a imposibilității procurării pieselor de rezervă;

- criza de trezorerie în întreprinderi din cauza urcării continue a prețurilor;

b) pătura muncitoare și salariată ajungându-se în același timp la limita de dezinvestire la articolele de primă necesitate (îmbrăcăminte, încălțăminte etc.);

c) în agricultură:

- lipsă de utilaj și
- de animale de muncă

d) prețuri urcate artificial din cauza rarefierii articolelor de primă necesitate, în ciuda tuturor eforturilor făcute pentru a se păstra sănătatea monedei naționale.

Iată pe scurt rezumate situațiile din sectoarele cele mai importante ale economiei noastre naționale.

Enumerând situațiile noi survenite în încheierea acordurilor din 11 septembrie 1945, trebuie să menționăm apoi că executarea art. 12 a întâmpinat dificultăți de ordin economic și tehnic care au avut drept urmare întârzieri dăunătoare.

Într-adevăr prin Convenția încheiată la Moscova la 11 septembrie și referitoare la executarea art. 12 din Convenția de Armistițiu, se precizează:

1. Guvernul Uniunii Sovietelor recunoaște că în momentul semnării acelei Convenții au fost restituite bunuri în valoare de 348 miliarde.

2. Restul bunurilor datorate se consolidează sub forma unei obligații a Statului român de a livra Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice mărfuri românești în valoare de 300 miliarde lei, la prețurile existente la 1 aprilie 1945, în trei tranșe anuale egale, începând de la 1 ianuarie 1946.

Interpretarea acestui text a dat naștere în aplicare la următoarele dificultăți:

a) Față de textul precis al art. 1 al acordului, Guvernul român a socotit că din moment ce Guvernul sovietic a binevoit să recunoască restituirea unor bunuri în valoare de lei 348 miliarde în momentul Convenției, nu ar mai fi cazul unei examinări suplimentare, fie pentru enumerarea bunurilor restituite, fie pentru evaluarea lor.

Comisia Aliată de Control prin adresa nr. R. 5350 din 26 septembrie 1945 a cerut numirea unei comisii mixte sovieto-române care să evalueze bunurile restituite în contul sumei de lei 348 miliarde, precum și a acelor care sunt gata reparate și pregătite pentru expedierea în Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.

Lucrările comisiei nu au dus până azi la nici un rezultat concret. Comisia se găsește în imposibilitate de a stabili o situație exactă a valorii bunurilor restituite până acum, întrucât:

- bunurile restituite se află pe teritoriul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice iar evaluarea lor reală de către comisie nu este practic posibilă;
- o evaluare temeinică nu se poate face după procesele-verbale de predare-primire fiindcă ele cuprind numai date sumare, insuficiente pentru o individualizare completă și tehnică;
- nu s-au încheiat procesele-verbale de predare-primire pentru toate bunurile restituite, în special pentru cele predate direct de particulari organelor Comisiei Aliate de Control;
- evaluarea contabilă prezintă dificultăți insurmontabile datorită masei mari și diversității bunurilor restituite (nomenclatura curpinde cca. 15000 obiecte diferite).

Totodată Guvernul român socotește că toate bunurile ce s-au restituit după data de 11 septembrie 1945, urmează să fie împrumutate în contul restituirii celor 300 miliarde rămase de plată.

b) A doua dificultate se referă la prețurile ce trebuie avute în vedere pentru mărfurile care se dau în acoperirea sumei de 300 miliarde lei.

Guvernul român consideră că prețurile de bază ce trebuie aplicate sunt cele oficiale stabilite pentru perioada ce începe la 1 aprilie 1945, pe baza legilor din 3 mai 1945, și că la aceste prețuri trebuie să se adauge costul transportului de producție la frontieră după tarifele în vigoare la 1 aprilie 1945, precum și taxele și impozitele vamale care au intrat în vigoare la aceeași dată.

Punctul de vedere al Comisiei Aliate de Control este că pentru evaluare trebuie avute în vedere prețurile oficiale dinainte de 1 aprilie 1945, loco fabrică, fără costul transportului până la frontieră și fără taxele și impozitele vamale.

Această interpretare are drept consecință să dubleze obligațiile ce revin Statului român, conform interpretării sale.

Guvernul român sprijină interpretarea sa pe textul convenției care se referă la prețurile de la 1 aprilie 1945, precum și pe faptul că Guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice prin art. 1 al Convenției a recunoscut suma de 948 miliarde indicată de Guvernul român drept sumă definitivă ce urmează să fie restituită conform art. 12.

Ori suma de 948 miliarde lei a fost indicată prin memoriul nr. 781 din 2 iunie 1945 semnat de domnul prim-ministru Petru Groza, memoriu care a inițiat propunerile Guvernului român și prin care se arată că bunurile cuprinse în această sumă au fost calculate la prețurilor fob și franco frontieră existente la data înaintării memoriului.

Dat fiind că în art. 1 al Convenției Guvernul sovietic a recunoscut suma de 948 miliarde, este firesc ca mărfurile ce se livrează în acoperirea sumei de lei 300 miliarde care face parte integrantă din 948 miliarde, să fie calculată tot la prețurile la care au fost socotite și bunurile intrând în suma de 948 miliarde, adică fob și franco frontieră existente pe piața românească la data memoriului Guvernului român.

Situația financiară și economică a României prezentându-se astăzi sub aspecte destul de grave, Guvernul român este silit să ceară Guvernului sovietelor să examineze măsura în care obligațiile ce incumbă Statului român prin Convenția de Armistițiu mai pot fi îndeplinite simultan în condițiile și la termenele stabilite.

În împrejurările actuale, țara trebuie să acopere prin producția ei care a scăzut cu 50% față de producția din 1939 următoarele sarcini:

- să execute obligațiile decurgând din Convenția de Armistițiu;
- să creeze un disponibil de export pentru a putea procura materiile prime și echipamentul industrial strict indispensabil economiei naționale și să asigure reluarea plății cuponului datoriei publice și a arieratelor comerciale pentru a restabili creditul extern al Statului;
- să asigure un minimum de consum și un minimum de satisfacere a revendicărilor sociale în interior.

Astfel cum am arătat, până astăzi toate disponibilitățile și chiar o parte din substanța economică a țării au fost afectate în cea mai mare măsură satisfacerii sarcinilor decurgând din Convenția de Armistițiu.

Pentru exercițiul bugetar ce începe la 1 aprilie 1946, aceste sarcini apar deosebit de grele. Socotite la prețurile probabile la 1 aprilie 1946, ele vor reprezenta:

- pentru art. 10 al Convenției cca. 175¹ miliarde lei lunar
- pentru art. 11 al Convenției cca. 140 miliarde lei lunar
- pentru art. 12 al Convenției cca. 85 miliarde lei lunar

Total	cca. 400 miliarde lei lunar
-------	-----------------------------

Dacă s-ar menține volumul de prestații pe baza căruia s-au calculat cifrele de mai sus atunci sarcina financiară totală anuală a Armistițiului ar fi de cca. 5000 miliarde lei. Aceasta ar duce la rezultatul că procentul cheltuielilor de Armistițiu, în totalul cheltuielilor Statului, ar depăși nivelul actual (cca. 55%).

În situația actuală, socotim deci că este necesar să se revizuiască și să se inventarieze posibilitățile noastre pe deoparte și pe de altă parte, să se determine din nou, după această revizuire obligațiile cărora trebuie să le facem față.

Pe temeiul necesar acestor considerente, Guvernul român solicită luarea în cercetare a celor arătate în prezentul memoriu și roagă Guvernul Uniunii Sovietelor să aprecieze valoarea lor și să hotărască asupra următoarelor cereri:

1. Suspendarea executării art. 11 și 12 din Convenția de Armistițiu pe tot timpul staționării trupelor sovietice pe teritoriul țării;
2. Eșalonarea pe termen mai lung a îndeplinirii tuturor obligațiilor izvorâte din aceste articole, după ce va fi reluată executarea lor; Guvernul

1 Nu s-a inclus valoarea cerealelor ce ar urma să fie livrate cu începere de la 1 iulie 1946.

român înțelegând să renunțe la această nouă eșalonare și la noile termene fixate în cazul în care evoluția situației generale economice și financiare ar îngădui-o în viitor.

Pentru art. 12, greutățile întâmpinate în refacerea producției industriale ne obligă să solicităm reducerea sumei forfetare de 300 miliarde lei plătită în mărfuri și pentru care am făcut deja primele demersuri, așteptând hotărârea Guvernului Uniunii Sovietelor.

3. Interpretarea art. 1 și 2 din Convenția de la 11 septembrie 1945, în sensul că:

a) Să se renunțe la evaluarea bunurilor restituite de Guvernul român în contul sumei de 348 miliarde, întrucât în momentul semnării Convenției Guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice a binevoit să recunoască că bunurile de această valoare au fost efectiv restituite.

b) Să se admită că prin bunuri restituite până la data de 11 septembrie 1945 se înțeleg toate bunurile care au fost luate în primire de organele sovietice pe bază de procese-verbale purtând data anterioară datei de 11 septembrie 1945.

Bunurile restituite după data de 11 septembrie 1945, să fie imputate asupra sumei de 300 miliarde datorată de Guvernul român pentru completa executare a art. 12.

Prin bunuri restituite după 11 septembrie 1945, se înțelege totalitatea bunurilor reparate și luate în primire de organe sovietice pe bază de procese-verbale încheiate după 11 septembrie 1945.

c) Să se admită că prin prețurile existente la 1 aprilie 1945, în sensul Convenției din 11 septembrie 1945 (art. 1 și 2) se înțeleg prețurile fob sau franco frontieră vămuit, rezultate din aplicarea legăturilor economice din 3 mai 1945, prețuri care au servit drept bază și la determinarea sumei de 948 miliarde lei în memoriul din 2 iunie 1945, semnat de domnul președinte al Consiliului de Miniștri dr. Petru Groza.

4. Imputarea în contul art. 11 sau 12 din Convenția de Armistițiu a tuturor prestațiilor efectuate și care se vor mai efectua de Statul român de la data încetării ostilităților în Europa, considerată la 1 iulie 1945, pentru întreținerea trupelor sovietice staționate în România.

5. Reducerea cotei de 1235 tone grăsimi ce trebuiesc livrate trimestrial de Statul român pentru trupele sovietice aflate în țară, potrivit convențiilor de la Moscova din 11 septembrie 1945. Disponibilul țării în porcine micșorat din pricina epidemiilor și a secetei din vara anului 1945 face imposibilă acoperirea cotei fixate prin Convenția de la Moscova.

6. Anularea penalităților de întârziere pentru nelivrarea mărfurilor la termenele lunare prevăzută de Convenția din 16 ianuarie 1945, pentru primul an de aplicare a art. 11, fiind cunoscut că:

a) în intervalul de la 12 septembrie 1944 la 12 septembrie 1945, s-au livrat produse a căror valoare a depășit obligațiile contractuale pe această perioadă;

b) deși în unele sectoare nu s-au realizat în fiecare lună contingente fixate prin Convenție, totuși, în ansamblu mărfurile livrate au depășit valoarea angajamentelor pe liniile respective, deficitele din unele sectoare fiind acoperite de fapt prin livrări suplimentare de produse petrolifere.

7. Revizuirea Convenției feroviare încheiată la Moscova.

Pe lângă aceste cereri, Guvernul român este silit de grava situație alimentară a țării să solicite Guvernului Uniunii Sovietelor urgentarea operațiilor de vânzare a 20000 vagoane porumb solicitate prin demersurile făcute de către președintele Consiliului dl dr. Petru Groza, și repetate de către dl comisar general Oeriu, cu prilejul ultimei sale vizite la Moscova.

De asemenea, în cadrul nevoilor sale generale, Guvernul român se slușește de acest prilej să solicite Guvernului Uniunii Sovietelor:

a) Repatrierea cât mai grabnică a ofițerilor români încă prizonieri în Uniunea Sovietelor;

b) Restituirea cu precădere a vasului școală „Principele Mircea“ care a fost construit prin contribuție națională și este necesar instrucțiunii marinarilor noștri constituind singura noastră navă-școală;

c) Revizuirea situației bunurilor absenteștilor cetățeni români, blocate ca urmare a aplicării art. 8 al Convenției de Armistițiu, care prevede obligația pentru Guvernul român de a păstra, între altele, și bunurile care aparțin unor persoane ce se aflau la data de 12 septembrie 1944, în teritoriile inamice sau ocupate de acesta.

În conformitate cu dispozițiile acestui articol, au fost blocate și bunurile cetățenilor români absentești.

În această situație se găseau cetățeni români care: sau au fost deportați de trupele germano-maghiare (în special cetățeni de origine etnică evrei), sau au fost evacuați din cauza stării de război, sau se află plecați fie în misuni legale, fie pentru interese comerciale, fie pentru căutarea sănătății sau pentru alte motive valabile.

Bunurile acestor persoane au fost declarate indisponibile pentru a nu servi, sub nici o formă, acțiunii de război a inamicului.

Încetarea ostilităților în Europa și alte hotărâri ulterioare ale Națiunilor Unite au făcut necesară o reexaminare a dispozițiilor art. 8 al Convenției de Armistițiu.

În adevăr, odată războiul sfârșit, blocarea bunurilor cetățenilor români, ca urmare a aflării lor pe teritoriul inamic nu mai are sens de a fi menținută, având în vedere că starea de război a încetat și că cetățenii români nu pot fi siliți să contribuie la acoperirea reparațiilor de război datorate de Germania și Ungaria.

Deblocarea acestor bunuri prezintă un important aspect economic, social și politic.

Pe temeiul acestor considerente, Guvernul român solicită deblocarea tuturor bunurilor aparținând cetățenilor români absentești și deportaților care se află în prezent sub administrarea Casei de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice, ca efect al modului în care a fost interpretată aplicarea art. 8 al Convenției de Armistițiu.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 431/1945-1946, f. 362-375

1946 mai 8. Buletin informativ referitor la un articol apărut în ziarul „New York Times“, privitor la hotărârea Conferinței de Pace de la Paris de a reda României teritoriul de nord al Transilvaniei.

I. CUM A FOST RETROCEDATĂ TRANSILVANIA, ROMÂNIEI?

În „New York Times“ din 8 mai 1946, dl C.L. Sulzberger într-un articol cu titlul „Cele patru Mari Puteri cedează cu ușurință Transilvania, României“ și cu subtitlul: „Hotărârea confirmă de fapt decizia lui Stalin asupra teritoriului contestat de Ungaria“, arată felul în care s-a desfășurat ședința Conferinței de Pace, în cadrul căreia Transilvania a fost redată României.

Consiliul Miniștrilor de Externe de la Paris, a hotărât astăzi să dea României toată bogata provincie a Transilvaniei. Astfel Consiliul a completat de jure anularea Dictatului de la Viena, din 1940, a lui Hitler și fără nici un argument real a acceptat hotărârea unilaterală a premierului Stalin, referitor la provincia cerută de către Ungaria, guvernului Groza, în primăvara trecută.

1. – Cererile Ungariei

Acest fapt s-a petrecut atât de repede, încât dl Paul de Auer, ministrul Ungariei la Paris, și-a exprimat în urmă părerea că, delegațiile celor patru Mari Puteri, nu au avut timpul să studieze aide-mémoire-ul guvernului său, în care erau formulate ceea ce ungerii numeau „pretenții modeste“ și oferea ca sugestie alternativă un plebiscit popular, în ceea ce privește provincia contestată.

Acest document a fost înfățișat d-lui N.F. Arthur Schoenfeld, ministrul Statelor Unite la Budapesta, mai multe zile în urmă, i-au trebuit însă câteva zile pentru a ajunge la Paris. Dl de Auer a expus oral conținutul lui Jefferson Caffery, ambasadorul Statelor Unite la Paris.

Înainte de a se lua hotărârea pripită, în Consiliu, trimisul Ungariei a fost încurajat de faptul cunoscut, că delegația Statelor Unite favoriza pretenția Ungariei la o parte din Transilvania, cuprinzând Satu Mare și Oradea.

În aide-mémoire se cerea ca Ungaria să primească o regiune cu orașele: Careii Mari, Baia Mare și Arad. Dar nici unul din participanții din Consiliu nu s-a ostenit să citească acest document. De fapt chiar nici nu l-au văzut.

În timp ce se admite că Transilvania este una din acele regiuni pentru care nu se poate vedea un viitor clar, felul în care s-a stabilit situația ei, dovedește odată mai mult că, această parte se conduce câteodată numai după liniile politicii de forță.

Când azi dimineată s-a stabilit soluția Transilvaniei, ministrul de Externe Byrnes s-a găsit în situația de a fi singurul care favoriza hotărârea de a împărți Transilvania, Ungurilor. Ministrul de Externe al Rusiei, dl Molotov dorea să dea toată Transilvania, cum era în 1938, României, deoarece dl Stalin a decretat astfel, ministrul de Externe al Angliei, dl Bevin nu era interesat în această chestiune, iar ministrul de Externe al

Franței nici măcar nu era acolo. Dl Bidault era în așteptarea unei întruniri a Cabinetului și avea în spatele său pe taciturnul Maurice Couve de Murville, din Ministerul de Externe al Franței.

2. – Propunerile domnului Byrnes

Dl Byrnes, mai mult ezitând, a formulat părerea sa că, hotărârea de facto a lui Stalin ar trebui să fie revizuită întrucâtva în favoarea Ungariei. Dl Molotov a propus, dimpotrivă ca toată Transilvania din 1938 să fie lăsată României, adăugând că, acest teritoriu cuprindea întreaga provincie. Nimeni nu a înțeles exact ce urmărea ministrul de externe sovietic cu acest post-scriptum. Chestiunea aceasta a fost deci soluționată și provincia a fost cedată.

Consiliul a fost de acord că această chestiune ar putea da naștere la discuții și proteste și a făcut, ca înainte de convocarea celor 21 de națiuni, zarul să fie aruncat.

Are o anumită valoare logică punctul de vedere american, și anume că Transilvania nu a fost în realitate un punct bun pentru tocmeală cu dl Molotov. Din punct de vedere psihologic, gestul d-lui Byrnes, poate că a fost folositor – poate că nu.

Consiliul a fost de asemeni de acord ca sudul Dobrogei să aparțină Bulgariei, prin tratatul de la Craiova, din 1940, iar Basarabia și nordul Bucovinei, smulse României de către Uniunea Sovietică în același an, trebuie să aparțină națiunii slave care a primit-o.

II. DUPĂ DECIZIA DE LA PARIS

Întreaga presă mondială a comentat hotărârea de la Paris, prin care Transilvania a fost retrocedată României. Reproducem o parte din aceste comentarii.

1. – Ce a determinat hotărârea?

Dl Andrei Marton publică în „Uj Magyarország“ din 21 mai următoarele:

În atmosfera exaltată din ultimile săptămâni, puțini unguri au fost care și-au ridicat vocea contra iluzionismului publicului maghiar. „Un popor care de veacuri umblă după himere, nu se schimbă de azi pe mâine“.

Aceeași iluzioniști au căzut acum în cecalaltă extremă: în deznădejde. Marele public maghiar a așteptat totdeauna după epoci tragice, minunile care îl vor salva. La aceasta a contribuit și declarațiunile factorilor răspunzători ale politicienilor și ziariștilor, alimentând himerele.

În Paris s-a ajuns la acord numai în chestiunea Transilvaniei pe care a recăpătat-o România.

„Nouă ne place să uităm că în războiul acesta suntem împovărați de acuzarea că am persistat în lupta pentru cauza rea, până la sfârșit, în schimb România a trecut de partea aliaților la timp potrivit, cu ajutorul conducătorilor ei inteligenți, cu mult înaintea noastră. Românii într-adevăr au luat parte cu depline puteri armate în ultimul act al luptelor contra nazismului. Foarte bine: ungurii din Ardeal nu pot fi prețul inteligenței României, dar promisiunile făcute în toiul bubuitului tunurilor

foarte rar țin seamă de factorul etnic și cine satisface norma lui „carpe diem“ de obicei obține premiu.“

„În afară de recompensarea României pentru purtarea ei mai bună este vorba și de faptul că arbitrajul de la Viena a fost făcut de cele două puteri fasciste, iar învingătorii trebuie din punct de vedere principal să declare nulă orice reglementare teritorială de natură fascistă“.

Autorul crede că totuși se va ajunge la un compromis pentru a se crea raporturi de bună conviețuire între popoare, realizându-se concepția lui Titulescu: spiritualizarea frontierelor. Aceasta însă nu se poate înfăptui de azi pe mâine, ci prin eforturi asidue fără sânge.

2. – Memoriul Guvernului maghiar

„Manchester Guardian“ din 21 mai 1946 scrie următoarele despre acțiunea diplomatică a Ungariei, în urma hotărârii de la Paris asupra Transilvaniei.

Un memorandum unguresc asupra hotărârii luată la Conferința de la Paris de a adjuca Transilvania României, a fost supusă adjuncților miniștrilor de externe. Conținutul lui a fost dezvăluit astă-seară de către dr. Stefan Riesz, ministrul de justiție ungar, care a luat parte la Conferința Internațională Socialistă de la Clacton-on-Sea.

Guvernul ungar, disperat de o hotărâre care ignorează cu desăvârșire principiile etnice și pune două milioane de unguri sub stăpânire străină, a cerut să se ia cel puțin în considerare o oarecare ajustare a frontierei care să aducă regiunea unde populația este sută la sută ungară, înăuntrul teritoriului ungar. Fâșia de teritoriu la care se gândesc ungurii este aceea care înconjoară orașele Oradea-Mare (Nagyvarad), Satu-Mare și Arad, în total o regiune de aproximativ 9000 mile pătrate.

În cazul când nu obțin o concesiune în acest sens ei sugerează ca, sub orice nou angajament de frontieră, să intre sub guvernarea ungară, tot atât de mulți români câți unguri sunt sub guvernarea românească. Această idee mai degrabă fantezistă își are rădăcinile în îngrijorarea Ungariei relativ la tratamentul minorităților. O minoritate românească substanțială în Ungaria ar fi privită ca o asigurare împotriva răului tratament al ungarilor în România.

Probabilitatea ca memorandum-ul unguresc să fie luat în considerare, este depărtată, dat fiind că hotărârea relativ la Transilvania a fost unul dintre puținele puncte de înțelegere în Conferința miniștrilor de externe din Paris. Deși nu era un punct care să le aducă prea mult credit, se va manifesta desigur o lipsă generală de dorință de a-l revedea.

Vorbind ca social-democrat, dr. Riesz este convins că respingerea memorandumului va fi apă la moara reacționarilor unguri. Și așa, spune el, hotărârile privitoare la Transilvania au prilejuit clasei conducătoare detronate, foștilor proprietari de pământ, industriașilor și clerului, un puternic strigăt de raliere naționalistă și ei găsesc sprijinitori noi.

Sunt zvonuri din belșug, spune el, despre sprijinul occidental pentru această mișcare reacționară în Ungaria. El și colegii lui social-democrați din guvern doresc ca democrațiile occidentale să oprească zvonurile printr-o declarație care să le dezmință.

3. – Revendicările Ungariei

Ziarul „Magyar Nemzet“ din 26 mai 1946, sub titlul „Dramaticele cinci minute care au decis soarta Transilvaniei“, de publicistul Imre Mikeș afirmă că memoriul maghiar a fost redactat numai pe trei pagini și jumătate cuprinzând următoarele:

Condiția prealabilă a raporturilor de prietenie și de colaborare cu statele vecine depinde de asigurarea viitorului celor trei milioane de unguri din afara granițelor Ungariei trianonice. Sforțările laudabile depuse de Guvernul Groza în vederea satisfacerii revendicărilor juste ale populației ungare au rămas fără rezultat, datorită atitudinii adoptate de aparatul de stat român. În 1944 numai intervenția armatelor rusești a salvat ungrimea din Transilvania.

Ungaria renunțând la secuime va pretinde un teritoriu cu atâția români în Ungaria câți unguri sunt în România.

Autorul definește zona revendicată de Ungaria care cuprinde aproximativ jumătate din teritoriul atribuit Ungariei prin arbitrajul de la Viena, înglobând Satu-Mare, Careii Mari, Oradea și Salonta. Circa 86000 de români ar trece în Ungaria, iar în România ar rămâne 105000 de unguri, (cifrele fiind socotite după recensământul românesc din 1930) realitățile etnice din zona respectivă fiind mai favorabile Ungariei.

Pe temeiul echilibrului arătat, ar urma să se aplice un regim de protecția minorităților, potrivit principiilor din Charta Atlanticului și prin adoptarea sistemului autonomiilor cantonale. După memoriul maghiar Guvernul budapestan ar accepta și soluția unui plebiscit asupra întregului teritoriu alipit în 1918 de România de la Ungaria. Autorul subliniază cu amărăciune că problema Ardealului a fost hotărâtă în câteva minute atât cât durează fumatul unei țigări.

În încheiere, autorul publică declarațiile d-lui dr. Auer, ministrul Ungariei la Paris, în care se susține imposibilitatea ca America și Rusia să accepte ca definitivă soluția adoptată la Paris.

4. – Polemici în presa engleză

Hotărârea Conferinței de la Paris a provocat o puternică reacțiune a propagandei maghiare în străinătate, în deosebi în țările anglo-saxone. Reproducem mai jos scrisoarea adresată de d-nii G.B. Ivanyi, fost lector de istorie modernă la Universitatea din Budapesta și N.I. Szenczi, lector de limba maghiară la Universitatea din Londra, ziarului englez „Manchester Guardian“ din 6 iunie 1946, în cadrul polemicii de presă susținută pe această chestiune, între alții, de dl Ion Rațiu de la Londra.

Domnul Ion Rațiu a scris în numărul dvs. din 28 mai că Transilvania are un caracter românesc din punctul de vedere etnic citând ca autoritate doi unguri distinși de la mijlocul sec. XIX-lea, dar fără să ne spună exact ce susțineau aceștia. Să privim faptele. Conform ultimului recensământ ungar (1910) cei 5250000 locuitori ai acestui teritoriu disputat cuprindeau 2800000 români (53,2%) și 1700000 maghiari (32,4%). Recensământul din 1930 dădea 3200000 români (57,9%) și 1350000 unguri (24,4%). Această deosebire între cifre se datora în primul rând faptului că aproximativ 200000 unguri au trebuit să părăsească Transilvania sub presiune, în

primii câțiva ani de guvernare românească. După cifrele oficiale românești populația ungară se ridicase în 1936 la 1483000 (26,7%).

Este astfel, fără îndoială adevărat, că o majoritate a populației Transilvaniei este românească; dar după cifrele românilor chiar această majoritate este mai puțin de 60%. Cei neromâni formează o minoritate substanțială de peste 40%. De fapt Transilvania este un exemplu clasic de regiune cu populație mixtă. Nici Guvernul ungar nici nimeni altul nu sugerează ca majoritatea să fie pusă sub guvernarea minorității. Ceea ce se propune acum este o soluție dreaptă pentru ambele părți dând fiecăruia în mod egal maximul posibil din pretențiile sale etnice și lăsând cât mai puține elemente etnice ale unei națiuni, sub guvernarea străină.

Di Rațiu pledează pentru o întoarcere pur mecanică la statut-quo din 1920. El încearcă să justifice cazul său printr-o lungă citațiune din cunoscuta scrisoare Millerand (care fie zis în treacăt, a fost folosită ca bază „legală” de către revizionistii unguri) conținând o respingere a contrapropunerilor ungare, dar îndulcind pilula amară prin accentuarea „maturei considerări” acordate documentelor ungare.

Scrisoarea Millerand era justificarea „ex post factum” a unei hotărâri care, după cum arată documentele timpului, fusese luată de fapt pe baza unei politici de forță, considerație care nu mai este valabilă astăzi. Guvernul ungar când cere o reexaminare a întregii probleme, încearcă să facă a se ajunge la un aranjament într-adevăr durabil în conformitate cu condițiile zilei de azi, etnice și altele. În contrast cu restabilirea automată a unui statut-quo, această cale pare a fi cu mult mai progresivă și constructivă și mai degrabă în măsură să stabilească în cele din urmă o prietenie durabilă între Ungaria și România.

III. – DOUĂ CONCEPȚII ASUPRA PĂCII

„The Economist”, din 25 mai 1946, făcând bilanțul primei Conferințe de Pace de la Paris, din aprilie și mai, prezintă într-un lung articol cele două concepții asupra păcii, manifestate cu acest prilej. Analiza acestor două poziții principiale prezintă un interes documentar pentru întreaga desfășurare a Conferinței de Pace.

„Miniștrii de externe s-au despărțit și s-a sfârșit încă o repriză din lupta diplomatică lungă și neconcludentă. În aparență s-a asemănat cu cele precedente. Discuțiile s-au învârtit în primul rând în jurul subiectelor obișnuite – natura exclusivă a controlului sovietic asupra zonei rusești în Europa răsăriteană și centrală. Dar aceste subiecte au dus ca de obicei, la un punct mort. Dar cu toate acestea conferința a fost foarte deosebită de întrunirile de mai înainte din Londra și Moscova. La Paris s-a ivit ceva nou și hotărâtor, o conducere viguroasă din partea Statelor Unite.

1. – Concepția americană

În lunile din urmă politica americană a dat semne de a căpăta un impuls mai mare în toate sferile relațiilor internaționale. Este un secret știut că, întârzierile relativ la un împrumut posibil de făcut Rusiei sunt mai cu seamă politice. Departamentul de Stat a suspendat de asemenea și împrumutul de 90 milioane dolari deja negociat cu Polonia, pe motiv că regimul

intern al țării este nedemocratic. Se crede foarte mult că înfrângerea comunistă în referendum-ul pentru constituția franceză, a ușurat negocierile d-lui Leon Blum la Washington. Această activitate a constituit fondul Conferinței de la Paris, și tot ce a făcut și a spus dl Byrnes confirmă concluzia că activitatea n-a fost întâmplătoare, ci era o parte dintr-o largă „ofensivă americană a păcii”, cu scopul de a aduce pe soldați acasă și a reduce condițiile din Europa iarăși la „normal”. Atâta vreme cât trupele sovietice rămân să ocupe Europa Răsăriteană, este riscant să se retragă trupele americane și britanice. Atâta vreme cât controlul rusesc rămâne nedisputat de-a lungul Dunării, sunt puține speranțe pentru expansiunea comerțului american. Dorința de a reduce și retrage trupe și de a deschide viața economică a Europei se simțea în cele mai multe dintre propunerile d-lui Byrnes și este semnificativ că, în afară de planul britanic pentru aranjarea coloniilor italiene, toate sugestiile noi la Paris au venit de la dl Byrnes. El a propus ca un mijloc de a reduce armatele de ocupație la o dată viitoare, un tratat al celor Patru Puteri pentru controlul armamentului în Germania. A mai propus, iarăși în parte, ca o metodă de a îndepărta pe soldați, un aranjament final și un tratat cu Austria, susținând că încheierea unei păci ar da posibilitate tuturor armatelor să fie retrase, în care caz Rusia n-ar avea nevoie să-și păstreze liniile ei de comunicație de-a curmezișul României și Ungariei. El s-a opus ca Triestul să fie cuprins în Jugoslavia, pe motiv că iugoslavii făceau parte dintr-un sistem economic închis; el a pledat în schimb ca pe când orașul Triest să rămână Italiei, portul lui să fie internaționalizat și să deservească un hinterland danubian „liber”. El a încercat de asemenea să asigure clauze în tratatele balcanice garantând această libertate comercială.

2. – Atitudinea sovietică

Dl Byrnes s-a lovit de o rezistență rigidă rusă asupra tuturor acestor puncte, și la conferința însăși, singurul lucru pe care a izbutit să-l asigure a fost noua luare în cercetare de către adjuncții miniștrilor de externe, a chestiunilor mult discutate, rămânând în același timp înțeles că, miniștrii înșiși se vor întâlni din nou la 15 iunie. Rușii au refuzat să ia în considerare posibilitatea de a se întruni în Conferința plenară de Pace, înainte ca cei Patru Mari să fi căzut de acord asupra proiectelor Tratatelor de Pace. În orice conferință mare sunt în minoritate, și știu că o discutare mai largă înseamnă pur și simplu mai multă presiune asupra lor. Dar dl Byrnes dorește să convoace o Conferință mai largă tocmai din acest motiv. În lumina altor conferințe el crede evident că „opinia mondială” nu va fi în direcția rusă.

De această dată deci, el a refuzat să permită ca punctul mort să rămână la masa conferinței. Punctul culminant în noua cruciadă diplomatică a Americii, este desigur hotărârea dlui Byrnes, la întrunirea unei conferințe complete a păcii în iulie, și în caz contrar să aducă întreaga chestiune a alcătuirii păcii în fața Adunării Generale a Națiunilor Unite. În expunerea sa la radio făcută poporului american, despre Conferința de la Paris, dl Byrnes a spus categoric:

„Cele patru guverne aliate nu pot amâna nedeterminat încheierea păcii cu țări cu care au încetat de mult de a lupta, pur și simplu pentru că nu pot cădea de acord între ele cu privire la condițiile păcii“.

Corolarul vădit al acestei declarații este hotărârea Statelor Unite de a face tratate de pace fără Rusia, dacă nu se poate ajunge la înțelegere.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 6 / 1946, f. 78-86

13

1946 mai 12, Moscova. Informarea ambasadorului român la Moscova, Iorgu Iordan, asupra scopului vizitei Delegației guvernamentale ungare în Uniunea Sovietică de a solicita acesteia ca o parte din teritoriul Transilvaniei să fie cedat Ungariei; Guvernele englez și american nu au fost de acord.

Copie

AMBASADA ROMÂNIEI LA MOSCOVA

Nr. 920

Confidențial

Moscova, 12 mai 1946

Văzut

ss. Gheorghe Tătărescu

Domnule vicepreședinte,

Evenimentul cel mai însemnat pentru noi petrecut în cursul lunii aprilie la Moscova este, fără îndoială, vizita oficială a delegației Guvernului maghiar, alcătuită din domnii Nagy Ferenc, președintele Consiliului, Szakaszics, vicepreședinte, Gyöngyösi Ianos, ministrul Afacerilor Străine și Gerő Ernő, ministrul Comunicațiilor. /Subliniez amănuntul că nici unul nu este membru al Partidului Comunist/.

Din punct de vedere pur exterior, nimic deosebit de remarcant. Delegația a fost primită potrivit tradiției consacrate și care vă este binecunoscută din timpul vizitei domnului președinte Groza și a Domniei voastre. Impresia unora dintre membrii Corpului diplomatic de aici, că atenția acordată Delegației maghiare de conducătorii politicii externe sovietice ar fi depășit limitele obișnuite, nu este confirmată de diplomații care au asistat, de pildă, la festivitățile similare organizate în cinstea delegației guvernului nostru.

În schimb, domnul Nagy și colegii săi și-au dat toate ostenele pentru crearea unei atmosfere favorabile țării lor. Notez numai câteva lucruri mai semnificative.

La recepția dată de domnul Molotov, președintele Guvernului maghiar, căruia i-am fost prezentat, a ținut să-mi vorbească de intențiile prietenești ale Ungariei față de România și să-și exprime speranța că aceste țări vor trăi în bună înțelegere, pentru a evita pe viitor repetarea greșelilor săvârșite și de una și de cealaltă.

I-am răspuns că Guvernul român a dovedit în mai multe rânduri, și nu numai prin declarații ocazionale, că dorește sincer să aibă cele mai amicale relații cu Ungaria. Prezența unui ardelean în fruntea lui constituie, cred,

o serioasă garanție în acest sens. Desfășurarea relațiilor dintre țările noastre atârână, deci, numai /sau aproape numai/ de atitudinea Guvernului maghiar.

Declarații asemănătoare a socotit necesar să facă și doamna Nagy soției mele la recepția dată de Delegația maghiară în casa din strada Ostrovski, unde a fost găzduit primul ministru. Nu-i greu de imaginat ce vor fi spus reprezentanții Guvernului maghiar /și soțiile lor/ altor persoane, mai accesibile decât noi la aceste tentative de ... captatio benevolentiae.

Printr-o telegramă cifrată v-am informat, la timp, că, în discuțiile cu conducătorii politicii externe sovietice, Delegația maghiară a pus chestia frontierei noastre de vest, cerând ca România să cedeze Ungariei un teritoriu de aproximativ 24000 km². Domnul Dekanozov, căruia i-am solicitat o întrevvedere specială tocmai cu scopul de a mă informa despre atitudinea Guvernului maghiar în problemele ce ne interesează direct pe noi m-a asigurat că U.R.S.S. își menține punctul de vedere exprimat încă din capul locului, și anume că întreaga Transilvanie trebuie restituită României.

Sunt indicii că Guvernul maghiar este întrucâtva dezorientat cu privire la soluționarea definitivă a acestei probleme. Astfel, judecând după interviul acordat de domnul Nagy, ziarului „Magyar Nemset“/ am luat cunoștință de el din rezumatul publicat în „Buletinul“ Ambasadei Britanice de la Moscova/, se pare că premierul ungar se gândește la o eventuală autonomie a Transilvaniei, după ce propusese domnului Molotov o cedare de teritoriu din partea noastră. Iar președintele comisiei parlamentare pentru afacerile externe a Ungariei, dl Auer/ informația o iau din același „Buletin“, declară corespondentului vienez al ziarului „Times“ că răspunsul Guvernului sovietic/ la cererea domnului Nagy în chestia Transilvaniei/ a fost favorabil, deși adaugă apoi că „rușii n-au făcut promisiuni, spunând că pentru aceasta este necesară o hotărâre finală a tuturor Aliaților“.

Este clar că vecinii noștri de la Apus vor să creeze atât în țara lor, cât și aiurea, o atmosferă mai mult ori mai puțin favorabilă pentru revendicările lor și că afirmația domnului Auer privitoare la „promisiunile“ U.R.S.S. nu corespund adevărului nici măcar în forma ambiguă sub care o prezintă.

De altminterea, ministrul Ungariei la Moscova, găsește el însuși „exagerată“ protecția guvernului său cu privire la teritoriul ce „urmează“ să-l cedeze România.

În legătură cu aceasta trebuie să subliniez un fapt important mai ales prin semnificația lui politică. Generalul Catroux, ambasadorul Franței la Moscova, s-a interesat tot timpul/ și, evident, continuă să se intereseze/ cu cea mai mare bunăvoință de problema Transilvaniei. În mai multe rânduri m-a pus la curent cu atitudinea reprezentanților diplomați ai Statelor Unite și Marii Britanii, pe care, dată fiind situația țării sale, este în măsură s-o cunoască foarte bine. Din informațiile date de Domnia sa reiese clar că Statele Unite sunt mai dispuse decât Marea Britanie să înțeleagă și să recunoască drepturile noastre asupra Transilvaniei, prezența generalului Catroux la Paris, unde a plecat în ajunul Conferinței miniștrilor de externe, înseamnă pentru noi un sprijin prețios.

Afirmarea Domniei sale privitoare la atitudinea Statelor Unite au putut-o verifica oarecum direct în cursul convorbirilor cu generalul Smith, noul ambasador al acestei țări la Moscova, care mi-a făcut o vizită oficială de rigoare foarte curând după instalarea sa în post și cu care urmează să am o întrevvedere specială imediat ce se va întoarce de la Paris, unde a fost invitat de domnul Byrnes, pentru a participa la lucrările Conferinței miniștrilor de externe. Această întrevvedere, a precizat Domnia sa, va trebui să aibă loc fără martori, adică fără interpreții obișnuiți în asemenea împrejurări /generalul Smith vorbește cam greu franțuzește/.

Delegația maghiară a mai pus, în discuțiile purtate cu reprezentanții Guvernului sovietic, chestia frontierei ungaro-jugoslave și a schimbului de populație cu Cehoslovacia. Din ce-am putut afla de la cei interesați reiese că domnul Molotov n-a făcut nici un fel de promisiuni în sensul dorit de Delegația maghiară. Dimpotrivă, Domnia sa a ținut să declare că nu înțelege să revină asupra angajamentelor luate încă din vremea războiului și care satisfac atât spiritul de justiție cât și necesitățile politice europene.

Sigurul rezultat pozitiv al vizitei domnului Nagy anunțat oficial este prelungirea cu doi ani a termenului pentru plata despăgubirilor la care s-a obligat Ungaria prin Convenția de Armistițiu /8 ani în loc de 6/, așadar aceiași înlesnire care ni s-a acordat și nouă în ultimul timp.

În ziua în care membrii Guvernului maghiar au părăsit Moscova /18 aprilie/ a sosit aici o Delegație finlandeză, compusă din domnii M. Pekkala, președintele Consiliului de Miniștri, R. Svento, ministrul Afacerilor Străine, I. Leino, ministrul Afacerilor Interne, U. Takki, ministrul Industriei și Comerțului, Terngren, ministrul Finanțelor, V. Vesterinen, ministrul Agriculturii. Deoarece interesele țării noastre nu pot veni, sub nici o formă, în conflict cu ale Finlandei, n-am socotit necesar să urmăresc mai deaproape activitatea desfășurată de Delegația guvernului finlandez. Trebuie subliniat numai că onorurile de care s-a bucurat au fost perfect identice cu cele acordate Delegației maghiare /și bineînțeles, altor delegații guvernamentale străine/.

În chestia agreementului cerut de Domnia voastră pentru numirea domnului Vălimărescu la Oslo, v-am informat telegrafic la timp. Intervenția pe lângă domnul Andrei Andword, ambasadorul Norvegiei în U.R.S.S., am făcut-o imediat ce s-a primit telegrama Domniei voastre. După o săptămână, Domnia sa atribuia absenței din Oslo a ministrului de Externe norvegian întârzierea răspunsului, iar acum câteva zile mi-a comunicat că guvernul său este foarte bucuros să reia relațiile diplomatice cu România/ pe care, de altfel, le consideră virtual reluate/, dar, din motive de economie, nu intenționează deocamdată să numească un ministru la București, ci va cere agreementul pentru ambasadorul Norvegiei de la Varșovia ca reprezentant al intereselor acestei țări la noi.

Am prezentat domnului Dekanozov rugămintea guvernului nostru de a interveni pe lângă Guvernul grec în chestia expulzării membrilor corpului didactic și a confiscării inventarului școlilor românești din Grecia. Domnia sa a promis să facă intervenția dorită de noi, după ce va consulta pe juriștii Ministerului de Externe Sovietic, căci, a precizat Domnia sa, Uniunea Sovietică nu reprezintă interesele României în Grecia. Între timp domnul

Dekanozov a plecat la Paris/ urmat ceva mai târziu de domnul Lavriscev/, pentru a participa la lucrările Conferinței miniștrilor de externe, așa că n-am putut afla încă rezultatul demersului nostru. Îmi permit să observ că ar fi fost, poate, preferabil să fi prezentat ambasadorului Greciei la Moscova pretextul guvernului nostru pentru motivul că pe de o parte Guvernul grec ar fi luat cunoștință imediat de atitudinea României, iar pe de alta n-am fi mai deranjat Ministerul de Externe sovietic într-o afacere care ne privește exclusiv pe noi. Am impresia că, conducătorii acestui minister nu sunt tocmai bucuroși când apelăm la ei spre a rezolva chestii care nu prezintă nici un interes pentru Uniunea Sovietică sau pentru relațiile internaționale în general.

Par a spune că trebuie să ne „descurcăm“ singuri, fără ajutorul nimănu, ori de câte ori împrejurările sunt favorabile pentru o acțiune proprie.

Despre răspunsul negativ al „Gosbank“-ului /comunicat mie prin Ministerul de Externe Sovietic/ în chestia fondului cultural de 10000000 ruble v-am încunoștințat printr-o telegramă cifrată. Rezultatul intervenției noastre nu m-a surprins, întrucât propuneam tot vechiul curs de 36 lei rubla. Formula „Fond cultural“, avea menirea să acopere toate cheltuielile Ambasadei. Trebuie reluate de urgență tratativele pentru încheierea unui acord financiar, care să satisfacă cel puțin pentru o bucată de vreme, nevoile din ce în ce mai mari ale Ambasadei. În curând vom căpăta un local /după cât se pare, cel făgăduit încă din timpul vizitei Domniei voastre și a domnului președinte Groza la Moscova/, a cărui amenajare va necesita sume considerabile.

Prezența maestrului George Enescu în capitala Uniunii Sovietice a fost un adevărat eveniment. Cele cinci concerte date sau dirijate de Domnia sa au impresionat atât publicul iubitor de muzică al Moscovei, care și-a manifestat, sub toate formele, admirația pentru talentul marelui nostru muzician. Un raport special, alcătuit de consilierul cultural Mihai Beniuc, pune în evidență diversele aspecte ale atmosferei create aici în urma concertelor Enescu. Eu mă limitez a repeta ce-am spus în scurta cuvântare de salut adresată maestrului la recepția pe care am dat-o în onoarea Domniei sale: un artist talentat poate contribui la apropierea dintre țări și popoare într-o măsură mai mare decât oamenii politici sau diplomatici, fiindcă, prin arta sa, el se adresează direct sufletelor, care, la rândul lor, reacționează și ele tot direct, fără intervenția vreunui element din afară, menit să tulbure înțelegerea.

Sunt convins că vizita maestrului Enescu a făcut să crească mult prestigiul poporului român în ochii sovieticilor, contribuind astfel și la consolidarea poziției noastre strict politice.

Ziua de 1 mai a fost sărbătorită de oficialitate, armată, muncitori și populație, cu un entuziasm extraordinar. Generalisimul Stalin și reprezentanții politici ai sovietelor au privit în Piața Roșie, de pe estrada mausoleului Lenin, defilarea trupelor și a organizațiilor profesionale care a durat de la ora 10 până la 8,30.

Seara, străzile și clădirile publice au fost iluminate cu un gust artistic desăvârșit, iar numeroasele piețe ale Moscovei transformate în adevărate

săli de spectacol, s-au umplut cu sutele de mii de cetățeni, veniți să asculte producțiile muzicale executate de cei mai buni artiști sovietici.

Cu prilejul zilei noastre naționale, am dat o recepție în saloanele hotelului „Metropol“, la care am invitat peste 300 de persoane. În ciuda vremii rele, marea majoritate a invitaților au ținut să participe la această primă manifestare în stil mare a prezenței noastre aici. Au lipsit numai reprezentanții Ministerului de Externe Sovietic și ai Corpului diplomatic aflători la Paris, pentru lucrările pregătitoare ale tratatelor de pace.

Primiți, vă rog, domnule vicepreședinte, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

ss. Iorgu Iordan

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71 / 1939, E9, vol. 147, f. 130-131

14

1946 mai 15. Fragment dintr-un memoriu adresat Guvernului român de către comunitatea germană din România, și în care se arată măsurile luate contra ei ca urmare a prevederilor Convenției de Armistițiu și cererile acesteia pentru a fi salvată de la dispariție.

În același timp, când sașii și șvabii sunt pedepsiți atât de crud, maghiarii din Transilvania se bucură de solitudinea deosebită a guvernului. Niciodată, de la 1918 ei nu au avut o situație așa de favorabilă, ca de la 23 august 1944 încoace. Se poate chema aceasta dreptate? Au avut oare maghiarii de la 1918 și îndeosebi de la 1938 o atitudine atât de loială față de România, încât să merite un regim de preferință față de toate celelalte naționalități? Este departe de noi intenția de a intriga în contra concetățenilor noștri de origine maghiară, însă sub răspunderea istorică pe care o avem, conștiința noastră ne obligă să spunem lucrurile pe nume. Nu au salutat oare maghiarii cu bucurie arbitrajul de la Viena referitor la Transilvania de Nord? Nu a aplicat statul maghiar între 1940-1944 un regim destul de sever românilor din această parte a țării? Nu au fost maghiarii din Transilvania până la sfârșit aderenți fervenți ai lui Horthy și Szálassy? Toate acestea or fi având explicația lor, ele se pot judeca din punctul de vedere al eticii naționale în diferite feluri, dar faptele sunt fapte. Și nu este față de aceste fapte o nedreptate de-a trata pe maghiari ca pe niște copii răsfățați în același timp, când sașii și șvabii sunt prigoniți atât de sever.

Prin contrastul între cele două regimuri, situația sașilor și șvabilor este scoasă în relief și mai mult. Iată măsurile luate în contra lor după 23 august 1944:

1./ În ianuarie 1945 toți bărbații sași și șvabi de 17-45 ani și toate femeile săsești și șvabești de 18-30 ani, au fost ridicate prin echipe de poliție mixte româno-ruse și expediate în U.R.S.S. pentru munci forțate. Deportajii sunt

întrebuințați în majoritatea lor în mine de cărbuni. Până acuma nu au fost retrimiși, decât bolnavi. Prin această acțiune din majoritatea germană s-au ridicat tocmai acele contingente care din punct de vedere biologic și economic formează miezul ei și vloga unui popor. Mai mult decât o pătrime din populație este lovită direct prin trimiterea în U.R.S.S., în realitate însă abia există familii din care să nu se fi ridicat copii, adesea singurul susținător al familiei. Nesiguranța în privința soartei celor plecați, cu care, cu puține excepții, familiile nu au putut stabili nici o legătură, apasă asupra sufletelor ca un coșmar. Puținii oameni valizi, care în ianuarie 1945 au putut scăpa, de atunci sunt urmăriți, de organele noastre de poliție spre a fi băgați în minele de cărbuni din Anina și Petroșani.

2./ Prin Legea Agrară din 23 martie 1945, respectiv Regulamentul acestei legi toți sașii și șvabii care erau membrii Grupului Etnic German se expropriază fără despăgubire. Li se ia tot pământul inclusiv viile și pădurile, inventarul viu și mort, ba în multe cazuri până și casele de locuit. Exproprierea caselor constituie o lovitură mortală deosebită, căci prin ea acești țărani, atât de apreciați în țara întreagă, devin pur și simplu proletari. Mai adăugăm că în contradicție cu dispozițiunile de exceptare ale Art. 8 din Legea Agrară și pământurile bisericilor sunt expropriate la sași și șvabi. Măsurile luate în contra minorității germane înseamnă o pagubă imensă pentru producția țării, mai ales, pentru că majoritatea gospodăriilor confiscate ajung în mâinile unor țărani ori a unor „coloniști” care habar n-au de agricultură. Nu este de mirare dacă în Transilvania și Banat suprafețe întinse au rămas nelucrate.

Trebuie menționat, că apartenența la „Grupul Etnic German” nu constituie un indiciu pentru atitudinea hitleristă a celui condamnat la exproprierea completă, căci conform legii din 21 noiembrie 1940 toți sașii și șvabii au fost înregistrați din oficiu în „Grupul Etnic German” fără considerarea atitudinii lor politice. Prin urmare Legea Agrară și îndeosebi regulamentul ei în dispozițiunile privitoare la sași și șvabi au caracterul unei legi pur rasiale. Ele lovesc în toți cetățenii de origine germană, fără a examina, dacă au fost democrați, social-democrați, comuniști ori naziști, cu toate că, credința lor politică s-ar putea stabili ușor. Tragedia țăranilor, care își cultivă glia strămoșească de 800 de ani este zguduitoare. Nedreptatea socială devine și mai strigătoare prin faptul că întinderea mijlocie a proprietății țărănești este de 3 ha., iar mari proprietăți nu există nici la sași nici la șvabi.

3./ În Banat după 23 august 1944 toate școlile germane au fost închise. În Transilvania școlile susținute de Biserica Evanghelică sunt tolerate, însă ele nu pot elibera certificate valabile.

4./ La începutul lunii aprilie Ministerul Agriculturii a înaintat Președinției Consiliului un proiect de lege, după care urma a se expropria și bunurile industriale și comerciale precum și imobilele urbane ale tuturor sașilor și șvabilor, care:

a/ au făcut parte din conducerea Grupului Etnic German;

b/ au fost membrii Partidului Național-Socialist;

c/ au fost așa zisi „candidați” care eventual puteau deveni membri ai acestui partid;

d/ au fost membrii în organizațiile paramilitare;

e/ au avut vreo însărcinare în organizația femeilor din Grupul Etnic German;

f/ s-au înrolat ca voluntari în armata germană ori

g/ s-au refugiat cu armatele germane sau maghiare.

După unele versiuni, Președinția Consiliului la rândul ei ar fi cerut lărgirea cadrului celor ce urmează a fi expropriați, pentru ca toți foștii membri ai Grupului Etnic German să fie înglobați în acest cadru.

Proiectul Ministerului Agriculturii ar lovi în cam 50% din populația urbană săsească și șvăbească iar indirect în 2/3. Acceptarea tezei Președinției Consiliului ar însemna confiscarea întregii averi urbane a sașilor și șvabilor. Ambele proiecte ar avea în realitate drept urmare nimicirea și proletarizarea minorității germane. Dacă proiectele ar deveni legi, chestia acestei minorități încetează a mai constitui o problemă politică, căci ea ar fi transformată într-un popor de cerșetori, fără șanse de a mai găsi dreptate ori milă.

5/ Ministerul Justiției nu de mult a întocmit un proiect de lege care a și fost semnat de 8 miniștri, după care urmează a fi expropriate toate instituțiile culturale ale minorităților germane între ele și renumitul Muzeu Brukenthal din Sibiu, cea mai mare colecție de tablouri din regiunea situată spre răsărit de Viena! – și anume, fără considerarea raporturilor pe care le-au avut cu hitlerismul. Muzeul Brukenthal, a cărui galerie de picturi conține tablouri de renume mondial ca Van Eyck, Holbein etc., este o fundație a baronului Brukenthal și este administrat de Comunitatea Bisericească Evanghelică din Sibiu.

6/ Cca 60 000 sași și șvabi din regiunile mărginașe ale Transilvaniei de Nord și ale Banatului au fost evacuați și duși spre apus în timpul operațiilor militare din toamna anului 1944. În Ardealul de Nord această evacuare a fost executată de autoritățile ungare competente la acea dată, în Banat de armata germană. În ambele cazuri oamenii au cedat numai forței. Unde au opus rezistență, de ex. în Jimbolia /Banat/ ei au fost executați. Cu toate acestea soarta acestor nenorociți expatriați este încă nesigură. Unii dintre ei au fost repatriați de trupele U.R.S.S., însă autoritățile noastre le interzic stabilirea în comunele unde își au căminul și averea, pe care din această cauză au pierdut-o complet. Majoritatea lor covârșitoare se găsește încă în Austria și Bavaria în așteptarea repatrierii.

7./Rechizițiunile de camere și locuințe, efectuate la membrii minorității germane depășesc cu mult măsura aplicată la concetățenii lor de altă origine. Nu sunt menajate nici școlile, locuințele preoților, casele bisericesti etc. Membrii minorității germane sunt obligați fără vreo bază legală la prestare de muncă – uneori în lagăre de muncă – iar arestările în acest scop nu se mai sfârșesc. La Sibiu a fost ocupată de Sindicatul Muncii până și reședința episcopului evanghelic. Tot poporul trăiește într-o atmosferă de frică și nesiguranță.

Cu totul altul este regimul aplicat maghiarilor din Ardeal: ei nu au fost nici trimiși în U.R.S.S. pentru a muncii, nici expropriați pentru atitudinea lor horthystă. Firește exproprierea orașenilor maghiari nici prin gând nu trece nimănui, iar cine a plecat dintre ei cu trupele ungare și germane în

timpul operațiunilor, se poate întoarce acasă fără teamă de vreo pedeapsă sau pierdere de avere. Învățământul confesional maghiar este susținut din bugetul statului și a luat un avânt necunoscut în trecut.

Pentru ca tabloul situației să fie complet, tebuie să menționăm că și membrii mișcării legionare – care au fost aderenți pasionați ai alianței cu Germania Hitleristă și antisemiți înflăcărați, au rămas nepedepsiți, cu excepția câtorva fruntași. Ceva mai mult: astăzi în multe partide românești se găsesc legionari cunoscuți la posturi de comandă.

Toate acestea expuse ne dau tabloul unui popor care trage de moarte. Am meritat această soartă? 800 de ani de muncă cinstită, încordată nu mai contează? Contribuția noastră la ridicarea nivelului cultural și moral al sud-estului european este nulă și neavenită? Aberațiunile hitleriștilor noștri au fost ele atât de mari, încât atrag după ele pieirea poporului întreg? Este drept, ca sancțiunea aplicată nouă să fie incomparabil mai mare, decât cea aplicată celor din Reich?

Fiecare din aceste întrebări arată, cât de neomenească este soarta ce ni se pregătește. Or. noi vrem să rămânem în țara noastră, de care suntem legați prin toate fibrele inimii noastre, vrem să servim prin munca noastră patria, ai cărei cetățeni loiali suntem. Doar existența noastră nu poate să constituie vreo primejdie pentru țară.

După sbuciumul sufletesc prin care poporul nostru a trecut în ultimii ani de grele suferințe, nu ne-au mai rămas alte idealuri afară de muncă și datorie! Un element de muncă și datorie însă nu poate să fie decât spre folosul țării în momentul de față, mai ales că între poporul român și noi nu există nici ură, nici dușmănie. Trebuie să constatăm cu satisfacție, că de la 1918 cu poporul român nu am avut nici un fel de conflict.

În orice caz a sosit ultimul moment pentru schimbarea situației noastre, căci suntem în faza premergătoare prăbușirii. De aceea expunerile de mai sus constituie și un strigăt de alarmă, prin care ne adresăm tuturor oamenilor de bine.

Ca să ne putem continua viața în România se impune:

1./ Renunțarea la exproprierea urbană, respectiv mărginirea ei la cei vinovați politicește;

2./ Revizuirea reformei agrare, mărginindu-se la confiscarea averii celor ce sunt de fapt răspunzători de politica Grupului Etnic;

3./ Renunțarea la exproprierea avutului cultural al sașilor și șvabilor îndeosebi al Muzeului Brukenthal;

4./ Recunoașterea și susținerea învățământului confesional ca cel al celorlalte naționalități;

5./ Reîntorcerea grabnică a sașilor și șvabilor trimiși în U.R.S.S. pentru muncă și

6./ Repatrierea refugiaților ce se găsesc în Austria și Germania.

Răspunderea noastră pentru național-socialism este incomparabil mai mică decât cea a germanilor din Reich. Ba, ea este cu mult mai redusă chiar decât cea a germanilor din Iugoslavia, Polonia, Cehoslovacia și Ungaria. Astfel stând lucrurile, nici sancțiunile aplicate nouă n-ar trebuie să depășească cele aplicate de Puterile Aliate germanilor din Reich. Totuși ne

găsim în primejdie de moarte, fiind dați fără milă pe mâna unor forțe răuvoitoare.

Cine vrea să mai salveze poporul nostru în ultima clipă, trebuie să o facă fără rezerve!

15 mai 1946

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 50/1945, f. 4-7.

15

1946 mai 23, București. Raport întocmit de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București, adresat secretarului de stat la Washington, cu referire la situația politică din România, în cursul lunilor aprilie și mai 1946.

Confidențial

No. 934

Subject: The Operation of the Moscow Agreement
in Rumania during April and May, 1946

The honorable

The Secretary of State
Washington

Sir:

I have the honor to refer to previous despatches upon the subject of the practical implementation of the Moscow Agreement in Rumania and to discuss this question as it developed during the months of April and May, 1946.

Since March the Department has been aware that this Mission considers that the commitments made by the reconstituted Groza Government to the Allied Missions on January 8 of this year are not being fulfilled and the record since that date simply offers confirmation through an extension of illustrations of the manner in which popular freedoms and commitments are interpreted by the Groza Government. Violence and repressive measures continue to build up political pressures within the country and are approaching the danger point, with the situation approximately the same as that existing immediately prior Maniu and Bratianu, the leaders of the National Peasant and National Liberal parties, have recognized that their parties' position is one now subjected to an all-out assault by NDF political forces, which utilize repressive measures against popular freedoms to determine that the historic parties shall not be a free political factor while Rumania is confronted with political mobilization for national elections. The declining importance of the Moscow Agreement in determining Rumanian politics is now frankly recognized by all Rumanian political forces. This instrument is being cast aside by the NDF and, presumably the Russians, as the imperative need appears to rig any forthcoming elections to assure an overwhelming NDF majority.

Through the acts of the Government the National Peasant and National Liberal parties have completely realized that it is useless to expect any change in the Government's present course, in spite of its assurances to the Allied Governments, and leaders of these parties have addressed formal letters to the Allied Missions in Bucharest requesting their early intervention in considering the Rumanian internal situation and in asking that political observers be sent to supervise any forthcoming elections that would be held while the country was under the Armistice. The violations by the Government of the Moscow Agreement, and the protests and complains of the opposition parties thus form the bulk of this despatch.

*Official Declarations to the
Allied and Rumanian Governments
by the Opposition*

By the end of April it had become clear to Mr. Maniu, President of the National Peasant Party, that the Rumanian Government did not intend to execute the Moscow Agreement. Accordingly, on April 26, he addressed a letter to the Prime Minister setting forth Government abuses and forwarded copies of it to the Allied Missions under cover a letter asking that the Rumanian internal situation should be considered at the Paris Conference of Foreign Ministers. These documents are given as Enclosure No. 1. The list of Government offenses was impressive and, at present writing, despite Mr. Maniu's request of the Premier for immediate action, no reply has been received by him.

On May 8, Mr. Dinu Bratianu also sent a letter to the Allied Missions, which is attached as Enclosure Nr. 2, in English translation, setting forth his opinion, after a recital of Government delinquencies and repressions, that the signatories of the Moscow Agreement should immediately consult to decide upon remedial steps and that „the democratic parties will wait for the decision of the Great Allied Nations before taking any new initiative as a result of the situation that has been created for them“. Mr. Bratianu closed with the warning that such a decision could not be delayed since events might „create an irreparable-situation“.

Mr. Maniu supplemented his original letter of April 26 by another under date of May 16, which is attached in translation as Enclosure No. 3, which, after reviewing local conditions, again asks that the Three Allies carefully examine the Rumanian situation.

Since the Government has been using many decrees promulgated by the dictatorial Antonescu regime as justification for its interference of popular liberties and with the activities of the traditional parties, the National Peasant representative in the Cabinet presented a demand to the Prime Minister which was published on May 11 in Dreptatea. Translated and given as Enclosure No. 4, the document points out that on the basis of old decrees of 1940 proclaiming a state of siege in the country, as well as supplementary ordinances permitting military authorities to pass penal sentences, prohibit public meetings or the circulation of „tendencious news“, the present Government has maintained the state of siege and, through the means of court-martial, tried members of the National Peasant

Party and even interfered in its public meetings. The statement points out how completely counter to such decrees is the Moscow Agreement.

Soviet Attitude toward Historic Parties

During the period under review various published articles from Soviet sources clearly show the Russian attitude toward the efforts of the historic parties to secure equal political rights with those of the NDF, as well as the Russian view of guarantees of civil liberties in Rumania. One of the significant articles appeared in GRAIUL NOU of April 13, which is the official Red Army paper in Bucharest. The issue carried an editorial entitled „It is Useless“, in which it stated that since the coup d'etat the Russians have had a chance to evaluate the feelings of friendship shown by the various Rumanian parties. In the period between the two World Wars the writer claimed that Rumania had engaged in a continuous anti-Soviet campaign under the aegis of successive National Liberal and National Peasant cabinets. Turning to the past war, he said „the near past rises like a heavy accusation against the former leaders of Rumania“ and then continued:

“The leaders of the historical parties are trying today to shake off all responsibility for dragging Rumania in the wake of Nazi Germany, into the war against the Soviet Union. But they have forgotten that their words of praise for Antonescu's action and the promise to support him in the carrying out of his plans for invading Russian soil are set down in black and white“.

Maniu and Bratianu and their compatriots, GRAIUL NOU says, apparently trim every public statement in order to be able in the future to demonstrate, if necessary, that they had never abandoned an anti-Soviet attitude. It accuses them of a lack of sincerity in resenting accusations of being opposed to Soviet-Rumanian friendship and maintained they cannot be taken seriously „because the daily activity of their important and unimportant followers contradict their assurances“. These parties are accused of having organized „any number of anti-Soviet demonstrations and provocations“ and of exploiting the differences that crop up between the Soviet Union, Great Britain and the United States“. Claiming that the opposition should discard its transparent smoke screen, the article decides that „declarations, protestations of loyalty, are nothing but a curtain of smoke behind which an attempt is being made to camouflage the actions against the Soviet State led by Mr. Maniu, Mr. Bratianu and their minions“.

Every Soviet article with any political bearing upon Rumania is promptly reproduced by the NDF press, and such an instance occurred in mid-April when an article originally appearing in RED STAR upon electoral preparations in Rumania was given much publicity. This article maintained that the NDF forces with their total estimated membership had an overwhelming majority of the people and that it was only „the reactionaries who calumniate the new popular democracy“ and who say that it is a regime of „popular gendarmerie“, a „popular police“, and a „popular army“ are hailed by the Soviet paper, which remarks that the opposition objects to „the expulsion of Fascists and pro-Fascists from the State apparatus, the

punishment of war criminals, and the prohibitions of racial and national hatred". The article then comments upon „the new electoral law“, which allegedly „was received with much interest by public opinion“, despite the fact that no such law has yet been presented to the public. However, the article apparently is aware of all its salient features.

Aggressions Against Opposition Cabinet Ministers

During the Rumanian Easter holidays it was considered no mere coincidence that both the representatives of the historic parties in the Cabinet, Mr. Romniceanu and Mr. Hatieganu, suffered assaults by supporters or agents of the NDF. The details of these incidents are best explained in official statements that appear. The account of the Hatieganu episode is given as Enclosure Nr. 5 and as it appeared in DREPTATEA, while the official declaration of Mr. Romniceanu regarding the incident in which he was involved is carried as Enclosure No. 6, which is a translation of the statement appearing in LIBERALUL. The Government made an official report upon incidents covered in Enclosure No. 7. Both of the Ministers involved apparently were visiting various district headquarters during the holidays and their trips were completely disrupted through attacks upon companions or damage to their automobiles. The reasons given by the Government communique for an assault upon Mr. Hatieganu's vehicle, namely that he had, in addressing his assailants, „offended their religious susceptibilities“ was considered an ironic touch.

Upon receiving the message from Mr. Hatieganu of his encounter, Mr. Maniu sent the following telegram showing his position as exemplified in official letters to the Allied Missions, which was published by DREPTATEA on April 30:

„I am utterly disgusted at the political intolerance and defiant disloyalty of the NDF Parties which have culminated now in insults to our representative in the Cabinet and I regret that the patriotic decision of our Party to comply with the Moscow agreement in a spirit of magnanimous goodwill has proved useless. I protest from the bottom of my heart and hope that those called upon will react with dignity to the provocations of the NDF government, which has remained an undemocratic one. Please accept my sincere sympathy for the insult you suffered, which must be immediately punished by those whose duty it is to do so“.

Although Mr. Hatieganu in his statement reporting the incident had strongly declared that he would not participate in government meetings until he had received satisfaction, cooler counsels later prevailed in May. The National Liberal representative in the Cabinet, Mr. Romniceanu frankly described the aggression which had occurred against him, but said that in his personal opinion his resignation or that of Mr. Hatieganu would not resolve anything, since he felt they had been appointed as cabinet members by an international agreement and that could not resign without securing the previous approval of the Allied governments signatory to the Moscow Agreement. This was the National Liberal position, and it appeared toward the end of April that National Peasant officials also believed that the Hatieganu incident was a personal matter not officially involving the party's position vis a vis the government by mid-May that Mr. Hatieganu would attend the rare Cabinet meetings.

In addition to the experience undergone by Mr. Hatieganu and Mr. Romniceanu, others suffered similar mishaps. DREPTATEA published early in May a story that Mr. Ghita Popp, one of the most prominent Peasant leaders, was attacked in a Dej restaurant on April 27 by NDF followers and that a companion, Mr. Mureseanu, was badly injured. On returning to Bucharest Mr. Popp declared to DREPTATEA that he had sought to hold a district congress in Somes district, but NDF violence had prevented such a meeting from being held; that Mr. Mureseanu had been badly beaten with iron bars; that he and his associates, in order to avoid trouble, had the next day sought to leave Dej, but that an NDF band had caught up with them and burned their car.

The Campaign of Violence

The number of cases of violence employed against meetings of the historic parties continued to grow during April and May, until by mid-May it could be said, in virtually the terms of Mr. Maniu's statements, to the Allied governments previously mentioned as Enclosures Nos. 1 and 3, that opposition party meetings could not be held undisturbed by NDF adherents and unmolested by the police.

A striking example on the disruption of a National Peasant district congress was furnished in Constanta on March 31, which was reported in early April by the press. It appears that the district congress members, quietly assembled for their meeting, were invaded by armed NDF members, who disrupted the meeting and seriously beat many of these attending the session. At the conclusion of the incident the police arrested a half dozen of the National Peasants instead of any of the aggressors. The circumstances of this assault have been confirmed by non-party sources and by an American newspaper man who checked on the facts personally in Constanta. In early April it could be reported by DREPTATEA that a National Peasant meeting at Baia had been held with Dr. Hudita in the role of principal speaker, while at the same time also reporting that the party club at Fagaras had been damaged by Communists and that a meeting of women of the party at Bucharest had been prevented by NDF groups. DREPTATEA of April 10 described how a party meeting at Barlad on April 7 had been broken up by Communists who had hospitalized eight persons. One person subsequently died. On April 14, it was said in DREPTATEA of April 18, a Peasant meeting at Dragos Voda resulted in the subsequent attack in a railway station of several speakers at the meeting by agents of the NDF parties.

The head of the National Peasant organizations of Banat, Mr. Sever Bocu, sent a telegram from Arad to the Premier that was published by DREPTATEA on May 7 as showing the difficulties encountered by the party in holding its regular district congresses:

„Prime Minister Groza. Coming to Arad to preside National Peasant Party's congress, I ascertained that promises made by the government in connection with the Moscow Agreement for insuring public liberties are being broken. Armed groups occupied congress hall by force. Local authorities when informed refused to evacuate hall. Congressmen regrouped in closed-in courtyard were assaulted under eyes of police and in order to prevent bloodshed we were obliged to suspend congress work. After pre-

venting congress terrorists went through town assaulting the peaceful population and those who had helped with the congress among whom Mr. Ianota, lawyer, who had to be interned in hospital with serious injuries. All these terrorist actions are work of those same unpunished elements who on February 16 provoked death of Dr. Botioc and as a result of which aggression another victim, namely Professor Teodorescu, Vice-chairman of Arad organization, died this morning. I protest once again against these methods which if unpunished and encourage will lead to disaster. Sever Bocu“.

Despite the above record there were bright spots. For example, it was still possible on April 23 for a large National Peasant meeting to be held at Baia Mare, and reportedly with at least 20,000 people. Speeches were made by several prominent party leaders including Mr. Ilie Lazar and it was attended by an American newspaper correspondent. On April 28 the Nasaud district congress of the Peasant Party, with approximately 15,000 people, was addressed by Mr. Lazar, who is General Secretary of the Trasylvania section of the party. This meeting, the last large one reported, was unmolested.

The events occurring in Medias that were reported in the Mission's despatch no. 861 of April 6, entitled „The Application of the Moscow Decisions in Rumania during March 1946“, and which resulted in the arrests of many National Peasants, was climaxed in mid-April by the sentencing of three years' imprisonment and two years' loss of public rights, the imprisonment of eight men for two years with a consequent two years' loss of public rights, and giving sentences to fourteen men of a years imprisonment and a year's loss of public rights. Aware that the record of violence by NDF forces against the opposition was steadily mounting, the Government began in April to take a leaf from the opposition book and to publish press accounts of incidents allegedly showing aggressive actions mainly committed by National Peasants.

For example, SEMNALUL stated in a small town in Dambovița District on April 7, some 2,000 people were interfered with by 40 National Peasants, who „began to make use of arms“ in order to scatter the meeting. A clash then resulted in several injured. Another 40 National Peasants allegedly on April 6 attacked a Communist club at Cugir, but were supposedly driven off and many were arrested. In comment upon the Cugir incident DREP-TATEA said that when the Rumanian flag was raised at inauguration ceremonies at a local cultural institutions two NDF agents killed a National Peasant and that in the ensuing difficulty they were arrested by the police, but later were released upon orders sent from Bucharest by the Justice Ministry.

On April 28 the NDF press was again filled with several alleged aggressions by the oppositionists. It alleged that National Peasants had thrown a toxic gas container into a Constanta movie hall creating a panic and that several National Peasant youth members had been arrested. On the night of April 26 several persons were said to have thrown a bomb into the Braila Communist headquarters and that after the explosion a watchman and several conveniently placed police saw them run towards and enter the Bratianu Liberal headquarters. Another Braila report carried by

SCANTEIA of April 28 sought to allege that four „drunken National Liberals“ ill-treated a peasant, and the article hinted that the Liberals paid their members to engage in such terroristic acts.

A case of murder was seized upon by the NDF during April as attributable to „a group of Manists“. NATIUNEA of April 27 alleged that in a town near Constanta these persons had attacked a local Socialist leader for causes not clearly stated, which resulted in his death. The article continued that „all the peasants condemned the crimes instigated by the National Peasant leaders in Constanta, who have launched a campaign of vengeance for the failure of the Congress on March 31“.

Despite the weak showing by the NDF in seeking to show terrorism by the historic parties it is reliably reported that Soviet Foreign Minister Molotov requested the Rumanian Interior Minister to compile a so-called chart of „reactionary aggressions“ that he could use in event that the Rumanian internal situation was discussed by the American or British Foreign Ministers.

Following the May Day celebrations throughout the country both opposition and NDF press reported alleged actions of violence against principal groups that were celebrating during the day, and claimed that many were injured. On Rumania's independence day, May 10, similar reports of violence were reported, principally in Transylvania, with the NDF press blaming the National Peasant Party. Premier Groza, speaking at Oradea Mare on May 12, is reported to have said that the Government will begin to punish more severely those „hooligans“ who dared take the side against public liberties. This was believed to be a clear warning of even more stringent Government repressive measures.

It appears clear from reliable information that on the occasion of a commemoration service May 15, in the Atheneum at Bucharest, attended by leaders of the historic parties to celebrate the Blaj revolution of 1848, that the resultant disturbances outside the building occurred when truck loads of Communist „shook troops“ were unloaded there and attacked the crowd assembled outside listening to loud speaker broadcasts of proceedings within. They maltreated persons, even women and children, seeking to leave the hall at the conclusion of the meeting. Many casualties resulted from this and the trucks later returned to the Federation of Labor headquarters and the nearby Interior Ministry from whence they had come. Groups of students alone made it possible for some opposition party leaders to leave the hall unmolested, but this impromptu bodyguard later suffered a godly portion of the casualties.

Mr. Dinu Bratianu, Liberal leader, protested to the Premier over the incident in a letter published on May 20 by LIBERALUL. He bitterly remarked that the assailants operated upon an established plan in only attacking meetings attended by members of the historic parties and in using State owned trucks to do so. He contrasted the Bucharest meeting with the one held the same day in Blaj attended by the Premier and other ministers where the speakers attacked the historic parties and where no disturbers were present. Accordingly, Mr. Bratianu asserted that present conditions were extremely dangerous and that the liberties outlined by the Moscow Agreement were being indirectly annulled.

The Press

The familiar evils of skimpy newsprint quotas, printers' censorship, a general decline in press freedoms, the bitterness of press polemics and the denial of broadcasting facilities to the opposition all that have been reported in previous despatches, continued during April and May. By May the National Peasant and National Liberal Parties apparently were restricted to one publication each, namely, LIBERALUL and DREPTATEA, and all regional publications of these parties had ceased to appear. A typical instance is furnished by the cessation of PATRIA, the Peasant Party journal for Transylvania, which was made the subject of a representation by Mr. Maniu and a letter to the Allied Missions that is given in translation as Enclosure No. 8. It indicates that the printers simply refused to continue their work because of instructions from their leaders, which is deemed by Mr. Maniu a flagrant violation of the Moscow Agreement.

With new Government-sponsored papers appearing until it is estimated that there were 27 newspapers being published in Bucharest daily, the newsprint allocations have become even more unjust. The weekly newsprint allotments during April for the various papers, with indications of their party affiliations, are outlined in Enclosure No. 9, which shows that the leading Communist daily receives 108 rolls of newsprint, whereas DREPTATEA only gets 15. Commenting upon the newsprint difficulty one newspaper asserted „the Governments affirmation recognizing the freedom of the press is not sufficient as long as the difficulties preventing its materialization are not removed“.

Respectfully yours,
Burton Y. Berry
Representative of the United States in
Rumania

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme, S.U.A., rola 667, c. 993-1001; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, R.G. 59, roll 10

<Traducerea>

Confidențial

No. 934

Subiect: Punerea în aplicare a Acordului de la Moscova în România,
în cursul lunilor aprilie și mai 1946

Ministerului de Externe,
Washington

Domnule,

Am onoarea să mă refer la rapoartele anterioare având ca subiect punerea în practică a Acordului de la Moscova în România și să supun atenției această chestiune, așa cum a evoluat ea în cursul lunilor aprilie și mai 1946.

Din martie, Ministerul de Externe a fost atenționat asupra faptului că această Misiune consideră că angajamentele asumate de reconstituitul Guvern Groza, în fața Misiunilor aliate, la 8 ianuarie anul curent, nu sunt aduse la bun sfârșit și trecerea în revistă a evenimentelor, începând de la data respectivă, nu face decât să confirme aceasta, prin mărirea numărului de exemple asupra modului în care libertățile publice și obligațiile sunt înțelese de Guvernul Groza. Violența și măsurile represive continuă să genereze presiuni politice în interiorul țării și aduc mai aproape momentul critic, într-o situație aproximativ identică aceleia care a existat imediat înainte de adoptarea Acordului de la Moscova. Domnii Maniu și Brătianu, liderii Partidelor Național-Liberal și Național-Țărănesc, au recunoscut că poziția partidelor lor este acum expusă unui atac general, de către forțele politice din cadrul Frontului Național Democrat care întrebunțează măsurile represive împotriva libertăților publice, pentru a face ca partidele istorice să nu reprezinte un factor politic liber în perioada în care România se confruntă cu mobilizarea politică în vederea alegerilor naționale. Influența tot mai redusă a Acordului de la Moscova, în determinarea vieții politice românești, este acum recunoscută deschis de toate forțele politice românești. Acest instrument este desconsiderat de Frontul Național Democrat și, după câte s-ar putea presupune, de ruși, ca urmare a faptului că se conturează necesitatea imperativă a falsificării oricăror alegeri libere pentru a asigura o copleșitoare majoritate a Frontului Național Democrat.

Prin intermediul acestor acțiuni ale guvernului, Partidele Național-Țărănesc și Național-Liberal au înțeles pe deplin că este inutil să aștepte orice schimbare a conduitei actuale a acestuia, în pofida asigurărilor făcute guvernelor aliate, iar șefii acestor partide au adresat scrisori oficiale Misiunilor Aliate din București, cerând intervenția lor neîntârziată având în vedere situația politică românească pe plan intern și solicitând să fie trimiși observatori politici pentru a superviza orice alegeri viitoare care ar fi organizate în perioada în care țara se află în condiții de armistițiu. Încălcarea, de către guvern, a Acordului de la Moscova și protestele și plângerile partidelor de opoziție, formează, astfel, în majoritate, conținutul acestui raport.

*Declarații oficiale adresate guvernelor Aliate și
Guvernului român, de către opoziție*

Domnului Maniu, președintele Partidului Național-Liberal, i-a devenit clar, până la începutul lunii aprilie, faptul că Guvernul român nu intenționează să pună în aplicare prevederile Acordului de la Moscova. Ca urmare, la 26 aprilie, el a adresat o scrisoare primului ministru prezentând abuzurile guvernului și a trimis Misiunilor Aliate copii ale acesteia, sub pretextul unei scrisori în care cere ca situația internă din România să fie avută în vedere la Conferința de la Paris a miniștrilor de externe. Aceste documente sunt prezentate ca anexă nr. 1. Lista delictelor comise de guvern este impresionantă și, la momentul redactării acestui raport, în pofida cererii adresate de dl Maniu primului ministru, privind o acțiune imediată, acesta nu a primit nici un răspuns.

La 8 mai, dl Dinu Brătianu a trimis, de asemenea o scrisoare Misiunilor aliate, scrisoare a cărei traducere în limba engleză este atașată ca anexă nr. 2, prezentându-și, după o expunere a delictelor și actelor represive ale guvernului, convingerea că țările semnatare ale Acordului de la Moscova ar trebui neîntârziat să se consulte pentru a decide asupra măsurilor de remediere a acestei situații și că „partidele democratice vor aștepta decizia Marilor Puteri Aliate, înainte de a adopta orice nouă inițiativă ca urmare a situației care a fost creată în legătură cu ele“. Dl Brătianu a încheiat atrăgând atenția că o astfel de decizie nu poate fi amânată până ce evenimentele ar putea „crea o situație ireparabilă“.

Dl Maniu a adăugat scrisorii sale inițiale din 26 aprilie, o alta, datată 16 mai, și atașată, în traducere ca anexa nr. 3, în care, după ce trece în revistă condițiile existente pe plan local, cere din nou ca cei trei Aliați să examineze atent situația din România.

Din moment ce guvernul a început să folosească multe decrete promulgate de regimul dictatorial antonescian, ca justificare pentru obstrucționarea libertăților publice și amestecul în activitatea partidelor tradiționale, reprezentantul național-țărănist în guvern a înaintat primului ministru un memoriu, care a fost publicat la 11 mai în ziarul „Dreptatea“. Tradus și prezentat ca anexa nr. 4, documentul subliniază faptul că, pe baza vechilor decrete din 1940, care proclamau starea de asediu din țară, ca și a ordonanțelor adiționale care permiteau autorităților militare să dea sentințe penale, să interzică adunările publice sau răspândirea „zvonurilor tendențioase“, guvernul actual a menținut starea de asediu și, prin intermediul Curții Marțiale, a judecat membri ai Partidului Național-Țărănesc și chiar a intervenit asupra întrunirilor sale politice. Documentul subliniază că Acordul de la Moscova este absolut opus unor astfel de decrete.

Atitudinea sovietică față de partidele istorice

Pe parcursul perioadei care este supusă atenției, diferite articole publicate de surse de presă sovietice, ilustrează clar atitudinea rusească față de eforturile partidelor istorice de a obține drepturi politice egale cu cele ale Frontului Național Democrat, ca și punctul de vedere rusesc față de garanțiile oferite libertăților publice în România. Unul din articolele semnificative a apărut la 13 aprilie în ziarul „Graiul Nou“, care este organul de presă oficial al Armatei Roșii la București. Numărul respectiv conținea un editorial intitulat „Este inutil“ în care se afirma că, de la lovitura de stat, rușii au avut posibilitatea de a evalua sentimentele de prietenie arătate de diferite partide românești. Autorul afirma că, în perioada dintre cele două războaie mondiale, România s-a angajat într-o continuă campanie antisovietică sub pavăza guvernelor succesive național-liberale și național-țărăniste. Revenind la războiul trecut, el a spus: „trecutul apropiat se ridică, asemeni unei grele acuzații, împotriva foștilor lideri ai României“ și apoi a continuat astfel:

„Liderii partidelor istorice încearcă astăzi să arunce întreaga responsabilitate pentru târârea României pe urmele Germaniei naziste în războiul împotriva Uniunii Sovietice. Dar ei au uitat că vorbele lor de mândrie pentru acțiunea lui Antonescu și promisiunea de a-l spijini în aducerea la

indeplinire a planurilor sale de invadare a pământului rusesc sunt scrise negru pe alb“.

Maniu, Brătianu și compatrioții lor, arată „Graiul Nou“ pregătesc, în mod evident, fiecare declarație publică, în așa fel încât să poată demonstra, în viitor, dacă va fi necesar, că nu au abandonat niciodată o atitudine anti-sovietică. Ziarul îi acuză de lipsă de sinceritate în indignarea lor față de acuzațiile că se opun prieteniei sovieto-române și susține că ei nu pot fi luați în serios „pentru că activitatea de zi cu zi a susținătorilor lor, importanți și neimportanți, contrazice asigurările date de ei“. Aceste partide sunt acuzate de a fi organizat „un număr de demonstrații și provocări antisovietice“ și de exploatarea neînțelegerilor care apar între Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite“. Afirmând că opoziția ar trebui să renunțe la perdeaua sa transparentă de fum, articolul conchide că: „afirmațiile, declarațiile solemne de loialitate nu sunt altceva decât o perdea de fum, în spatele căreia se face o încercare de camunflare a acțiunilor împotriva Uniunii Sovietice, conduse de dl Maniu, dl Brătianu și lingăii lor“.

Orice articol de presă sovietic care conține referiri în plan politic la România este reprodus imediat de presa Frontului Național Democrat, o astfel de situație s-a produs la mijlocul lunii aprilie, când, unui articol apărut inițial în ziarul „Steaua Roșie“ asupra pregătirilor electorale în România, i s-a făcut o largă publicitate. Acest articol afirma că forțele din cadrul Frontului Național Democrat prin numărul estimativ al tuturor membrilor lor reprezintă majoritatea copleșitoare a populației și că numai „reacționarii sunt aceia care calomniază noua democrație populară“ și care afirmă că regimul actual este unul al terorismului și tiraniei. Statul, reorganizat sub forma unei „armate publice“ este aclamat de ziarul sovietic, care afirmă că opoziția ridică obiecții față de: „expulzarea fasciștilor și pro-fasciștilor din aparatul de stat, pedepsirea criminalilor de război și interzicerea urii rasiale și naționale“. Articolul comentează apoi cu privire la „noua lege electorală“, care, se afirmă, „a fost primită cu mult interes de opinia publică“, în pofida faptului că populației nu i-a fost prezentată, încă, o astfel de lege. Oricum, articolul este, în mod evident, scris în cunoștință de toate particularitățile sale frapante.

Agresiuni împotriva miniștrilor din opoziție

S-a considerat că nu a fost o simplă coincidență faptul că, în timpul sărbătorilor de Paște, ambii reprezentanți ai partidelor istorice în guvern, dl Romniceanu și dl Hațieganu, au fost ținta unor atacuri din partea susținătorilor sau agenților Frontului Național Democrat. Amănuntele acestor incidente sunt cel mai bine analizate în declarațiile oficiale care sunt date publicității. Relatarea apărută în ziarul „Dreptatea“ asupra episodului în centrul căruia s-a aflat Hațieganu este prezentată ca anexa nr. 5, iar declarația oficială a d-lui Hațieganu cu privire la incidentul în care a fost implicat apare ca anexa nr. 6, care este o traducere a declarației publicate de ziarul „Liberalul“. Guvernul a întocmit un raport oficial asupra ambelor incidente, raport prezentat în anexa nr. 7. Este clar că ambii miniștri implicați vizitau, în timpul sărbătorilor, diferite sedii jude-

țene, iar deplasările lor au fost total zădărnice prin intermediul atacurilor asupra însoțitorilor lor sau prin scoaterea din funcțiune a automobilelor. Motivația dată de comunicatul guvernului în legătură cu un atac asupra automobilului d-lui Hațieganu și anume că respectivul, adresându-se atacatorilor „le-a rănit susceptibilitățile religioase“ a fost considerată a avea o nuanță ironică.

După ce a primit mesajul d-lui Hațieganu, cu privire la conflictul în care acesta a fost implicat, dl Maniu a trimis următoarea telegramă în care își precizează poziția, ilustrată și în scrisorile oficiale către Misiunile aliaste, telegramă care a fost publicată de ziarul „Dreptatea“ la 30 aprilie.

„Sunt complet dezgustat de intoleranța politică și de sfidătoarea lipsă de loialitatea a partidelor din cadrul Frontului Național Democrat, care au culminat acum în insulte aduse reprezentantului nostru în guvern și regret că hotărârea patriotică a partidului nostru de a fi de acord cu prevederile Acordului de la Moscova, în spiritul unor generoase bune intenții, s-a dovedit inutilă. Protestez din adâncul inimii și sper ca cei vizați să reacționeze cu demnitate la provocările guvernului Frontului Național Democrat care a rămas unul nedemocrat. Vă rog, primiți sincera mea solidaritate cu dumneavoastră în fața atacului la care ați fost supus și care trebuie neîntârziat pedepsit de cei care au datoria să o facă“.

Deși în declarația sa cu referire la incident, dl Hațieganu a afirmat cu tărie că nu va participa la ședințele de guvern până când nu va primi satisfacție, în mai, sfaturile privind adoptarea unei atitudini moderate, au prevalat.

Dl Romniceanu, reprezentantul național-liberal în guvern, a prezentat în mod deschis agresiunea care a avut loc împotriva lui, dar a spus că în opinia sa, demisia lui sau a d-lui Hațieganu nu ar rezolva nimic, din moment ce își dă seama că ei au fost numiți ca membri în guvern printr-un acord internațional și că nu ar putea demisiona fără să se asigure de aprobarea prealabilă a Guvernelor aliaste semnatare ale Acordului de la Moscova. Aceasta a fost poziția național-liberală și, spre sfârșitul lunii aprilie a devenit clar că persoanele oficiale național-țărăniște cred, de asemenea, că incidentul în care a fost implicat Hațieganu a fost o chestiune personală, care nu implică în mod oficial poziția partidului față de guvern și, până la mijlocul lunii mai, ei au exprimat opinia că dl Hațieganu ar trebui să ia parte la ședințele extraordinare de guvern.

În afară de întâmplările prin care au trecut dl Hațieganu și dl Romniceanu și alții au suferit accidente similare. La începutul lunii mai, ziarul „Dreptatea“ a publicat un articol potrivit căruia dl Ghiță Popp, unul din liderii țărăniști de marcă, a fost atacat într-un restaurant din Dej, la 27 aprilie, de către simpatizanți ai Frontului Național Democrat, iar un însoțitor al acestuia, dl Mureșeanu, a fost grav rănit. La întoarcerea la București, dl Popp a declarat ziarului „Dreptatea“ că intenționa să organizeze un congres județean la Someș, dar violența Frontului Național Democrat nu a permis ca o întrunire de acest gen să aibă loc; că dl Mureșeanu a fost grav bătut cu bare de fier; că el și tovarășii lui s-au gândit în ziua următoare să părăsească Dej, pentru a evita neplăcerile, dar că o bandă a Frontului Național Democrat i-a ajuns din urmă și le-a ars mașina.

Campania de violență

Numărul cazurilor de violență îndreptată împotriva mitingurilor partidelor istorice a continuat să crească în timpul lunilor aprilie și mai, până ce, la mijlocul lui mai s-ar putea spune, în termenii folosiți în declarațiile d-lui Maniu către guvernele aliate și menționate anterior în anexele nr. 1 și 3, că mitingurile partidelor de opoziție nu au mai putut fi desfășurate fără a fi perturbate de aderenții Frontului Național Democrat și de poliție.

Un exemplu grăitor privind întreruperea unei adunări generale județene național-țărăniște a fost dat la Constanța, la 31 martie și a fost prezentat de presă la începutul lunii aprilie. Se arată că asupra participanților la adunarea generală județeană, întruniți în mod pașnic în vederea ședinței, au năvălit membri înarmați ai Frontului Național Democrat, care au întrerupt ședința și i-au bătut grav pe mulți dintre cei care participau. La sfârșitul incidentului, în locul oricărui dintre agresori, poliția a arestat o jumătate de duzină de național-țărăniști. Circumstanțele în care a avut loc acest atac au fost confirmate de surse care nu fac parte din partid și de ziaristul american care a verificat personal faptele, la Constanța. La începutul lui aprilie, s-a relatat, de către ziarul „Dreptatea“, faptul că la Baia a avut loc un miting național-țărănesc, cu dr. Hudiță ca vorbitor principal și s-a arătat de asemenea, că la Făgăraș, o întrunire național-țărănișă a fost întreruptă de comuniști și că un miting al femeilor membre de partid, care urma să aibă loc la București, a fost oprit de grupuri ale Frontului Național Democrat. Ziarul „Dreptatea“ din 10 aprilie a relatat cum un miting de partid, desfășurat la Bârlad, la 7 aprilie, a fost oprit de comuniști, care au făcut ca 8 persoane să fie spitalizate. Ulterior, o persoană a murit. La 14 aprilie, se arăta în ziarul „Dreptatea“ din 18 aprilie, un miting țărănist desfășurat la Dragoș-Vodă a fost urmat de atacarea, în stația de cale ferată, a câtorva vorbitori, de către agenți ai partidelor din cadrul Frontului Național Democrat.

Conducătorul organizațiilor național-țărăniște din Banat, dl Sever Bocu, a trimis, din Arad, o telegramă primului ministru, iar aceasta a fost publicată de ziarul „Dreptatea“ la 7 mai, ca ilustrând dificultățile întâmpinate de partid în organizarea obișnuitelor sale congrese județene:

„Primului ministru Groza. Venind la Arad pentru a prezida congresul Partidului Național-Țărănesc, m-am convins că promisiunile făcute de Guvern în legătură cu Acordul de la Moscova, de asigurare a libertăților publice, sunt încălcate. Grupuri înarmate au ocupat prin forță sala congresului. Când au fost informate, autoritățile locale au refuzat să evacueze sala. Participanții la congres, reorganizați în grup restrâns în curte, au fost atacați sub ochii poliției și pentru a preveni vărsarea de sânge am fost obligați să suspendăm lucrările congresului. După oprirea congresului, teroriștii au mers prin oraș, atacând populația pașnică și pe cei care au ajutat la organizarea congresului, printre care și dl Ianota, avocat, care a fost internat în spital cu vătămări grave. Toate aceste acțiuni teroriste sunt opera acelorași elemente nepedepsite, care la 16 februarie au provocat moartea d-rului Botioc, agresiune care a avut ca rezultat și o altă victimă: anume, profesorul Teodorescu, vice-președinte al organizației din Arad, a murit în această dimineață. Protestez încă o dată împotriva acestor metode

care, dacă nu sunt pedepsite și sunt încurajate, vor duce la dezastru. Sever Bocu“.

Dincolo de cele prezentate anterior, au existat și pete de lumină. De exemplu, a fost totuși, posibil, să fie organizat de către național-țărăniști la Baia Mare, la 23 aprilie, un miting la care au participat după cum se afirmă, cel puțin 20 000 de persoane. Au fost rostite discursuri de către câțiva lideri de marcă ai partidului, printre care dl Ilie Lazăr și a participat un corespondent de presă american. La 28 aprilie, în cadrul congresului județean din Năsăud, la care au participat aproximativ 15000 de persoane, a ținut o cuvântare dl Lazăr, secretar general al filialei de partid Transilvania. La acest miting, ultimul de mari proporții care a fost semnalat, nu au avut loc tulburări.

Evenimentele petrecute la Mediaș, care au fost prezentate în raportul nr. 861 trimis de această Misiune la 6 aprilie, cu titlul „Punerea în aplicare a deciziilor adoptate la Moscova, în România, în cursul lunii martie 1946“ și care s-au încheiat cu arestarea a numeroși național-țărăniști, au atins punctul culminant la mijlocul lunii aprilie, prin condamnarea a trei dintre aceștia la trei ani de închisoare și doi ani pierdere a drepturilor publice, întemnițarea a opt persoane pe timp de doi ani și, ulterior, pierderea drepturilor publice, pentru doi ani și pronunțarea sentinței de un an închisoare și un an pierderea drepturilor publice, pentru patruzeci de persoane.

Conștient de faptul că violența, promovată de forțele Frontului Național Democrat împotriva opoziției era în continuă creștere, guvernul a început, în aprilie, să acționeze într-o manieră similară cu a acestuia și să publice anunțuri de presă asupra unor incidente pretinse a ilustra acțiunile agresive comise, în principal, de național-țărăniști. De exemplu, ziarul „Semnalul“ a afirmat că, într-un mic oraș din județul Dâmbovița s-a iscat un conflict între aproximativ 2000 de persoane și 40 de naționali-țărăniști care „au început să facă uz de arme“, pentru a împrăști mulțimea. A avut loc, apoi, o ciocnire în cursul căreia câteva persoane au fost rănite. Se pretinde că la 6 aprilie alți 40 de național-țărăniști au atacat o întrunire organizată de comuniști la Cugir, dar au fost, după cum se presupune, alungați și mulți au fost arestați. În comentariul său asupra incidentului de la Cugir, ziarul „Dreptatea“ a arătat că atunci când steagul românesc a fost înălțat la ceremonia de inaugurare a unei instituții culturale locale, doi agoniști ai Frontului Național Democrat au omorât un național-țărănist și că, mai mult, ei au fost arestați de către poliție, dar au fost eliberați mai târziu în baza ordinelor trimise de la București de Ministerul de Justiție.

La 28 aprilie, presa Frontului Național Democrat a fost din nou saturată cu relatări asupra unor agresiuni ca aparținând celor din opoziție. S-a pretins că național-țărăniștii au aruncat un recipient conținând un gaz toxic în sala unui cinematograful din Constanța, generând panică și că mai mulți tineri membri ai Partidului Național-Țărănesc au fost arestați. Se afirmă că în noaptea de 26 aprilie câteva persoane au aruncat o bombă în sediul Partidului Comunist din Brăila și că, după explozie, acestea au fost văzute fugind, de către un paznic și câțiva polițiști aflați în poziții avantajoase și intrând în sediul Partidului Liberal al d-lui Brătianu. O altă

relatare din Brăila, publicată de ziarul „Scânteia“ din 28 aprilie a pretins că patru „național-liberali beți“ au maltratată un țăran, iar articolul a insinuat că liberalii și-au plătit membrii pentru a se angaja în astfel de acte teroriste.

În cursul lunii aprilie un caz de omor a fost dezvăluit de Frontul Național Democrat ca aparținând „unui grup de maniști“. Ziarul „Națiunea“ din 27 aprilie a afirmat că într-un oraș de lângă Constanța respectivele persoane au atacat din motive neprecizate un lider socialist local, ceea ce a dus la moartea acestuia. Articolul a afirmat în continuare că „toți țăraniile condamnă crimele puse la cale în Constanța de liderii național-țărăniști care au lansat o campanie de răzbunare pentru eșecul congresului din 31 martie“.

În pofida incapacității arătate de Frontul Național Democrat în strădania sa de a ilustra actele de terorism comise de partidele istorice, există informații certe că ministrul de Externe sovietic, Molotov, a cerut ministrului român de Interne să alcătuiască un așa numit rezumat al „agresiunilor reacționare“ pe care el l-ar putea folosi în cazul când situația internă din România ar fi adusă în discuție de miniștrii de Externe american sau britanic.

În urma sărbătorilor cu ocazia zilei de 1 mai, pretutindeni în țară, atât presa de opoziție cât și cea aparținând Frontului Național Democrat au informat asupra unor pretinse acte de violență împotriva partidelor, care participau la serbări în cursul zilei și au afirmat că multe persoane au fost rănite. De ziua independenței României, 10 mai, s-au prezentat informații similare referitoare la violență, în special în Transilvania, presa Frontului Național Democrat acuzând Partidul Național-Țărănesc. S-a raportat că primul ministru Groza a afirmat, în cadrul unui discurs ținut la Oradea Mare la 12 mai, că guvernul va începe să pedepsească mai sever acei „huligani“ care au îndrăznit să se manifeste împotriva libertăților publice. Această afirmație a fost receptată ca un avertisment clar în legătură cu adoptarea unor măsuri represive chiar mai riguroase.

Apare clar, din informații demne de încredere, că în cursul unei comemorări care a avut loc la 15 mai la Ateneul din București și la care au participat liderii partidelor istorice, pentru a celebra revoluția de la Blaj din anul 1848, tulburările care au avut loc în afara clădirii au survenit atunci când, din camioane, au coborât acolo „trupe de șoc“ comuniste care au atacat mulțimea adunată pentru a asculta la difuzoare ceea ce se petrecea înăuntru. Ei au maltratată chiar femeile și copiii, căutând să părăsească locul la sfârșitul întrunirii. Aceasta s-a soldat cu multe accidente grave și, mai târziu, camioanele s-au întors la sediul Federației Muncii și în apropierea Ministerului de Interne, de unde veniseră. Grupuri de studenți neajutate de nimeni, au făcut posibil ca unii lideri de partid să părăsească sala fără a fi molestați, dar această gardă improvizată a avut de suferit mai târziu numeroase accidente grave.

Dl Dinu Brătianu, lider liberal, a trimis primului ministru un protest asupra incidentului, în cadrul unei scrisori publicate la 20 mai de ziarul „Liberalul“. El a remarcat cu amărăciune că atacatorii operează după un plan stabilit, vizând numai întrunirile la care iau parte membri ai parti-

delor istorice, folosind, pentru aceasta, camioane aflate în proprietatea statului. El a comparat mitingul de la București cu cel desfășurat în aceeași zi la Blaj, unde au participat primul ministru și alți miniștri, unde vorbitorii au atacat partidele istorice și unde buna desfășurare a întrunirii nu a fost tulburată de nimeni. Prin urmare, dl Brătianu a afirmat că situația actuală este extrem de gravă și că libertățile prevăzute de Acordul de la Moscova sunt, în mod indirect, anulate.

Presa

Articolele înveninate, publicate în mod obișnuit de un număr redus de ziare, cenzura exercitată de tipografi, o reducere în plan general a libertății presei, caracterul caustic al polemicilor din presă, refuzul posibilităților opoziției de a apărea la postul de radio – tot ceea ce a fost prezentat în rapoartele anterioare, au continuat să se manifeste în cursul lunilor aprilie și mai. Până în luna mai, Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal nu li s-a permis, în mod evident, să aibă mai mult de o publicație fiecare și anume ziarele „Liberalul“ și „Dreptatea“ iar toate publicațiile regionale ale acestor partide au fost oprite să apară. Un exemplu tipic este oferit de oprirea apariției ziarului „Patria“, publicația Partidului Țărănesc din Transilvania, fapt care a constituit obiectul unei expuneri prezentate de dl Maniu și al unei scrisori adresate Misiunilor Aliate și transmisă, în traducere, ca anexa nr. 8. Aceasta arată că tipografi au refuzat, pur și simplu, să-și continue lucrul, ca urmare a instrucțiunilor primite de la conducătorii lor, fapt care este considerat de dl Maniu o flagrantă violare a prevederilor Acordului de la Moscova.

Alături de noile ziare aflate sub tutela guvernului, care au fost publicate până acum, se estimează că în București apar zilnic 27 de ziare, iar alocarea hârtiei de ziar a devenit chiar mai inechitabilă. Repartizările săptămânale ale hârtiei de ziar în cursul lunii aprilie, pentru diferite publicații, alături de precizarea partidelor cărora acestea le aparțin sunt evidențiate în anexa nr. 9, care arată faptul că publicația comunistă zilnică de prin rang primește 108 role de hârtie de ziar, în timp ce „Dreptatea“ primește numai 15. Comentând asupra problemei tipăririi de ziare, o publicație a arătat: „declarația guvernului privind recunoașterea libertății presei nu este de ajuns atâta timp cât dificultățile care împiedică materializarea ei nu sunt înlăturate“.

Cu respect,
Burton Y. Berry
Reprezentant al Statelor Unite în
România

1946 iunie 1, /București/. Adresa Comisiei Aliate de Control, semnată de locțiitorul președintelui, general-colonel Susaikov, și de șeful de Stat Major, general-locotenent V.P. Vinogradov, trimisă ministrului de război, general de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu, referitoare la punctul de vedere asupra proiectului de Decret-lege privitor la noua organizare și efectivele armatei române.

COMISIA ALIATĂ DE CONTROL ÎN ROMÂNIA

STRICT SECRET

Nr. B.229 din 1 iunie 1946

Numai Domnului Ministru de
Război, General C.A.C.
VASILIU RĂȘCANU

DOMNULE MINISTRU,

Studiind Decretul-Lege propus de dvs. și tabelele efective ale unităților și instituțiilor în noua organizare și efectivele armatei române, Comisia Aliată de Control în principiu, este de acord cu ele, dar odată cu aceasta trebuie să se execute neapărat următoarele:

I/ Armata de uscat, cu aparatul E.C.P., organele pentru executarea Convenției de Armistițiu și subunitățile administrative să aibă un efectiv de 100000 oameni, dintre care:

a/ Unitățile operative cu organele E.C.P. rămân în aceeași organizare și cu aceleași efective, propuse de dvs., adică 52388 oameni;

b/ Unitățile din interior trebuie să înglobeze părțile sedentare și instituțiile, organele pentru executarea Convenției de Armistițiu, unitățile administrative și aparatul E.C.P. al unităților din interior și vor trebui să aibă un efectiv total de 47612 oameni.

Pentru aceasta este necesar:

1/ Organele temporare pentru executarea Convenției de Armistițiu din armata de uscat să fie reduse la 18289 oameni la 650 oameni, ceea ce rezultă din următorul calcul:

– Să se lase pe lângă Cercurile Teritoriale, pentru executarea Convenției de Armistițiu câte 2 ofițeri (împuternicitul și ajutorul lui) și câte 5 oameni soldați și subofițeri în calitate de personal ajutător, adică pentru 59 județe – 413 oameni.

– Efectivul de 98 oameni propus de dvs., pentru delegația militară din Comisia de legătură cu Comisia Aliată de Control rămâne neschimbat.

– Organele de control al muniției de capturi să rămână cu un efectiv de 10 oameni.

– Pentru completarea altor organe centrale pentru executarea Convenției de Armistițiu să se lase 134 oameni.

Dacă va fi necesar să se mărească numărul funcționarilor acestor organe, în acest caz se recomandă ca el să fie completat prin funcționari angajați în contul bugetelor altor ministere.

2/ Organizarea și numărul instituțiilor școlare militare să rămână neschimbat, dar efectivele în elevi ale școlilor de ofițeri să fie reduse cu

1000 oameni și trupa liceelor și colegiilor militare să fie redusă cu 374 oameni, rămânând astfel un efectiv total al instituțiilor școlare militare nu de 6391 oameni, ci de 5017 oameni.

3/ Toate Comandamentele centrale, Comandamentele Corpurilor Teritoriale, Comandamentele Cercurilor Teritoriale și toate celelalte unități de aprovizionare și administrative, să aibă un efectiv total redus de 38182 oameni.

4/ Inspectoratele de Armată, Centrele de Instrucție și aparatul E.C.P. să rămână neschimbate.

5/ Batalionul de Depozit (Pază) al Inspectoratului E.C.P. să fie transformat în Companie de Depozit, reducându-i-se totodată efectivul la 277 oameni.

II/ Pentru Forțele Aeriene

1/ Efectivul total al Forțelor Aeriene să fie redus la 13000 oameni.

În acest efectiv de 13000 oameni intră și aparatul E.C.P. efectivele temporare ale școlilor și aparatul de executarea Convenției de Armistițiu.

2/ Pentru unitățile operative ale aviației să rămână:

– Comandamentul și Statul Major al Aeronauticii160 oameni.

– Comandamentul și Statul Major al Diviziei Aeriene.. 133 oameni.

– 4 Flotile de Aviație:

– 1 de vânătoare – 3 grupuri, 8 escadrile,

– 1 de bombardament – 2 grupuri, 4 escadrile.

– 1 mixtă – 2 grupuri, 4 escadrile,

– 1 de informație – 2 grupuri, 5 escadrile, dintre care 1 hidroaviație, și

– 1 grup de transport compus din 2 escadrile de transport și 1 sanitară.

TOTAL în unitățile de zbor ale Diviziei de Aviație . . . 3272 oameni.

– Comandamentul Geniului Aeronautic 30 oameni

cu:– 1 Regiment Transmisiuni Pionieri Aero

având 800 oameni

– 1 Regiment Pionieri Aero având 558 oameni

– Centrul de Instrucție Aero compus din 2 grupuri

a câte 2 escadrile fiecare grup 400 oameni

Efectivul grupurilor de aviație și a escadrilelor trebuie să corespundă tabelelor de efective Nr. 650/1945.

Comandamentul Flotilelor de Aviație să fie redus la 200 oameni.

În acest fel efectivul total al unităților operative ale aviației se reduce la 5353 oameni.

3/ În grupările de interior ale Aviației să rămână:

– Subsecretarul de Stat cu Comandamentele, instituțiile

și paza 544 oameni

– Școala Militară de Piloți 560 oameni

– Școala Militară de Mecanici de Aviație 400 oameni

– Comandamentul Depozitelor de aviație și

4 grupuri de depozite 2020 oameni

– Rezerva ofițerilor neutilizați 40 oameni

– Aparatul Comisiei de Armistițiu 14 oameni

TOTAL 3578 oameni

4/ Deducând din necesarul unităților – să se introducă în efectivul unităților operative și de interior ale aviației, aparatul E.C.P. cu un efectiv de 328 oameni.

În acest fel efectivul total al grupărilor operative și de interior al aviației se reduce la 9259 oameni.

5/ La Artileria Antiaeriană să rămână:

- Comandamentul și Statul Major al Diviziei A.A. 122 oameni
- 3 Regimente Antiaeriene 2910 oameni
- Centrul de Instrucție A.A. 380 oameni
- Școala Militară A.A. 260 oameni
- Aparatul E.C.P. 69 oameni

TOTAL 3741 oameni

(efectivul unui Regiment de Art. A.A. să fie de 910 oameni).

În acest fel efectivul total al Artileriei Antiaeriene se reduce la 3741 oameni.

III/ Marina Militară împreună cu organele executării Convenției de Armistițiu și efectivul aparatului E.C.P. să fie mărit de la 4480 oameni la 4565 oameni, făcând următoarele modificări în tabelele de efective propuse de dvs.:

a/ Efectivul Subsecretariatului de Stat, Statul Major al Marinei organele E.C.P. și a organelor pentru executarea Convenției de Armistițiu de pe lângă Subsecretariatul de Stat – să se reducă de la 393 la 297 oameni;

b/ Efectivul Școlii de Marină împreună cu Școala Navă „Mircea” să se mărească de la 167 la 202 oameni, în aceștia intră 35 elevi;

c/ Efectivul Institutului Tehnic Militar al marinei să se mărească de la 14 la 24 oameni, dintre care 10 elevi;

d/ Efectivele Școlii Subofițeri Marină să se mărească de la 72 la 112 oameni, dintre care 42 elevi;

e/ Să se introducă în efectiv Comisia de supraveghere, cu un efectiv de 53 oameni și Serviciul Hidrografic Maritim, cu un efectiv de 40 oameni;

f/ Restul unităților și instituțiilor marinei militare să rămână neschimbate, conform propunerilor dvs.

OBSERVAȚII: În efectivele unităților marinei militare intră și organele E.C.P.

IV/ Unitățile de Grăniceri rămân în organizarea actuală și cu efectivul de 20000 oameni.

V/ În acest fel efectivul total al forțelor armate (Armata de Uscat, Aer, Marină și unitățile de grăniceri) trebuie să fie de 137565 oameni.

VI/ Definitivarea legală a trecerii forțelor armate la efectivele de mai sus să se facă cel mult în 10 zile după primirea acestei adrese și să fie comunicată C.A.C. până la 12 iunie 1946.

VII/ Întocmirea amănunțită și definitivă a tabelelor de efectiv a unităților, subunităților și instituțiilor forțelor armate să se facă în curs de 20 zile de la primirea acestei adrese și să fie prezentată, Comisiei Aliate de Control cel târziu până la 23 iunie 1946, astfel ca trecerea efectivă a forțelor armate la noua organizare (noile efective) să fie terminată până la 15 iulie 1946.

VIII/ La întocmirea tabelelor de efective trebuie să se țină seamă de următoarele rapoarte între categoriile de grade:

Nr. crt	DENUMIREA RAPORTULUI	ARMATA DE USCAT	S.S.A.	S.S.M.	GRĂNICERI
1	Ofițeri față de subofițeri și trupă:	1:12	1:8	1:9	1:29
2	Subofițeri față de trupă:	1:7	1:4	1:6	1:9

IX/ La întocmirea tabelor de efective trebuie să se mențină respectarea gradului față de funcțiile ce se ocupă, după tradiția forțelor armate ale României și anume:

- Comandant de Companie – Căpitan;
- Comandant de Batalion (Divizion) – Maior;
- Comandant de Batalion (Divizion) Independent – Maior, Lt. Colonel;
- Comandant de Regiment – Lt. Colonel, Colonel.
- etc.

X/ Tot efectivul care în urma reducerii va constitui supra efectivul, trebuie trecut în rezervă.

XI/ Comisia Aliată de Control în România nu se opune la efectuarea recrutării în armată a contingentului 1946.

Recrutarea trebuie să se efectueze în 3 serii, avându-se în vedere că efectivele armatei să nu întrecă efectivele stabilite ei.

**LOCTIITORUL PREȘEDINTELUI C.A.C. ÎN ROMÂNIA
GENERAL COLONEL DE TANCURI (ss) SUSAIKOV**

Șeful de Stat Major C.A.C.
General Locot. (ss) Vinogradov

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 16 / 1946, f. 1-4.

17

1946 iunie 10, /București/. Notă analitică asupra problemei datoriei publice a Statului român, invocată de Puterile Aliate în proiectul Tratatului de Pace cu România.

10. VI/1946
Confidențial pentru domnul
ministru al Finanțelor

NOTA

asupra problemei datoriei publice în Tratatul
de Pace dintre România și Națiunile Unite

Textul Tratatului de Pace dintre România și Națiunile Unite – care face încă obiectul discuțiilor miniștrilor de Externe ai celor patru Mari Puteri, va cuprinde, după informațiile ce ne-au fost date și o clauză privitoare la datoria publică contractată de România pe piețele străine. Nota de față are

drept scop să încerce să delimiteze problema, așa cum, probabil, va fi pusă în textul tratatului și în al doilea rând, să definească problemele ce ar trebui eventual ridicate de Delegația română cu ocazia negocierii acestui text – dacă va fi cazul – sau cel puțin în momentul semnării lui.

I

Atât din tehnica obișnuită a tratatelor de pace, cât și din spiritul conferinței de la Bretton Woods și din informațiile ce ne-au fost date, Națiunile Unite vor cere României să „recunoască” prin textul tratatului datoria publică contractată de ea pe piețele străine.

În mod normal această problemă nici nu ar trebui să fie pusă deoarece această datorie publică există, materializată în titluri de rentă, care, mai pe toate piețele străine au curs; ea este pusă totuși de Națiunile Unite – și probabil în special de anglo-americieni – pentru următoarele motive:

1. Plata datoriei publice în străinătate a fost suspendată încă din anul 1940 printr-un act unilateral, voit echivoc în formă.

2. Explicațiile date acestei suspendări atingeau problema nerecunoașterii eventuale a unei părți din datoria publică (părți aferente teritoriilor care nu ar mai fi făcut parte din teritoriul național).

3. Națiunile Unite vor să concretizeze printr-un act bilateral principiile Chartei Atlanticului și ale Conferinței de la Bretton Woods, care caută să readucă viața economică postbelică la sistemul liberului schimb, și la onorarea tuturor obligațiilor contractuale.

4. În fine, este probabil, că în cazul României, să se adauge la intenția amintită la punctul 3 și dorința de a asigura, prin reînnoirea obligațiilor existente – un post creditor activ în balanța de plăți cu România, aceasta cu atât mai mult cu cât față de noua orientare a comerțului extern românesc, anglo-americii se tem, pentru cazul contrar, că nu ar mai putea nici importa din România nici, mai ales, exporta în această țară.

*
* *

Față de natura obișnuită a unui tratat de pace, această recunoaștere nu se poate însă pune decât într-o formă generală.

În măsura în care România vrea să participe în viitor la comerțul internațional cu toate națiunile, nu credem că principiul recunoașterii obligațiilor contractate poate fi contestat.

Considerații juridice – admise în mod absolut unanim de întreaga doctrină – decurgând din situația de fapt, ne obligă însă să atragem atenția forurilor competente că, din punct de vedere tehnic, modificările teritoriale survenite în urma contractării obligațiilor sunt admise de doctrină ca atrăgând în mod necesar modificarea obligațiilor ele înșile (după criteriile care țin seama de natura obligației – gajate sau nu – de suprafață, populație sau venitul fiscal, sau în fine, un criteriu mixt).

În consecință, guvernul are a hotărâ dacă este oportun din punct de vedere politic să se ceară limitarea unei clauze din Tratatul de Pace care

ar prevedea – în mod general, pur și simplu, recunoașterea datoriilor contractate înainte de război, de România pe piețele străine.

Aeastă limitare ar urma, în caz afirmativ, să fie făcută ținând seama de două considerente:

a) Teritoriile, care, pierdute, în orice moment, după data contractării obligațiilor, n-ar reveni României prin Tratatul de Pace.

Pentru acest caz ar urma să se prevadă stabilirea, printr-un acord ulterior, a cotei-părți și a modalității de diminuare a datoriei noastre publice.

b) Teritoriile, care, pierdute în timpul dominației germane au revenit ulterior României și pentru care urma să se prevadă principiul că amortismentul și plata dobânzilor pentru intervalul când aceste teritorii nu au fost sub suveranitatea României, trebuiesc suportate de statul care a exercitat suveranitatea în acest răstimp.

II

În prima parte a notei de față am arătat ce ni se va cere probabil, în materie de datorie publică, prin Tratatul de Pace, din punct de vedere al reînnoirii obligațiilor existente.

Trebuie însă să facem și câteva considerații asupra problemei a doua și anume: onorarea obligațiilor existente, adică problema reluării serviciului datoriei publice.

Tratatul de Pace, în această privință poate:

1. Să nu prevadă nimic: ipoteză probabilă.

2. Să prevadă reluarea serviciului.

A. Integral și imediat – conform contractelor

a) fie prin întrebuintarea cu precădere a tuturor mijloacelor de plată internaționale de care dispune România;

b) fie cu ajutorul unor credite acordate de Națiunile Unite.

B. După modalitățile ce ar urma să se stabilească prin acorduri tehnice.

3. Să prevadă numai principiul reluării plăților, ținând seama de capacitatea de plată și transfer a României.

Ipotezele 2 și 3, ambele posibile, s-ar realiza, prima la inițiativa Națiunilor Unite, iar a doua la inițiativa României.

Dacă Națiunile Unite vor să-și asigure în viitor relații economice cu România este probabil că vor încerca cel puțin să prevadă obligația reluării plăților datoriei publice, fie în forma concretă a ipotezei A – cu modalitatea severă amintită la a), sau cea mai blândă de sub b), fie sub forma principală a ipotezei B.

În cazul în care Națiunile Unite ar ajunge la un text care nu ar prevedea nimic în ceea ce privește plata datoriei noastre publice externe (ipoteza 1) Guvernul român are să hotărască dacă socotește oportun ca prin agenții săi să încerce să obțină adăugarea, la paragraful privitor la recunoașterea datoriei noastre externe, a unui alineat cu conținutul aproximativ al punctului 3 supra.

În concluzie, guvernul trebuie să hotărască:

I. Dacă va cere prin agenții săi limitarea principiului recunoașterii datoriei noastre externe, prin cele două precizări amintite supra I, a și b (vezi la anexa II, materialul tehnic necesar susținerii acestei teze).

II. Dacă, în ipoteza 1 (supra II) cere adăugarea unui alineat prevăzând în principiu diminuarea plăților (ipoteza II, 3) (în anexa III, materialul tehnic necesar susținerii acestei teze).

III. În ipoteza A, a (supra partea a-II-a) instrucțiunile ce va da agenților săi pentru evitarea acestei modalități (materialul tehnic același ca la II, supra, anexa III) demonstrând, că, dacă încă din 1935 s-a recunoscut principiul ușurării sarcinii datoriei publice a României față de capacitatea ei de plată și de transfer-problema plății integrale nu se mai poate pune azi când, dimpotrivă România are nevoie de ajutor pentru refacerea sa economică.

IV. În fine, în ipoteza A, b (supra, partea a-II-a) instrucțiunile ce se vor da privind eventual o operație de convertire a întregii noastre datorii publice externe, problemă cu posibilități teoretice de soluționare prea multiple pentru a fi tratată – mai ales în lipsa completă de informații ce avem asupra atitudinii Națiunilor Unite față de acest caz.

SUBDIRECTOR GENERAL,
ss. Mircea Nicolescu

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 469/1946, f.47-51

18

1946 iulie 11, /Paris/. Raportul ambasadorului României în Franța, R. Franasovici, către ministrul de Externe, Gheorghe Tătărescu, asupra componenței, participării și modului de organizare și desfășurare a Conferinței de Pace de la Paris.

Nr. 2/ C.P.

11 iulie 1946

DOMNULE MINISTRU

Cei patru miniștri de Externe au luat următoarele hotărâri cu privire la procedura ce va fi urmată de către Conferința de Pace, care își va începe lucrările în ziua de 29 iulie 1946:

1. Sediul Conferinței va fi Palatul Luxembourg.
2. Plenul Conferinței va numi un secretar-general.
3. Secretariatul se va compune din opt membri, patru reprezentând Marile Puteri, care au întocmit proiectele de tratate, iar restul aleși din cadrul celorlalte delegații. Lucrările de administrație și cancelarie ale Secretariatului vor fi executate de un personal care va fi numai francez.
4. Engleza, franceza și rusa sunt recunoscute ca limbi oficiale ale Conferinței.
5. Conferința este convocată sub auspiciile Guvernelor Marii Britanii, Statelor Unite, Rusiei Sovietice și Franței.

6. Franța este desemnată drept „națiune gazdă”. Invitațiile vor fi trimise de către Guvernul francez, care își asumă sarcina de a găzdui delegațiile țărilor participante. Reprezentantul Franței va prezida ședința de deschidere a Conferinței.

7. China se va bucura de privilegii egale cu acele ale Marilor Puteri, care convoacă această conferință.

8. Plenul Conferinței va fi constituit din reprezentanții următoarelor națiuni:

1. Marea Britanie	12. Etiopia
2. Statele Unite	13. Grecia
3. Uniunea Sovietică	14. India
4. Franța	15. Olanda
5. Australia	16. Noua Zeelandă
6. Belgia	17. Norvegia
7. Byelo-Rusia	18. Polonia
8. Brazilia	19. Africa de Sud
9. Canada	20. Ucraina
10. China	21. Jugoslavia
11. Cehoslovacia	

9. În afară de aceste 21 națiuni, Conferința va putea invita, dacă se va socoti necesar, și alte națiuni.

10. Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda vor fi invitate să-și prezinte punctul lor de vedere către Plenul Conferinței, deci numai după data de 29 iulie când Conferința de Pace își va începe lucrările.

11. În Adunările Plenare, cele 21 Națiuni – inclusiv Franța, vor avea un drept de vot egal.

12. Președinția Adunărilor Plenare va fi ținută în succesiunea și pentru trei zile consecutive, de către Marea Britanie, Statele Unite, Uniunea Sovietică, Franța și China, în ordine alfabetică.

13. Se vor constitui Comisii speciale pentru fiecare țară cu care se va încheia un tratat de pace.

a) Comisia Tratatului cu Italia va fi compusă din delegați ai celor 21 națiuni;

b) Comisia Tratatului cu România va fi compusă din delegații celor 11 țări cu care am fost în stare de război, plus Franța, care însă nu va avea drept de vot;

c) Comisia Tratatului cu Bulgaria, din 12 delegați;

d) Comisia Tratatului cu Ungaria, din 12 delegați;

e) Comisia Tratatului cu Finlanda, din 10 delegați;

14. Franța va avea dreptul să voteze numai în Comisia Tratatului cu Italia. În celelalte Comisii, deși va fi reprezentată, nu va avea drept de vot.

15. Comisiile vor lua hotărâri cu o majoritate de 2/3 din voturi. Membrii rămași în minoritate vor avea dreptul să supună opinia lor Plenului Conferinței.

16. În cazul în care nu se poate obține asupra unei chestiuni majoritatea de 3/4, Comisia respectivă va supune un raport Plenului Conferinței prezentând toate punctele de vedere exprimate.

Fiecare membru al unei Comisii va avea dreptul să supună opinia sa Plenului Conferinței, cerând să se ia o decizie.

17. Recomandările finale ("the final recommendation") ale Plenului Conferinței trebuie să fie adoptate cu o majoritate de 2/3 voturi.

Aceste reguli de procedură au fost formulate de către Consiliul celor Patru Miniștri de Externe, care le vor supune Plenului Conferinței de Pace, urmând a fi adoptate sau amendate cu o majoritate absolută (11 voturi).

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerații.

R. Franasovici
Ambasador al României

Domniei sale
domnului Gheorghe Tătărescu
președintele Consiliului de Miniștri
ministrul Afacerilor Străine
București

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 69, f. 278-280

19

1946 iulie 13, București. Telegramă adresată de Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București, secretarului de stat al S.U.A., cu referire la atitudinea personalităților politice din România, față de situația internă și internațională a țării.

NCB-1-X

Paraphrase before communicating
to anyone
SECRET

SECSTATE

4290

Bucharest via War
Dated July 13, 1946
Rec'd 5:55 p.m., 14th

707, July 13, 9 p.m.

This afternoon Maniu asked to see King Mihai (REMITEL 681, July 4 and 705, July 12). Maniu said King should provoke constitutional crisis and break with govt. He should make international scandal of situation thereby forcing America and England to take action even if it meant open Russian occupation of Rumania. Maniu said this was only way prevent fraudulent election with Communist legislature determining future destiny of country along Communist lines. King replied that if he followed Maniu's advice it would mean the ending of chapter today whereas if he fought rear guard action there was always hope of story some day having happy ending.

Then Bratianu was received. He confirmed Maniu's stand. Next came Groza then Tatarescu and finally Patrașcanu. King asked Patrascanu for further concessions and received some. When he insisted on others Patrascanu said „if the govt gives more it will be giving the nation to the historical parties – that it can never do. We have given all we can.“ King then signed two decree laws.

BERRY

DES

SECRET

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 667, c. 1078, The National Archives of the United States, Washington, D.C., General Records of the Department of State, R.G. 59, roll 10

<Traducere>

4290

București,
via Ministerul de Război
13 iulie, 1946

SECRET

Ministrului de Externe

În această după-amiază Maniu a solicitat o audiență la regele Mihai. (vezi telegramele mele din 4 și 12 iulie).

Maniu a spus că regele ar trebui să provoace o criză a sistemului constituțional de guvernământ și o ruptură cu guvernul. El ar trebui să facă un caz internațional din situația creată, forțând prin aceasta America și Anglia să acționeze, chiar dacă aceasta ar avea semnificația unui drum deschis pentru ocupația rusească în România. Maniu a spus că aceasta este singura cale pentru a nu permite desfășurarea unor alegeri frauduloase și obținerea mandatului de către comuniști, care să determine destinul viitor al țării pe baze comuniste. Regele a răspuns că dacă ar urma sfatul lui Maniu, aceasta ar însemna încheierea imediată a acestui subiect, pe câtă vreme dacă ar lupta prin mijloace mai puțin tranșante ar mai exista speranța ca această situație să aibă, cândva, o rezolvare în sensul dorit.

Apoi a fost primit Brătianu. El a susținut punctul de vedere exprimat de Maniu. Următorul a fost Groza, apoi Tătărescu și, în final, Pătrășcanu. Regele i-a cerut lui Pătrășcanu noi concesii, dintre care câteva i-au fost acordate.

Când regele a insistat asupra altor concesii, Pătrășcanu a spus: „dacă guvernul cedează mai mult, aceasta va fi egal cu a încredința națiunea partidelor istorice – aceasta nu o va putea face niciodată. Noi am dat tot ceea ce putem da“. Apoi regele a semnat două Decrete-legi.

BERRY

1946 iulie 15, /Paris/. Raportul ambasadorului român în Franța, R. Franasovici, adresat vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Străine, Gheorghe Tătărescu, în legătură cu rezultatele lucrărilor Conferinței de Pace de la Paris privind în special configurația graniței de vest a României.

No. 8/C.P.

15 iulie 1946

CONFIDENȚIAL

Anexe: 2

Domnule Ministru,

Conferința celor Patru Miniștri de Externe, care a durat 29 de zile, și-a încheiat dezbaterile în seara zilei de 12 iulie.

Bilanțul lucrărilor laborioase ale acestei Conferințe s-a soldat cu rezultate pozitive, însă poate nu complet satisfăcătoare pentru nici una din părți. În primul rând ruptura prevăzută de unii și chiar dorită de alții, nu a avut loc, cei Patru Miniștri făcând dovada unui spirit de conciliere. În cazul chestiunilor asupra cărora nu s-a căzut de acord, discuția lor a fost amânată sau referită plenului Conferinței de Pace și în ultimă instanță Adunării Națiunilor Unite.

Înainte de a părăsi capitala Franței, dnii Bevin și Byrnes au declarat că au fost mulțumiți cu rezultatele obținute, deși nu au putut spune că au raportat o victorie personală. În cursul convorbirii pe care am avut-o cu ambasadorul Bogomolov, acesta mi-a declarat că și Guvernul sovietic este satisfăcut de rezultatele obținute și că nici rușii ca și nici o altă delegație nu au putut avea iluzia că li s-ar fi putut adopta integral formulele preconizate de ei. Rezultatul oricărei conferințe nu poate fi decât o tranzație a punctelor de vedere susținute de diferitele părți și astfel a fost și rezultatul conferinței Celor Patru.

Cei Patru Miniștri de Externe au aprobat textul final al proiectelor de Tratat de Pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda, stabilind data de 29 iulie pentru începerea lucrărilor Conferinței de Pace a celor 21 de Națiuni Aliate și Asociate.

Țările foste inamice vor fi invitate să își prezinte teza lor, de către Plenul Conferinței, care de asemenea va adopta sau amenda proiectul de procedură întocmit de Consiliul Miniștrilor de Externe.

Excelența voastră cunoaște din telegramele mele, hotărârile care au fost luate cu privire la România. Țin însă să atrag atenția Excelenței voastre asupra faptului că Tratatul de Pace cu țara noastră, – ca și celelalte tratate, – va căpăta o formă definitivă numai după încheierea Conferinței celor 21

Națiuni, când pe baza recomandărilor acestei conferințe, redactarea finală va fi făcută exclusiv de către cei Patru Miniștri de Externe.

Între foarte puținele chestiuni, asupra cărora cei Patru Miniștri de Externe au fost de acord imediat și fără discuții divergente, a fost și aceea a graniței noastre din Vest. Aceasta se datorește în primul rând poziției luate de către U.R.S.S., care a sprijinit și recunoscut dreptatea indiscutabilă a cauzei noastre, și în al doilea rând abandonării în prealabil de către Delegația Statelor Unite a propunerii ce intenționa să facă Consiliului Miniștrilor de Externe, de a se rectifica frontiera Transilvaniei în favoarea Ungariei. Este evident că această chestiune, în urma insistenței Guvernului ungar, va fi repusă la Conferința de Pace, dar – după toate informațiile pe care le posed – fără șansă de succes.

Cât privește clauzele economice ale proiectului de tratat cu țara noastră, mi s-a confirmat personal de către dl Gladwyn Jebb, supleantul dlui Bevin și de către dl Samuel Reber, unul din consilierii intimi ai dlui Byrnes, precum și de către dnii Jaques Reinstein și Gregory, respectiv experți financiari ai Statelor Unite și Marii Britanii, că aceste clauze

a) sunt similare cu cele prevăzute în toate celelalte tratate și deci au un caracter general;

b) sunt în favoarea tuturor Puterilor Aliate și Asociate, adică de prevederile acestor clauze vor beneficia nu numai țările cu care am fost în stare de război, dar și acelea care au rupt relațiile cu țara noastră, și că

c) în cazul Statelor Unite, ele vor putea fi eventual schimbate sau amendate de către Parlamentul American, care singurul are calitatea de a aproba și ratifica Tratatul de Pace.

După cum am comunicat telegrafic Excelenței voastre, dl Molotov a încercat în penultima ședință a Conferinței Celor Patru să obțină modificarea acestor clauze în favoarea noastră, fără a putea obține acordul celorlalți miniștri de externe. Prin urmare clauzele economice au rămas neschimbate. Textul proiectelor de tratate fiind considerat secret, până la înmânarea lor celor interesați, trimit aici alăturat Excelenței voastre, o copie fotografică a Secției clauzelor economice, din tratatul nostru. Originalul acestui document a fost obținut dintr-o sursă oficială franceză.

De asemenea alătur acestui raport, pentru informarea Excelenței voastre, un dosar cu articolele privitoare la dezbaterile Conferinței Celor Patru Miniștri de Externe, extrase din presa engleză și americană și în special din edițiile pariziene ale celor două mari cotidiane, „New York Herald Tribune“ și „London Daily Mail“, întrucât aceste două ziare au publicat în extenso comunicatele oficiale de presă date zilnic de către Secretariatul Delegației Americane și cel al Delegației Britanice.

Aceste articole constituie în sine o descriere detaliată și cronologică a dezbaterilor conferinței Celor Patru. În plus, Excelența voastră va găsi în această colecție textul integral al declarațiilor făcute de către dnii Molotov, Bevin, Byrnes și Bidault asupra problemei germane, a cărei discuție de altfel a fost amânată până în noiembrie anul acesta, când Consiliul miniștrilor de externe se va întruni din nou pentru a găsi o soluție acestei chestiuni.

Primiți, vă rog, Domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

R. Franasovici
Ambasador al României

Domniei sale
Domnului GHEORGHE TĂTĂRESCU
Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri
Ministru al Afacerilor Străine

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 69, f. 300-302

21

1946 iulie 15, București. Telefonograma locțiitorului președintelui Comisiei Aliate de Control din România, I.Z. Susaikov, adresată lui M.G. Gribanov, referitoare la legile semnate de regele Mihai I.

ТЕЛЕФОНОГРАММА ПО ВЧ

Из Бухареста

15.VII. \M46, 17w.15m.

Тов. ГРИБАНОВУ М.Г.

Прошу информировать тов. А.Я. Вышинского о следующем:

13 июля король Румынии подписал два закона:

1) Об организации национального представительства (румынский парламент). По этому закону законодательная власть теперь принадлежит только парламенту и королю, а не сенату;

2) Одновременно, т.е. 13.VII, король подписал закон о выборах в Палату Депутатов.

Маниу и Братиану накануне подписания этих законов были у короля и от имени своих партий просили не подписывать эти законы, называя их диктаторскими.

Перевод закона на русский язык будет прислан в Москву в ближайшие 2-3 дня.

СУСАИКОВ

Приняла: Сольнер

Разослано:

Тт. Молотову В.М. (2)

Деканозову

Лозовскому

Лаврищеву

Петерскому

в д.с.ю (2)

15.VII. \M46

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme Rusia, r. 222, c. 867, Arhiva M.A.E. al Federației Ruse, fond 125, Referentura România, op. 34, mapa 130, u.a. 10

Telefonogramă prin frecvențe înalte

15.VII.46/ ora 17 și 15 min.

Din București

Tovarășului M.G. Gribanov,

Rog informați-l pe tov A.I. Vâșinski despre următoarele:

La data de 13 iulie regele României a semnat două legi:

1) Una referitoare la organizarea reprezentanței naționale (Parlamentul român). Conform acestei legi, puterea legislativă este deținută numai de Parlament și de Rege, nu și de Senat.

2) în același timp, la 13.VII, Regele a semnat și legea electorală în Camera deputaților.

În ajunul semnării acestor legi, Maniu și Brătianu au fost la Rege și au cerut în numele partidelor lor să nu le semneze, denumindu-le dictatoriale.

Traducerea în limba rusă a legilor va fi transmisă la Moscova în 2-3 zile.

Susaikov

A primit: Solner

Se transmite: tov. V.M. Molotov (2)

Dekanozov

Lozovski

Lavriscev

Pepeterski

La dosar (2)

15.VII.46

22

1946 iulie 17, Paris. Telegrama Legației Române cu privire la discuțiile ambasadurilor României și Ungariei privind pretențiile părții ungare asupra frontierelor și a statutului Transilvaniei.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIA CABINETULUI ȘI A CIFRULUI

M.A.S. nr. 29463 1946
Dir. Cifrului nr. 1449
1946

Telegramă descifrată

De la Legațiunea din Paris

Nr. 497 Luna iulie ziua 17 ora 20 1946

În cursul unei convorbiri avute întâmplător cu Auer, ministrul Ungariei, acesta a insistat asupra interesului ce l-ar prezenta pentru viitoarele raporturi dintre țările noastre, conversațiile care ar avea loc chiar acum,

înaintea și în timpul Conferinței, între guvernele din București și Budapesta. Întrebat de mine asupra căror subiecte ar putea purta aceste convorbiri, ministrul Ungariei, ca și în cursul convorbirii Domniei sale cu Stoilov /convorbire raportată Domniei voastre mai de mult/, a precizat că trei ar fi aceste subiecte:

1. o rectificare cât de mică a frontierelor ungare din apus;
2. autonomia întregii Transilvanii;
3. garanții de protecție a minorității ungare.

În urma hotărârii celor patru miniștri, hotărâre care va fi susținută de ei în fața Conferinței celor 21, deși Guvernul ungar a pierdut speranța unei modificări a frontierei Transilvaniei, sunt convins că el va repune această problemă înaintea Conferinței fiind obligat a o face față de opinia publică ungară.

Cred însă că punctul asupra căruia el va stăruii mai mult va fi formula autonomiei Transilvaniei, pe care a început a o agita în toate cercurile.

Evident că protecția minorității lor va fi o problemă de asemenea discutată.

Ministrul Ungariei știind că urmează să plec la București m-a rugat să aduc cele de mai sus la cunoștința Guvernului român. Am răspuns că evident voi raporta guvernului conversația noastră, însă că sunt de pe acum sigur că punctele 1 și 2 nu vor putea nici acum nici vreodată forma obiectul unei discuții între guvernele noastre, iar că în ceea ce privește protecția minorității, guvernul din București este hotărât – și a și dovedit-o – să dea populației maghiare din Transilvania cele mai largi drepturi și cea mai mare protecție.

Fransovici
Solacolu
497

Descifrat

de Ciuntu

ziua 18. VII. 46

ora 21

Nr. grupelor 313

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 69, f. 324

23

1946 iulie 24, Washington. Sinteza „Situția economică actuală din țările est-europene, cu excepția U.R.S.S.“ întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A. referitoare la trupele de ocupație sovietice existente în România și Ungaria.

An entirely different situation prevails in Hungary and Romania. Both have large Russian armies of occupation, and both are heavily controlled politically and economically by the occupying power. The payment of

reparations, restitutions, and requisitions constitutes a crushing burden on the shattered economy of Hungary and also lies heavy on Romania. The major industries in both countries are gradually being brought under the control of the U.S.S.R. through the device of the so-called Joint Stock Companies. Under this arrangement, the Russians acquire 50 percent of the shares of a given enterprise and usually reserve for themselves the position of manager. The Russian contribution to the companies consist almost entirely of good requisitioned within the two countries under one title or another. Furthermore, most of the foreign trade of Hungary and Romania is required to go to the U.S.S.R.

The U.S. and British Governments have on numerous occasions interceded with the Russians with the aim of restoring some degree of political and economic freedom to Hungary and Romania. Tripartite discussions of economic reconstruction in accordance with the Yalta Agreement have been pressed by the United States, particularly in the case of Hungary. The U.S. position has been that chaotic economic conditions in Eastern Europe hamper the recovery of the whole of Europe, and that, while former enemy countries are not entitled to escape the consequences of the war, they are entitled to a minimum living standard and a reparation schedule based on their ability to pay. These efforts have thus far failed.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 636, c. 774-775; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, R.G. 59, roll 3.

<Traducere>

În Ungaria și România situația este complet diferită. În ambele există numeroase trupe de ocupație și ambele sunt controlate sever, din punct de vedere politic și economic, de puterea de ocupație. Plata reparațiilor, restituirea de bunuri și rechizițiile constituie o povară zdrobitoare pentru economia sfărâmată a Ungariei și apasă, de asemenea, greu asupra României. În ambele țări, ramurile de bază ale industriei sunt aduse treptat sub controlul U.R.S.S. prin intermediul sistemului așa numitelor Societăți Mixte pe Acțiuni. În baza acestui aranjament rușii își adjudecă 50 % din acțiunile unei întreprinderi date și își rezervă de obicei, poziția de manager. Participarea Rusiei în aceste companii consistă aproape în întregime din bunuri rechiziționate din cele două țări, sub un motiv sau altul. Mai mult, celei mai mari părți a comerțului extern al Ungariei și României i se cere să se orienteze spre U.R.S.S.

Guvernele Statelor Unite și Marii Britanii au făcut, în numeroase ocazii, demersuri pe lângă ruși cu intenția de a restabili, într-o oarecare măsură, libertatea politică și economică a Ungariei și României. Statele Unite au insistat, în special în cazul Ungariei, pentru luarea în discuție, la nivel tripartit, a reconstrucției economice, în conformitate cu Declarația de la Yalta. Poziția S.U.A. a fost aceea că situația economică haotică din Europa de Est limitează restabilirea întregii Europe și că deși țările foste inamice nu au dreptul să fie protejate de urmările războiului, ele sunt îndreptățite

să beneficieze de un minim nivel de trai și de un program întocmit conform posibilităților lor de plată. Până acum, aceste eforturi au fost sortite eșecului.

24

1946 iulie 29, București. Memoriul intitulat „România în fața Conferinței de Pace”, în care se aduc argumente economice, militare și morale în apărarea dreptului de cobeligeranță a României și a celor ce ar decurge din acest statut.

România în fața Conferinței de Pace

I

România este chemată să semneze Tratatul de Pace pe care i-l prezintă Națiunile Unite. Este util de a se reaminti cu această ocazie împrejurările în care această țară a fost târâtă, fără voia ei, în război.

Poporul român nu înțelege să-și eludeze răspunderile, dar el ar fi fericit dacă învățămintele care se desprind din experiența sa dureroasă ar putea servi la înfăptuirea unei păci drepte și înțelepte.

Poporul român și-a plătit cu cele mai grele sacrificii, în oameni și bunuri, supunerea forțată la o politică contrară sentimentelor, intereselor și aspirațiilor sale. De îndată ce i-a fost cu putință să-și reia libertatea, el a consimțit la noi sacrificii și și-a plătit cu prisosință tributul de sânge, spre a contribui la victoria Națiunilor Unite. El nu poate să uite astăzi cauzele profunde care au provocat războiul, îndeosebi nu poate să uite evenimentele care au creat în lume, și mai ales în Europa, situațiuni dureroase care au răpit anumitor țări libertatea de hotărâre și le-au aruncat în sfera cadrului tradițional al politicii lor. I se pare deci esențial ca Națiunile Unite să țină seamă de aceste evenimente, dacă ele doresc să determine condițiunile necesare pentru realizarea unei ordini generale, premisă indispensabilă pentru întemeierea păcii.

În 1919, după primul război mondial, statele învingătoare încercaseră să creeze un organism politic cu caracter internațional și cu tendință universală. Ele se străduiseră să statornicească reguli comune, aplicabile tuturor țărilor întrunite sub egida Societății Națiunilor. Organismul internațional cu sediul la Geneva trebuia să asigure securitatea generală, să stimuleze solidaritatea între națiuni, să facă să domnească în lume justiția, egală pentru toate statele, – într-un cuvânt, să creeze pentru comunitatea umană o ordine de drept cuprinzătoare și unitară.

Acestea erau principiile pe care se întemeia Legea Națiunilor. Pentru a aprecia gradul de responsabilitate a unui stat care a luat parte la război, ar trebui să se știe în ce măsură a călcat această lege, sau a contribuit, prin actele sau prin carențele sale, la slăbirea puterii ei.

România aderase, cu toată convingerea și fără nici o rezervă, la Pactul Societății Națiunilor. Prin însăși originile sale, Statul român în forma lui modernă era legat de ideea colaborării internaționale: restaurarea, unitatea și independența lui fuseseră consfințite prin Tratatul de la Paris (1856)

și de la Berlin (1878) – Tratatate internaționale care au stabilit că problemele Răsăritului european și ale Orientului apropiat nu puteau fi reglementate după dorințele și hotărârile unei singure Puteri, ci numai prin acordul tuturor Puterilor europene. Prin aceleași tratate se înființase un Organism internațional pentru a asigura libertatea Dunării; independența română și colaborarea europeană erau astfel asociate în mod firesc la gurile celui mai mare fluviu al continentului. Poporul român era deci gata să se supună unei legi internaționale, pentru el, noțiunile de libertate și de securitate erau legate, de un secol, de ideea unei ordini generale întemeiată pe un acord între state. Astfel el s-a integrat cu hotărâre în cadrul Societății Națiunilor, străduindu-se să respecte cu loialitate textul și spiritul Pactului; reprezentanții săi în Consiliu și în Adunare au contribuit, câteodată în mod hotărâtor, la înmulțirea și la precizarea măsurilor menite să garanteze securitatea și să substituie forței dreptul în rezolvarea diferendelor internaționale. Spre a întări organizarea pașnică a continentului european, România a participat în mod activ la formarea de grupări regionale, care urmăreau aceleași scopuri ca și Societatea Națiunilor și erau puse sub egida ei: ea a fost un membru leal al Micii Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice.

Dorința ei era aceea de a reglementa, potrivit legii generale, raporturile ei cu toți vecinii; ea a lucrat în favoarea lărgirii Societății Națiunilor și a salutat cu bucurie sinceră intrarea U.R.S.S. în organizațiunea internațională; pentru a micșora riscul unor soluții războinice, ea a semnat, printre primii, Pactul Briand-Kellogg și protocolul Litvinov; în același scop ea a încheiat cu U.R.S.S. (împreună cu aliații săi din Mica Înțelegerere) acorduri speciale pentru definirea agresorului și a agresiunii.

Acest ansamblu de decizii și angajamente determinase o ordine pașnică căreia România i se atașase, în care își pusese nădejdea și căreia i-a rămas credincioasă chiar după primele simptome care anunțau o promptă și gravă dizolvare. Zelul pe care poporul român l-a pus în serviciul Societății Națiunilor i-a atras de mai multe ori opoziții și dușmăni. Străduința delegaților români în scopul de a organiza securitatea colectivă și de a se crea o forță armată la dispoziția societății a întâmpinat cea mai vie rezistență; adeziunea leală și categorică a delegaților ei la politica sancțiunilor avea să provoace resentimente ale căror efecte aveau să afecteze România cu ocazia Arbitrajului de la Viena. Fidelitatea față de Pact avea să comporte riscuri tot mai serioase pe măsură ce temeliile Societății Națiunilor erau zdruncinate; cu toate aceste riscuri, delegații României, în fruntea cărora se desprindea personalitatea puternică a lui Nicolae Titulescu, nu au încetat să-și opună interpretarea riguroasă a dreptului, spiritului de tranzațiune care trebuia să slăbească și să submineze organizațiunea de la Geneva. Poporul român este conștient că nu și-a neglijat niciodată angajamentul pe care-l luase, de a apăra și de a respecta ordinea internațională.

Printre loviturile care au zdruncinat edificiul păcii, cea mai grea a fost Acordul de la München. Nu este locul aici de a se face procesul unui acord care nu a fost poate decât rezultatul unei politici dornice să evite Europei cu orice preț cel mai sângeros dintre războaie. Trebuie însă constatat că

după Acordul de la München, unitatea ordinii europene – astfel cum o plănuise Societatea Națiunilor – a fost sfărâmată și că Germania hitleristă a reușit să-și impună politica dinamică care tindea să împartă Europa. Și trebuie constatat de asemenea că o țară ca România, care-și păstrase credința față de Cehoslovacia chiar după München și care se declarase gata să-și țină angajamentele față de această țară prietenă (mai apoi, într-o lume unde moralitatea internațională era falimentară, România avea să respingă cu hotărâre oferta stăruitoare care i s-a făcut de a lua parte la împărțirea unui teritoriu fost cehoslovac), luase poziție, de la începutul nenorocirilor europene, împotriva politicii nefaste a împărțirii.

Cum prevăzuse imediat dl Winston Churchill, Acordul de la München avea să lipsească Europa de orice sistem general de securitate și să rupă legăturile dintre Occident și țările din Răsărit:

„Trebuie să considerăm ca sigur, – spunea dl Churchill la 5 octombrie 1938, – că toate țările din Europa Centrală și Răsăriteană vor căuta să obțină de la puterea nazistă triumfătoare cele mai bune condiții cu putință. Sistemul de alianțe cu țările din Europa Centrală, pe care Franța a contat până acum pentru a-și garanta securitatea, a fost măturat și nu văd nici un mijloc pentru a-l reconstitui. Calea care coboară prin valea Dunării până la Marea Neagră, calea ce duce până în Turcia, a fost deschisă. Toate aceste țări din mijlocul Europei, toate aceste țări dunărene, vor fi atrase una după alta în orbita unui vast sistem politic de forță... și totuși au existat întotdeauna enorme mișcări populare în Polonia, România, Bulgaria și Jugoslavia, ale căror priviri erau îndreptate spre democrațiile occidentale și care au oroare de ideea că stăpânirea arbitrară a sistemului totalitar le-ar putea fi impusă; ele au sperat că până la urmă se va arăta fermitate și se va rezista. Toate acestea aparțin istoriei vechi“.

Explicând ceea ce avea să se întâmple, marele om de stat britanic justificase dinainte statele condamnate prin Acordul de la München să alunece, împotriva voinței lor, în „vastul sistem politic de forță“ al Imperiului german. România a încercat, să se sustragă acestei fatalități și s-a străduit, chiar după împărțirea de influențe provocată de Acordul de la München, să se alipească unui sistem de securitate sprijinit pe vechii ei aliați ea a primit garanțiile Angliei și ale Franței și a participat cât mai activ la consolidarea Înțelegerii Balcanice (o organizațiune regională tinzând să se afilieze unui sistem de securitate care să cuprindă atât Puterile occidentale cât și U.R.S.S.), spre a se crea în Sud-Est-ul Europei o rezistență organizată, opusă planurilor de expansiune ale Germaniei.

Aceste străduințe au fost anihilate printr-o nouă lovitură pe care a trebuit să o suporte ordinea europeană: încheierea Acordului de la Moscova, din 23 august 1939. Ca și pentru Acordul de la München, nu este locul aici de a ridica plângeri sau recriminări. Moscova nu a fost poate decât consecința fatală a împărțirii Europei efectuată la München. Ceea ce trebuie reținut aici este constatarea că ambele acorduri au avut cele mai grave repercursiuni asupra anumitor terți neavând nici o răspundere pentru faptele și hotărârile care schimbaseră starea lucrurilor în Europa. După Acordul de la Moscova, țările din Estul Europei au fost total separate de Occident; unitatea sistemului de securitate generală, care s-a încercat

să se stabilească după ultimul război, a fost distrusă; politica lui Hitler reușise să impună Europei o nouă împărțire.

Statele din Răsărit, lipsite de aici înainte de sprijinul pe care o ordine de drept generală ar fi trebuit să li-l procure, lipsite de asemenea de ajutorul la care se așteptau din partea Rusiei spre a putea să reziste Germaniei, au fost literalmente împărțite în două zone de influență – și de ocupație – de cei doi semnatari ai noului acord. Evenimentele care au urmat au dovedit în curând cât de precisă fusese împărțirea privitoare la Polonia; ele au dovedit de asemenea că se stabilise o înțelegere în dauna României, atribuind Uniunii Sovietice Basarabia și acordând Germaniei o influență precumpănitoare în restul țării.

România a încercat din nou să se sustragă unei soarte pecetluite fără ea și împotriva năzuințelor ei cele mai legitime. Ea și-a menținut cu disperare o politică independentă, afirmându-și cu tărie prietenii occidentale și solidaritatea cu aliații ei balcanici. De abia după prăbușirea frontului anglo-francez din Flandra nu i-a mai fost cu putință să-și păstreze pozițiile. Despărțită de prietenii ei, lipsită de protecția Dreptului, amenințată de un război în care nu avea nici o posibilitate materială de a se integra la locul pe care și l-ar fi ales, strâns încercuită de clauzele Acordului de la Moscova, care hotărâseră soarta teritoriului și a voinței sale, ea avea să suporte constrângerea unor evenimente care ieșeau de sub controlul ei și depășeau forțele ei de rezistență.

Regimurile care s-au succedat atunci la putere în România au fost expresia neputinței ei. Aceste regimuri, rezultate dintr-o soartă arbitrară și nicidecum reprezentând națiunea, nu puteau decât să pună capăt politicii raționale a țării și să angajeze România mai departe pe calea pe care fusese aruncată prin deciziile de la Moscova. Nenorocirile pe care a avut să le sufere mai apoi au fost consecința fatală a acestei politici de împărțire, la care România fusese constrânsă să se supună și care o legase de soarta Axei.

Poporul român sperase că în cadrul Acordului de la Moscova, care îi limita de aici înainte activitatea politică, îi va fi cel puțin probabil să îmbunătățească raporturile cu U.R.S.S. Dar și în această privință, el a fost victima unei acțiuni care se ducea fără el și a trebuit să suporte influența unor disensiuni care se agravau între cei doi parteneri ai Acordului și întrucât acest acord îl situase în zona Germaniei, el trebuia să se găsească alături de Germania în momentul când repercusiunile neînțelegerii germano-sovietice urmau să-l atingă.

Legăturile dintre noul regim român și Germania hitleristă s-au strâns după ce Rusia a luat Basarabia, Germania apărea atunci noilor conducători români ca singurul asociat posibil împotriva unui pericol care nu părea încă pe deplin înlăturat.

Arbitrajul de la Viena, care a smuls României o mare parte din Transilvania, ar fi putut fi prilejul unei îndepărtări a politicii românești dacă în acel moment Rusia ar fi fost dispusă să ofere concursul mediațiunii sale, sau cel puțin asigurarea unei neutralități binevoitoare. Oricât de subjugat Axei ar fi fost regimul românesc, el ar fi trebuit să cedeze în fața revoltei populare și să încerce o rezistență supremă de-a lungul frontierei occiden-

tale, dacă țara n-ar fi fost supusă la o presiune conjugată care se exercita pe toate frontierele ei și o expunea la riscul de a fi invadată, ca și Polonia, atât la răsărit cât și la apus. Atitudinea Rusiei în aceste ceasuri tragice pentru România, a fost nesigură. Se părea că Acordul de la Moscova funcționa încă cu acest prilej și că cele două Mari Puteri își combinaseră presiunea pentru a constrânge România să se supună fără rezistență la împărțirea pe care ele căzuseră de acord să o înfăptuiască.

După ce și-a pierdut frontiera Transilvaniei și fiind incapabilă de aici înainte de a se apăra la vest, prinsă astfel în angrenajul imperialismului hitlerist, România era condamnată să devină victima războiului germano-rus, după cum fusese victima Acordului dintre Berlin și Moscova. Ea a fost aruncată într-un război ale cărui cauze reale cât și scopurile îndepărtate îi erau complet străine și a avut de suferit cele mai teribile sacrificii în cursul unei campanii lipsite de rațiune, care îi îndepărtase soldații de toate interesele și de toate aspirațiunile patriei și pe care rațiunea și sentimentele poporului o condamnau în mod categoric.

Reprezentanții cei mai autentici ai opiniei românești, – dnii Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, și Constantin Brătianu, președintele Partidului Național-Liberal, – au exprimat în scris, în repetate rânduri, revolta națiunii, somând guvernul:

„... să libereze România din dependența politică, militară și economică care o apăsa și să pună capăt unei politici care ducea țara la ruină și la anarhie“. (Extras dintr-un Memoriu adresat la 30 ianuarie 1943 marelui Antonescu).

Aceiași fruntași politici au afirmat cu alt prilej (la 20 aprilie 1943), că: „interesele și onoarea națiunii nu-i permit să stăruie într-o acțiune ostilă față de marile democrații, aliatele naturale ale tuturor națiunilor mici din lume. Avem convingerea că o armată națională ca a noastră nu poate fi împinsă într-un război împotriva sentimentului unanimității națiunii“.

Poporul aștepta un act de eliberare; când se ivi prilejul de a scăpa de constrângerea exercitată de o politică detestată, românii l-au folosit cu entuziasm și înfruntând cu hotărâre discurile cele mai grave, au rupt relațiunile care îi legau de puterile Axei. România s-a alăturat atunci Națiunilor Unite pentru a răscumpăra prin sânge greșelile conducătorilor ei vremelnici și pentru a contribui, cu sacrificii noi și teribile, la o victorie pe care o socotea dreaptă și indispensabilă. Poporul român, în totalitatea sa, socotise această îndreptare nu ca o schimbare de atitudine dictată de vreun calcul, ci ca întoarcerea necesară la o stare de lucruri de care îl lega instinctul său național, cultul trecutului și credința sa în viitor. În acest spirit a acceptat condițiile grele ale Armistițiului și s-a străduit în mod leal să le execute. În dorința sa de a restabili raporturi de încredere cu poporul rus, contra căruia luptase fără voie, și pe care niciodată în cursul istoriei nu l-a dușmănit cu sentimente ostile, poporul român s-a grăbit să dea, depășindu-și cu mult angajamentele, noi soldați care aveau să lupte vitejește alături de camarazii lor sovietici. Luptând în rândurile Națiunilor Unite, armata română a recucerit Transilvania și a participat la o campanie care avea să asigure victoria comună în sud-estul Europei.

Armistițiul cauzase suferințe noi și profunde; poporul român găsi curajul de a le suporta în sentimentul de încredere pe care îl redeșteptaseră ideile generoase proclamate de Charta Atlanticului. Și acestor idei ține să le aducă omagiul său încă astăzi, când clauzele Armistițiului urmează să fie înlocuite pentru el cu clauzele unui Tratat de Pace. Fiindcă a învățat, în dauna sa, că buna voință și lealitatea pe care le-a dovedit în îndeplinirea angajamentelor sale nu puteau să-i asigure nici pacea nici securitatea dacă nici ca cele enunțate în Charta Atlanticului nu și-ar găsi o promptă și totală înlăptuire. Un tratat de pace propus unui stat spre semnare nu poate, în împrejurările actuale, să constituie o contribuție reală și efectivă la stabilirea unei păci adevărate decât dacă acel tratat este pus de îndată sub protecția unei ordini de drept unitară și generală.

Dintr-un trecut recent și plin de cele mai triste experiențe, se desprind anumite învățăminte pe care este folositor de a le reaminti într-un moment când popoarele, mari și mici, așteaptă cu nerăbdare înscăunarea păcii.

1. Prima condițiune pentru a pune capăt unei epoci tulburate de arbitraj și de compromis este de a se restabili respectul Dreptului. Continuitatea civilizației nu ar putea fi concepută fără continuitatea ideii de justiție. Numai Dreptul poate reglementa, în mod folositor și durabil, raporturile dintre state și comunitatea internațională. Orice încălcare a dreptului aduce după sine automat dezechilibrul și dezordinea care primejduiesc securitatea generală și pacea. Dreptul, egal pentru toți, pentru state mari și mici, învingătoare sau învinse, este singur în măsură să asigure păcii un caracter de legitimitate, – cheazășie de reconciliere, de înțelegere și de durată.

2. Ordinea internațională trebuie asigurată printr-o organizare unitară și generală reglementând raporturile dintre state și asigurând fiecărui stat drepturile și libertățile lui. Organizației Națiunilor Unite îi revine această misiune esențială. Este necesar ca Organizația Națiunilor Unite să se poată dezvolta fără piedici, spre a constitui o autoritate superioară însărcinată să facă și să aplice legile internaționale. Ea ar deveni astfel expresia supremă a ideii pe care președintele Roosevelt a exprimat-o la 1 martie 1945 în aceste cuvinte:

„Ne propunem să înlocuim soluțiunile găsite la întâmplare cu o organizațiune universală la care vor putea adera toate națiunile iubitoare de pace. Ea trebuie să înșomno sfârșitul sistemului acțiunilor unilaterale, al acțiunilor exclusive, al sferelor de influență și de echilibru ale Puterilor și, în genere, al tuturor expedientelor care au servit în cursul veacurilor și care au eșuat întotdeauna“.

3. Funcționarea regulată a organizației internaționale cere ca „limita ce urmează a fi stabilită, în interes general, pentru liberul exercițiu al drepturilor suverane ale fiecărui stat, să izvorască dintr-un principiu comun și să fie fixată prin reguli egale pentru toți. Nimic nu trebuie să împiedice raporturile directe și libere între state și organizațiunea internațională. Întreg sistemul acestei organizațiuni ar fi denaturat dacă ar exista legături speciale de dependență sau de aservire de la un stat la altul, rupând astfel unitatea unei ordine generale. Cu atât mai mult, pacea nu ar putea fi asigurată dacă s-ar rezerva anumitor imperii „zone de influență“

închise cerințelor unei vieți internaționale libere. Împărțirea influențelor care răpește statelor mici liberul arbitru și întreține printre cele mari o rivalitate prielnică viselor de hegemonie, s-a practicat în toate timpurile în afara regulilor de drept și a favorizat întotdeauna războiul.

4. Una din funcțiunile esențiale ale organizațiunei trebuie să fie cea de a asigura efectiv securitatea fiecărui stat. Nu poate exista securitate, națională sau internațională, dacă grija de a asigura pacea în anumite „zone“ este lăsată unei Puteri sau unui grup de Puteri.

Conștiința primejdiei pe care o cuprind, pentru existența comunității umane, noile mijloace de distrugere puse în serviciul armatelor, a inspirat cu drept cuvânt anumite proiecte cu scopul de a încredința unor organe internaționale un drept suprem de control și de supraveghere spre a se limita întrebuințarea energiei atomice. Numai o astfel de supraveghere internațională, extinsă la toate categoriile de armament, poate să constituie, în condițiunile actuale, o garanție efectivă de securitate pentru statele mari și mici.

5. Este de interes general și potrivit spiritului timpului ca viața politică a statelor membre ale organizațiunii internaționale să se dezvolte după principiile democratice. Prin democrație trebuie să se înțeleagă o formă de guvernământ întemeiată pe consimțământul popular manifestat din timp în timp, cu respectul dreptului imprescriptibil al cetățeanului de a-și exprima liber sufragiul său. Exercițiul puterii de către majoritate este legat, într-un asemenea regim, de respectul drepturilor opoziției, printre care îndeosebi dreptul de a-și organiza și de a-și exercita liber funcțiunea.

Organizațiunea internațională ar trebui să poată veghea ca aceste principii de care depinde nu numai viața națiunilor, ci și dezvoltarea pașnică a vieții internaționale, să aibă pretutindeni același înțeles și să fie respectate în mod egal de fiecare stat.

6. Pentru a-și asigura, în cele mai bune condițiuni, existența proprie, precum și pentru a fi elemente utile comunității internaționale prin muncă, prin producția și prin schimburile lor, statele trebuie să se poată integra liber în economia mondială. Dacă interese de ordin local și regional ar cere-o, ar putea fi autorizate acorduri economice regionale, dar numai cu condiția să nu se creeze nici o inegalitate între state și nici să se contravină de la marile principii care reglementează viața economică internațională.

Principiile amintite mai sus au fost enunțate de nenumărate ori, în cursul ultimilor ani, de către conducătorii marilor puteri victorioase. Ele determină o ordine de drept la care poporul român aderă cu hotărâre, conștient fiind că de îndeplinirea ei depinde valoarea tratatului pe care este chemat să-l semneze. Pacea nu este cu puțință și lumea va rămâne expusă la toate primejdiile dacă o asemenea ordine nu se realizează.

Aceste principii schițează liniile mari ale unei organizațiuni viitoare; ele au de asemenea darul de a fi legate de învățămintele trecutului și de a se exprima înalta înțelepciune a civilizației de origine europeană.

O operă de pace trebuie să fie o operă de viață, condusă de un ideal de civilizație. Un asemenea ideal nu poate fi obiectul unor tranzacțiuni fără să provoace răsturnări, de ordin moral mai mult chiar decât de ordin politic, cărora nici o reglementare pașnică nu le-ar putea rezista. Ca atâtea alte

popoare prietene, poporul român înțelege să-și pună contribuția modestă dar sinceră la opera de pace în legătură cu acest ideal de civilizație care pentru el exprimă respectul valorilor omenești, protecția dreptului, asigurarea libertăților individuale și naționale – într-un cuvânt: rostul vieții.

II

Negocierile de la Cairo

Înainte de a expune punctul de vedere național român în diferitele chestiuni care vor fi reglementate prin Tratatul de Pace, se cuvine mai întâi de a reaminti condițiunile în care a fost încheiată Convențiunea de Armistițiu între România și Marile Puteri Aliate și de a sublinia importanța contribuției României la efortul aliat în cursul ultimului an de război.

Trebuie observat, înainte de toate, că România nu este în cazul Italiei, fiindcă ea nu a capitulat fără condițiuni. Acțiunea din 23 august 1944, – prin care Regele României, sprijinit de șefii partidelor politice românești, a dat ordin armatei să înceteze ostilitățile împotriva trupelor sovietice, – a fost urmarea negocierilor duse la Cairo de către prințul Știrbey și dl Vișoianu cu reprezentanții Uniunii Sovietice, ai Statelor Unite și ai Marii Britanii.

Cu prilejul acestor negocieri, Guvernul sovietic făcuse, în aprilie 1944, propuneri formale de armistițiu, însușite de Guvernul american și de cel britanic.

Dl Maniu și dl Brătianu, șefii celor două mari partide politice românești (Național-Țărănesc și Liberal), reprezentanții cei mai autorizați ai opiniei publice românești, se declaraseră de acord să se negocieze pe baza acelor propuneri. În primele zile ale lunii iunie ei constituiseră un Bloc Național Democrat din care făceau parte și Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat.

Acceptarea condițiunilor de armistițiu

În numele acestui bloc, delegații români au comunicat la 10 iunie 1944, acceptarea formală și definitivă a condițiunilor de armistițiu. La 20 iunie, ei au transmis reprezentanților celor trei Puteri aliate la Cairo un mesagiu în care se arăta că, sub înalta supraveghere a regelui Mihai al României și potrivit dorințelor națiunii române, reafirmate în actul de constituire al Blocului Național-Democratic, se întocmise un plan spre a se înceta cât mai curând posibil ostilitățile în contra armatei sovietice.

Acest plan prevedea răsturnarea regimului Antonescu de către un guvern care să proclame de îndată încheierea armistițiului cu Aliații. Trupele române de pe front urmau să primească ordinul de a lăsa trupele sovietice să treacă. Ele urmau să continue lupta alături de acestea pentru eliberarea țării întregi, inclusiv Transilvania smulsă României prin actul de la Viena.

Mesagiul român arăta că pregătirile interne fuseseră deja făcute, dar că cooperarea aliată era cu atât mai necesară cu cât, cea mai mare parte a trupelor românești fiind trimise pe front de mareșalul Antonescu, se produsese un dezechilibru între forțele germane și cele românești din

interiorul țării. Era deci indispensabil ca acțiunea românească să se sincronizeze cu o ofensivă sovietică masivă. Mesajul trimis la Cairo cerea în același timp ca trei brigăzi aeropurtate (sovietice sau anglo-americane), a căror securitate de aterizare era garantată, să poată coopera la acțiunea din interior pentru neutralizarea rezervelor germane.

Punctul final al mesajului din București propunea ca armistițiul să fie semnat fără întârziere la Cairo de către emisarii români și reprezentanții diplomației și celor trei Aliați. El urma să intre în vigoare în momentul schimbării de guvern și al declarației că cooperarea militară dintre România și Germania luase sfârșit.

Întârzierea semnalului de acțiune așteptat

La 29 iunie 1944 emisarii români din Cairo au telegrafiat că reprezentanții Puterilor Aliate luaseră cunoștință de planul trimis la 20 iunie și că-l transmiseseră guvernelor lor.

Răspunsul acestor guverne era așteptat cu nerăbdare la București în vederea declanșării acțiunii. Însă, pentru motive încă necunoscute, Aliații n-au arătat nici o grabă. Ei neglijau să dea vreun răspuns la planurile regelui și ale partidelor politice.

La 9 și 14 iulie, 2 și 7 august, dl Maniu a trimis, în numele Blocului Național-Democratic, telegrame stăruitoare la Cairo pentru a arăta confuzia cauzată de tăcerea Aliaților și necesitatea unui răspuns urgent.

Reprezentanții aliați din Cairo însă se mărgineau să arate că transmiseseră mesajul regelui Mihai și al șefilor Blocului Național-Democratic guvernelor lor și că erau în așteptarea răspunsului.

Acțiunea din 23 august 1944

Totuși era clar că condițiunile de armistițiu propuse la 12 aprilie erau încă valabile, deoarece nu fuseseră niciodată retrase și deoarece, în momentul când regele și șefii opoziției își manifestaseră hotărârea de a pune capăt ostilităților, Puterile Aliate nu au dat de înțeles prin nici un gest, prin nici un cuvânt, că propunerile făcute la 12 aprilie deveniseră caduce.

Astfel, la 23 august, cu toate că de la Cairo nu venise nici un semnal pozitiv, regele și șefii Blocului Național-Democratic au considerat că orice întârziere a acțiunii putea însemna noi lupte sângeroase și inutile. Ei s-au hotărât să treacă la fapte. Regele a dispus arestarea mareșalului Antonescu și a numit un guvern din care făceau parte șefii Blocului Național Democrat. S-a dat imediat ordin trupelor române de a înceta ostilitățile contra forțelor sovietice. De îndată s-a produs o puternică reacțiune germană în interiorul țării. Ea a fost combătută exclusiv de cele câteva trupe românești din interior. După mai multe zile de luptă crâncenă, forțele române au biruit această reacțiune și au obligat trupele germane să se retragă.

Noul Guvern român a însărcinat pe emisarii de la Cairo să semneze imediat armistițiul cu reprezentanții aliați.

Confirmarea de către delegatul sovietic a valabilității propunerilor din aprilie

La 27 august delegatul sovietic din Cairo a comunicat oficial emisarilor români că Guvernul sovietic este gata să încheie armistițiul pe baza condițiilor din luna aprilie și că acceptă de asemenea să se adauge îmbunătățirile pe care Kollontay, ministrul Uniunii Sovietice la Stockholm, le propusese unui purtător de cuvânt al fostului guvern cu prilejul conversațiunii care avusese loc la Stockholm cu câteva săptămâni mai devreme.

Aceste promisiuni de ameliorare cuprindeau între altele delimitarea unei regiuni în România pe unde nu va putea să treacă nici o trupă străină. Totodată se îngăduia speranța că cifra reparațiilor va fi fixată ținându-se seamă de situația economică foarte grea a României.

Convențiunea de Armistițiu a fost în sfârșit semnată la Moscova la 12 septembrie 1944.

Ar fi prea lung să se enumere deosebirile, toate în defavoarea României, care există între textul ei și acela al propunerilor făcute în aprilie. Ar fi și mai lung să se arate cu de-amănuntul cum a fost aplicată, în detrimentul drepturilor recunoscute României, Convențiunea de la Moscova, ea însăși atât de deosebită de ceea ce fusese promis la Cairo.

Examinarea sumară de mai jos a principalelor chestiuni ce se pun cu prilejul Tratatului de Pace va permite să se constate cât de greu a fost lovită România, nu numai prin anumite dispozițiuni lipsite de claritate, adăugate la Moscova condițiilor de la Cairo, dar mai ales prin interpretarea unilaterală a fiecărui articol al Convențiunii de Armistițiu.

Efortul militar român împotriva Germaniei și Ungariei între 23 august 1944 și 12 mai 1945

Și, în acest timp, România avea cu atât mai mult dreptul ca înțelegerea stabilită la Cairo și la Moscova să fie respectată, cu cât ea îndeplinise scrupulos obligațiunile pe care le luase prin acest contract: în urma acțiunii României de la 23 august 1944, forțele germane din interiorul acestei țări, care se ridicau la aproximativ 200000 oameni, au fost scoase din luptă și silite la o retragere precipitată în timpul căreia acestea au pierdut 53159 prizonieri (din care 14 generali și 1224 ofițeri) și mai mult de 5000 morți. Această acțiune a permis trupelor sovietice să lichideze de îndată și aproape fără luptă forțele germane din Basarabia și din Moldova de sud, care se ridicau la aproximativ 400000 oameni.

După data de 23 august și până la capitularea Germaniei, timp de mai mult de opt luni, un număr de 16 până la 20 de divizii românești (ceea ce însemna mai mult decât era prevăzut în Convențiunea de Armistițiu), au luptat alături de trupele sovietice pentru eliberarea Cehoslovaciei și a Ungariei. Nu mai este nevoie să se facă elogiul acestor trupe. Ele au participat la 16 bătălii mari, la 367 lupte, înaintând cu mai mult de o mie de kilometri, până în inima Boemiei și străbătând 12 masive muntoase în timp de iarnă, în regiuni complet lipsite de adăposturi și de comunicații. Ele au eliberat 2831 localități dintre care 53 de orașe și au capturat 103214 prizonieri.

Pierderile lor au fost deosebit de grele: 5078 ofițeri, 4984 subofițeri și 159760 soldați, deci în total 169822 oameni (dintre care 111379 morți și răniți).

Mai multe ordine de zi sovietice au citat trupele românești și le-au felicitat pentru participarea lor glorioasă la luptă. Guvernul din Moscova a conferit cea mai înaltă decorație sovietică M.S. Regelui Mihai, ca simbol de apreciere pentru contribuția românească la victoria finală. Șeful statului cehoslovac la rândul său a trimis regelui României un mesaj de mulțumiri călduroase pentru rolul important pe care armata română l-a jucat în eliberarea țării sale.

Dacă se ține seamă de îndârjirea rezistenței germane în cursul ultimului an de război, trebuie recunoscut că acțiunea românească, care a scos din luptă 600000 germani și din care a rezultat trecerea unei armate de 20 de divizii de partea Aliaților, a jucat unul din cele mai importante roluri în înfrângerea Germaniei. În lumina faptelor care s-au produs mai târziu nu este exagerat să se spună că războiul ar fi durat mult mai multă vreme fără gestul României.

Dat fiind astfel că România a făcut chiar mai mult decât i se cerea, ea este îndreptățită să se aștepte că Tratatul de Pace îi va crea o situație cel puțin egală cu cea care i-a fost asigurată prin litera și spiritul Convenției de Armistițiu; ea ar dori să poată spera că Tratatul de Pace va însemna o ameliorare a acestor condițiuni, îngăduindu-i să-și reia locul care-i aparține în rândul națiunilor europene independente.

O analiză sumară a următoarelor chestiuni va permite să se aprecieze principalele puncte care trebuie să-și primească soluționarea prin Tratatul de Pace cu România:

1. Independența politică
2. Independență economică
3. Reparațiunile
4. Frontiera occidentală
5. Libertatea de navigațiune pe Dunăre
6. Dezarmarea
7. Repatrierea prizonierilor
8. Controlul și garantarea executării tratatului.

1. Independența politică

Este indispensabil ca Tratatul de Pace să conțină dispozițiuni categorice confirmând independența Regatului României și libertățile individuale ale românilor. Această independență și aceste libertăți ar trebui să fie garantate în mod solidar de Marile Puteri victorioase până în momentul când această garanție va trece în sarcina Organizațiunii Națiunilor Unite, păzitoarea supremă a securității și a libertății tuturor națiunilor.

Drepturile României în această privință decurg atât din angajamentele publice luate de șefii guvernelor aliate, cât și din însăși textul Convenției de Armistițiu.

Declarațiunea Molotov

Declarațiunea făcută la 3 aprilie 1944 de dl Molotov constituie primul act care reglementează raporturile României cu principalele Puteri Aliate. Textul acestei declarațiuni este următorul:

„Guvernul sovietic declară că nu urmărește anexarea vreunei porțiuni din teritoriul român sau modificarea în orice fel a structurii sociale existente în România. El precizează că intrarea trupelor sovietice în România este dictată exclusiv de necesitățile militare și de continuarea rezistenței trupelor inamice“.

Concluziunile care se desprind din această declarațiune sunt clare. Este vorba de o promisiune formală de a nu interveni în afacerile interne ale României și de a nu proceda la ocuparea militară a teritoriului român. E necesar să se observe că această declarație nu reprezintă un act unilateral al Guvernului sovietic. Într-adevăr, ea a fost aprobată de dnii Churchill și Eden în numele Guvernului britanic și de dl Cordell Hull în numele Guvernului Statelor Unite. Declarațiunea reprezintă deci o ofertă comună adresată de către cele trei principale Puteri Aliate României și acceptată de aceasta. Această ofertă, care angajează în mod solidar Guvernul sovietic, cel american și cel britanic, a constituit baza juridică a negocierilor duse la Cairo, – negocieri care au avut ca rezultat acțiunea românească din 23 august 1944.

Trebuie subliniat de altfel că dl Molotov și-a repetat declarația în mod solemn la 27 august 1944, adică după încetarea ostilităților între armata română și armata sovietică.

Art. 1 al Convențiunii de Armistițiu

Pe de altă parte, Convențiunea de Armistițiu este categorică în privința dreptului României de a-și redobândi independența. Într-adevăr, menționând la art. 1 intrarea în război a României alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și a Ungariei, Convențiunea afirmă că aceasta se face „cu scopul de a restaura independența și suveranitatea României“.

Necesitatea restabilirii libertăților și a metodelor democratice sub garanția unui control internațional

Tratatul de Pace nu trebuie să se mărginească a stabili principiul independenței României, dar ar trebui să prevadă măsurile de natură să dea acestei noțiuni conținutul și realitatea sa.

Tratatul trebuie să țină seamă de faptul că războiul a zdruncinat profund ordinea politică în România, ca și în multe alte țări europene.

Restaurarea independenței românești cere în primul rând să se asigure poporului român posibilitatea de a-și exprima liber voința națională, desemnându-și în mod liber aleșii, alegându-și numai după voința sa guvernul care i se potrivește și dându-și instituțiunile și legile care corespund cu aspirațiunile sale naționale.

De această manifestare de voință va depinde nu numai organizarea internă a țării, ci și pozițiunea pe care România va fi în măsură de a o lua față de problemele ce se pun în viața internațională.

Este prin urmare de interes general ca această manifestare să fie pusă sub control internațional efectiv, care să împiedice denaturarea ei prin acte de violență sau prin imixțiuni ilicite.

Supravegherea internațională ar trebui să asigure libertatea alegerilor, controlând:

a) dacă condițiile stabilite prin legea electorală permit libera exprimare a voinței populare;

b) dacă toate partidele autorizate pot dispune în măsură egală de mijloacele de propagandă (publicări de ziare scutite de orice cenzură guvernamentală sau sindicală; folosirea mijloacelor de publicitate: radio, afișe, manifeste electorale);

c) dacă alegerile se efectuează într-o ordine lipsită de orice falsificare, de orice presiune și de orice act de teroare.

Nu se poate stărui îndeajuns asupra necesității de a se asigura, pe cale internațională, exercițiul drepturilor și a libertăților elementare ale națiunilor și ale indivizilor. Al doilea război mondial și cortegiul său de ruine nu au fost cu puțință decât din cauza existenței, în anumite țări, a unor regimuri de opresiune care au împiedicat orice reacțiune a opiniei publice contra unei politici de război și de agresiune.

Revenirea la aceste regimuri totalitare trebuie împiedicată prin aplicarea sinceră a metodelor democratice sub garanția comunității internaționale: respectul libertăților individuale, – libertatea de conștiință, a cuvântului, a presei, și de întronire, – și scoaterea magistraturii de sub influența puterii executive.

Dacă asemenea măsuri nu ar fi aplicate sub garanția comunității internaționale, întronarea păcii nu ar fi decât o iluzie de scurtă durată.

Retragerea trupelor de ocupație străine

La capitolul independenței politice trebuie să figureze o chestiune din cele mai importante a încetării oricărei ocupațiuni militare. Într-adevăr, nici o țară nu poate fi considerată ca independentă atâta vreme cât se găsește sub ocupația unei alte Puteri.

România este cu atât mai îndreptățită să ceară retragerea imediată a trupelor străine cu cât i se dăduseră asigurări formale, încă în timpul negocierilor de armistițiu, că nu va fi ocupație.

Într-adevăr, în propunerile remise prințului Știrbey la 12 aprilie 1944 se specifica textual:

„Guvernul sovietic nu cere ca teritoriul român să fie ocupat în timpul armistițiului de către trupele sovietice, însă trupele sovietice și ale Aliaților trebuie să se poată mișca liber pe teritoriul român, în toate direcțiile, dacă situația militară o cere“.

Guvernele aliate nu au notificat niciodată României că această declarație ar fi fost retrasă. De altfel, nici o dispozițiune a Convențiunii de Armistițiu nu prevede un drept de ocupație militară. Art. 3 se mărginește să menționeze că Guvernul român este obligat să asigure forțelor sovietice și celorlalte forțe aliate: „Înlesniri pentru libera lor mișcare pe teritoriul României dacă este cerut de către operațiunile militare“.

De altfel, în cursul negocierilor de la Moscova din septembrie 1944, dl Molotov precizase, în prezența ambasadorilor Statelor Unite și ai Marii Britanii că trupele sovietice vor părăsi teritoriul român după încetarea ostilităților împotriva Ungariei și a Germaniei.

Faptul că trupe sovietice se află încă – și în număr considerabil – pe teritoriul românesc mai mult de un an după încetarea generală a ostilităților în Europa, este în contradicție flagrantă cu promisiunile făcute, precum și cu textul precis al Convențiunii de Armistițiu.

Tratatul de Pace ar trebui în consecință să prevadă evacuarea trupelor străine ce se găsesc încă pe teritoriul român. Recunoașterea independenței românești nu ar fi decât o vorbă deșartă dacă Tratatul de Pace ar recunoaște unei mari puteri dreptul de a menține trupe în România, indiferent sub ce pretext, fie chiar și acela de a păzi liniile de comunicație cu altă țară ocupată.

Întrucât tratatul urmează să prevadă restabilirea suveranității României pe întreg teritoriul național, va fi necesar să se menționeze că grănicerii români, organele de poliție de frontieră și vamale își vor relua de îndată funcțiunile pe toată întinderea frontierelor române.

2. Independența economică

Încheierea tratatelor trebuie să urmărească scopul superior de a stabili o ordine generală care să permită tuturor țărilor să participe la o viață normală. Fiecare națiune trebuie să-și poată găsi locul legitim în ansamblul relațiilor mondiale. Această ordine generală nu poate fi asigurată fără o cooperare economică inspirată de principii de libertate și integrând în mod util economia fiecărui stat în economia internațională.

Economia română nu-și poate găsi prosperitatea decât într-o cooperare economică mondială bazată pe principiile de libertate și de egalitate.

România este una din țările chemate să dorească cel mai mult înfăptuirea acestor principii. Bogăția solului ei prezintă economia românească ca o economie în mod necesar „complementară“ aceluia ale altor țări a căror bogăție industrială este mai dezvoltată. Într-adevăr, cu toate bogățiile ei, România nu a căutat niciodată să clădească o eutarhie. Producția ei își va găsi avântul deplin în diversitatea de produse și a furnizorilor fiindcă economia ei, încă tânără, are nevoie de cooperarea economiilor a numeroase alte Puteri. România aderă deci în întregime la principiile enumerate în paragrafele 4 și 5 ale Chartei Atlanticului, proclamând necesitatea libertății schimburilor și a distribuției materiilor prime în cadrul unei strânse colaborări universale.

Limitarea schimburilor și, în genere, a relațiilor economice, este contrară intereselor României; mărginirea acestor relații la cadrul unor regiuni (al unei zone) i-ar fi deosebit de defavorabilă dacă în lăuntrul unei asemenea regiuni ea ar fi lipsită de economii complementare și nevoită să întrețină schimburi cu state de structură economică asemănătoare cu a ei.

Dacă economia românească ar urma să fie izolată în interiorul unei zone de influență sovietică, renașterea vieții economice și refacerea țării ar risca să fie împiedicate. Într-adevăr, marile distrugerii pe care le-a suferit

U.R.S.S. în timpul războiului, au micșorat cu mult posibilitățile ei de a contribui la refacerea financiară și economică a altei țări.

Bogățiile naturale ale României fac ca această țară să dorească colaborarea Puterilor industriale din Occident. Capitalurile și investițiile lor sunt indispensabile pentru a permite refacerea economiei românești.

Reconstrucția României este de altfel legată de problema reconstrucției totalității economiilor europene și nu se poate îndeplini fără cooperarea generală a marilor puteri financiare și industriale din Occident. Cooperarea aceasta cere ca acele Puteri să poată găsi în România condițiuni care să le garanteze securitatea plasamentelor. Orice măsură tinzând să împiedice stabilirea unor relațiuni economice normale între România și Marile Puteri occidentale ar împiedica reconstrucția țării și ar opri dezvoltarea ei economică.

Izolarea economică a unei zone în vederea creării unei forme de eutarhie regională este de altfel contrară ideii unei păci durabile; izolarea economică a creat întotdeauna situații anormale și a favorizat conflictele.

Tratatul de Pace cu România ar trebui deci să menționeze, în cadrul independenței generale, principiul independenței economice și acela al libertății relațiunilor economice.

Clauza națiunii celei mai favorizate

Pentru toate aceste motive, este esențial pentru România de a stabili relații economice cu țările străine pe baza „clauzei națiunii celei mai favorizate”, evitându-se întrebuintarea „clauzei vecinătății” care cuprinde un principiu de exclusivism contrar ideilor liberale care călăuzesc Națiunile Unite.

Guvernul provizoriu român a semnat cu U.R.S.S. acorduri de colaborare care conferă acesteia din urmă un monopol aducând cu sine înstrăinarea independenței economice românești.

În lumina acestor considerațiuni trebuie examinată seria de acorduri economice și de colaborare încheiate de Guvernul provizoriu român cu U.R.S.S. la 8 mai 1945.

Prin aceste acorduri, România și-a înstrăinat de fapt independența economică în favoarea unei puteri vecine și a creat o situație de dependență economică contrară principiilor Națiunilor Unite. Într-adevăr, cele două părți contractante au prevăzut crearea de societăți mixte româno-sovietice (denumite în general „Sovrom”) care trebuie să asigure participarea U.R.S.S. în toate domeniile importante ale economiei românești și anume: agricultură, industrie (metalurgică, petroliferă, a lemnului, alimentară și textilă), transporturi și navigație, bănci. Fiecare din părțile contractante deține 50 % din acțiuni, iar direcția tehnică revine U.R.S.S. Aportul României însă în fiecare din aceste societăți este constituit din toate bogățiile sau exploatările existente în ramura respectivă, în timp ce aportul U.R.S.S. este mai ales de ordin tehnic sau constituit din livrări care urmează să fie făcute „pe măsura” nevoilor.

Aceste acorduri de colaborare româno-sovietice reprezintă în fapt înstrăinarea a 50 % din proprietatea românească față de un aport sovietic cu mult mai puțin important; ele constituie un monopol în favoarea unei

singure puteri și elimină orice concurență. Prin concesionarea tuturor aeroporturilor și a tuturor instalațiilor portuare, fluviale și maritime românești acordată diferitelor „sovromuri“, aceste convențiuni nu au numai caracter economic, ci atrag după sine și consecințe politice și militare.

Acordurile din 8 mai 1945 au fost semnate într-o perioadă de armistițiu, de către un guvern care nu era investit prin sufragiul popular. Ele nu pot angaja viitorul.

Este însă inutil de a se semnală că valabilitatea juridică a acestor acorduri ar putea fi pusă la îndoială din cauză că ele au fost încheiate sub un regim de armistițiu și de ocupație militară. De asemenea trebuie să se țină seamă de faptul că Guvernul provizoriu care a încheiat astfel de acorduri nu-și întemeia existența pe un mandat conferit prin votul popoului român.

Tratatul de Pace ar trebui deci să constate în mod formal că acordurile economice încheiate în perioada armistițiului sunt valabile numai pentru această perioadă și nu pot angaja viitorul țării.

Pentru a permite României să-și redobândească libertatea economică necesară reconstrucției economiei ei precum și participării ei folositoare la economia mondială, Tratatul de Pace cu România ar trebui de asemenea să prevadă că raporturile economice cu toate națiunile vor fi guvernate de un principiu de egalitate, cu excluderea oricărui monopol sau privilegiu.

3. Reparațiunile

Potrivit textului Convențiunii de Armistițiu principalele obligațiuni economice ale României sunt reprezentate prin plata, cu titlu de reparații, a 300 milioane dolari eșalonați pe o perioadă de șase ani.

Semnând Convențiunea de Armistițiu cele trei Mari Puteri Aliate au voit să țină seamă, pe de o parte de situația financiară dezastruoasă a României în urma încercărilor pe care țara le-a suferit începând din 1938 și pe de altă parte, de participarea românească la ultima fază a războiului împotriva Germaniei. Ele nu au cerut decât reparații parțiale evaluate la o sumă forfetară de 300 milioane dolari, plătibili în șase ani. Această sumă – a cărei importanță reiese din faptul că este identică cu cea impusă Italiei, țară cu mult mai mare și mai dezvoltată din punct de vedere industrial decât România – fusese considerată ca o limită maximă.

Într-adevăr, din citirea Convențiunii reiese că principalul efort pe care România va avea să-l facă pentru a compensa pagubele suferite de U.R.S.S. va fi tocmai cel înscris la capitolul reparațiilor și că suma forfetară de 300 milioane de dolari reprezintă partea esențială a sacrificiului cerut României. Celelalte sarcini menționate – cum sunt înlesnirile de transport de acordat trupelor aliate în măsura deplasărilor cerute de situația militară, punerea la dispoziție „la nevoie“ de instalații industriale sau de altă natură și de rezerve diverse, precum și restituirea bunurilor: echipamente industriale, materiale diverse și obiecte de artă luate din U.R.S.S. – nu trebuiau în mod normal să reprezinte decât prestațiuni anexe și secundare.

România a plătit încă din primul an echivalentul a 610 milioane de dolari.

Din nefericire, există, între plățile prevăzute de Convenția de Armistițiu și cele care au fost cerute, o diferență care învederează pericolul interpretărilor unilaterale.

Realitatea cifrelor arată că, pentru prima perioadă de 12 luni, România a plătit echivalentul a 610 milioane de dolari, deci de 12 ori cele 50 de milioane de dolari ce erau socotite ca reprezentând esențialul plăților anuale datorate în decurs de 6 ani.

De unde provine această diferență enormă ? Va fi suficient să se facă o situație generală cu privire la ansamblul condițiilor de aplicare a Convențiunii.

Grele obligațiuni neprevăzute rezultând dintr-o interpretare nejustificată a clauzelor Convențiunii de Armistițiu.

Trebuiește observat mai întâi că din primele zile ale punerii în aplicare a clauzelor Convențiunii de Armistițiu cu privire la plăți și prestațiuni, s-a impus României o modalitate nejustificată pentru calcularea valorii mărfurilor pe care urma să le livreze. Acest calcul, care se baza pe prețurile din 1938, simțitor inferioare prețurilor mondiale actuale, a avut ca efect o mărire de cel puțin 75 % a sarcinilor românești.

Trebuie menționată apoi surprinzătoarea interpretare și extindere care a fost dată obligațiunii subscrise de România (art. 10) de a vărsa Comandamentului sovietic sumele în monedă românească pe care acesta din urmă le-ar cere, precum și de a pune „la nevoie“ la dispoziția lui toate instalațiunile și rezervele aflate pe teritoriul român. Datorită ocupațiunii masive care s-a prelungit după sfârșitul ostilităților împotriva Germaniei – ceea ce nu era nicidecum prevăzut în Convențiunea de Armistițiu – obligațiunile în chestiune au luat o amploare neașteptată, care se cifrează pentru primul an la echivalentul de 168, 3 milioane de dolari, iar pentru primele 16 luni la echivalentul unui total de 219, 8 milioane de dolari. Din acest total numai prestațiunile în valoare de 104,4 milioane de dolari, efectuate până la 1 iulie 1945 – dată considerată ca limită a operațiunilor militare împotriva Germaniei – pot avea o bază juridică. Toate plățile sau livrările efectuate la acest capitol și după acea zi, reprezintă prestațiuni nedatorate de România.

Altă sursă importantă de prelevări neprevăzute o constituie produsele și mărfurile de care Statul român sau particularii au fost deposedați fără nici un titlu juridic (confiscări, jafuri, rechiziționări în afara livrărilor prevăzute etc.) și care reprezintă pentru primul an echivalentul a aproximativ 256,9 milioane de dolari.

În sfârșit trebuie subliniat că s-a cerut României, în cadrul dispozițiilor privitoare la restituirea bunurilor transportate din U.R.S.S. în timpul războiului, nu numai restituirea obiectelor și produselor existente, – astfel precum aceasta rezultă din enumerarea conținută în art. 12 și astfel după cum interpretarea capitolului reparațiunilor din Tratatul de la Versailles consacrase acest principiu – ci și înlocuirea bunurilor distruse, dispărute sau consumate, prin compensațiuni. Este îngăduită întrebarea la ce servesc în acest caz „reparațiunile pagubelor cauzate U.R.S.S.“ pentru care România s-a obligat să plătească, în șase anuități, suma forfetară de 300 milioane de dolari? În realitate, România a trebuit, în afara restituirilor

directe, să livreze în compensare, în cursul primului an, bunuri în valoare de 50,2 milioane de dolari.

Această scurtă enumerare lasă să se vadă condițiunile principale care au determinat teribila sângerare suferită de economia românească, obligată să plătească în cursul primului an echivalentul unui total de 610 milioane de dolari.

Sarcinile românești prevăzute pentru viitor sunt excesiv de grele.

Cifrele fixate pentru anul al doilea nu arată mai multă indulgență, deoarece prevederile pentru perioada de la 1 ianuarie 1946 până la 31 decembrie 1946 ating aproape echivalentul a 400 milioane de dolari. Astfel numai în cursul primelor 24 de luni, prestațiunile românești ar putea să se ridice la echivalentul unui total de peste 1000 milioane de dolari.

Prestațiunile plătite U.R.S.S. în primul an reprezintă 91% din venitul național. România a pierdut din avutul său în valori mobiliare.

Această sumă este impresionantă în sine, dar mai ales având în vedere ceea ce reprezintă în raport cu capacitatea economiei românești. Pentru a fi mai bine lămurit în această privință, este necesar de a se face o comparație a totalității venitului național al României, sau a capacității de export a acestei țări, cu prestațiile făcute U.R.S.S.

Evaluările venitului național românesc în cursul celor 12 luni de după armistițiu, stabilite de diferiți experți, au variat între 537 și 670 milioane de dolari. Luând ca bază de calcul cifra cea mai optimistă de 670 milioane de dolari¹, totalul prestațiunilor românești în cursul acestei perioade (610 milioane de dolari) reprezintă echivalentul a 91% din venitul național român.

Este evident că deoarece nevoile populației au absorbit în mod necesar o bună parte din venitul național², aproximativ 50% din părțile de efectuat (deci cca 300 milioane de dolari), n-au putut fi acoperite din venitul național, ci au trebuit să fie prelevate direct din avutul – adică din capitalul mobilier – al țării, și reprezintă o pierdere de 16% din totalul capitalului mobilier (1876 milioane de dolari) al României. Aceasta constituie o sărăcire tragică îndeosebi dacă se ține seama de faptul că ea corespunde unui singur an de aplicare al Convențiunii de Armistițiu.

Capacitatea normală de export pentru primul an nu acoperă decât 8,4% din produsele ieșite din circuitul economic român.

1 Evaluarea venitului național la 670 milioane de dolari se bazează pe următoarele elemente: venitul național român era în 1938 de 1651 milioane de dolari. Scăzând partea corespunzătoare veniturilor Basarabiei și Bucovinei de Nord, precum și al Dobrogei de Sud (cedată în 1940 Bulgariei), se ajunge la cifra de 1340 milioane de dolari. Ținând seama de distrugerile și de dezorganizarea cauzată de război și de urmările sale, precum și de faptul că Moldova și Transilvania de Nord nu au revenit sub administrația română decât în martie 1945, această sumă trebuie micșorată cu cel puțin 50 %. Astfel se ajunge la cifra arătată mai sus.

2 În raport cu venitul național actual, care reprezintă jumătatea celui dinainte de război, venitul pe locuitor este de 41 dolari. Admițând că 50% din venitul național a fost absorbit de prestațiunile impuse prin executarea Convențiunii de Armistițiu, venitul pe locuitor scade la 20, 5 dolari pe an, ceea ce este inferior celui mai scăzut nivel de existență ce poate fi imaginat.

S-a calculat că două treimi din suma de 610 milioane de dolari, reprezentând totalul prestațiilor românești, – adică 400 milioane de dolari, – constituie un adevărat export de produse românești fără contravaloare.

Dacă se ține seamă că, capacitatea normală de export a României în cursul aceleiași perioade a fost evaluată la 34,2 milioane de dolari, trebuiește constatat că excedentul de producție, destinat în mod normal exportului, nu acoperă decât 8,4 % din produsele ieșite fără contra-parte din circuitul economic român.

Prestațiunile viitoare în raport cu capacitatea de export

Angajamentele de lungă scadență puse în sarcina României în urma aplicării Convențiunii de Armistițiu se stabilesc astfel:

1. Șapte anuități de reparațiuni (art. 11), nominal de 34,9 milioane de dolari fiecare, dar în realitate, în urma adoptării criteriului de prețuri din 1938, de 61 milioane de dolari.

2. Șase anuități în executarea obligațiunilor impuse în urma interpretării date articolului 12, de câte 38,6 milioane de dolari.

În consecință, România este obligată, în cursul viitorilor șase ani, să livreze anual U.R.S.S., pe baza articolelor 11 și 12, mărfuri în valoare de 99,7 milioane de dolari, adică echivalentul a 87 % din valoarea totală a exporturilor românești din 1938¹, (raportate la teritoriul actual). Chiar dacă România ar reuși să-și readucă producția la nivelul din 1938, exportul ei comercial nu ar putea reprezenta decât 13 % din cel dinainte de război. România nu ar dispune deci, în cursul viitorilor șase ani, decât de vreo 14,5 milioane de dolari pe an pentru a-și acoperi cumpărăturile în străinătate și pentru a face față obligațiunilor ei financiare!

Efectul sarcinilor decurgând din Convențiunea de Armistițiu asupra bugetului

Efectul executării obligațiunilor de armistițiu se oglindește și în examinarea bugetului din aprilie 1945 până în aprilie 1946.

Venituri prevăzute: 438,1 miliarde de lei

Cheltuieli efective: 2200 miliarde de lei

Din cele 438,1 miliarde de lei de venituri, numai 53,7 % reprezintă încasări de impozite, adică 236 miliarde. În consecință, dat fiind că Statul a trebuit să acopere 1965 miliarde de lei cu mijloace de trezorerie, încasările nu au reprezentat deci, în anul fiscal 1945-1946, decât ceva mai mult de 10 % din cheltuieli.

În bugetul din aprilie 1946 – aprilie 1947 cheltuielile afectate aplicării Convențiunii de Armistițiu sunt evaluate la 5000 miliarde de lei!

Toate aceste cifre arată cum a ajuns România într-o adevărată catastrofă economică.

Eforturile făcute au cauzat ruina economică a României.

1 Valoarea totală a exporturilor românești a fost, în 1938 de 135,9 milioane de dolari. Scăzând cota provenită din Basarabia, Bucovina de Nord și Dobrogea de Sud, se obține cifra de 114,2 milioane de dolari.

Din răirea mărfurilor și din dezorganizarea economică – datorate livrărilor făcute în executarea Convenției de Armistițiu, rechizițiilor de tot felul și războiul și consecințele lui în general – a rezultat o ridicare enormă a prețurilor¹, care reprezintă nu numai o considerabilă sărăcire generală, dar pune și o problemă de fiecare moment pentru toți românii care nu-și mai pot plăti hrana, – veniturile și salariile lor fiind insuficiente pentru viața de toate zilele.

Într-un expozeu făcut Consiliului de Miniștri, vicepreședintele Consiliului a arătat că cifrele producției din 1945-1946, față de cele înregistrate în cursul primului trimestru din 1944, erau inferioare cu 75% în metalurgie, cu 40% în petrol și cu 60% în textile. Trebuie adăugat că însăși producția agricolă a suferit în 1945 o scădere de vreo 50% față de aceea a unui an normal.

Necesitatea de a se întocmi un bilanț printr-o comisiune interaliată

Națiunile Unite au recunoscut necesitatea de a se ridica nivelul material de viață al tuturor populațiilor, spre a se asigura prosperitatea fiecărei țări, precum și dezvoltarea economiei mondiale. Ele au recunoscut astfel că este de interes general de a nu lăsa să dăinuie în nici o țară cauze persistente de sărăcire și de ruinare.

Dat fiind că modul în care sunt interpretate și executate clauzele Convenției de Armistițiu cu România atrage negreșit după sine ruinarea acestei țări cauzând o stare de slăbiciune economică, care se poate propaga și la alte țări și poate lua un caracter general, este indispensabil să se reia în considerare întreaga problemă a reparațiilor datorate de România.

Ar trebui deci să se întocmească un bilanț menționându-se pe de o parte sumele pe care România s-a obligat să le plătească și pe de altă parte totalul prestațiilor ce a trebuit să efectueze. Diferența între cele două cifre va indica suma plăților pe care România le-ar mai avea eventual de efectuat. Plățile ar putea atunci să fie fixate cu de-amănuntul, pe anuități și potrivit unor reguli precise.

Spre a se evita surprize datorate unei interpretări unilaterale, acest bilanț ar trebui să fie întocmit de o comisiune compusă din reprezentanții principalelor Puteri Aliate și ai României. Această comisiune ar fi de asemenea însărcinată să controleze executarea plăților ce ar rămâne de efectuat.

În caz de divergență, ar urma să se pronunțe Curtea Internațională de Justiție.

Este urgent să se adopte această hotărâre echitabilă, deoarece România nu poate continua să sufere teribilele pierderi de substanță impuse de 20

1 Bilanțurile Băncii Naționale a României arată că circulația financiară a trecut de la 48,8 miliarde de lei în septembrie 1939 și de la 180 miliarde în august 1944, la 2106 miliarde la 8 iunie 1946. Cu toate acestea urcarea prețurilor – din cauza rarității mărfurilor – fiind mult mai importantă (într-adevăr urcarea prețurilor a fost de 3 până la 4 ori mai mare decât creșterea circulației), economia românească suferă de lipsă de numerar disponibil.

de luni. Este timpul de a se permite economiei românești să procedeze printr-o muncă lungă și grea, la o refacere care să-i îngăduie a-și relua locul în economia mondială.

4. Frontiera occidentală a României

Nulitatea absolută a „dictatului” de la Viena

Consiliul celor Patru miniștri ai Afacerilor Străine a constatat, la 7 mai 1946, nulitatea absolută a deciziei ultimative pronunțată la Viena în favoarea Ungariei, la 30 august 1940, de către Ribbentrop și Ciano, hotărând în numele lui Hitler și al lui Mussolini.

În aceste condițiuni și având în vedere pe de altă parte că nici una din Națiunile Unite nu are de formulat revendicări cu privire la frontiera occidentală a României, este evident că chestiunea Transilvaniei nu ar trebui pusă în fața Conferinței de Pace.

Tratatul de la Trianon însemnase ratificarea, din partea Puterilor Aliate și Asociate, a actului de autodeterminare a populației Transilvaniei, exprimat în Adunarea Națională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918. Acest tratat, care a consfințit alipirea la România a unei provincii locuită în majoritate de români, a fost un act de dreptate.

Frontiera Tratatului de la Trianon a fost trasată în urma unor studii serioase ale experților Marilor Puteri aliate și îndeosebi ale experților americani. Această frontieră ține seamă de toate considerentele etnice, economice și geografice, care duc toate la aceleași concluziuni. Dat fiind că de la 1919 încocoare nu a intervenit în această regiune nici o schimbare, de orice natură ar fi, care să justifice o reviziune, frontiera româno-ungară de la Trianon trebuie considerată ca având autoritate de lucru judecat.

Repartiția etnică a populației Transilvaniei

Cifrele din 1930 (data ultimului recensământ pentru întreaga Transilvanie) indică următoarea repartiție etnică:

– români	3207880	adică 57,8 %
– unguri	1353276	adică 24,4 %
– germani	543852	adică 9,8 %
– evrei	178699	adică 3,2 %
– alții	265734	adică 4,7 %

În această privință trebuie observat că:

a) Zona populației ungurești compacte este situată în răsăritul Transilvaniei. Insula celor 500000 de secui este situată la o distanță de vreo 300 km de Ungaria.

b) Restul minorităților ungurești trăiesc mai ales în orașele care înainte de 1914 erau centre de maghiarizare create artificial cu ajutorul personalului administrativ și militar maghiar.

c) Deportarea și exterminarea unei mari părți din evreii Transilvaniei de Nord sub stăpânirea ungară (1940-1944) și transplantarea, de către autoritățile sovietice, de la sfârșitul anului 1944, a unui mare număr de locuitori de origine etnică germană, întăresc automat proporția elementului majoritar român.

d) Indicele de creștere a populației este mai ridicat la români decât la unguri.

În aceste condițiuni, este sigur că populația românească din Transilvania reprezintă acum simțitor mai mult decât cele 57 % din 1930.

Puterea legăturilor care leagă Transilvania de celelalte provincii românești

Soluționarea românească a problemei ardelenice este astfel soluționarea democratică adevărată, deoarece corespunde cu voința majorității absolute a populației ardelenice. Această voință nu s-a exprimat numai prin actul din Alba Iulia de la 1 decembrie 1918: toate alegerile parlamentare care au avut loc în România în decurs de 20 de ani, au fost, prin exercițiul sufragiului universal direct și secret, tot atâtea plebiscite pentru confirmarea actului din 1918.

Dar mai mult: trebuie să ne gândim că – cu prilejul nenorocirilor care au lovit România în 1940 și îndeosebi în momentul când hotărârea Puterilor Axei de a preda Ungariei o parte a Transilvaniei lovea crunt populația acestei provincii, – românii din Transilvania ar fi putut fi îndemnați să caute o soluție intermediară care, din punct de vedere politic și economic, ar fi însemnat o ușurare imediată a suferințelor lor, prin renunțarea la ideea unității românești. Ei ar fi putut să se comporte astfel cum au făcut-o, în momente de nenorocire asemănătoare slovacii și croații. Ei au preferat însă să suporte pentru moment o soartă mai crudă, păstrându-și credința în triumful ideii de dreptate și în reîntoarcerea lor la patria mamă. Au dovedit astfel puterea indestructibilă a legăturilor care unesc Transilvania cu celelalte provincii românești.

Recompensarea acordată Ungariei de Puterile Axei

În fața acestor drepturi câștigate, Ungaria nu poate invoca în favoarea sa decât un singur titlu: acela care rezultă din hotărârea prin care Hitler și Mussolini i-au dăruit Transilvania de Nord în 1940.

Acest titlu e slab.

Puterile Axei au voit să recompenseze Ungaria pentru colaborarea ei fidelă în cursul anilor care au însemnat declinul și falimentul securității colective. Ungaria a fost răsplătită pentru refuzul ei de a vota sancțiunile cu prilejul conflictului italo-etioopian. Ea a fost răsplătită pentru sprijinul direct pe care l-a dat Germaniei în criza cehoslovacă și pentru participarea ei la dezmembrarea aceluia stat.

Conducătorii Axei au arătat dimpotrivă, în momentul deciziei de la Viena, că România trebuia pedepsită nu numai pentru că a votat sancțiunile cu ocazia conflictului italo-etioopian, ci și fiindcă prin acțiunea de la Geneva a ministrului ei al Afacerilor Străine, Nicolae Titulescu, ea a contribuit efectiv la organizarea și la funcționarea sistemului sancțiunilor.

De asemenea, s-a impus limpede că România plătea la Viena prețul acceptării garanțiilor anglo-franceze din 13 aprilie 1939.

De atunci, acțiunea Ungariei, care s-a aruncat, alături de Germania asupra Jugoslaviei – cu care semnase un pact de amicitie și de neagresiune

- n-a putut mări drepturile Ungariei, nici mișora pe ale României, care, la rândul ei, s-a abținut de la orice gest ostil față de Jugoslavia.

Atitudinea Marilor Puteri Aliate față de „dictatul“ de la Viena

De altfel, decizia arbitrară de la Viena se lovise imediat de opoziția principială categorică a Marii Britanii care, în august 1940, ducea singură lupta pentru apărarea dreptății și a libertății. Prin declarațiunea lor oficială, făcută la 5 septembrie 1940 în Camera Comunelor și în Camera Lorzilor, dl Churchill, prim-ministru britanic, și Lordul Halifax, secretar de stat al Afacerilor Străine, au subliniat că Anglia nu recunoaște hotărârile luate la Viena de Puterile Axei nici o valabilitate. La 10 martie 1943, dl Eden a confirmat aceste declarațiuni în Camera Comunelor în termeni lipsiți de echivoc, ca răspuns la o întrebare ce i-a fost pusă de deputatul laburist Ivor Thomas.

În ce privește Guvernul Statelor Unite, acesta s-a abținut cu grijă de la orice gest care ar fi putut însemna o recunoaștere a hotărârii de la Viena. În această privință, el era credincios „Doctrinei Stimson“, proclamată de secretarul de stat al Statelor Unite cu prilejul agresiunii japoneze asupra Chinei în Manciuria. Această doctrină se bazează pe refuzul de a recunoaște schimbările teritoriale obținute cu forța.

Pe de altă parte, într-un interviu acordat dlui Foley, corespondent diplomatic al ziarului „Daily Express“, președintele Beneș a afirmat, la 10 martie 1944, după întoarcerea sa dintr-o călătorie la Moscova, că generalisimul Stalin recunoscuse temeinicia cererii românești pentru restituirea integrală a Transilvaniei. Acest punct de vedere sovietic a fost confirmat oficial în declarațiunea făcută la 3 aprilie 1944 de către dl Molotov.

Hotărârea Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine din 7 mai 1946 nu constituie deci un fapt nou.

Prevederile Convențiilor de Armistițiu cu România și Ungaria

Este adevărat că Convențiunea de Armistițiu cu România prevede că Transilvania va fi restituită României în întregime „sau în cea mai mare parte“.

Cum se aplică expresiunea „în cea mai mare parte“, adică rezerva privitoare la restituirea integrală a Transilvaniei către România? Fără îndoială pentru că în timp ce duceau negocierile în vederea armistițiului românesc și chiar în momentul semnării aceluia armistițiu, cele trei principale Puteri Aliate mai aveau încă oarecare speranță să desprindă Ungaria de Germania și să o facă să se alătore și ea Aliatilor. Iată de ce această dispoziție a fost inserată în armistițiul românesc, ca o ofertă pe care Ungaria avea puțința să o accepte, operând în timp util o schimbare de politică. Când armistițiul cu Ungaria a fost semnat la rândul său, s-a reprodus dispoziția care figurează în armistițiul românesc cu privire la nulitatea „arbitrajului“ de la Viena. Dar, spre deosebire de armistițiul românesc, armistițiul ungar nu mai prevede posibilitatea pentru Ungaria de a-și reține o porțiune oarecare a Transilvaniei.

Ungaria a renunțat astfel chiar și la cele mai mici drepturi pe care ar fi putut să pretindă că le are asupra acestei provincii. Trebuie reamintit în această privință că, departe de a se folosi de ocazia care-i fusese oferită și

de a urma, ca și Bulgaria și Finlanda, exemplul României, Ungaria continuase să ducă, cu eforturi îndoite, războiul împotriva Aliaților. De îndată după încetarea ostilităților dintre România și Uniunea Sovietică și în timp ce armata română era angajată în contra armatei germane în operațiuni de care depindea însuși succesul loviturii de stat, Ungaria a atacat România în intenția fermă de a cauza eșecul acestei acțiuni. Armata ungară a rezistat apoi, timp de câteva luni, alături de armata germană, ofensivei româno-sovietice.

Când, în fine, după ocuparea unei mari părți a teritoriului ei, Ungaria s-a hotărât să depună armele, chiar și în acest act a fost un eșec total, deoarece partea cea mai mare a armatei ungare nu a recunoscut această hotărâre și a urmat guvernul Szalassi și armata germană în retragere, continuând rezistența.

În aceste condițiuni, armistițiul unguresc nu a adus Aliaților nici o contribuție pe care ei s-ar fi simțit obligați să o răsplătească. Era deci natural ca rezerva momentană cu privire la restituirea integrală a Transilvaniei către România să nu mai fie introdusă în armistițiul maghiar. Într-adevăr, această rezervă nu fusese justificată de nici un principiu de drept internațional, ci numai de anumite considerente de oportunitate politică care au dispărut între timp.

Principalele trei Puteri Aliate nu au, prin urmare, nici un fel de obligație față de Ungaria în privința frontierei româno-ungare.

Chestiunea minorităților

Existența unei minorități ungurești în Transilvania nu poate constitui un argument în favoarea unei soluții nestabile de îmbunătățire a unei entități politice, geografice și economice.

Propunerea făcută de anumite cercuri ungurești de a se rezolva, în mod echitabil, chestiunea minorităților, prin trasarea unei linii care ar lăsa în Ungaria un număr de români egal cu acela al ungarilor care ar rămâne în România, constituie un non-sens.

Într-adevăr, trebuie recunoscut că prezența unei minorități etnice importante într-o țară reprezintă un neajuns serios. În cazul minorității ungurești din România însă, aceasta este un rău inevitabil deoarece acea minoritate se află în colțul cel mai îndepărtat al Transilvaniei, separată de Ungaria printr-o distanță enormă. Dimpotrivă, soluțiunea care ar consta în încadrarea arbitrară a unui mare număr de români în frontierole maghiare, este un rău care poate și trebuie să fie evitat.

Tratamentul pe care autoritățile ungare l-au rezervat românilor atât în perioada dinainte de 1918, cât și în cea de la 1940 până la 1944, nu este de altfel de natură să dea loc la speranța că o soartă echitabilă ar putea fi rezervată românilor care ar trece din nou sub stăpânirea ungară.

România este în orice caz hotărâtă să adopte, într-un spirit de largă înțelegere, reguli generale în favoarea protecției minorităților. Ea este gata să se supună oricărui control internațional care izvorăște dintr-un principiu de drept și care ar fi aplicabil în mod egal tuturor statelor cu minorități înăuntrul frontierelor lor.

De altfel, cum ar putea România, – care prin faptul gravelor amputațiuni teritoriale suferite a pierdut peste două milioane din locuitorii ei de

limbă și de origine etnică română – să se gândească să brutalizeze minoritățile aflate înăuntrul frontierelor ei și să-și sacrifice astfel dreptul moral de a pretinde că românii care se găsesc sub stăpânire străină să beneficieze de un tratament echitabil.

5. Dunărea

În raportul său, prezentat națiunii americane la 9 august 1945, după Conferința de la Potsdam, președintele Truman a spus:

„Una din cauzele de război persistente în Europa, în ultimele două veacuri, a fost controlul egoist al căilor de navigație ale Europei. Mă refer la Dunăre, la strâmtoarele Mării Negre, la Rhin, la Canalul Kiel și la toate căile de navigație interioare ale Europei, care străbat două sau mai multe state.

Statele Unite au propus la Berlin ca navigația pe aceste căi de apă interioare să fie liberă și nestânjenită. Socotim că acest lucru este important pentru pacea viitoare și pentru securitatea lumii. Am propus ca reglementarea acestei navigațiuni să fie în sarcina unor autorități internaționale.

Funcționarea acestor organe ar fi de a dezvolta folosirea căilor de navigație, aplicând tuturor națiunilor un tratament egal. Acele organe internaționale ar cuprinde pe reprezentanții Statelor Unite și Marii Britanii, ai Uniunii Sovietice și ai Franței, precum și pe ai statelor riverane.

Propunerea noastră a fost luată în considerare de Conferință și a fost referită Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine. Statele Unite au intenția de a stărui pentru adoptarea ei“.

România are un interes primordial ca acest punct de vedere atât de clar, atât de just și logic, să fie adoptat. Independența României și viața ei economică sunt într-adevăr legate în mod indisolubil de libertatea de navigație pe Dunăre.

Bazele existenței statului român modern se găsesc înscrise în tratatul încheiat la Paris în 1856, care a garantat libertatea navigațiunii pe Dunăre, înființând la Gurile Dunării Comisiunea Europeană și acordându-i largi atribuțiuni.

Congresul de la Berlin din 1878, care a consfințit în mod oficial existența României ca stat pe deplin suveran și independent, a menținut Comisiunea Europeană și i-a mărit importanța.

Șaizeci de ani mai târziu, Congresul de la Paris din 1919, care a ratificat unirea tuturor românilor, a menținut în mod formal Comisiunea Europeană a Dunării și a creat pe deasupra un organism nou: Comisiunea Internațională, pentru partea fluviului care se întinde de la Brăila în sus.

La fiecare cotitură hotărâtoare a istoriei europene, în cursul ultimului secol, la fiecare congres care a încercat să organizeze viața Europei pentru o perioadă de timp, a fost consfințită astfel necesitatea controlului internațional al libertății de navigație pe Dunăre. Nu este o coincidență că fiecare etapă a dezvoltării și a consolidării României a fost de asemeni legată de libertatea Dunării și pusă sub același semn protector: acela al unei colaborări europene.

Libera dezvoltare politică și prosperitatea economică a țărilor dunărene, au fost și rămân legate în mod intim de internaționalizarea Dunării.

Îndeosebi România este chemată, din cauza poziției ei geografice, să apere, cu propriile ei interese, interesul general de echilibru și de ordine la Gurile Dunării.

Acestor considerațiuni mai generale trebuie să li se adauge un argument de ordin tehnic, cu un caracter peremptoriu: navigațiunea pe porțiunea maritimă a Dunării, care se întinde de la Brăila la Marea Neagră și mai ales pe canalul Sulina, necesită lucrări considerabile și cheltuieli de întreținere foarte mari. Numai o organizație internațională este în măsură, pe de o parte să împrumute capitalurile importante necesare acestei sarcini și, pe de altă parte, să fixeze și să încaseze taxele de navigație care asigură serviciul intereselor și al amortizării.

Este de altfel de subliniat că nici un tratat, nici un protocol, nici un act internațional nu a fost încheiat, care să prevadă că, Comisiunea Europeană a Dunării ar fi fost suprimată sau că ar fi încetat să existe. Pe de altă parte, cu prilejul înțelegerii principale care a intervenit între U.R.S.S. și Germania, în vederea suprimării Comisiunii Europene. Marea Britanie a adresat la Moscova, la 1 noiembrie 1940, o notă de protest, rezervându-și în mod formal „toate drepturile decurgând din Acordurile existente”. În ce privește România, care își urmează prin aceasta politica ei tradițională, ea nu s-a învoit niciodată pentru suprimarea Comisiunii Europene a Dunării.

Acest organism internațional, care se apropie de centenarul său, își continuă existența câtă vreme nu va interveni un acord valabil pentru a-l suprima sau a-l înlocui. În consecință, nu se poate lua în considerare nici o reglementare chestiunii Dunării care ar face abstracție de Comisiunea Europeană.

Situațiunea este aceeași cu privire la Comisiunea Internațională a Dunării.

Națiunea română speră cu tărie că tratatele de pace care vor fi încheiate în urma celui de-al doilea război mondial nu vor pune în pericol opera de colaborare internațională începută la Paris în 1856 și continuată în 1878 la Berlin și în 1919 la Versailles. Românii au încredere că tratatul va garanta libertatea de navigație și egalitatea pavilioanelor pe Dunăre și va menține pe întreg cursul fluviului și îndeosebi la Gurile sale, un control internațional cu participarea efectivă a tuturor marilor Puteri (a se vedea anexa nr. II).

6. Dezarmarea

Aducând un omagiu spiritului pacific care inspiră anumite propuneri tinzând să asigure dezarmarea statelor mici, este totuși necesar de a se acorda atenție serioasă anumitor laturi primejdioase ale acestei probleme.

Charta Națiunilor Unite acordă Marilor Puteri un privilegiu important: dreptul de veto. Până când se va putea elabora o Chartă mai bună, acest privilegiu va face ca pacea să întâmpine greutăți. Prin exercitarea acestui drept de veto, o Mare Putere poate opri orice procedură în fața Organizației Națiunilor Unite și, în consecință, poate împiedica soluționarea unui diferend internațional de către această Organizație.

Garanțiile de securitate pe care Organizațiunea Națiunilor Unite le oferă unui stat dezarmat nu prea sunt deci încurajatoare. Organizațiunea

ar putea, într-adevăr, să se sesizeze de diferend și să lase acel stat fără apărare în fața unui vecin înarmat.

Este deci evident că, atâta timp cât cele trei Mari Puteri aliate nu vor împlini această lipsă din Chartă printr-o garanție specială acordată în mod solidar țărilor dezarmate, Organizațiunea Națiunilor Unite nu va fi în măsură să asigure securitatea acestor țări, care vor deveni adevărați paria ai comunității internaționale.

A spune că securitatea anumitor state, cărora li se vor impune limitări de armamente va fi încredințată Organizațiunii Națiunilor Unite, nu este prin urmare decât expresia unei bune intențiuni. Această chestiune cere o examinare cu mult mai aprofundată. Altfel, s-ar risca ca Organizația mondială să se bazeze pe temelii fragile, ca anumite state să rămână expuse fără nici o apărare la poftele vecinilor lor, sau ca ele să devină sateliți slugarnici ai unei Mari Puteri, contribuindu-se astfel la împărțirea lumii în blocuri rivale.

Nu este vorba aici, desigur, de statele direct răspunzătoare de război. Dezarmarea lor este fără îndoială o garanție indispensabilă pentru menținerea păcii. România însă, care a fost târâtă în acest război de forțe superioare, pe care ea nu avea putința de a le controla, și care, revenindu-și până la urmă în fire, și-a adus contribuția la cauza aliată, nu ar putea fi tratată la fel.

Trebuie reamintit în orice caz că Convențiunea de Armistițiu nu prevede pentru România nici o obligație de dezarmare. Dimpotrivă, ea vorbește de o contribuție a României la războiul Germaniei și a Ungariei. România nu numai că și-a îndeplinit această obligație, dar a depășit-o în mod simțitor, devenind în fapt asociată a Națiunilor Unite. Ar părea deci straniu să se pretindă dezarmare unor forțe care și-au dovedit utilitatea, contribuind la victoria comună a Aliaților.

7. Repatrierea prizonierilor

Un număr considerabil de prizonieri români se află încă în Uniunea Sovietică sau în teritoriile ocupate de trupele sovietice. Tratatul de Pace ar trebui, bineînțeles, să prevadă eliberarea și înapoierea imediată a acestor prizonieri.

Executarea acestei obligațiuni ar trebui să fie garantată în mod solidar de Puterile semnatare ale Tratatului de Pace. O comisiune, din care ar face parte Uniunea Sovietică, Marea Britanie, Statele Unite și România, ar trebui să fie însărcinată să vegheze la repatrierea tuturor prizonierilor români.

8. Controlul și garantarea executării Tratatului

Tratatul de Pace trebuie pus sub protecția dreptului, el trebuie deci să cuprindă o clauză care să prevadă că orice diferend privitor la interpretarea sau aplicarea lui va fi supus Curții Internaționale de Justiție.

Spre a se evita ca asemenea diferende să se poată ivi și pentru a înlesni executarea obligațiunilor reciproce potrivit textului și în spiritul tratatului, este necesar de a se institui o comisiune de control compusă din principalele trei Puteri semnatare și România.

Este de asemenea indispensabil să se specifice că, clauzele din tratat, care garantează independența României, securitatea ei și drepturile imprescriptibile ale cetățenilor ei, angajează răspunderea comună a celor trei principale Puteri Aliate.

III

Observațiunile cuprinse în acest memoriu au drept scop să contribuie la definirea sensului exact al păcii, a cărei încheiere poporul român o dorește în mod arzător.

Dacă s-au menționat aici condițiunile armistițiului, scopul a fost de a reaminti că România s-a supus voinței Națiunilor Unite, exprimată în termeni severi dar preciși; pare just ca Tratatul de Pace, inspirat de o voință identică, să se exprime cu aceeași precizie. Pacea trebuie să restabilească dreptul și încrederea; ea trebuie să asigure viața națiunilor și să înlesnească fiecărui popor îndeplinirea sarcinii care-i revine. Poporul român știe că mijloacele de care va dispune pentru îndeplinirea îndatoririlor imperioase care-i incumbă vor depinde de realitatea asigurărilor ce-i vor fi date și mai ales de modul cum va fi garantată independența sa politică și economică.

Prima datorie a unui „Stat limitrof“ este de a servi pacea cu lealitate, străduindu-se să risipească neînțelegerile care întrețin între națiuni o încordare primejdioasă. Aceste state, situate într-o regiune unde s-a jucat, timp de secole, echilibrul Europei și unde, în zilele noastre, ar putea fi pecetluită pacea lumii, au sarcina de a forma o punte de unire între Răsărit și Apus; astfel, ele vor înlesni înțelegerea indispensabilă dintre Marile Puteri și dintre marile curente care pot crea legături și valori noi în cadrul comunității umane. Poporul român este dornic să aducă în îndeplinirea acestei sarcini voința sa fermă de a câștiga încrederea popoarelor din U.R.S.S., dovedindu-le o prietenie sinceră, întreaga sa înțelegere și o credință statornică angajamentelor sale; el este gata de asemenea să-și dovedească simpatia și interesul constant care îl leagă de națiunile și de ideile Occidentului.

A doua datorie care incumbă statelor mijlocii și mici din răsăritul Europei, este aceea de a subordona interesele care le-ar mai putea despărți încă, marilor probleme pe care le au de rezolvat în comun și de care depinde locul ce-l vor ocupa într-o organizațiune mondială. Poporul român este gata să colaboreze într-un spirit de înțelegere cu toți vecinii săi.

În același spirit, el este gata să îndeplinească o a treia datorie: aceea de a respecta în mod scrupulos Legea Națiunilor.

Țările mijlocii și mici, puse sub protecția Dreptului, au un interes capital de a apăra și de a întări ideea de Drept: rolul lor este de a veghea neîncetat ca legea să fie respectată și aplicată în mod riguros; astfel ele își asigură și își justifică existența și libertatea, îndeplinind o funcțiune esențială în Organizațiunea Internațională.

29 iulie 1946

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 166/1946, f. 1-43.

1946 iulie 30, București. Observațiile formulate de diplomații români acreditați Conferinței de Pace de la Paris asupra proiectului de Tratat de Pace dintre Națiunile Unite și România, întocmite de Conferința miniștrilor de externe ai Puterilor Aliate.

Observațiuni
asupra proiectului de Tratat de Pace dintre
Națiunile Unite și România

Domnule vicepreședinte al Consiliului,

Procedând, potrivit însărcinării primite de la Domnia voastră, la examinarea proiectului de Tratat de Pace întocmit de Conferința miniștrilor de externe ai Puterilor Aliate și comunicat celor 21 de Națiuni Unite la 18 iulie, avem onoarea a vă supune următoarele observațiuni:

Preambul. Proiectul Tratatului (ca și diferite articole din cuprinsul lui) menționează numai că România a rupt relațiunile și a purtat război contra Germaniei, fără a specifica și Ungaria. Această redactare este în contradicție cu art. 1 al Convențiunii de Armistițiu, care vorbea de Germania și Ungaria, și nesocotește starea de drept și de fapt.

Socotim necesar ca Delegațiunea noastră să ceară și menționarea Ungariei, atât în interesul adevărului istoric, cât și în acela al pretențiilor noastre financiare față de Ungaria. Mențiunea își găsește de altfel justificarea și în art. 8 al Tratatului întocmit de Guvernele Aliate.

Al. 3. Textul alineatului 3 al Preambulului este defectuos. România a participat la război, alături de Națiunile Unite, nu numai după ce s-a încheiat, la 12 septembrie 1944, Armistițiul, ci încă de la 24 august 1944. Și acesta este un adevăr istoric foarte important, care trebuie să figureze în Tratat. Propunem deci să se ceară ca textul să fie modificat în modul următor:

„... qu-elle a rompu ses relations avec l'Allemagne et ses satellites, qu-elle a conclu, le 12 septembre 1944, un armistice... et qu-elle a pris une part active à la guerre contre l'Allemagne et la Hongrie“.

Art. 1. Alineatul 2 care vorbește de „acordul sovieto-român din 28 iunie 1940“ pare inoportun din motive asupra cărora nu e necesar a insista, dat fiind că alineatul 1 menționează frontierele „care existau la 1 ianuarie 1941“ și se referă la o hartă anexată, s-ar putea cere suprimarea integrală a alineatului 2 ca fiind superflu.

Art. 4. Dispozițiunea care prevede că România se obligă să completeze măsurile de abolire a discriminărilor rasiale pare cu atât mai inutilă cu cât nu se precizează completările pe care Aliații le-ar considera necesare. Credem că este locul să se insiste pentru suprimarea acestui pasaj, sau cel puțin pentru introducerea adausului: „... s'engage à compléter, s'il y a lieu“.

Art. 7. Ar fi cazul, credem, să se exprime Aliaților speranța că cel puțin textul Tratatului cu Ungaria va fi comunicat României spre a putea prezenta eventuale observațiuni.

Art. 8. Dat fiind că acest articol se mărginește a statua încetarea stării de război dintre România și Ungaria, fără a menționa clauzele a căror inserare a fost cerută de Guvernul român prin memoriul nr. V, și fără a preciza menținerea în vigoare a unor clauze esențiale ale Tratatului de la Trianon, cum sunt de pildă cele relative la regimul apelor, socotim indispensabil să se stabilească dacă aceste clauze au fost inserate în proiectul de Tratat de Pace dintre Aliați și Ungaria. În cazul – de altfel probabil – că aceste precizuni nu au fost inserate în acel Tratat, va fi necesar să se insiste pentru luarea în considerare a Memoriului nr. V și pentru reconducțiunea expresă a unora din clauzele Tratatului de la Trianon. În acest scop, Delegațiunea noastră va avea nevoie de un expert juridic deosebit de competent.

Art. 11. Sub rezerva observațiilor ce urmează a fi eventual formulate de Marele Stat Major, socotim că dispozițiunea relativă la limitarea armamentului ar trebui să precizeze procedura și modul după care se vor stabili cantitățile de materiale de război „în excedent“.

Art. 16. Ținând seama de faptul că România nu a capitulat necondiționat și că a adus o importantă contribuție militară Națiunilor Unite după 23 august 1944, dispozițiunile articolului 16 par contrarii echității. Ar fi locul să se insiste ca materialul de război „în excedent“, fie de proveniență aliată, fie de proveniență germană – material care în ambele cazuri a fost achitat de Statul român – fie românesc, să fie distrus de noi, eventual sub control aliat, ceea ce ne-ar da puțința de a utiliza cel puțin materia primă a acestui armament, sau – în cazul că materialul va fi predat Aliaților – valoarea lui să fie trecută în creditul României. De altfel, alineatul 3 al acestui articol menționează eventualitatea distrugerii armamentului în chestiune.

Art. 20. al. 1. Formula „aussitot que possible“ pentru repatrierea prizonierilor de război români pare prea elastică. Dat fiind că numeroși militari români de toate gradele sunt menținuți în captivitate, deși ostilitățile s-au încheiat de peste un an, mulți din ei fiind făcuți prizonieri după ce România încetase lupta contra Aliaților, credem că s-ar da o mare satisfacție sentimentului public dacă s-ar insista pentru fixarea unui termen de repatriere.

Art. 21. Ne îngăduim a supune aprecierii guvernului dacă, spre a da o valoare precisă dispozițiunei privitoare la retragerea forțelor aliate de ocupație, nu ar fi util să se insiste pentru fixarea unui plafon al forțelor armate ce vor fi menținute pentru asigurarea liniilor de comunicații cu zona sovietică din Austria.

Art. 22. Alineatul 2 al acestui articol cuprinde o dispoziție nouă care nu figura în Convențiunea de Armistițiu. Experții financiari ai guvernului vor avea să examineze dacă această clauză stipulând o paritate fixă în aur a dolarului, nu reprezintă o agravare sau o contrazicere a dispozițiilor din art. 3 al Convențiunii româno-sovietice din 16 ianuarie 1945 privitoare la executarea articolului 11 din Convențiunea de Armistițiu, articol care prevedea ca bază de calcul prețurile mondiale în dolari 1938, cu o majorare de 10 % sau 15 %.

Art. 23, al. 2. Dispozițiunea acestui alineat este primejdioasă și inechitabilă deoarece s-ar putea aplica eventual unei părți din stocul metalic

B.N.R. și deoarece nu ține seamă că în privința bunurilor de proveniență aliată primite de la Puterile Axei, România a fost un achizitor de bună credință și a achitat, sub o formă sau alta, valoarea lor.

Socotim că în acest domeniu ar trebui să se insiste pentru aplicarea principiului dreptului comun potrivit căruia terțiul achizitor de bună credință are dreptul la contravaloarea bunurilor restituite proprietarului legitim, sau cel puțin la regres contra autorului înstrăinării, în speță Puterile Axei.

al. 4. Dat fiind că o parte din bunurile aliate aflate pe teritoriul român au fost ridicate de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic), ar trebui să se precizeze că Statul român nu este ținut decât la restituirea bunurilor aflate în prezent în posesiunea lui.

În al doilea rând pare injust ca repararea acestor bunuri să fie pusă în sarcina Statului român, dat fiind că, mai ales în cazul materialului rulant, obiectele nu au fost folosite de Statul român ci de Puterile Axei pe teritoriul lui. S-ar putea cel mult recunoaște obligația de a restitui obiectele în starea în care au fost aduse în România.

al. 6. Dispozițiunile acestui alineat sunt inoperante, Guvernul român neavând puteri de jurisdicție pe teritoriul altor state, spre a constrânge pe supușii săi la restituirea bunurilor aliate ce le dețin.

al. 8. Fiind vorba de bunuri luate de Puterile Axei, obligația de a dovedi lipsa constrângerii nu poate fi pusă, în mod echitabil, în sarcina Statului român, principiul general de drept fiind că terțiul achizitor este prezumat de bună credință, dovada constrângerii ar trebui să incumbe Statului reclamant.

Art. 24. Alineatul acesta ridică o chestiune extrem de gravă. În timpul ocupării unora dintre țările aliate, Germania a obținut prin constrângere cedarea unor drepturi sau interese aliate din România. Aceste cesiuni s-au făcut în mai multe cazuri fără știința sau intervenția Statului român, care a fost pus în fața unor fapte împlinite. Aparține Statelor Aliate interesate să declare nule asemenea tranzacțiuni, nulitate care atrage automat toate efectele și față de Statul român. Nu este însă în putința României să anuleze tranzacțiuni efectuate în afara teritoriului ei.

Oricum ar fi, chestiunea este agravată prin împrejurarea că, în baza Acordului de la Potsdam, drepturile aliate trecute prin constrângere, în timpul războiului, în proprietate germană, au fost trecute în posesiunea Guvernului sovietic, fără a ține seamă de drepturile foștilor proprietari legitimi aliați. Guvernul român nu este în măsură să restabilească aceste drepturi. Chestiunea urmează să fie clarificată între Guvernele aliate interesate și Guvernul sovietic, România putându-se declara dinainte de acord cu soluția la care se va ajunge.

Credem că Delegația noastră ar trebui să prezinte Conferinței de Pace un memoriu amănunțit în această privință.

al. 4. Propunerea americană, aprobată și de Marea Britanie și de Franța, prevede obligația de a despăgubi pe Aliați pentru toate daunele de război, indiferent de cauza lor (lit. a și d.). Socotim că este locul să se insiste pentru a excepta daunele cauzate de forțele terestre, aeriene și navale

germane și ungare începând de la 24 august 1944, data ralierei României la cauza Națiunilor Unite.

Mai credem necesar să se ceară, la lit. a, adăugirea următoarei dispozițiuni:

„Dacă supusul unei Națiuni Unite a primit, în timpul războiului sau după încheierea Armistițiului, din partea Statului român sau din ordinul acestuia, avansuri, credite sau alte înlesniri pentru repararea daunelor și repunerea în funcțiune a bunurilor, valoarea acestor avansuri, credite sau înlesniri va fi dedusă din suma daunelor, la valoarea lor din momentul când au fost plătite, adică ținând seamă de raportul din acel moment între daunele suferite și sumele acordate. Dacă este vorba de credite, obligația rambursării lor va trece asupra Statului român“.

al. 6. Spre a putea aprecia consecințele acestui alineat pentru România, este necesar ca Ministerul de Finanțe să stabilească dacă, după încheierea Armistițiului, s-a aplicat vreun impozit pe capital pentru susținerea războiului, pentru susținerea forțelor de ocupație, sau pentru reparații.

În mod general, ar fi util ca Delegația noastră să caute să obțină cât mai multe adeziuni la Conferință pentru propunerea sovietică tinzând la reducerea la o treime a despăgubirilor cerute de Aliați.

Art. 25. Ar trebui să se specifice ce se înțelege prin termenul „*avoirs allemands*“. Aceasta fiindcă, cu prilejul diverselor aplicațiuni ce au avut deja loc în România, Guvernul sovietic interpretează că acest termen înseamnă numai activele, și în consecință a refuzat să se recunoască pasivele ce grevează bunurile foste germane. Dacă interpretarea sovietică este acceptată, considerăm că trebuie neapărat să se prevadă ce devin sarcinile ce eventual grevează bunurile germane din România transferate Sovietelor și constituite în favoarea unor cetățeni aliați. Fără această precizare, riscăm să plătim noi, pe baza art. 24 din Tratat, toate creanțele pe care supușii aliați le-ar avea față de bunurile germane din România, creanțe pe care Sovietele refuză să le onoreze.

Legea noastră nr. 182 din 21 martie 1946 pare să consacre teza sovietică când afirmă la art. 4 că „*orice pretențiuni față de U.R.S.S. sau de instituțiile sovietice, atât în prezent cât și în viitor, în privința activelor germane în patrimoniul U.R.S.S., sunt și rămân excluse*“.

E greu de presupus că acesta a fost sensul deciziunilor de la Potsdam care, luate în afara României, nu îi puteau impune sarcini neconsimțite de ea.

Art. 26. Importanța acestui articol referitor la bunurile românești în țările aliate, impune, după părerea noastră, prezentarea unui memoriu deosebit, bine documentat. Cu întocmirea lui ar putea fi însărcinat telegrafic dl ministru I. Crristu.

Art. 27. Această propunere, indiscutabil favorabilă, ar trebui pe cât posibil completată – spre a-și produce toate efectele – adăugând cuvântul „*biens*“ și cuvintele „*droits et intérêts*“.

Al. 2. Din aceleași considerații, dispoziția al. 2 ar trebui și ea extinsă asupra bunurilor românești luate cu forța de germani după 24 august 1944, oriunde s-ar găsi în prezent. În felul acesta bunurile românești aflate în prezent în Ungaria sau Austria ar fi și ele cuprinse în această dispoziție.

Este probabil că Guvernul sovietic va admite fără dificultate aceste completări. Ar trebui de asemenea să se insiste ca identificarea bunurilor românești din Germania, Ungaria și Austria și din alte țări, să poată fi făcută de Comisiuni românești.

Propunerea delegațiilor Marii Britanii, Statelor Unite și Franței.

Dispozițiunea cuprinsă în această propunere este una din cele mai grele și nedrepte din întregul Tratat.

Nu există nici o bază de drept pentru a lipsi România de justele ei pretențiuni împotriva Germaniei, după cum nu este drept a lăsa hotărârea asupra acestor pretențiuni la discrețiunea Puterilor ocupante din Germania.

Ceea ce dă un aspect și mai arbitrar acestor dispozițiuni este că ele fixează data de 3 septembrie 1939 ca limită pentru recunoașterea drepturilor câștigate anterior. Or, România nu a intrat în război decât la 22 iunie 1941 și a fost neutră până la această dată. Ar trebui deci să nu sufere un mare prejudiciu pe durata perioadei neutralității.

Este de asemenea profund nedrept să nu se recunoască României titlu la despăgubiri pentru daunele provocate de Germania (și Ungaria) după 23 august 1944.

Credem că toate insistențele vor trebui depuse spre a lămuri celor 21 de State participante la Conferință nedreptatea acestor dispozițiuni.

Art. 29. Dispozițiunea ca România să renunțe la orice pretențiuni împotriva Puterilor Aliate pentru măsurile luate de ele după 1 septembrie 1939 este nedreaptă și imorală. În special, sunt inechitabile dispozițiunile alineatului 1, punctelor c și d, și alineatul 5.

În perioada de la 3 septembrie 1939 până la 22 iunie 1941 România a fost neutră. Se poate concepe ca măsurile luate față de România după 22 iunie 1941 chiar de state cu care țara noastră nu a fost în război nici după această dată, să nu dea drept la pretențiuni din partea României nici împotriva acestor state însă este de neconceput ca măsurile luate de Aliați față de România și daunele cauzate ei în perioada neutralității, să nu dea drept la pretențiuni de trecut în creditul României. În această privință, România este calificată să ceară același tratament ca toate statele neutre.

al. 4. Dispozițiunea acestui alineat este fără obiect în ce privește România, deoarece moneda militară aliată emisă pe teritoriul României a fost răscumpărată de Statul român încă de la 1 decembrie 1944, dată de la care toate plățile aliate au fost făcute în monedă românească pusă la dispoziție de Statul român.

Propunerea Delegației sovietice.

Art. 31. Deși un acord nu a intervenit încă între Puterile Aliate în privința Comisiunii de Conciliațiune, este de observat că propunerea sovietică nu include în competiția acestei Comisiuni diferendele relative la aplicarea Anexelor nr. 4, 5 și 6 ale Tratatului.

Crede, că ar fi util să se obțină de la Guvernul sovietic adăugirea acestor diferențe – așa cum cere și Franța – în cazul că cele trei Anexe în chestiune vor fi menținute în Tratatul definitiv.

Art. 36. Propunerea anglo-americană pare mai bună și mai conformă cu condițiunile necesare de obiectivitate, decât cea sovietică. În adevăr, recursul în ultimă instanță la Curtea de Justiție Internațională pentru diferențele privitoare la interpretarea sau executarea Tratatului, prezintă mai multe garanții de imparțialitate decât recursul la Comisiunea celor trei miniștri Aliați acreditați la București. Admiterea propunerii sovietice ar însemna ca Aliații să fie și judecător și parte în asemenea diferențe dacă ele decurg dintr-o controversă între Aliați de o parte și Statul român de altă parte.

Este evident că propunerea Guvernului sovietic urmărește să rezerve Uniunii Sovietice dreptul de veto de care nu dispune la Curtea de Justiție. Totuși credem că ar fi de insistat ca să se admită o altă instanță de recurs decât Comisiunea celor trei șefi de misiune din București.

Anexa IV A. Întrucât copia de care dispunem nu indică pasajele la care se referă rezerva sovietică privitoare la punctul 4, semnificația ei urmează a fi examinată separat.

B. Propunerea Delegațiunii britanice relativă la asigurări pare a comporta sarcini destul de grele. Dat fiind caracterul tehnic al acestui capitol, el a fost predat dlui Marius Drăgulescu, Director General al Asigurărilor și Creditului din Ministerul Economiei Naționale, spre a-și formula observațiile. Aici ținem să arătăm totuși că dispozițiunea alineatului 1 din propunerea britanică, care impune Statului român obligația de a nu aplica societăților străine dispozițiuni legislative „mai oneroase” decât cele în vigoare la începutul războiului, trebuie combătută întrucât pe de o parte ar crea societăților străine o pozițiune privilegiată, iar pe de altă parte ar stingeri pentru viitor dreptul suveran de legiferare al Statului român.

C. Propunerea britanică din această anexă este în contradicție cu dispozițiunile art. 24 din Tratat care prevede restituirea vaselor „în starea în care se găsește în prezent”.

Este de asemenea în contradicție cu art. 9 din Convențiunea de Armistițiu care ne-a obligat să punem la dispoziția Comandamentului Aliat vasele Aliaților, pentru scopurile războiului. România este deci în drept să ceară a nu fi obligată să repare vasele folosite de Aliați după Armistițiu, și nici să plătească despăgubiri pentru lipsa lor de folosință.

D. Observațiuni generale. În chestiunea indemnizațiilor datorate industriei de petrol străine de la noi, fie că chestiunea ar fi tratată în cadrul general al art. 24, fie că ar face obiectul unor dispoziții speciale precum prevede propunerea britanică în anexa IV D, credem că răspunderea noastră ar trebui să se limiteze la pagubele derivând din actele Guvernului român: confiscări, prelevări de produse sau de materiale, fie înainte, fie în executarea Armistițiului și neachitate etc., sau din diverse fapte de război, cu excluderea daunelor pricinuite de bombardamentele aeriene aliate.

Am putea argumenta că dacă am fi fost în război de la început de partea Națiunilor Aliate, industria de petrol ar fi fost voluntar distrusă de noi, așa cum s-a petrecut în 1916 și precum prevedeau măsurile luate de comun

acord cu Franța și Anglia în 1939 în ipoteza că România ar putea fi ocupată de Germania.

Războiul purtat de România alături de Germania nu numai că nu a dăunat industriei de petrol dar a prezervat-o în măsura în care ea nu a fost atinsă de bombardamentele Alianților. Iar bombardamentele acestora au avut loc mai ales pentru a împiedica aprovizionarea Germaniei. Ele se pot asemăna cu cele efectuate de Alianți asupra rafinăriilor și depozitelor de petrol din Franța, Belgia și Olanda.

Situația industriei de petrol din România (străină sau indigenă) ar fi fost astăzi infinit mai rea dacă România s-ar fi găsit angajată într-un război împotriva Germaniei de la început, și cel puțin tot atât de rea dacă ar fi fost ocupată de Germania fără rezistență, ca de pildă Cehoslovacia sau Danemarca. Numai o Românie a cărei neutralitate să fi fost respectată de Germania în decursul războiului ar fi putut prezerva industria de petrol, și așa ceva nici nu se poate concepe.

Așa fiind, pagubele industriei de petrol nu pot fi asimilate cu pagubele aduse la alte categorii de bunuri aliate și în consecință despăgubirile cuvenite industriei de petrol de pe urma bombardamentelor aeriene aliate urmează să fie imputate exclusiv asupra Germaniei, răspunderea României în acest domeniu limitându-se la pagubele decurgând din toate celelalte fapte de război.

Întregul capitol a fost comunicat și Ministerului Minelor și Petrolului, spre a-și formula, de urgență, observațiunile.

Ținem să adăugăm că dispozițiunea din al. 8 al propunerii britanice este incompatibilă cu drepturile suverane ale Statului român. Ar trebui să se obțină încadrarea acestei dispoziții în principiile generale reglementând munca străinilor în România.

Anexa V. Propunerea britanică din această anexă este o reproducere a clauzelor corespunzătoare din Tratatul de la Versailles. Pentru observațiunile de prezentat ne referim la avizul anexat al Consiliului Juridic.

Va fi în orice caz de așteptat textul asupra căruia Alianții se vor pune de acord.

Anexa VI. Dispoziția de la sfârșitul alineatului 2 care obligă România a accepta toate recomandările Guvernelor aliate privitoare la revizuirea deciziunilor tribunalelor de priză nu este compatibilă cu drepturile suverane ale Statului român. Credem că ar trebui să căutăm a obține ca eventualele divergențe privitoare la asemenea recomandări să fie rezolvate de comisiunea de conciliațiune.

Ne găsim în prezența a trei propuneri diferite: una americano-sovietică, una franceză și una britanică.

Cea mai clară redactare este cea franceză, care nu diferă, în ce privește fondul, de cea americano-sovietică. Credem, de acord cu Consiliul Juridic, că dreptul de revizuire a sentințelor ar trebui limitat numai la cazurile când supusul aliat nu a fost prezent, sau a fost lipsit de apărare. Revizuirea proceselor în cazurile când apărarea nu a fost făcută în mod satisfăcător ar duce la revizuirea tuturor proceselor, inclusiv acelea în care supusul aliat a fost de față și asistat de avocați.

În ce privește propunerea britanică, dispoziția din alineatul 1 comportă o încălcare a suveranității Statului român.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 78, f. 1-14.

26

1946 «iulie-octombrie», București. Memoriul Guvernului român adresat Conferinței de Pace de la Paris, privitor la condițiile Tratatului de Pace între România și Puterile Aliate și la pretențiile Ungariei față de România.

Memoriu privitor la condițiile Tratatului de Pace între România și Puterile Aliate și la pretențiunile Ungariei

Prin hotărârea luată în unanimitate în ședința din 7 mai 1946 la Conferința de la Paris, cei patru miniștri ai Afacerilor Străine ai Marilor Puteri Aliate au înserat în proiectul de Tratat de Pace cu România o clauză prin care – odată cu declararea drept nulă și neavenită a „sentinței arbitrale“ dată de Puterile Axei la 30 august 1940 cu privire la Transilvania – frontiera României cu Ungaria este restabilită pe linia de la 1 ianuarie 1938.

Guvernul român nu poate aminti această hotărâre fără a exprima Guvernelor Puterilor Aliate adâncă satisfacție și recunoștință a întregii națiuni române pentru acest act de dreptate.

În mod neașteptat, această hotărâre atât de logică, de justă și de conformă cu angajamentele reciproce intervenite între România și Puterile Aliate cu ocaziunea tratativilor și încheierii Convențiunii de Armistițiu din 12 septembrie 1944, a provocat însă la Guvernul ungar reacțiuni pe care nimic nu le legitimează și a determinat numitul guvern să întreprindă o amplă acțiune diplomatică și de propagandă, spre a încerca să conteste temeinicia hotărârii și a formula pretențiuni absurde de natură să reînvie, sub o formă sau alta, nedreptul Dictat de la Viena.

Deși pretinde a se fi desolidarizat de politica vechiului regim din Ungaria, atât de funestă pentru națiunile din Bazinul dunărean, care timp de secole au suferit jugul imperialismului maghiar, ca și pentru Ungaria însăși, Guvernul democrat ungar, în contradicție cu asigurările sale de renunțare la acel imperialism și de adoptare a unei sincere politici de colaborare economică, culturală și socială cu statele vecine, nu se dă în lături de a adopta principiile și metodele Ungariei de altă dată, care au constituit un atât de grav obstacol pentru întărirea păcii și dezvoltarea unei rodnice colaborări în această parte a Europei.

Guvernul român trebuie să constate cu durere că sub raportul dreptului la viață liberă, ferită de veșnice agitațiuni și presiuni, Ungaria nouă nu a învățat nimic din erorile regimurilor trecute și nu știe să uite nimic din ideile și aspirațiunile greșite rezultate dintr-o îndelungată cultivare a

credinței într-o misiune deosebită și într-un rol de conducere, prin nimic justificat, în Bazinul dunărean.

În adevăr, toate argumentele invocate de Guvernul ungar în această acțiune, toate pretențiunile și soluțiile formulate de el, ca și metodele prin care încearcă a câștiga bunăvoința cercurilor politice și opiniei publice din țările aliate, nu sunt decât o reeditare, până în cele mai mici amănunte, a celor folosite în trecut și îndeosebi după tratatele de pace din 1919-1920 de vechiul regim quasi-feudal al Ungariei pentru a răsturna opera de dreptate săvârșită prin aceste tratate. Până și arma campaniilor de exagerări calomnioase pe tema regimului minorității ungare din țările vecine, armă sistematic folosită de propaganda maghiară în perioada dintre cele două războaie și care a contribuit atât de mult la fatala evoluție a situației din Europa Centrală în ajunul și în timpul ultimului război, este pusă cu dezinvoltură în slujba propagandei Guvernului maghiar actual. Singura deosebire este că, în timp ce în perioada dintre cele două războaie, acțiunea dizolvantă a vechiului regim maghiar se îndrepta deopotrivă contra celor 3 state vecine, Jugoslavia, Cehoslovacia și România, care liberaseră teritoriile locuite în majoritate de naționali lor, acțiunea actuală se îndreaptă exclusiv împotriva României. Acest singur fapt este de natură a dovedi cât de factice, de puțin sinceră și de oportunistă este această acțiunea a Ungariei.

Pretențiile și acuzațiile ridicate de Guvernul ungar la adresa Guvernului român sunt profund descurajante pentru Guvernul român care, de la constituirea sa și până azi nu a încetat de a depune serioase eforturi pentru a stabili cu regimul democratic din Ungaria condițiuni de prietenească colaborare pe baze foarte largi și a pus totodată în aplicare, cu energie și cu sacrificii interne care nu sunt de nesocotit, un regim de amplă satisfacere a drepturilor populației maghiare din Transilvania, regim care, prin larghețea lui, este aproape fără precedent în Europa Centrală.

Făcând aceste constatări, Guvernul român, după ce a evitat cu scrupulozitate în ultimul timp orice discuție susceptibilă de a împiedica desăvârșirea operei de apropiere la care aspiră față de toate statele vecine și pentru care a dat numeroase dovezi concrete se crede dator, față de înaltul for chemat să stabilească condițiile de pace și față de sine însuși, să ia în mod limpede atitudine cu privire la acțiunea și argumentele prin care Guvernul ungar caută să clatine convingerea Puterilor Aliate și a opiniei publice europene despre temeinicia hotărârii luate de Consiliul celor patru miniștri ai Afacerilor Străine.

Prin nota și cele 5 memorii remise de Guvernul român la 15 aprilie 1946 Secretariatului Comisiunii Miniștrilor Afacerilor Străine Aliate și Adjuncților lor, Guvernul român a expus, cu toată probitatea și sobrietatea, aspectele reale ale chestiunii Transilvaniei, ale problemei frontierei dintre România și Ungaria îndeosebi, și importanța contribuției militare și economice aduse de România alături de Puterile Aliate în perioada de la încheierea Armistițiului și până la terminarea ostilităților generale. Totodată expunea cererile sale legitime de a primi reparațiuni din partea Ungariei, precum și chestiunile care, în urma războiului purtat de România

alături de Puterile Aliate contra Ungariei și Germaniei, trebuie, după părerea sa, inserate în Tratatul de Pace cu Ungaria.

În cele ce urmează, Guvernul român supune binevoitoarei atențiuni a Puterilor Aliate o serie de date și argumente suplimentare, a căror prezentare o impune acțiunea sus-arătată a Guvernului ungar.

Partea I-a
Considerațiuni juridice și politice
Sensul juridic al Convențiunii de Armistițiu
din 12 septembrie 1944

Convențiunea de Armistițiu între Puterile Aliate și România este un act juridic complex, rezultat al negocierilor purtate în cursul anului 1944 de delegații opoziției din România cu cele trei guverne ale principalelor Puteri Aliate. Stabilind consecințele pe care Puterile Aliate au înțeles să le impună României de pe urma nefericitului război dus fără consultarea poporului român și împotriva sentimentelor lui, de regimul de dictatură, ea fixează totodată condițiile politice și militare ale colaborării României cu Puterile Aliate, în scopul „de a restaura independența și suveranitatea României“.

Această Convențiune de Armistițiu, consacrand o răsturnare efectivă de alianțe, nu este deci un simplu act de încetare a ostilităților, în sensul consacrat al Convențiunilor de Armistițiu, ci un act cu caracterul dublu al unei convențiuni de încetare de ostilități și a unei convențiuni de colaborare militară și politică. Mai mult încă, ea constată și consacră o stare de fapt ce s-a produs cu trei săptămâni înainte de semnarea convențiunii și care se găsea în momentul semnării în plină desfășurare.

În adevăr, art. 1 al Convențiunii de Armistițiu cuprinde mai multe constatări ale căror implicațiuni juridice sunt categoric distincte. Iată aceste constatări:

a) Cu începere de la 24 august 1944 România a încetat cu totul operațiunile militare împotriva U.R.S.S. pe toate teatrele de război și a ieșit din războiul împotriva Națiunilor Unite.

b) România a rupt relațiile cu Germania și sateliții săi, a intrat în război și duce războiul alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei, în scopul de a restaura independența și suveranitatea României.

În fapt deci, România devenea, dacă nu aliată, desigur cobeligerantă, alături de Puterile Aliate. Starea de război intervenită între România de o parte, Germania și Ungaria de altă parte și ostilitățile purtate efectiv alături de Puterile Aliate, nu pot fi interpretate altfel.

c) România se angaja să participe la aceste operațiuni cu nu mai puțin de 12 Divizii. Operațiunile aveau să fie purtate sub conducerea generală a Înaltului Comandament Aliat.

Această obligație a fost larg împlinită și chiar sensibil depășită de România. De fapt ea a pus în serviciul cauzei comune a Puterilor Aliate toate forțele ei militare și toate rezervele și utilajul ei economic. Guvernul român se abține de a recapitula importanța acestei contribuțiuni și jertfele ce au decurs din ea. Ele sunt expuse în memoriul despre „Efortul militar

și economic al României în războiul contra Germaniei și Ungariei“ remis Conferinței celor patru Miniștri de Externe.

Aceasta fiind situațiunea, Convențiunea de Armistițiu nu poate fi și nu este pentru România numai o sursă de obligațiuni, sacrificii și sancțiuni decurgând din rezultatele inevitabile ale nefericitului război dezlănțuit de regimul de dictatură împotriva Națiunilor Unite, ci și un izvor de drepturi indiscutabile derivând din cobeligeranța de fapt și din serviciile efective aduse cauzei comune a Națiunilor Unite.

Mai mult încă, Convențiunea de Armistițiu, prin unele condițiuni politice ce conține, are caracterul unor adevărate preliminarii de pace. Făcând parte integrantă din ansamblul condițiunilor care au determinat acceptarea și semnătura României, aceste stipulațiuni politice au valoarea unor angajamente definitive ce nu așteaptă decât a fi reproduse în Tratatul de Pace și a căror readucere în discuție ar însemna a frustra România și de premisele consimțământului ei și de răsplata marilor sacrificii aduse de ea în baza tocmai a acestui complex de stipulațiuni.

Articolul 19 al Convenției de Armistițiu

Una din aceste dispozițiuni esențiale de natură politică este aceea conținută în articolul 19 al Convenției de Armistițiu, care are următorul cuprins:

„Guvernele Aliate socotesc hotărârea Arbitrajului de la Viena, cu privire la Transilvania, ca nulă și neavenită și sunt de acord ca Transilvania (sau cea mai mare parte a ei), să fie restituită României sub condiția confirmării prin Tratatul de Pace, și Guvernul sovietic este de acord ca forțele sovietice să ia parte în acest scop, în operațiuni militare, conjugate cu România, contra Germaniei și Ungariei“.

Importanța cu totul deosebită a acestei dispozițiuni, pentru România, impune o analiză amănunțită a semnificației ei.

1. Textul articolului 19 este reproducerea fidelă a unuia din punctele comunicate de comun acord de Guvernele Aliate emisarilor opoziției române, în negocierile duse la Cairo în primăvara și vara 1944. Este necesar de a aminti că, împreună cu celelalte câteva puncte comunicate de Puterile Aliate cu acel prilej, această condițiune a constituit însăși baza hotărârii curajoase a Suveranului României și a partidelor democratice de a scoate România din război și de a o alătura Puterilor Aliate.

Nedreptatea făcută României de Puterile Axei, după instigațiile și amenințările Ungariei, prin Dictatul de la Viena din 1940 – dictat prin care peste 1300000 români, reprezentând majoritatea locuitorilor teritoriului răpit României, au fost supuși din nou unor persecuții de nedescris și unei necruțătoare politici de brutalități, deznaționalizare și pauperizare din partea regimului de atunci al Ungariei, – a apăsât atât de greu asupra sentimentului poporului român încât hotărârea Puterilor Aliate de a considera nul și neavenit acest act de forță, săvârșit la adăpostul și în interesul războiului Axei și respins cu indignare de conștiința întregii națiuni române, a fost unul din principalii factori determinanți ai umanității și entuziasmul cu care poporul român și armata lui au acceptat toate jertfele acțiunii militare purtate alături de Puterile Aliate.

Încetarea pură și simplă a ostilităților României împotriva Națiunilor Unite și dezarmarea trupelor germane de pe teritoriul ei, prin avantajile strategice hotărâtoare ce atrăgea pentru armatele aliate, ar fi constituit un element suficient pentru a servi drept bază unui armistițiu între România și Puterile Aliate. Condițiunile impuse României drept consecință a războiului alături de Puterile Axei constituiau un preț destul de greu pentru acest rezultat. Dovada că este așa e Convențiunea de Armistițiu dintre Puterile Aliate și Finlanda, încheiată în condiții similare și care nu a impus Finlandei obligația unei colaborări militare și a unor jertfe speciale.

Eliberarea și reîncorporarea Transilvaniei de Nord, pe nedrept răpită României, a constituit deci elementul hotărâtor al cooperării militare nelimitate din partea României alături de Puterile Aliate. Această cooperare, depășind de altfel sensul condițiunilor comunicate de Puterile Aliate înainte de ieșirea României din război, nu s-a mărginit la acțiunea dusă alături de eroica armată sovietică până la recucerirea teritoriilor românești ocupate de Ungaria, ci a fost continuată, cu noi sacrificii, până la completa înfrângere a Ungariei și Germaniei. De la 25 octombrie 1944, data completei eliberări a teritoriului României până la capitularea Germaniei la 12 mai 1945, armata română a continuat să lupte pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei. Sfârșitul operațiunilor găsea trupele române în plină ofensivă în centrul Moraviei. Este util de amintit următorul pasagiu din Proclamația prin care M.S. Regele Mihai I anunța poporul român, în noaptea de 23 august 1944, hotărârea României de a înceta ostilitățile și de a se alătura Puterilor Alite, Proclamație care, în așteptarea încheierii armistițiului înfăptuită la 12 septembrie 1944, a constituit pentru poporul și armata română temeiul acțiunii sale entuziaste în serviciul cauzei Națiunilor Unite:

„Națiunile Unite ne-au garantat independența Țării și neamestecul în treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea Dictatului de la Viena prin care Transilvania ne-a fost răpită... Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizând toate forțele națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru eliberarea pământului Transilvaniei noastre de sub ocupație străină“.

2. Articolul 19 al Convențiunii de Armistițiu conține, este adevărat, o rezervă: „Guvernele aliate... sunt de acord ca Transilvania (sau cea mai mare parte a ei) să fie restituită României“.

a/ O primă observație se impune cu privire la acest text: cuvântul Transilvania definește aci numai teritoriul ce fusese răpit României prin Dictatul de la Viena, a cărui nulitate era proclamată în aceeași frază. Numai acesta este teritoriul ce se restituie României. Art. 19 nu putea viza acea parte a Transilvaniei care nu încetase nici un moment de a aparține Statului român și pe care nici Puterile Axei, în Dictatul lor atât de necruțător, nu o contestaseră României.

Este deci incontestabil de la început că nici o atingere nu poate fi adusă teritoriului Transilvaniei astfel cum aparținea României înainte de încheierea armistițiului și de recunoașterea nulității Dictatului de la Viena. Încercările ungare de a determina o discuție a întregii chestiuni a Transil-

vaniei și de a formula pretențiunii asupra unor porțiuni din Transilvania de Sud trebuiesc deci respinse de plano.

Este necesar să subliniem și aici că termenul de Transilvania, astfel cum a fost consacrat prin accepțiunea constantă ce i s-a dat în mod curent în perioada de după primul război mondial, cuprinde întregul teritoriu fost unguresc atribuit României, adică, afară de Transilvania istorică, Banatul românesc, Maramureșul românesc și întreaga regiune de vest a României, denumită pe vremuri Ungaria „Partes annexae Transilvaniae“ (denumire care ea însăși indică strânsa legătură politică, etnică și economică dintre Transilvania și acel teritoriu) și definită în nomenclatura geografică românească prin numele de „Crișana“.

Încercarea făcută de Guvernul ungar în Memoriile sale către Conferința Miniștrilor de Externe Aliați și în propaganda sa recentă de a face o distincție între Transilvania propriu-zisă și celelalte teritorii alipite României în 1919, spre a face astfel să se creadă că pretențiunile Ungariei nu ating întru nimic teritoriul Transilvaniei, ci numai teritoriile a căror soartă nu ar fi fost stabilită prin Convențiunea de Armistițiu, are deci toate caracterele unei mistificări.

b/ Rezerva: „sau cea mai mare parte“ cuprinsă în art. 19 nu poate primi adevăratul sens decât ținând seama de data la care a fost formulată. Această rezervă era conținută în condițiunile comunicate de Puterile Aliate în discuțiunile de la Cairo și a fost menținută în Convențiunea semnată la 12 septembrie 1944. Nimic nu era mai firesc decât ca, în acel moment când România nu adusese încă dovada bunei sale credințe și aportul ei de jertfe, Puterile Aliate să subordoneze unei restricțiuni restituirea integrală a Transilvaniei de Nord. Pentru a o merita, în concepțiunea Puterilor Aliate, România trebuia nu numai să iasă din război, dar să lupte alături de Națiunile Unite. Era vorba deci de un fel de condițiune suspensiv' care trebuia în mod logic să cadă odată cu verificarea intențiunilor și contribuțiunilor noului regim din România, pentru ca declarația de nulitate a Dictatului de la Viena să-și câștige întreaga ei valoare. Aceste dovezi România le-a adus cu prisosință.

Hotărârea Guvernului sovietic, conținută în nota din 9 martie 1945 a generalisimului Stalin către Guvernul român și prin care administrația și suveranitatea română sunt restabilite pe întregul teritoriu liberat al Transilvaniei de Nord, confirmă pe deplin această interpretare.

A doua confirmare o constituie dreapta hotărâre luată, la 8 martie 1946, de Consiliul Miniștrilor de Externe Aliați:

3. Art. 19 al Convențiunei de Armistițiu mai prevede:

„... Guvernul sovietic este de acord ca forțele sovietice să ia parte, în acest scop (restituirea Transilvaniei de Nord) la operații militare conjugate cu România, contra Germaniei și Ungariei“.

Adăugându-se obligației generale din art. 19 prin care România se angaja a contribui la acțiunea militară a Puterilor Aliate, această dispozițiune asigură în mod special României concursul militar sovietic pentru eliberarea și reîncorporarea Transilvaniei de Nord.

Este evident că, dacă U.R.S.S. se obliga să ajute România prin jertfe de sânge la recucerirea Transilvaniei de Nord, ea înțelegea să-și confirme și

să asigure României stăpânirea integrală definitivă a acestui teritoriu, după ce avea să fie eliberat. De altfel U.R.S.S. a și îndeplinit cu promptitudine acest angajament prin nota generalisimului Stalin la 9 martie 1945, prin prezența comisarului adjunct pentru Afacerile Străine al U.R.S.S., dl A.I. Vâșinski și declarațiile făcute de d-sa¹ la solemnitatea reînălării administrației române în Transilvania de Nord, solemnitate ținută la Cluj la 15 martie 1945 în prezența M.S. Regelui Mihai și a întregului Guvern Român, și în fine prin atitudinea luată în Conferința Miniștrilor de Externe ai Puterilor Aliate.

Repunerea în discuție, fie chiar și parțială,, astfel cum pretinde Ungaria valabilitatea reîncorporării Transilvaniei de Nord la România este o imposibilitate juridică și politică, căci ar echivala cu nesocotirea angajamentelor și actelor solemne asumate și împlinite de U.R.S.S. nu numai în numele ei propriu, ci și în acela al celorlalte Puteri Aliate și al tuturor Națiunilor Unite. Nu trebuie să se uite că Convențiunea de Armistițiu încheiată la 12 septembrie 1944 cu România este semnată de mareșalul Malinovski „deplin împuternicit de către Guvernele Uniunii Sovietice, Regatul Unit și Statelor Unite ale Americii, luându-se în interesul tuturor Națiunilor Unite“ și că, alături de Comisarul pentru Afacerile Străine al U.R.S.S. au luat

1 Reproducem aici următoarele pasagii semnificative din declarațiile făcute cu acel prilej de Comisarul adjunct al Afacerilor Străine al U.R.S.S., A.I. Vâșinski, în prezența suveranului României și Guvernului român:

„Felicit poporul român, Guvernul român și pe M.S. Regele cu prilejul sărbătoarei unirii Transilvaniei cu patria mamă România“. După ce amintea cererea adresată la 8 martie 1945 de Guvernul Groza generalisimului Stalin, pentru ca Guvernul sovietic să admită introducerea, pe teritoriul Transilvaniei de Nord, a administrației românești, dl Vâșinski continua: La 9 martie, adică peste 24 de ore, Guvernul sovietic condus de mareșalul Stalin a răspuns satisfăcând cererea Guvernului democrat român. Transilvania este redată României și eu, în calitate de reprezentant al Guvernului sovietic și în numele armatei roșii, felicit România și poporul român la această mare sărbătoare populară“.

Într-un al doilea discurs ținut tot la Cluj la ședința solemnă din Palatul Prefecturii, dl A.I. Vâșinski spunea între altele: „Mă bucur că mi-a revenit onoarea să fiu martor minunatei serbări populare de astăzi. Mă bucur că am avut fericirea să văd bucuria poporului român și a celorlalte naționalități care locuiesc pe teritoriul Transilvaniei și care toate împreună au adus florile bucuriei și fericirii lor în Piața Concordiei Popoarelor – cum aș fi vrut să denumesc piața unde a avut loc astăzi manifestația populară“.

„Vreau în această zi, în calitate de reprezentant al Uniunii Sovietice, nu numai să vă felicit dar să vă doresc din tot sufletul o muncă prietenească și rodnică a tuturor oamenilor progresiști din Transilvania, sub conducerea autorităților locale, care trebuie să muncească spre binele poporului lor, sub conducerea Guvernului lor central... Sunt de față aici reprezentanți ai diferitelor naționalități. Aceasta este o nouă dovadă că Guvernul actual reprezintă tot poporul, fiind o pildă a înfrățirii tuturor naționalităților“. Cu ocazia unei manifestații cetățenești, de recunoștință, în fața ambasadei sovietice din București, în ziua de 14 martie 1945, dl A.I. Vâșinski declara de asemenea, între altele: „Vă felicit cu ocazia marelui sărbători a instaurării administrației române în Transilvania și unirei prin acest act a Transilvaniei cu patria ei mamă România“.

parte la negocierea ei, și au asistat la semnarea ei, ambasadorii la Moscova ai Statelor Unite și Marii Britanii.

Ungaria cunoștea din primul moment această situație, ca și toate actele care au urmat. Ea nu putea fi deci suprinsă de hotărârea din 7 mai 1946 și de neluarea în considerare a pretențiunilor ei lipsite de temeii.

A admite, fie numai în principiu, pretențiunile Ungariei de a redeschide problema Transilvaniei (de a ridica o problemă a Transilvaniei) ar însemna deci, nu numai a nesocoti dispozițiunile Convenției de Armistițiu, care constituiesc baza colaborării militare și a păcii viitoare dintre România și Puterile Alite, dar a înfrânge toate regulile echității și eticii internaționale.

România s-a înclinat în fața condițiilor grele de ordin teritorial, financiar, administrativ și economic impuse de Puterile Aliate ca preț al nefericitului război în care a fost aruncată de presiunile Puterilor Axei și de servilismul unui regim de dictatură. Regimul instaurat după 23 august a făcut cele mai mari și leale eforturi – pe deplin recunoscute de Guvernele aliate și de opinia mondială – spre a spăla stigmatul de „satelit al Germaniei naziste”, impus României împotriva voinței poporului. Nu este deci de conceput ca România, drept rezultat final al cobeligeranței sale de fapt alături de Puterile Aliate, să fie pedepsită încă odată, fiind obligată a ceda părți din teritoriul ei unui stat învins în lupta comună și într-un război în care ea a intrat în virtutea unei legături contractuale cu Puterile Aliate, la cererea lor și cu concursul lor.

4. Față de Ungaria, pozițiunea juridică a României, în urma războiului purtat alături de Puterile Aliate de la 23 august 1944 la 8 mai 1945, război în perioada căruia ea s-a situat, ca importanță a contribuției, în locul al patrulea, imediat după Marile Puteri Aliate, nu diferă întru nimic de aceea a Cehoslovaciei și Iugoslaviei. Dacă nimeni nu ar putea imagina ca frontierele Iugoslaviei și Cehoslovaciei cu Ungaria, stabilite în 1919 de Statele Unite, Marea Britanie și Franța, după aceleași juste și serioase criterii ca ale României, să fie puse în discuție pe baza faptului că personajii de tristă memorie ca Haha, Tuka, Tisso și Pavelitch au colaborat politicește și militărește cu Axa trimițând trupe contra U.R.S.S. și ceilalți aliați, este tot atât de neconceput ca granițele României să fie contestate în favoarea Ungariei.

Nu vrem să insistăm asupra faptului că Polonia a primit, independent de orice considerație etnică, largi compensații teritoriale în Apus pentru modificările efectuate în frontierele ei răsăritene.

România nu pretinde altceva decât ceea ce îi asigură art. 1 și 17 al Convenției de Armistițiu: „Restaurarea independenței și suveranității României” pe „întreg teritoriul ei”. Ea nu poate însă înțelege și nu consideră just ca prețul consolării Ungariei pentru decepțiile ei inevitabile să fie plătit cu jertfe din teritoriul României. Ea nu poate înțelege nici ca, drept rezultat al unei acțiuni politice și militare care a scurtat cu câteva luni războiul mondial, a salvat prin aceasta viața a zeci de mii și poate sute de mii de englezi, americani și ruși, sacrificând 120000 de români, să i se mai ia un petec din teritoriu.

Pentru considerațiunile de mai sus, Guvernul român care la 8 septembrie 1944 a declarat formal război Ungariei, în acord cu Puterile Aliate, se

crede în drept a solicita Puterilor Aliate nu numai restabilirea stării de pace dintre România și Ungaria, prin revenirea la statu quo din 1938, prin Tratatul de Pace ce urmează a fi încheiat între Națiunile Unite și Ungaria, ci și dreptul de a semna acest tratat alături de Puterile Aliate.

Ungaria nu este calificată a formula pretențiuni față de România

Am arătat mai sus semnificația reală și justă a Convențiunii de Armistițiu dintre România și Puterile Aliate, îndeosebi aceea a art. 19 privitor la Transilvania de Nord. De partea lor, Guvernele Puterilor Aliate și-au spus și ele cuvântul asupra acestei semnificații prin hotărârea de la 7 mai 1946. Ungaria însă încearcă să întemeieze pretențiile ei, care vor fi analizate în toate amănunțele în partea a doua a acestui Memoriu, pe art. 19 al Convențiunii de Armistițiu dintre România și Puterile Aliate. Se impune întrebarea dacă Ungaria este calificată a invoca acest articol:

În drept:

1. Convențiunea de Armistițiu dintre România și Puterile Aliate este, pentru Ungaria, *res inter alios acta*. Ea conține, și nu poate conține, stipulațiuni în favoarea Ungariei, cu atât mai mult cu cât în momentul încheierii acelei Convențiuni, Ungaria lupta cu toate forțele ei alături de Germania. Dimpotrivă, în toate pozițiunile Convențiunii de Armistițiu, Ungaria este considerată ca inamică pe același picior cu Germania. Articolul 19 al acestei Convențiuni nu poate deci fi o sursă de drepturi pentru Ungaria și nu poate fi invocată de ea. Interpretarea și aplicarea lui revine Puterilor Aliate care au și făcut-o.

2. Singura sursă de drepturi pentru Ungaria nu poate fi decât armistițiul semnat, la Moscova, de Guvernul provizoriu maghiar de la Debreczen cu Puterile Aliate la 20 ianuarie 1945.

Ce prevede această Convențiune de Armistițiu în privința Transilvaniei?

a/ Art. 19 are o formulare mai scurtă decât articolul corespunzător din Convențiunea cu România. El spune:

„Hotărârile din 2 noiembrie 1938 și din 30 august 1940 ale arbitrajelor de la Viena se declară prin aceasta nule și neavenite“.

Așadar, armistițiul cu Ungaria nu numai constată fără nici o rezervă, nulitatea Dictatului de la Viena privitor la Transilvania din 30 august 1940, dar asimilează în totul și așează pe același plan acest dictat cu acela relativ la Slovacia, din 2 noiembrie 1938. Efectele declarației de nulitate a celor două „arbitraje“ nu pot fi decât diferite. Consecințele sunt firești în ambele cazuri: revenirea automată la *statu quo ante*.

b/ Art. 2 al Convențiunii de Armistițiu dintre Ungaria și Puterile Aliate așează de asemenea pe același plan Iugoslavia, Cehoslovacia și România și impune Ungariei obligații identice și conexe cu privire la teritoriile Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României. Articolul prevede că:

„Ungaria a acceptat obligația de a evacua trupele și toți funcționarii publici unguri din teritoriile Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României ocupate de ea și a-i aduce pe teritoriul ei cu frontierele pe care Ungaria le avea la 31 decembrie 1937“.

Totodată Ungaria se obliga:

„de a anula orice dispoziție legislativă și administrativă referitoare la încorporarea la Ungaria a teritoriilor cehoslovace, iugoslave și române“.

Este limpede că aceste dispoziții au un caracter definitiv și reprezintă o recunoaștere formală a drepturilor Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României asupra teritoriilor deținute la 31 decembrie 1937.

Dispozițiile de mai sus confirmă în mod categoric că, în ce privește Ungaria, puterile Aliate nu au înțeles să tratateze România altfel decât au tratat Cehoslovacia și Iugoslavia.

De unde deci surprinderea dureroasă afișată de Guvernul ungar după hotărârea din 7 mai 1946 ? Regretele Ungariei sunt explicabile. Ele își au însă sursa în Convențiunea de Armistițiu semnată de ea încă de la 21 ianuarie 1945. Asupra acestor dispozițiuni nu se poate reveni. Tratatul de Pace nu va avea decât să le confirme.

În fapt.

Dacă singura sursă de drepturi pentru Ungaria este Convențiunea de Armistițiu semnată de Guvernul ei provizoriu cu Puterile Aliate este locul – spre a aprecia pe deplin legitimitatea pretențiunilor ungare – să se examineze dacă Ungaria poate invoca cel puțin executarea integrală a acestei Convențiuni de Armistițiu.

Am arătat că România a depășit cu mult obligațiunile asumate de ea, mergând până la extrema limită a forțelor ei.

Care este, sub acest raport, situațiunea Ungariei?

a/ Art. 1 prevede o primă obligațiune: aceea de a dezarma armatele germane din Ungaria și de a le preda ca prizonieri de război. Ungaria nu a executat și nu a putut executa această obligațiune, așa cum a făcut România capturând, după 23 august 1944, pe teritoriul ei, 53159 ofițeri și soldați germani, pentru simplul motiv că în momentul semnării armistițiului forțele armate germane fuseseră deja izgonite sau capturate pe o parte a teritoriului Ungariei, iar pe cealaltă parte tot restul armatei ungare continua să lupte alături de forțele hitleriste. Pe măsură ce teritoriul Ungariei a fost eliberat de armatele sovietice și de cele române, dezarmarea forțelor germane capturate a fost făcută de aceste armate, iar nu de forțele ungare.

b/ Prin același art. 1 se prevedea că:

„Ungaria va face disponibile forțele terestre, navale și aeriene ce vor fi specificate, pentru a servi conducerea generală a Înaltului Comandament Aliat (Sovietic)“ și că „în legătură cu aceasta Ungaria va pune la dispoziție cel puțin 8 Divizii de infanterie echipate cu armament greu“.

Adevărul este că, până la încetarea definitivă a ostilităților, în care România pusese în acțiune, alături de Aliați, efective reprezentând valoarea totală a peste 30 Divizii și toate forțele ei aeriene, Ungaria nu a pus la dispoziție nici o singură Divizie ci a continuat lupta alături de Germania cu toate forțele ei.

c/ De altfel, este semnificativ că art. 1 al Convenției de Armistițiu cu Ungaria nu conține mențiunea din articolul corespunzător al armistițiului cu România și nu o putea conține: „România a intrat în război și va duce războiul alături de Puterile Aliate“. Armistițiul cu Ungaria se mărginește

a constata că Ungaria nu a făcut decât să declare război Germaniei, în timp ce întreaga ei armată, în măsura în care nu fusese capturată și înfrântă, continua să lupte sub ordinele armatei lui Hitler. De ce ne-am mărgini numai să amintim unitățile militare maghiare care au continuat să opună rezistență trupelor române după 20 ianuarie 1945, dovada acestui fapt e îndeajuns făcută.

Iată numele principalelor unități regulate ungare identificate de armatele române în lupta lor, după 20 ianuarie 1945, în Ungaria și Cehoslovacia:

– Divizia 5-a ușoară (cuprinzând Regimentele 46 și 52 infanterie și o parte din regimentul 5 artilerie). Aceste unități au opus rezistență trupelor române de sub comandamentul Frontului II ucrainean în luptele de la 10 februarie 1945 la Nord de Brezno și la 15 februarie 1945 la înălțimile de la Sud-Est de Saiba.

– Divizia 24 infanterie ungară (cuprinzând Regimentele 12, 21 și 24 infanterie și Regimentul 24 artilerie) a opus rezistență armatelor române la 30 ianuarie 1945 pe înălțimile de la Sud de Dobșina, la 20 februarie 1945 pe înălțimile de la Sud-Est și Est de Saiba unde au executat puternice contraatacuri, la 30 martie 1945, când, după 10 zile de luptă în retragere au opus o îndârjită rezistență pe înălțimile de la Nord și Sud de Spania Dolina (Nord de Banska Bistrița) și la 6 aprilie 1945 când comandamentul Diviziei cu 20 ofițeri și 628 soldați s-au predat armatei a IV-a română.

– Brigada 2-a de munte ungară (cuprinzând Batalioanele 1 și 10 Vânători de munte și Divizionul 3 artilerie de munte) a opus succesiv rezistență trupelor române la 20 ianuarie 1945 pe înălțimile de la Sud-Est de Roszno, la 30 ianuarie 1945 în Valea Szolona (Sud-Est și Est de Dobșina), la 15 februarie 1945 pe înălțimile de la Nord-Vest de Bistra (lângă Brezno), la 10 aprilie 1945, împreună cu Batalionul 13 Vânători de munte ungar pe înălțimile de la Vest de Tujina și la 20 aprilie 1945, împreună cu același Batalion de Vânători de munte pe înălțimile de la Nord de Zlehov.

– Din Divizia 19 ușoară ungară, Reg. 15 infanterie a apărat împotriva trupelor române, la 15 februarie 1945, un sector pe înălțimile de la Sud-Vest de Trivody.

În afară de aceste unități regulate maghiare, identificate direct de armatele române în luptele lor, următoarele unități ungare au fost identificate de Comandamentul român în afară de sectoarele armatelor române, după data de 20 ianuarie 1945:

– Divizia 6 infanterie ungară (Regimentele 6, 16 și 22 infanterie și Regimentul 6 artilerie) care a luptat la 29 martie 1945 în regiunea de la Nord de Mocsia. La 31 martie 1945 Regimentul 22 infanterie și Divizionul 5 artilerie). Unități din această Divizie au luptat la 27 martie 1945 în apărare la Zolna. La 4 aprilie 1945 ele au fost semnalate în lupta la Garmenec, iar la 16 aprilie 1945 la Vela.

– Divizia 9-a Vânători de frontieră ungară (Regimentele 28, 29 și 30 Vânători de frontieră) sub conducerea colonelului Vitéz Ferenc Marton, a fost identificată la 24 martie 1945 în zona Niyrad, la 2 aprilie 1945 la Ujdvár și la 24 aprilie 1945 la Miculov.

– Divizia de infanterie Szt. Laszló se găsea la 5 februarie în luptă în regiunea de la Nord de Komarno și la 9 mai în zona Szt. Lenart.

– Divizia I-a blindată ungară (Reg. 1 care de luptă, Reg. 1 tirailleurs motorizați, 2 divizioane artilerie și 2 divizioane artilerie anti-aeriană) a fost semnalată la 24 martie 1945 la Gyermely.

– Divizia 2-a blindată ungară, sub comanda Generalului Ukossy (Reg. 3 care de luptă, Reg. 3 tirailleurs motorizați, 2 divizioane de artilerie și 2 divizioane blindate) a luptat la 15 februarie 1945 la Szt. Peter, la 15 martie în zona Komarno și la 14 aprilie în zona de Sud de Berndorf.

– Divizia 1-a cavalerie ungară (Regimentele 2, 3 și 4 cavalerie și un Divizion de artilerie): la 5 februarie 1945 Divizia lupta la apărarea Budapestei; la 5 martie 1945 ea se găsea în luptă în zona Csakvár. După această dată apar în luptă regimente izolate din această Divizie în sectoare diferite: astfel, la 9 martie 1945 la Vargestes, la 21 martie la Sud de Szekesfőhervár, la 24 martie 1945 la Ete și la 30 martie 1945 la Sud de Győr.

– Divizia 12 ușoară ungară, sub comanda generalului Mihafálvy, a fost capturată la 15 februarie 1945 la Budapesta.

– Divizia 10 infanterie ungară (regimentele 6, 8, 18 infanterie și Reg. 10 artilerie) a contribuit la rezistența în Budapesta până la căderea Capitalei ungare la 13 februarie 1945.

– Divizia 16 infanterie ungară (Regimentele 10, 11 și 19 infanterie) a fost identificată la 5 februarie 1945 la Vest de Dobșina și la 13 aprilie 1945 la Kadka.

– Divizia 20 infanterie ungară (Regimentele 13, 14 și 23 infanterie și 20 artilerie), sub comanda colonelului Papp Kálmann, a fost identificată la 30 martie 1945 în luptele de la Sud de lacul Balaton.

– Divizia 23 ușoară ungară (Regimentele 53 și 54 infanterie și divizionul 23 artilerie) a fost semnalată în februarie 1945 în luptele din zonele Esztergom și Nord-Vest de Bicsle (30 km Vest de Budapesta), iar la 31 martie 1945 în zona de Vest de Kamoca (9 km de Svatı Novi Zamki).

– Divizia 25 ușoară ungară (Regimentele 1, 25 și 26 infanterie) a fost semnalată la 23 martie 1945 la Eming, iar la 1 aprilie la Sud de lacul Balaton.

– Divizia 27 ușoară (Regimentele 27 și 57 infanterie și regimentul 27 artilerie) sub comanda Generalului de Brigadă Horvath și apoi colonelul Odön, a fost identificată la 31 martie 1945 în luptele de la Bratislava, la 11 aprilie 1945 la Ratzendorf și la 17 aprilie 1945 la Ernstbrunn.

Așadar, obligația luată de Ungaria prin Convenția de Armistițiu a rămas literă moartă. În fapt, cu toată acțiunea pur teoretică a Guvernului provizoriu de la Becreczen Ungaria, care prin acțiunea ei din 1938 și 1939 contra teritoriului Cehoslovaciei și prin aceea din 1941 contra Iugoslaviei, a fost primul satelit al Germaniei, a rămas și ultimul ei satelit, Ungaria este de fapt singura țară ex-satelită care nu a pus în acțiune contra Germaniei nici un singur soldat (Ordinul de zi nr. 20 din 1 mai 1945 al Comandamentului Suprem Sovietic, care recapitulează toate contribuțiile aduse armatei sovietice de alte state, menționează Diviziile polone, iugoslave, cehoslovace, bulgare și române, care luptau alături de cele sovietice. Ungaria nu a pus cel puțin în linie vreo unitate formată din prizonieri unguri din U.R.S.S., în timp ce din rândurile prizonierilor români s-au

format și au luptat alături de trupele aliate două Divizii (Divizia Tudor Vladimirescu și Divizia Horia, Cloșca și Crișan).

Așadar, nici aspectele juridice ale situațiunii create prin Convențiile de Armistițiu, nici bilanțul comparativ al serviciilor și sacrificiilor aduse după încheierea acestor Convenții, nu califică Ungaria de a formula pretențiuni teritoriale față de România.

Politica Ungariei în comparație cu aceea a României

Guvernul român, după cum a dovedit prin Memoriile remise la 15 aprilie 1946 Conferinței Miniștrilor Afacerilor Străine și prin repetate declarații ale factorilor săi conducători, ar fi dorit să evite o discuție pe tema răspunderilor reciproce ale celor două țări și să nu redeschidă dosarele unui trist trecut prin care politica Ungariei a contribuit atât de mult la zădărnicierea eforturilor internaționale pentru menținerea și consolidarea păcii.

Refuzul Guvernului ungar de a lua în considerație binevoitoarele propuneri de apropiere politică și de strânsă colaborare economică, trecerea sistematică sub tăcere a sprijinului material dat de România Ungariei, în toată perioada actuală de grele privațiuni – cu toate că România are de luptat ea însăși cu gravele consecințe ale distrugerilor cauzate de război, de exploatarea fără scrupule a rezervelor ei din partea Germaniei și ale sarcinilor economice impuse de Convențiunea de Armistițiu și de ocupația aliată – dar mai ales acuzațiile nedrepte formulate la adresa Guvernului român actual cu ocazia tratamentului populației ungare din Transilvania și pretențiunile absurde de ordin teritorial ridicate prin Memoriile Guvernului ungar către Conferința Miniștrilor de Externe și prin declarațiile lui publice, obligă Guvernul român să examineze legitimitatea revendicărilor ungare și în lumina trecutului politic nu prea îndepărtat.

Dacă trecut politic poate servi până la un punct drept explicație a felului de a gândi al Ungariei de astăzi, el ilustrează totodată lipsa de justificare și primejdiile atitudinii adoptate în prezent de Ungaria.

Oricât de paradoxal ar părea, mentalitatea de mare putere moștenită de Ungaria din epoca Monarhiei dualiste, mentalitate pe care nimic din structura actuală a Ungariei nu o legitimează, a continuat în perioada de după primul război mondial și pare a se inspira și în prezent, conștient sau subconștient, atitudinile unor cercuri politice influente.

Prin toată politica ei de după primul război mondial, Ungaria a dovedit incapacitatea de a se adapta profundelor schimbări politice intervenite odată cu inevitabila desmembrare a Monarhiei austro-ungare. Rolul de conducere, pe care îl câștigase după compromisul din 1867 în sânul Monarhiei și care i-a permis să continue, timp de mai bine de o jumătate de secol, nestingherită, politica de oprinare și desnaționalizare a naționalităților nemaghiare, care reprezentau majoritatea populației, a determinat la poporul maghiar o deformare a opticii sale politice a cărei înrăurire s-a făcut simțită neîncetat în raporturile cu Statele vecine, după ce Ungaria fusese redusă la dimensiunile ei firești.

Deprinsă din vremea dualismului și a triplei alianțe – operă la care concepțiunile lui Bismark s-au unit cu acelea ale ministrului de externe maghiar al Monarhiei, contele Iuliu Andrassy – să se sprijine pe Germania

și să vadă în Imperiul German aliatul ei natural, Ungaria, care a luptat alături de germani și în primul război mondial, s-a inspirat din aceleași concepțiuni și după dispariția Monarhiei. Practicând întâi o politică paralelă cu a Germaniei și inspirată din aceleași tendințe și răsturnare a ordinii internaționale stabilită prin tratate, Ungaria a devenit un element de continuă amenințare a păcii și a alunecat progresiv spre o nouă strânsă colaborare cu Germania și pe măsură ce aceasta – odată cu instaurarea regimului național-socialist – se angaja cu hotărâre pe calea politicii de repudiere a tratatelor, de amenințare și absorbție a statelor vecine și de aservire politică și economică a Europei Centrale și Sud-Orientale.

Refuzând ofertele de colaborare ale statelor vecine, prin care garanții solide de prosperitate economică a întregului Bazin dunărean și totodată condiții de menținere a independenței și securității Statelor din acest Bazin ar fi fost create, Ungaria a preferat calea unui revizionism steril și a complicității cu „Axa Roma-Berlin“, care pregătea răsturnarea prin forța armelor a ordinii europene stabilite.

În această direcție, Ungaria nu s-a dat în lături, în perioada dintre cele două războaie, nici de la acțiuni cu totul incompatibile cu morala internațională, cum a fost de pildă afacerea de falsificare a biletelor de bancă franceze sau acțiunea de sprijinire și instruire a teroriștilor croați, care avea să ducă, la 9 octombrie 1934, la atentatul de la Marsilia.

Dacă aceste fapte au stârnit încă în epoca respectivă indignarea generală, ele și-au dovedit adevărata lor gravitate prin efectele produse în timpul războiului. Quislingul croat, Ante Pavelici, cu acoliții săi, care a fost în timpul războiului unul din instrumentele aservirii, de către Germania, a poporului iugoslav, nu a fost altul decât șeful grupului educat și subvenționat cu ani înainte de Ungaria spre a săpa fundamentele unității iugoslave.

În momentul când Italia fascistă, prin agresiunea ei împotriva Etiopiei, punea în primejdie gravă pacea europeană și dezlănțuia o criză din care Societatea Națiunilor nu avea să se mai ridice, tot Ungaria a fost unul din puținele state care, refuzând aplicarea sancțiunilor, a paralizat funcționarea mecanismului de securitate a organismului de la Geneva.

Atitudinea Ungariei față de Cehoslovacia, în momentul crizei din toamna anului 1938, presiunile și amenințările prin care a obținut de la Puterile Axei puțința de a ocupa Slovacia de Sud, iar apoi Ucraina Carpatică, ca și participarea Ungariei, în aprilie 1941, la agresiunea germană împotriva Iugoslaviei, cu care ea încheiase, abia cu patru luni înainte, un tratat de „amicizie eternă“, sunt prea proaspete în amintirea generală spre a trebui să fie evocate mai amănunțit.

Dictatul de la Viena din 30 august 1940, operă nefastă a „Axei“ a fost și el fructul unor amenințări și presiuni care aveau să determine întregul curs tragic pe care politica României l-a luat din acel moment și până la actul din 23 august 1944. Vom aminti aici numai că, în ajunul Dictatului de la Viena privitor la Transilvania, Ungaria mobilizase și concentrase de-a lungul frontierei României și în zona de la Răsărit de Tisa, întreaga ei armată cuprinzând în acel moment: 8 Corpuri de armată, 2 Brigăzi motorizate, 2 Brigăzi de cavalerie și 1 Brigadă de munte. Ungaria a avut astfel

un rol determinant în suprimarea vremelnică a independenței politice și în dezmembrarea, din fericire tot atât de vremelnică, a teritoriului vecinilor ei.

Istoria va arăta cândva cât de esențială a fost această acțiune ungară pentru înlesnirea scopurilor de război ale Germaniei hitleriste și pentru ocuparea pozițiilor care aveau să permită Reich-ului să dezlănțuie, la 22 iunie 1941, atacul lui împotriva Uniunii Sovietice.

Ungaria a fost de altfel, primul stat care, prin adeviziunea la „Pactul tripartit“, a acceptat rolul de satelit al Germaniei. Ea invoca cu mândrie, în acea vreme, pe baza acestui fapt, în comparație cu celelalte state reduse succesiv să adere la același „Pact“, titlul de „primus inter pares“.

În ce privește România, eclipsa ei din rândurile statelor atașate principiului de menținere a păcii și căroră ea le datora, în baza luptei duse în comun în primul război mondial, consacrarea unității ei naționale, își are punctul de plecare tocmai în momentul când, cu sprijinul activ al Ungariei, Germania pornise criminalul război de agresiune spre Sud-Est.

Nu este intenția Guvernului român de a căuta vreun cuvânt de scuză pentru grava vinovăție a grupului de oameni care, uzurpând puterea, au aruncat România în funesta aventură încheiată prin Armistițiul de la 12 septembrie 1944. Înainte chiar de sancțiunea justiției populare, ei fuseseră condamnați de conștiința națiunii române întregi. Se cuvine însă să amintim că în toată perioada de la sfârșitul primului război mondial și până la criza din 1940, România, indiferent de guvernele care s-au succedat, a dus consecvent și leal politica respectului tratatelor, a solidarității internaționale, a participării sincere la toate inițiativele și acțiunile destinate să consolideze pacea, urmând totodată în interior un curs democrat progresist caracterizat prin introducerea sufragiului universal general și secret (pe care Ungaria l-a introdus de abia de un an încoace) prin prima reformă agrară (care nu a avut până la instaurarea actualului regim în Ungaria nici un echivalent) și printr-o politică tolerantă față de minoritățile etnice, politică care, chiar dacă a fost marcată de unele erori și fluctuațiuni – căroră Guvernul democrat actual le-a adus remedii integrale – a reprezentat un fundamental și imens progres în comparație cu politica practică de Ungaria față de minoritățile ei, nu numai înainte de Tratatul de la Trianon dar și în perioada de după primul război mondial și mai ales în perioada în care Ungaria a ajuns să ocupe din nou porțiuni din teritoriul Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României.

Desigur Guvernul republican maghiar, ale cărui concepții democratice s-au ilustrat până acum prin atâtea reforme curajoase în domeniul intern, nu poate fi făcut răspunzător pentru vinovățiile regimurilor trecute ale Ungariei.

În judecarea poziției unei țări, în momentul când se progresează la noua așezare a păcii, liniile constante ale politicii ei trecute și ale spiritului ei public, nu pot fi trecute cu vederea de cei ce înțeleg să aplice principii de dreptate și să așeze viitorul, ale cărui evoluții depășesc durata oricărui guvern, pe baze solide și trainice.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1916, vol. 74, f. 167-196.

1946 august 1, Londra. Telegramă de la Legăția română, cu comentarii de presă asupra activității delegațiilor la Conferința de Pace de la Paris, în special a celei ungare, preocupată de drepturile minorităților maghiare din România și din alte țări europene.

M.A.S. M.A.S. 31.434

Nr. 484
1 august 1946

TELEGRAMA ÎN CLAR
de la
Legăția din Londra
Nr. 61 din 31 iulie 1946

Correspondentul din Paris al lui „New York Herald Tribune“ dând detalii asupra activității delegațiilor unguri, români la Conferința de la Paris, precizează următoarele:

Expertii italieni, unguri, români, bulgari, finlandezi, prezenți la Paris, studiază termenii anteproiectului Tratatelor de Pace.

Ungurii, care au trimis la Paris cea mai numeroasă delegație sunt cei mai descurajați.

Ungurii au speranța că Statele Unite vor rezista la condițiile economice severe în contul reparațiilor cerute de Rusia.

Delegația maghiară prepară actualmente un memorandum în care se expune punctul lor de vedere.

Memorandum-ul maghiar va fi la timp distribuit tuturor delegațiilor prezenți la Paris.

Ivan Boardiszar, delegat semi-oficial maghiar a declarat că preocuparea maghiară cea mai mare este asigurarea drepturilor minorităților maghiare din țările vecine.

Ungurii din Iugoslavia sunt protejați, însă nu suntem destul de asigurați asupra minorităților maghiare din România.

În Cehoslovacia ungurii sunt tratați cum erau tratați evreii în Germania hitleristă.

Referitor la România, correspondentul spune: „Cu mai puține motive de a se plânge, Delegații români sunt cei mai optimiști“.

Românii sunt satisfăcuți cu clauzele politice prevăzute în anteproiectul Tratatului de Pace, în special referitor la Transilvania.

Sunt însă îngrijorați referitor la ce au de plătit și la asprimea termenilor economici.

Noi nu știm exact cât avem de plătit sau ce avem de reparat declară Ion Christu, unul din Delegații români principali și fost ministru de comerț.

Sunt însă convins, că aliații nu vor uita sacrificiile făcute de către România, care a luptat nouă luni contra hitleriștilor și a suferit 170000 pierderi pe câmpul de luptă.

De asemenea îmi bazez credința mea pe punctul de vedere al Americii, care afirmă că este o proastă afacere de a ruina o țară economiceste.

Murgu

61

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1939, E 9. vol. 70, f. 10.

28

1946 august 5, Paris. Telegramă a Legației române adresată ministrului de externe, Gheorghe Tătărescu, referitoare la solicitările reprezentanților Congresului Mondial Evreiesc privind drepturile evreilor în România postbelică.

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIA CABINETULUI ȘI A CIFRULUI
Nr. 1667

TELEGRAMA DESCIFRATĂ

De la Legația din Paris
Nr. 548 luna august ziua 5 ora 14,15 1946

Pentru Domnul Ministru Gheorghe Tătărescu,

Sâmbătă am primit vizita dlui Easterman, unul din conducătorii Congresului Mondial Evreiesc, care în numele tuturor organizațiilor importante evreiești – a căror reprezentanți se găsesc astăzi concentrați la Paris în vederea Conferinței de Pace – mi-a remis în mod oficial un memoriu care a și fost depus la Conferința celor Patru încă de la 28 iunie.

În acest memoriu sunt prevăzute diferitele clauze a căror înserare în tratatul cu România organizațiile evreiești o cer cu insistență. Aceste clauze prevăd măsuri pentru protecția minorităților evreiești care trebuie să aibă un statut absolut identic cu al celorlalți cetățeni români, precum și măsuri legislative și administrative care să repare daunele suferite de ei în timpul regimului Antonescu repunându-i în toate drepturile lor anterioare războiului. În afară de aceasta, ei mai cer ca, în bloc, să fie exceptați de măsurile de lichidare prevăzute de articolul 26 al tratatului. I-am atras atenția că în afară de chestiunea art. 26, în privința căruia este greu să se facă o discriminare pe bază de confesiune religioasă între cetățeni români, aproape toate cererile lor sunt deja soluționate favorabil și parte legiferate de Guvernul român și că în nici un caz nu s-ar putea primi ca astfel de măsuri de protecție specială pentru evrei să fie înserate în tratat deoarece, între alte inconveniente, prin aceasta li s-ar acorda evreilor cetățeni români un statut similar cu acela al națiunilor învingătoare. Am mai adăugat încă că se pot găsi formule care să le asigure pe altă cale decât aceea a tratatului măsurile de protecție pe care le cer. Dl Easterman a recunoscut temeinicia argumentelor mele și m-a rugat ca după sosirea Domniei voastre la Paris să dați prilejul delegaților evrei să vă prezinte doleanțele lor. Domnia sa a adăugat că atitudinea actualului guvern le dă, în principiu, satisfacție și

speră că și în chestiunea dezideratelor lor se va găsi posibilitatea unei înțelegeri. Important este că delegații lor, în special cei din America și Anglia, sunt personalități de seamă și sunt hotărâți a sprijini cu toată tăria țara noastră pentru ameliorarea clauzelor economice ce ne sunt impuse de Aliați, socotind că „și evreii vor trăi mai bine într-o Românie prosperă și fericită“.

Vă voi trimite memoriul cu prima ocazie.

Semnat: Franasovici

STOILOV

548

Descifrat

de V. Skeletti

ziua 5.08.946, ora 23

Nr grupelor 265

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71 / 1939, R 9. vol. 70, f. 22.

29

1946 august 8. Declarațiile lui Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Tărănesc din România /făcute B.B.C.-ului/ privind situația politică din România, a opoziției în special și șansele țării, în raport de această situație, la Conferința de Pace de la Paris.

Perspectiva păcii care se pregătește la Paris, înviorează lumea întreagă. Ceea ce o îngrijorează însă, este împrejurarea că din cele ce se petrec, omenirea nu poate trage concluzia că toate statele au renunțat la vechiul dicton: „Si vis pacem, para bellum“. De asemenea nu-și poate face convingerea, că obligațiile luate de către state, vor fi respectate. O pace solidă nu se poate întemeia decât pe respectarea înțelegerilor și obligațiilor internaționale și prin spiritul de dreptate și echitate pus în practică atât față de statele mari, cât și față de statele mici. Chiar din acest punct de vedere toate popoarele și mai cu seamă statele mici, și între ele în primul rând România, sunt în cea mai mare măsură îngrijorate, în urma faptului că se poate constata în mod evident că înțelegerile încheiate chiar și în ultimul timp, sunt nesocotite. Charta Atlanticului, hotărârile de la Yalta, de la Potsdam și pe urmă de la Moscova nu sunt respectate. Acesta este un lucru foarte îngrijorător.

Prin nerespectarea acestor hotărâri, statele care se bizuiau pe ele, suferă prejudicii care cu greu vor putea fi reparate. Prin această nerespectare se pierde poziții care numai cu enorme sacrificii se vor putea recâștiga. Și, ceea ce este și mai grav, se zdruncină încrederea care, mai ales în raporturile internaționale, este elementul hotărâtor. În dreptul internațional, care se formează prin obiceiuri consfințite și numai rar prin codificări, precedentele au un rol deosebit de mare. Precedentele nerespectării înțelegerilor făcute și al convențiilor cu state în scris, nu numai că tulbură

evoluția sănătoasă a raporturilor internaționale, dar slăbesc și autoritatea statelor care au contractat acele înțelegeri.

Pentru România, care a ținut să satisfacă, întotdeauna, obligațiile sale internaționale, este extrem de trist că stipulațiile recent stabilite care o privesc îndeaproape, sunt desconsiderate.

Această împrejurare tulbură perspectiva relațiilor internaționale și slăbește optimismul atât de necesar, în epoca de refacere a omenirii.

România este grav atinsă în interesele sale de căpetenie prin nerespectarea înțelegerilor internaționale mai sus-amintite.

Prin nenumărate memorii și întâmplări, prezentate de Partidul Național-Țărănesc de sub conducerea mea, de Partidul Național-Liberal de sub șefia dlui Dinu Brătianu și Partidul Social-Democrat, prezidat de dl Titel Petrescu, noi, am arătat și s-a putut constata de către Marile Puteri că regimul din România impus la 6 martie 1945, nu este democratic nici reprezentativ și că libertățile cetățenești sunt în toate privințele încălcate de către regim. Informațiile date de noi, au fost verificate la fața locului, nu numai prin reprezentanțele politice din România ale Marilor Puteri, dar și prin diferiți emisari ai cercurilor oficiale anglo-americane. Pe baza constatărilor acestora, însăși Marile Puteri au hotărât la Potsdam și la Moscova, că guvernul prezidat de dl Petru Groza, nu este democratic și nici reprezentativ. Pentru a i se da acestui guvern un colectiv, s-a hotărât că este necesar completarea lui cu câte un reprezentant al Partidului Național-Țărănesc și Național-Liberal. Totodată s-a stabilit drept condiția esențială pentru recunoașterea Guvernului Groza, ca acest guvern să respecte libertățile cetățenești, să asigure libertatea presei, a întrunirilor și a cultelor și în special să întocmească fără amânare, cu colaborarea partidelor din opoziție o lege electorală pe baza căreia ar fi trebuit să se facă alegeri libere încă în primăvara anului 1946.

Guvernul Groza, nu respectă nici una din aceste condiții, în afară de libertatea cultelor. Astfel, nu respectă libertatea presei. Gazetele opoziției sunt împiedicate să apară și sabotate prin cenzura intolerantă, prin intervenția abuzivă a sindicatelor tipografice, manevrate de Partidul Comunist, prin violențe și agresiuni și prin repartizarea arbitrară a cotei de hârtie. Cenzura împiedică publicarea criticilor la adresa guvernului și a membrilor săi. Vinovățiile acestora sunt ocrotite prin interdicție de a fi dezbătute în public. Libertatea întrunirilor nu este respectată.

Toate întrunirile opoziției sunt zădărnice în mod sistematic, prin violențele echipelor de șoc înarmate ale guvernului.

Activitatea partidelor de opoziție este împiedicată prin cea mai cruntă teroare pe care a cunoscut-o vreodată țara. Legile fundamentale sunt nesocotite. Libertatea individuală a ajuns o parodie. Închisorile sunt pline de partizani ai opoziției arestați pentru vederile lor politice. Libertatea cetățenilor depinde de capriciul organelor executive ale guvernului și Partidului Comunist. Primăvara a trecut, dar alegerile nu au fost ținute și încă nu a fost fixată până acum nici măcar data lor. Guvernul a făcut o lege electorală reacționară fără să țină seama de observațiile opoziției, care tindeau la asigurarea garanțiilor de votare liberă și nestânjenită. Toate propunerile prezentate în acest sens au fost respinse de guvern, care și-a

asigurat prin legea electorală, posibilitatea de a săvârși cele mai nestânjenite falsuri și abuzuri, de a teroriza și violenta corpul electoral.

În aceste condiții, România este lipsită de un guvern consimțit de opinia publică a țării, care să o reprezinte, conform intereselor sale, la Conferința de Pace. Regele României, la dorința Națiunilor Unite, în executarea rezoluțiilor de la Potsdam, a cerut la vremea sa demisia Guvernului Groza, în conformitate cu prerogativele înscrise în Constituția țării. Guvernul Groza a refuzat să satisfacă ordinul Regal. Cu toate acestea Marile Puteri, au menținut Guvernul Groza, în fruntea țării și l-au recunoscut în mod condiționat de satisfacerea stipulațiilor Conferinței de la Moscova. reprezentanții Angliei și Americii din România au constatat că Guvernul român nu a satisfăcut angajamentele contractate și l-au somat să-și îndeplinească obligațiunile, prin două note oficiale.

Guvernul în loc să caute a satisface notele primite privind garanțiile cerute la Moscova, a respins în mod jignitor somația Marilor Puteri, prin îngăduința cărora se află la conducerea țării. România este deci în situația tragică de a avea în aceste zile de răscruce istorică, în fruntea ei un guvern detestat de țară, rebel față de Rege și totodată în ruptură cu obligațiile asumate față de Marile Puteri. Regele țării nu poate să schimbe guvernul, și să-l înlocuiască cu unul indicat și capabil să apere interesele României, prerogativele lui fiind restrânse prin hotărârile de la Moscova. Iar Marile Puteri stau inactive și nu fac nimic pentru înlăturarea acestui guvern, nici pentru a asigura un cadru potrivit și democratic consultării libere și nestingherite a voinței obștești.

La Conferința de la Paris, Marile Puteri au prezentat un proiect de Tratat de Pace cu țara noastră, care nicidecum nu corespunde intereselor și demnității românești. În această situație este ușor de constatat că România, cât are în fruntea ei actualul guvern care nu este nici democratic, nici reprezentativ, nu poate fi reprezentată, în mod viabil, la Conferința de Pace.

Tratatul de Pace care s-a încheiat în atari condiții, nu va avea adeziunea unui guvern repudiat de întregul popor român. Este necesar, din punctul de vedere al României, să se combată acest lucru, pentru că proiectul de tratat conține stipulații inacceptabile pentru țara noastră. Față de aceste stipulații, sunt dator să fac, în numele adevăratei opinii publice a României și în numele Partidului Național-Țărănesc, cele mai hotărâte rezerve.

Din punct de vedere al reprezentării României la Conferința de Pace, este de neînțeles faptul că partidele politice populare ale țării, nu sunt chemate să-și spună cuvântul la pacea care se tratează, deși România nu are un guvern democratic și reprezentativ, care ar putea să se prezinte în mod autorizat, în numele țării noastre. Aceste partide, fiind în opoziție, au pregătit și au realizat lovitura de stat de la 23 august 1944, prin care România s-a eliberat de constrângerea Germaniei și s-a ridicat cu armele împotriva ei, au pus în aplicare Armistițiul încheiat cu Națiunile Unite, au condus armata română alături de glorioasa armată roșie, peste toată întinderea Ungariei până în Cehoslovacia. Aceste partide politice au lucrat în interesul cauzei aliaților, care era și cauza României, în vreme ce la conducerea țării, ca și acum, se afla un guvern dictatorial nedemocratic și

nereprezentativ. Este de neînțeles cum aliații, în acel timp, au acceptat partidele: Național-Tărănesc, Național-Liberal și Social-Democrat,, ca reprezentante ale națiunii iar acum aceste partide nu sunt chemate să exprime cuvântul opiniei publice, care nu poate fi interpretat de către guvernul țării, impus la conducere împotriva voinței obștești. De asemeni este de neînțeles că nu sunt chemați la Conferința Păcii, nici președinții partidelor de opoziție, ori cei doi miniștri, care iau parte la guvern, ca exponenți ai democrației și reprezentativi, impuși prin hotărârea Conferinței, de la Moscova. Situația în care este prezentată România în preambulul proiectului de pace, nu corespunde realității. România este tratată ca o țară învinsă. Or se știe bine că România a încheiat un armistițiu, înainte de terminarea ostilităților și înainte de a se fi decis soarta războiului. Preliminariile Armistițiului cu Națiunile Unite au fost stabilite la 13 aprilie 1944, de către emisarii mei, prințul Știrbey și dl Vișoianu, cu ambasadorii celor trei Mari Puteri. În baza acestor preliminarii, noi, am deschis la 24 august 1944 frontul militar românesc, în fața forțelor armate sovietice. Dacă acest act nu a fost realizat mai curând, motivul este că prilejul și ajutorul militar aliat, pus în vedere celor care am pregătit și am realizat lovitura de la 23 august 1944, nu ni s-a dat mai curând, în vreme ce planul nostru concret de acțiune imediată, transmis la Cairo încă din iunie 1944 a rămas fără răspuns din partea celor trei Mari Puteri, până când ne-am decis să trecem, la acțiune, prin singurele noastre mijloace. România nu s-a mulțumit cu deschiderea frontului, și abandonând, fără rezistență, în fața armatei sovietice, liniile bine fortificate de la Focșani, Nămolosa și de pe Carpații noștri, a întors armele contra germanilor și a luptat cu recunoscuta vitejie, alături de Armata Roșie, împotriva armatelor germane și maghiare, prin Ungaria, până în inima Cehoslovaciei. Contribuția esențială a României la victoria aliată este fapt recunoscut care nu are nevoie de a fi subliniat.

În preliminariul armistițiului stabilit la Cairo, în temeiul căruia s-a realizat lovitura de stat de la 23 august 1944, era stabilit că pentru România, condițiile de pace vor fi adoptate în proporția în care țara noastră va ajuta Națiunile Unite, în lupta lor contra Germaniei. Serviciile deosebit de însemnate aduse de România cauzei aliate au fost recunoscute din toate părțile și bine apreciate. Cu toate acestea, clauzele proiectului de tratat nu sînt în seama de această situație a țării noastre care ar avea dreptul să aștepte un alt fel de tratament.

Pentru a arăta nepotrivirea preambulului de tratat ar fi ajuns să invocăm împrejurarea că Cehoslovacia, buna noastră prietenă și aliată de totdeauna cu care România, nu a fost niciodată în război, nici măcar din punct de vedere formal, – este pe drept prezentată ca țară învingătoare, iar România, care cu enorme sacrificii a luptat alături de Armata Roșie și a contribuit la eliberarea Cehoslovaciei de ocupația trupelor germano-maghiare, este prezentată ca țară învinsă, fără dreptul de a participa și a contribui în raport cu participarea sa la victorie, la așezarea păcii.

În ce privește însăși stipulațiile concrete ale proiectului de tratat, multe din ele sunt înguste și în orice caz, foarte apăsătoare pentru România, iar unele chiar contradictorii cu prevederile armistițiului. În redactarea lor nu

s-a ținut seama de respectarea înțelegerilor internaționale dintre națiunile aliate.

Charta Atlanticului și Charta Națiunilor Unite precizează pentru orice îndoială că din războiul acum terminat nu poate rezulta pentru nici un stat, o mărire de teritoriu fără învoirea legală, democratică și liber consimțită a populațiilor interesate. Ori, România devine ciuntită din două părți, fără a fi măcar întrebată, necum pusă în situația ca națiunea să-și poată manifesta voința. În sensul proiectului de pace, pierderea provinciei românești scumpe sufletului nostru, în urma cedărilor hotărâte la timpul său de către un regim dictatorial al României, fără învoirea legal exprimată a națiunii. Una din aceste cedări este făcută Bulgariei de către un guvern nereprezentativ al țării, căruia i-a fost impusă prin același dictat de la Viena, care ne răpise Transilvania de Nord.

Prin aceste stabiliri de frontieră, peste 2 milioane de români care sunt în continuitate geografică cu țara românească, sunt lăsați în afară de hotarele României, ceea ce constituie o împrejurare care nu este de natură a promova pacea și evoluția normală a raporturilor internaționale.

În această tragică situație pentru noi, subliniem sincera recunoștință a poporului românesc, pentru hotărârea miniștrilor de externe și pentru prevederile cuprinse în proiectul de tratat în ce privește hotarul de vest al țării. El este stabilit așa cum a fost în ființă la 1 ianuarie 1938. Frontiera României dinspre Ungaria, a fost stabilită la Conferința de Pace de la Trianon, în baza opiniei experților americani și englezi, pe temeiul realităților etnografice și economice care nu pot fi nesocotite. România și Partidul Național-Țărănesc au dat lovitura de la 23 august 1944, având asigurarea concretă, din partea aliaților, că această graniță firească a țării va fi respectată.

Clauzele economice și financiare cuprinse în proiectul de tratat sunt pentru România nedrepte. Din ele ar rezulta pauperizarea țării, deruta financiară și imposibilitatea de refacere din punct de vedere economic. Nici un guvern român, care își face o chestiune de conștiință din salvagardarea intereselor naționale și din respectarea viitoare a obligațiilor internaționale, contractate, nu ar putea să le accepte.

Aceste clauze sunt atât de numeroase și atât de complicate încât nu pot fi examinate în cadrul restrâns al unor declarații. Pentru a demonstra acest lucru este suficient să amintesc că pentru România nu se stabilește nici un drept de despăgubire de război de la Germania și nici nu se prevede dreptul României de a compensa pretențiile pe care le are față de Germania cu despăgubirile de război la care ar avea dreptul, cu bunurile germane aflate în România, acestea fiind destinate pentru alte acoperiri, cu toate că Germania a pricinuit foarte importante pagube României după armistițiu, când România lupta alături de Națiunile Unite contra Axei. De asemenea este nedrept ca pagubele de război pricinuite de agresiunea Ungariei și de războiul purtat de ea alături de Germania contra României, pe teritoriul nostru precum și daunele suferite de România de pe urma Dictatului de la Viena, declarat nul și neavenit, să nu fie recunoscute și să nu poată fi acoperite prin bunurile maghiare aflate pe teritoriul României. Ca exemplu al „condițiilor dezavantajoase țării noastre, menționez că în vreme ce

bunurile românești aflate în străinătate sunt confiscate prin proiectul de tratat al României, fiind afectate despăgubirilor aliate, în proiectele de tratat ale Ungariei și Bulgariei, această măsură apăsătoare nu este stipulată“.

Dar, în afară de aceasta, pentru România este foarte apăsătoare condiția că Uniunea Sovietică va putea ține armata în România pe timp nelimitat până la încheierea păcii cu Austria. Prezența unei armate străine în țară, chiar dacă este prietenă cum e cazul, în speță este totdeauna și pretutindeni un element de neliniște și de suspiciuni care dă prilej la diferende. Acest fel de diferende trebuiesc evitate, mai cu seamă între popoarele care doresc să trăiască în bună vecinătate. România dorește să fie un pilastru temeinic al păcii, pe care proiectul de tratat vrea să o instaureze, în consecință, Tratatul de Pace trebuie să elimine orice prilej de neînțelegere. O stipulație care nu stabilește nici numărul soldaților, nici localitățile destinate pentru cazarea lor, nici liniile accesibile pentru comunicații, este un izvor continuu de discuții și neînțelegeri care nu vor putea servi ideea păcii.

România, în sensul proiectului Tratatului de Pace, nu poate să influențeze, să grăbească sau să întârzie problemele în legătură cu Austria. Este deci la discreția întâmplărilor cu totul străine de voința sa. Acesta este un lucru inadmisibil pentru o națiune independentă.

Este de asemeni inadmisibil ca să se facă pendentă încheierea unei păci între România și alte state învinse de ratificarea păcii cu Națiunile Unite, fără precizarea vreunei condiții. De altfel, soluția adoptată de Marea Britanie în legătură cu evacuarea Italiei și asigurarea comunicațiilor cu Austria și Germania, poate și trebuie să fie aplicată și în legătură cu evacuarea armatelor străine din România. Peste tot, eu nu înțeleg tratamentul vitreg la care este supusă România prin proiectul Tratatului de Pace, esențial mai nefavorabil decât cel pregătit pentru celelalte state zise satelite.

România a fost cel dintâi dintre aceste state care a ieșit din axă și s-a alăturat la războiul Națiunilor Unite. Procedura umană a armatei române a fost apreciată și lăudată nu numai în Ungaria și Cehoslovacia, dar și în teritoriile sovietice unde a fost împinsă contra voinței sale, prin constrângerea armatei hitleriste care ocupase țara. Armata românească a adus cele mai mari sacrificii pentru victoria aliată. Ea a jertfit peste 160000 soldați în lupta contra Germaniei. Vitejia armatei române a fost recunoscută și preamărită. Cu toate acestea România nu a fost recunoscută aliată sau cobeligerantă. România este tratată ca un stat inamic învins, pierde averi imense, pierde teritorii însemnate și trebuie să suporte greutăți și dezavantaje economice catastrofale.

Toate aceste dezavantaje sunt: urmarea împrejurării că s-a găsit un guvern românesc dictatorial și nepopular, care la un moment dat, forțat de ocupația străină, a îndemnat politic țara, împotriva voinței dovedite a poporului, într-o direcție politică internațională contrară tradiției sale. Această nenorocire, însă, România a reparat-o în mod strălucit la cel dintâi moment potrivit.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhiva C.C. al P.C.R., fond 191, dosar 584, f. 114-120.

1946 august 9, București. Stenograma Consiliului de Miniștri în care s-a discutat răspunsul Delegației române ce va participa la Conferința de Pace la discutarea proiectului.

CONSILIUL DE MINIȘTRI

de

Vineri 9 august 1946,

ora 12

– Ședința se deschide la ora 12, sub președinția domnului dr. P. Groza, președintele Consiliului.

– Participă domnii:

Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, ministrul Afacerilor Străine și ministru ad-interim la Ministerul Finanțelor;

M. Romniceanu, ministru de Stat;

L. Pătrășcanu, ministrul Justiției;

Teohari Georgescu, ministrul Afacerilor Interne;

M. Ralea, ministrul Artelor;

Gh. Nicolau, ministrul Asistenței și Asigurărilor Sociale;

Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice;

Lotar Rădăceanu, ministrul Muncii;

Ing. P. Beja, ministrul Industriei și Comerțului;

Ing. Tudor Ionescu, ministrul Minelor și Petrolului;

Romulus Zăroni, ministrul Agriculturii și Domeniilor;

Prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Informațiilor;

General Vasiliu Rășcanu C., ministrul de Război;

Anton Alexandrescu, ministrul Cooperăției;

Gh. Vântu, subsecretar de Stat al Finanțelor locale;

General D. Dămăceanu, subsecretar de Stat al armatei de uscat;

General Em. Ionescu, subsecretar de Stat al aviației;

Amiral P. Bărbuneanu, subsecretar de Stat al marinei;

General N. Pârvulescu, subsecretar de Stat al aprovizionării;

Aurel Potop, subsecretar de Stat la Ministerul Educației Naționale;

Mircea Niculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Comunicațiilor;

Al. Alexandrini, subsecretar de Stat la Ministerul Finanțelor;

I. Maurer, subsecretar de Stat la Ministerul Comunicațiilor;

Miron Niculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Educației Naționale;

Tr. Săvulescu, subsecretar de Stat la Ministerul Domeniilor;

Dr. S. Oeriu, președintele Comisiei de Legătură cu Comisia Aliată de Control;

Bucur Șchiopul, comisarul general al prețurilor;

M. Solacolu, comisar general pentru comerțul exterior;

General C. Ioneșcu, șeful Marelui Stat Major;

General V. Dombrovschi, primarul general al Capitalei;

Gh. Arghiropol, consilier tehnic la Președinția Consiliului de Miniștri;

Di dr. P. Groza, președintele consiliului: Domnilor miniștri, declar ședința deschisă.

Domnii miniștri, reprezentanții opoziției în guvern au cerut să convoc un Consiliu pentru a discuta situația internă. Îi rog să mă scuze că n-am putut convoca acest Consiliu, cerându-le o amânare până la începutul săptămânii viitoare, pentru că trebuie să plec. Pe luni, marți, voi convoca acest Consiliu.

Vă rog să aprobați ca în acest Consiliu de Miniștri să ne ocupăm numai de chestiunile externe.

Dl M. Romniceanu, ministru de Stat: Vă mulțumesc, domnule președinte.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului; Suntem la curent cu toții cu faptul că la Paris, Conferința Păcii și-a început lucrările și că s-a hotărât să fim și noi chemați într-un termen foarte scurt.

Vă rog să binevoiți a asculta raportul domnului ministru de externe, informându-vă că între timp s-a lucrat intens la această chestiune, că am lucrat la Ministerul de Externe pentru a pregăti materialul necesar în măsura în care interesele țării noastre o cer.

Îl rog pe domnul ministru de externe să vă pună la curent cu ceea ce am lucrat și cu ceea ce crede d-sa că va trebui să facem.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului; Domnule președinte, domnilor colegi, proiectul de Tratat de Pace cu România, elaborat de cei patru miniștri ai Afacerilor Externe, ai U.R.S.S.-ului, Statelor Unite ale Americii, Marii Britanii și Franței, vă este cunoscut.

Acest proiect de Tratat de Pace îndată ce a ajuns la cunoștința Guvernului român, a fost luat în serioasă cercetare de organele de colaborare ale Ministerului Afacerilor Străine pentru partea politică și de exponenții Domniilor voastre pe lângă acest departament pentru partea de dirijare a politicii externe, precum și de organele de colaborare pentru chestiunile economice și financiare, puse sub directa conducere a colegilor șefi ai Departamentelor Economice.

Rezultatele acestor studii, rezultatele acestor îndelungate discuții, care au avut loc în jurul proiectului de Tratat de Pace cu România sunt cuprinse în expunerea, pe care voi avea onoarea să v-o citesc, expunere pe care am întocmit-o în lumina observațiilor, criticilor și propunerilor făcute de colaboratorii noștri, asupra căreia suntem chemați să vă dați părerea, fie aprobând-o fie dezaproband-o.

Această expunere va constitui temeiul însăși al expunerii pe care în numele Guvernului român o voi face în fața Conferinței Plenare a celor 21 de state convocate la Paris.

Vă este cunoscut faptul că în ședința de alaltăieri, la propunerea reprezentantului Statelor Unite, conferința a hotărât ca cele cinci state, foste satelite, să fie convocate cu începere de la 10 august c., pentru ca delegațiunile lor să-și exprime sau să citească textual punctul de vedere al statului respectiv în legătură cu proiectul Tratatului de Pace. Cu alte cuvinte, fiecare stat să fie chemat în fața Conferinței și să-și aducă totalul observațiilor, cererilor, criticilor și revendicărilor pe care le crede nimerite să le expună Conferinței.

M-am gândit că e mai bine să prezint însuși temeiul acestei lucrări, pentru ca lucrările delegației noastre de mâine, să aibă acoperire, și pentru

ca dvs. să știți mai precis care sunt observațiunile și revendicările pe care le vom prezenta Conferinței.

Textul Tratatului de Pace, așa cum ați putut constata dv. înșivă, cuprinde clauze politice, teritoriale, militare, economice, financiare și juridice. El are șapte părți și șase anexe. Pentru fiecare din aceste părți organele dv. de colaborare și-au făcut observațiunile și criticile, iar sinteza lor este cuprinsă în această expunere, pe care voi avea onoarea să ve-o citesc.

Această expunere așa cum v-am spus, este un anteproect și conține ideile de bază ale expunerii pe care în numele dv., ale Delegației guvernului o voi face în fața Conferinței de Pace.

Iată, domnilor, care sunt în rezumat observațiunile și cererile noastre: Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Domnule președinte, domnilor miniștri, iată schițat numai și constituind o bază a expunerii definitive, rezumatul observațiunilor, al criticilor și cererilor pe care organele noastre de cercetare a proiectului de Tratat de Pace le-au formulat.

În această expunere nu figurează nici un fel de observațiuni în legătură cu clauzele, pe care credem noi, guvernul, că trebuie să le acceptăm.

În această ordine de preocupare și linie de gândire figurează clauzele relative la frontierele țării.

În Tratatul de Pace, așa cum ați observat din expunerea pe care am făcut-o, se dă în primul rând satisfacție marilor revendicări naționale a țării noastre, în ce privește retrocedarea Transilvaniei de Nord și reșezarea ei în hotarele firești ale țării și am declarat mulțumirile noastre pentru acest mare act istoric și i-am dat dezvoltarea cuvenită.

Tratatul prevede deasemeni clauze referitoare la fruntariile de Răsărit, de Nord și de Sud.

În ceea ce privește fruntariile de Nord și Răsărit, cred că nu poate să aibă loc nici un fel de discuțiune. Fruntariile acestea au fost așezate prin Convenția de Armistițiu și Tratatul de Pace nu poate fi decât repetarea clauzelor referitoare la fruntariile acestea prevăzute în Convenția de Armistițiu.

În raporturile pe care România le are cu Uniunea Sovietică o pagină de istorie a fost întoarsă și nu ne rămâne decât printr-o acțiune de fiecare zi, de fiecare ceas să câștigăm încrederea și prietenia acestor popoare pentru o colaborare rodnică cu ele, în interesul dezvoltării normale a statului nostru și a menținerii noastre cu rostul nostru în mijlocul celorlalte popoare libere.

În ceea ce privește fruntariile de Sud, fruntariile dobrogene, o altă clauză din tratat prevede fruntariile existente în 1941.

Cred că în ceea ce privește această frontieră, nu este nici politic și nu este nici în interesul dezvoltării statului nostru ca să discutăm această chestiune. Suntem în fața unei stări de fapt, pe care trebuie s-o recunoaștem și s-o confirmăm. Nu este în interesul viitorului statului nostru ca să se mențină mai departe, fie și prin discuțiuni deschise, rana care va săngera atât timp cât această chestiune va fi deschisă. Nu mai vorbesc dacă rana aceasta s-ar încerca să fie deschisă.

Nu este momentul de a discuta valoarea actului din 1913, în care Cadrilaterul a fost anexat României după primul război balcanic. Oricare ar fi părerile pe care le-am avea despre acest act, în lumina dezvoltării elementelor istorice, cred că se cuvine să tragem o concluzie: acest act n-a fost favorabil nici siguranței Statului român și nici împrejurărilor dezvoltărilor de pace necesare Statului român.

De două ori în timpul vieții generației noastre actul acesta a avut repercursiuni neprielnice pentru dezvoltarea Statului român.

Și astăzi ca și atunci stă în picioare întrebarea dacă o discuțiune asupra unor fruntarii care nu sunt vitale pentru dezvoltarea neamului nostru, poate să mai constituie vreo utilitate oarecare.

De aceea cred că concluziunea la care trebuie să ajungem este că acele clauze referitoare la frontiera noastră spre Sud trebuiesc acceptate. Nu numai din punct de vedere al interesului nostru de mâine, dar trebuie să le acceptăm și din punct de vedere a ceea ce se cheamă contingentă politică.

Nu fac o indiscreție incompatibilă cu rostul misiunilor noastre. Uneori indiscrețiunile sunt necesare, mai ales când au o valoare istorică.

În 1939 în timp când mă găseam ambasador la Paris și eram în preajma noului război și a trebuit din capul locului să ne constituim anumite măsuri, și reprezentanții Angliei, și reprezentanții Franței, ne-au atras luarea aminte de două ori că situațiunea noastră față de Bulgaria constituie o dificultate și pentru noi și pentru celelalte democrații. Am avut onoarea și plăcerea să stau de vorbă cu domnul Winston Churchill la Londra în acel an și cea dintâi întrebare pe care mi-a pus-o a fost aceasta: Când restituiți Cadrilaterul Bulgariei ? Când restituiți Cadrilaterul pe care l-ați luat pe nedrept și care v-a făcut atâta rău ?

Firește că am apărut situațiunea noastră, dar întrebarea avea semnificația ei pentru că oglindea atitudinea de politică externă a unui stat de talia Marii Britanii.

La Quai d'Orsay, n-a fost o singură dată când am pomenit situația României în concertul celorlalte popoare, în care să nu mi se pună întrebarea: Când veți lichida cu Bulgaria procesul atât de primejdios pentru România: frontiera de la Sud.

Din punct de vedere național n-am câștigat nimic; din punct de vedere internațional, am avut mari dificultăți din pricina acestui act, pe care istoria îl va judeca și după părerea mea l-a judecat.

Poate a fost o mare eroare. Uneori erorile le repară dezvoltarea evenimentelor fără voința oamenilor. Personal cred, că toată răspunderea pe care o am cântărind bine fiecare cuvânt, cred, în rezumat, că este în interesul Statului român, a liniștitei dezvoltări a acestui stat, a dezvoltării relațiilor de prietenie între poporul român și cel bulgar și mai ales este în interesul României să nu mai aducă în discuție această gravă chestiune, reminiscență a unui trecut istoric.

Dv. îmi veți da, fie confirmarea, fie infirmarea acestui punct de vedere.

În această expunere nu v-am vorbit de toate clauzele teritoriale, pe care le acceptăm și nici de alte clauze mai puțin importante; însă linia mare de observațiuni este aceea pe care am fixat-o.

Trebuie să vă mai dau o lămurire: Din studiul comparativ al clauzelor înșirate în Tratatul de Pace pentru România și pentru Bulgaria, Ungaria, Italia, din acest studiu rezultă că suntem pentru foarte multe din clauze în fața unui șablon, pe care cei care au făurit proiectele de tratate, le-au trecut în diferite texte.

Datoria noastră este să nu ținem seama de această situațiune, ci să luptăm pentru eliminarea unora din aceste clauze și pentru ameliorarea altora. Jertfele făcute și rolul pe care l-am avut în trecut și pe care îl vom avea și în viitor dau dreptul Statului român să aibă această atitudine.

De aceea, domnilor, supunându-vă sub forma de anteproiect expunerea ce o vom face la Paris, vă rog să vă dați asentimentul dv. sau să vă formulați aici părerile și criticile pe care le veți socoti de cuviință.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Deschid discuțiunile asupra acestui raport și rog pe domnii miniștri să-și spună cuvântul asupra fondului lui, reținând din acest raport ceea ce este principal și angajează răspunderea noastră, a fiecăruia – sigur – și nu în detaliu, pentru că nu este cazul. Vă rog să luați cuvântul.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Domnule prim-ministru și onorați colegi, ne găsim în fața unui document de o covârșitoare importanță, deoarece acest proiect de răspuns al Delegației române la Conferința Păcii este de fapt și conține în el însuși instrucțiunile care se dau delegației noastre.

În același timp domnul ministru de externe a rostit aici cuvinte în calitatea sa de reprezentant al intereselor noastre față de străinătate, pe care îmi permit să le calific de o covârșitoare importanță față de politica noastră viitoare. Este deci de datoria mea, ca reprezentant al unui mare partid politic din țară, a formula observațiuni, de a da o eventuală aprobare sau de a sugera modificări sau adăugiri. Însă, în condițiunile în care s-au deschis discuțiunile, cred că veți recunoaște că o astfel de formulare, acum imediat, a acestor observațiuni constituie o imposibilitate.

Am căutat de ieri deja să aflu care este ordinea de zi a ședinței de astăzi. Mărturisesc că n-am putut lua nici o informație, oricât de mult m-am interesat la serviciile respective ale Președinției Consiliului de Miniștri. Cu atât mai mult nu pot, după o simplă citire a unui document atât de important să formulez observațiunile mele în numele partidului pe care îl reprezint aici.

În treacăt pot să vă spun că documentul pe care l-a prezentat domnul ministru de externe pare, la prima citire, că este redactat cu multă atențiune și deosebită grijă pentru chestiunile care au fost examinate în vederea apărării intereselor României. Nu pot însă să nu mă pronunț imediat dacă chiar în părțile care au fost expuse n-ar fi modificări de adus, adăugiri de făcut sau eventual unele din ele n-ar trebui să fie șterse. Nu pot să mă pronunț imediat dacă în afară de cele expuse nu sunt și alte chestiuni asupra cărora poziția României trebuie fixată definitiv.

Nu este vorba de un simplu memoriu pe care Delegația română îl va prezenta acolo, ci acest document conține în el instrucțiunile, pe care Consiliul de Miniștri al României îl dă delegației sale la Conferința Păcii. De aceea, îmi permit să sugerez – și cred că aceasta nu are nimic excesiv

– că acest proiect de răspuns la Conferința Păcii, pe care eu îl calific de anteproiect, să fie distribuit cel puțin celor doi reprezentanți ai partidelor de opoziție sau mai bine zis celor doi miniștri de stat, pentru ca ei să facă un studiu, care să le permită să facă observațiunile lor.

În același timp însă, atât în numele Partidului Național-Liberal, cât și în numele Partidului Național-Țărănesc – sunt mandatat, în lipsa colegului meu, domnul Hațieganu – să-mi dați voie să ridic o chestiune în fața Domniilor voastre.

Nu știu care va fi eventuala expunere a delegației noastre la Conferința de Pace, – nu știu decât din ziare.

Trebuie să formulez aici o cerere prin care vă cer, întrucât delegația de pace se compune din reprezentanții politici ai guvernului, în afară de necesitățile și indispensabilele colaborări tehnice, ca din această Comisiune să facă parte și câte un reprezentant a celor două partide de opoziție.

Din numele pe care le-am văzut în Jurnal, reiese că din delegație fac parte reprezentanții diferitelor grupări politice, care compun guvernul și al căror rol nu este decât să prezinte în fața Conferinței o delegație care să dea impresia unanimității voinței țării. Prin urmare, pentru a fi într-adevăr în fața umanității voinței țării, pe care această delegație la Conferința Păcii s-o reprezintă, trebuie să fie incluși și câte un delegat a celor două Partide Național-Liberal și Național-Țărănesc.

Nu facem această cerere – mărturisesc – pentru a face obiectul unei astfel de delegații, pentru că îmi dau perfect de bine seama că o astfel de misiune este una din cele mai grele, care se poate da cuiva, ci pentru a da mai multă tărie acestei delegații. În felul acesta cred că autoritatea Delegației române ar fi sporită dacă în afară de reprezentanții politici, care sunt în vedere astăzi, ar cuprinde și doi delegați ai celor două partide pe care le reprezintă astăzi.

Declar în numele acestor două partide că ele fac acest sacrificiu de a trimite delegați și de a lua parte la acest tratat.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului; Nemaicerând nimeni cuvântul, să-mi dați voie să rezum discuțiunile și să răspund, în primul rând domnului ministru Romniceanu.

Domnilor miniștri, rog să cunoașteți că la compunerea delegației n-au fost criteriile de ordin politic, ci au fost criteriile necesității de a ne prezenta la Paris cu deplină competență a lucrărilor și cu o atitudine de ordin politic, care să cadreze cu interesele poporului și țării reprezentate astăzi oficial de toate forțele componente ale guvernului nostru.

Delegația se compune din miniștri titulari sau subsecretari de stat al resorturilor de primă importanță, interesate direct de problemele care se discută la această Conferință de Pace, iar lor – sigur – sunt atașați diplomați de carieră cu cunoștințe procedurale, tehnicieni cu cunoștințe ce sunt absolut necesare la astfel de conferințe. Majoritatea delegației o formează tehnicieni – pur tehnicieni – care n-au calitatea de șefi de resorturi interesate și nici calitatea de diplomați calificați.

Acești tehnicieni sunt selecționați, domnilor miniștri, căci răspunderea noastră este mare, și trebuie să ținem seamă de interesele însăși ale țării și nicidecum de interesele personale ale unora sau altora. Majoritatea nu

fac parte din partidele politice. Această delegație s-a compus din vreme. În presă a apărut un comunicat. Înainte de a apărea acest comunicat în presă, acești colaboratori au lucrat intens. Noi am căutat să ne organizăm cu o zi mai degrabă pentru a ne pune toate lucrările la punct. La un moment dat am amplificat această delegație. S-a lărgit această delegație, dar acest lucru s-a făcut din timp.

Acei care urmează să plece însă, domnilor miniștri, au fost pregătiți cu toții și instruiți. Noi am lucrat multe zile la Ministerul de Externe în ședințe comune cu cei care pleacă și am examinat toate problemele, fiecare învățând pe de rost lecțiunea, pentru ca, ajuns acolo să fie bine pregătit și să nu fie pus în situațiunea de a nu răspunde prompt și precis la orice întrebare s-ar pune de ordin tehnic sau politic.

Noi, pe lângă această pregătire detaliată a celor care pleacă, am căutat să coordonăm lucrările acestor membri, pentru că la un moment dat, la Paris, s-ar putea întâmpla ca acești delegați să fie repartizați în diferite secțiuni. Ei trebuie să păstreze însă o linie comună, ferindu-se de greșeli.

Noi vom fi chemați la Paris imediat, așa după cum rezultă din dezbaterile ce au avut loc la Conferința Păcii, așa că această delegație poate să plece chiar mâine sau poimâine.

Eu regret că din partea opoziției nu s-a manifestat această dorință din timp. S-ar putea spune că noi, din proprie inițiativă am fi putut apela la opoziție pentru a o chema să colaboreze în această direcție. Dar, domnilor miniștri, eu cred că acest apel s-a făcut de la începutul constituirii noastre în forma în care suntem astăzi, guvern amplificat cu reprezentanții opoziției. Am ceva de adăugat,, O parte din opoziție a declarat de la început prin actul depus aici, chiar la prima prezentare la acest Consiliu, iar cealaltă opoziție, aparținând domnului Brătianu, prin atitudinea de solidarizare manifestată cu Partidul Național-Țărănesc, au manifestat categoric refuzul colaborării cu noi, declarând că nu se consideră colaboratori responsabili, ci observatori.

S-a creiat o stare de fapt confirmată nu numai prin atitudinea oficială a reprezentanților opoziției din acest Consiliu, dar confirmată și prin presa oficială a acestor partide, a căror colecții le am pe masa mea de lucru, din care rezultă că niciodată, sub nici un titlu și sub nici un cuvânt n-au înțeles să colaboreze în spiritul Tratatului de la Moscova, să colaboreze în mod loial cu noi. Nici întâmplător n-au făcut acest lucru și n-au acceptat ceea ce noi am hotărât sau făcut.

Admit că am comis greșeli, pentru că cine guvernează greșește, cine stă în opoziție și critică, nu poate să greșească. Se poate întâmpla ca măsuri de ale noastre, acte de guvernământ de ale noastre, să fi fost potrivite în interesul poporului și să fi fost în spiritul vremii. Opoziția niciodată nu le-a admis. Consecventă, această opoziție a luat continuu atitudine negativă refuzând să colaboreze cu noi în sensul cuvântului de colaborare.

Încă odată, regret că s-a creiat această situațiune și că se vine așa de târziu cu această propunere și nu sunt în măsură să modific compunerea delegației, cu atât mai mult cu cât din grupul șefilor departamentelor sunt numai miniștri ale căror resorturi sunt direct interesate, la care se adaugă

unii care au fost și la încheierea Armistițiului. Deci, nu sunt miniștri fără resorturi.

Dacă domnul ministru Romniceanu se gândește să participe.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: În ceea ce mă privește, nu țin.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Iar în ceea ce privește tehnicienii, opoziția poate să fie liniștită că am luat toate măsurile din vreme ca interesele țării să fie bine reprezentate mereu pe linia competenței și pregătirii.

Sub raport de pregătire, nu din vina noastră opoziția sau delegația ei este absentă de la această lucrare.

În afară de aceasta, noi suntem cu avioanele gata, pe aerodrom, și motoarele sub presiune și nu putem risca interesele țării începând să facem o altă delegație.

Rog pe domnul ministru Romniceanu să cunoască acest răspuns și să transmită acest lucru și celeilalte opoziții.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: În ceea ce privește a doua cerere pe care am făcut-o, aceea de a mi se da un exemplar din această expunere pentru a formula contrapropuneri sau eventual pentru a aproba acest anteproiect prezentat de domnul ministru de externe, domnule președinte, nu mi-ați dat nici un răspuns.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Răspunsul meu nu poate fi decât afirmativ. Oricând sunteți în situațiunea de a face propuneri – natural – până în momentul plecării.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Și chiar după plecare.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Acesta este răspunsul meu.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Domnule președinte, aș minți dacă aș spune că răspunsul dv vine neașteptat. Pot spune că mă așteptam la acest răspuns.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Ați venit cu propunerea, presupunând că va fi respinsă în condițiunile în care o faceți.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Nu, domnule prim ministru.

Permiteți-mi ca în calitatea umilă pe care o am în acest Consiliu să vă spun că eu în locul dv. aș fi căutat de mult să obțin această cerere sau cel puțin adeziunea din partea celor două partide, pe care eu le calific de opoziție.

Chestiunea rămâne cu totul la latitudinea dv., pentru că riscul delegației de a se prezenta în această formă este al dv. și nu al nostru și cum foarte bine ați spus dv., cel ce stă deoparte are mult mai puțin risc decât cel care trebuie să acționeze. este o situațiune la care am crezut că ați reflectat și poate c-ați gândit să diminueați acest risc, asociind pe alții.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Eu am spus de greșelile pe care le poate face cineva care lucrează. De risc n- am vorbit, căci riscul este inerent oricărei afaceri.

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Nu asupra acestei chestiuni vreau să vă răspund. Ceea ce vreau să accentuez este acuzația pe care dv. ați repetat-o în ceea ce privește intenția mea sinceră de a colabora cu dv. și ați spus că n-am fost dispus niciodată să colaborez.

Puneți să se revadă în arhiva Președinției și veți vedea numărul impozant de legi și de jurnale ale Consiliului de Miniștri care poartă semnătura mea. Ori de câte ori am văzut că un act poate fi aprobat fără discuțiuni și n-are nici cum să lovească în concepția mea sau a partidului meu, l-am semnat, deși n-avea nimic de-a face cu Acordul de la Moscova, nici cu alegerile. Acolo unde am avut de făcut opoziție, am făcut-o nu în spiritul de a face opoziție pentru opoziție, ci în credința, poate nejustificată, că umilele mele lumini pot aduce oarecare ameliorare la un proiect prezentat de colegii mei. Am avut ocazia când observațiunile mele au fost luate în considerare. Dar din faptul că cineva nu este de aceeași părere, nu se poate deduce că nu colaborează.

În ceea ce privește ultima chestiune pe care vreau s-o ridic este aceea referitoare la compunerea delegației.

Se spune că delegația este o delegație de tehnicieni. Vă rog să-mi dați voie să vă contrazic. Am și eu pretenția că sunt tehnician într-o oarecare materie și am condus un Departament tehnic dar mărturisesc că niciodată, dacă aș fi fost chemat ca șef al unui Departament tehnic nu m-ași fi considerat tehnician. Un șef de departament fără colaboratori, care trebuie s-o recunoaștem cu toții sunt mai tari decât șeful de departament, nu poate face nimic. Rolul șefului de Departament este un rol de coordonator.

Când domnul Byrnes s-a dus la Conferința de la Paris, a luat cu dânsul două persoane, care nu erau nici măcar miniștri: pe domnii Konally și Wanderberg, conducători de opoziție în Senatul American, aceasta tocmai pentru a da delegației sale, în afară de prestigiul domnului Byrnes și prestigiul care derivă din poziția de lideri ai însoțitorilor.

Eu mențin cererea mea și nu știu dacă acest fapt va contribui sau nu la autoritatea delegației de pace, pentru întocmirea unui tratat mai important decât cel de la 1919, eu rămân la propunerea pe care am făcut-o în numele Partidului Liberal și al Partidului Național-Țărănesc și vă las dv. consecințele refuzării ei.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Vă rog să credeți că eu am desprins de la dv o atitudine de absolut refuz de colaborare. Prea s-au exagerat greșelile noastre și prea s-a refuzat a se recunoaște lucrurile bune. Dacă aveam conversația aceasta cu d-ta cu câteva săptămâni înainte, poate ar fi fost altfel. Dar dacă am invita un reprezentant al Partidului Național-Liberal și un reprezentant al Partidului Național-Țărănesc, dv. ați participa?

Dl M. Romniceanu, ministru de stat: Ce interes ar avea, pentru că nu ați realizat unitatea opiniei publice românești?

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Eu am înregistrat atitudinea hotărâtă a Partidului Național-Țărănesc din care se desprinde refuzul absolut de a colabora sub orice formă.

Dl Romniceanu, ministru de stat: În această chestiune eu nu pot răspunde în numele Partidului Național-Țărănesc.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Domnilor, a rămas chestiunea delegației. Vom trimite titularii resorturilor interesate. Vom trimite o grupă de diplomați de carieră, o grupă din cei care au fost și la Convenția de Armistițiu, – aceasta pentru continuitate, – și o grupă de tehnicieni.

Dacă domnii miniștri ne autorizează pe noi ca să stabilim această listă, atunci o vom întocmi noi.

Consiliul aprobă.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Domnilor, trebuie să mulțumim domnului Tătărescu pentru raportul pe care l-a depus și pentru felul cum a lucrat pentru pregătirea materialului Conferinței de Pace.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Toată munca ce s-a făcut la Ministerul de Externe s-a făcut alături de toți prietenii noștri din guvern. Este o operă a organelor de colaborare și a șefilor de Departament. Așa că mulțumirile dv. trebuie să le aducem tuturor celor care au colaborat la această operă.

Ședința se ridică la ora 13,15.

Stenografi: I. Vasilescu
V. Brânză

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 8/1946, f. 2-19.

31

1946 august 21, București. Notă informativă ce relatează faptul că Grigore Gafencu, fost ministru plenipotențiar, a depus din partea opoziției române un memoriu la biroul Conferinței de Pace de la Paris.

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIȚIE BUCUREȘTI

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 106 N.I.

1946 august 21-

Printre cei ce se reîntorc de la Paris se discută că dl Grigore Gafencu, fost ministru plenipotențiar a depus ca din partea opoziției române din țară un memoriu la biroul Conferinței de la Paris, arătând situația din România în care se specifică șicanele guvernului față de opoziție, evocând Charta Atlanticului precum și stipulațiunile O.N.U. prin care se prevăd libertăți politice pentru toate țările și partidele democratice.

De asemenea se remarcă în acel memoriu plângerea opoziției față de regimul din România, care datorită ocupației țării de către armatele sovietice, face abuzuri și nu-și respectă angajamentele luate la Conferința de la Moscova.

Pe plan economic memoriul arată că țara care are de suportat ocupația trupelor rusești și situația specială după război de sărăcie și lipsuri în care se zbate și nu mai poate face față fără ajutor străin.

În consecință memoriul cere ca trupele rusești să părăsească țara cât mai urgent, ca România să poată negocia cu toate țările, să încheie acorduri economice și ca să poată face cât mai urgent alegeri libere și nemăsluite.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 42/1946, f. 28.

1946 august 27, Luxemburg. Notă asupra ședinței Comisiei politice și teritoriale pentru România, privind discutarea statutului de cobeligeranță al României în viziunea Puterilor Aliate și a țărilor vecine, membre ale Comisiei respective.

COMISIA POLITICĂ ȘI TERITORIALĂ PENTRU ROMANIA 27 august 1946 Luxemburg

Președintele dă citire propunerii Secretariatului general privitor la invitarea statelor ex-satelite de a da explicații scrise sau orale în fața delegaților Comisiei de Pace. Comisia adoptă propunerea Secretariatului General.

Se trece la discuția preambulului.

Delegatul Australiei susține amendamentul său privitor la modificarea redactării preambulului. Propune inserarea în preambul a expresiei „Tratat de pace bazat pe spirit de justiție“, propunere acceptată cu unanimitate.

De asemenea cere o schimbare a redactării paragrafului „*considérant que les Puissances Alliées et Associées et la Roumanie sont désireuses de part et d'autre de conclure un traité de Paix qui formera la base de relations amicales entre elles et qui réglera les questions demeurant etc...*“, în sensul următor:

„*Considerant que les Puissances Alliées et Associées et la Roumanie sont désireuses de part et d'autre de conclure un Traité de Paix qui réglera les questions demeurant etc... et qui formerons la base des relations amicales entre elles*“.

Propunerea delegatului australian a fost acceptată în unanimitate.

Președintele pune în discuția Comisiei observațiile românești privitoare la alineatul 4 din preambulul Tratatului de Pace și a sfârșitului alineatului 4 din același preambul. Întreabă dacă cineva susține observațiile românești. Cere cuvântul delegatul Ucrainei.

Delegatul Ucrainei (prof. Petrovski) se declară împotriva propunerii României de a schimba alineatul 4 din preambulul Tratatului de Pace subliniind că nu există nici o probă evidentă care să justifice această cerere. Până la 23 august 1944, spune dsa, armata română s-a abătut împotriva armatei roșii și nimeni din cei care se găsesc aici n-ar putea crede că în 24 de ore s-a putut schimba o atitudine și un dispozitiv militar, astfel ca armata română să fie pusă imediat în acțiune față de armata germană. Cere respingerea propunerii românești care nu corespunde realității.

Președintele (Manulski) atrage atenția membrilor comisiei că, în caz că observațiile românești nu sunt susținute de nimeni, nu mai prezintă nici un fel de utilitate discutarea acestora. Socotește lipsite de utilitate deci observațiile delegatului ucrainean. Am crezut, spune președintele, că Ucraina a avut intenția de a cere dreptul de cobeligeranță pentru România. Aș vrea să știu dacă are de făcut vreo propunere în acest sens.

Delegatul ucrainean afirmă că are de propus dreptul de cobeligeranță a României. Crede că se poate recunoaște această cobeligeranță bazată pe aportul considerabil al României în războiul împotriva Axei. Subliniază că acest aport este cu mult mai mare decât cel al Italiei căreia i s-a acordat

cobeligeranța și că acest fapt îndreptățește și mai mult România de a fi considerată cobeligerantă. Dă citire unui tablou al pierderilor și participării armatei române în comparație cu acele ale Italiei și subliniază diferența între efortul românesc și cel italian.

În consecință crede că acordarea cobeligeranței este un act de justiție față de România.

Delegatul Cehoslovaciei sprijină propunerea Ucrainei. Declară că dacă într-adevăr Comisia a susținut introducerea în preambul a unui principiu de justiție cu atât mai mult va trebui să accepte cobeligeranța României care ar însemna o recunoaștere implicită a acestui principiu.

Președintele întreabă dacă mai are cineva vreo obiecție de făcut la amendamentul Ucrainei susținut de Cehoslovacia. Neavând nimeni nici o obiecție, președintele propune amendamentul la vot nominal. Se votează în următoare ordine:

U.S.A.	contra
Australia	contra
Bielorusia	pentru
Canada	contra
Franța	pentru
Anglia	contra
Italia	contra
Neo Zeelanda	contra
Cehoslovacia	pentru
Ucraina	pentru
Sud_Africa	contra
U.R.S.S.	contra

Președintele proclamă rezultatul votului 8 contra și 4 pentru și declară respinsă propunerea României privitoare la alineatul 4 din preambul.

Generalul Catroux ia cuvântul pentru a explica că votul lui „pentru“ a fost dat fiind convins că cele trei Mari Puteri: America, Anglia și U.R.S.S., se pusese de acord cu privire la acceptarea cobeligeranței României. Atrage atenția președintelui că nu se va mai pronunța asupra altor chestiuni decât numai după ce va recunoaște, în primul rând, punctul de vedere al celor trei.

Președintele pune în discuție a doua cerere a României privitoare la modificarea sfârșitului alineatului 4 din preambul prin adăosul „paix contre la Hongrie“.

Președintele întreabă dacă cineva susține această cerere.

Delegatul Cehoslovaciei susține propunerea României și declară că, în calitate de reprezentant al Cehoslovaciei se consideră obligat să recunoască în fața Comisiei efortul României în lupta ei împotriva Ungariei. Președintele pune la vot nominal propunerea românească susținută de Cehoslovacia.

Rezultatul votului este următorul:

U.S.A.	contra
Australia	contra
Bielorusia	pentru
Canada	contra

Franța	contra
Anglia	contra
India	contra
Neo Zeelanda	pentru
Cehoslovacia	pentru
Ucraina	pentru
Sud-Africa	contra
U.R.S.S.	contra

Față de rezultatul votului, președintele anunță respingerea celei de-a doua propuneri românești cu 8 contra și 4 pentru.

Nemaifiind alte observații de făcut asupra preambulului, președintele îl declară adoptat cu unanimitate de către Comisie.

Discuții pe articole Se trece la discuția pe articole

Președintele constată că la art. 1 din Tratat nu s-a depus nici un amendament. Întreabă dacă are cineva vreo obiecție de făcut.

Reprezentantul Canadei constată că nu se găsește în posesia anexei 1 prevăzută la art. 1 și că în consecință nu se poate discuta acest articol.

Președintele afirmă totuși că anexa 1 (Harta) a fost distribuită tuturor membrilor Comisiei încă de acum 8 zile. Propune să se facă cercetări pentru a se vedea cine a luat aceste anexe.

Delegatul Americii ia cuvântul și afirmă următoarele:

Dacă nu mă înșel această hartă nu a fost aprobată de Consiliul Miniștrilor de Afaceri Străine. Își rezervă dreptul de discuție asupra art. 1.

Delegatul sovietic răspunzând delegatului american afirmă că această hartă a fost distribuită chiar în Consiliul celor patru miniștri de Afaceri Străine.

Președintele crede că observațiile Americii trebuiesc luate în considerare de Comisie și că, în consecință, discutarea articolului 1 trebuie amânată până la lămurirea acestei chestiuni.

Se trece la discutarea art. 2 din tratat.

Președintele dă citire articolului și constată că nu există nici un amendament depus privitor la acest articol.

Cere cuvântul delegatul Australiei.

El remarcă faptul că articolul 2 din Tratatul pentru România este identic cu acela din Tratatul pentru Ungaria și consideră absolut necesar ca Comisia să fie informată de deciziile Comisiei pentru Ungaria privitor la acest articol. Acceptă discuția articolului sub rezerva revenirii asupra acestei discuții în cazul că Comisia pentru Ungaria va introduce vreo modificare în acest articol. Președintele amintește că există o Comisie alcătuită din 5 președinți și 5 raportori generali, Comisie propusă de Secretariatul General pentru discutarea problemelor comune la două State. Cere amânarea discuției asupra acestui articol pentru a putea lua contact cu președintele Comisiei ungare în vederea stabilirii unei proceduri comune de lucru.

Delegatul sovietic declară că atât el cât și colegul său de la Comisia pentru Ungaria se găsesc în posesia unui Memorandum unguuresc, prin care Ungaria cere anumite schimbări privitoare la art. 2 și în care face afirmația că Arbitrajul de la Viena a fost cerut de către România. Crede că acest memorandum unguuresc nu poate fi studiat de către Comisia pentru România. De aceea cere amânarea discuției, până când Comisia pentru Ungaria, va lua o decizie privitoare la art. 2 din Tratat, care dacă nu va suferi modificări, va face inutilă orice discuție asupra art. 2 din Tratatul cu România.

Se declară împotriva propunerii președintelui ca această chestiune să fie adusă în fața unei Comisii Mixte propusă mai sus.

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1939, E 9. vol. 71, f. 102-107.

33

1946 septembrie 2, Paris. Discursul pronunțat de Gheorghe Tătărescu, șeful delegației române la Conferința de Pace de la Paris, în fața Comisiei Politice și Teritoriale pentru Ungaria și România, prin care susținea restabilirea graniței de nord-vest a României.

Versiune finală corectată

CONFERENCE DE PARIS

Secrétariat de la Commission Politique et Territoriale
pour la Roumanie

Discours prononcé par M. Tataresco, chef de la Délégation roumaine, devant les commissions politiques et territoriales pour la Hongrie et la Roumanie réunies en séance commune le 2 septembre 1946 à 16 heures

Monsieur le Président,
Messieurs,

La cause que la Delegation du Gouvernement hongrois este venu plaider devant vous a déjà été débattue plusieurs fois devant la Justice Internationale.

Un premier jugement a été rendu, il y a déjà vingt-cinq ans, par la Conférence de la Paix qui mettait fin à la première guerre mondiale.

La Hongrie a fait valoir alors des thèses analogues à celles d'aujourd'hui et les a défendues par des arguments pratiquement identiques. Ayant entendu ces revendications et pesé ces arguments, la Conférence se prononça en donnant à la frontière occidentale de la Transylvanie son tracé actuel. Un long procès historique trouvait ainsi sa juste solution.

Le débat devait reprendre lors de l'application sur le terrain de cette sentence. La Conférence de la Paix de 1919 avait institué une Commission spéciale ayant latitude de rectifier la frontière que le Traité venait d'établir.

Cette Commission examina de nouveau les réclamations de la Hongrie visant, comme aujourd'hui, à une rectification de frontière et, après plusieurs mois d'études et d'enquêtes sur les lieux, elle ne put mieux faire que de confirmer la validité des considérations qui avaient guidé la Conférence dans ses travaux d'établissement de la nouvelle frontière roumano-hongroise.

Vingt-cinq ans plus tard, dans leur séance du 7 mai 1946, les quatre Ministres des Affaires Etrangères, de l'Union Soviétique, des Etats-Unis, de la Grande-Bretagne et de la France, procédaient à un nouvel examen de cette cause, et leur décision, consacrant celle d'il y a vingt-cinq ans, apportait à l'actuelle frontière occidentale de la Transylvanie une nouvelle confirmation.

Contre cette décision, la Hongrie interjette aujourd'hui un nouvel appel. Réparaissent, dans cet appel, les revendications mêmes qui ont été examinées et débattues il y a vingt-cinq ans.

Jugées par les grands juges d'hier, ces revendications ont rencontré, aujourd'hui encore, un jugement identique.

Et pourtant, la Hongrie persévère, la Hongrie fait appel. Convaincue, profondément, que la justice avait été rendue une fois pour toutes à ses droits imprescriptibles, c'est avec le plus vif étonnement que la Roumanie voit se rouvrir un procès qu'elle croyait définitivement clos.

En ouvrant de nouveau ce débat, la Délégation du Gouvernement hongrois a cru, sans doute, bine faire.

Soit.

Nous allons donc défendre les droits de notre pays. Et nous serons, en même temps, amenés à défendre, au cours de nos observations, la décision prise le 7 mai de cette année par les quatre Ministres des Affaires Etrangères, et à démontrer que cette décision est en tous points conforme à la justice, aux intérêts vitaux du peuple roumain et même aux intérêts du peuple hongrois.

Nous commencerons par un bref aperçu historique.

La frontière du 1-er janvier 1938, qui se trouve rétablie par la décision des quatre Ministres des Affaires Etrangères, est la frontière de 1920.

Cette frontière, qu'est-elle au juste et comment fut-elle tracée?

Elle venait confirmer tout d'abord l'état de fait résultant de la guerre mondiale, pendant laquelle les peuples subjugués mis en mouvement par les principes wilsoniens, avaient brisé les chaînes de leur esclavage.

Slovaques, Croates et Serbes, tour à tour, recouvraient ainsi leur liberté, dès la guerre finie, et les Roumains ne faisaient eux-mêmes que s'intégrer dans cet acte d'émancipation historique.

Je dois rectifier à cette occasion l'affirmation du délégué de la Hongrie, suivant laquelle le rattachement de la Transylvanie à la Roumanie se serait effectué sans consultation des populations intéressées.

La vérité historique est que le peuple roumain, constituant la majorité absolue de la population, s'est d'abord détaché de la Hongrie par une déclaration faite, le 18 octobre 1918, au Parlement de Budapest et a voté ensuite à l'unanimité, dans l'Assemblée Nationale tenue le 1-er décembre

1918 à Alba-Iulia, l'union inconditionnelle de la Transylvanie avec le Royaume de Roumanie.

En 1919, la Conférence de la Paix confirmait cet acte d'auto-détermination du peuple roumain de Transylvanie, rivé au sol de sa province qui, malgré les vicissitudes des temps, a su rester une province roumaine, peuplée, hier comme aujourd'hui, d'une majorité roumaine.

La frontière de 1920 est une frontière ethnique. Son tracé coïncide aussi parfaitement que possible avec la ligne de contact de l'élément roumain et de l'élément hongrois.

Aussi parfaitement que possible – parce que le problème d'une frontière ethnique n'était pas facile à résoudre.

Les vicissitudes de l'histoire, la prise en possession de la Transylvanie par les Hongrois d'abord, et ensuite les colonisations forcées avec des Hongrois et des Allemands, ont entamé en plusieurs endroits l'homogénéité des masses roumaines en Transylvanie, créant au milieu de ces masses autochtones des îlots et des enclaves d'éléments étrangers. L'enclave des Szeclers en particulier, placée au centre même de la Roumanie, à quelque 300 km de la frontière actuelle, rendait impossible un tracé idéal de cette frontière.

D'où, les longs et minutieux travaux que l'établissement d'une ligne de démarcation ethnique a exigé des experts de la Conférence de 1929.

Le tracé de la frontière roumano-hongroise n'a pas été le résultat d'un travail hâtif ou d'une décision arbitraire.

Dès avant la réunion de la Conférence de 1919, un groupe d'experts éminents, désignés par le Gouvernement des Etats-Unis, avait rassemblé, pendant plusieurs mois, une documentation complète en vue d'établir des frontières équitables et pratiques. Le témoignage autorisé d'un de ces experts américains, collaborateur intime du Colonel House, le Professeur Seymour, nous informe à ce sujet que la Commission des Experts américains consacra une grande partie de son temps à étudier les thèses en présence et à les vérifier au moyen de nombreuses statistiques. „En principe et à défaut d'autres considérations, écrit le Professeur Seymour, les frontières étaient fixés conformément à la ligne de démarcation ethnographique entre les peuples intéressés. Mais entraient en ligne de compte également la configuration physique des territoires contestés, les nécessités de la vie économique normale et des considérations ayant trait aux voies de communications“.

Les mêmes experts américains, parmi lesquels figuraient les Professeurs Coolidge de l'Université de Harvard, Charles Seymour de Yale, Douglas Johnson de Columbia, continuèrent leur travail à la Conférence de la Paix, en collaboration cette fois avec des spécialistes d'une haute autorité scientifique et morale, désignés par les autres nations alignées, tels que le Professeur de Martonne pour la France, Sir Eyre Crowe, Sir James Hoadleam-Morlew, Allen Leeper et d'autres, pour la Grande-Bretagne.

Guidés par leur volonté d'établir les frontières les plus justes et les plus viables, les experts – de même que leurs Gouvernements – n'ont pas tenu compte de la frontière convenue dans le Traité d'alliance conclu en 1916

entre le Gouvernement Roumain et les Puissances alliées, y compris la Russie, frontière dont le tracé passait sensiblement plus à l'ouest, à l'avantage de la Roumanie.

Le projet de Traité de Paix contenant la nouvelle frontière avait été communiqué à la Délégation hongroise dès le 15 janvier 1920. Cette Délégation a pu, dans de nombreux Mémoires et par des exposés oraux, présenter à ce sujet ses observations, qui firent l'objet d'études approfondies.

Les observations et les demandes qu'elles comportaient n'étaient pas différentes de celles que le représentant de la Hongrie a présentées, l'autre jour, devant vous.

A ce propos, il me semble utile de rappeler la réponse contenue dans la Lettre d'envoi du 6 mai 1920, adressée par le Président Millerand à la Délégation hongroise: „Les conditions ethnographiques en Europe Centrale – disait cette lettre – sont telles qu'il est en effet impossible que les frontières politiques coïncident dans toute leur étendue avec les frontières ethniques. Il s'ensuit, et les Puissances alliées et associées ne se sont pas résignées sans regret à cette nécessité, que certains noyaux de population magyare se trouveront passés sous la souveraineté d'un autre Etat. Mais on ne saurait se poser sur cette situation pour prétendre que mieux aurait valu ne pas modifier l'ancien statut territorial“.

Le Gouvernement hongrois ne s'en tint cependant pas là. Lors des travaux de délimitation sur le terrain de la frontière créée par le Traité de Paix, le représentant de la Hongrie, invoquant la faculté donnée à la Commission alliée de délimitation d'adresser au Conseil de la Société des Nations un rapport au sujet des dispositions du Traité qui, à son avis, créeraient quelque part une injustice qu'il serait dans l'intérêt général de faire disparaître, fit valoir le 7 septembre 1921 des prétentions très proches de celles que le représentant de la Hongrie a formulées devant vous.

La Commission de délimitation alliée, assistée par les représentants des deux pays intéressés, a examiné attentivement ces prétentions. Les membres de la Commission se sont déplacés dans presque toutes les communes qui faisaient l'objet des revendications hongroises.

Après une longue et consciencieuse activité, les délégués des Puissances non intéressées ont décidé à l'unanimité de maintenir scrupuleusement la ligne fixée par le Traité de Paix sauf quelques minimes corrections. Dans la Note finale du Président de la Commission alliée de délimitation, il est constaté que la décision a été prise „comme suite à l'étude détaillée, absolument impartiale et entièrement objective, à laquelle la Commission a procédé sur les fractions de frontière réservées en vue de l'application éventuelle de la Lettre d'envoi du 6 mai 1920“.

Il est donc clair que la Commission de délimitation est venue, à son tour, confirmer la justesse du tracé de la frontière roumano-hongroise, établi après la première guerre mondiale.

C'est contre cette oeuvre que se dressent aujourd'hui les dernières réclamations de la Délégation du Gouvernement hongrois.

Avant d'entreprendre l'examen de ces réclamations, il faut placer en pleine lumière et maintenir tout au long du débat trois considérations qui

motivèrent le jugement d'hier et qui ne sauraient manquer, je le crois, de motiver celui de demain.

Premier considérant: la frontière actuelle, tracée en 1920, marque la limite occidentale la moins avancée du territoire ethnique roumain. Ce territoire comprend le berceau même où s'est formée, au cours de l'histoire, la nation roumaine, ainsi que les régions organisées par cette nation et transformées par elle en une entité économique et politique que l'on ne saurait ni morceler, ni même entamer.

Deuxième considérant: si, dans la région frontière, les infiltrations sont un peu plus abondantes et les îlots hongrois un peu plus nombreux, cela est dû au refoulement de l'élément roumain des riches régions de plaines vers les régions de collines et de montagnes, plus pauvres, résultat imputable à une pression méthodique de chaque jour. L'intégration de cette région dans les frontières de l'État roumain correspond à la nécessité de rendre possible le développement économique de la population roumaine, appauvrie jadis à dessein par le régime hongrois.

Troisième considérant: le territoire compris dans les frontières de 1920 forme une unité économique dont on ne saurait retrancher aucun fragment sans que de graves inconvénients en résultassent pour la vie de la population tout entière. La voie ferrée et la route parallèle qui, partant du Danube, se dirigent, le long de la frontière occidentale, vers le Nord-Est, assurent l'unique liaison entre ces régions de la Transylvanie. D'autre part les régions de plaines traversées par la frontière possèdent des ressources alimentaires dont les régions de montagnes avoisinantes ne sauraient se passer, les échanges entre ces régions ayant un caractère complémentaire des plus heureux pour l'ensemble de leur économie. Du point de vue économique, l'actuelle frontière occidentale de la Roumanie est vitale pour la population transylvaine.

Tels sont les considérants qui ont guidé les juges d'hier. Et c'est à leur lumière qu'il convient d'apprécier les dernières prétentions de la Délégation du Gouvernement hongrois.

En guise de préface à ces réclamations, la Délégation du Gouvernement hongrois affirme, dans son dernier Mémoire, que l'initiative de la sentence arbitrale de Vienne du 30 août 1940 a été prise par le Gouvernement roumain d'alors.

Cette affirmation est pour le moins étonnante.

La vérité sur ce „diktat“ se trouve aujourd'hui dans tous les Mémoires politiques, et l'histoire l'a déjà enregistrée: ce diktat, Hitler l'imposa à la Roumanie par des menaces non dissimulées.

Voir dans cet acte de violence tendant à la mutiler, une initiative de la Roumanie elle-même, c'est un défi à peine croyable à la vérité historique.

Tout aussi mal fondée est l'interprétation que le délégué du Gouvernement hongrois donne au fait que les Etats-Unis n'ont pas ratifié le Traité de 1920. Les raisons qui ont déterminé les Etats-Unis à ne pas ratifier les traités de paix conclus après la première guerre mondiale sont trop connues pour que nous ayons à insister ici.

Toujours en guise de préface, et afin de justifier ses prétentions territoriales à l'égard de la Roumanie, le Gouvernement hongrois a soulevé de

graves objections au sujet du traitement auquel seraient soumis les Hongrois établis en territoire roumain.

La Délégation roumaine tient à affirmer hautement que ces objections et ces plaintes, absolument dénuées de fondement, ne sont forgées que pour créer une impression aussi fausse qu'injuste au sujet de la situation actuelle des Hongrois de Transylvanie.

Les mesures prises par le Gouvernement démocratique roumain pour assurer à la population hongroise de Transylvanie, non seulement en droit, mais aussi en fait, un traitement en tous points égal à celui de la population roumaine dans tous les domaines de la vie collective et individuelle, demandaient une toute autre réplique de la part du Gouvernement hongrois. C'est pourquoi les allégations du Délégué hongrois ont causé à la Délégation roumaine la plus vive surprise.

En effet, toutes les libertés civiques, toutes les garanties pour le libre usage de la langue maternelle, pour une juste participation à l'administration et pour l'accès sans entrave à toutes les activités économiques, sont pleinement assurées aux Hongrois établis en Transylvanie.

Le nombre des écoles de tout degré et de toute catégorie, entièrement entretenues par l'Etat roumain et dont dispose aujourd'hui la population hongroise de Transylvanie, dépasse même celui des écoles qui étaient à sa disposition sous le régime hongrois. Les traitements du corps enseignant hongrois ne diffèrent en rien de ceux dont bénéficie le corps didactique roumain. De même, le clergé et les institutions religieuses sont placés, en ce qui concerne leur fonctionnement et leur subvention de la part de l'Etat, absolument sur le même pied que les institutions religieuses et le clergé roumains.

Le reste des affirmations du représentant de la Délégation hongroise reposent sur une information tout aussi imparfaite et demeurent sans fondement.

Il est inexact que des biens hongrois aient été confisqués.

Il est inexact que des discriminations soient faites dans le domaine économique.

Il est inexact que des expulsions aient été opérées et que des arrestations arbitraires aient eu lieu.

Si le Gouvernement roumain a été obligé, conformément aux dispositions de la Convention d'Armistice et aux instructions de la Commission alliée de Contrôle, de prendre des mesures conservatrices au sujet d'un bien appartenant à un nombre assez restreint de personnes déchues de la nationalité roumaine pour avoir suivi et appuyé volontairement les forces fascistes ennemies, ces mesures ont frappé non seulement des Hongrois, mais aussi les Roumains coupables du même crime et surtout les membres de la minorité allemande enrôlés dans les organisations nazies.

Quant à la réforme agraire, les imputations contenues dans l'exposé du délégué hongrois ne sont guère plus véridiques.

On trouvera dans le memorandum que la Délégation roumaine a communiqué aux membres des deux Commissions, des données précises démontrant qu'aussi bien l'expropriation que l'attribution de terres aux petits cultivateurs sont faites sans la moindre discrimination et conformément à

la proposition des différentes nationalités dans les communes respectives. Les Hongrois fournissent, dans la même proportion que les Roumains, des membres à toutes les Commissions chargées de l'application de la réforme agraire et sont représentés jusque dans la Commission Centrale fonctionnant auprès du Ministère de l'Agriculture.

Le Mémoire auquel nous venons de nous référer réfute d'ailleurs, point par point, toutes les accusations formulées par le représentant de la Délégation hongroise, et nous nous permettons d'y renvoyer.

Il faut souligner, d'autre part, que les plaintes du Gouvernement hongrois sont en contradiction flagrante avec les déclarations mêmes des représentants qualifiés de la population hongroise de Transylvanie, groupés dans l'Union Populaire Hongroise. Ceux-ci ont affirmé à maintes reprises qu'ils reconnaissent, dans le maintien de l'ordre territorial actuel, la plus sûre garantie du libre développement et d'une vie commune paisible de toutes les nationalités de Transylvanie. Ils ont exprimé, en même temps, la confiance et la satisfaction que leur inspire la politique suivie par le Gouvernement démocratique roumain à l'égard des nationalités ethniques.

En effet, la résolution du Comité exécutif central de l'Union Populaire Hongroise – parti représentant la presque totalité de la population respective – réuni du 15 au 18 novembre 1945 à Târgu-Muresh (Transylvanie), proclamait entre autres:

„Nous sommes conscients que le problème national en Transylvanie n'est pas un problème de frontières, mais le problème même du renforcement de la démocratie et de la réouverture des frontières. Nous ne pouvons approuver aucun autre essai qui tiendrait soit du côté roumain, soit du côté hongrois, à faire de nouveau de la Transylvanie, par des moyens similaires au diktat de Vienne, un foyer de guerre au service de la réaction. Nous sommes reconnaissants au Gouvernement Groza pour ses efforts en vue d'assurer nos droits politiques, pour la possibilité qu'il nous donne de nous instruire dans notre langue maternelle et pour la protection de nos intérêts économiques“.

Voilà les vrais sentiments de la population hongroise de Roumanie.

Nous devons encore nous arrêter un instant à deux autres affirmations contenues dans l'exposé du délégué hongrois. La première est que de 1918 à 1938, 200000 Hongrois autochtones auraient quitté la Transylvanie à cause du régime auquel ils étaient soumis. L'autre, que 300000 Hongrois de Transylvanie se verraient actuellement refuser la reconnaissance de la nationalité roumaine. Quant à la première affirmation, elle est contredite par les publications hongroises elles-mêmes qui montrent que les presque 200000 Hongrois en question ont quitté la Transylvanie par voie d'émigration ou d'option, (immédiatement après le changement de souveraineté), indépendamment de toute contrainte. Quant à la seconde affirmation, nous nous bornerons à souligner que le Gouvernement roumain actuel a rendu la nationalité roumaine à tous les Hongrois qui l'avaient possédée avant le 30 août 1940. N'ont pu être admis au bénéfice de la nationalité roumaine, comme il est naturel, seuls les ressortissants hongrois venus en Transylvanie sous l'occupation horthyste et les personnes de toutes nationalités

qui, s'étant solidarisées avec le nazisme, ont quitté la Transylvanie avec les troupes hitlériennes et horthystes. Le nombre de ces personnes est infiniment plus réduit que le chiffre indiqué par la Délégation hongroise. Un mémoire déposé par la Délégation roumaine contient de plus amples explications à ce sujet.

Passons maintenant à l'examen même des prétentions formulées par la Délégation du Gouvernement hongrois.

Par son intervention du 31 août, le délégué de la Hongrie renonçait aux 22000 km² que son Gouvernement revendiquait auparavant et déclarait que la Hongrie se contenterait bien de 4000 km² seulement, ce qui ne serait, selon la conception de ce Gouvernement, qu'un simple „réajustement“ de la frontière.

Le délégué de la Hongrie n'a pas manqué de préciser que cette superficie ne représente pas plus de 4 % du territoire de la Transylvanie.

Ainsi les prétention hongroises, ayant quitté la voie des revendications massives où elles se heurtaient à la résistance invincible des réalités organiques et des principes du droit, s'engagent dans le sentier des réclamations d'apparence anodine.

Le délégué de la Hongrie a qualifié sa dernière revendication de „modeste“. Il est à remarquer que la précédente, celle qui s'en prenait à 22000 km² s'ornait du même qualificatif. Toutes les revendications hongroises, quelles qu'elles soient sont modestes.

Voyons, cependant, quelles sont, au juste, ces revendications?

Les 4000 km² nouvellement réclamés par la Hongrie représentent, il est vrai, 4 % seulement du territoire de la Transylvanie. Mais sur ce territoire de 4 % vit, non pas un nombre correspondant d'habitants, mais non moins d'une proportion de 8,5 % du total de la population transylvaine, ce qui suffit déjà pour illustrer l'importance de la prétention hongroise.

De plus, ce territoire si peu étendu, comprend les trois grandes villes d'Arad, d'Oradea et de Satu Mare. Et ceci encore, contrairement à l'affirmation hongroise, est pour la Roumanie d'une extrême importance.

Arad est le chef-lieu du département du même nom, lequel s'étend sur une surface de 6248 km² et compte 424000 habitants.

Oradea est le chef-lieu du département de Bihor, dont la superficie est de 7467 km² et la population de 510000 habitants.

Enfin, la ville de Satu-Mare est le chef-lieu du département de Satu-Mare d'une superficie de 4242 km², peuplée de 295000 habitants.

Or, ces trois villes, centres d'autant de grandes unités administratives et juridiques, constituent, d'autre part, le pivot même de la vie sociale, économique, culturelle et religieuse de toute la Transylvanie occidentale.

Retrancher ces villes du territoire de la Transylvanie entraînerait des conséquences qui doivent frapper tout esprit objectif.

Il en résulterait tout d'abord, l'écroulement immédiat de l'économie de la province.

La Transylvanie – un vaste bassin entouré de montagnes – ne possède, en effet, dans sa partie centrale, qu'une seule ville importante, sa capitale même, la ville de Cluj qui remplit une fonction administrative et culturelle

de premier ordre, mais dont l'importance économique est de beaucoup inférieure à celle des trois villes que réclame la Hongrie.

Toutes les autres villes qui commandent la vie économique de la Transylvanie sont situées en bordure: au Sud, les villes de Braşov et de Sibiu et, à l'Ouest, justement ces villes d'Arad, d'Oradea et de Satu Mare. Ces trois dernières villes se placent aux abords de trois grands défilés, au débouché dans la plaine des vallées du Somesh, du Crish et du Muresh. La perte de ces villes priverait une région de dizaines de milliers de km² de ses centres économiques naturels, lui enlevant à la fin tout débouché pour ses produits bruts et tout moyen d'approvisionnement en produits industriels.

C'est que l'économie des trois villes en question est strictement complémentaire de l'économie d'une vaste région de la Transylvanie. Séparer cette région de ses centres naturels, c'est condamner l'une et l'autre à une ruine irrémédiable.

En effet, les trois villes que réclame la Délégation hongroise sont des villes industrielles: Arad possède, à lui seul, non moins de 110 entreprises métallurgiques, alimentaires, chimiques, textiles etc. Oradea en possède 85 et Satu-Mare, lui-même, un nombre considérable.

Or, une fois privées, par leur cession à la Hongrie, de leur hinterland de l'Est, d'où elles tirent leurs matières premières et où elles placent leurs produits fabriqués, ces trois villes verraient la chute vertigineuse, voire même la complète paralysie de leur vie économique.

Rien ne saurait mieux démontrer la stricte dépendance économique que le développement tout à fait exceptionnel que ces villes ont connu depuis leur réunion à la Roumanie, en 1918. A ce propos citons quelques chiffres particulièrement éloquentes:

Dans l'intervalle de 1910 à 1930, la population de la ville d'Arad a connu une augmentation de plus de 22 %, celle d'Oradea de près de 29 %, celle de Satu-Mare de plus de 47,5 % et cela malgré les cinq années de guerre qui ont pesé très lourd sur la région et bien que, de 1918 à 1924, nombre de Hongrois, usant de leur droit d'option, aient émigré en Hongrie.

L'augmentation du nombre des entreprises industrielles est plus frappante encore: entre 1918 et 1940, Arad a vu doubler les siennes et passer de 56 à 110, le nombre de celles d'Oradea s'est élevé de 30, en 1918, à 85 en 1940, soit, respectivement, un plus de 96 % et de 183 %.

Pour la ville d'Oradea on particulier, la preuve la plus évidente de sa totale dépendance vis-à-vis des régions de l'Est, c'est-à-dire du reste de la Transylvanie, nous est fournie, entre autres, par le bilan de ses banques pendant les quatre années qu'elle a passées sous la domination hongroise, à la suite du Diktat de Vienne. Dans cet intervalle, ont fonctionné à Oradea 32 Instituts de Crédit hongrois. Or, în 1943, les placements de ces banques étaient, à l'Est de la frontière de 1920, c'est-à-dire en territoire roumain, de 1500715000 lei, soit près de 899 pour mille alors qu'à l'Ouest de cette même frontière, c'est-à-dire en territoire hongrois, ils ne s'élevaient qu'à 1518600 lei, soit un peu plus de un pour mille à peine du total de leurs placements.

Les même banques, à la même époque, recevaient en dépôt, pour les faire fructifier, 337072000 lei appartenant à des individus établis à l'Est

de la frontière de 1920, soit plus de 98 %, et seulement 6527000 lei appartenant aux régions à l'Ouest de la frontière, soit moins de 2 % du total des dépôts. Pour quiconque possède la moindre compétence en fait d'économie, ces chiffres démontrent clairement l'importance toute particulière que la ville d'Oradea et son hinterland de l'Est présentent l'une pour l'autre.

D'autre part, la cession à la Hongrie du territoire de 4000 km² que réclame la Délégation hongroise, pour une vaste région de la Transylvanie, la totale désorganisation du système des communications ferroviaires, attendu que les villes réclamées par la Hongrie, étant situées sur l'unique ligne de chemins de fer qui relie le Nord-Est au Sud-Ouest et au Centre de la province, sont des noeuds irremplaçables dans le réseau de la région; partant d'Arad, six lignes de chemin de fer se dirigent dans autant de directions: de Sacueni, petite ville appartenant à la zone des 4000 km², partent trois lignes, de Carei quatre, et quatre autres enfin de Satu-Mare.

Priver la Roumanie de la voie ferrée d'intérêt capital qui relie le Nord au Sud de la Transylvanie, en passant par Arad, Salonta, Oradea, Carei et Satu-Mare, et de la route longeant cette voie entraînerait l'asphyxie complète de toute la région située à l'Est, montagneuse, sans communications, isolée du reste de la Transylvanie par une barrière.

Un simple regard sur les cartes orographiques, dont une, exécutée en relief et sur laquelle sont marquées en blanc les régions demandées par la Hongrie, est mise à la disposition de la Commission, suffit pour se rendre compte des difficultés géographiques et techniques insurmontables qui s'opposeraient à la construction d'une nouvelle voie ferrée, plus à l'Est.

Cette importance vitale des centres en question pour le réseau ferroviaire de la Transylvanie est une des raisons qui ont déterminé la Conférence de la Paix de 1919 aussi bien que la Commission chargée alors de tracer sur le terrain la frontière roumano-hongroise, à laisser à la Roumanie les villes d'Arad, d'Oradea, de Carei et de Satu-Mare que revendiquent aujourd'hui les prétentions hongroises. Dans son histoire, bien connue, de la Conférence de la Paix après la première guerre mondiale, imprimée à Londres, le Professeur H. Temperley reconnaît spontanément que le tracé d'une frontière laissant à la Hongrie les villes d'Arad, d'Oradea et de Satu-Mare eut été à la fois un crime et une grave faute – „a crime as well as a blunder“. Priver la Transylvanie de ces villes, continue le Professeur Temperley, c'eut été rendre impossible toute liaison sûre entre le Nord et le Sud de la province.

Ensuite, les villes que réclame la Hongrie remplissent, en outre, une fonction culturelle indispensable. Elles sont de grands centres d'enseignement et aussi de grands centres de la vie religieuse de la région.

Signalons qu'en ce qui concerne la ville d'Arad, chère aux Roumains, un souvenir des luttes d'émancipation politique et culturelle que leurs devanciers y ont menées, Hitler lui-même, dans son acte de mutilation de la Transylvanie par le Diktat de Vienne, n'a point osé y toucher.

Il se trouve que la Délégation du Gouvernement hongrois réclame aujourd'hui pourtant cette ville.

Ainsi donc les revendications territoriales de la Hongrie conduiraient tout droit à la décapitation économique, ferroviaire, culturelle et religieuse

de toute la Transylvanie occidentale et, par voie de conséquence, à la désorganisation de la vie des populations respectives.

La Hongrie, en revanche, possède déjà dans la plaine avoisinant la frontière une chaîne de grands centres urbains comme: Nyregyhaza, Debrecen, Szolnok, Szeged etc... qui satisfont largement aux besoins économiques de cette région et sont réunis par une voie ferrée transversale.

Au moyen d'une politique de violence contre l'élément roumain, d'infiltrations méthodiques et de colonisations forcées le régime hongrois de jadis a créé, dans cette partie intégrante du sol roumain, une situation ethnique artificielle dont le délégué du Gouvernement hongrois n'a pas manqué de tirer argument.

Ce n'est que grâce à cette politique de violence, que l'élément hongrois du territoire réclamé par la Hongrie représente aujourd'hui 57 % (et non 67 % comme l'affirmait l'autre jour le représentant de la Délégation hongroise) de total de la population de ce territoire.

Pour l'ensemble des 483000 habitants de ce territoire le nombre des Hongrois ne dépasse celui des autres nationalités que de 67000 âmes.

Comment peut-on prétendre sérieusement qu'au nom de cette différence de 67000 Hongrois, il serait juste de briser l'unité organique de quatre départements peuplés de 1572000 hommes et désorganiser toute une province?

Les artisans de la paix de 1920 avaient bien connu la situation ethnique du territoire réclamé. Sachant cependant au prix de quels moyens cette situation a été créée et tenant compte des considérations économiques, ferroviaires et autres que nous venons d'exposer, ils n'en ont pas moins maintenu la décision que leur imposait la raison.

Aujourd'hui comme hier, la demande de la Délégation hongroise est, à notre point de vue, irrecevable.

La Délégation hongroise demande ensuite que: „La Commission décide d'inviter les deux délégations à entamer des négociations directes au sujet de la conclusion des traités spéciaux concernant la protection des droits de la minorité hongroise sous la garantie des Nations Unies et l'assurance d'une large autonomie locale au bloc ethnique compact hongrois qui vit dans la partie Est de la Transylvanie“.

Nous ne comprenons pas très bien le sens de cette invitation.

Selon les vues du Délégué hongrois, ces négociations devraient aboutir à l'établissement de lois organiques garantissant les droits de la population hongroise en Roumanie.

Mais cette législation existe déjà et elle a permis à l'Etat roumain de satisfaire d'avance toutes les demandes que le Gouvernement hongrois vient de présenter au Gouvernement roumain au sujet des populations hongroises de Transylvanie.

Les diverses lois roumaines assurent à tous les ressortissants roumains la jouissance des droits de l'homme et des libertés fondamentales, les déclarent tous égaux devant la loi et leur accordent les mêmes droits civils et politiques, ainsi que les mêmes droits à l'admission aux fonctions publiques et à l'exercice de toute profession, sans distinction de race, langue, ou religion. Chaque citoyen roumain est seul en droit d'établir sa

propre langue maternelle ou sa propre nationalité, l'immixtion de toute autorité sous ce rapport étant interdite et punie.

Dans les relations privées, l'emploi de toute langue est permis sans restriction et dans les communes et dans les circonscriptions administratives ou judiciaires où 30 % de la population ont une langue maternelle autre que le roumain, les administrés ou les justiciables sont autorisés à faire usage de leur langue maternelle dans leurs rapports avec les autorités, tant oralement que par écrit.

En matière d'enseignement, sans compter les écoles confessionnelles, l'enseignement dans la langue maternelle des élèves est assuré par l'Etat aussi bien dans les écoles de premier et de second degré que dans les écoles supérieures, le corps enseignant étant recruté de préférence dans la nationalité respective.

Une université d'Etat de langue magyare à quatre Facultés a été créée à Cluj, capitale de la province, ainsi qu'un Conservatoire de musique et d'art dramatique et deux théâtres hongrois d'Etat à Cluj et à Târgu-Muresh.

Il serait fastidieux d'énumérer ici le nombre et le type d'écoles de tous les degrés dont dispose la population hongroise de Roumanie, ainsi que les charges que cela entraîne pour le budget si obéré de l'Etat. Il suffit de rappeler que par rapport à la population roumaine les Hongrois de Transylvanie ne sont nullement désavantagés; c'est plutôt le contraire qui serait vrai.

Pour ce qui est des cultes, ils jouissent d'une entière liberté religieuse ainsi que d'une très large autonomie dans le choix de leur personnel ecclésiastique, dans l'établissement et l'administration de leur patrimoine, le clergé de toute confession étant rétribué par l'Etat de manière égale à grade ou préparation égale.

Pour clore, il sera observé que toutes restrictions directes ou indirectes des droits des citoyens en raison de leur race, religion ou nationalité ainsi que toute incitation à l'exclusivisme, à la haine ou au mépris d'une race, religion ou nationalité sont sévèrement punies par la loi.

Voilà l'état de notre nouvelle législation.

Vu que le Gouvernement roumain assure d'ores et déjà du point de vue politique, économique, culturel et religieux la satisfaction intégrale des nécessités de la population hongroise de Transylvanie, il a le droit de considérer que rien ne saurait justifier la demande d'une autonomie locale en faveur des populations hongroises de la Transylvanie orientale.

Une pareille solution, complètement contraire à la structure politique de l'Etat roumain, organisé sur des bases unitaires, ne serait qu'une source d'anarchie et de désorganisation administrative. Elle ne saurait s'appliquer à la Transylvanie, qui forme un tout organique et dont les conditions de développement exigent un régime législatif et administratif uniforme.

Manifestement dénuée de toute fin pratique, à quelle fin peut bien tendre l'invitation du Gouvernement hongrois? Nous n'en voyons aucune.

Cependant, mieux que pour cette raison de fait, c'est par principe que le Gouvernement roumain ne saurait accepter cette invitation.

Tenant compte de la nature des relations qui existent actuellement entre Etats souverains, obliger le Gouvernement roumain à discuter avec un autre Gouvernement des problèmes d'organisation intérieure, ou à légiférer ou administrer sous l'influence des discussions qui pourraient apparaître comme des injonctions, serait l'exposer à une immixtion qui conduirait à une abdication telle que nul homme responsable des destinées d'un Etat indépendant ne saurait s'y arrêter.

Une fois la paix conclue, la Roumanie ne refusera jamais certes de procéder à des échanges de vues amicaux avec la Hongrie sur toutes les questions relatives à la consolidation des relations entre nos deux pays. Mais discuter aujourd'hui avec le Gouvernement hongrois la solution des problèmes intéressant exclusivement la politique intérieure de la Roumanie, et des problèmes touchant le régime des citoyens roumains, cela créerait à coup sûr un état de confusion aux conséquences inattendues pour l'ordre intérieur et la consolidation de l'Etat roumain.

Sur le plan international, la Charte des Nations Unies, en tenant compte également des tristes expériences faites entre les deux guerres avec les traités qui, en 1919-1920, avait imposé des obligations minoritaires à une seule catégorie d'Etats au détriment du principe de l'égalité juridique des Etats, a adopté la conception plus large, celle de la protection internationale des droits de l'homme. Cette protection a, sur l'ancien système de la protection des minorités, la supériorité qu'elle institue un régime égal pour tous, majorités aussi bien que minorités et qu'elle défend l'homme comme tel, sans distinction de race, sexe, langue ou religion.

La Roumanie déclare qu'elle accepte non seulement toutes les garanties internationales prévues dans un tel domaine par la Charte, mais aussi toute procédure non discriminatoire, destinée à compléter, le cas échéant, de pareilles garanties.

Mais elle ne saurait accepter un système rappelant l'ancien statut des minorités, établi après la première guerre mondiale, qui n'a guère été heureux dans ses résultats car, les populations minoritaires, loin de trouver dans ce statut un encouragement pour leur activité constructive, y ont vu plutôt une invite à la résistance et à l'agitation que les forces révisionnistes ont exploitées à fond.

L'erreur serait grave de recommencer une telle expérience.

Introduire dans certains traités, comme ce serait le nôtre, des mesures spéciales pour une seule catégorie d'Etats, entraînerait une condition d'inégalité nuisible à la collaboration et à la concorde internationale. L'humanité ne saurait se diviser en Etats à minorités protégées et en Etats à minorités non protégées.

Cette situation serait en contradiction absolue avec les principes fondamentaux de l'Organisation des Nations Unies elles-mêmes et engendrait une source permanente d'agitations et de troubles.

Ces considérations ne permettent pas à la Roumanie d'agréer aux propositions comprises dans les points 2 et 3 des conclusions formulées par le représentant de la Délégation hongroise.

Pour finir, la Délégation hongroise, par la voix de son représentant, a déclaré que le peuple hongrois désire la paix.

La Paix.

La Roumanie la désire aussi. Elle l'a prouvé par des faits, par les lourds sacrifices qu'elle a consenti pour que la paix et la concorde s'installent dans le monde.

Et ces sacrifices l'autorisent à exiger des autres peuples qu'ils se plient aux grands commandements qu'elle respecte elle-même.

La monde nouveau, à l'édification duquel nous voudrions coopérer de tout notre pouvoir, ne saurait s'établir et durer qu'une fois extirpées toutes les forces du chauvinisme et toutes les forces de l'égoïsme.

Il faudrait peut-être que tous les peuples procèdent à un examen et même à une révision de leur conscience. La Roumanie, pour sa part, a opéré cette révision. C'est à la Hongrie d'entreprendre la sienne.

Le peuple roumain de Transylvanie veut oublier, et pour toujours, les humiliations et les souffrances que le peuple hongrois lui a fait subir durant les temps.

Aujourd'hui, nous ne sommes que deux peuples qui cherchent la voie d'une réconciliation définitive, deux peuples qui désirent, par dessus l'abîme des haines et des luttes d'antan, se tendre la main de l'amitié.

Mais cette réconciliation ne saurait s'opérer autrement que par le respect du Droit: par le respect des frontières de la Transylvanie, par le respect de l'indépendance et de la souveraineté du peuple roumain.

Pour ces frontières et pour cette indépendance, la Roumanie, dans la dernière phase de la guerre, a lancé contre l'Allemagne et la Hongrie toutes ses forces vives. Pour cette guerre de libération du monde, la Nation roumaine a mobilisé toutes ses réserves d'hommes et ses dernières disponibilités matérielles. Quatorze divisions roumaines complètement équipées ont coopéré à la lutte qui devait permettre au monde de secouer le joug nazi et à la Transylvanie d'échapper au joug horthyste.

Huit mois durant, les soldats roumains ont lutté coude à coude avec les glorieux soldats soviétiques contre les armées hitlériennes et les armées horthystes.

Les pertes éprouvées par nos soldats, nous les avons énumérés ailleurs. 120000 morts et blessés sont tombés sur les collines de la Transylvanie, dans les plaines de Budapest et dans les vallées des Tatras. Et c'est précisément sous les murs d'Arad, d'Oradea et de Satu-Mare, dont la Hongrie nous dispute aujourd'hui la souveraineté, c'est sous les murs de ces villes et pour leur libération que nos soldats ont versé le plus beau de leur sang et que nos divisions d'élite ont été décimées.

Nos soldats sont tombés pour la liberté du monde et pour la liberté de la Transylvanie. Car la Transylvanie a été promise aux armées roumaines. Ceux qui sont morts savaient qu'ils mouraient pour la liberté de toute la Transylvanie. Ces morts attendent que soit tenue la promesse qui leur a été faite, une promesse dont l'exécution se trouve retardé par un pays qui, jusqu'à la dernière heure, cote à cote avec les soldats hitlériens, a combattu les soldats de la liberté.

Ceci ne peut pas être. Ceci ne doit pas être.

Retenir les réclamations hongroises, ce serait une atteinte pour la morale internationale, et ce serait une funeste erreur pour l'histoire.

Monsieur le Président,
Messieurs,

Les dernières paroles de la Délégation roumaine seront pour remercier la Commission de lui avoir permis tout en défendant les intérêts de sa Patrie, de s'exprimer en toute liberté et en toute franchise.

Nous vous en demeurons profondément reconnaissants.

En conclusion de notre exposé, le Gouvernement roumain déclare que toute acte tendant à modifier la frontière roumano-hongroise équivaldrait à la destruction d'une oeuvre de justice et à la création d'un nouveau foyer d'agitation dans cette partie de l'Europe – et que tout acte destiné à entraîner le Gouvernement roumain dans un débat sur sa politique intérieure et ses lois organiques serait considéré par lui comme portant atteinte à son indépendance et à sa souveraineté.

C'est pourquoi, nous demandons que l'on veuille bien consacrer la décision du 7 mai 1946 des quatre Ministres des Affaires Etrangères et que l'on rejette les revendications de la Délégation hongroise.

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, vol. 73, f. 10-26.

<Traducere>

Conferința de la Paris
Secretariatul Comisiei Politice și
Teritoriale pentru România

Discurs pronunțat de dl Tătărescu, șeful Delegației române, în fața Comisiilor Politice și Teritoriale pentru Ungaria și România, reunite în ședința comună pe 2 septembrie 1946 la ora 16.

Domnule Președinte,
Domnilor,

Cauza pe care delegația Guvernului ungar a venit să o pledeze în fața dumneavoastră a fost dezbătută de mai multe ori în fața Justiției Internaționale.

Prima judecare a fost făcută acum douăzeci și cinci de ani, la Conferința de Pace care marca sfârșitul primului război mondial.

Ungaria a pus în valoare atunci teze analoge celor de astăzi și le-a susținut cu argumente practic identice. Auzind aceste revendicări și cântărind aceste argumente, Conferința s-a pronunțat dând frontierei occidentale a Transilvaniei actuala formă. Un lung proces istoric își găsea astfel o justă soluționare.

Dezbaterea urma să fie reluată odată cu aplicarea pe teren a acestei sentințe. Conferința de Pace din 1919 a instituit o Comisie specială având latitudinea de a rectifica frontiera pe care Tratatul tocmai o stabilise. Această Comisie a examinat din nou cererile Ungariei, vizând, ca și astăzi,

o modificare de frontieră și după mai multe luni de studii și de anchete la fața locului ea n-a putut decât să confirme validitatea motivelor care au călăuzit Conferința în lucrările sale de stabilire a noii frontiere româno-ungare.

Douăzeci de ani mai târziu, în ședința din 7 mai 1946, cei patru miniștri ai Afacerilor Externe, al Uniunii Sovietice, al Statelor Unite, al Marii Britanii și al Franței, începeau să examineze din nou această cauză iar decizia lor, consacrand-o pe cea de acum douăzeci și cinci de ani, aducea actualei frontiere occidentale a Transilvaniei o nouă confirmare.

Contra acestei decizii Ungaria lansează astăzi un nou apel. Reapar, în acest apel, aceleași revendicări care au fost examinate și dezbătute acum douăzeci și cinci de ani.

Judecate de mării judecători de ieri, aceste revendicări au avut și astăzi, o judecată identică.

Și totuși Ungaria perseverează, Ungaria face apel.

Convinsă profund că justiția a fost pusă, o dată pentru totdeauna în drepturile sale imprescriptibile, România vede cu cea mai mare uimire deschizându-se un nou proces pe care-l credea definitiv închis.

Deschizând din această dezbateri, delegația Guvernului ungar a crezut, fără îndoială, că face bine.

Fie.

Vom apăra deci drepturile țării noastre. Și vom apăra în același timp, în cursul observațiilor pe care le vom face, decizia luată la 7 mai anul acesta de către patru Ministere ale Afacerilor Externe și vom demonstra că această decizie este sub toate aspectele conformă justiției, intereselor vitale ale poporului român și chiar intereselor poporului maghiar.

Vom începe printr-o scurtă trecere în revistă istorică.

Frontiera din 1 ianuarie 1938 care este restabilită prin decizia celor patru Ministere ale Afacerilor Externe este frontiera din 1920.

Această frontieră, ce este ea de fapt și cum a fost trasată?

Ea venea să confirme mai întâi starea de fapt rezultată în urma războiului mondial, în timpul căruia popoarele subjugate, puse în mișcare de principiile wilsoniene, au sfărâmat lanțurile sclviei lor.

Slovaci, croați și sârbi, rând pe rând, și-au regâsit astfel libertatea, deîndată ce s-a sfârșit războiul iar românii nu făceau decât să se integreze în acest act de emancipare istorică.

Trebuie să rectific cu această ocazie afirmația delegatului Ungariei conform căreia alipirea Transilvaniei la România s-ar fi făcut fără consultarea populațiilor interesate.

Adevărul istoric este acela că poporul român, constituind majoritatea absolută a populației, s-a detașat mai întâi de Ungaria printr-o declarație făcută la 18 octombrie 1918, Parlamentului de la Budapesta pentru a vota apoi în unanimitate, în Adunarea națională ținută pe 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, unirea necondiționată a Transilvaniei cu Regatul României.

În 1919 Conferința de Pace confirma acest act de autodeterminare a poporului român din Transilvania, legat de pământul provinciei sale care, în pofida vicisitudinilor timpului, a știut să rămână o provincie română, populată, ieri ca și astăzi, de o majoritate română.

Frontiera de la 1920 este o frontieră etnică. Traseul ei coincide pe cât de perfect este posibil cu linia de contact dintre elementul român și elementul ungar.

Pe cât de perfect este posibil – pentru că problema unei frontiere etnice nu era ușor de rezolvat.

Vicisitudinile istoriei, luarea în posesie a Transilvaniei de către unguri mai întâi și apoi colonizările forțate cu unguri și cu germani au știrbit în mai multe locuri omogenizarea maselor române în Transilvania, creând în mijlocul acestor mase autohtone insulițe și enclave de elemente străine. Enclava sașilor în special, plasată chiar în centrul României, la aproape 300 km de frontiera actuală, făcea imposibilă trasarea ideală a acestei frontiere.

De unde (au rezultat) lungile și minuțioasele lucrări pe care stabilirea unei linii de demarcație etnică le-a cerut de la experții Conferinței din 1929.

Trasarea frontierei româno-ungare nu a fost rezultatul unui lucru grăbit sau al unei decizii arbitrare.

Încă înainte de întrunirea Conferinței din 1919, un grup de experți eminenți, desemnați de Guvernul Statelor Unite, au strâns timp de mai multe luni, o documentare completă, în vederea stabilirii unor frontiere echitabile și practice. Mărturia autorizată a unuia dintre acești experți americani, colaborator intim al colonelului House, profesorul Seymour, ne informează în această privință. Comisia experților americani a consacrat o mare parte din timpul său studiului tezelor prezente și verificării lor cu ajutorul numeroaselor statistici. „În principiu și în lipsă de alte considerente, scrie profesorul Seymour, frontierele erau fixate conform liniei de demarcație etnografică între popoarele interesate. Dar se lua în calcul în același timp configurația fizică a teritoriilor contestate, necesitățile vieții economice normale și considerente care aveau legătură cu principalele căi de comunicație“.

Aceiași experți americani printre care figurau profesorii: Coolidge de la Universitatea Harvard, Charles Seymour de la Yale, Douglas Johnson din Columbia și-au continuat munca la Conferința de Pace, în colaborare, de această dată, cu specialiștii unei înalte autorități științifice și morale, desemnate de către celelalte națiuni alinate, cum ar fi profesorul De Martonne pentru Franța; Sir Eyre Crowe, Sir James Hoadley-Morley, Allen Leeper și alții pentru Marea Britanie.

Conduși de voința de a stabili frontierele cele mai juste și mai viabile, experții – ca și Guvernele lor – nu au ținut cont de frontiera convenită în Tratatul de alianță – încheiat în 1916 între Guvernul român și Puterile Aliate incluzând Rusia, frontieră care era trasată mult mai la vest, în avantajul României.

Proiectul Tratatului de Pace cuprinzând noua frontieră a fost comunicat Delegației ungare chiar din 15 ianuarie 1920. Această delgație a putut, prin numeroase memorii și expuneri orale să-și prezinte observațiile care au fost studiate în profunzime.

Observațiile și cererile făcute nu erau diferite de cele pe care reprezentantul Ungariei le-a prezentat, zilele trecute în fața dumneavoastră.

În această privință context mi se pare util să amintesc răspunsul conținut în scrisoarea trimisă în 6 mai 1920, adresată de președintele Millerand Delegației ungare: „Condițiile etnografice în Europa centrală – se spunea în această scrisoare – sunt astfel încât este într-adevăr imposibil ca frontierele politice să coincidă pe toată întinderea lor cu frontierele etnice. Drept urmare – și Puterile Aliate și Asociate nu s-au resemnat fără regret la această necesitate – unele nuclee de populație maghiară vor fi trecute sub suveranitatea unui alt stat. Dar n-am putea profita de această situație pentru a pretinde că ar fi fost mai bine să nu modificăm vechiul statut teritorial“.

Guvernul ungar nu s-a limitat totuși la aceasta. În timpul lucrărilor de delimitare pe teren a frontierei creată de Tratatul de Pace, reprezentantul Ungariei, invocând dreptul pe care-l avea Comisia aliată de delimitare de a adresa Consiliului Societății Națiunilor un raport privind dispozițiile Tratatului care, în opinia sa, ar crea undeva o nedreptate care ar fi în interesul general să fie rezolvată, a făcut cunoscute la 7 septembrie 1921 pretenții foarte apropiate de acelea pe care reprezentantul Ungariei le-a formulat în fața dumneavoastră.

Comisia de delimitare aliată, asistată de reprezentanții celor două țări interesate, a examinat cu atenție aceste pretenții. Membrii Comisiei s-au deplasat în aproape toate comunele care făceau obiectul revendicărilor ungare.

După o îndelungă și conștiincioasă activitate, delegații Puterilor neinteresate au decis în unanimitate să mențină în mod ferm linia fixată prin Tratatul de Pace, în afară de câteva minime corectări. În nota finală a președintelui Comisiei aliate de delimitare se constată că decizia a fost luată „ca urmare a studiului detaliat, absolut imparțial și în întregime obiectiv întreprins de Comisie asupra porțiunilor de frontieră rezervate în vederea aplicării eventuale a scrisorii din 6 mai 1920“.

Este deci clar că, la rândul său, Comisia de delimitare a confirmat, justețea trasării frontierei româno-ungare, stabilită după primul război mondial.

Contra acestui fapt stabilit se ridică astăzi ultimele reclamații ale delegației Guvernului ungar.

Înainte de a proni la o examinare a acestor reclamații, trebuie să punem în lumină și să menținem de-a lungul dezbaterilor trei considerente care au motivat judecata de ieri și care nu vor lipsi, cred, din motivația celei de mâine.

Primul considerent: frontiera actuală, trasată în 1920, marchează limita occidentală cea mai puțin avansată a teritoriului etnic român. Acest teritoriu cuprinde chiar leagănul de civilizație unde s-a format, în cursul istoriei, națiunea română, ca și regiunile organizate de această națiune și transformate de ea într-o entitate economică și politică care n-ar putea fi nici divizată, nici chiar știrbită.

Al doilea considerent: dacă, în regiunea de frontieră, infiltrările sunt puțin mai abundente și micile insule ungare puțin mai numeroase, aceasta se datorește respingerii elementului român din bogatele regiuni de câmpie către regiunile de deal și de munte, mai sărace, rezultat al unei presiuni

sistematice de fiecare zi. Integrarea acestei regiuni în frontierele statului român corespunde necesității de a face posibilă dezvoltarea economică a populației române, sărăcită odinioară cu intenție de către regimul ungar.

Al treilea considerent: teritoriul cuprins între frontierele din 1920 formează o unitate economică din care nu s-ar putea tăia nici un fragment fără ca acest lucru să producă grave inconveniente în viața întregii populații. Calea ferată și drumul paralel care, plecând de la Dunăre, se îndreaptă, de-a lungul frontierei occidentale, către nord-est, asigură unica legătură între aceste regiuni ale Transilvaniei. Pe de altă parte, regiunile de câmpie traversate de frontieră posedă resurse alimentare de care regiunile muntoase învecinate nu s-ar putea lipsi, schimburile între aceste regiuni având un caracter complementar dintre cele mai fericite pentru ansamblul economiei lor. Din punct de vedere economic actuala frontieră occidentală a României este vitală pentru populația transilvăneană.

Acestea sunt considerentele după care s-au condus judecătorii de ieri. Și în lumina lor se cuvine să analizăm ultimile pretenții ale delegației Guvernului ungar.

În loc de prefață la aceste reclamații delegația Guvernului ungar afirmă, în ultimul său memoriu că inițiativa sentinței de arbitraj de la Viena din 30 august 1940 a fost luată de Guvernul român de atunci.

Această afirmație este cel puțin uimitoare.

Adevărul asupra acestui „didktat“ se găsește astăzi în toate memoriile politice iar istoria l-a înregistrat deja: acest diktat a fost impus României de către Hitler prin amenințări nedisimulate.

A vedea în acest act de violență care tindea s-o mutilizeze, o inițiativă a României, este o sfidare de necrezut a adevărului istoric.

La fel de rău fondată este și interpretarea pe care delegatul Guvernului ungar o dă faptului că Statele Unite n-au ratificat tratatul din 1920. Motivele care au determinat Statele Unite să nu ratifice tratatele de pace încheiate după primul război mondial sunt prea cunoscute pentru ca să mai insistăm aici asupra lor.

Tot în loc de prefață și pentru a justifica pretențiile sale teritoriale față de România, Guvernul ungar a ridicat grave obiecții în privința tratamentului la care ar fi supuși unghurii stabiliți în teritoriul românesc.

Delegația română ține să afirme cu tărie că aceste obiecții și plângeri, absolut nefondate, nu sunt întocmite decât pentru a crea o impresie pe cât de falsă pe atât de nedreaptă în privința situației actuale a unghurilor din Transilvania.

Măsurile luate de Guvernul democratic român pentru a asigura populației unghurești din Transilvania nu numai de drept dar și de fapt, un tratament în toate privințele egal celui al populației române, în toate domeniile vieții colective și individuale, impuneau un cu totul alt răspuns din partea Guvernului ungar. De aceea afirmațiile delegatului ungar au produs delegației române cea mai vie surpriză.

Într-adevăr, toate libertățile civice, toate garanțiile date pentru libera folosire a limbii materne, pentru o justă participare la administrație și pentru accesul fără piedici la toate activitățile economice sunt pe deplin asigurate unghurilor stabiliți în Transilvania.

Numărul școlilor de toate gradele și de orice categorie, în întregime subvenționate de Statul român și de care dispune astăzi populația ungu-rească din Transilvania, îl depășește chiar pe cel al școlilor care erau la dispoziția sa sub regimul ungar. Salariile corpului didactic ungar nu diferă prin nimic de cele de care beneficiază corpul didactic român. La fel, clerul și instituțiile religioase se află în grija statului în ceea ce privește funcțio-narea și subvenționarea lor, pe picior de egalitate cu instituțiile religioase și clerul român.

Restul afirmațiilor reprezentantului delegației ungare se bazează pe o informație la fel de imperfectă și fără fundament.

Este inexact că bunurile ungu-rești ar fi fost confiscate.

Este inexact că ar fi fost făcute discriminări în domeniul economic.

Este inexact că ar fi fost operate expulzări și că ar fi avut loc arestări arbitrare.

Dacă Guvernul român a fost obligat, conform dispozițiilor Convenției de Armistițiu și instrucțiunilor Comisiei Aliate de Control, de a lua măsuri de conservare în privința unui bun aparținând unui număr destul de restrâns de persoane care și-au pierdut naționalitatea română pentru că au urmat și ajutat în mod voluntar forțele fasciste inamice, aceste măsuri au lovit nu numai pe unguri ci și pe românii culpabili de aceeași crimă și mai ales pe membrii minorității germane înrolați în organizațiile naziste.

În ceea ce privește reforma agrară reproșurile conținute în expunerea delegatului ungar nu sunt nici ele mai veridice.

Vom găsi în Memorandum faptul că Delegația română a comunicat membrilor celor două comisii date precise demonstrând că atât exproprie-rea cât și atribuirea de pământuri micilor cultivatori sunt făcute fără cea mai mică discriminare și conform propunerii diferitelor naționalități din comunele respective. Ungurii furnizează, în aceeași proporție ca și românii, membri pentru toate comisiile însărcinate cu aplicarea reformei agrare și sunt reprezentați până și în Comisia Centrală care funcționează pe lângă Ministerul Agriculturii.

Memorandumul la care ne-am referit respinge, de altfel, punct cu punct toate acuzațiile formulate de reprezentantul Delegației ungare și ne per-mitem să facem o trimitere la aceasta.

Trebuie să subliniem, pe de altă parte că plângerile Guvernului ungar sunt în flagrantă contradicție cu însăși declarațiile reprezentanților califi-cați ai populației ungare din Transilvania, grupați în Uniunea Populară Ungară. Aceștia au afirmat în mai multe rânduri că recunosc, în menține-rea ordinii teritoriale actuale, cea mai sigură garanție a liberei dezvoltări și a unei vieți comune liniștite pentru toate naționalitățile din Transilva-nia. Ei și-au exprimat, în același timp, încrederea și satisfacția pe care le-o inspiră politica urmată de Guvernul democratic român față de naționalită-țile etnice.

Într-adevăr, rezoluția Comitetului Executiv Central al Uniunii Popula-re Ungare – partid reprezentând aproape totalitatea populației respective – întrunit între 15-18 noiembrie 1945 la Târgu Mureș (Transilvania), proclama între altele:

„Suntem conștienți că problema națională în Transilvania nu este o problemă de frontiere, ci problema însăși a întăririi democrației și a redeschiderii frontierelor. Nu putem să aprobăm nici o altă încercare care ar ține, fie de partea română, fie de partea ungară să facă încă odată din Transilvania, prin mijloace similare dictatului de la Viena, un focar de război în serviciul reacțiunii. Suntem recunoscători Guvernului Groza pentru eforturile sale în vederea asigurării drepturilor noastre politice, pentru posibilitatea pe care ne-o dă de a ne instrui în limba maternă și pentru protejarea intereselor noastre economice“.

Iată adevăratele sentimente ale populației maghiare din România.

Trebuie să ne oprim un moment la alte două afirmații cuprinse în expunerea delegatului ungar. Prima este aceea că din 1918 până în 1938, 200000 unguri autohtoni ar fi părăsit Transilvania din cauza regimului la care erau supuși. Cealaltă este aceea că 300000 unguri din Transilvania și-ar vedea în prezent refuzată recunoașterea naționalității române. În ceea ce privește prima afirmație, ea este contrazisă chiar de publicațiile ungurești care arată că cei peste 200000 de unguri, despre care se vorbește, au părăsit Transilvania prin emigrare sau prin opțiune (imediat după schimbarea suveranității), fără nici un fel de constrângere. Cât despre a doua afirmație, ne vom limita să subliniem că Guvernul român actual a redat naționalitatea română tuturor ungarilor care o posedaseră înainte de 30 august 1940. N-au beneficiat de naționalitatea română, cum este de altfel natural, numai cetățenii unguri veniți în Transilvania sub ocupația hortystă și persoanele de orice naționalitate care, solidare cu nazismul, au părăsit Transilvania împreună cu trupele hitleriste și hortyste. Numărul acestor persoane este infinit mai redus decât cifra indicată de Delegația ungară. Un memoriu depus de Delegația română conține explicații mai ample asupra acestui subiect.

Să trecem acum chiar la examinarea pretențiilor formulate de delegația Guvernului ungar.

Prin intervenția sa din 31 august, delegatul Ungariei renunța la 22000 km² pe care guvernul îi revendicase mai înainte și declara că Ungaria s-ar mulțumi cu numai 4000 km², ceea ce n-ar fi în concepția acestui guvern, decât o simplă „reajustare“ a frontierei.

Dologatul Ungariei n-a uitat să precizeze că această suprafață nu reprezintă mai mult de 4% din teritoriul Transilvaniei.

Astfel, pretențiile ungare, părăsind calea revendicărilor masive, unde întâmpinau rezistența de neînving a realităților organice și a principiilor de drept, urmează calea reclamațiilor în aparență nesemnificative.

Delegatul Ungariei și-a calificat ultima revendicare ca „modestă“. Este de remarcat că precedentă, cea care pretindea 22000 km² era apreciată cu același calificativ. Toate revendicările ungare, oricare ar fi ele, sunt modeste.

Să vedem, totuși, care sunt, de fapt, aceste revendicări?

Cei 4000 km² recent reclamați de Ungaria reprezintă, este adevărat, numai 4% din teritoriul Transilvaniei. Dar pe acest teritoriu de 4% trăiește, nu un număr corespunzător de locuitori, ci nu mai puțin de 8,5% din totalul

populației transilvănene, fapt care este suficient deja pentru a ilustra importanța pretenției ungare.

În plus, acest teritoriu atât de mic cuprinde cele trei mari orașe: Arad, Oradea și Satu Mare. Și acest lucru, contrar afirmației ungare, are pentru România o importanță extremă.

Arad este capitala județului având același nume, care se întinde pe o suprafață de 6248 km² și numără 424000 locuitori.

Oradea este capitala județului Bihor, a cărui suprafață este de 7467 km², având o populație de 510000 locuitori.

În sfârșit, orașul Satu Mare este capitala județului Satu Mare, cu o suprafață de 4242 km², populat de 295000 locuitori.

Ori, aceste trei orașe, centre a tot atâtea mari unități administrative și juridice, constituie, pe de altă parte, pivotul însuși al vieții sociale, economice, culturale și religioase din toată Transilvania occidentală.

A separa aceste orașe de teritoriul Transilvaniei, ar avea consecințe care trebuie să neliniștească orice spirit obiectiv.

Și ar avea ca rezultat, în primul rând, prăbușirea imediată a economiei provinciei.

Transilvania – un vast bazin înconjurat de munți – nu posedă într-adevăr în partea sa centrală decât un singur oraș important, capitala sa, orașul Cluj, care îndeplinește o funcție administrativă și culturală de prim ordin, dar a cărui importanță economică este cu mult inferioară aceleia pe care o au cele trei orașe pe care le reclamă Ungaria.

Toate celelalte orașe care au importanță pentru viața economică a Transilvaniei sunt situate la margine: în sud, orașele Brașov și Sibiu, și la vest, tocmai aceste orașe Arad, Oradea și Satu Mare. Aceste trei ultime orașe se situează în vecinătatea a trei mari defilee, la ieșirea în câmpie, pe văile Someșului, Crișului și Mureșului. Pierderea acestor orașe ar priva o regiune de zeci de mii de km², de centrele sale economice naturale, lipsind-o în cele din urmă de orice debușeu pentru produsele sale brute și de orice mijloc de aprovizionare cu produse industriale.

Economia celor trei orașe în chestiune este strict complementară economiei unei vaste regiuni a Transilvaniei. A separa această regiune de centrele sale naturale înseamnă a condamna, și pe una și pe cealaltă, la o cădere inevitabilă.

Într-adevăr, cele trei orașe pe care le reclamă Delegația ungară sunt orașe industriale: Aradul posedă, el singur, nu mai puțin de 110 întreprinderi metalurgice, alimentare, chimice, textile etc. Oradea posedă 85 iar Satu Mare, are și el un număr considerabil.

Ori, private prin cedarea lor către Ungaria, de ținutul din est de unde provin materiile lor prime și unde-și plasează produsele fabricate, cele trei orașe vor avea o cădere vertiginoasă, mergând până la o completă paralizare a vieții lor economice.

Nimic n-ar putea să demonstreze mai bine această strictă dependență economică decât dezvoltarea absolut excepțională pe care aceste orașe au cunoscut-o de când au fost alipite la România, în 1918. Să cităm câteva cifre foarte elocvente în această privință:

În intervalul dintre 1910 și 1930 populația orașului Arad a cunoscut o creștere de mai mult de 22%, cea a Oradei de aproape 29%, cea a orașului Satu Mare de mai mult de 47,5% și aceasta în pofda a cinci ani de război care au apăsas mult asupra regiunii și cu toate că, de la 1918 la 1924, numeroși unguri, folosind dreptul lor de opțiune, au emigrat în Ungaria.

Creșterea numărului întreprinderilor industriale este încă și mai frapantă: între 1918 și 1940 Aradul și le-a dublat trecând, de la 56 la 110, numărul celor din Oradea s-a ridicat de la 30 în 1918 la 85 în 1940, avem deci, respectiv un plus de 96% și de 183%.

În special pentru orașul Oradea, proba cea mai evidentă a totalei sale dependențe față de regiunile din est, adică din restul Transilvaniei ne-a fost furnizată, între altele, de bilanțul băncilor sale timp de patru ani cât a fost sub dominația ungară ca urmare a dictatului de la Viena. În acest interval au funcționat la Oradea 32 institute de credit ungar. Ori, în 1943, plasamentele acestor bănci erau, la estul frontierei din 1920, adică pe teritoriul român, de 1500715000 lei, adică de aproape 899 la mie, pe când la vest de aceeași frontieră, pe teritoriul ungar, ele nu se ridicau decât la 1518600 lei, adică puțin mai mult de 1 la mie abia din totalul plasamentelor lor.

Aceleași bănci, în aceeași epocă, primeau în depozit pentru a le valorifica, 337072000 lei aparținând unor indivizi stabiliți la est de frontiera din 1920, adică mai mult de 98% și numai 6527000 lei aparținând regiunilor la vest de frontieră, adică mai puțin de 2% din totalul depozitelor.

Pentru oricine are o cât de mică competență în materie de economie aceste cifre demonstrează în mod clar importanța specială pe care orașul Oradea și hinterlandul său din est o au unul față de altul.

Pe de altă parte cedarea către Ungaria a teritoriului de 4000 km² pe care o reclamă Delegația ungară ar da naștere unei totale dezorganizări a sistemului de comunicații feroviare pentru o mare zonă a Transilvaniei, având în vedere că orașele reclamate de Ungaria, fiind situate pe unica linie de cale ferată care leagă nord-estul de sud-vest și de centrul provinciei sunt noduri de neînlocuit în rețeaua regiunii; plecând de la Arad, șase linii de cale ferată se îndreaptă în tot atâtea direcții: de la Săcuieni, mic oraș aparținând zonei de 4000 km² pleacă trei linii, de la Carei patru și în sfârșit alte patru de la Satu Mare.

A priva România do caloa ferată do intoroo capital caro leagă nordul cu sudul Transilvaniei, trecând prin Arad, Salonta, Oradea, Carei și Satu Mare, și de drumul care urmează această cale ferată, ar însemna asfixierea completă a întregii regiuni situate la est, muntoasă, fără comunicații, izolată de restul Transilvaniei printr-o barieră.

O simplă privire asupra hărților orografice, dintre care una, executată în relief și pe care sunt marcate cu alb regiunile cerute de Ungaria, este pusă la dispoziția Comisiei, ar ajunge pentru a ne da seama de dificultățile geografice și tehnice de netrecut care vor interveni în cazul construirii unei noi căi ferate, mai la est.

Această importanță vitală a centrelor în chestiune pentru rețeaua feroviară a Transilvaniei este unul dintre motivele care au determinat Conferința de Pace din 1919 ca și Comisia însărcinată atunci să traseze pe

teren frontiera româno-ungară, să lase României orașele Arad, Oradea, Carei și Satu Mare pe care le revendică astăzi pretențiile ungare. În istoria sa, binecunoscută, a Conferinței de Pace după primul război mondial, tipărită la Londra, profesorul H. Temperley recunoaște spontan că trasarea unei frontiere lăsând Ungariei orașele Arad, Oradea și Satu Mare ar fi fost în același timp o crimă și o greșeală gravă – „a crime as well as a blunder“. A priva Transilvania de aceste orașe, continuă profesorul Temperley, ar fi însemnat să se facă imposibilă orice legătură sigură între nordul și sudul provinciei.

Apoi, orașele pe care le reclamă Ungaria îndeplinesc în plus o funcție culturală indispensabilă. Ele sunt mari centre de învățământ și de asemenea mari centre ale vieții religioase din regiune.

Să semnalăm că în ceea ce privește orașul Arad, drag românilor, amintind luptele de emancipare politică și culturală pe care le-au dus înaintașii lor, nici chiar Hitler, în actul său de mutilare a Transilvaniei prin dictatul de la Viena, n-a îndrăznit să-l atingă.

Iată că delegația Guvernului ungar reclamă totuși astăzi acest oraș.

Astfel revendicările teritoriale ale Ungariei ar conduce chiar la decapitarea economică, feroviară, culturală și religioasă a întregii Transilvanii occidentale și, în consecință, la dezorganizarea vieții populațiilor respective.

Ungaria, în schimb, posedă deja în câmpia învecinată frontierei, un lanț al marilor centre urbane: Nyregyhaza, Debrecen, Szolnoc, Szeged etc... care vor satisface pe deplin nevoile economice ale acestei regiuni și care sunt legate printr-o cale ferată transversală.

Printr-o politică de violență contra elementului român, de infiltrări metodice și de colonizării forțate, regimul ungar a creat odinioară în această parte integrantă a pământului românesc, o situație etnică artificială de care delegatul Guvernului ungar n-a ezitat să profite.

Numai datorită acestei politici de violență elementul ungar din teritoriul reclamat de Ungaria reprezintă astăzi 57% (și nu 67% cum afirma acum câteva zile reprezentantul Delegației ungare) din totalul populației de pe acest teritoriu.

Din totalitatea celor 483000 locuitori de pe acest teritoriu numărul ungarilor nu-l depășește pe cel al altor naționalități decât cu 67000 de suflete.

Cum se poate pretinde serios că ar fi just ca în numele acestei diferențe de 67000 de unguri, să spargem unitatea organică a patru departamente populate de 1572000 oameni și să dezorganizăm o întreagă provincie.

Artizanii păcii de la 1920 au cunoscut bine situația etnică din teritoriul reclamat. Știind în același timp cu prețul căror mijloace această situație a fost creată și ținând cont de considerentele economice, feroviare și celelalte pe care tocmai le-am expus, ei și-au menținut decizia pe care le-o impunea rațiunea.

Astăzi ca și ieri, cererea Delegației ungare este, din punctul nostru de vedere, de neprimut.

Delegația ungară mai cere apoi ca „Comisia să decidă să se invite cele două delegații pentru a începe negocieri directe pe subiectul încheierii

tratatelor speciale privind protecția drepturilor minorității ungare având garanția Națiunilor Unite și asigurarea unei largi autonomii locale pentru blocul etnic compact ungar care trăiește în partea estică a Transilvaniei“.

Noi nu înțelegem foarte bine sensul acestei invitații.

Conform vederilor delegatului ungar aceste negocieri ar trebui să ducă la stabilirea de legi organice garantând drepturile populației ungare în România.

Dar această legislație există deja și ea a permis statului român să satisfacă cu anticipație toate cererile pe care Guvernul ungar le-a prezentat Guvernului român în privința populației ungare din Transilvania.

Diversele legi române asigură tuturor cetățenilor români posibilitatea de a se bucura de drepturile omului și de libertățile fundamentale, îi declară pe toți egali în fața legii și le acordă aceleași drepturi civile și politice, precum și aceleași drepturi la admiterea în funcțiile publice și la exercitarea oricărei profesii, fără deosebire de rasă, limbă sau religie. Fiecare cetățean român este singurul în drept să stabilească propria sa limbă maternă sau propria sa naționalitate, imixtiunea oricărei autorități sub acest aspect fiind interzisă și pedepsită.

În relațiile private este permisă folosirea oricărei limbi, fără restricție iar în comunele și în circumscripțiile administrative sau judiciare unde 30% din populație are o limbă maternă alta decât cea română, ea este autorizată să-și folosească limba maternă în raporturile pe care le are cu autoritățile, atât oral cât și în scris.

În materie de învățământ, fără să luăm în calcul școlile confesionale, învățământul în limba maternă al elevilor este asigurat de către stat atât în școlile de primul și de al doilea nivel cât și în școlile superioare, corpul profesoral fiind recrutat de preferință din cadrul naționalității respective.

O universitate de stat de limbă maghiară cu patru facultăți a fost creată la Cluj, capitala provinciei, precum și un Conservator de muzică și de artă dramatică și două teatre ungurești de stat la Cluj și la Târgu Mureș.

Ar fi plictisitor să enumerăm aici numărul și tipul de școli de toate gradele de care dispune populația ungară din România, ca și povara financiară care o reprezintă acestea pentru bugetul atât de înglobat în datorii al statului. Este suficient să reamintim că, în raport cu populația română, ungerii din Transilvania nu sunt deloc dezavantajați; mai degrabă contrariul acestei afirmații ar fi adevărat.

În ceea ce privește cultele, ele se bucură de întreaga libertate religioasă ca și de o largă autonomie în alegerea personalului ecleziastic, în stabilirea și administrarea instituțiilor lor de învățământ confesional și în administrarea patrimoniului lor, clerul de orice confesiune fiind retribuit de stat în mod egal, la grad sau pregătire egală.

Pentru a încheia, vom observa că toate restricțiile directe sau indirecte ale drepturilor cetățenilor pe motiv de rasă, religie sau naționalitate precum și orice incitare la exclusivism, la ură sau la disprețul unei rase, religii sau naționalități sunt sever pedepsite de lege.

Iată starea noii noastre legislații.

Având în vedere faptul că Guvernul român asigură chiar de pe acum din punct de vedere politic, economic, cultural și religios satisfacerea

integrală a necesităților populației ungare din Transilvania, el este îndreptățit să considere că nimic n-ar putea justifica cererea unei autonomii locale în favoarea populației maghiare din Transilvania orientală.

O astfel de soluție, complet contrară structurii politice a Statului român, organizat pe baze unitare, n-ar fi decât o sursă de anarhie și de dezorganizare administrativă. Ea nu s-ar putea aplica Transilvaniei care formează un tot organic și ale cărei condiții de dezvoltare cer un regim legislativ și administrativ uniform.

În mod evident lipsită de orice finalitate practică, spre ce țel poate să tindă invitația Guvernului ungar? Noi nu vedem nici unul.

Totuși, în plus față de acest motiv, Guvernul român n-ar putea accepta din principiu, această invitație.

Ținând cont de natura relațiilor care există în prezent între statele suverane, a obliga Guvernul român să discute cu alt guvern probleme de organizare interioară sau să legifereze sau să administreze sub influența discuțiilor care ar putea să apară ca injoncțiuni, ar însemna să-l expunem unei imixtiuni care ar conduce la o abdicare de asemenea natură încât nici un om responsabil de destinele unui stat independent n-ar putea să se oprească.

Odată încheiată pacea, România nu va refuza desigur, niciodată, să înceapă schimburi de vederi amicale cu Ungaria asupra tuturor problemelor relative la consolidarea relațiilor între cele două țări. Dar a discuta astăzi cu Guvernul ungar soluționarea problemelor care interesează exclusiv politica internă a României și probleme care ating regimul cetățenilor români, aceasta ar crea în mod sigur o stare de confuzie având consecințe neașteptate pentru ordinea internă și pentru consolidarea statului român.

Pe plan internațional, Carta Națiunilor Unite, ținând cont în egală măsură de tristele experiențe avute între cele două războaie în ceea ce privește tratatele care, între 1919-1920 au impus obligații față de minorități unei singure categorii de state în detrimentul principiului egalității juridice dintre state, a adoptat o concepție mai largă, aceea a protecției internaționale a drepturilor omului. Această protecție are, în vechiul sistem de protecție a minorităților, superioritatea de a institui un regim egal pentru toți, majoritari ca și minoritari și de a apăra omul luat ca atare, fără distincție de rasă, sex, limbă sau religie.

România declară că ea acceptă nu numai toate garanțiile internaționale prevăzute într-un astfel de domeniu prin Cartă dar că acceptă de asemenea orice procedură nediscriminatorie, destinată să completeze, dacă este cazul, astfel de garanții.

Dar ea n-ar putea să accepte un sistem care amintește de vechiul statut al minorităților, stabilit după primul război mondial, care n-a dat rezultate fericite căci, populațiile minoritare, departe de a găsi în acest statut o încurajare pentru activitatea lor constructivă, au văzut în aceasta mai degrabă un îndemn la rezistență și la agitație, pe care forțele revisionsite le-au exploatat la maximum.

Greșeala de a reîncepe o astfel de experiență ar fi gravă.

A introduce în unele tratate, cum ar fi acesta al nostru, măsuri speciale pentru o singură categorie de state ar da naștere la o condiție de inegalitate

dăunătoare colaborării și înțelegerii internaționale. Umanitatea n-ar putea să se divizeze în state cu minorități protejate și în state cu minorități neprotejate.

Această situație ar fi în contradicție absolută chiar cu principiile fundamentale ale Organizației Națiunilor Unite și ar genera o sursă permanentă de agitație și de tulburări.

Aceste considerente nu permit României să subscrie la propunerile cuprinse în punctele 2 și 3 ale concluziilor formulate de reprezentantul Delegației ungare.

Pentru a încheia, Delegația ungară, prin vocea reprezentantului său, a declarat că poporul ungar dorește pacea.

Pacea.

România o dorește de asemenea. Ea a probat acest lucru prin fapte, prin grelele sacrificii la care a consimțit pentru ca pacea și înțelegerea să se instaureze în lume.

Și aceste sacrificii o îndreptățesc să ceară altor popoare să se supună marilor comandamente pe care ea însăși le respectă.

Noua lume, la edificarea căreia vrem să cooperăm cu toate puterile, n-ar putea să se stabilizeze și să dureze decât dacă vor fi extirpate toate forțele șovinismului și toate forțele egoismului.

Ar trebui poate ca toate popoarele să-și facă un examen și chiar o revizuire a conștiinței lor. România, dinspre partea sa, a făcut această revizuire. Este rândul Ungariei să o facă pe a sa.

Poporul român din Transilvania vrea să uite, pentru totdeauna, umilințele și suferințele pe care le-a suportat de la poporul ungar de-a lungul timpului.

Astăzi noi nu suntem decât două popoare care căutăm calea reconcilierii definitive, două popoare care doresc, pe deasupra prăpastiei urii și luptelor de altădată, să-și întindă mâna prietenește.

Dar această reconciliere nu se va putea înfăptui altfel decât prin respectul Dreptului: prin respectul frontierelor Transilvaniei, prin respectul independenței și suveranității poporului român.

Pentru aceste frontiere și pentru această independență, România, în ultima fază a războiului, și-a lansat contra Germaniei și Ungariei toate forțele vitale. Pentru acest război de eliberare a lumii națiunea română și-a mobilizat toate rezervele de oameni și ultimile sale disponibilități materiale. Paisprezece divizii române complet echipate au cooperat în lupta care trebuia să permită lumii să scuture jugul nazist iar Transilvaniei să scape de jugul hortist.

Timp de opt luni soldații români au luptat cot la cot cu glorioșii soldați sovietici contra armatelor hitleriste și a armatelor hortiste.

Pierderile suferite de soldații noștri le-am enumerat într-altă parte. 120000 de morți și răniți au căzut pe colinele Transilvaniei, în câmpiile Budapestei și în văile din Tatra. Și chiar sub zidurile orașelor Arad, Oradea și Satu-Mare, pentru care astăzi Ungaria își dispută cu noi suveranitatea, sub zidurile acestor orașe deci și pentru eliberarea lor, soldații noștri și-au vărsat sângele iar diviziile noastre de elită au fost decimate.

Soldații noștri au căzut pentru libertatea lumii și pentru libertatea Transilvaniei. Pentru că Transilvania a fost promisă armatei române. Cei care au murit știau că vor muri pentru libertatea întregii Transilvanii. Acești morți așteaptă să fie ținută promisiunea care le-a fost făcută, o promisiune a cărei îndeplinire este întârziată de o țară care până în ultima clipă, cot la cot cu soldații hitleriști, a luptat contra soldaților libertății.

Aceasta nu poate fi. Aceasta nu trebuie să se întâmple.

A reține reclamațiile ungare, aceasta ar însemna o atingere a moralei internaționale și ar fi o eroare funestă pentru istorie.

Domnule Președinte,

Domnilor,

Aceste ultime cuvinte ale Delegației române vor fi de mulțumire către comisia care i-a permis, apărând în același timp interesele Patriei sale, să se exprime în deplină libertate și sinceritate.

Vă rămânem profund recunoscători.

Ca o concluzie a expunerii noastre, Guvernul român declară că orice act care tinde să modifice frontiera româno-ungară ar echivala cu distrugerea unei opere de justiție și cu crearea unui nou focar de tulburare în această parte a Europei – și că orice act destinat să antreneze Guvernul român într-o dezbatere asupra politicii sale interne și a legilor sale organice ar fi considerat de către acesta ca aducând atingere independenței sale și suveranității sale.

De aceea noi cerem să binevoiți să confirmați decizia din 7 mai 1946 a celor patru miniștri ai Afacerilor Externe și să respingeți revendicările Delegației ungare.

34

1946 septembrie 6, Washington. Sinteza „Privire de ansamblu asupra reconstrucției europene: România”, întocmită de Biroul de cercetare și informații din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A.

IV. Reparation obligations, restitution and support of occupying forces

As a result of the armistice accepted by Romania, the following types of obligations were imposed on her:

- 1) the cost of military assistance in the war against Germany;
- 2) the cost of interring German subject and repatriating Russian citizens in Romania;
- 3) remission and repair of German war material;
- 4) assignement to the U.S.S.R. of German and Hungarian property in Romania;
- 5) the repair and restitution of property removed from Russia;
- 6) provisioning of occupying forces in Romania;

7) reparation payments in the form of goods to the value of \$ 300.000.000/1938 prices), to be paid in commodities over an eight-year period.

For 1946 the absolute size of this burden was fixed in advance and at considerably lower levels than prevailing in 1945. The first three items above had been essentially discharged by the beginning of 1946. It has been agreed that restitutions from September 1944 remained due (\$ 129.000.000) was compensated by goods seized locally by Soviet military units. The remainder (\$ 65.000.000) is to be delivered in three annual instalments beginning in 1946.

Table 4 presents the agreed restitution delivery schedule for 1946, equivalent to 56 percent of the value of restitution to be made in that year. (The remainder will be paid in the form of repairs to Soviet vessels and rolling stock).

Requisitions to support the occupation troops should be significantly less as a result of a continuing reduction in the numbers of troops. Using Romanian factors for determining the rate of decline in the value of the lei, the cost of upkeep of occupation troops in April 1946 was about 85 percent of the level prevailing from October 1945 through February 1946.

Finally, annual deliveries on reparation account, which totaled \$ 52.724.000 in the first year following the armistice have presumably been reduced to some \$ 36.000.000 as a result of the payment period from six to eight years.

Difficulties surrounding conversion rates and the arbitrary valuation by joint agreement of seized goods render very unsatisfactory the available summary figures of Romania's obligations under the armistice agreement. There seems reason to believe, however, that the value of goods, which the Russians will receive from Romania in 1946 will be significantly less than half that of 1945. It is by no means certain, however, that the drain on current production will be less, since removals out of existing capital and inventories were virtually completed by the end of 1945. Furthermore, reparations in the form of ships and industrial and railroad equipment were falling behind schedule in the early months of 1946, principally because of the lack of the raw materials and semifinished goods.

The 1948 obligations will be lightened only to the extent that further troop withdrawals reduce the cost of maintaining the army of occupation. At a rough guess, troop requisitions in 1946 will not exceed 15 percent of the total 1946 obligations, which will probably amount of close to \$ 100.000.000 at current world prices.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 636, c. 909-910; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, R.G. 59, roll 3.

**TABLE 4. RUMANIA: OBLIGATION FOR REPARATION,
RESTITUTION AND SUPPORT OF OCCUPATION FORCES 1946**

	Article 10a	Article 11b	Article 12c	Total
Crude Oil (metric tons)	86521	1127822	1814343	
Horses (head)		30000	30000 d	
Cattle (head)	150000	33000	183000	
Sheep (head)	200000	50000	250000 d	
Hogs (head)	80000	16000	96000 d	
Softwood (in Cv.w.of.logs)		368750	368750	
Hardwood (ub Cv.w.of.logs)		48955	48955	
Ships		1480 e	1480	
Industrial equipment (in thousands of 1938 dollars)		3122 e	3122	
Railroad equipment (in thousands of 1938 dollars		5728 c	5728	
Cement (metric tons)			30000	30000
Window panes (sg. m.)			300000	300000
Roofing cardboard (sg.m.)			3000000	3000000
Chemical products (metric tones)			4520	4250
<i>Industrial equipment</i>				
Accumulators and transformers (units)			14520	14520
Loudspeakers			985	985
Scale and weighing machines (units)			6330	6330
Heating radioators (units)			10000	10000
Railroad materials (MT)			540	540
Iron sheeting (MT)			122	122

	Article 10a	Article 11b	Article 12c	Total
Rolled Tubes (MT)			1565	1565
Lamp holders (units)			150000	150000
Double valves (units)			22000	22000

- a. Support of occupation troops
- b. Reparation
- c. Restitution
- d. Based on adjustment of deliveries reported by Rumanians. No figure is given for the considerable restitution and seizures reported by the Rumanians between the capitulation and April 1946.
- e. Reparations from existing stocks completed by April 1946 and none included in this total. Valuations in reparations dollars, computed at 1938 dollar prices plus 15 percent increase in the case of industrial goods and 10 percent in case of all other goods.

IV. Obligații privind: reparațiile, restituirea de bunuri și susținerea forțelor de ocupație

Ca urmare a Armistițiului încheiat de România, ei i-au fost impuse următoarele categorii de obligații:

- 1) costurile participării, în plan militar, la războiul împotriva Germaniei;
- 2) costurile de întreținere a cetățenilor germani și de repatriere a cetățenilor ruși în România;
- 3) renunțarea la pretențiile asupra materialului de război german și repararea acestuia;
- 4) transmiterea, către U.R.S.S. a proprietăților germane și ungare din România;
- 5) repararea și restituirea proprietăților preluate din Rusia;
- 6) aprovizionarea forțelor de ocupație din România;
- 7) plata reparațiilor, sub formă de bunuri, până la valoarea de 300.000.000 \$ (la valoarea anului 1938), acestea urmând a fi livrate în mărfuri, pe o perioadă de opt ani.

Pentru anul 1946, valoarea absolută a acestor obligații a fost fixată în avans și la nivele considerabil reduse față de cele existente în anul 1945. Primele trei categorii menționate mai sus au fost în mod substanțial reduse, chiar de la începutul anului 1946. S-a convenit ca restituirea de bunuri, din septembrie 1944 până în septembrie 1945 să totalizeze 75.000.000 \$ și ca o jumătate din restul de plată (129.000.000 \$) să fie compensat de bunurile confiscate de unitățile militare din teritoriu. Restul (65.000.000 \$) urmează a fi livrat în trei rate anuale, începând din 1946.

Aparate de măsură (buc)	10000	10000
Material rulant (metri lineari)	540	540
Foi de tablă (metri lineari)	122	122
Țevi laminate (metri lineari)	1565	1565
Corpuri de iluminat (buc.)	150000	150000
Tranzistori (buc)	22000	22000

- a. **Întreținerea trupelor de ocupație**
- b. **Reparații**
- c. **Restituiri de bunuri**
- d. **Conform datelor prezentate de oficialitățile române. Nu sunt prezente date cu referire la bunurile care conform rapoartelor primite din partea oficialităților române au fost restituite și cele care au fost confiscate, de la data capitulării și până în aprilie 1946.**
- e. **Plăți în contul reparațiilor, din stocurile existente, până în aprilie 1946. Evaluarea a fost făcută în \$, la valoarea anului 1938, la care se adaugă o creștere de 15 % în cazul produselor industriale și 10 % în cazul celorlalte bunuri.**

Tabelul 4 prezintă graficul livrărilor hotărâte în contul restituirii de bunuri pentru anul 1946, echivalentul a 56 % din valoarea restituirilor care urmau a fi livrate în acel an (Restul va fi plătit sub forma reparării navelor sovietice și a materialului rulant).

Rechizițiile pentru întreținerea trupelor de ocupație ar trebui să fie în mod considerabil mai mici, ca urmare a reducerii permanente a numărului acestora. Luând în considerare coeficienții românești pentru determinarea ratei de scădere a valorii leului, costul întreținerii trupelor de ocupație a fost, în aprilie 1946, de circa 85 % din nivelul curent din octombrie 1945 până în februarie 1946.

În concluzie, livrările anuale în contul reparațiilor, care au totalizat 52.724.000 \$ în primul an după încheierea Armistițiului, au fost, după câte s-ar putea presupune, reduse la circa 36.000.000 \$, ca urmare a extinderii duratei de efectuare a plăților, de la șase, la opt ani.

Problemele legate de rata de schimb și evaluarea arbitrară, prin acord comun, a bunurilor rechiziționate exprimă într-o manieră extrem de nesatisfăcătoare valoarea totală a obligațiunilor care revin României în baza acordului de Armistițiu. Oricum, par să existe motive pentru a crede că valoarea bunurilor pe care rușii le vor primi din România în anul 1946, va fi în mod considerabil mai mică decât jumătate din cea a anului 1945. În orice caz, este sigur că fluxul producției curente va fi mai scăzut, din

moment ce transferările făcute din capitalul existent și din bunuri au fost, de fapt, efectuate, până la sfârșitul anului 1945. Mai mult, plata reparațiilor sub forma vaselor și echipamentului industrial și feroviar a întârziat în primele luni ale anului 1946, în principal din cauza lipsei de materii prime și produse semifinite.

În anul 1948, obligațiile vor fi reduse numai prin faptul că retragerea într-o mai mare măsură a trupelor va reduce costul întreținerii armatei de ocupație. Apreicind estimativ, rechizițiile pentru front nu vor depăși, în anul 1946, 15 % din valoarea totală a obligațiilor care revin României în acest an, ceea ce va atinge, probabil, o cifră apropiată de 100.000.000 \$, la valoarea curentă pe plan mondial.

	Articolul 10a	Articolul 11b	Articolul 12c	Total
Țiței (tone)	86521	112722	1814343	
Cai (capete)		30000	30000 d	
Vite (capete)	150000	33000	183000 d	
Oi (capete)	200000	50000	250000 d	
Porci (capete)	80000	16000	96000 d	
Lemn de esență moale (m ³)		368750	368750	
Lemn de esență tare (m ³)		48955	48955	
Nave (mii de \$, la valoarea anului 1938)		1480 e	1480	
Echipament industrial (mii de \$, la valoarea anului 1938)		3122 e	3122	
Utilaj feroviar (mii de \$, la valoarea anului 1938)		5728 c	5728	
Ciment (tone)		30000	30000	
Sticlă (m ²)		300000	300000	
Carton pentru acoperișuri (m ²)		3000000	3000000	
Produse chimice (tone)		4520	4520	
Echipament industrial				
Acumulatori și transformatoare (buc)		145020	14520	
Difuzoare		985	985	

1946 septembrie 23, București. Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri, privind raportul Delegației României la Conferința de Pace de la Paris, despre poziția pe care a avut-o față de clauzele politice și teritoriale, incluse în Proiectul Tratatului de Pace al Națiunilor Unite cu România.

CONSILIUL DE MINIȘTRI
de luni 23 septembrie 1946, ora 18

– Ședința se deschide la ora 18,30, sub președinția domnului dr. Petru Groza, președintele Consiliului.

– Participă domnii:

Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului și ministrul Afacerilor Străine;

E. Hațieganu, ministru de Stat;

M. Romniceanu, ministru de Stat;

Teohari Georgescu, ministrul Afacerilor Interne;

Octav Livezeanu, ministrul Artelor;

Șt. Voitec, ministrul Educației Naționale;

Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor;

Lotar Rădăceanu, ministrul Muncii;

Ing. P. Bejan, ministrul Industriei și Comerțului;

Ing. Tudor Ionescu, ministrul Minelor și Petrolului;

Romulus Zăroni, ministrul Agriculturii și Domeniilor;

Prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Informațiilor;

General C. Vasiliu Rășcanu, ministrul de Război;

Anton Alexandrescu, ministrul Cooperăției;

Prof. Gh. Vlădescu Răcoasa, subsecretar de Stat al Finanțelor locale;

General D. Dămăceanu, subsecretar de Stat al armatei de uscat;

General Em. Ionescu, subsecretar de Stat al aviației;

Amiral P. Bărbuneanu, subsecretar de Stat al marinei;

General N. Pârvulescu, subsecretar de Stat al aprovizionării;

Miron Niculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor;

Al. Alexandrini, subsecretar de Stat la Ministerul Finanțelor;

Mircea Niculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Comunicațiilor;

Traian Săvulescu, subsecretar de Stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor;

Zaharia Tănase, subsecretar de Stat al Industriei de Stat;

Dr. S. Oeriu, președintele Comisiei de Legătură cu Comisia Aliată de Control;

M. Solacolu, comisarul general al comerțului exterior;

General C. Ionașcu, șeful Marelui Stat Major;

Em. Bodnăraș, secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri;

Gh. Arghiropol, consilier tehnic la Președinția Consiliului de Miniștri.

Dr. P. Groza, președintele Consiliului: Domnilor miniștri, delegația noastră, întorcându-se dela Paris dela Conferința Păcii, vă prezintă un

raport asupra activității sale și vă rog să fiți de acord cu mine în a ruga pe domnul șef al delegației noastre, domnul vice-președinte al Consiliului de Miniștri, domnul Gheorghe Tătărescu, să binevoiască a ne pune la curent cu activitatea dumnealor acolo. (Aprobări).

Aveți cuvîntul, domnule Tătărescu.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Domnule președinte al Consiliului, domnilor colegi, expunerea ce voi face va cuprinde: activitatea delegației guvernului la Conferința dela Paris, rezultatele obținute pînă în momentul plecării noastre și stadiul lucrărilor Conferinței în acest ceas.

Voi începe prin a vă reaminti că, în ziua de 9 august, Consiliul de Miniștri a hotărît care este poziția României în fața problemelor păcii, dezbătute la Conferința dela Paris; și a hotărît punctele de vedere ale guvernului nostru – și deci ale României – de prezentat și de apărat cu prilejul dezbaterilor acestei Conferințe.

Vă amintesc că, în urma directivelor luate de Președinția Consiliului de Miniștri, de domnul președinte al Consiliului de Miniștri, am prezentat Consiliului de Miniștri o linie generală a acestor puncte de vedere; am prezentat sumarul cererilor care trebuiau înfățișate la Paris și deci care trebuiau apărate în fața Conferinței; și din punct de vedere general poziția României față de dezbaterile care trebuiau să înceapă.

Ați binevoit a da o completă aprobare expunerii făcute și mă grăbesc să adaug că întreaga activitate a delegației guvernamentale la Conferința dela Paris s-a mișcat în cadrul acestor hotărîri luate de către Consiliul de Miniștri.

Cea dintîi chestiune, pe care am avut-o de rezolvat, îndată ce am ajuns la Paris, a fost declarația guvernului. Am prezentat colegilor mei din delegația guvernamentală un anteproect al acestei declarații. Declarația a fost discutată de către toți membrii delegației; a fost amendată; a fost în multe puncte de vedere suplimentată și mă grăbesc să adaug că, și cu acest prilej, ca și cu toate acelea cînd a fost vorba de luat o hotărîre în numele delegației guvernamentale, lucrările au fost colective și opera noastră este opera întregii delegații a guvernului nostru.

Cunoașteți declarația pe care am făcut-o. Ea a fost publicată, a fost transmisă șefului guvernului întîi și apoi publicată în toate ziarurile noastre, așa încît cred că este inutil ca s-o mai recitesc. Pot să adaug numai că această declarație a avut din punctul de vedere al rezultatelor un efect, pe care din primul moment puteam să-l socotim rodnic și dătător de cele mai bune nădejdi pentru cauza României.

Declarația aceasta a impresionat nu numai prin formă, sobrietate și demnitate, dar a impresionat prin fond. Veneam ca o țară în Armistițiu, prezentînd cu moderație cererile noastre dar și cu lămurirea unui popor, care are dreptul să stea cu fruntea sus! – față de jertfele pe care le-a făcut pentru cauza lumii.

Declarația noastră a avut un ecou nu numai în sînul Conferinței – cum am putut să constat în primele clipe ale citirii declarației –; dar ea a avut ecou fericit în toată presa mondială. Nu numai în presa franceză, dar și în presa engleză și americană și chiar în presa Statelor neutre, declarația noastră a fost primită – în general – cu cele mai măgulitoare aprecieri.

După această declarație, am început organizarea activității noastre. Am împărțit delegația noastră în comisiuni, pe grupe de probleme.

Erau probleme teritoriale și politice;
erau probleme economice;
erau probleme militare;
erau probleme juridice;

Am format o comisiune destinată pentru studiul problemelor teritoriale și politice. Colegii noștri: domnul Pătrășcanu și domnul Voitec; domnul Franasovici, ambasadorul nostru la Londra, o compuneau. În Diviziunea Politică a fost numit și Alexandru Danielopol.

Am format o comisiune pentru studiul problemelor economice: domnul Gheorghiu-Dej, domnul Lotar Rădăceanu, cu harnicul nostru colaborator domnul Maurer și cu ministrul nostru plenipotențiar la Haga, domnul Horia Grigorescu, alcătuiau această Comisiune.

Am format Comisiunea pentru studierea problemelor militare, avându-l președinte pe domnul general Dămăceanu, care a fost unul din cei mai sânguitori și mai harnici colaboratori ai noștri.

În sfârșit, am format o Comisiune informativă, compusă din domnul ministru Stoilov, ministrul nostru dela Paris, din doamna Florica Bagdazar, cu domnișoara Elena Văcărescu și cu domnul Șerban Voinea, care venise să înlocuiască pe regretatul nostru fost ministru domnul Mitiță Constantinescu, care n-a mai putut face parte din Comisiune.

Am prezentat apoi Conferinței Păcii un lung memoriu care conținea toate cererile României și toate amendamentele, pe care le ceream să fie înscrise în diferitele clauze ale proiectului de Tratat de Pace, grupate pe probleme.

Mă dispensez ca să le citesc, fiindcă au fost publicate în ziare la noi aici și sper că ați luat cunoștință de ele. Dealtminteri, va fi vorba de cererile și amendamentele noastre în decursul expunerii, pe care o voi face în fața Domniilor voastre.

Domnilor colegi, cea dintâi problemă și cea mai importantă prin urmările ei, a-și spune problema vitală, care se trata în proiectul Tratatului de Pace era desigur problema granițelor României înspre granița de vest, era problema Transilvaniei.

Accentul preocupărilor noastre, a activității noastre, a întregii noastre acțiuni, a căzut în primul rând pe tot ceea ce trebuia să facem și să pregătim pentru a câștiga rezultate fericite în această problemă.

Problema a venit în discuția Conferinței de Pace și deci, pentru hotărârea ei, întâi în fața Comisiunii Ungare, – fiindcă cum știți bine Conferința Păcii a avut o Comisiune pentru Tratatul cu România, o altă Comisiune pentru Tratatul cu Ungaria, și o altă Comisiune pentru tratatele cu Țările Balcanice și cu Finlanda.

A venit întâi problema în fața Comisiunii pentru Ungaria. Trec peste detaliile, care privesc dezbaterile care au avut loc în această Conferință. Este destul să rezum numai: s-a hotărât că, Comisiunea pentru Ungaria și Comisiunea pentru România să aibă o ședință comună în fața căreia și înăuntrul căreia să se dezbată chestiunea teritorială a Transilvaniei.

A fost audiată, în ziua de 31 august, întâi Ungaria – ca una care propunea schimbarea textului din proiectul Tratatului de Pace. Teza ungară a fost prezentată de către ministrul ungar, de domnul Paul Auer, ministrul Ungariei la Paris. Nu s-a publicat în presa română decât un succint fragment al acestei prezentări. Socotesc că Consiliul nostru de Miniștri are datoria – și în orice caz dreptul – ca să ia la cunoștință textul acestei declarații, pe care vi-l voi citi acum:

Discursul rostit de domnul Paul Auer, ministrul Ungariei la Paris, reprezentant al Delegației ungare la ședința comună a Comisiunilor Teritoriale și Politice pentru Ungaria și România, la Conferința dela Paris la 31 august 1946.

„Permiteți-mi, înainte de toate să vă exprim mulțumirile Delegațiunii Ungare pentru hotărîrea binevoitoare de a o asculta. Veți înțelege care ar fi fost sentimentul nostru dacă pentru motive de procedură ne-ar fi fost imposibil să ne facem ascultat glasul nostru.

Cele două delegațiuni care se prezintă astăzi în fața dv nu sunt formate din dușmani, ele reprezintă două țări care, după ce au trecut prin grave răsturnări istorice, s-au angajat pe calea transformării radicale.

În Ungaria după căderea definitivă a reacțiunii feudale și șovine, partidele democratice sunt acelea care au luat în mîini puterea, partide care s-au opus curajos politicii interne a regimului de ieri, la politica sa minoritară cât și la politica sa externă, partide care au luptat contra politicii Germaniei hitleriste și a căror membri, victime ale atitudinii lor, au fost închiși și persecutați.

Ungaria democratică a rupt, odată pentru totdeauna, cu politica revizionistă a regimului său reacționar, politică periculoasă pentru pace și pentru adevăratele interese ale popoarelor.

Am deschis o pagină nouă în istoria țării noastre. Am luat cu hotărîre calea pacifică și amicală cu popoarele vecine.

Nu nesocotesc că în fruntea României se găesc deasemenea oameni de Stat democrați, care doresc înțelegerea și prietenia celor două popoare ale noastre.

Dacă am venit aici este pentru a vă face o sugestie în vederea lichidării problemei pe care, cele două regimuri anterioare, orbite de prejudecățile lor, erau incapabile să o rezolve. Această problemă privește un teritoriu care se cheamă Transilvania. Suprafața sa este de 103.000 km², egală cu cea a Elveției, a Belgiei și a Olandei, la un loc. Ea depășește în mod sensibil întinderea Ungariei de astăzi. Această provincie constituie o parte integrantă a Bazinului Carpaților. La Sud și la Est lanțul Carpaților formează frontierele naturale, pe când spre Ungaria frontiera ungaro-română traversează limitele orientale ale mării câmpii ungare. Conform statisticilor române din 1930 populația totală a Transilvaniei este de 6 milioane și jumătate, din care 3.200.000 români și 1.500.000 unguri; restul populației fiind repartizat între celelalte grupuri etnice.

Acest teritoriu a jucat un rol în istoria din secolul al XI-lea. A făcut parte din Ungaria până la sfârșitul primului război mondial, după ce înainte timp de 150 de ani a constituit un Principat independent guvernat de

principii unguri. Câți oameni de Stat eminenți, preoți și savanți, a dat Transilvania civilizațiunii ungare și europene?

La ieșirea din primul război mondial, în virtutea Tratatului dela Trianon, Transilvania a fost alipită României. Aceasta s-a produs fără consultarea populațiunilor interesate. Acesta este tratatul care n-a fost niciodată semnat de Uniunea Sovietică și a cărui ratificare a fost refuzată de Statele Unite. Aceasta confirmă că frontierele definite nu coincid cu limitele etnice. Acesta este faptul pentru care statele vecine cer unul după altul autorizățiunea de a transfera pe teritoriul nostru cel puțin o parte din populațiunile ungare, situate la periferia teritoriului lor. Nimic nu demonstrează mai bine erorile comise. Astfel a fost atribuită României și o populațiune ungurească de 1.500.000, a cărei soartă nu poate să ne fie indiferentă. Acest teritoriu n-a fost cedat de Marile Puteri României decât cu condițiunea ca minoritățile de rasă, religie și limbă care se găseau la un loc să primească anumite drepturi, garantate constituțional și internațional. Încă dela 9 decembrie 1919, un tratat a fost încheiat între Puterile Aliate și Asociate de o parte și România de altă parte cu scopul de a asigura protecțiunea minorităților sub garanția Societății Națiunilor. Este bine cunoscut că Guvernele române anterioare n-au pus în practică aceste dispozițiuni care tindeau la protecțiunea minorităților.

Pentru a da un exemplu isbitor este suficient să reamintim că dela 1918 la 1938, două sute de mii de unguri autohtoni din Transilvania au trebuit să părăsească această provincie. Ne găsim deci constrânși să ne preocupăm de problema Transilvaniei nu în intențiunea de a mări teritoriul Ungariei sau pentru motive de șovinism ci pentru intențiunea precisă de a îndulci soarta ungarilor care trăesc dincolo de frontieră și deasemenea în intențiunea de a ameliora atmosfera în Bazinul Dunărean, astfel ca să fie create premisele unei colaborări utile pentru popoarele stabilite aci. Astfel ar fi servită cauza unei păci durabile.

Știm bine că chestiunea frontierelor n-ar mai trebui să joace astăzi un rol. Dacă toată lumea s-ar putea bucura de plenitudinea drepturilor omului, de o totală egalitate politică, economică și culturală, frontierele n-ar fi într-adevăr decât demarcații administrative. Din nenorocire experiențele acestor ultimi 25 de ani confirmate prin cea de astăzi, dovedesc că soarta minorităților din Bazinul Dunărean nu este de invidiat și că nu ar putea fi remediată prin regulamente ale căror litere ar rămâne moarte sau prin declarațiuni sonore, dar goale.

Punând problema populațiunei maghiare din Transilvania nu pierdem deloc din vedere două fapte de o importanță capitală. Mai întâi acela că, în virtutea Convenției de Armistițiu încheiată între Puterile Aliate și România, Transilvania sau cea mai mare parte din ea va trebui să aparțină României. Al doilea fapt, pe care vrem să-l luăm în considerație este rezoluția prin care Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine, a declarat nulă și neavenită hotărîrea arbitrară dela Viena din 30 august 1940, care fără a fi fost rostită la inițiativa noastră, a alipit Ungariei un teritoriu de circa 44.000 km² din Transilvania de Nord.

Considerând aceste fapte tot ceea ce Guvernul ungar cerea în Memorandum-ul său adresat Consiliului de Miniștri al Afacerilor Străine ca și în

discursul rostit de șeful Delegațiunii ungare în fața ședinței plenare, era de a se alipi la Ungaria un teritoriu de aproximativ 22.000 km² din Transilvania. A trebuit să constatăm că din nenorocire această sugestie nu a fost reținută de Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine și că nu a fost primită favorabil nici de către Comisiune. În aceste condițiuni, pentru a reveni la una din soluțiile posibile pe care le-am preconizat în Memorandum-ul nostru, adresat Consiliului de Miniștri Afacerilor Străine ca și în fața ședinței plenare, avem onoarea de a cere o rectificare de frontieră corespunzătoare realităților etnice. Este vorba de transferul unui teritoriu de 4.000 km², constituind abia 4% din acela care, la sfârșitul primului război mondial fusese adjudecat României. În aceste condiții, alipirea la Ungaria a acestui teritoriu care nu aparține deloc unității geografice a Transilvaniei și care, în cursul istoriei, nu a format o parte integrantă cu ea, ar avea caracterul unei simple reajustări de frontieră. Acest teritoriu cuprinde o populațiune ungară de 60% din totalul populației de circa 500.000 de suflete. Această rectificare de frontieră ar cuprinde orașele Satu Mare, Carei, Oradea, Salonta și Arad. Îmi permit, domnule Președinte, de a pune la dispozițiunea Domniei voastre harta cu indicațiuni precise asupra traseului frontierei propuse. Această soluțiune modestă are meritul de a alipi la Ungaria un teritoriu în care unгурii formează o majoritate considerabilă. Țin de altfel să remarc că această sugestie nu poate fi considerată drept o inițiativă nouă, căci cererea noastră anterioară, referindu-se la un teritoriu mai întins, cuprindea în mod necesar, și acela de care tocmai am vorbit. Totuși, trebuie să insist asupra faptului că sugestia noastră nu reprezintă o soluție decât în cazul când ea ar fi strâns legată de o reglementare a tuturor garanțiilor privitoare la drepturile și protecția minorității ungare de mai mult de 1.200.000 suflete care ar rămâne încă în granițele Statului român. Misiunea de a face să se respecte reglementarea intervenită, ar trebui să incumbe O.N.U.-ului, conform sugestiunilor exprimate în acest scop de Guvernul ungar în aide-mémoire-ul remis Consiliului de Miniștri al Afacerilor Străine, la 11 iunie trecut și, de curând într-un proiect de tratat prezentat Conferinței.

Dacă am crezut că trebuie să insist asupra necesității de a stabili un statut de autonomie locală de protecție a drepturilor minorității maghiare din Transilvania, nu este numai fiindcă istoria Transilvaniei ne învață să căutăm soluția problemei în acest sens, ci și pentru că situația actuală a unгурilor din Transilvania a devenit îngrijorătoare.

Dat fiindcă în prezent, după cum am remarcat, cele două țări ale noastre sunt guvernate de regimuri democratice, considerăm că ar fi de dorit ca Delegațiunile ungare și române, aici de față, să înceapă negocieri directe între ele pentru a supune Comisiunii o propunere comună privitoare la drepturile ce urmează să se garanteze unгурilor din Transilvania.

De ce este necesar să se recurgă la aceste mijloace? Recunoscând că Guvernul democratic al României de astăzi, doritor a asigura egalitatea de drepturi populației ungare din Transilvania a luat deja unele măsuri în acest scop, trebuie totuși, din nenorocire, să constatăm că o parte considerabilă din aceste dispozițiuni, întârzie să fie puse în practică. În teorie, minoritatea maghiară se bucură de anumite drepturi, dar în acelaș timp,

ea este obiectul a numeroase discriminări de tot felul și viața ei nu este la adăpostul temerii și nevoii. Aș vrea să evoc aici și problema mereu îngrijorătoare a refugiaților căreia trebuie deasemeni să i se găsească fără întârziere un remediu. Amintim, de pildă, că dintr-un total de 1.500.000, se revocă din motive îndoielnice, cetățenia a 300.000 unguri.

Pierderea cetățeniei române aduce după sine consecințe economice din cele mai supărătoare, de exemplu confiscarea bunurilor, suspendarea salariilor, pensiunilor etc.

Noua lege agrară nu este mai puțin defavorabilă țăranilor unguri care, în practică, sunt înlăturați dela beneficiile ei. Aceasta este cu atât mai grav cu cât mai mult de 70 % dintre ungurii din România sunt agricultori. Vom evoca numai în trecere sechestrările și confiscările de bunuri, discriminările făcute mai ales în domeniul economic, evacuările forțate, expulzările și arestările arbitrare a căror listă este consemnată în procese-verbale, dar la care nu vreau să mă refer pentru a nu mă rătăci în amănunte.

Nu vreau să apar ca acuzator în chiar momentul când caut reconcilierea. Dar a trebuit să fac aluzie la acestea pentru ca să puteți să vă dați seama în ce măsură situația minorității ungare din Transilvania este gravă și constituie prin aceasta chiar un element care se opune la reconciliere.

Iată pentru ce ne îngăduim să cerem rectificarea frontierei menționate adineaori, odată cu stabilirea unei autonomii administrative locale și a unor măsuri de protecțiune a minorităților sub controlul și sancțiunile Organizației Națiunilor Unite.

De altfel, tratatul semnat în 1919 de Puterile Aliate și Asociate deoparte și România de altă parte, privitor la protecția minorităților, prevăzuse o autonomie școlară și religioasă pentru acest bloc compact de 600000 unguri care trăiește în partea de Est a Transilvaniei pe un teritoriu de 17000 km².

Nici chiar această autonomie restrânsă n-a fost vreodată realizată de Guvernele române. După părerea noastră ar fi indispensabil ca o largă autonomie locală să fie acordată acestui important grup etnic omogen pentru a-i asigura drepturile omului și libertățile fundamentale.

Iată, pentru a sfârși, un rezumat succint al cererilor pe care avem onoarea să le adresăm Comisiunii:

1. Comisiunea să hotărască a da urmare sugestiunii noastre privitoare la rectificarea frontierei ungaro-române în scopul de a alipi Ungariei zonele frontiere cu majoritate ungurească.

2. Comisiunea să hotărască a invita cele două delegațiuni să înceapă negocieri directe privitoare la încheierea tratatelor speciale relative la protecția drepturilor minorității ungare sub garanția Națiunilor Unite și asigurarea unei largi autonomii locale blocului etnic compact ungar, care trăiește în partea de Est a Transilvaniei.

3. În cazul când într-un termen stabilit dinainte cele două delegațiuni nu vor putea să cadă de acord în ce privește această propunere comună, noi ne vom permite să cerem Domniilor voastre a binevoi să caute soluția cea mai potrivită cu justiția și echitatea și să o recomande spre a fi aprobată, Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine. Suntem încredințați că aceasta este calea care poate duce la reconcilierea definitivă între țările

noastre. Transilvania de ieri ne-a separat, dar aceea de mâine, în care toate popoarele se vor putea bucura de libertățile lor, ne va uni.

Căci, domnilor, fiți încredințați – și România poate desemenea să fie – că ceea ce noi vrem este pacea. Aspirăm la ea sincer și din toată inima. Știm că este interesul nostru, dar mai știm că este deopotrivă și interesul României. Avem încă în urechi cuvintele uneia din cele mai mari personalități a istoriei Ungariei, președintele primei Republici Ungare, Ludovic Kossuth, care a spus publicându-și proiectul de Uniune Danubiană: «În numele cerului, implor pe frații unguri, români și slavi să arunce un vâl asupra trecutului, să-și întindă mâna, să se ridice ca un singur om în lupta comună pentru libertate și să lupte toți pentru unul și unul pentru toți».

Dar, ne mai amintim deasemenea cuvintele pe care le-a scris unul din cei mai buni publiciști români din secolul XIX, Emanoil Gojdu: «Asigur națiunea ungară că nu există niciun gânditor român care să nu fie convins că Providența divină, Dumnezeuul tuturor popoarelor a fixat pentru națiunile ungară și română o astfel de orânduire că ele trebuie să trăiască într-o alianță veșnică. Numai așa vor putea avea un viitor glorios. Una contra celeilalte, se vor pierde amândouă».

Aceste cuvinte trebuie să le avem în inimă, români și unguri. Printr-o înțelegere reciprocă și prin bunele oficii ale Domniilor voastre vom găsi soluția care va pune capăt diferendelor care despart pe unguri și români, contribuind astfel a asigura pacea Europei”.

Iată domnilor colegi, textul declarației Guvernului ungar.

Cunoașteți textul declarației noastre. Nu am să mai revin asupra ei.

În concluzie, în ceea ce privește declarația noastră, pot să vă comunic că ea a produs o impresie profundă asupra întregii Comisiuni.

În timpul când se traducea în limba rusă textul acestei declarații, a luat cuvântul reprezentantul Marelui Britanii care a spus că: luând cunoștință de cuvintele elocințe ale reprezentantului Delegației române, socotește că este lipsit de interes a se lua în considerare declarația Guvernului ungar.

Apoi, s-a tradus această declarație și în limba engleză.

În ziua de 5 septembrie cr., Comisiunile reunite au trebuit să-și dea verdictul. În ședința colectivă a acestor două Comisiuni, delegatul Australiei a cerut să se facă precizii cu privire la cererile ungare și că trebuie să se examineze cu toată atențiunea articolul respectiv înainte de a căpăta redactare definitivă și să se vadă dacă nu există mijloace de a face ca printr-o modificare de frontieră să se ajungă la o soluție mai echitabilă între Ungaria și România în așa fel încât să rămână în fiecare teritoriu un număr mic de naționalități.

Domnul Harriman, reprezentantul Statelor Unite declară că sprijină art. 2, astfel cum a fost întocmit și aprobat de Conferința celor Patru Miniștri de Externe, însă ține să amintească totuși că încă din septembrie 1945, Guvernul american a sugerat o modificare a frontierelor ungaro-române spre a corespunde cu fruntariile etnice.

Propunerea americană – spune d-sa – nefiind acceptată de Consiliul Miniștrilor de Externe, Guvernul Statelor Unite nu a mai insistat asupra ei.

D-sa declară însă că guvernul său este în favoarea unor negocieri directe care ar rezolva divergențele existente între România și Ungaria.

Domnul J. Masaryk, luând cuvântul, subliniază temeinicia argumentelor Delegației române susținând că trebuie să se mențină fruntariile din 1938 cerute de unitatea politică și economică a Transilvaniei și că, prin urmare, Transilvania trebuie să revină în întregime Statului român cu atât mai mult cu cât legislația cu privire la minoritățile din România este demnă de toată lauda.

Domnul general Catroux, în numele Franței, spune că soluțiunea ideală ar fi să coincidă granițele etnice cu granițele geografice, dar aceasta cu condițiunea să nu distrugă unitatea politică și economică a unui ținut.

Reprezentantul U.R.S.S.-ului condamnă arbitrajul dela Viena, arătându-i imoralitatea și declară că Transilvania trebuie să revină în întregime României așa cum s-a hotărât în toate reuniunile internaționale și că fruntariile româno-ungare nu mai trebuiesc discutate.

După cum o dovedesc numeroasele documente, de care Comisiunea a luat cunoștință, d-sa a mai accentuat apoi și a stăruit pe larg asupra importanței contribuției militare a României.

Iată, domnilor, notele oficiale de ședință ale Comisiunilor teritoriale și politice pentru Ungaria și România reunite. În felul acesta, s-a confirmat hotărârea celor patru miniștri ai Afacerilor Străine și credem că noi că astăzi putem să spunem că s-a închis definitiv un proces istoric.

Domnilor colegi, n-ași putea trece la examinarea celorlalte acte săvârșite de către Comisiunea guvernamentală, fără a nu accentua – și o fac cu legitimitate mândrie în numele guvernului nostru – că politica noastră externă, pe care o ducem dela 6 martie, a fost așezată pe drumul izbăvirii, al realizării, al marilor interese ale neamului nostru.

Când, într-o declarație publică, am depus în numele dv. – căutând a găsi o formulă plastică pentru politica noastră externă – când am spus că drumul la Cluj duce prin Moscova, aceasta a însemnat, proiectat în lumina amănuntelor, că politica noastră externă trebuia să aibă ca bază colaborarea cu Uniunea Sovietelor, fiindcă numai prin această colaborare, în structura în care se găsește astăzi eșichierul internațional, numai astfel vom putea recupera Transilvania întregă.

Fac declarația, care țin să rămână – o fac în numele meu personal – și astăzi declar că: dacă n-am fi avut sprijinul Uniunii Sovietice, n-am fi putut înregistra acest mare succes al neamului nostru.

Cu noi a fost în ultimul ceas până și America, astfel cum a declarat domnul Harriman, declarație care îi face cinste și eu m-am dus și i-am strâns mâna. Dacă n-ar fi fost sprijinul constant, îndărătnic, fără nici un fel de excepție și oprire din partea Uniunii Sovietice; dacă n-ar fi fost actul făcut de guvernul Uniunii Sovietelor, când ni s-a retrocedat administrativ Transilvania, pentruca retrocedarea să fie și pe plan politic, noi n-am fi avut prilejul astăzi, în mijlocul guvernului nostru, să ne bucurăm de acest mare succes al neamului nostru.

Cred că aceasta este istorie.

După Conferința Păcii, în public, guvernul va trebui să lămurească Țara Românească asupra tuturor împrejurărilor și asupra tuturor actelor care ne-au dus la acest rezultat fericit.

Domnilor, în afară de chestiunea Transilvaniei, în ce privește problemele politice au fost lungi dezbateri în jurul fiecărui articol.

Voi începe cu preambulul.

La preambul, Delegația română a cerut întâi să se acorde calificarea de cobeligeranță României; am mai cerut ca data, în ce privește începutul războiului, să fie considerată la 24 august și nu data Armistițiului; a mai cerut să se pună de acord textul preambulului cu textul art. 8 din tratat în ce privește participarea României în războiul împotriva Ungariei.

N-am izbutit să obținem satisfacție în toate aceste trei chestiuni.

Mi s-a spus că s-a discutat nefavorabil în țară, de o parte din opinia noastră publică, această nesatisfacere. Încă odată precizez că procesul nu este încheiat și că delegația guvernului nostru va continua și va persevera să obțină calitatea de cobeligeranță pentru Țara Românească.

Nu trebuie uitat însă un singur lucru – ceea ce uită o parte din opinia publică când judecă rezultatul acesta, pentru moment nesatisfăcător, – : că nu eram numai noi în discuțiune. Este bine să luați la cunoștință că o bună parte din clauzele inserate în tratatul pentru România figurează și în tratatele de pace pentru Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Aceeași cerere a făcut și Bulgaria, să i se acorde calitatea de cobeligeranță. Desigur că aceasta – fără să fi primit confidențe în ce privește pozițiunea celor care au judecat – dar îmi închipui că acesta a fost poate un considerent pentru cei care n-au vrut să dea satisfacție imediat României.

Credeam la un moment dat însă că totuși, ținând seama de condițiunile speciale de luptă ale României și de jertfele fără egal față de toate celelalte State, făcute de România, credeam că trebuiau să atârne destul de greu în hotărârea de a se acorda această calitate numai României. Au fost la grupul Anglo-American ezitări de ultimă oră. Trebuie să adaug că Rusia Sovietică ne-a susținut cu toată hotărârea și cu toată însuflețirea.

Firește, față de rezultatul puțin pozitiv, înregistrat față de ceilalți parteneri, a trebuit să cedăm.

Același lucru pentru data începerii războiului. Și pentru Finlanda, și pentru Bulgaria, figurează în textul tratatelor respective ca dată de început a acțiunii militare, data Armistițiului. Acostoa au făcut cu să nu poată fi primită această modificare. De aceea n-am putut obține satisfacerea nici a acestei cereri.

Tot astfel n-am putut obține ca și în preambul să se treacă clauza din art. 8 că noi am intrat în război împotriva Ungariei. Mi s-a părut că este mai mult o chestiune de prestigiu stilistic, la acei care făuriseră tratatul, fiindcă odată ce starea de război a României cu Ungaria este indicată *expressis verbis*, prin art. 8, faptul de a o trece în preambul era ceva elementar; cu atât mai mult cu cât știm că ceea ce leagă în domeniul dreptului este textul legii, și nu preambulul, și nu considerentele. Dar se vede că contează și motivul stilistic și de aceea n-am obținut satisfacție pentru o chestiune pentru care cei mari întrebați au spus că este o chestiune de amănunt.

Iată, deci, pentru ce n-am putut obține satisfacția tuturor cererilor noastre.

Trebuie să adaug că la acest preambul, Delegația australiană a adăugat o clauză mai mult de stil, la paragraful 9, acolo unde se vorbește: „considerând că între Puterile Aliate și Asociate și România“ după cuvintele: „Tratatul de pace“, Delegația australiană a vrut să intervină cu un amendament, cerând să se însereze cuvintele: „în conformitate cu principiile justiției“.

N-am avut nici o obiecțiune, căci era o clauză de stil. Astfel, s-a admis acest amendament al Delegației australiene.

Tot la acest preambul, Delegația Neo-Zelandeză a ținut să facă o declarație. Fiindcă în preambul se prevede că cele 12 State, apoi 22 și mai târziu 21, se obligă să susțină cererea României de a intra în Organizația Națiunilor Unite, Neo-Zelanda a ținut să facă o declarație, pe care a repetat-o și la Ungaria, că ea nu înțelege să fie legată, deși va semna Tratatul de Pace, nu înțelege să fie legată de obligația de a susține România ca să intre în Societatea Națiunilor Unite.

Comisiunea a luat pur și simplu act de această declarație și preambulul s-a adoptat cu modificarea australiană.

Domnilor colegi, discuțiuni ample au întovărășit cererea noastră în ce privește clauzele economice, în legătură cu art. 3, care prevede că România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de sub jurisdicția sa – fără deosebire de rasă, de sex, de limbă și de religie – folosirea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea presei, libertatea cultelor, libertatea de opinie și de întruniri.

Noi am cerut ca să fie scos acest articol, ca inutil, fiindcă avem principiile înscrise – pe de o parte – în Constituția noastră și în legile dezvoltătoare ale ei și – pe de altă parte – fiindcă declarăm că înțelegem să adoptăm toate principiile Chartei Națiunilor Unite. Toate acestea, am susținut noi, fac inutil acest articol. Totuși Comisiunea l-a menținut și, întrebând pe francezi de ce n-au dat satisfacție cererilor României, ne-au spus: Ați avut dreptate că este inutil, fiindcă Constituția voastră prevede ceea ce prevede art. 3, dar ne-a spus un citat filosofic al lui Tallyrand: „E foarte bine dacă nu se spune, dar merge mai bine dacă se spune“. Prin urmare concluzia era să se repete ceea ce este spus în Constituția noastră, să se treacă și în art. 3.

La art. 3 a fost însă un amendament al Australiei. Australia a fost foarte bogată în amendamente. În acest amendament australian se spunea că România se angajează ca, pentru îndeplinirea obligațiilor din acest articol, acestea să fie recunoscute ca o lege fundamentală, pe care nici o altă lege sau regulament sau dispoziție oficială să nu poată contraveni și stinge. Adică aceste obligațiuni inserate în acest articol, prin nici o acțiune, prin nici o lege, prin nici un regulament sau dispozițiune oficială să nu o poată fi stinse; prin nimic să nu se poată lua vreo măsură împotriva acestor dispoziții.

Desigur că cererea aceasta era în corset de fier, jignitor din toate punctele de vedere. La opunerea Uniunii Sovietelor, a Bielo-Rusiei, a Ucrainei, Delegația australiană a trebuit să-și retragă amendamentul.

Deasemenea, tot din partea Delegației australiene, a mai fost un amendament la acest articol, amendament în care se cerea înființarea unei Curți Internaționale de aplicare a tratatului. Se urmărea prin aceasta ca toate chestiunile, asupra cărora nu vom fi de acord, să fie deferite unei Curți speciale, care trebuia să supravegheze la noi în țară executarea acestui tratat.

Amendamentul a rămas să se discute la art. 30.

Domnilor, mai bogate la acest articol au fost cererile prezentate de Delegația ungară. Iată care au fost amendamentele prezentate de Delegația maghiară, din care cele mai importante erau două. Întâi, un prim amendament, care reamintește Comisiunii că i-a prezentat un proiect de tratat relativ la protecția minorităților. A fost o obsesie în tot decursul acestor tratative, din partea Delegației maghiare, ca să vorbească de protecția minorităților. Acest amendament îl citea la fiecare articol nou. Revine asupra cererii de a se recomanda negocieri directe pentru încheierea unui tratat relativ la protecția minorităților; reamintește cererea de a se acorda minorităților o largă autonomie.

Au cerut din nou, ca în cazul când aceste negocieri directe n-ar duce la rezultate, Comisia să caute o soluție pe care s-o prezinte Consiliului Celor Patru.

Între timp, delegația noastră, pentru a aduce la cunoștința Comisiunii realitățile în ceea ce privește regimul minorității maghiare, în ceea ce privește regimul ungarilor din România, a prezentat două memorii foarte solid înjghebate rezumate pe date și texte. S-a arătat în aceste memorii care este poziția ungarilor de la noi, tratamentul de care se bucură în Țara Românească și în același timp regimul tuturor popoarelor conlocuitoare.

Aceste două documente se găsesc în arhiva Comisiunii. Pot să vă spun că și cu ocazia discutării acestei chestiuni ne-am bucurat de susținerea înșuflețită a Delegației U.R.S.S.

Toate aceste pretențiuni ale Delegației maghiare au fost respinse cu 11 voturi contra unu. Ați înțeles că acest singur vot nu poate să fie decât al Delegației maghiare.

La art. 3, unde se vorbește că: „România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor sub jurisdicție română, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie folosirea drepturilor omului și libertățile fundamentale ale cetățeanului: libertatea de exprimare a presei și publicațiilor, libertatea cultelor, a opiniilor politice și de întrunire“, a intervenit o cerere a reprezentantului Marii Britanii, care a fost comunicată oficial și care socotese că trebuie să rețină atențiunea dv., pentru că este importantă din punct de vedere al năzuințelor.

Amendamentul britanic trebuia să creieze noi norme de drept în favoarea unor străini pe care britanicii n-au vrut să-i numească la început.

În fond, acest amendament nu conținea decât însăși miezul art. 3, dar mai dezvoltat. Acest amendament n-a fost luat în considerare. Atunci, Delegația britanică a propus un articol nou care trebuia să poarte numărul 3 A. Acest articol 3 A conținea în întregime amendamentul pe care Delegația britanică îl propusese la art. 3 și fusese respins.

Noi am făcut imediat apărarea punctului nostru de vedere, cerând respingerea acestui amendament, – recte a art. 3 A, arătând că este inutil, întrucât legislația noastră democratică garantează proprietatea tuturor cetățenilor români și prin urmare și proprietatea evreiască.

Delegația sovietică, ucraineană, bielorusă și cehoslovacă au cerut respingerea acestui articol, la care s-a alăturat și Delegația franceză. S-a pus acest articol la vot și a fost adoptat sub formă de art. 3 A cu șapte voturi contra cinci. N-a întrunit însă majoritatea de două treimi.

La tratatul cu Ungaria, unde Delegația engleză a propus același articol, Franța a cedat, trecând de partea Marii Britanii și astfel că articolul s'a admis cu opt voturi contra patru întrunind deci majoritatea de două treimi.

Întrucât la tratatul cu România acest articol n-a întrunit două treimi din numărul voturilor, iar la tratatul cu Ungaria a întrunit două treimi, asupra lui trebuie să se rostescă Conferința în plenul ei.

La art. 4 unde se spune: „România, luând măsuri în conformitate cu Convenția de Armistițiu pentru eliberarea – fără a ține seamă de cetățenia sau naționalitatea lor – a tuturor persoanelor deținute în închisoare pentru activitatea lor în favoarea Națiunilor Unite sau pentru simpatiile lor față de Națiunile Unite sau din cauza originii lor rasiale, ca și măsuri pentru abrogarea legislației discriminatorii și restricțiilor care le-au fost impuse, să angajeze să completeze aceste măsuri și să nu ia pe viitor nici o măsură și nici să promulge vreo lege, care ar fi incompatibilă cu principiile și țelurile menționate în acest articol“; noi am susținut că această obligație este inutilă, că regimul democratic care s-a instalat în Țara Românească este definitiv, că ideologia, programul acestui regim este incompatibil cu o legislație rasială sau cu legi discriminatorii având la bază credința, originea, etc. Totuși, Conisia a menținut acest articol, astfel încât cererea noastră n-a putut să fie satisfăcută.

La art. 5 unde se spune: „România, care în conformitate cu Acordul de Armistițiu, a luat măsuri pentru dizolvarea tuturor organizațiilor de tip fascist de pe teritoriul român, politice, militare sau paramilitare, ca și a celorlalte organizații ducând o propagandă ostilă Uniunii Sovietelor sau oricărei alte Națiuni Unite, se angajează să nu tolereze pe viitor existența și activitatea vreunei organizații de asemenea natură, care au drept țel să priveze pe oameni de drepturile lor democratice“, n-am prezentat nici un amendament și n-am făcut nici o observație. Astfel acest articol a fost admis așa cum a fost elaborat.

La art. 6 care prevede anumite măsuri în ceea ce privește arestarea criminalilor de război n-am făcut nici un fel de observație încât articolul acesta a fost admis așa cum a fost elaborat.

Trebuie să adaug însă că am avut deaface și aici cu un amendament al delegatului australian, care a cerut ca aplicarea acestui articol să fie încredințată unei consilii executive, care să controleze dacă România respectă sau nu această obligație. Nu s-a ținut seamă de această propunere.

La art. 7, unde se prevede că: „România se angajează să recunoască pe deplin Tratatul de Pace încheiate cu Italia, Ungaria, Bulgaria și Finlanda și acordurile sau angajamentele care au fost sau vor fi încheiate de Puterile

Aliate și Asociate în ceea ce privește Austria, fosta Germanie și Japonie pentru restaurarea păcii”, „Delegația română a cerut să se fixeze în această chestiune principiul reciprocității, ca și aceste State să fie obligate să recunoască Tratatul de Pace încheiat de noi. S-a răspuns că acest lucru se înțelege dela sine. Firește, n-am mai insistat.

La acest articol însă noi am prezentat un text foarte important. Noi avem cu Ungaria chestiuni speciale de rezolvat: chestiunea despăgubirilor de război, chestiuni rămase încă în suspensie dela celălalt război, chestiuni noi referitoare la tranzit, chestiuni noi referitoare la arhivele care s-au luat în timpul celor patru ani de ocupație din Transilvania și care au fost duse la Budapesta.

La acest articol s-au prezentat toate amendamentele noastre, dar asupra lor nu s-a rostit Comisiunea, ele au fost distribuite la Comisia Economică Juridică etc. Asupra acestor amendamente urmează să se pronunțe Comisiile unde ele au fost repartizate.

Iată cum stau, prin urmare, lucrările noastre în ceea ce privește art. 7.

La art. 8, unde se vorbește: „Starea de război dintre România și Ungaria va înceta la intrarea în vigoare a prezentului Tratat de Pace, ca și a Tratatului de Pace dintre Uniunea Sovietelor, Anglia, Statele Unite, Australia, Republica Socialistă Sovietică Bielo-Rusia, Canada, Cehoslovacia, India, Noua-Zeelandă, Republica Sovietică Ucraina, Africa de Sud și Jugoslavia pe de altă parte, și Ungaria, de cealaltă parte”, n-am avut observații de făcut.

La art. 9, unde se vorbește: „România se angajează să accepte toate acordurile care au fost sau vor fi încheiate pentru lichidarea Societății Națiunilor și Curții Permanente de Justiție”.

„România se angajează deasemenea să accepte toate acordurile care au fost sau vor fi încheiate pentru lichidarea Institutului Internațional de Agricultură dela Roma”, iarăși n-am avut de făcut nici un fel de propunere.

În schimb, însă, Delegatul Australiei a vrut să propună și la acest articol un amendament, prin care să oblige România ca să rimească de pe acum toate obligațiunile care se vor impune prin faptul intrării sale în Societatea Națiunilor Unite, amendament care în fond este incompatibil cu suveranitatea națională a oricărei națiuni care face parte din această organizațiune internațională, pentru că un Stat ce intră în această Organizație a Națiunilor Unite, ipso facto se obligă să respecte toate obligațiunile sale față de această organizațiune internațională. Era, prin urmare, ridicol să se admită un asemenea amendament și el a fost, evident, respins.

La art. 10, unde se prevede:

1). „Fiecare Națiune Unită sau Asociată va notifica României un răgaz de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului Tratat de Pace care vor fi tratatele bilaterale dinainte de război pe care doresc să le mențină sau să le reînnoiască.

„Orice stipulație neconformă actualelor tratate va fi suprimată din tratatul menționat mai sus.

2). „Toate tratatele astfel notificate vor fi înregistrate la Secretariatul Națiunilor Unite în conformitate cu art. 2 din Charta Națiunilor Unite.

3). „Toate tratatele nenotificate astfel trebuie să fie considerate ca abrogate“; noi am prezentat un amendament foarte judicios, prin care arătam că unele din aceste convențiuni sunt deja expirate, altele sunt în curs de executare, altele au o durată de 10 până la 15 ani și altele nici n-au început să funcționeze.

Care este soarta acestor tratate ? Delegatul Marii Britanii, căruia i s-au pus întrebări directe, n-a putut să dea Comisiei nici un fel de răspuns. Acest articol a fost adoptat, însă Comisia ne datorează un răspuns în ceea ce privește soarta tuturor acestor convențiuni.

De asemenea, în ceea ce privește sectorul problemelor politice și teritoriale au fost discuțiuni mai cu seamă în ceea ce privește clauzele finale ale acestui tratat.

Așa, de exemplu, au fost discuțiuni în ceea ce privește art. 35.

La art. 35, care prevede între altele, că în timpul unei perioade, care nu va depăși 18 luni dela intrarea tratatelor în vigoare, șefii misiunilor diplomatice în București, vor reprezenta Puterile Aliate și Asociate, s-a prezentat un amendament de Delegația Australiană, privitor la înființarea unui tribunal extraordinar de executarea clauzelor tratatelor, de supraveghere a lor.

Delegația română n-a făcut nici o observație. A avut loc o mare dezbatere, fiindcă aici era sediul materiei, în ce privește Consiliul de aplicare a tratatului, – pe care îl propunea Delegația australiană.

Întreaga Comisiune a fost împotriva acestui amendament australian, deși n-a luat o hotărâre definitivă, – încât amendamentul care pretindea să facă un tribunal extraordinar de executare a clauzelor tratatului și de supraveghere a tratatelor, trebuie considerat ca definitiv căzut.

La art. 36, Delegația australiană a prezentat un amendament, în legătură tot cu acest tribunal extraordinar de supraveghere a Tratatului de Pace. A fost și de data aceasta respins amendamentul.

În sfârșit, la art. 37 și 38, n-am avut nici un fel de amendament și de observare de făcut.

Domnilor colegi, am avut observațiuni mai numeroase de propus în legătură cu clauzele militare. Întreg acest sector a fost dat spre supraveghere domnului general Dămăceanu, care, așa cum am mai spus-o, cu multă sârguință și însuflețire a lucrat pentru a putea satisface maximum din cererile românești.

Prin scrisoarea introductivă, prin amendamentele și cererile noastre, delegația a transmis Comisiunii Militare observațiunile Guvernului român, cu privire la partea a treia a clauzelor militare ale tratatului cu România. Partea a treia se ocupă de clauzele militare, navale și aeriene.

La art. 11 s-a cerut spor de efectiv.

La art. 12, România n-a făcut nici un fel de observațiune. Articolul a fost adoptat de Comisiunea Militară fără nici o discuțiune, în ziua de 11 septembrie cu titlul provizoriu.

La art. 13, de asemenea România n-a făcut nici o observațiune. Comisiunea militară în ședința din 11 septembrie a adoptat acest articol fără discuțiune.

La art. 14, Delegația română a cerut ca singurul nostru vas submarin să fie lăsat ca vas-școală.

La acest articol a intervenit amendamentul belgian, care propune adăugirea următorului paragraf:

„România nu va putea să întreprindă în scopuri militare, cercetări în legătură cu aplicațiunile sau dezvoltările energiei nucleare“.

Dar nimeni nu s-a gândit la asemenea experiențe la noi. Comisiunea l-a adoptat.

Ne-am pomenit cu o propunere britanică, care tinde la excluderea torpilei normale.

Comisiunea a admis propunerea belgiană și propunerea britanică, astfel că articolul va avea următoarea redactare:

„România nu va putea să posedze, să construiască sau să experimenteze nici o armă atomică, nici un proiectil automotor sau dirija nici un dispozitiv pentru lansarea unor astfel de proiectile, nici o mină sau torpilă, funcționând cu mecanismul de influență, nici o torpilă umană etc.“

Ca lucru nou, este introducerea dispozițiunii că noi n-avem voie să avem arme atomice și nici torpile funcționând cu mecanismul de care am vorbit. Comisiunea a adoptat amendamentul, fiindcă era un amendament și pentru Italia, și pentru România, și pentru Ungaria, și pentru alte State. Din această cauză s-a adoptat ambele amendamente.

La art. 15, prin scrisoarea din 10 septembrie 1946, făcută de către domnul general Dămăceanu, Delegația română a cerut să se adauge următorul text la finele art. 15:

„România va putea totuși să păstreze sau să înființeze instalațiunile cerute de repararea sau fabricarea de material de război, necesare dotării forțelor sale armate autorizate. Prin material necesar, în sensul acestui articol, se va înțelege, în afara materialului corespunzător efectivelor autorizate, o rezervă de 25 %“.

Prin urmare, domnul general Dămăceanu a cerut în numele Delegației române păstrarea instalațiilor necesare pentru armata noastră, atât cât ni s-a lăsat, și în același timp ceream ca în calcule să figureze și o rezervă de 25 %.

Grație stăruințelor domnului general Dămăceanu și celor făcute de noi, am primit răspunsul că această cerere a României va fi satisfăcută. Deci, putem să luăm ca bun că România își va păstra câte un nucleu din fiecare din diferitele sectoare de armament, necesar pentru armata noastră. Iar asupra rezervei de 25 %, Comisiunea nu s-a pronunțat încă.

La art. 16, prin scrisoarea noastră din 10 septembrie, delegațiunea a reluat observațiunile care le făcuse prin scrisoarea nr. 8 din 20 august 1946.

Care erau aceste cereri ? Noi ceream să-i fie lăsat armatei noastre materialul de război capturat în timpul războiului de armata română după 23 august 1944, și care a fost autorizat de C.A.C.; mai ceream ca materialul de război excedentar, de proveniență aliată, plătit de Statul român, să fie pus la dispoziția Aliaților iar valoarea lui să fie înscrisă în creditul României; mai ceream ca materialul de război excedentar, de proveniență aliată sau germană, care n-a fost plătit de Statul român, ca și materialul fabricat

chiar în România, să fie demontat și transformat în materii prime, la dispoziția economiei generale a țării.

Așa dar, la 10 septembrie, Delegația română a reluat cererea de mai sus sub forma de modificări de adus textului proiectului de tratat.

La 12 septembrie 1946, domnul general Dămăceanu a susținut verbal în fața Comisiunii militare observațiunile delegației noastre.

Comisiunea n-a deliberat încă asupra cererilor de mai sus ale României.

La același articol, Delegația poloneză a propus să se suprimă din textul lui, cuvintele: „Materialul de război excedentar de proveniență aliată va fi pus la dispoziția puterilor aliate interesate...”

Acest text urma să fie înlocuit prin următorul:

„Materialul de război, provenind dela Națiunile Unite, va fi pus la dispoziția Națiunilor Unite interesate...”

Dar, după observațiile noastre și după intervenția Delegației sovietice, Delegația poloneză și-a retras amendamentul.

Polonezii au ridicat apoi chestiunea materialului lor de război, lăsat în Țara Românească și au cerut la art. 24 ca data de 20 iunie 1941, de când curg toate obligațiile de restituire ale României să fie schimbată cu data de 1 septembrie 1939, data începerii războiului germano-polonez, pentruca astfel materialul polonez, lăsat la noi în țară, să beneficieze de clauza privitoare la bunurile care trebuiesc restituite Aliaților.

A fost ceva intempestiv această intervenție. Am vorbit cu ministrul Vârginovski, șeful Delegației poloneze și i-am arătat că inițiativa Delegației poloneze nu este din cele mai fericite. I-am arătat că România niciodată n-a refuzat să discute cu Guvernul polon chestiunea valorii materialului lăsat de armata poloneză la noi în țară.

Am mai adăugat numai atât, că, alături de contul pe care îl prezintă Polonia României, în ce privește materialul depus de polonezi la noi în țară, există un alt cont al României către Polonia, pentru miliardele pe care le-am cheltuit pentru armata lor, pentru refugiații lor, pentru întreținerea copiilor lor și am cerut atunci o discuțiune compensatorie.

A fost foarte înțeleghător reprezentantul Delegației poloneze și delegația și-a retras amendamentul. A revenit însă cu el și Comisiunea a adoptat textul polonez; însă delegația noastră, în special cea Economică, continuă și astăzi să discute cu Delegația poloneză toată chestiunea aceasta, pentru a găsi o ieșire chiar în timpul discuțiilor dela Paris.

Iată deci care a fost situația în legătură și cu aceste amendamente ale Poloniei.

La art. 17 și 18, în ce privește chestiunile militare, România, n-a prezentat nici un fel de amendament.

Acestea sunt cele mai importante discuțiuni, care au avut loc în sectorul clauzelor militare.

Domnilor colegi, și mai importante discuțiuni au avut loc, și mai importante discuțiuni își vor avea loc în fața Comisiunii Economice, în jurul clauzelor privitoare la restituiri, la reparațiuni și la clauzele economice.

Până când am plecat dela Paris, foarte puține articole fuseseră adoptate sau amendate în urma discuțiunilor din Comisiune.

Vă voi prezenta notele de ședință ale discuțiilor care au avut loc până în momentul când am părăsit conferința.

La art. 22, care prevede reparațiuni de 300 milioane pentru Uniunea Sovietică, la acest articol, Delegația Sud-Africană a propus un amendament, prin care cere ca România să plătească prețul mondial pentru produsele livrate în contul Armistițiului. Prin urmare, se cerea să plătim uzinelor petroliere produsele nu cu prețul românesc, ci cu prețurile mondiale, care, precum știți, sunt mult mai mari.

Delegația română a respins propunerea, socotind că nu poate fi admisă cererea Sud-Africană. Problema a rămas să fie discutată cu ocaziunea discuțiilor în jurul faimosului art. 30.

La art. 23, care privește restituția, Delegația noastră a cerut ca România să nu restituie bunurile achiziționate de bună credință și să restituie numai acelea aflate în posesia Statului român sau a supușilor săi. Aceste bunuri ar urma să fie date în starea în care le utilizează posesorii lor actuali și nu în bună stare, cum prevede art. 23. Am cerut ca proba să cadă în seama reclamantului.

S-a propus această dispozițiune numai pentru bunurile aflate în posesia Statului român și nu și în mâna altor supuși, cum prevede textul art. 24, pe care-l știți, și nu-l citesc.

Aceste cereri n-au fost admise. Noi am depus toate diligențele pentru ca aceste cereri să nu fie respinse, însă ni s-a răspuns că acestea au fost dispozițiuni stereotipice, care apar în toate tratatele de pace.

Prin urmare, nici din acest punct de vedere nu am găsit încă satisfacție. Zic încă, fiindcă mai rămâne o instanță supremă care va avea să judece toate pretențiile noastre și sperăm că o parte din aceste cereri vor fi satisfăcătoare cu anumite condițiuni.

Noi suntem hotărâți să găsim state care să-și însușească punctul de vedere românesc. Sperăm că unele – măcar unele – din aceste chestiuni le vom aduce în fața plenului.

La al. 4 dela art. 24, Delegația română a cerut ca despăgubirile să se reducă la o cincime din valoarea lor. Știți că propunerea sovietică a fost ca despăgubirile să se reducă la o treime. Noi am cerut ca aceste despăgubiri să se reducă la o cincime din valoarea lor din cauza situației economice în care ne găsim.

În urma discuțiilor care au avut loc și la cererea Delegației U.R.S.S. ului, s-a cerut să se pună întrebări Delegației române.

În ziua de 10 septembrie cr., domnul ministru Maurer a expus punctul de vedere românesc, arătând motivele pentru care România nu trebuie să plătească decât parțial despăgubirile ce s-au fixat.

Nu vreau să abuzez de timpul dvs. Acest document a impresionat Comisia prin temeiurile pe care le aduce.

Au pus întrebări scrise Delegația americană, australiană, engleză și franceză. Aceste întrebări se refereau la legislația românească, la despăgubirile de război, la prevederile bugetare pe anul 1945/1946 și 1946/1947, la cotele bugetare afectate îndeplinirii în contul Convenției de Armistițiu, la art. 10, 11, 12 și 13 din Convenția de Armistițiu etc.

A fost un adevărat interogatoriu, căruia noi ne-am supus.

În ziua de 13 septembrie cr., mi s-a dat o notă scrisă privitoare la aceste întrebări. telegrama pe care am primit-o arată că domnul ministru Maurer a fost audiat cu privire la aceste chestiuni economice și a răspuns la fiecare chestiune în parte.

Dintr-un referat al domnului ministru Franasovici, ambasadorul nostru la Londra, care actualmente se află la Paris, la Conferința Păcii, ca membru în Delegația noastră, rezultă că această ședință s-a desfășurat într-o atmosferă favorabilă intereselor României.

Aștept o telegramă mai amplă cu privire la desfășurarea acestei ședințe.

În sfârșit, la al. 8 al aceluiași articol, Delegația română a cerut să fie considerați supuși ai Națiunilor Unite numai acei care au avut această calitate în momentul când au suportat pierderile.

Delegatul australian a propus – iarăși Delegatul australian – să fie incluși în această categorie toți acei care vor fi obținut supușenia unei națiuni unite până în momentul ratificării Tratatului de Pace. Deci, toți acei cari ar dori să beneficieze de o astfel de dispozițiune, ar putea să solicite supușenia uneia din Națiunile Unite.

Domnul ministru Maurer a dat explicații ample asupra abuzurilor la care ar putea da naștere o astfel de dispozițiune. Problema nu a fost încă rezolvată. Discuțiunile asupra art. 24 sunt încă în continuare.

V-am arătat care au fost cererile României, care din ele au fost respinse până acum și care au rămas să fie rezolvate, unele în comisiunile speciale și altele în plen.

În jurul art. 25, care se referă la transferarea în favoarea U.R.S.S.-ului a averilor germane din România au avut loc discuțiuni directe între delegația noastră și Delegația U.R.S.S.-ului. Discuțiunile sunt în curs și nu pot să mă pronunț asupra rezultatelor la care s-a ajuns.

La art. 26 referitor la confiscarea averilor românești de pe teritoriul Națiunilor Unite,, Delegația română a cerut Conferinței Păcii printr-un memoriu depus la 25 august c., ca toți românii să capete libera dispozițiune asupra acelor averi, așa cum s-a acceptat în Tratatul de Pace cu Finlanda, așa cum s-a susținut de Delegația U.R.S.S.-ului pentru Tratatul de pace cu Ungaria și Bulgaria.

Acesta n-a fost încă discutat, după cum n-au fost discutate art. 27, 28 și 29 și nici faimosul art. 30, după cum n-a fost discutat nici art. 31.

Discuțiunile acestea sunt foarte importante. Delegația noastră le-a acordat cea mai mare atenție și n-a pierdut nici o ocazie în cursul dezbaterilor pentru ca să nu atragă serioasă luare aminte asupra consecințelor grele la care ele dau naștere și punerea în imposibilitate a României de a executa astfel de prescripțiuni. Trebuie să așteptăm însă desfășurarea discuțiunilor care sunt în curs și soluțiunile asupra cărora Conferința se va opri.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 9/ 1946, f. 34-73.

1946 septembrie 24. Notă informativă apărută în ziarul „Daily Telegraph”, în legătură cu sumele secrete reprezentând plățile românești către Moscova, descoperite de Comisia economică pentru Balcani a Conferinței de Pace de la Paris.

Pretențiile Rusiei asupra României
260000000 Lire sterline plătite până în iunie

Cifrele secrete până acum, arătând enorma proporție a plăților românești față de Rusia, au fost date în vileag astăzi la Conferința Păcii, de către delegatul american dl Willard Thorp din Comisia Economică pentru Balcani.

Dl Thorp a arătat că suma totală a plăților făcute de România între septembrie 1944 și iunie 1946 era de 260000000 lire sterline.

În comparație cu aceste cifre pretențiile celorlalți aliați, care se ridică la aproximativ 17 milioane lire sterline, sunt neglijabile. Până în iunie trecut Rusia primise de la România următoarele sume:

Despăgubiri propriu-zise	26200000 £
Restituiri	43500000 £
Întreținerea forțelor de ocupație sovietice	84000000 £
Confiscări și alte rechiziții	107500000 £

Cererile rusești formulate pe viitor – clasate în aceleași patru categorii sunt:

Despăgubiri	87500000 £
Restituiri	62500000 £
Ocupație	25000000 £
Confiscări	42500000 £

Dl Vâșinski – Rusia – a cerut dlui Thorp o copie oficială a cifrelor care, a declarat el, păreau fantastice.

Dl Thorp a spus că era gata să renunțe la insistența sa că ar trebui plătită complet compensația față de America.

Dl Gregory în numele Marii Britanii a anunțat că va introduce un amendament britanic asemănător celui introdus la Comisia Economică italiană. (Aceasta reafirma principiul compensației complete față de aliați – individual și față de firmele a căror proprietăți și instalații au fost deteriorate în timpul războiului).

Cifre ținute ascunse

Insistența rusă

A fost un secret, știut la Conferință timp de câteva zile că, cifrele pe care le-a citat astăzi dl Thorp, au fost la început cuprinse în răspunsul pe care Delegația română l-a dat la o serie de întrebări ce i-au fost puse de către americani, englezi și francezi.

Aceste cifre au fost arătate de către dl Maurer – un membru comunist, proeminent în Delegația română – dlui Vâșinski, care a declarat că trebuie să fie o greșeală și a insistat ca să fie șterse din răspunsul delegației.

Grija rusească ca aceste cifre să fie suprimate era foarte naturală, căci propaganda rusească în România a fost bazată pe teza că puterile Occidentale, prin cererile lor excesive de compensație sută la sută pentru pagubele de război, vor duce la ruină economică România.

Sovietele, pe de altă parte, erau prezentate ca apărând România la Conferință împotriva acestor cereri excesive ale Angliei și Statelor Unite.

Pretenții asupra Italiei Povara Angliei

Când Comitetul Economic Italian a revenit aseară la art. 68 (restaurarea drepturilor și intereselor Națiunilor Unite în Italia) dl Gregory a anunțat că Anglia menține principiul de compensație totală. Declarația sa a urmat după retragerea cererii Statelor Unite pentru o compensație totală din partea Italiei și României.

Războiul a spus dl Gregory, a impus o povară zdrobitoare Angliei.

„Am ieșit din acest război sărăciți cu 3500000000 lire sterline, în ceea ce privește investițiile externe. A ne cere să mai renunțăm încă la investiții în străinătate n-ar fi o cerere ce s-ar cuveni să ni se facă“. El a apelat la Comitet să considere propunerea britanică „drept un act de simplă dreptate“.

Serviciul presei

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, vol. 6, f. 373.

37

1946 septembrie 27, Sibiu. Notă informativă despre starea de spirit a populației față de mersul Conferinței de Pace de la Paris.

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIȚIE SIBIU
Serviciul Poliției de Siguranță
Nr. 8327 S. din 27 sept. 1946

DIRECȚIEI GENERALE A POLIȚIEI
Dir. Pol. de Sig.
București

La ordinul dvs. radiotelegrafic nr. 19958 S din 10 septembrie 1946, avem onoarea a vă raporta următoarele:

Starea de spirit a populației referitor la mersul Conferinței de Pace de la Paris, în general este cât se poate de mulțumitoare, avându-se în vedere

succesul pe care l-a obținut Delegația română în ceea ce privește frontierele de la apus.

Cetățenii filo-guvernamentali și o parte din acei așa ziși neutri, comentează cu o vădită satisfacție că succesul obținut se datorează în mare parte sprijinului pe care ni l-a acordat U.R.S.S.

Populația maghiară privește toate acestea cu o răceală sperând că până la urmă o parte din Ardealul de Nord va fi atribuit Ungariei.

Nemulțumirile nutrite de aceștia sunt suportate fără de a fi manifestate.

Membrii partidelor istorice caută cu orice prilej să diminueze succesul, afirmând că dacă în delegație ar fi intrat și partizanii lor, succesul ar fi fost și mai mare și că ar fi fost obținut cobeligeranța.

Pretențiile ridicate de Puterile Aliate în special de anglo-americieni, prin care cer României reparații integrale și pretențiilor Poloniei în ceea ce privesc restituirile de bunuri în cercurile românești sunt discutate nefavorabil și sunt privite ca neloiale, întrucât însuși anglo-americii prin bombardamentele lor au distrus bunurile comune româno-americe, iar refugiații poloni în țară la noi s-au bucurat de tot sprijinul întregii populații, în timpul când Polonia a fost ocupată de germani.

În prezent mersul Conferinței de Pace se urmărește cu mare interes de populație, comentându-se că în privința frontierelor vom obține depline satisfacții, însă condițiile economice vor fi apăsătoare și vor cere României mari sacrificii pentru îndeplinirea lor.

INSPECTOR DE POLIȚIE

T. Armean

**ȘEFUL SERVICIULUI,
Al. Georgescu**

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 42 / 1946, f. 126.

38

1946 septembrie 29. Scrisoarea profesorului Al. Răzmeriță, adresată regelui Mihai, cerându-i ca, în vederea participării României la încheierea Tratatului de Pace, să se adreseze Organizației Națiunilor Unite cu documentele care să demonstreze că participarea României la războiul antisovietic a fost justificată de necesitatea eliberării propriului teritoriu, invadat de Uniunea Sovietică în iunie 1940. (Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței).

Majestate,

Foarte respectuos rog să-mi fie permis a expune Majestății voastre următoarele:

Se spune că la tratativele pentru pace se impun României niște condiții strivitoare.

Scrutând însă faptele serios și nepărtinitor, poporul român constată că nu poartă vina acestui război.

Nici un gând și nici o pregătire de război contra cuiva nu exista în România, când la 22 iunie 1940, s-a produs năvălirea Armatei Roșii pe teritoriul Regatului României, ocupând Basarabia, nordul Bucovinei și parte din județul Dorohoi, având România relațiuni diplomatice normale cu U.R.S.S. și având semnat tratatul internațional pentru definirea agresorului, propus de ministrul sovietic Litvinov, care preciza că cel ce năvălește cu armele pe teritoriul altui stat, acela este agresor și deci poartă vina războiului. În acel timp U.R.S.S. era aliată cu Germania.

Numai acel act de provocare și răpire de teritoriu a deșteptat în români simțul de a-și apăra ființa națională și teritoriul, ripostând la atacul injust, cu armele – altfel ar fi însemnat o renunțare căci nu era atunci un for, căruia se putea adresa România pentru a i se face dreptate.

Acum însă funcționează Organizația Națiunilor Unite.

Fiecare român simte în sufletul său nedreptatea ca tocmai agresorul provocator care deține prada să-i fie acuzator și să ceară strivirea României, ținând-o sub ocupație militară.

Poporul român crede că se poate apela la O.N.U. cerând judecarea cazului. Altfel orice națiune mai mare ar putea provoca o națiune mai mică, știind că o poate bate și o poate strivi.

Nimeni nu trebuie să fugă de o judecată dreaptă.

Din ordinul direct al Majestății sale, ministrul Afacerilor Străine s-ar putea adresa cu cererea României către Președintele O.N.U.¹ rugând acest Înalt For, pe baza actelor ce se vor depune, să constate:

1. Că Regatul României, începând de la 1919, deținea teritoriul bine cunoscut pe harta Europei după pacea din 1919, în baza tratatelor semnate de Marile Puteri, tratate care recunoșteau și realipirea de bună voie a Basarabiei, ce fusese răpită fără nici un motiv în 1812 de țarul Alexandru I al Rusiei, care bătuse pe Napoleon I la Berezina, căci prin Polonia intrase el în Rusia (pe țărmul basarabean al Nistrului mai sunt resturile cetăților cu stema Moldovei: Hotin, Soroca, Tighina și Cetatea Albă, de apărare contra tătarilor ce se așezaseră în Crimeea).

2. Că U.R.S.S. recunoscuse în întregime teritoriul Regatului României, căci de mai mulți ani avea raporturi diplomatice normale cu ambasada la București.

3. Că U.R.S.S. prin invaziunea din 22 iunie 1940 a fost statul agresor, a ocupat teritoriu românesc și a provocat războiul cu România.

4. Ca atare România nu poate fi obligată a da nimic U.R.S.S.

5. Ci U.R.S.S. este obligată a restitui teritoriul românesc ce deține, a libera România de ocupația militară și prin aceasta a se declara de ambele părți starea de pace.

S-ar depune la O.N.U. în copie: tratatele, actele privitoare la Basarabia, harta ei etnografică de Alexis Nour și astfel s-ar hotărî legal și definitiv soarta Basarabiei și începutul unor raporturi prietenești cu U.R.S.S.

Judecata O.N.U.² poate fi mai bună, iar nici cum mai rea decât ceea ce ni se cere.

1 Cazul României este cu totul deosebit de al Italiei, Bulgariei și Ungariei.

2 Rugând America și Anglia să ne susțină la O.N.U.

Rog pe Bunul Dumnezeu să vie în ajutorul Majestății voastre și României, iar bărbații cu răspundere ai Țării să stea cu devotament în serviciul Națiunii și al Tronului.

Cu cel mai adânc respect,
profesor Alex. Resmeriță

1946 septembrie 29

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 23 / 1946, f. 1-2.

39

1946 septembrie. Rezumatul memoriului românilor stabiliți în Paris adresat Conferinței de Pace, militând pentru scoaterea țării dintr-o anumită zonă de influență.

1. Târâtă în războiul trecut, România a fost silită să ducă o politică potrivnică sentimentelor, intereselor și aspirațiilor sale. Situația ce se crease în special în Europa, a lipsit unele țări de posibilitatea de a fi libere pe hotărârile lor. Prin acordul de la München unitatea ordinii europene a fost sfărâmată. Europa a fost lipsită de un sistem de securitate, iar legăturile dintre occident și orient rupte. W. Churchill arăta că drept urmare țările dunărene vor fi atrase în orbita unui vast sistem al politicii de forță. România a încercat totuși să se lege de un sistem de securitate, bizuindu-se pe foștii ei aliați. A primit garanții din partea Angliei și Franței, a luat parte foarte activă la consolidarea Antantei Balcanice, pentru ca să creeze în S-E Europei o rezistență organizată, opusă țelurilor expansioniste ale Germaniei. Acordul de la Moscova (23 august 1939), dă o nouă lovitură ordinii europene. Țările din Est sunt cu totul despărțite de occidentul Europei. Politica lui Hitler impusese o nouă împărțire în 2 zone de influență. Basarabia este atribuită U.R.S.S. Germania are o influență preponderentă asupra restului țării. Până în momentul prăbușirii frontului anglo-francez în Flandra, România menține cu disperare o politică independentă. Apoi orice încercare este zadarnică. Regimurile succesive, care nu reprezentau națiunea, au pus capăt politicii noastre tradiționale. Nu am putut consolida nici raporturile cu U.R.S.S. Fiind în zona de influență germană am fost atrași de aceasta, când legătura dintre țările semnatare ale acordului, s-a rupt. Reprezentanții cei mai autentici ai opiniei românești, dnii I. Maniu și C. Brătianu, au exprimat în scris, în repetate rânduri, revolta lor, somând guvernul să înceteze perseverarea într-o acțiune ostilă marilor democrații, aliate naturale ale trupelor națiunilor mici din lume. Cu grave riscuri România s-a desprins din Axă. N-a făcut-o din calcul, dar cu o reîntoarcere într-o ordine normală, de care o lega instinctul său național, cultul trecutului și credința în viitor.

2. Negocierile de la Cairo. România nu a fost în situația Italiei. Ea n-a capitulat necondiționat ci în urma negocierilor duse la Cairo de B. Știrbey

și C. Vișoianu. Cu prilejul acestor negocieri Guvernul sovietic făcuse în aprilie 1944 propozițiuni formale de armistițiu.

3. Acceptarea condițiilor de Armistițiu. La 10 iunie 1944 reprezentanții Blocului Democrat constituit în țară comunică acceptarea condițiilor de armistițiu și cer grabnica lui semnare. Aliații din motive ce nu se cunosc încă, întârzie semnarea, totuși deși nici un semnal pozitiv nu vine de la Cairo, Regele și șefii Blocului Democrat trec la acțiunea de la 23 august, socotind că orice întârziere este dăunătoare țării. Noul guvern însărcinează emisarii de la Cairo să semneze armistițiul. El este semnat abia la 12 septembrie la Moscova, cu diferențe defavorabile României față de textul stabilit în aprilie, deși la 27 august delegatul sovietic de la Cairo confirmase valabilitatea propunerilor din aprilie. România a fost lovită nu numai prin anume dispoziții de claritate, adăugate la Moscova condițiilor de la Cairo, dar mai ales prin interpretarea unilaterală a fiecărui articol din Convenția de Armistițiu. România merita alt tratament. Ea și-a îndeplinit obligațiile militare, a jucat un rol important în prăbușirea germană, a scurtat războiul.

4. Nu este de ajuns ca Tratatul de Pace să stabilească independența României și dreptul de a-și exprima liber voința națională. Trebuie să i se asigure printr-un control internațional ca un lucru formal să fie tradus într-o stare de fapt. O reîntoarcere la regimuri totalitare trebuie împiedicată prin garantarea de către o comunitate internațională a libertății individuale, de cuvânt, de presă etc.

5. O țară nu poate fi considerată independentă atât timp cât se află sub ocupația altei puteri. Recunoașterea independenței României nu are valoare atât timp cât o altă putere are dreptul să-și mențină trupe pe teritoriul ei, chiar dacă ar fi sub pretextul menținerii liniilor de comunicație cu altă țară ocupată.

6. Pentru revenirea la o viață normală România trebuie să-și reia locul legitim în ansamblul relațiilor mondiale. Pentru aceasta cooperarea economică trebuie să se inspire din principiile de libertate și să integreze cu folos economia ei, în economia internațională. Economia românească nu trebuie izolată în interiorul unei zone de influență. Ea nu se poate reface decât cu cooperarea Marilor Puteri financiare și industriale din occident și în consecință trebuie să li se asigure securitatea plasamentelor lor. România trebuie să stabilească relații economice pe baza „clauzei națiunii celei mai favorizate”, iar nu pe baza „clauzei vecinătății”.

7. Felul în care au fost interpretate punctele privitoare la plata reparațiilor de război, au adus România la un adevărat dezastru financiar. Este de interes general să nu fie lăsate să dăinuiască în nici o țară cauze persistente de sărăcire și ruină. De aceea trebuie reconsiderată în ansamblul ei problema reparațiilor date de România. Ținând seama de anume considerații, aliații n-au cerut decât reparații parțiale, estimate la o cifră forfetară de 300000000 dolari, plătibili în șase ani. Din Convenția de Armistițiu apare că această sumă reprezintă partea cea mai însemnată a sacrificiului ce ni s-a cerut, iar celelalte sarcini menționate, ca: ușurința de transport acordată trupelor sovietice, punerea la dispoziție „la nevoie” a instalațiilor industriale, etc., nu trebuiau în mod normal să reprezinte

decât prestații anexe și secundare. Există însă între plățile prevăzute în Convenția de Armistițiu și cele pretinse, o diferență care arată primejdia interpretărilor unilaterale. În primul an am plătit un echivalent de 610 milioane dolari în loc de 50 milioane. În locul prețurilor actuale atunci, ni s-au impus prețurile din 1938, ceea ce a adus o majorare de 75 % plăților. Din cauza ocupațiilor masive și prelungite după sfârșitul ostilităților cu Germania – ceea ce nu era prevăzut în Armistițiu – am plătit în primul an un echivalent de 168 milioane dolari, iar pentru primele 16 luni un echivalent total de 219 milioane dolari comandamentului sovietic. Bază juridică nu putea avea decât suma de 104 milioane dolari plătită până la 1 iulie 1945, care este considerată ca dată limită a operațiunilor militare împotriva Germaniei. Alte sume neprevăzute provin din confiscări, jafuri, rechiziții în afară de livrările prevăzute, etc., care în primul an se ridică la un echivalent aproximativ de 250 milioane dolari. În primul an după Armistițiu plățile au constituit 91 % din bugetul românesc. Bugetul 1945-1946:

Venituri prevăzute 438,1 miliarde lei

Cheltuieli efective 2200 miliarde lei

În bugetul 1946-1947 cheltuielile afectate aplicării armistițiului sunt evaluate la 5000 miliarde lei.

8. Chestiunea dezarmărilor este de asemenea delicată, atât timp cât există dreptul de veto, prin care o Mare Putere poate opri orice procedură în fața organizației Națiunilor Unite și deci să facă imposibilă soluționarea de către această organizație a unui diferend internațional. Deci garanțiile oferite de această Organizație unui stat dezarmat, nu sunt prea încurajatoare. De altfel Convenția de Armistițiu nici n-a prevăzut o clauză pentru dezarmarea României, dimpotrivă a fost vorba de o contribuție a noastră la războiul împotriva Germaniei și Ungariei.

9. Nu toți prizonierii au fost repatriați. O comisie formată din delegați ai Statelor Unite, Angliei, U.R.S.S. și României ar trebui să vegheze la repatriere, iar aceasta garantată de țările semnatare ale Tratatului de Pace.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 64 / 1946, f. 3-4.

40

1946 octombrie 10, Paris. Eugen Filotti ministrul plenipotențiar al României la Paris trimite lui Gheorghe Tătărescu, ministrul afacerilor externe expunerile asupra lucrărilor Comisiilor Conferinței de Pace cu privire la proiectul de Tratat de Pace al Puterilor Aliate cu România, la Tratatul de Pace cu Ungaria, clauzele militare și situația evreilor din România

Domnule Vicepreședinte al Consiliului,

Potrivit instrucțiunilor Domniei-voastre, am onoarea a vă remite, aici-alăturat, următoarele expuneri asupra lucrărilor Comisiunilor Conferinței de la Paris în legătură cu proiectul de Tratat de pace cu România și cu

clauzele interesând țara noastră din proiectul de Tratat de Pace cu Ungaria:

1. Expunere asupra lucrărilor Comisiunii Politice și Teritoriale pentru Tratatul cu România și hotărârilor ei.

2. Expunere asupra lucrărilor Comisiunii Militare cu privire la clauzele militare din Tratatul cu România.

3. Expunere despre cererile României la Tratatul cu Ungaria și asupra cererilor Ungariei față de România.

4. Expunere asupra propunerilor privitoare la situația evreilor din România.

Toate aceste propuneri se referă la lucrările Comisiunilor respective inclusiv raportul lor final.

Expunerea privitoare la clauzele economice vă va fi remisă separat de Secțiunea Economică a Secretariatului.

Vă rămâne de întocmit numai o expunere privind dezbaterile și votul clauzelor Tratatului cu România în ședințele plenare din 10 octombrie 1946 ale Conferinței.

Primiți, vă rog, Domnule Vicepreședinte al Consiliului, încredințarea înaltei mele considerațiuni.

Eugen Filotti
Ministru Plenipotențiar

SECRETARIATUL DELEGAȚIUNII ROMÂNE
LA CONFERINȚA DE LA PARIS

8 octombrie 1946

EXPUNERE
asupra lucrărilor Comisiunii Politice și Teritoriale
pentru Tratatul cu România și hotărârilor ei

Comisiunea Politică și Teritorială a ținut 12 ședințe de la 20 august la 25 septembrie 1946, fiind prezidată de delegatul Ucrainei, domnul Manuilsky, înlocuit după a 5-a ședință prin dl Baranovski. Vicepreședinte a fost delegatul Indiei, Sir Navroji Jehangie Wadia. Raportor, dl Karel Lisicky, delegat al Cehoslovaciei.

Mandatul Comisiunii era de a cerceta următoarele părți ale proiectului de Tratat de Pace:

- Preambulul
- Partea I-a, Frontiere (articolele 1 și 2)
- Partea a II-a, Clauze politice (articolele 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)
- Partea a IV-a, Retragerea Forțelor Aliate din România (Articolul 21)
- Partea a VIII-a, Clauze finale (articolele 35, 36, 37 și 38)

Preambul
Cererile României

a) Recunoașterea cobeligeranței;

b) modificarea datei intrării României în război: 24 august 1944, în loc de 12 septembrie 1944;

c) Precizerea, la finalele alineatului 4, că România a luat o parte activă la război, nu numai contra Germaniei, ci și împotriva Ungariei.

IV. Discursul dlui vicepreședinte al Consiliului în fața ședinței plenare a Conferinței de la 13 august 1946/

IV. Scrisoarea Delegațiunii nr. 7 din 20 august 1946/

IV. doc. (ROU/P) Doc. 1/

Cererea de schimbare a datei a fost combătută de delegatul Ucrainei și, nefiind sprijinită de nici o delegație, a fost respinsă.

Cererile de sub a) și c) de mai sus au fost sprijinite, prima de Ucraina, a doua de Cehoslovacia.

Amendamentul ucrainian:

Susținut de Cehoslovacia, el adaugă la 3 cuvintele: „...în calitate de putere co-beligerantă“.

IV. doc. (ROU/P) ședința a 4-a/

Amendamentul cehoslovac

Adaugă la 3 cuvintele: „... și Ungaria“

IV. doc. (ROU/P) ședința a 4-a/

Amendamentele ucrainean și cehoslovac au fost respinse cu 8 voturi contra 4. Au votat pentru U.R.S.S., Ucraina, Bielo-Rusia și Cehoslovacia.

IV. doc. (ROU/P) ședința a 4-a/

Amendamentul australian

(Similar pentru Italia, Bulgaria, Ungaria, Finlanda)

propune înserarea la 4 a unui text cu următorul cuprins: „... în conformitate cu principiile de justiție și echitate și (doritoare) să asigure tuturor persoanelor din teritoriile afectate de el (tratată) drepturile umane și libertățile fundamentale fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie...“

IV. doc. (ROU/P) Doc. 2/

Comisiunea pentru România, în ședința a 4-a din 27 august 1946, a adoptat în unanimitate următoarele cuvinte din amendamentul de mai sus: „... în conformitate cu principiile de justiție...“ și a hotărât că restul propunerilor vor putea fi reluate cu prilejul discutării articolului 3.

Același adaos a fost introdus în proiectele de Tratat cu Italia, Ungaria, Bulgaria și Finlanda.

Comisiunea a mai adoptat în unanimitate un alt amendament australian care inversează ordinea celor două elemente ale alineatului 4. Acestea vor căpăta redactarea următoare:

„Considerând că Puterile Aliate și Asociate și România sunt doritoare de o parte și de alta de a încheia un tratat de pace care, conformându-se principiilor de justiție, va soluționa chestiunile rămase încă în suspensie în urma evenimentelor amintite mai sus și care va forma baza relațiilor amicale dintre ele, permițând în acest fel...“

IV. doc. (ROU/P) ședința a 4-a/

Intervenția neo-zeelandeză

Printr-o scrisoare din 26 august 1946, Delegațiunea Noii Zeelande a adus la cunoștința Comisiunii că, acceptând preambulul, ea nu angajează

țara sa să sprijine o cerere de admitere în O.N.U. emanând de la unul din Statele ex-inamice.

/V. doc. (ROU/P) Doc. 5/

*
* *

Comisiunea a adoptat în unanimitate preambulul în întregimea lui.

După adoptarea preambulului, Delegațiunea României a adresat Comisiunii pentru România, la 28 august, o scrisoare prin care susținea din nou temeinicia cererilor formulate și ruga ca ele să fie luate în considerare în faza de procedură care va apărea mai indicată.

/V. doc. (ROU/P) Doc. 5/

Partea I-a
Frontiere
Art. 1

Întrucât, la data formulării observațiilor, harta frontierelor României (Anexa 1 a Tratatului) nu fusese comunicată (fapt semnalat prin scrisoarea nr. 7 din 20 august 1946) și întrucât Delegațiunea română nu a putut lua cunoștință de hartă decât ulterior și incidental, ea nu a putut formula vreo obiecțiune cu ocazia comunicării proiectului de tratat.

Comisiunea, în ședința 4-a din 27 august 1946, a adoptat în unanimitate articolul 1, sub rezerva observațiilor ce le-ar face delegațiunile americană sau canadiană în urma studiului hărții (Anexa 1 a Tratatului). Până la data încheierii discuțiilor Comisiunii pe articole, aceste observațiuni nu au fost formulate.

/V. doc. (ROU/P) ședința 4-a/

Ulterior, și înaintea raportului final al Comisiunii Politice și Teritoriale pentru România, Delegațiunea noastră a semnalat printr-o notă Secretariatului General că harta conține unele mici erori datorate atât scării ei reduse (1:500000) cât și unor imperfecțiuni tehnice; s-a relevat îndeosebi că Ostrovul Corbu, la Sud-Est de Turnu Severin, este încorporat din eroare în teritoriul iugoslav. S-a precizat în Notă, pentru evitarea oricărui echivoc, că Delegațiunea română consideră că frontiera astfel cum este definită în articolele 1 și 2 prevalează față de hartă (scrisoarea nr. 102 din 16 septembrie 1946).

În urma acestor observațiuni, Delegațiunea sovietică, de la care emana harta (tipărită în limba rusă la Moscova), a procedat la o retipărire a hărții în care eroarea privitoare la Ostrovul Corbu era îndreptată – după ce se obținuse avizul favorabil al Delegațiunii iugoslave. Delegațiunea sovietică s-a opus la oferta Secretariatului general de a tipări harta la Institutul Cartografic Militar Francez.

O discuție în privința hărții, astfel retipărită, a avut loc în ședința din 25 septembrie, când a fost luat în cercetare raportul final al comisiunii. Delegatul Marii Britanii a ridicat, cu acest prilej, chestiunea celor patru ostroave de pe Brațul Chilia care figurează pe hartă ca aparținând sovietelor, în timp ce ele revin României potrivit traseului stabilit prin Tratatul

de la Berlin din 1878. Delegatul britanic și-a rezervat dreptul de a supune Consiliului celor patru un memorandum precizând traseul exact al frontierelor României.

Delegatul Statelor Unite a propus acceptarea hărții sub rezerva rectificărilor și verificărilor Consiliului Miniștrilor de Externe, cu ocazia întocmirii definitive a Tratatului.

Delegatul Australiei a criticat și el impreciziunea și dimensiunile reduse ale hărții, exprimând dorința ca harta finală să fie la o scară suficient de mare spre a permite un traseu exact.

După aceste discuțiuni, harta a fost adoptată în unanimitate.

Este de remarcat că raportul final al Comisiunii nu cuprinde nici o mențiune privitoare la hartă, ceea ce nu este cazul raportului corespunzător al Comisiunii teritoriale și politice pentru Bulgaria.

La articolele 1 și 2, Australia a propus următorul amendament (similar pentru Italia, Bulgaria și Finlanda):

„Statul care primește teritorii va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de pe acest teritoriu, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, beneficiul drepturilor umane și ale libertăților fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare, de presă, de publicitate, a practicilor religioase, a opiniilor politice și a întrunirilor publice.

Pentru aducerea la îndeplinire a obligațiilor din acest articol, statul se angajează ca aceste obligațiuni să fie recunoscute ca legi fundamentale, ca nici o lege, regulament sau acțiune oficială să nu contravină sau să nu stânjenească aceste obligațiuni și ca nici o lege, regulament sau acțiune oficială să nu aibă o putere în privința lor“.

/V. doc. L. 8. 4, în doc. C.P. (GEN) Doc. 1/

Ulterior acest amendament a fost retras de Delegațiunea australiană și înlocuit printr-o propunere la articolul 3.

/V. doc. (ROU/P) Doc. 4/

Articolul 2

Restituirea Transilvaniei de Nord

România nu a prezentat nici o observațiune.

Discuțiunea asupra art. 2 din Tratatul cu România și art. 12 din Tratatul cu Ungaria.

În ședința Comisiunii pentru România din 27 august 1946 delegatul Australiei a cerut amânarea discuțiunii art. 2 pentru a se stabili o procedură comună de lucru cu Comisiunea pentru Ungaria.

Cererile Ungariei

În discursul ținut la 14 august 1946 în ședința plenară a Conferinței, domnul Gyöngyösi, ministrul Afacerilor Străine a Ungariei, ceruse:

– cedarea către Ungaria a 22000 km.² din teritoriul Transilvaniei, pentru a realiza un echilibru între minoritățile de pe teritoriul ambelor State;

– pe de altă parte, dl Gyöngyösi a afirmat că, actualmente, minoritatea maghiară din România este supusă acțiunii șovine a autorităților și a

organizațiilor naționaliste române și a cerut negocieri directe româno-ungare pentru reglementarea situației minorității ungare.

IV. doc. C.P. (PLEN) ședința 17-a/

În observațiunile prezentate Conferinței cu privire la art. 12 din Tratatul cu Ungaria, Delegațiunea maghiară afirmă că:

- a) inițiativa Arbitrajului de la Viena a fost luată de Guvernul român;
- b) acuză autoritățile române și organizațiile naționaliste de faptul că ar persecuta minoritatea maghiară;
- c) cere cedarea a 22000 km.² din teritoriul Transilvaniei;
- d) cere negocieri directe între România și Ungaria în privința situației minorității maghiare din România;
- e) cere garanții pentru populația maghiară din România.

IV. doc. C.P. (GEN) doc. 5 – pages 3-4/

Comisiunea pentru Ungaria

În ședința 4-a din 28 august 1946, Comisiunea teritorială pentru Ungaria a respins observațiunile maghiare de mai sus, întrucât nu au fost sprijinite de nici un stat.

Dat fiind că, printr-o scrisoare trimisă Conferinței, Delegațiunea maghiară ceruse să fie audiată numai cu privire la problema frontierei dintre Cehoslovacia și Ungaria, Comisiunea a adoptat în unanimitate paragrafele 1, 2 și 3 din Tratatul cu Ungaria.

IV. doc. (H/P) ședința 4-a/

Comisiunea pentru România

În urma respingerii cererilor sale în Comisiunea pentru Ungaria, Delegațiunea maghiară a cerut Comisiunii pentru România să fie audiată la discutarea articolelor 2 și 3 din Tratatul cu România.

Comisiunea, în baza unei propuneri a Delegațiunii australiene, a hotărât, cu 8 voturi contra 4 pentru, să invite pe reprezentanții Ungariei să expună oral observațiunile lor într-o ședință comună a Comisiunilor Politice și Teritoriale pentru România și Ungaria.

Totodată, pe baza unei propuneri a Delegațiunii australiene, Comisiunea a hotărât în unanimitate să audieze și pe reprezentanții României în fața celor două Comisiuni reunite.

IV. doc. (ROU/P) ședința 5-a/

IV. doc. C.P. (ROU/P) doc. 6/

Ședința comună a Comisiunilor pentru România și Ungaria.

La 31 august 1946, delegatul ungar, domnul Auer, ministrul Ungariei la Paris, schimbând revendicările formulate anterior, a cerut în expunerea sa orală următoarele:

a) o suprafață de circa 4000 km.² din teritoriul Transilvaniei, înglobând orașele Arad, Oradea, Salonta și Satu-Mare, cererea întemeindu-se de astă dată pe principiul etnic;

b) comisiunea să invite ambele delegațiuni să înceapă negocieri directe pentru încheierea unor tratate special privitoare la protecțiunea minorităților sub garanția O.N.U.-lui și pentru acordarea unei largi autonomii locale pentru secui;

c) în cazul când cele două delegațiuni nu vor fi căzut de acord într-un termen stabilit, Comisiunea să ia în mână rezolvarea controverselor și să facă recomandări celor patru Miniștri de Externe.

Domnul președinte Gh. Tătărescu, din partea României, a răspuns la 2 septembrie 1946 și a combătut toate cererile ridicate de către Delegațiunea ungară.

Comisiunea pentru România

În ședința din 5 septembrie 1946, Comisiunea a adoptat textul articolului 2 cu 10 voturi pentru: America, Bielo-Rusia, Canada, Franța, Anglia, India, Noua Zeelandă, Cehoslovacia, Ucraina, U.R.S.S. și două abțineri: Australia și Uniunea Sud-Africană.

Delegatul australian a cerut înscrierea în procesul-verbal a opiniei sale, după care, adoptând articolul, Comisiunea ar fi trebuit să invite pe adjuccii celor Patru să examineze articolul înainte de a-i da redactarea definitivă, și să vadă dacă nu există mijloace de a face ca, printr-o modificare de frontieră, Ungaria să-și poată recupera în condițiuni echitabile un număr cât mai mare de naționali ai ei.

IV. doc. C.P. (ROU/P) ședința 8-a/

Domnul Harriman (Statele Unite), declarând că sprijină articolul 2 astfel cum a fost întocmit de cei patru Miniștri de Externe, a amintit totuși că, încă din septembrie 1945, Guvernul american a sugerat modificarea frontierei ungaro-române spre a corespunde cu frontiera etnică. Propunerea americană nefiind acceptată de Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine, Guvernul Statelor Unite nu a mai insistat atunci asupra ei. Domnia sa declară că guvernul său este în favoarea unor negocieri directe care ar rezolva divergențele existente între România și Ungaria.

Domnul Jebb (Anglia) a subliniat temeinicia argumentelor Delegațiunii române, așa cum rezultă din discursul domnului președinte Tătărescu, susținând că menținerea frontierelor din 1918 se justifică prin:

a) entitatea politică a Transilvaniei, dovedită timp de 20 de ani;

b) unitatea economică a Transilvaniei, care se opune oricărei amputări teritoriale;

c) legislația minoritară românească, care este demnă de laudă.

Generalul Catroux (Franța), declară că adoptarea articolului 2, în redactarea Marilor Patru, implică condamnarea morală a sentinței de la Viena. Soluția nu este ideală, dar trebuie acceptată spre a nu distruge integritatea economică a României.

Domnul Bogomolov (U.R.S.S.) condamnă caracterul imoral al Arbitrajului de la Viena și declară că Marii Patru au examinat cu multă grijă problema frontierei româno-ungare, după cum o dovedesc numeroasele documente de care Comisiunea a luat cunoștință. Domnia-sa a mai accentuat importanța contribuției militare a României.

(În Comisiunea Politică și Teritorială pentru Ungaria, articolul 1 – corespunzător articolului 2 din Tratatul cu România – care fusese adoptat în unanimitate înainte de dezbaterile de mai sus, nu a mai fost luat în discuție).

Partea a II-a
Clauze Politice
Articolul 3

În observațiunile sale, Delegațiunea română a arătat că România consideră suficiente dispozițiunile din Preambul și articolul 1 al Chartei Națiunilor Unite.

Pe de altă parte, în ziua în care România va face parte din O.N.U., se vor ivi diferențe între regimul Chartei O.N.U.-ului și regimul Tratatului din punct de vedere al egalității Statelor Suverane.

Pentru a atenua orice aparență de caracter discriminatoriu, s-a propus de noi să se prevadă la art. 3 numai că România acționând în deplina sa suveranitate și în conformitate cu principiile proclamate în Constituție și întărite prin texte legislative ulterioare datei de 23 august 1944 și de 6 martie 1945, se obligă a veghea la aplicarea efectivă a principiilor enunțate la capitolul II (art. 5-32) din Constituție.

V. scrisoarea nr. 7 din 20 august 1946/

V. doc. C.P. (GEN) doc. 3/

Propunerile românești, reluate sub formă de amendament de Delegațiunea Bielo-Rusiei, au fost respinse cu 10 voturi contra 2.

V. doc. (ROU/P) ședința 7-a/

Amendamentul australian

Delegațiunea australiană a reluat la art. 3 amendamentul ce fusese propus deja la art. 1 și 2. Amendamentul avea următorul cuprins:

„România se angajează ca, pentru îndeplinirea obligațiilor din acest articol, aceste obligațiuni să fie recunoscute ca legi fundamentale și ca nici o lege, regulament sau acțiune oficială să nu contravină sau să nu stânjenească aceste obligațiuni și ca nici o lege, regulament sau acțiune oficială să nu aibă putere în privința lor“.

V. doc. L.B.5 în doc. C.P. (GEN) doc. 1/

V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 7/

V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 4/

La obiecțiunile Delegațiilor Ucrainei, Bielo-Rusiei, U.R.S.S. și Statelor Unite, Australia a retras acest amendament.

V. doc. (ROU/P) ședința 7-a/

O altă propunere australiană relativă la înființarea unei „Curți Internaționale a Drepturilor Omului“ a fost rezervată pentru discuția clauzelor finale.

Observațiunile Delegației ungare

Delegațiunea maghiară, în observațiunile prezentate cu privire la proiectul de Tratat cu Ungaria, a cerut să se completeze Tratatul de Pace cu dispozițiuni care să oblige statele interesate să recunoască fără condiții dreptul de cetățenie persoanelor având domiciliul lor pe teritoriile respective.

V. doc. C.P. doc. 5/

Observațiunile maghiare nu au fost luate în considerare.

Delegațiunea română prezentase, pentru combaterea cererii maghiare, un memoriu privitor la chestiunea cetățeniei în România.

Alte cereri ale Delegației maghiare

Printr-o scrisoare din 3 septembrie 1946, Delegațiunea ungară, dezvoltând observațiunile formulate anterior:

– cere ca art. 3 să fie completat cu cuvintele:

„... libertatea de a-și alege domiciliul, libertatea de muncă și libertatea de întreprindere“.

După formula:

„fără deosebire de rasă, sex, limbă și de religie“, și se adaugă cuvintele: „... de naționalitate“:

– reamintește Comisiunii că i-a prezentat un proiect de tratat relativ la protecția minorităților;

– revine asupra cererii de a se recomanda negocieri directe pentru încheierea unui tratat relativ la protecția minorităților maghiare;

– reamintește cererea de a se acorda minorității o largă autonomie;

– cere din nou ca, în caz când aceste negocieri nu ar duce la un rezultat, Comisiunea să caute ea o soluție pe care să o prezinte aprobării Consiliului celor Patru;

– cere să fie audiată de Comisie.

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 11/

În legătură cu aceste cereri, Delegațiunea română depusese două memorii: unul în care arată că toate garanțiile cerute de Ungaria în Proiectul ei de Tratat pentru protecția minorităților există deja în legislația română; altul răspunzând punct cu punct acuzațiilor concrete formulate de Ungaria într-un Memoriu din iunie 1946 cu privire la tratamentul ungarilor din România.

Articolul 3, nemodificat, a fost votat cu 11 voturi pentru și 1 abținere.

Articolul 3 A

Un amendament britanic avea de scop să introducă la articolul 3 un nou aliniat cu următorul cuprins:

„România se obligă pe de altă parte să ia măsurile necesare pentru ca legile în vigoare în România să nu facă nici prin textul lor, nici prin modalitățile de aplicare, nici o discriminare directă sau indirectă între cetățenii români pe motiv de rasă, sex, limbă sau religie, fie în ce privește persoana lor, bunurile, interesele comerciale, profesionale sau financiare, statutul lor, drepturile politice sau în orice altă materie“.

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 9/

Acest amendament nefiind în considerare ca atare, a fost propus ca un articol nou 3 A, și comunicat Delegațiunii române spre a-și formula observațiunile.

Drept răspuns, Delegațiunea română a prezentat observațiunile sale care:

– constată că amendamentul britanic face double emploi cu articolele 3 și 4 din Tratatul de Pace cu România;

– arată că acesta este în contradicție fațășă cu principiul egalității suverane a Statelor figurând în art. 2 al Chartei O.N.U.-lui;

– arată că Delegația română cuprinde garanțiile preconizate de acest amendament;

– declară că acest amendament este inutil.

/V. scrisoarea nr. 78 din 6 septembrie 1946/

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 13/

/V. doc. C.P. (ROU/P) ședința 8-a/

Delegațiunea britanică justifică propunerea și prin nevoia de a da garanții populației evreiești și o satisfacție organizațiilor evreiești care au depus un Memoriu Conferinței cerând numeroase amendări ale Proiectului de Tratat. Delegațiunea declară că propunerea sa urmărește „să ușureze suferințele evreilor în Europa Orientală specificând obligația Guvernului român de a respecta principiul nediscriminării între supușii români”.

Propunerea britanică a fost combătută de U.R.S.S., Bielo-Rusia și Ucraina, care au susținut inutilitatea acestor garanții față de măsurile legislative luate de România și față de dispozițiunile articolelor 3 și 4 din proiectul de Tratat de Pace. În numele Franței, generalul Catroux a combătut de asemenea propunerea britanică, arătând că ar fi nedrept ca ea să fie impusă numai României.

Delegațiunea britanică a recunoscut măsurile luate în România, menținându-și totuși propunerea și declarând totodată că va propune același articol nou și la celelalte tratate cu statele ex-inamice.

Pus la vot, textul englez a întrunit 7 voturi pentru (Statele Unite, Australia, Canada, Marea Britanie, India, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană) și 5 voturi contra (U.R.S.S., Bielo-Rusia, Ucraina, Cehoslovacia și Franța). Nu s-a realizat deci majoritatea de două treimi, astfel că votul nu are valoarea unei recomandări. Plenul Conferinței va avea să decidă. (Cu ocazia discutării raportului final, delegatul Franței a cerut să arate că, dacă ar fi avut cunoștință de faptul că propunerea britanică va fi prezentată și la Tratatul cu Ungaria și Bulgaria, el ar fi votat pentru. Faptul a determinat Delegațiunea sovietică să ridice obiecțiuni în privința valabilității votului Franței în Comisiune).

După două zile, același text a fost admis și în Tratatul cu Ungaria, de astă dată și cu votul Franței.

Articolul 4

În observațiunile ei, Delegațiunea noastră a arătat că România a și aplicat toate măsurile prevăzute de art. 4 și că deci nu poate fi vorba să le „completeze”. Ea cerea de aceea să se suprimă cuvintele: „... se obligă să completeze aceste măsuri”

/V. doc. C.P. (GEN) doc. 3, page 6/

/V. scrisoarea Del. nr. 7 din 20 august/

Nefiind susținut de nici un stat, amendamentul nu a fost luat în discuție și articolul 4, neschimbat, a fost votat în unanimitate.

/V. doc. C.P. (ROU/P) ședința 7-a/

Articolul 5

România nu a prezentat observațiuni.

Comisiunea a adoptat în unanimitate acest articol.

/V. doc. C.O. (GEN) ședința 7-a/

Articolul 6

România nu a prezentat observațiuni.

Amendamentul australian

Delegațiunea australiană propusese ca, în 3 ca și la tratatele cu celelalte State ex-inamice, cuvintele:

„... șefilor misiunilor diplomatice din București ale Statelor Unite ale Americii, Regatul Unit și U.R.S.S., care se vor pune de acord asupra chestiunii ridicate“

să fie înlocuite prin:

„... Consiliul Executiv al Tratatului, care se va pune de acord asupra chestiunii ridicate“.

(Propunerea australiană se referea la Consiliul Executiv a cărui introducere se propunea printr-un amendament la art. 35).

Față de avizul negativ al Comisiunii juridice, amendamentul australian a fost retras și Comisiunea a adoptat în unanimitate art. 6 nemodificat.

/V. doc. C.P. (ROU/P) ședința 8-a/

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 7/

Articolul 7

Prin observațiunile transmise Conferinței la 20 august 1946 cu scrisoarea nr. 7, Delegațiunea română a cerut să i se admită a prezenta verbal Comisiunii observațiunile sale la acest articol.

Ea propunea, în primul rând, un amendament al textului în sensul de a adăuga următoarele preciziuni:

a) ca tratatele și aranjamentele în chestiune (cu Germania și Japonia) nu pot crea pentru România, sau pentru cetățeni români, obligațiuni și sarcini și nici să-i lipsească de drepturile lor și de interesele existente în afara prevederilor prezentului tratat;

b) ca aceste tratate, acorduri sau aranjamente să nu fie de natură a aduce atingere drepturilor României cu privire la reparațiunile decurgând atât din tratatele care au pus capăt primului război mondial, cât și în acorduri ulterioare derivând din acestea.

/V. doc. C.P. (GEN) doc. 3/

La 3 septembrie 1946, Delegațiunea română a repetat cererea de a fi audiată cu prilejul discuției articolelor 7, 8 și 10,

/V. scrisoarea nr. 22 din 3 septembrie 1946/

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 10/

iar la 5 septembrie 1946, s-a revenit cu o nouă scrisoare (sub nr. 24), la care a fost anexată și o notă în care delegațiunea, reluând observațiunile de mai sus și referindu-se la Tratatul cu Ungaria, vizat la art. 7, semnaleză chestiunile pendinte între România și Ungaria, chestiuni în legătură cu Tratatul de Pace de la Trianon și la unele acorduri ulterioare sau rezultând din ocuparea Transilvaniei de Nord de către Ungaria, sau în fine din cauza războiului dus de România contra Ungariei după 23 august 1944.

Dat fiind că România nu este parte la Tratatul cu Ungaria, nota noastră arată că ne considerăm în drept a cere comisiunii să aibă în vedere aceste chestiuni și să asigure soluționarea lor prin textele ce vor fi semnate de Ungaria la finele Conferinței.

Chestiunile acestea au făcut obiectul Memoriului nr. V remis în aprilie 1946 Comisiunii Adjuncților Miniștrilor Afacerilor Străine care rezervase Conferinței soluționarea lor.

Ele erau:

- a) reglementarea Triplex-Confinium-ului dintre România, Iugoslavia și Ungaria;
- b) reparațiile cerute de România Ungariei (V. Memoriul nr. IV);
- c) restituțiuni:
 - arhivele istorice și cele curențe ale Transilvaniei;
 - bunuri și obiecte publice și private ridicate din Transilvania în timpul ocupației (arhive, obiecte de artă, biblioteci, bunuri de utilitate publică etc.);
 - imobilul din Viena al Cancelariei Aulice a Transilvaniei.
- d) executarea acordului din 1937 relativ la Fundația Gojdu;
- e) chestiunea tranzitului prin Ungaria (formulată într-o notă suplimentară).

Aceste cereri au fost susținute verbal de domnul ambasador Franasovici în ședința Comisiunii din 7 septembrie 1946.

V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 12/

V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 14/

Amendamentul propus de noi la art. 7 nu a fost susținut de nici o delegațiune așa că articolul a fost adoptat fără modificări.

În ce privește cererile noastre privind clauzele de inserat în Tratatul cu Ungaria, domnul Harriman, reprezentantul Statelor Unite, a propus să se adopte o rezoluție recomandând României și Ungariei să intre în tratative directe pentru tranșarea tuturor chestiunilor în suspensie între cele două țări și mai ales a celor în legătură cu articolele 7 și 8.

Fiind combătut de delegatul cehoslovac, care a amintit că România a renunțat la propunerea ei de a se adăuga Tratatului în legătură cu art. 8, un protocol special semnat între România și Ungaria, dl Harriman nu a insistat, mulțumindu-se a cere ca propunerea sa să fie consemnată în procesul-verbal al ședinței. Delegatul cehoslovac a cerut ca și observațiile sale să fie consemnate (V. explicațiile de la art. 8).

Comisiunea a hotărât apoi în unanimitate ca cererile românești privind Tratatul cu Ungaria să fie trimise Comisiunilor care se ocupă de acel tratat, adică celei politice pentru Ungaria și celei economice pentru Balcani și Finlanda.

În urma acestei hotărâri, cererea noastră privind Triples-Confinium-ul a și ajuns la 8 septembrie în fața Comisiunii Politice și Teritoriale pentru Ungaria.

Nefiind sprijinită de nici o delegațiune (deși Iugoslavia, care este parte la Convențiunea din 1923 privitoare la rectificarea graniței româno-iugoslave, face parte din acea Comisiune), cererea noastră a fost respinsă.

Celelalte cereri ale noastre transmise Comisiunii Economice au căzut și ele, nefiind susținute de nici o delegațiune, cu toate demersurile directe făcute de delegațiunea noastră pe lângă unele din ele și cu toate că, printr-o scrisoare, președintele Delegațiunii române ceruse în ajunul ședinței din 5 octombrie, în mod expres, supunerea lor discuției Comisiunii.

Articolul 8

Prin observațiunile ei din 20 august 1946, Delegațiunea română, accentuând că este pentru prima oară că un tratat de pace restabilește starea de pace între două State beligerante fără ca acestea să-și fi dat consimțământul lor formal, propunea încheierea unui Protocol special între România și Ungaria, Protocol care urma să fie semnat în același timp cu Tratatul de Pace.

/V. doc. C.P. (GEN) doc. 3/

Ulterior, prin scrisoarea nr. 22 din 3 septembrie 1946, Delegațiunea română a renunțat să mai susțină observațiunile sale, pentru a evita riscul ca Ungaria să ceară includerea în Protocolul sugerat a chestiunilor ridicate de către Delegațiunea ungară în diferitele sale observațiuni și cereri.

Articolul a fost deci adoptat în unanimitate, fără modificări.

Articolul 9

România nu a ridicat nici o obiecțiune.

Amendamentul australian

Delegațiunea australiană a propus la acest articol, ca și la articolele corespunzătoare din Tratatetelele cu Italia, Ungaria, Bulgaria și Finlanda, un amendament tinzând să facă România a adera la Organizațiile speciale ale O.N.U.-ului (Consiliul Internațional de Igienă etc.)

Dat fiind că comisiunea pentru Tratatul cu Finlanda se și pronunțase contra acestui amendament, delegațiunea Statelor Unite a cerut Australiei să renunțe la el. Amendamentul a fost combătut și de delegatul sovietic, care a arătat că atunci când va fi admisă în O.N.U., România va fi primită de drept ca Stat suveran în organizațiile speciale în chestiune. Deocamdată, obligația prevăzută de amendamentul australian ar fi incompatibilă cu suveranitatea României.

/V. doc. 1.B.11 în doc. C.P. (CEN) doc. 1/

/V. doc. C.P. (GEN) doc. 7/

În urma acestor obiecțiuni, Australia și-a retras amendamentul, iar articolul 9 a fost votat în unanimitate, nemodificat.

Articolul 10

Delegațiunea română a atras atențiunea asupra faptului că aplicarea art. 10 ar putea aduce inconveniente serioase, dat fiind că majoritatea tratatelor vechi, ce ar fi repuse în vigoare, nu mai corespund circumstanțelor actuale.

/V. scrisoarea nr. 7 din 20 august 1946/

/V. doc. C.P. (GEN) doc. 3/

La 3 septembrie 1946, prin scrisoarea nr. 22, delegațiunea a cerut comisiunii să fie ascultată cu prilejul discuțiunii articolului 10.

/V. doc. C.P. (ROU/P) doc. 10/

Aceste observațiuni au fost susținute verbal de dl ambasador Franosvici în ședința Comisiunii din 7 septembrie 1946. Domnia-sa a cerut preciziuni cu privire la întinderea alineatului 1 al articolului 10, și anume asupra efectelor lui asupra;

- a) tratatelor expirate înainte de război;
- b) tratatelor expirate în timpul războiului;
- c) tratatelor în curs de validitate.

IV. doc. C.P. (ROU/P) doc. 15/

Cererea noastră fiind considerată ca justificată de către Delegațiunea Cehoslovaciei, delegatul Marii Britanii, s-a angajat să comunice în scris punctul de vedere britanic asupra chestiunilor ridicate.

Delegațiile sovietică, americană și franceză, cerând ca articolul să fie pus la vot fără vreo modificare, el a fost adoptat în unanimitate.

Interpretarea art. 10 depusă de Delegațiunea britanică este satisfăcătoare din punct de vedere al intereselor noastre.

Partea a IV-a Retragerea forțelor aliate din România Articolul 21

România nu a făcut observațiuni.

Comisiunea a adoptat în unanimitate articolul fără modificare.

Partea a VIII-a Clauze finale Articolul 35

Asupra acestui articol, România nu a prezentat observațiuni.

Delegațiunea australiană a propus înființarea unui Consiliu Executiv al Tratatului, alcătuit din reprezentanții Statelor Unite, Franței, Marii Britanii și U.R.S.S., precum și altor trei puteri aliate și asociate desemnate de Conferință.

Comisiunea a respins amendamentul australian, adoptând art. 35 din Proiectul de Tratat cu România în forma lui inițială.

Articolul 36

România nu a prezentat nici o observațiune.

Delegațiunea australiană a prezentat un amendament la propunerea anglo-americană, figurând în Proiectul de Tratat, în sensul de a se substitui celor trei șefi de misiune Consiliului Executiv al Tratatului, Consiliu propus de Delegațiunea australiană la art. 35.

Comisiunea, în ședința din 12 septembrie 1946, a adoptat, cu 8 voturi contra 4, textul propus de Anglia și Statele Unite.

Acest text care prevede că diferendele cu privire la interpretarea și la executarea tratatului, dacă nu au fost rezolvate de cei trei șefi de misiune, vor fi supuse, la cererea uneia din părți, Curții Permanente de Justiție, va fi supus Conferinței* Plenare ca o recomandare a Comisiunii, ca unul ce a întrunit două treimi din voturi.

Articolul 37

În scrisoarea sa din 20 august 1946, România a considerat aceste text ca inutile.

Totuși, dacă textul ar fi fost menținut de Comisiune, România printr-o scrisoare din 10 septembrie 1946, a propus un amendament tinzând în

primul rând la înlăturarea posibilității pentru Ungaria și Germania, care au fost în război cu România, să adere la Tratat odată admise în O.N.U.

În al doilea rând, amendamentul tindea să definească calitatea de „supus al Națiunilor Unite în războiul cu România“, și aceasta spre a înlătura unele posibilități de fraudă.

Amendamentul însușit și susținut de Cehoslovacia a fost respins cu 8 voturi contra 4, iar art. 37 a fost apoi adoptat în forma inițială cu 11 voturi contra 1 (Cehoslovacia).

Articolul 38

În observațiunile ei, România a făcut unele rezerve în ce privește intrarea în vigoare a tratatului, chiar fără ratificarea noastră.

Delegația nu a mai insistat asupra observațiilor pe care le făcuse și aceasta pe considerațiuni de oportunitate politică privind mai ales atitudinea Ungariei față de propriul ei tratat.

Articolul 38 a fost și el adoptat în unanimitate. (Este de notat că articolul corespunzător din tratatul cu Ungaria a fost și el adoptat în aceleași condițiuni cu toate că Delegațiunea ungară formulase și menținuse similare cu cele prezentate inițial de delegațiunea noastră).

Tot la clauzele finale ale tratatului, Australia propusese două amendamente.

Primul era privitor la stabilirea unei proceduri de revizuire a tratatelor, cu majoritate de două treimi a membrilor Consiliului Executiv al tratatului, majoritate în care trebuiau să intre și voturile Statelor Unite, Marii Britanii, Franței și U.R.S.S.

Conferința, pentru revizuirea tratatului, dacă nu s-ar întruni într-un termen de 5 ani de la intrarea în vigoare a acestui tratat, ar fi putut fi convocată în urma unei hotărâri luate cu simplă majoritate de către membrii Consiliului Executiv.

Având în vedere că un text similar propus de Australia pentru tratatul cu Finlanda fusese respins de către Comisiunea Executivă în ședința de la 12 septembrie 1946, Delegațiunea australiană a renunțat la introducerea unui asemenea text în tratatul cu România, deplorând însă lipsa din tratate a unor clauze de revizuire și cerând ca declarația ce o făcuse în această privință să fie inserată în procesul-verbal al comisiunii.

Al doilea amendament australian era referitor la înființarea unui Tribunal European al Drepturilor Omului.

Acest tribunal ar fi putut fi sesizat nu numai de către state, dar și de persoane fizice sau colectivități. Propus la tratatul cu Finlanda, amendamentul australian a fost transmis Comisiunii Juridice și de redactare. Această comisiune, în urma dezbaterilor din ședințele de la 7, 10 și 11 septembrie, și pe baza unor rezoluții prezentate de Delegațiunea belgiană, a respins amendamentul pe considerațiuni care consacra tezele invocate la 2 septembrie de către domnul președinte Gh. Tătărescu, și anume:

a) în chestiuni privind protecția drepturilor omului, nu se pot, prin înființarea unei jurisdicțiuni numai pentru statele ex-inamice, stabili dispozițiuni discriminatorii;

b) obiectul protecțiunii internaționale a drepturilor omului având un caracter de universalitate, măsurile de propus nu pot fi luate decât în cadrul O.N.U.-ului de către organele împuternicite în acest sens prin Chartă.

În consecință, Delegațiunea australiană a renunțat în Comisiunea pentru România la susținerea amendamentelor de mai sus, rezervându-și să le susțină din nou în Conferința plenară.

Raportul final al comisiunii, întocmit de delegatul cehoslovac Lisicky și consemnând rezultatele de mai sus, a fost aprobat în ședința Comisiunii ținută la 25 septembrie 1946.

SECRETARIATUL DELEGAȚIUNII ROMÂNE
LA CONFERINȚA DE LA PARIS

8 octombrie 1946

Expunere
asupra lucrărilor Comisiunii Militare cu privire la
clauzele militare ale Tratatului cu România

Comisiunea militară, prezidată de delegatul Poloniei, generalul Mossor, a consacrat trei ședințe proiectului de Tratat cu România. Intrau în competența ei: Partea a III-a (articolele 11-20) și anexele 2 și 3 ale Tratatului.

Iată rezultatul lucrărilor:

Partea a III-a
Clauzele militare, navale și aeriene
Articolul 11

Prin scrisoarea nr. 8 din 20 august 1946, delegațiunea a transmis Comisiunii Militare observațiunile Guvernului român cu privire la partea a III-a (Clauze militare).

La art. 11 s-a cerut:

a) un spor de 5604 oameni (ofițeri, subofițeri și soldați) peste cei 120000 permiși de Tratat;

b) la marină, un spor de 1320 oameni;

c) 36 de avioane de bombardament, aflate în posesia aviației române, să fie adăugate – ca avioane de școală – celor 160 aparate permise.

În urma unor sugestii primite, care evidențiau puținele șanse de a vedea admise cererile de mai sus, delegațiunea română nu a persistat asupra lor. Articolul a fost adoptat, nemodificat, de Comisiunea militară.

IV. C.P. (MIL) ședința 14-a/

Articolul 12

România nu a făcut nici o observațiune.

Articolul a fost adoptat de Comisiunea Militară fără nici o discuțiune în ziua de 11 septembrie cu titlu provizoriu, iar apoi în mod definitiv.

Articolul 13

România nu a făcut nici o observație.

Comisiunea Militară, în ședința din 11 septembrie, a adoptat acest articol fără discuție.

Articolul 14

Delegațiunea română ceruse ca singurul nostru submarin să fie lăsat ca vas-școală.

IV. scris. nr. 8 din 20 august 1946/

Amendamentul belgian

Propune adăugirea următorului paragraf:

„România nu va putea să întreprindă, în scopuri militare, cercetări în legătură cu aplicațiunile sau dezvoltările energiei nucleare“.

IV. doc. L.C.2 în doc. C.P. (GEN) doc. 1/

Propunerea britanică

Tinde la excluderea torpilei normale.

Comisiunea a admis ambele propuneri (belgiană și britanică), astfel că articolul urma a avea următoarea redactare luată după partea corespunzătoare a art. 44 din Tratatul cu Italia:

„România nu va trebui să posedă, să construiască sau să experimenteze nici o armă atomică, nici un proiectil automotor sau dirijat, nici un dispozitiv pentru lansarea unor astfel de proiectile (altul ca torpile sau dispozitive de lansare de torpile aferente vaselor autorizate prin acest tratat), nici o mină sau torpilă funcționând cu mecanism de influență, nici o torpilă umană, nici un submarin sau alt bastiment submersibil, nici vreun tip specializat de bastiment de asalt“.

Adaptarea definitivă a art. 14 a fost amânată până după discuția art. 12 din proiectul de tratat cu Bulgaria, care avea același text cu articolul 14 din Tratatul cu România.

IV. doc. C.P. (MIL) ședința 14-a/

La discuția art. 12 din proiectul de Tratat cu Bulgaria, Delegațiunea greacă a propus un amendament prin care, după cuvintele „alte bastimente submersibile“, se adăugau cuvintele „vedete lanstorpile“.

Amendamentul grecesc, în forma propusă de Delegația britanică, a fost adoptat cu 13 voturi contra 6 și 2 abțineri. Deși propunerea greacă a întrunit 2/3 din voturi, Comisiunea a cerut raportorului să menționeze în raportul lui punctul de vedere al majorității și acela al minorității.

În aceeași ședință din 28 septembrie, Comisiunea Militară a adoptat în unanimitate o rezoluție prezentată de Delegațiunea Statelor Unite și potrivit căreia Comisiunea exprima părerea ca articolele relative la prohibițiuni din tratatele Statelor balcanice și Finlandei (art. 12 din Tratatul cu Bulgaria, art. 14 din Tratatul cu România, art. 13 din Tratatul cu Ungaria și art. 16 din Tratatul cu Finlanda) să fie redactate în aceeași termeni ca cei adoptați pentru art. 12 din Tratatul cu Bulgaria.

Cum asupra sensului acestei rezoluții s-au ivit controverse și anume asupra chestiunii dacă hotărârea de a da o redactare identică articolelor relative la prohibițiuni din cele patru tratate se referă numai la redactarea art. 12 din Tratatul cu Bulgaria, astfel cum a fost admisă în unanimitate

(redactare care este identică cu textul arătat mai sus al art. 14 din Tratatul cu România), sau înglobează și amendamentul grecesc relativ la vedetele lans-torpilor, reprezentanții Bielo-Rusiei, Cehoslovaciei, Poloniei, Ucrainei, Iugoslaviei și U.R.S.S. au declarat și au cerut să se consemneze următoarea mențiune: după părerea acestor State, Comisiunea nu a luat o hotărâre unanimă privitoare la includerea în Tratatul de Pace cu Ungaria, Bulgaria, România și Finlanda a unor dispozițiuni relative la vedetele lans-torpilor, iar deciziunea luată cu unanimitate la 28 septembrie relativ la identitatea de text a art. 12 din Tratatul cu Bulgaria și a articolelor corespunzătoare din tratatele cu celelalte State balcanice și cu Finlanda vizează numai hotărârea luată deja de Comisiunea militară (v. redactarea citată mai sus), iar nu o hotărâre ce rămâne de luat.

Rezultă deci că cele șase state sus menționate nu consideră a fi aprobat ca pasajul relativ, interzicerea vedetelor lans-torpilor să fie inserat și în Tratatul cu România.

Este de prevăzut că, Conferința plenară va avea să clarifice printr-un nou vot chestiunea redactării definitive a articolului 14 din tratatul nostru.

Mai este de remarcat că art. 12 din Tratatul cu Bulgaria în redactarea reținută provizoriu de Comisiune în ședința din 27 septembrie comporta și interzicerea tunurilor cu tragere superioară aceleia de 30 km. Această mențiune nu mai figurează în textul definitiv al acestui articol și nici în acela al art. 14 din Tratatul cu România, astfel cum a fost inserat în raportul final al Comisiunii.

Articolul 15

Prin observațiunile sale din 20 august 1946, Delegațiunea română a cerut:

- a) dreptul de a păstra în starea în care se găsesc:
 - un arsenal pentru repararea materialului de război;
 - câte o secțiune a fiecăruia din uzinele de armament;
 - o pulberărie și o pirotehnie;
 - un șantier naval;

Ulterior, prin scrisoarea nr. 92 din 10 septembrie 1946, delegațiunea a cerut să se adauge următorul text la finele articolului: „Ea va putea totuși să păstreze sau să înființeze instalațiunile cerute de repararea sau fabricarea de material de război necesare dotării forțelor sale armate neautorizate. Prin material necesar, în sensul acestui articol, se va înțelege, în afara materialului corespunzător efectivelor autorizate, o rezervă de 25%”.

Delegațiunea a cerut totodată să fie ascultată spre a susține verbal observațiunile sale.

/v. doc. C.P. (MIL) doc. 5/

La 12 septembrie 1946, domnul general-adjutant Dămăceanu a susținut verbal în fața Comisiunii Militare observațiunile Delegațiunii române.

Comisiunea a adoptat o nouă redactare a articolului 15 care corespunde cererii noastre de a putea dispune de stabilimentele militare necesare dotării efectivelor admise prin tratat. Această redactare repara de altfel deosebirile de text ce s-au remarcat cu acest prilej, între versiunea engleză și rusă de o parte, și cea franceză de altă parte.

Textul francez al articolului 15, astfel modificat, are următorul cuprins:
„România nu va trebui să păstreze, să fabrice sau să achiziționeze prin alte mijloace material de război în excedent peste ceea ce este necesar menținerii forțelor armate autorizate prin art. 11 al prezentului tratat. Ea nu va păstra instalațiuni în excedent față de cele necesare la armarea forțelor armate autorizate prin articolul 11 al prezentului tratat“.

Față de această nouă redactare și de o declarație făcută de delegații celor patru principale Puteri Aliate, la textul corespunzător al Tratatului cu Italia, reprezentantul Cehoslovaciei, generalul Pika, a retras amendamentul propus de el la acest articol. Iată textul declarației amintite:

„Nu este necesar să se insereze în Tratatul de Pace nici o dispozițiune autorizând Italia să conserve o cantitate definitivă de material de război de rezervă. Atunci când cele patru Puteri au redactat proiectele de Tratat de Pace, chestiunea materialului de război de rezervă nu s-a pus. Știm în armată că nevoile de material de război cuprind întotdeauna materialul de rezervă.

Art. 46 din Tratatul cu Italia vizează materialul de război necesar forțelor armate autorizate prin acest tratat. Acest material cuprinde automatic materialul de rezervă.

În ce privește propunerea tinzând la autorizarea unei rezerve de 25%, socotim că este imposibil a fixa o cifră globală pentru materialul de război de rezervă.

Va putea exista pentru unele articole un procent de rezervă foarte slab, și pentru altele un procent de rezervă foarte ridicat. De ex. rezerva de șenile de tancuri va atinge 100%.

După procedura luată în considerație de cele patru Puteri, Italia ar trebui să întocmească o listă de material de război necesar forțelor armate autorizate prin tratat. Această listă ar conține materialul de rezervă. Ea ar fi supusă ambasadorilor U.R.S.S., Regatului Unit, Statelor Unite și Franței la Roma, lucrând de comun acord, astfel cum prevede art. 75 din proiectul de Tratat de Pace cu Italia“.

Este neîndoielnic că interpretarea dată de cele patru Puteri autoare ale Tratatului cu privire la art. 46 al Tratatului cu Italia este aplicabilă și art. 15 din Tratatul cu România.

Cererea generalului Pika de a se anexa această declarație procesului-verbal al ședinței în care s-a adoptat art. 15 din Tratatul cu România, după ce generalul Pika și-a retras amendamentul, nu a provocat nici o obiecțiune și a fost satisfăcută.

/v. Procesul-verbal al ședinței 28-a
din 28 septembrie 1946/

Articolul 16

Prin observațiunile sale din 20 august 1946, Delegațiunea română a cerut:

a) să-i fie lăsat materialul de război capturat în timpul războiului de armata română după 23 august 1944 și a cărui păstrare a fost autorizată de Comisiunea Aliată de Control cu titlu de pradă de război;

b) ca materialul de război excedentar, de proveniență aliată sau germană, plătit de Statul român, să fie pus la dispoziția Aliaților, iar valoarea lui să fie înscrisă în creditul României;

c) ca materialul de război excedentar, de proveniență aliată sau germană, care nu a fost plătit de Statul român, ca și materialul fabricat în România, să fie demontat și transformat în materii prime, la dispoziția economiei generale a țării.

La 10 septembrie 1946, prin scrisoarea nr. 92, delegațiunea a reluat observațiunile de mai sus, sub formă de modificări de adus textului proiectului de tratat.

/v. doc. C.P. (MIL) doc. 5/

La 12 septembrie 1946, domnul general-adjutant Dămăceanu a susținut verbal în fața Comisiunii Militare observațiunile delegațiunii noastre.

Cererile României, nefiind susținute de nici o delegație, nu au fost puse la vot. Statele prietene au dat delegațiunii noastre în convorbirile avute, în marginea Conferinței, explicații asupra motivelor care le-au determinat să nu sprijine în ședință cererile noastre. Între altele, era la bază interesul de a nu crea precedente pentru celelalte tratate.

Amendamentul polonez

Delegațiunea polonă a propus să se suprimă din textul art. 16 cuvintele:

„Materialul de război excedentar de proveniență aliată va fi pus la dispoziția Puterii aliate interesate...”

Acest text urma să fie înlocuit prin următorul:

„Materialul de război provenind de la Națiunile Unite va fi pus la dispoziția Națiunii Unite interesate...”

/V. doc. 1.0.6. în doc. C.P. (GEN) doc. 1/

În ședința din 12 septembrie 1946, Delegațiunea polonă a retras amendamentul ei.

De partea lor, cele trei principale Puteri aliate care au pregătit Proiectul Tratatului au făcut o declarație în sensul că:

„Materialele de război în excedent predate de România vor fi puse în întregime la dispoziția U.R.S.S., Statelor Unite și Regatului Unit; însă, în repartizarea pe care aceste trei Mari Puteri o vor face printr-o hotărâre comună, ele vor lua în considerație orice cerere făcută de celelalte puteri aliate și asociate și îndeosebi de puterile cărora le aparținuse materialul luat de România”.

Amendamentul austrian

El produce dispozițiunile propuse pentru tratatul cu Italia, relative la materialul excedentar naval.

/V. doc. 1.8.8. în doc. C.P. (GEN) doc. 1/

Acest amendament nu a fost luat în discuție.

Cu ocazia dezbaterilor asupra clauzelor militare din Tratatul cu România, delegatul cehoslovac, generalul Pika, anunțase că va propune ușurări la art. 15 și 16, aducând omagii efortului militar al României alături de Aliați și subliniind că România a contribuit cu 26 divizii pe când Italia nu a avut decât 6. A mulțumit României pentru ajutorul dat Cehoslovaciei în momentul ocupării acesteia de către Germania.

Primul lord al amiralității, dl Alexander, vorbind în numele Angliei, a calificat intervenția generalului Pika drept inoportună. A afirmat că pentru Anglia, România este un stat ex-inamic care nu a încetat războiul decât la 24 august 1944 printr-o lovitură de stat, în care M.S. Regele Mihai a avut rolul principal. S-a ridicat apoi contra comparației făcute de delegatul cehoslovac între România și Italia.

Articolul 17 și 18

România nu a prezentat observațiuni la articolele 17 și 18. Ele au fost adoptate fără discuție.

Articolul 19

Delegațiunea României nu a prezentat observațiuni.

Delegațiunea Neo-Zeelandei a făcut o declarație prin care își exprima dorința ca nivelul armamentelor statelor ex-inamice să fie determinat de Consiliul de Securitate al O.N.U.-ului.

V. doc. C.P. (MIL) doc. 1/

Această declarație neavând caracterul unui amendament a fost numai comunicată membrilor Comisiunii.

În ședința sa din 12 septembrie, Comisiunea Militară a adoptat textul acestui articol.

Articolul 20

În observațiunile sale din 20 august 1946, Delegațiunea română și-a exprimat convingerea că prizonierii români sunt bine tratați și a arătat că ar fi necesar să se fixeze un termen cât mai apropiat pentru repatrierea lor.

Nu s-a propus nici un amendament formal în acest sens din motive de oportunitate și față de obiecțiunile ridicate în aceeași Comisiune cu privire la un amendament similar brazilian cu Italia. Delegațiunea noastră nu a stăruit asupra cererii nici în expunerea orală în fața Comisiunii.

Articolul a fost adoptat fără discuție.

Rezerva Statelor Unite privitoare la mormintele de război a fost retrasă în cursul lucrărilor Comisiunii, Delegația americană renunțând la inserarea unei clauze speciale.

Anexele 2 și 3

Definiția instrucției militare și a materialului de război

Ambele aceste anexe au fost adoptate, fără schimbare, în unanimitate, în ședința din 12 septembrie 1946.

În ședința 28-a din 28 septembrie 1946, Comisiunea Militară a adoptat în ansamblul lor clauzele militare ale proiectului de Tratat cu România, care fuseseră aprobate înainte cu titlu provizoriu, precum și art. 14 și art. 15 în noua lor redactare.

La 5 octombrie, Comisiunea Militară a aprobat raportul final privitor la aceste clauze.

Expunere
despre cererile României la tratatul cu Ungaria și
despre cererile Ungariei față de România

I

Cererile României privind tratatul cu Ungaria

Cererile României, formulate în Memoriile IV și V remise încă din aprilie Conferinței Miniștrilor de Externe, au fost prezentate din nou și susținute verbal și în scris în fața Comisiunii Politice și Teritoriale pentru România cu ocazia discuției art. 7 din Tratatul cu România.

Aceste cereri, având ca obiect inserarea unor clauze speciale în Tratatul de Pace cu Ungaria, au fost trimise de Comisiunea Politică pentru România, după natura lor, Comisiunii Politice și Teritoriale pentru Ungaria și Comisiunii Economice pentru Balcani și Finlanda. Lămuriri amănunțite despre discutarea acestei chestiuni în Comisiunea Politică și Teritorială pentru România se găsesc în expunerea secretariatului Delegațiunii române asupra lucrărilor acelei Comisiuni (art. 7) – (pag. 15-17).

Dintre cererile noastre, Comisiunea Politică și Teritorială pentru Ungaria a fost sesizată numai de aceea privitoare la recunoașterea de către Ungaria a Triplex-Confinium-ului, astfel cum a fost modificat prin Convenția româno-iugoslavă din 1923. Pusă la ordinea de zi a ședinței din 8 septembrie, cererea noastră nu a fost susținută de nici o delegațiune și, în consecință, a căzut.

În observațiunile ei scrise privitoare la cererile române, Delegațiunea ungară a arătat că „nu este interesată în această chestiune“.

În privința cererilor cu caracter economic, Delegațiunea română a transmis la 15 septembrie, cu nota nr. 103, președintelui Comisiunii Economice un document în care aceste cereri erau formulate din nou ca amendamente grupate pe articole.

Iată clasificarea acestor cereri:

La articolul 21 din Tratatul cu Ungaria, se cerea acordarea de reparațiuni, pentru daunele de război cauzate României de către Ungaria. Valoarea acestor reparațiuni, evaluate la început la 175 milioane dolari, a fost redusă la 35 milioane dolari, plătibili – după cererea noastră – în 10 ani prin prestațiuni de materiale.

În expunerea de motive, Delegațiunea română adăuga că renunță la despăgubirile cerute inițial Ungariei pentru daunele cauzate patrimoniului public și privat și persoanelor în timpul ocupației Transilvaniei de Nord, cu condiția ca Ungaria, de partea ei, să renunțe la pretențiile ei pentru investițiunile făcute de Statul ungar în timpul acestei ocupațiuni. Pentru cazul în care Ungaria nu ar fi acceptat această renunțare, Delegațiunea română rezerva toate drepturile României.

La articolul 22 din Tratatul cu Ungaria, Delegațiunea română formula atât cererile de restituțiuni de arhive și obiecte de interes istoric pe care Ungaria era obligată să le predea în baza tratatului de la Trianon, cât și

cererile de restituțiuni de orice fel decurgând din ocuparea Transilvaniei de Nord de la 1940 la 1944.

Tot la articolul 22 era prezentat un amendament tinzând la predarea de către Ungaria a imobilului Cancelariei Aulice Transilvane din Viena.

La articolul 23, se formula cererea inserării unui alineat special obligând Ungaria la punerea în vigoare a Convențiunii din 1937 privitoare la Fundațiunea Gojdu.

La articolul 28, se cerea înscrierea unui paragraf adițional prin care Ungaria renunța la orice reclamațiuni întemeiate pe investițiunile și lucrările făcute în timpul ocupării Transilvaniei de Nord.

În fine, la articolul 29, se propunea adăugarea unui nou alineat prevăzând obligația pentru Ungaria de a acorda facilități de tranzit pe Căile ei Ferate și de a nu aplica pentru acest tranzit tarife mai ridicate decât tarifele ei interne.

Cu privire la aceste propuneri, Delegațiunea ungară a prezentat ample observațiuni în care contesta dreptul și calitatea României, ca stat ex-ina-mic, de a beneficia de clauze speciale înscrise în tratatul dintre Puterile Aliate și Ungaria. De asemenea, Delegațiunea ungară opunea obiecțiuni de fond cererilor noastre.

Astfel, în ce privește reparațiunile și restituțiunile, ea declina răspunderea Guvernului ungar pe baza faptului că, de la 19 martie 1944, Ungaria a fost ocupată de Germania și nu mai dispunea de exercițiul deplin al suveranității ei.

În privința restituțiunilor întemeiate pe dispozițiunile tratatului de la Trianon, Ungaria invoca faptul că ele au devenit caduce. Cu privire la imobilul din Viena al Cancelariei Aulice Transilvane, se arăta că cererile noastre ar trebui valrificate prin recurs la o instanță judiciară internațională.

Cât despre reclamațiunile noastre de despăgubiri decurgând din ocuparea Transilvaniei de Nord, observațiunile ungare le-au respins, menținând totodată pretențiile maghiare decurgând din investițiunile făcute în timpul ocupării aceluia teritoriu. Delegațiunea maghiară susținea pe de altă parte că stăpânirea ei de 4 ani asupra Transilvaniei de Nord nu a fost lipsită de bază legală, că administrarea provinciei a fost deficitară pentru Statul ungar și, în fine, că populația română nu ar fi fost obiectul nici unei măsuri discriminatorii și nu ar fi suferit vreun prejudiciu.

Numai asupra cererilor noastre de restituțiuni derivând din ocuparea Transilvaniei de Nord, și îndeosebi asupra cererilor privind restituirea arhivelor, Delegațiunea maghiară declara că Guvernul ungar este dispus să intre în tratative cu Guvernul român pe baze de reciprocitate. Tot astfel, ea arăta că punerea în vigoare a Convenției privitoare la „Fundațiunea Gojdu“ poate fi obținută pe cale diplomatică normală.

Paralel cu aceste observațiuni, Delegațiunea ungară, într-o notă deosebită adresată Comisiunii Economice (doc. 62 din 28 septembrie 1946), combătea cererea noastră relativă la tranzitul feroviar prin Ungaria, susținând că tarifele maghiare nu ar fi discriminatorii și că tarifele române ar fi chiar mai ridicate. Ea se declara totuși dispusă să intre în tratative

directe, sub auspiciile Conferinței, cu Statele vecine, pentru acordarea unor facilități reciproce de tranzit.

Delegațiunea ungară nu s-a limitat aici. După votarea articolului 6 și 7 de către Comisiunea Politică și Teritorială pentru Ungaria, ea a prezentat la 25 septembrie 1946 acelei Comisiuni o întâmpinare, rămasă firește fără rezultat, în care amintea din nou plângerile ei la adresa României, îndeosebi pe chestiunea cetățeniei.

Pe de altă parte, într-un Memoriu datat tot din 25 septembrie 1946, Delegațiunea ungară formula din nou ample plângeri în legătură cu administrarea bunurilor maghiare de către C.A.S.B.I. și cerea adăugarea unui alineat la art. 26 din tratatul cu Ungaria, alineat prevăzând pentru România obligația de a restitui bunurile supușilor maghiari sechestrați, în starea în care se găseau la 20 ianuarie 1945 (data armistițiului Ungariei).

În motivarea aceste cereri, Delegațiunea ungară reclama despăgubiri pentru lipsa de folosință a bunurilor maghiare sechestrați, afirmând că acest sechestrul ar fi lipsit de bază legală.

Delegațiunea română nu a lăsat fără răspuns această cerere ungară și, printr-un Memoriu adresat Comisiunii Economice la 29 septembrie 1946, a arătat în detaliu că, prin sechestrarea bunurilor maghiare, România nu a făcut decât să aplice dispozițiunile art. 8 din Convenția de Armistițiu și că ridicarea sechestrului atârnă de hotărârea Comisiunii Aliate de Control.

În vederea examinării cererilor ei și a cererilor, expuse mai jos în partea II-a, formulate de Ungaria față de România, delegațiunea noastră a întreprins o serie de demersuri pe lângă delegațiunile statelor prietene, și îndeosebi pe lângă Delegațiunea sovietică, cea franceză, cea cehoslovacă și cea iugoslavă. Aceste demersuri au învederat că șansele de a vedea luate în considerație cererile noastre erau foarte reduse. Delegațiunile statelor prietene arătau oarecare interes numai pentru cererile de restituiri, iar, în ce privește Franța, pentru cererea noastră privitoare la tranzit.

Cu ocazia examinării tratatului cu Ungaria în Comisiunea Politică și Teritorială pentru Ungaria, Delegațiunea iugoslavă a propus inserarea unui articol suplimentar (9B) prevăzând obligația Ungariei de a preda Iugoslaviei și Cehoslovaciei arhivele istorice privind teritoriile cedate în 1919.

Cum cererile României tinzând la predarea arhivelor istorice ale Transilvaniei și prezentate sub formă de amendament la art. 22 al tratatului cu Ungaria – articol intrând în competența Comisiunii Economice – erau în strânsă legătură cu noua propunere iugoslavă, Delegațiunea română a intervenit în scris pe lângă președintele Comisiunii Politice și Teritoriale pentru Ungaria pentru ca cererea noastră în chestiune să fie luată în discuție odată cu propunerea iugoslavă. Această cerere a rămas fără efect și nici nu a fost comunicată membrilor Comisiunii. Propunerea iugoslavă, supusă unei subcomisiuni de trei, a suferit unele modificări și a fost apoi adoptată ca o recomandatie către Conferința Plenară.

Încercarea noastră de a reactualiza chestiunea predării de către Ungaria a arhivelor istorice ale Transilvaniei a dat deci greș și nu pare a avea șanse de a putea fi redeschisă în viitor.

Celelalte cereri ale noastre pendinte în fața Comisiunii Economice pentru Balcani și Finlanda au căzut rând pe rând în ședința din 4 octombrie 1946, dat fiind că nici una din ele nu a fost însușită de vreo delegațiune, cu toate că Delegațiunea română făcuse și în ultimul moment demersuri în sprijinul cererilor ei și în vederea înscrierii lor în ordinea de zi.

II

Propunerile maghiare privind România Articolul 32 bis și 32 ter.

În observațiunile ei generale, Delegațiunea maghiară a propus inserarea în Tratatul de Pace cu Ungaria a următoarelor două articole noi:

Articolul 32 bis

Prevede obligațiunea începerii unor negocieri directe între Ungaria și statele vecine în vederea rezolvării chestiunilor financiare și economice decurgând din anularea arbitrajului de la Viena. Pentru cazul că aceste tratative nu ar duce la un rezultat Ungaria cere supunerea controverselor Comisiunii de Conciliațiune prevăzută la art. 31.

(În expunerea de motive, Delegațiunea ungară arată că pretențiunile ei se referă la capitalurile în timpul ocupației în Transilvania de Nord, la salarii și pensii, la cota parte din datoria publică, la situația băncilor și societăților de asigurare etc.).

Articolul 32 ter

Comportă pentru statele din Bazinul Dunării obligația de a încheia aranjamente în vederea soluționării unor anumite chestiuni economice, printre care Delegațiunea maghiară enumeră:

- a) chestiunile hidrotehnice;
- b) facilitățile de tranzit;
- c) drepturi de peaj în zona de frontieră etc.

IV. doc. C.P. (GEN) doc. 5/

Observațiunile Delegațiunii române

Prin nota sa nr. 101 din 14 septembrie 1946, delegațiunea a prezentat observațiunile sale tinzând la respingerea propunerilor formulate de Delegațiunea ungară, și a cerut să fie audiată oral cu prilejul aducerii acestora în discuție.

În observațiunile ei, Delegațiunea română arăta că, după semnarea păcii, România va fi gata să intre în conversații cu Ungaria asupra tuturor chestiunilor privind consolidarea relațiilor între cele două țări. Ea contesta însă necesitatea inserării unei clauze speciale în tratat în acest scop. Analizând apoi, rând pe rând, chestiunile care, după expunerea de motive a cererii ungare, urmau să facă obiectul tratativilor prevăzute în textul propus ca articolul 32 bis, Delegațiunea română arăta:

1/ că înțelege să compenseze cererile ungare întemeiate pe investițiile făcute în Transilvania de Nord cu reparațiile ce se cuvin României pentru ocuparea aceluia teritoriu;

2/ că cererea privind cota-parte din datoria publică este fără obiect deoarece Ungaria nu a preluat o asemenea cotă-parte în urma Dictatului de la Viena;

3/ că problema funcționarilor și pensionarilor nu trebuie să facă obiectul vreunei negocieri, deoarece funcționarii și pensionarii au fost plătiți în timpul ocupației din fondurile realizate de Statul ungar în Transilvania de Nord și deoarece Statul ungar a beneficiat de serviciile acestor funcționari;

4/ că „problema activității băncilor și societăților de asigurare” nu trebuie nici ea supusă vreunor negocieri, dat fiind că activitatea întreprinderilor ungare din Transilvania de Nord nu a făcut obiectul vreunor măsuri restrictive.

În ce privește articolul 32 ter, Delegațiunea română susținea că cererea ungară este lipsită de obiect, cel puțin în măsura în care se referă la România, dat fiind că, chestiunile ce ar urma să fie rezolvate pe cale de negocieri în baza acestui articol au fost sau tranșate în perioada dintre cele două războaie, sau nu există. Prima din aceste obiecțiuni se referea în mod special la chestiunile hidrotehnice și la chestiunea traficului local de frontieră.

Delegațiunea română adăuga că Gvernul român este gata să examineze și să discute pe cale diplomatică normală orice problemă nouă decurgând din traseul frontierei, fără însă ca aceasta să justifice înscrierea unui articol special în tratat și îndeosebi stabilirea unor negocieri sub auspiciile și cu drept de recurs la cele patru Puteri Aliate.

În contactul cu delegațiunile prietene, delegațiunea noastră a putut constata hotărârea acestora de a nu sprijini cererile ungare relative la inserarea acestor două articole.

Aceste cereri au avut de altfel în ședința din 5 octombrie 1946 a Comisiunii Economice aceiași soartă ca și cererile noastre privind tratatul cu Ungaria. Nefiind însușite de nici o delegațiune, ele au căzut.

SECRETARIATUL DELEGAȚIUNII ROMÂNE
LA CONFERINȚA DE LA PARIS

9 octombrie 1946

Expunere
asupra propunerilor înserate în proiectul de Tratat
cu privire la situația evreilor din România

În afară de articolul 3 A propus de Delegațiunea britanică în interesul asigurării egalității de tratament a evreilor cetățeni români – articol care de altfel este aplicabil tuturor naționalităților din România și care a fost aprobat de Comisiunea Politică și Teritorială cu 7 voturi contra 5 – chestiunea bunurilor, intereselor și drepturilor evreilor din România a făcut obiectul a două propuneri speciale, una britanică, și alta americană, în sânul Comisiunii Economice pentru Balcani și Finlanda.

În privința articolului 3A, ne referim la amănunțele cuprinse în expunerea făcută de Secretariatul delegațiunii noastre asupra lucrărilor Comisiunii Politice și Teritoriale pentru tratatul cu România (pag. 12 și 13). Acest articol, neîntrunind majoritatea de două treimi în Comisiune, urmează să fie reluat în discuțiune și supus votului Conferinței plene.

Propunerea britanică și cea americană prezentată: prima la 8 septembrie, și a doua la 24 septembrie, aveau de obiect inserarea unui articol nou, 24 bis.

Propunerea britanică

Textul articolului propus de Delegațiunea britanică avea, în forma lui definitivă, următorul cuprins:

„România se obligă, în toate cazurile în care bunurile, drepturile sau interesele legale ale persoanelor aflate sub jurisdicție română au făcut, de la 1 septembrie 1939, obiectul unor măsuri de sechestrul sau de administrație forțată pe temeiul originii rasiale sau religiei acelor persoane, să restituire zisele bunuri și să restabilească zisele drepturi și interese legale precum și drepturile legate de ele, sau, dacă această restituire sau restabilire sunt imposibile, să procedeze în această privință la o compensație deplină și întregă“.

IV. doc. C.P. (B et F)P/Ec. doc. 26/

Printr-o notă adresată la 21 septembrie președintelui Comisiunii Economice, Delegațiunea română a cerut să fie ascultată cu prilejul discuției și și-a rezervat dreptul de a prezenta observațiunile sale scrise. Această cerere a fost confirmată printr-o altă notă din 23 septembrie, în care s-a cerut totodată amânarea discuției în vederea observațiilor.

Aceste observațiuni ale Delegațiunii române au fost remise în aceiași zi în limbile franceză și engleză. Se arăta în ele că:

Propunerea britanică nu corespunde unei necesități reale, deoarece dispozițiunile legislative în vigoare în România asigură deja pe deplin restituirea bunurilor și restabilirea drepturilor și intereselor evreilor cetățeni români;

Propunerea britanică este de natură să asimileze pe evreii cetățeni români cu supușii Națiunilor Unite, fapt care constituie o discriminare între cetățenii aceluiași stat;

Propunerea britanică este inoportună din punct de vedere politic și de natură a crea curente de opinie defavorabile populației evreiești, astfel cum a fost cazul cu dispozițiile privitoare la evrei, înscrise în tratatul de la Berlin din 1878.

Delegațiunea română mai arăta în observațiunile ei că masele evreiești din România, ele înșile, dacă ar fi consultate s-ar declara contra inserării textului propus.

Observațiunile scrise erau însoțite de ambele extrase din legile puse în vigoare după 23 august pentru restabilirea drepturilor și intereselor evreiești.

Propunerea americană

Propunerea prezentată de Delegațiunea Statelor Unite cuprindea trei aliniate. Primele două reprezentau o variantă a propunerii britanice, al treilea cuprindea o dispoziție privitoare la bunurile vacante ale victimelor persecuțiilor rasiale.

Textul integral al propunerii americane era următorul:

1. „România se angajează ca în toate cazurile în care bunurile, drepturile sau interesele legale în România ale persoanelor, organizațiilor sau comu-

nităților au făcut, pentru un motiv rasial sau religios sau pentru orice alt motiv de inspirație fascistă, obiectul persecuțiilor sau măsurilor discriminatorii (altele decât cele ce beneficiau de dispozițiile art. 24), sau au făcut obiectul, de la 1 septembrie 1939, al unor măsuri de sechestru sau de control sau de transfer operat prin forță sau constrângere, aceste bunuri să fie restituite, aceste drepturi și interese legale să fie restabilite și aceste transferuri operate prin forță să fie anulate.

În cazul în care restituirea bunurilor sau restabilirea drepturilor și intereselor este imposibilă, o indemnizație va fi vărsată în lei și va fi calculată pe o bază ce nu va fi mai puțin favorabilă decât aceea care este adoptată în general pentru plata indemnizațiilor către supușii români pentru pierderi suferite în România din cauza războiului“.

2. „Toate bunurile, drepturile și interesele vizate în prezentul articol vor fi restituite libere de orice ipotecă și sarcini de orice fel cu care ele ar fi fost grevate de la data măsurilor de sechestru și de control sau a transferului, fără ca restituirea să dea loc la plata vreunei sume“.

3. „Guvernul român se obligă să transfere într-un termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentului tratat Organizației Internaționale a Refugiaților (sau oricărei alte organizații desemnate de Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite), spre a fi întrebuințate în România, pentru opere de asistență și de redresare, toate bunurile, drepturile și interesele în România aparținând unor persoane, organizații și comunități care, individual sau colectiv, au făcut obiectul, pentru un motiv rasial sau religios, sau pentru orice alt motiv de inspirație fascistă, unor persecuțiuni sau măsuri de discriminare, inclusiv bunurile, drepturile și interesele a căror restituire sau restabilire sunt prevăzute prin prezentul articol și care, în timpul unei perioade de 6 luni începând de la data intrării în vigoare a prezentului tratat, au rămas fără proprietar sau moștenitor și nu au făcut obiectul unei revendicări“.

Propunerea americană a fost depusă și luată în discuție odată cu propunerea britanică în ședința din 25 septembrie 1946 a Comisiunii Economice, fără a fi fost comunicată în prealabil Delegațiunii române pentru a o pune în măsură de a-și prezenta observațiunile.

Propunerea britanică și cea americană au fost combătute de mai multe delegațiuni, și în primul rând de cele din grupul slav care au insistat asupra garanțiilor suficiente cuprinse în legislația română în vigoare.

Cu ocazia votului, propunerea britanică a întrunit 7 voturi pentru, și 6 voturi contra și o abținere.

Propunerea Statelor Unite a fost votată pe paragrafe. Primele două au fost respinse cu 7 voturi pentru, contra 1 și 6 abțineri. Paragraful 3 a fost adoptat cu 7 voturi contra, 5 pentru și 2 abțineri.

În urma acestui vot, articolul 24 bis urma să fie supus Conferinței Plenare într-o redacțiune compusă din propunerea britanică ca prim paragraf, și alineatul 3 din propunerea americană ca al doilea paragraf.

Nefiind însă aprobat cu două treimi, articolul în această formă nu avea caracter de recomandare și urma să fie reexaminat de Conferința Plenară pe baza raportului menționând deopotrivă părerea majorității și cea a minorității.

Întemeiată pe acest fapt și pe acela că nu avusese posibilitatea de a-și prezenta în timp util observațiile, Delegațiunea română a adresat în

aceeași zi președintelui Comisiunii Economice o întâmpinare (scrisoarea nr. 112 din 25 septembrie 1946), prin care își rezerva dreptul de a prezenta observațiuni scrise cu rugămintea ca ele să fie menționate și anexate raportului Comisiunii către Conferința Plenară.

În ședința din seara aceleiași zile, președintele a adus la cunoștința Comisiunii această notă a Delegațiunii române și a propus ca această delegație să fie invitată a-și expune observațiile în scris, rămânând ca, ulterior, Comisiunea să decidă asupra urmării de dat.

Hotărârea Comisiunii a fost notificată în scris delegațiunii noastre.

Observațiunile Delegațiunii române au fost transmise cu scrisoarea nr. 115 din 28 septembrie 1946. În aceste observațiuni, Delegațiunea română arăta că propunerea americană reprezintă o atingere a drepturilor suverane ale Statului român și este de natură a instaura o imixtiune durabilă a unor organe străine în chestiuni de ordin intern; că această propunere aduce o atingere unilaterală și o modificare arbitrară regimului legal al succesiunilor în România și contravine astfel dispozițiilor categorice ale Chartei Națiunilor Unite; că scoate elementul israelit din comunitatea națională, ceea ce este contrar însăși intereselor bine înțelese ale populației evreiești din România.

Delegațiunea română nu omitea să arate în încheierea acestor observațiuni că Guvernul român are intențiunea, în cadrul suveranității sale, să elaboreze de urgență o lege prin care bunurile vacante ale victimelor măsurilor discriminatorii rasiale să fie afectate operei de redresare a populației israelite și că la această operă vor fi chemate să participe și organizațiile israelite calificate din România.

Pentru toate aceste motive, Delegațiunea română cerea respingerea propunerii americane.

În ședința din 2 octombrie 1946 a Comisunii Economice, aceste observațiuni, înscrise în mod special în ordinea de zi în urma demersurilor Delegațiunii române, au format obiectul unei discuțiuni la care au participat reprezentanții Statelor Unite, Angliei, U.R.S.S. și Franței. Comisiunea a lăsat raportorului latitudinea de a menționa observațiunile române în raportul său final.

Raportul întocmit de delegatul sovietic Guerachtchenko cuprinde o foarte scurtă mențiune a acestor observațiuni, arătând că în ele s-a susținut inutilitatea propunerii americane, fără a reproduce și celelalte argumente.

Iată stadiul chestiunii în preziua examinării tratatului cu România de către Conferința Plenară.

Domniei Sale
Domnului Gheorghe Tătărescu
Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri
Ministru al Afacerilor Străine

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, 1946, vol. 74, f. 158-208.

1946 octombrie 12. Comentarii ale Agenției Rador (Paris) cu privire la discutarea condițiilor proiectului Tratatului de Pace al Puterilor Aliate cu România, în problema regimului navigabil al Dunării.

„Jurnalul de dimineață“
12 octombrie 1946

DISCUTAREA TRATATULUI DE PACE CU ROMÂNIA

Paris 10 (Rador). Ședința plenară a Conferinței de Pace s-a deschis joi dimineață, la 10 și 05 sub președinția dlui Molotov.

Conferința a luat în discuție Tratatul de Pace cu România

Cuvântarea senatorului Vandenberg

Senatorul Vandenberg în numele Delegației Statelor Unite s-a pronunțat în favoarea libertății navigației pe Dunăre și a insistat ca această clauză să fie înscrisă în tratat.

Dl Vandenberg a pledat apoi în favoarea art. 30 prin care România este obligată să suprimă pe timp de 18 luni de la semnarea Tratatului de Pace orice regim de discriminare în comerțul cu Puterile Aliate. În schimb, Puterile Aliate ar acorda României un regim similar. Delegația americană socotește că această clauză constituie o aplicare a Chartei Atlanticului indispensabilă pentru reluarea relațiilor comerciale internaționale armonioase.

Cuvântul delegatului iugoslav

Luând cuvântul, dl Kardelj, în numele Jugoslaviei, reamintește atitudinea țării sale față de problema dunăreană și afirmă că „jumătate din sistemul de navigație pe Dunăre se găsește pe teritoriul iugoslav“.

După părerea delegatului iugoslav, art. 34, care a fost adoptat de conferință, ascunde țelurile imperialiste în Balcani ale unor anumite puteri. Regimul Dunării – spune dl Kardelj – nu a fost decât un instrument al politicii imperialiste în detrimentul popoarelor slave. Acest regim care nu a fost decât un mijloc de opresiune și de influență asupra Statelor riverane, trebuie să înceteze“.

Pentru acest motiv, delegatul iugoslav contestă acestei conferințe orice competență de a statua noul regim al Dunării. De asemenea, el respinge cu tărie principiul unei conferințe internaționale a Dunării.

Cuvântarea generalului Pika

Ultimul a luat cuvântul generalul Pika, în numele Delegației cehoslovace, care a rostit următorul discurs:

„Delegația cehoslovacă, prin cuvintele rostite de dl Masaryk cu prilejul invitării Delegației României la conferință, a prezentat membrilor conferinței o mărturie a politicii pașnice și amicale a României în epoca critică de la München și a arbitrajului de la Viena și a subliniat înțelegerea arătată de România și ajutorul pe care ea l-a dat.

Astăzi, înainte de toate și de redactarea definitivă a proiectului de Tratat de Pace cu România, ea se socotește obligată să reamintească delegațiilor conferinței de la Paris contribuția adusă de România la victoria finală a aliaților.

Fără a voi să facă propagandă, Delegația cehoslovacă crede că este o datorie de dreptate față de România să reamintească conferinței fapte de netăgăduit, cu însemnătate istorică. În ziua de 23 august 1944, după negocieri cu Marile Puteri Aliate, M.S. Regele Mihai, exprimând voința poporului român reprezentat prin Blocul politic Național-Democrat, a dispus arestarea mareșalului Antonescu și a guvernului lui și a dat ordin armatei române să înceteze imediat ostilitățile împotriva armatei sovietice, să deschidă frontul forțelor sovietice și să lupte alături de aliați împotriva Germaniei și Ungariei.

Acest ordin a fost executat într-o noapte și toate forțele românești, întreaga națiune, cu tot potențialul României, a trecut alături de aliați.

Această acțiune, ce a fost executată cu entuziasm de către armata și poporul român, a avut drept rezultat o breșă în frontul german pe o adâncime strategică ce s-a manifestat din Moldova până la frontiera româno-bulgară, pe Dunăre și în Transilvania, dincolo de lanțul Carpaților răsăriteni.

Nimeni nu poate tăgădui că acțiunea României a grăbit considerabil înfrângerea Germaniei. România a plătit scump crimele clicii sale progermane și a redobândit încrederea aliaților prin atitudinea sa eroică alături de ei, suferind enormele sacrificii de 110000 morți și răniți pentru cauza aliată și pentru noua libertate. România a făcut mai mult decât ce o obliga Armistițiul, aruncând în luptă împotriva inamicului comun aproape îndoitul forțelor prescrise prin Armistițiu.

Delegația cehoslovacă inspirându-se dintr-un simțământ de dreptate și recunoștință față de contribuția armatei române la eliberarea Cehoslovaciei, n-a votat nici un amendament menit să înăsprească Tratatul de Pace cu România, aceasta deși Cehoslovacia are interese economice importante în România; Delegația Cehoslovaciei înțelegând situația dificilă a acestei țări n-a făcut nimic pentru a agrava situația României și ea este convinsă că negocierile bilaterale vor asigura soluții convenabile pentru cele două țări.

România ne-a dat de pe acum dovezi de voința ei de a fi membră demnă a Națiunilor Unite și de a fi paznic al păcii printre națiunile libere.

Delegația cehoslovacă face apel la membrii acestei conferințe, cerându-le să ia în considerare contribuția României la victoria comună și să ajute această țară în redresarea sa democratică și economică.

În consecință ea roagă pe membrii conferinței să se arate împăciuitori și echitabili față de România ce a pornit cu tot sufletul pe calea păcii și a democrației“.

Cuvântarea generalului Pika a fost vii aplaudată de toate delegațiile prezente la ședința plenară.

După discursul generalului Pika, dezbaterile conferinței au fost suspendate până după amiază.

Paris, 10 (Rador). Dl Ernest Bevin, Ministrul de Externe britanic și șef al Delegației britanice, în cuvântarea pe care a rostit-o în legătură cu proiectul de Tratat de Pace cu România, în ședința de joi după amiază a conferinței de pace, a spus:

„Vreau să văd Dunărea, ca mare arteră comercială, tot așa de liberă ca o mare în care vasele comerciale ale tuturor națiunilor se deplasează libere și pașnice, aducând prosperitate acestor țări ce au atâtea nevoi“.

Ocupându-se de interesele petrolifere aliate, el a spus: „Ne socotim îndreptățiți să cerem în acest tratat ca Guvernul român să permită schimbările cu străinătatea în măsura necesară pentru refacerea și funcționarea industriei petrolifere“.

Mai departe, el a cerut dreptul la tratament egal pentru toate relațiile comerciale cu România.

„Nu am de gând în această ședință plenară să mă ocup de amănunte, dar o menționez pentru a-mi rezerva atitudinea înainte de reglementarea finală de către Consiliul Miniștrilor de Externe.

Aici trebuie să arăt limpede că noi nu ne opunem naționalizării și de fapt am anunțat în Parlament atitudinea noastră față de proprietatea publică.

Suntem gata să primim orice legislație legitimă, bazată pe principiul egalității și nediscriminării.

De pildă, interesele petrolifere aliate sunt actualmente guvernate de legislația impusă României de Hitler și de ce ar trebui aceste interese să mai sufere de pe urma acestui act?

În consecință, ne socotim îndreptățiți să cerem în acest tratat ca Guvernul român să permită procurarea devizelor străine în măsura necesară pentru refacerea și funcționarea industriei petrolifere.

Nu e nici o îndoială că prețurile pe care Guvernul român le plătește producătorilor sunt sub costul de producție.

Rezultatuleste că aceste întreprinderi ale Națiunilor Unite nu dispun nici de suficiente devize străine și nici de moneda română cu care să plătească cheltuielile lor curente în România.

Trebuie să clarificăm poziția noastră față de România și când se va fo realizat acest lucru putem spera în îmbunătățirea relațiilor dintre cele două țări.

Bunele relații dintre țări pot fi ajutate prin libera dezvoltare a contractelor în domeniile politic, economic și cultural.

Am constatat cu nemulțumire că generalisimul Stalin a subscris la acest principiu în recentul interviu pe care l-a acirdat unui corespondent de presă britanic.

Sunt cu totul de acord cu acest principiu și Guvernul britanic dorește să-l vadă aplicat în ce privește relațiile sale cu România.

Cealaltă chestiune pe care doresc să o menționez în legătură cu acest tratat este chestiunea dunăreană.

Pare într-adevăr oarecum straniu ca după toate sacrificiile noastre să fim puși într-o poziție mai rea decât cea pe care o aveam înainte de război“.

Dunărea se înămolește rapid și în curând ar putea să nu mai fie navigabilă în unele puncte. Este de extremă urgență să se instituie un mecanism internațional spre a se opri această deteriorare.

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1939, E9, vol. 189, f. 194-198.

42

1946 octombrie 19, București. Stenograma Consiliului de Miniștri, privind raportul Delegației române la Conferința de Pace de la Paris; poziția României față de clauzele de ordin economic și financiar din proiectul Tratatului de Pace al Națiunilor Unite cu România.

STENOGRAMA

Dl dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Domnilor miniștri, înaintea de a intra în ordinea de zi, vă rog încă odată, cu toată insistența, să respectați termenul de convocare a Consiliilor. Noi avem un program complicat și orice întârziere ne strică acest program.

În afară de aceasta, nu este un aspect simpatic pe care îl oferim venind târziu la Consiliu, noi care trebuie să dăm exemplu de punctualitate.

Regret că trebuie să spun aceste lucruri, dar este chinuitor pentru noi să stăm aici și să așteptăm ceasuri întregi persoanele convocate.

Domnilor miniștri, cu permisiunea dv. vă anunț că v-am convocat pentru a asculta raportul delegației noastre la Conferința de la Paris, raport privind partea a doua a misiunii acestei delegații, referitor la chestiunile din tratatul de ordin economic și financiar.

Îl rog pe domnul vicepreședinte al Consiliului să binevoiască a face raportul pe care îl socotește potrivit d-sa.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Doamne președinte, doamne colege, domnilor colegi, în ședința din 23 septembrie a acestui Consiliu, am arătat într-o lungă expunere, care a fost atitudinea delegației Guvernului român la Conferința de la Paris.

Am arătat cu acest prilej care au fost pozițiile noastre față de problema păcii în onoarea și față de problema păcii din tratatul cu România.

Am arătat tot atunci că poziția noastră a fost fixată de guvernul nostru și că întreaga noastră acțiune s-a mișcat în cadrul dispozițiilor și directivelor permanent fixate de guvernul nostru.

Am mai arătat cu acest prilej care a fost evoluția discuțiilor în Comisiunea teritorială și politică pentru Tratatul de Pace cu România, și fiindcă, discuțiunile la epocă când am făcut expunerea se terminaseră, am arătat care au fost rezultatele ultime dobândite de România după aceste discuțiuni și am arătat tot atunci că, clauzele economice cuprinse în acest proiect erau în plină desfășurare.

În această expunere voi complecta expunerea din 23 septembrie, arătându-vă ce s-a dobândit după discuțiunile și negocierile avute la conferință, în ceea ce privește clauzele din Tratatul de Pace, care a fost desfășurarea

ședinței plenary din 11 octombrie, și care sunt perspectivele pentru România față de rezultatele dobândite.

În ce privește clauzele economice, a fost luat în dezbatere de Comisia specială art. 22, care prevede plata sumei de 300 milioane dolari drept despăgubire acordată Uniunii Sovietice.

La acest articol guvernul nostru n-a propus nici un amendament și n-a făcut nici o revendicare. În schimb au fost propuse amendamente: de către Delegația australiană a fost depus un amendament care a fost retras; un alt amendament depus de către Polonia care a fost retras, și un amendament propus de delegația Sud-Africană, însă l-a transformat în art. 30 din Tratatul de Pace.

Ce este această nouă dispozițiune cuprinsă în proiectul de Tratat de Pace cu România?

Amendamentul Sud-African prevede că toate mărfurile cumpărate de la resortisanții Națiunilor Unite în contul datoriilor României pentru Armistițiu, să fie taxate la un preț care să fie prețul mondial. Este vorba în special de petrol, de lemn. Cu toată opoziția Delegației române, acest amendament a fost acceptat.

Iată textul amendamentului: „Guvernul român se angajează să plătească un preț just, ținând seamă de starea prețurilor mondiale, mărfurile pe care le va livra cu titlul de reparațiuni și pe care le va fi procurat de la resortisanții Națiunilor Unite, astfel cum se definesc prin art. 24.”

Și se adaugă acest articol „orice diferend între Guvernul român și acești resortisanți să fie judecat de comisiunea specială de conciliațiune prevăzută de acest tratat”.

Incontestabil, aceasta este o dispozițiune foarte serioasă prin urmările ei. Nu trebuie însă să agravăm mai mult decât se cuvine efectul acestei dispozițiuni.

În primul rând, modul cum este redactată, într-o formă cu totul elastică, lasă deschisă calea unor negocieri, care depinde și de noi să le facem să nu fie prea răufăcătoare pentru România.

În al doilea rând, nu este exclusă o legiferare specială a Guvernului român, care să oblige pe acești resortisanți, dacă ei încasează prețul mondial pentru mărfurile lor, să fie obligate aceste societăți petrolifere și de produse forestiere să plătească și materia primă și mâna de lucru la prețul mondial, pentru că este un principiu de echitate aici, căci este exclus să-mi impui ca obiectul fabricat să-l plătesc la prețul mondial, în timp ce materia primă, manipularea și mâna de lucru să mi se plătească la prețul redus din România.

Noi vom marca acest punct al Guvernului român. Nu este mai puțin adevărat însă că în raporturile noastre cu ceilalți resortisanți europeni, a fost adoptată această dispozițiune de către comisia specială.

A venit apoi în discuțiune art. 23, care prevede din partea României acceptarea principiilor Națiunilor Unite din ianuarie 1943, care prevede clauza restituirii tuturor materialelor predate de către armata germană și luate de România.

Guvernul nostru a prezentat în ce privește acest articol, următorul deziderat: să se excepteze bunurile achiziționate de bună credință, pentru

că articolul acesta prezintă, în special pentru guvernul nostru și țara noastră, foarte mari dificultăți și urmări foarte grave în ce privește aurul dobândit de la Germani, pe cale de bună credință, precum și chestiunea materialului rulant.

Prin urmare, am cerut să se excepteze bunurile achiziționate de bună credință, și să ni se acorde dreptul de regres față de Germania și să nu ni se ceară restituirea decât pentru bunurile aflate în posesiunea Statului român și să se excepteze materialul rulant, să se primească în starea în care se găsește și proba în ceea ce privește actele de violență prin care s-a ridicat bunul, să fie în sarcina reclamantului, iar nu a Statului român.

În ce privește articolul, a fost discutat pe larg. Nota noastră a fost cercetată, dar n-a fost luată în considerare. Astfel articolul acesta a fost adoptat de Comisiunea Specială pentru clauzele economice.

Una din dificultățile pe care delegația noastră le-a întâmpinat la Paris era dispozițiunea Celor Mari față de unele clauze stereotipice identice, care urmau să fie înserate în toate tratatele de pace și atunci ni se spunea: orice schimbare acordată de dv. antrenează o schimbare de text la toate celelalte tratate.

În unele părți s-a putut sfârâma rigiditatea acestei poziții, în altele însă nu.

La art. 23 nu s-a putut obține nici un câștig de cauză pentru teza românească.

A fost luat în considerare art. 24 cu prevederi foarte serioase pentru economia și finanțele românești și care articol a constituit obiect de largă dezbateră și de puternice eforturi din partea delegației noastre românești. Articolul acesta prevede restabilirea tuturor drepturilor legale ale resortisanților tuturor Națiunilor Unite astfel cum se găseau stabilite la 1 iunie 1941, și despăgubiri în bani pentru pierderile suferite de acești resortisanți.

Ce a cerut Guvernul român? A cerut, în primul rând, să se aplice numai Puterilor Aliate și Asociate și numai din momentul izbucnirii războiului cu fiecare din ele.

În al doilea rând, să se aplice numai până la 23 august 1944 și nu până la încheierea păcii.

În al treilea rând, să fie limitat la măsurile discriminatorii luate de Guvernul român.

În al patrulea rând, să nu se plătească decât o cincime din despăgubiri și nu sută la sută.

În al cincilea rând, să se aplice numai pentru bunurile care sunt în posesiunea Statului român sau resortisanților români.

În al șaselea rând, să se țină seama de credințele acordate deja pentru reparațiuni.

În sfârșit, să se suprime scutirile de taxe.

Aceste cereri au fost prezentate prin șapte memorii și note scrise.

În afară de aceste memorii și note scrise s-a prezentat de Delegația românească dezideratul nostru, puternic susținut și justificat de către colegul nostru domnul Maurer, – căruia țin să-i aduc aici toate mulțumirile și toată recunoștința pentru dârzenia și sârguința cu care a știut să se apere

în delegația economică interesele României, – aceste observațiuni au fost făcute în ziua de 10 septembrie.

De asemeni, delegația noastră a mai prezentat o notă scrisă ca răspuns la un chestionar pus de Comisiunea Economică.

În sfârșit, tot prin domnul Maurer în ședința din 22 septembrie, delegația noastră a răspuns la un alt chestionar oral, pe care Comisiunea Specială Economică găsisse de cuviință să-l impună României.

Au fost, prin urmare, o serie întreagă de dezbateri și negociațiuni cu privire la Tratatul de Pace cu România. Ați văzut pe scurt, în rezumat amendările favorabile României, pe care le-am obținut după o adevărată luptă.

Delegația poloneză a reușit să introducă un amendament pe baza căruia termenul de aplicare a despăgubirilor de război să fie mutat din luna mai 1941 în luna septembrie 1939, adică data începerii războiului germano-polon.

Am obținut prin discuțiuni bilaterale cu delegația poloneză, ca să discutăm în cadrul unor negociațiuni bilaterale compensațiile pe care România le cere Poloniei pe baza atâtor plăți săvârșite în favoarea Guvernului polonez și printr-un schimb de scrisori între Delegația poloneză și domnul ministru plenipotențiar Christu. Guvernul polonez a acceptat ca să discute pe bază compensatorie drepturile României față de drepturile Poloniei în maximum trei luni de la data semnării Tratatului de Pace.

În al doilea rând, am obținut reducerea daunelor de la sută la sută la 75 la sută.

Vă amintiți că Guvernul sovietic a propus și în fața consiliului celor Patru Mari și în fața Conferinței de Pace de la Paris ca să plătim numai 30 % din daunele cerute.

În cursul dezbaterilor, reprezentantul Statelor Unite a venit cu un proiect ca aceste despăgubiri să fie reduse la 25%. A fost o atitudine – cred – de politică compensatorie.

Reprezentanții Guvernului U.R.S.S. s-au asociat la acest proiect ca despăgubirile să fie reduse la 23%. Am întâlnit însă opozițiunea celorlalte state și a fost admisă în cele din urmă propunerea Delegației franceze, acceptată definitiv împotriva noastră și a Delegațiilor U.R.S.S. ca să plătim 75% din despăgubirile de război.

Reprezentanții Guvernului U.R.S.S., în ședința plenară, ca și în Comisiunile speciale au pledat clauza reducerii acestor daune. În ședința plenară domnul ministru Vâșinski a luat cuvântul cerând din nou ca toate aceste despăgubiri să fie reduse la 25% însă, atât în comisiunea plenară cât și în comisiunea specială nu am obținut o majoritate, astfel încât a rămas ca noi să plătim 75% din despăgubirile de război.

În sfârșit, am obținut – și acesta este un câștig care merită subliniat – ca reparațiunile de plătit, din teritoriul ocupat de către unguri, să nu fie trecute în seama Guvernului român.

S-a suprimat alin. d care trebuie interpretat „în lipsa de folosință a teritoriului ocupat prin violență“ timp de 4 ani.

Tot la acest articol, care are legătură cu anexa nr. 4 am obținut ca legea minelor din 1942 să nu fie abrogată, ci să se elimine numai măsurile

discriminatorii care au fost luate pentru ca să lovească în resortisanții națiunilor unite.

Iată, domnilor miniștri, ce am obținut cu prilejul discuțiilor ce au avut loc în jurul art. 24. El a fost trecut în redacțiunea lui britanică și în fața Comisiei Speciale și în fața Comisiunii plene.

După acest art. 24 și înainte de a trece la art. 25 Comisia Specială pentru clauzele economice a luat în dezbateri ceea ce se numește art. 24 bis.

Acest articol din inițiativă britanică constituie un privilegiu acordat evreilor. El a fost propus de Delegația britanică dar susținut de Delegația Statelor Unite și de Delegația franceză, împotriva atât a Delegației sovietice cât și a Delegației românești.

Prin acest articol toate bunurile evreiești, rămase fără stăpân, vor constitui un fond pentru ajutorarea evreilor, pus la dispoziția Uniunii Comunităților evreiești.

Această dispozițiune nu ar fi fost atât de gravă, dacă nu s-ar fi adăugat un alt alineat care este și mai grav, el ducând la imixtiune în afacerile interne ale țării noastre, o atingere adusă suveranității și independenței Statului român.

Toate aceste bunuri vor putea fi administrate de către o organizație internațională a refugiaților. Dacă ar fi fost vorba numai de o acordare de drepturi în plină proprietate și de lichidare a acestor drepturi a evreilor fără de moștenitori și să trecem printr-un simplu act al acestui patrimoniu în patrimoniul unei societăți străine, situațiunea n-ar fi fost atât de gravă. Situațiunea este gravă prin aceea că aceste bunuri se administrează în România de către o societate străină sau de delegații ei.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Vom mai vedea.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Cu privire la această dispozițiune, cuprinsă în art. 24 bis, așa după cum spune și domnul prim ministru: vom mai vedea.

În discuțiunile mele cu membrii Delegației evreiești arătăm că inserarea unui astfel de text într-un tratat internațional care devine obligatoriu, nu este cel mai bun mijloc de pacificare a spiritelor.

Dl dr. P. Groza, președintele consiliului: Nu este în interesul evreimii.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: O astfel de dispozițiune constituie prilej de permanentă imixtiune în afacerile interne ale țării noastre, de administrare a țării românești. S-au votat 34 de articole în mai puțin de trei ore jumătate de către reprezentanții celor 21 de State. Cu această ocazie s-a discutat după preciziunea inserată la art. 12 din tratatul cu Bulgaria se aplică și României. La acest articol s-a prevăzut că Bulgaria nu are dreptul să țină vedete lans-torpilor. După discuțiunile care au avut loc s-a hotărât că această dispozițiune se aplică și României.

Articolele care au fost votate n-au suferit nici o modificare; ele au fost primite așa cum au fost redactate de Comisiunile Speciale.

Domnul Molotov, care a prezidat ședința a făcut această ironie spunând că s-au discutat chestiuni străine de tratatul cu România, cum a fost, de exemplu chestiunea Dunării.

Iată, pe scurt, cum au decurs negocierile care au avut loc la Paris în Comisiunile Speciale și în Comisiunea Plenară în ceea ce privește tratatul cu România.

În concluziune, noi nu trebuie să uităm că am dobândit – și aceasta este definitiv – recunoașterea retrocedării Transilvaniei de Nord. Aceasta este o hotărâre definitivă pentru că ea a fost hotărâtă și în Consiliul celor Patru Mari cu unanimitate de voturi.

Acolo unde nu s-a întrunit unanimitatea, toate dispozițiunile tratatului vor fi luate cu prilejul discuțiilor celor Patru Mari.

Nu trebuie să uităm valoarea acestor discuțiuni care au durat două luni de zile. Conferința aceasta a fost o Conferință consultativă, a avut un caracter consultativ și nu un caracter de decizie. Această Conferință a făcut numai recomandări și lucrările ei vor constitui izvoare de inspirație pentru Consiliul celor Patru Mari, care potrivit hotărârilor de la Potsdam va fi convocat în ziua de 10 noiembrie la New York pentru a da formă definitivă Tratatului de Pace cu România.

Vă rog să cunoașteți că lupta va fi dusă și mai departe. Avem motive să credem că interesele românești nu vor fi nesocotite. Multe din dispozițiunile, din recomandările acestei Conferințe a celor 21 de State, vor fi luate în considerare de Conferința celor Patru Mari și vor fi schimbate potrivit intereselor românești.

Iată, domnilor miniștri, convingerea cu care am plecat de la Paris în momentul când negocierile au fost terminate.

Ceea ce am dobândit este definitiv; ceea ce este împotriva noastră, mai mult de jumătate, este provizoriu.

Așa încât dispozițiunile art. 25, 27 n-au fost obiectul nici unei discuțiuni publice înăuntrul unei comisiuni, și le-am lăsat pe seama negocierilor bilaterale pe care înțelegem să le ducem mai departe cu Guvernul Uniunii Sovietice.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: În vederea faptului că peste câteva minute urmează să sosească pe aeroportul Băneasa o delegație cu personalități sovietice din care face parte ministrul subsecretar de Stat al educației din Guvernul sovietic, precum și savantul Tâșin, rog pe domnii miniștri Livezeanu și Traian Săvulescu să binevoiască să se ducă la aeroportul Băneasa și să primească în numele guvernului această delegație.

Pentru a fi ținuți la curent cu cele discutate aici, domnii miniștri Livezeanu și Săvulescu vor primi stenograma dezbaterilor acestui Consiliu.

Dl Gh. Tătărescu vicepreședintele Consiliului: Pentru a completa chestiunea negocierilor și dezbaterilor în legătură cu acest articol, voi adăuga că Delegația sovietică a susținut punctul de vedere românesc, susținând drepturile noastre asupra creanței integrale în ce privește sumele datorate de către Germania nouă. Însă, nu s-a putut impune acest punct de vedere.

A fost apoi luat în discuțiune art. 26 care prevede blocarea și lichidarea bunurilor românești aflate pe teritoriul Națiunilor Unite și Asociate.

Cu toată opoziția noastră acest articol a fost primit nemodificat, așa cum a fost redijat de către grupul anglo-american. La inițiativa Delegației

australiene s-a admis ca printre excepțiunile la aceste bunuri, să figureze și drepturile de autor, artistice și literare ale resortisanților români care ar avea depozite pe teritoriul Națiunilor Unite.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Îl rog pe domnul vicepreședinte să primească prezidarea acestui Consiliu, întrucât eu sunt nevoit să lipsesc de aici pentru a primi o delegație străină.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele consiliului: A fost luat apoi în cercetare art. 28 care prevede menținerea obligațiilor contractuale antebelice ale statului și resortisanților români.

N-am făcut nici o obiecțiune aici și articolul a fost însușit de Comisiunea Specială.

La art. 29 care prevede renunțarea din partea guvernului și a resortisanților români la orice reclamațiuni contra puterilor aliate și asociate pentru pagubele suferite de la 1 septembrie 1939 prin fapte de război și retragerea din circulație a monedelor militare aliate, s-a propus un amendament polonez, care a fost adoptat. Acest articol a fost adoptat cu unanimitate în ședința de la 26 septembrie cu textul așa cum a fost propus de către Comisiunea Specială.

A venit apoi în dezbatere importantul art. 30, care prevede clauza națiunii celei mai favorizate, ce urmează să fie acordată tuturor statelor unite și asociate.

Asupra acestui articol s-a făcut de delegația noastră economică toate stăruințele pentru ca el să fie eliminat din textul tratatului nostru. Nu s-a putut obține nici un rezultat practic în această direcțiune. Grupul anglo-american a fost destul de stăpân în această comisiune specială cât și în adunarea plenară a conferinței, pentru ca să-și impună punctul său de vedere în ceea ce privește clauzele economice în toate ocaziile și asupra tuturor articolelor.

Aceasta este o realitate pe care este bine s-o luați în considerare; și nu trebuie să ne emoționeze prea mult admiterea clauzelor nefavorabile României, căci toate aceste luări în considerare n-au decât caracter de recomandare pentru Cei Patru care se vor întruni la New York pentru a statua definitiv asupra clauzelor Tratatului de Pace cu România. Rămân valabile pentru Conferința Celor Patru numai articolele unde a fost unanimitatea Celor Patru și asupra acestui articol sovietele au făcut deplină rezervă și au fost împotriva dispozițiilor cuprinse în el.

În orice caz acest articol n-a putut fi schimbat.

În sfârșit, au fost luate în considerare art. 31 și 32 care se referă la reglementarea diferendelor intervenite între Guvernul român și resortisanții diferitelor state cu privire la aplicarea tratatului.

S-a admis punctul de vedere anglo-american, care prevede că Comitetul de Conciliațiune, prevăzut de art. 31, 32 să fie compus din reprezentanții Statului român și resortisanții lor și în caz de neînțelegere timp de trei luni să se aleagă un alt membru de către președintele Comisiunii Internaționale de Justiție.

În sfârșit, s-a luat în dezbatere importantul art. 34, privitor la statutul Dunării. Aici se ciocneau două concepții: concepția sovietică, care este și a

noastră și a tuturor statelor riverane, mai puțin Germania, pe de o parte, și pe de altă parte, concepția anglo-americană franceză.

Concepția noastră și cea sovietică este că statutul Dunării n-are să fie reglementat în acest Tratat de Pace. Statul acesta trebuie să fie obiectul unor negocieri speciale după încheierea Tratatului de Pace.

Concepția anglo-americană este că statul Dunării trebuie reglementat chiar prin Tratatul de Pace sau măcar reținute în acest tratat principiile de bază.

A triumfat punctul de vedere anglo-franco-american și s-a inserat în art. 34 următoarea dispoziție: navigația pe Dunăre va fi liberă și deschisă în condițiuni de completă egalitate tuturor resortisanților statelor Aliate și Asociate, vaselor de comerț și mărfurilor tuturor acestor State. România se obligă de a participa împreună cu Statele Unite, cu Marea Britanie, cu Franța, cu Uniunea Sovietică și cu statele riverane ale Dunării la o conferință, care va fi convocată după șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de Pace în vederea asigurării noului regim internațional al Dunării.

Acestea au fost articolele dezbătute în Comisiunea Specială pentru clauzele economice și financiare ale tratatului cu România.

Au mai fost dezbătute tot de această comisiune, în anexă, clauzele referitoare la proprietatea industrială, artistică și literară, unde guvernul nostru n-a făcut nici un fel de revendicare. Apoi, au fost dezbătute la anexa 4 clauzele referitoare la asigurări.

Nici aici delegația noastră n-a prezentat nici o obiecțiune. Totuși, Comisiunea, după o dezbateră destul de lungă, a ținut să insereze, la propunerea Delegației franceze, următorul amendament care a devenit apoi dispozițiune în corpul tratatului.

Iată: Guvernul român va da asigurătorilor care sunt resortisanții Națiunilor Unite toate ușurințele pentru a intra în posesiunea vechilor lor portofolii din România.

În sfârșit, dacă un asigurător resortisant al uneia din Națiunile Unite ar dori să-și reia activitatea profesională în România și dacă este constatat că valoarea depozitelor și rezervelor din România a diminuat ca urmare a dispozițiunii sau deprecierei titlurilor care le constituie, Guvernul român se angajează să accepte pe timp de o perioadă de trei ani titlurile existente ca satisfăcătoare a prescripțiilor legale.

În sfârșit, s-au discutat mai mult la anexa 4 clauzele referitoare la petrol.

Aici am spus că am reușit, grație eforturilor domnului Maurer, întrucât principiile dispozițiunilor acestei anexe erau cuprinse în dispozițiunile art. 24.

Și cu acest prilej am obținut să rămână legea din 1942, legea minelor și să se elimine toate părțile care sunt vexatorii resortisanților Națiunilor Unite.

Cu alte cuvinte, Guvernul român își ia obligațiunea de a elimina din această lege toate clauzele discriminatorii și special făcute ca să lezeze interesele resortisanților Națiunilor Unite.

Pentru a face o expunere completă a tuturor negociațiilor, trebuie să adaug că n-am reușit să impunem acestei comisiuni luarea în considerare a importanței chestiunii pentru noi, aceia a despăgubirilor cerute de România Ungariei, atât pentru faptele de război cât și pentru daunele provocate nouă prin ocuparea prin violență a Transilvaniei de Nord.

Am avut certitudinea că aproape toate statele, chiar și cele prietene nouă, nu văd cu ochi buni cererea noastră care ducea la compensațiuni și la satisfacerea unor interese materiale.

Pot să vă mărturisesc că în discuțiunile pe care le-am avut între patru ochi chiar cu prietenii noștri, toți, dar absolut toți mi-au spus: ați avut câștig de cauză pe chestiunea teritorială, nu mai pretindeți despăgubiri unei țări a cărei stare falimentară este dovedită.

În chestiunea despăgubirilor derivând din acte de război, ni s-a citat un considerent de ordin general, că atât Conferința celor Patru Mari, cât și Comisiunea Specială, nu acceptă ca fostele state inamice să-și ceară unele altora despăgubiri pentru acte de război. Ca o consecință a acestui principiu de aplicabilitate generală, nu s-a admis nici cererea de despăgubiri de război reclamate Germaniei de către Italia, deși a participat timp de doi ani alături de Națiunile Unite împotriva Germaniei.

În ceea ce privește daunele pentru ocuparea prin violență a Transilvaniei de Nord, ni s-a răspuns pe temeiul unor argumente de natură sentimentală, că Ungaria este săracă și că trebuie să fie ajutată. Din pricina aceasta, toate cererile noastre în ceea ce privește despăgubirile de război datorate de Ungaria nouă, n-au putut fi satisfăcute.

Trebuie să adaug, domnilor miniștri, că însăși delegația românească a fost de părere să nu împingă prea departe o atitudine, după ce am avut câștig de cauză pe chestiunea teritorială care ar putea duce la anumite crize și stări sufletești contrarii politicii noastre de apropiere.

Noi avem dorința să ducem o politică de apropiere, de prietenie și de colaborare cu toate țările din bazinul dunărean.

Am avut însă precauțiunea să cerem daune provocate nouă de Ungaria prin faptul ocupării prin violență a Transilvaniei de Nord, pentru a constitui o bază de apărare împotriva cererilor eventuale pe care le-ar face Ungaria pentru investițiile făcute în Transilvania de Nord în timpul celor patru ani.

Poziția noastră nu a fost greșită pentru că o asemenea cerere a fost făcută de către Ungaria.

Astăzi stăm față de Ungaria pe poziție de compensație.

Iată, prin urmare, discuțiunile care au avut loc în Comisiunea specială pentru clauzele economice în Tratatul de Pace cu România.

Discuțiunile acestea au culminat în ședința plenară, care a avut loc la 11 octombrie. Ședința aceasta plenară a fost o instanță care a făcut un simplu act de grefă, de înregistrare a hotărârilor comisiunilor speciale: teritoriale, politice, militare și economice, fără de nici o discuțiune.

E drept, a avut loc un simulacru de discuțiune generală care a durat o jumătate din ședința consacrată pentru întregul Tratat de Pace cu România.

Propriu-zis, nu s-a discutat Tratatul de Pace cu România din pricina senatorului american Vanderberg, care a deplasat discuțiunile în jurul

chestiunii Dunării. Delegatul american s-a mărginit să facă observațiuni cu privire la chestiunea Dunării și întreaga discuțiune a gravitat în jurul acestei chestiuni.

Totuși, cu acest prilej s-au auzit cuvinte măgulitoare la adresa României, făcute de delegatul Cehoslovaciei.

De asemenea, cu prilejul discuțiunii generale, reprezentantul Marii Britanii domnul ministru Bevin, a făcut, de asemenea, declarații prin care recunoaște aportul istoric pe care l-a adus România Națiunilor Unite.

Domnul ministru Molotov și de data aceasta a fost apărătorul tuturor tezelor românești și a spus că noi suntem siliți să vorbim mai puțin de România și de Tratatul de Pace cu România din pricina domnului senator Vandenberg care a pus în discuțiune chestiunea Dunării.

În ședința plenară, s-a vorbit mai mult de chestiunea Dunării decât de chestiunea Tratatului de Pace cu România.

Avem încă speranța că până la sfârșit, în hotărârile de ultimă oră, se va reveni asupra acestei dispozițiuni.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Cred că nu ni se va aduce această ofensă nouă care am instalat un regim de democrație adevărată și așteptăm de la evreimea din România ca prin reprezentanții ei să intervină cu un ceas mai devreme pe lângă forurile internaționale a evreilor ca să renunțe la inserarea unui astfel de text în Tratatul de Pace cu România.

Alții sunt generoși cu evreii pe contul nostru însă îi tratează cu totul altfel acasă la ei.

Dl Gheorghiu-Dej, ministrul comunicațiilor: Sunt sigur că Consiliul celor Patru Mari va respinge acest text, întrucât Delegația U.R.S.S. este categorică împotriva acestei dispozițiuni. În Consiliul Celor Patru Mari nu se pot lua hotărâri decât dacă se întrunește unanimitatea voturilor.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Poziția Delegației sovietice a fost categoric fixată.

Comisia specială a luat apoi în dezbateră art. 25, care prevedea transferul către U.R.S.S. a bunurilor germane aflate în România.

Examinarea acestui articol a trebuit să fie făcută concomitent cu a art. 27, care prevedea că România renunță la toate creanțele împotriva Germaniei.

Aceste două dispozițiuni conjugate crează României, dacă ele rămân în picioare, o situație foarte gravă.

Anularea creanței noastre față de Germania înseamnă anularea unei creanțe în valoare de 1200000000 Rentenmark. Germania datorează României 1500000000 de Rentenmark. Am fost îndreptățiți să obținem compensarea celor două solduri.

Dacă se anulează creanța României împotriva Germaniei și rămâne în picioare creanța Germaniei împotriva României aceasta înseamnă un debit de aproape 400000000 dolari, cifră care atârnă greu pentru întreg viitorul nostru economic și financiar.

Am crezut că este mai bine să nu ridic această chestiune în mod public în fața Comisiei Speciale, unde aș fi ridicat-o fără mari șanse de succes pentru România, ci să începem negocieri bilaterale cu marea noastră prietenă Rusia Sovietică.

Aceste negocieri au fost inițiate de colegul nostru, domnul ministru Maurer.

Avem motive să credem că vom avea rezultate binefăcătoare prin aceste negocieri directe cu Rusia, în orice caz mult mai bune decât dacă am fi făcut discuțiuni publice în contradictoriu cu grupul anglo-american care sigur n-ar fi fost favorabil României.

Va trebui să ducem mai departe lupta noastră pentru luarea în considerare a tuturor intereselor țării noastre și lupta aceasta va fi dusă mai departe.

De aceea, domnilor, cred că rezultatele obținute de către delegația dv. la Conferința de la Paris pot fi luate în considerare cu satisfacție de țară și cu mândrie de către dv.

Iată ce avem de spus.

Dl Teohari Georgescu, ministru Afacerilor Interne: Domnule președinte, domnilor miniștri, ascultând astăzi a doua expunere asupra tratativilor Conferinței de Pace și asupra activității delegației țării noastre, precum și concluziile puse de domnul președinte al delegației, cu realizările așa precum au fost arătate, cu succes desăvârșit în clauzele teritoriale, cu succes important în clauzele militare și cu unele retușări în clauzele economice, vă rog să-mi permiteți ca în numele Partidului Comunist Român să aduc cele mai calde mulțumiri delegației noastre la Conferința de la Paris.

Domnilor miniștri, trebuie să arătăm care a fost factorul principal în reușita delegației noastre la această conferință. A fost fapt important legătura strânsă a delegației noastre la această conferință. Acest fapt a dat prilej ca și în țară și în străinătate să se vadă hotărârea României în a-și păstra drepturile sale la această conferință.

Pe de altă parte, aceasta a contribuit în a zădărnici toate încercările din partea elementelor reacționare din țară și străinătate, care au căutat să împiedice succesul delegației noastre la această conferință.

Numai în felul acesta putem să înțelegem de ce marea noastră prietenă Uniunea Sovietică ne-a sprijinit cu hotărârea cu care ne-a sprijinit; datorită faptului că am reprezentat țara noastră, am reprezentat poporul nostru, am reprezentat prin delegația noastră România, privind pacea care va veni în urma întâlnirii și hotărârilor definitive luate de Cei Patru Mari, cu toată încrederea pentru țara noastră și o privim așa tocmai datorită elementului principal care a dus țara noastră din bine în mai bine, această legătură strânsă a forțelor democratice, a partidelor democratice, care formează guvernul.

Privim rezultatele păcii cu toată încrederea, deoarece, după această pace, țării noastre i se deschide o eră nouă de muncă, de reconstrucție, de redresare a unei vieți mai bune pentru poporul nostru.

Dl general C. Vasiliu Rășcanu, ministru de război: Domnule președinte, domnilor miniștri, mă asociez în totul la cuvintele rostite de domnul ministru Teohari Georgescu.

În numele armatei țin să mulțumesc întregii Comisiuni, pentru tot ceea ce a făcut în interesul patriei noastre. Totodată țin să vă asigur că, grație muncii și realizărilor obținute, armata noastră a căpătat un nou imbold, o nouă redresare, care se va vedea în viitor cât de folositoare va fi pentru țara noastră.

Totodată țin să aduc toată recunoștința armatei pentru obținerea definitivă a Ardealului de Nord, ceea ce a făcut să întărească și mai mult moralul ostașilor noștri.

În același timp, să-mi dați voie să prezint în numele armatei mulțumiri domnului subsecretar de Stat general Dămăceanu, pentru că a știut atât de bine să susțină interesele oștirii noastre, interese care în mare parte au fost consfințite, ceea ce va atrage o veșnică recunoștință din partea armatei.

Dl prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Informațiilor: Domnule președinte, domnilor miniștri, să-mi dați voie ca în numele Partidului Național Popular, în numele tuturor celor care sunt membri și gravitează în jurul acestui partid, să aduc aici toate mulțumirile noastre delegației la Conferința Păcii pentru munca rodnică și folositoare pe care a depus-o în decurs de aproape trei luni. Șaptezeci și nouă de zile a ținut această conferință.

Munca aceasta a evidențiat, pe deplin, succesul desăvârșit în ce privește recunoașterea retrocedării Transilvaniei, asupra căreia nu se mai putea discuta. Acesta este un mare câștig, căci este o soluțiune definitivă. Conferința Celor Patru Mari nu va avea decât să confirme ceea ce s-a hotărât acolo.

Ați mai realizat și câteva îmbunătățiri în condițiunile economice, unde lupta a fost atât de grea și unde cu sprijinul necondiționat și atât de adânc prietenesc al Uniunii Sovietice, nu s-a reușit totdeauna, dar s-au obținut remarcabile îmbunătățiri. Noi exprimăm această adâncă recunoștință pentru sprijinul acordat de Uniunea Sovietică și de prietena noastră Cehoslovacia.

Păstrăm în același timp nădejdea că sprijinul acesta nu numai că va fi tot atât de efectiv și în viitor cum a fost în Comisii, dar va fi și mai rodnic și vor fi convinși și ceilalți membri ai conferinței pentru a se îmbunătăți și mai mult condițiunile economice rămase încă destul de grele.

Dv. ați mai avut și alte greutăți, afară de lupta dusă pentru îmbunătățirea generală a condițiunilor: ați avut de luptat și împotriva acestor trădători, a acelor fii rătăciți ai poporului nostru, care n-au făcut decât să îngreuneze munca. Această situație a noastră a fost o excepțiune față de celelalte națiuni foste inamice.

Nădejdea noastră este că în Conferința Celor Patru Mari vom obține rezultate și mai bune, că prin sprijinul prietenilor noștri și prin munca delegației atât de strâns unită, în cele din urmă vom intra cât mai repede alături de celelalte națiuni în cercul Națiunilor Unite.

Încă odată vă aduc toate mulțumirile.

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Domnul ministru Bejan are cuvântul.

Dl ing. P. Bejan, ministrul industriei: Domnule președinte, domnilor colegi, în numele Partidului Național-Liberal, prezidat de domnul Gheorghe Tătărescu aduc mulțumiri calde și felicitări întregii noastre delegații, care atât de frumos și rodnic a reprezentat interesele țării noastre la Paris.

Pentru noi delegația noastră are mai multe merite.

Are un prim mare merit pentru că a reușit să se prezinte ca un tot, atât față de noi cei din țară, cât și față de toate popoarele care au urmărit aceste tratative.

Un al doilea mare merit este acela că a dat un exemplu de cum se poate lucra și cum trebuie să se lucreze într-o încredere absolută și reciprocă

pentru a face să triumfe interesele țării noastre și ale regimului pe care îl reprezentăm.

În al treilea rând, pentru prima dată o Românie nouă democartică s-a prezentat în fața forurilor internaționale și a luat contact cu ele. Acest examen a fost trecut cu succes și suntem mândri de acest lucru. Este evident că rezultatele nu puteau fi la înălțimea acestei ținute și acestei prezentări.

Noi știm să culegem din aceste rezultate ceea ce prezintă punctele de greutate în problema noastră națională și în problema noastră istorică, adică granițele noastre.

Când ne gândim la condițiunile Armistițiului nostru care ne acordau „sau cea mai mare parte din Ardeal“, trebuie să ne dăm seama de importanța istorică a rezultatului obținut.

Desigur, în problemele economice, cu toată pregătirea adâncă și cu toată documentațiunea recunoscută a delegației noastre, rezultatele n-au fost acelea la care aveam dreptul să năzuim, după această muncă depusă și după dreptatea clauzelor susținute. Totuși unele rezultate s-au obținut. Și afară de acestea noi ne dăm seama că au fost și multe interese absolut străine de Tratatul de Pace care au profitat de discuțiunile de la Paris pentru a se strecura în acest tratat.

Totuși cred că aceste documentate susțineri și tot materialul depus cu ocazia discuțiunilor vor servi în viitor cauzei noastre, și că printr-o muncă încordată, printr-o rezistență în susținerea acestor cauze, cred că treptat, treptat vom putea reuși să ducem să triumfe dreptatea noastră și privitor la clauzele economice. Pot să relev una singură: să plătim la prețul mondial, cum bine a spus domnul vicepreședinte Tătărescu, desigur că atunci trebuie să se primească toate prestațiunile noastre în materie primă și salarii tot la cursul mondial. Deci, nu poți lua o situație economică dintr-un alt ciclu economic și să te plasezi cu ea în mijlocul economiei românești.

Dar, desigur, acestea sunt detalii față de marile rezultate obținute. Pe temeiul documentației făcute de delegația noastră putem să obținem drepturile noastre și pe alte căi.

Încă odată, aduc toate felicitările și toată simpatia noastră domnului președinte al delegației precum și tuturor domnilor colegi care au muncit atât de frumos și a obținut rezultate de care noi suntem mândri.

DI Miron Niculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Educației Naționale: În numele Partidului Social Democrat mă asociez la sentimentele de admirație și recunoștință pentru felul în care delegația noastră a lucrat la Conferința de la Paris, pentru modul cum a știut să apere interesele țării precum și pentru rezultatele admirabile obținute în fața acestei Conferințe.

Știm că delegația noastră de la Paris a avut de luptat împotriva unor mari dificultăți. Și înfierăm, împreună cu ceilalți colegi ai noștri activitatea unor trădători români care au încercat să slăbească poziția delegației noastre la Conferința de pace de la Paris. Înfierăm cu toată energia activitatea acestor trădători și rugăm pe domnul președinte ca să traducă în fapt promisiunea pe care ne-a făcut-o de a lua măsuri de legitimă apărare a Statului român împotriva acestor elemente.

Nu am fi putut obține aceste rezultate și recunoașterea drepturilor noastre dacă nu am fi avut zi de zi sprijinul Delegației sovietice care în

toate împrejurările a fost alături de delegația noastră în apărarea fiecărei teze românești.

Exprimăm recunoștința noastră reprezentanților U.R.S.S.-ului pentru acest aport hotărâtor în obținerea rezultatelor strălucite de la Paris.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Domnilor, în numele delegației vreau să vă mulțumesc făcând totodată și o declarație: ne-am făcut datoria de membri ai guvernului și de români. Ne prezentăm în fața Domniilor voastre cu conștiința datoriei împlinite. Vreau să fac un adaos la această declarație: dacă am obținut ceea ce am obținut la Conferința de la Paris, aceasta se datorește în primul rând politicii pe care a făcut-o acest guvern și acest regim.

Să recunoaștem cu toții și țara întreagă s-o știe că numai regimul acesta, – regimul Blocului Partidelor Democratice – având în cap pe dr. Petru Groza a putut să obțină – și n-ar fi fost alt regim care ar fi putut să obțină mai mult – rezultatele pe care le-am obținut noi.

A fost triumful drepturilor noastre imprescriptibile, triumful jertfelor Armatei Române, triumful sprijinului acordat de U.R.S.S. dar a fost și triumful acestei politici pe care am făcut-o fiecare individual și toți laolaltă având în frunte pe președintele nostru.

Mulțumind colegilor noștri pentru mulțumirile aduse nouă, dați-mi voie ca la rândul meu, în numele delegației să mulțumesc domnului președinte al Consiliului de Miniștri pentru că datorită Domniei sale și guvernului prezidat de Domnia sa am putut să avem această biruință finală.

Mulțumirile noastre se îndreaptă cu toată căldura către președintele nostru domnul dr. Petru Groza (Aplauze).

Dl dr. P. Groza, președintele Consiliului: Eu cred că sarcina mea este ușoară, pentru că avem în fața noastră raportul care s-a depus de către domnul vicepreședinte al Consiliului și președintele delegației noastre la Conferința de Pace, precum și aprecierile tuturor reprezentanților partidelor care compun acest guvern, nu-mi rămâne decât să-mi exprim personal satisfacția și mulțumirile mele că oamenii au fost potriviți la locurile lor și că în marea noastră răspundere față de țară și poporul nostru nu am greșit atunci când am compus această delegație și nu am omis nimic din ceea ce trebuia să fie necesar pentru apărarea intereselor noastre.

E adevărat, domnilor miniștri, că în partea a doua a activității delegației noastre am întâmpinat dificultăți mai mari și că în chestiunile economice nu putem jubila așa cum am jubilat atunci când aceeași delegație, în partea întâia, a prezentat rezultatele muncii ei, referitoare la interesele de o valoare eternă ale neamului nostru și anume problema teritorială.

În ceea ce privește valoarea eternă a intereselor țării noastre am apreciat-o și în ședința trecută și tot ceea ce a fost promis în ceea ce privește hotărârile noastre, a fost consfințit de Conferința de la Paris. Ardealul ne-a revenit nouă integral. Iată un succes de o valoare eternă pentru acest neam și această țară, față de greutățile de care ne izbim în sectorul economic, care reprezintă valori trecătoare.

Așa cum spunea și colegul nostru, domnul ministru Bejan vom putea utiliza acest vast material elaborat de către delegații noștri, prezentat în discuțiile care au avut loc la Paris și toate argumentele care s-au adus în susținerea tezei noastre. Acest material îl vom putea utiliza și mai târziu în folosul nostru.

Eu nu sunt pesimist. Timpul le vindecă pe toate și aduce soluții. Vom mai vedea. Sunt convins că vom da ceea ce este just și că nu vom da ceea ce este injust.

Dv. ați exprimat mulțumiri tuturor delegațiilor noștri la Conferința de la Paris pentru munca depusă și ați subliniat sprijinul necondiționat pe care și în partea a doua a lucrărilor de la Paris, reprezentanții U.R.S.S.-ului ni l-a dat.

Dv. prin frumoase cuvinte ați accentuat acest lucru.

Eu țin de a mea datorie, ca o pornire sufletească de a nu scăpa nici un moment pentru a stabili adevărul, care trebuie să fie cunoscut de țara noastră, de popor, de popoarele conlocuitoare și de generațiile care vor veni în urma noastră că la mari neazuri se cunosc adevărații prieteni.

U.R.S.S., Guvernul U.R.S.S. și reprezentanții săi, dl Molotov și dl Vâșinski s-au dovedit prieteni valoroși, cărora le datorăm o adâncă recunoștință, noi și toate generațiile de după noi (Aplauze).

Vă rog să nu ascundeți nimic din aceste realități, căci noi vrem să facem o largă publicitate acestui raport pentru ca să cunoască țara situația în mod real, pentru că noi nu avem nimic de ascuns. Deci, să faceți o largă publicitate acestui material prezentat la Conferința de Pace de la Paris.

Ședința se ridică la ora 14,30.

Stenografi:

I. Vasilescu

N. Brânză

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 10/1946, f. 19-46

43

1946 octombrie, Paris. Observații privitoare la proiectul Tratatului de Pace cu România înaintat de opoziția românească, refuzată la Paris.

Observații privitoare la
proiectul de Tratat de Pace cu România

Paris
Octombrie 1946

Acest Memoriu este urmarea la alt document prezentat Conferinței de la Paris la 6 august 1946, sub titlul „România la Conferința de Pace“.

Observații generale,

Națiunea română a așteptat cu încredere rezultatele Conferinței de la Paris; ea a avut o profundă dorință de pace, dorind să îndrepte nedreptățile

și pagubele cauzate prin participarea la un război în care se văzuse târâtă împotriva voinței ei.

Data fiind atitudinea leală pe care și-o menținuse întotdeauna față de vechea ordine europeană, națiunea română a sperat că adevăratele ei răspunderi vor fi judecate echitabil și că nu va trebui să accepte un tratament de pedeapsă. Ea a mai sperat că, după îndeplinirea condițiilor care-i vor fi impuse, va putea, odată cu restabilirea păcii, să-și redobândească independența politică și economică.

Astăzi, când proiectul de tratat respectiv, după ce a fost revizuit de Comisii, ajunge în fața Adunării plenare, ar fi greu pentru națiunea română să-și ascundă dezamăgirea.

Tratatele de acum nu fac nici o distincție între statele „satelite”. Cum este însă cu putință să nu se facă distincție între statele care au fost uneltele binevoitoare ale politicii germane și acelea împotriva cărora era îndreptată această politică? Cum se poate uita că România nu a fost părtașă la pregătirea activităților revizioniste și provocatoare de război ale Germaniei hitleriste?

Credincioasă Societății Națiunilor, România opusese o rezistență hotărâtă și activă activităților Axei, până în ultimele zile ale vechii ordini europene, până la prăbușirea frontului apusean din Franța (mai-iunie 1940). Acordul de la München însă împărțise deja continentul și izolase țările din Est. Iar acordul de la Moscova împărțise deja Europa răsăriteană și România împreună cu ea.

În urma acestui din urmă acord, România pierduse teritoriile care erau ale ei prin istorie, sânge și limbă și de care era profund legată. Această pierdere a fost o lovitură dureroasă pentru națiunea română; ea a dat prilejul la un protest unanim. Și în timp ce Uniunea Sovietică punea stăpânire pe Basarabia, pe o bună parte din Bucovina și pe regiunea Hertza care fuseseră întotdeauna o parte integrantă a Regatului României, restul țării a fost lăsat pradă influenței precumpănitoare a Reich-ului hitlerist. Această împărțeală, tot atât de contrară stipulațiilor din fostele tratate de pace și din Pactul Societății Națiunilor, pe cât era de contrară principiilor care aveau să fie enunțate de Charta Atlanticului, pusese deja România, înainte de a fi fost târâtă în război, în rândurile victimelor, iar nu în ale celor vinovați.

Responsabilitatea aceste țări nu ar trebui apreciată și locul ei printre națiuni nu i-ar trebui stabilit fără a se ține seamă de aceste fapte esențiale.

Și aceasta cu atât mai mult cu cât națiunea română, de îndată ce și-a putut redobândi libertatea de acțiune, s-a alăturat Națiunilor Unite și a luptat vitejește umăr la umăr cu armata sovietică. Efectuând această răsturnare energetică, națiunea română nu era inspirată de o dorință de a se adapta unei situații noi, ci de convingerea că astfel va putea să-și reia politica care era politica ei și pentru care luptase încă în 1916.

Acest sentiment de continuare, de stăruință într-un efort politic care niciodată n-a făcut distincție între cauza României și cauza libertății Europei, îngăduie națiunii române să respingă cu hotărâre epitetul de „satelit” care i-a fost aplicat pe nedrept. Ea nu-și dă seama să fi fost vreodată „satelită”, deoarece chiar și în perioadele cele mai întunecate ale

dominației germane, ea nu a ratificat niciodată politica stăpânitorilor ei vremelnici; declarațiile de război ale României au fost făcute cu călcarea Constituției, fără aprobarea Regelui, a națiunii, sau a Parlamentului. Primul act prin care Regele și națiunea au putut să-și exprime din nou voința a fost actul liberator de la 23 august 1944, care a reluat firul politicii românești.

Națiunea română ține înainte de toate să accentueze că Tratatul de Pace a îndreptat o mare nedreptate, dintre care unele au fost menținute prin clauzele Armistițiului și ale Tratatului de Pace. Ea este însă profund recunoscătoare că Transilvania întregă i-a fost restituită. Națiunea română își exprimă cea mai sinceră recunoștință Puterilor care i-au ajutat să-și redobândească frontiera apuseană; acest act de dreptate o întărește în dorința ei de a face tot ce-i stă în putință pentru a menține relații pașnice și prietenești, bazate pe încredere reciprocă, cu toate națiunile vecine.

Dar după o aprofundare a textului definitiv al proiectului de tratat, națiunea română nu va mai găsi alte motive de bucurie.

Națiunea română nădăjduise că Conferința de la Paris va recunoaște poziția specială a României care fusese separată de aliații ei numai prin urmările tragice ale prăbușirii ordinii europene. România mai sperase că tratatul pe care-l va avea de semnat va lua în considerare lecțiile unui trecut încă recent și va contribui la restabilirea unei ordini generale cu excluderea tuturor dezbinărilor, inegalităților și imixtiunilor politice și economice în dauna celor slabi, – a tuturor cauzelor care duc la război.

România regretă că tratamentul ce i se aplică este chiar mai sever decât cel aplicat altor state învinse și că independența ei rămână neproteguită împotriva amenințărilor care au mai deviat-o odată din cursul normal al politicii sale.

Privind îndărăt, se ivesc alte dezamăgiri: clauzele tratatului, astfel precum au fost aprobate de Comisii, sunt mai defavorabile, decât cele stabilite de Miniștrii Afacerilor Străine, care, la rândul lor redactaseră condiții mai oneroase decât cele ale Armistițiului, acesta însuși mai puțin favorabil României decât s-ar fi putut prevedea din negocierile anterioare și din declarațiile d-lui Molotov. S-ar părea că, cu cât această țară se străduiește să isprăvească, cu sacrificii grele, evenimentele care o separaseră de aliații ei, cu atât mai severe au fost clauzele pe care i le-au impus aceștia din urmă. Și aceasta, cu toate asigurările pe care delegații români le primiseră în timpul negocierilor de armistițiu de la Cairo, – în sensul că Tratatul de Pace va ameliora condițiile de Armistițiu în cazul în care România ar da Aliaților un ajutor adecvat.

Un singur exemplu este suficient pentru a dovedi că situația României s-a înrăutățit în mod progresiv: la Cairo, unde s-au stabilit primele contacte cu Aliații, România fusese asigurată că nu va fi supusă unei ocupații militare. Nu i se ceruse decât să aigure tranzitul trupelor destinate să lupte în Ungaria și Cehoslovacia. Dl Molotov avea să promită mai târziu – în momentul semnării Armistițiului de la Moscova – că trupele sovietice vor părăsi teritoriul român de îndată, după încheierea operațiunii militare împotriva Germaniei. A trecut mai mult de un an de la capitularea Germaniei și trupele sovietice se găsesc încă în România, trăind, fără nici

o justificare, pe socoteala țării. Tratatul de Pace a luat act de această situație de fapt și a încercat să-i pună o limită juridică: evacuarea trupelor sovietice urmează să fie terminată în 90 de zile după încheierea păcii. Însă o excepție anulează această normă: trupele necesare pentru menținerea contactului cu forțele de ocupație din Austria vor rămâne mai departe în România. Nimic nu se specifică privitor la numărul acestor trupe, sau linia de comunicație ce urmează a fi folosită pentru menținerea acestui „contact“. Un vâl juridic este astfel aruncat peste această ocupație căreia nu i se fixează nici o limită precisă de timp.

O asemenea stipulație este de o importanță covârșitoare pentru independența României. Tratatul de Pace nu va restitui acestei țări libera folosință a teritoriului ei; națiunea română va trebui să procedeze în prezența trupelor străine la alegeri care îi vor determina nu numai organizarea internă și alegerea unui guvern cu adevărat reprezentativ, ci și calea pe care o va adopta pe plan internațional. Adăugând la acestea și faptul că România nu găsește printre clauzele proiectului de tratat niciuna din declarațiile prin care dl Molotov, ca și conducătorii celorlalte Mari Puteri, îi garantaseră, personal, cu prilejul Conferințelor de la Yalta, Potsdam și Moscova, suveranitate și independența; considerând că nu s-a avut în vedere nici o măsură cu caracter internațional pentru a asigura libertatea viitoarelor alegeri ținând seama în fine de lipsa de precizie a dispozițiilor politice cuprinse în primele articole ale proiectului de tratat (lipsă de precizie, care ar putea da loc la abuzurile cele mai regretabile) și se ajunge la concluzia că drepturile suverane ale națiunii române vor deveni, după semnarea tratatului, și mai incomplete și nesigure decât în perioada armistițiului.

Lipsa de precizie din aceste texte, prelungirea nelimitată a unor stări anormale, absența oricărei reguli de drept care să poată stăvili valul pasiunilor politice, toate acestea lasă România la discreția oricărei Puteri care s-ar simți ispitită să exercite asupra României o dictatură unilaterală și nestânjenită. Astfel, Tratatul de Pace pare să stabilească un „statut al statului vasal“, dând termenului de „satelit“ un sens juridic.

Stipulațiile financiare înrăutățesc încă această situație. Deoarece Conferința nu a socotit util să instituie o Comisie specială împuternicită să pună oarecare rânduială în problema reparațiilor și a restituirilor, a revenit discuțiilor care au avut loc în Comisia economică să dezvăluie greutatea zdrobitoare a sarcinilor impuse economiei României. Luând în considerare, una câte una, obligațiile impuse României – reparații efective, cheltuieli de ocupație, restituiri, rechiziții, transferul valorilor germane și italiene către ocupant – delegatul american, dl Willard Thorp a ajuns la următoarea concluzie „Dacă se adună cheltuielile trecute și viitoare, se obține suma uluitoare de două miliarde de dolari“. S-ar fi putut spera că asemenea fapte vor hotărî Comisia economică să supună clauzele tratatului privitoare la reparații unei revizuiri severe. Din nefericire, nu a fost cazul. Comisia pentru Balcani a adoptat, aproape fără nici o discuție, articolul 29 care obligă România să renunțe la orice pretenție cu privire la sume deja plătite sub diferite titluri, în excident față de cele datorate. Și discuțiile au continuat având ca rezultat adăugirea unor noi cereri, îndem-

nizări și despăgubiri la sarcina existentă a României. Însă un asemenea tratament impus unei țări deja greu încercată prin război și printr-o lungă perioadă de armistițiu, a fost în contradicție flagrantă cu scopurile pe care Națiunile Unite și le-au fixat drept ținte. În loc de a ridica nivelul de viață al unei națiuni epuizate, condițiile păcii urmează să-l coboare și mai mult; în loc de a așeza această economie înăuntrul curentului schimburilor mondiale, tratatul ar izola-o și mai mult înăuntrul unei zone închise unde, pierzându-și posibilitățile de export și de schimb, ea ar sfârși prin a se exclude ea însăși din comerțul internațional.

Dacă asemenea metode ar dăinui, ele ar paraliza complet orice muncă și viață în regiuni din ce în ce mai întinse. Fiindcă faptul de a impune unor națiuni al căror venit nu trece astăzi de 700 milioane de dolari o sarcină de 2.000 de milioane de dolari (și aceasta după ce au fost transferate, sub formă de societăți mixte, cea mai mare parte din bogățiile naturale, din industrie, mijloace de comunicație în mâinile ocupantului), duce economia acelor națiuni, și împreună cu ea economia unui întreg sector al Europei, în mod inevitabil, la dezorganizare și moarte.

Una din grijile esențiale ale Tratatelor de Pace ar fi trebuit să fie aceea de a pune oarecare rânduială în socoteli și metode, pentru a se opri procesul de destrămăre economică care a și început în unele din cele mai rodnice țări din Europa și care amenință să se întindă și să se înrăutățească. Din nefericire, această misiune nu a fost îndeplinită. Sarcini noi, specificate în mod expres, au fost îngrămădite peste țările debitoare, în practică fără alt rezultat concret decât acela de accentua și mai mult falimentul lor total.

Pe plan politic, asemenea falimente implică o dispariție progresivă a suveranității statelor debitoare.

Un popor dornic de viață și încrezător în misiunea sa, nu poate considera ca definitiv un tratat care-i spulberă nădejdiile și acumulează obstacole în calea libertății și a refacerii. El nu poate să creadă că un asemenea tratat, care nu ține seamă de principii și care menține nedreptăți, ar putea să pună capăt în vreun fel dezordinii actuale sau să pregătească instaurarea unei ere de drept și de pace.

Pacea adevărată poate fi obținută printr-un efort continuu tinzând la eliminarea tuturor dezbinărilor și a nedreptăților care tulbură lumea atât de profund. Dar aceasta este numai începutul operei de pacificare și acest început nu este deloc fericit. O muncă enormă rămâne încă de îndeplinit care, pentru a-și atinge scopul, cere o revizuire totală a actualelor tratate de pace.

Lumea întregă și îndeosebi țările încercate prin război și nedreptățile prin tratatele de pace, își pun acum toate nădejdiile în O.N.U. O asemenea organizație ar putea stabili o ordine de drept generală și unitară care să ducă la instaurarea păcii. Ea ar putea de asemenea să ia asupra ei misiunea inevitabilă de a revizui tratatele.

Primul mijloc de a dispensa tratatele de greua sarcină a arbitrării pare să fi fost dat prin art. 36 care permite apelul la Curtea Internațională de Justiție. Dacă, după cum este de nădăjduit, acest articol, ar fi adoptat definitiv, intervenția unui asemenea înalt tribunal, în strânsă legătură cu O.N.U., ar putea contribui nu numai la rezolvarea pașnică a litigiilor, dar

ar putea, de asemenea, să amelioreze dispozițiile tratatului, determinându-le în mod precis și într-un spirit de echitate.

Alt mijloc de îndreptare va fi la îndemâna statelor semnatare ale tratatelor de pace de îndată ce ele vor fi primite ca membre în Organizația Națiunilor Unite. Într-adevăr, acest organism este – pare-se îndreptățit să supravegheze relațiile dintre state în conformitate cu principiile de egalitate între națiuni, de justiție și de libertate, astfel cum sunt definite în Charta sa. Astfel el este chemat să devină garantul suprem al drepturilor și a securității tuturor statelor. Îndeplinirea acestei misiuni înalte va depinde însă de libertatea de acțiune și de decizia ce va fi asigurată acestui organism. Piedicile puse în calea Organizației Națiunilor Unite, și îndeosebi dreptul de veto, împiedică acel organism de a-și îndeplini, pretutindeni în lume, marea sarcină ce-i incumbă. Câtă vreme principiul de divizare va fi menținut la conducerea Organizației Națiunilor Unite, această organizație nu va fi în măsură să înlăture dezbinările, să facă față spiritului de dezbinare care a denaturat adevăratele scopuri ale tratatelor de pace. Națiunile nu vor putea să se elibereze de sarcinile nedrepte ce le-au fost impuse, decât în măsura în care O.N.U. va fi descătusată de obstacolele care o împiedică de a dobândi poziția unei autorități supreme. Pacea lumii va depinde în cele din urmă de evoluția în acest sens.

Statele mici, care văd în realizarea unei ordini de drept generală și unitară singurul mijloc pentru asigurarea drepturilor și securității lor, salută pline de speranță orice manifestare care afirmă unitatea și solidaritatea societății umane. Asemenea manifestări au devenit recent din ce în ce mai frecvente în toată lumea, ca și când ar vrea să compenseze amărăciunea adâncă pricinuită de Conferința de la Paris. Astfel, foarte recent, Comisia economică a O.N.U.-ului a publicat anumite proiecte tinzând la refacerea economiei mondiale și mai cu deosebire a economiei Europei. Ea s-a declarat gata să ducă libertatea comerțului până în cele mai îndepărtate și mai bine păzite regiuni ale Europei; și nu a ascuns interesul pe care-l poartă țărilor dunărene și balcanice. Aceste proiecte trezesc în toate acele țări nădejdiile cele mai vii și legitime.

Voința de a organiza pacea după anumite vederi de ansamblu, s-a manifestat și pe plan politic; cuvântări răsunătoare au accentuat valoarea planurilor pentru o federalizare a Europei, ca o primă și importantă măsură pe calea unei organizări mondiale unitare. Nicăieri acest plan nu trezește un interes mai viu și o aprobare mai desăvârșită decât în țările Europei răsăritene. Europa înseamnă astăzi, pentru aceste țări, un principiu de eliberare și de viață. Ele văd în proiectul de federalizare un mijloc pentru a înfăptui ordinea la care ele aspiră: libertatea națională în cadrul unei uniuni între state.

Dacă aceste planuri, care tind spre organizarea economică și politică a Europei, ar câștiga în substanță, în precizie și în tărie, ele ar putea da naștere la întinse mișcări de solidaritate și ar putea să fixeze națiunilor continentului o țintă comună.

În acest caz, ar putea fi posibil să se întrevadă un sfârșit al amărăciunii profunde și dureroase cauzate Conferinței de la Paris.

1. *Charta Atlanticului și Charta Națiunilor Unite*

Un tratat de pace întemeiat pe un echilibru de forțe de felul celui existent în momentul încheierii sale, nu poate dura deoarece nimic nu este mai nestatornic decât tăria relativă a diferitelor forțe. Autoritatea unui tratat poate să decurgă din principiile de justiție internațională care-l inspiră și din ordinea de drept din care face parte integrantă.

Era de datoria tratatului de pace să dea dovadă respectului deplin față de principiile proclamate înainte de înfăptuirea victoriei Națiunilor Unite. Este deci necesar să se menționeze, în preambulul tratatului, Charta Atlanticului, Declarația Națiunilor Unite din 14 ianuarie 1942 și Charta Națiunilor Unite.

2. *Co-beligeranța*

Poporul român socotește că este foarte nedrept ca Conferința de pace să refuze, în mod voit, de a-i recunoaște co-beligeranța.

De fapt, acest refuz este inexplicabil. Co-beligeranța este un fapt nesusceptibil de vreo interpretare. Cu începere de la 24 august 1944 și până la capitularea Germaniei, armatele române, de tăria a 14 până la 19 divizii, precum și aviația și marina română, au luptat fără șovăire alături de Națiunile Unite pentru eliberarea Europei. Această performanță a depășit cu mult pe aceea a oricărei alte țări aflate într-o situație asemănătoare. Pierderile suferite de forțele românești s-au ridicat la 50% din tăria lor totală.

Excepțiunea făcută pentru Italia în această materie se datorește dorinței Națiunilor Unite de a fi consecvente, întrucât co-beligeranța Italiei a fost recunoscută în mod public prin acordul de la Postdam.

Logica cere o consecvență egală cu privire la România.

Co-beligeranța ei a fost proclamată în următoarele trei articole ale Convenției de Armistițiu:

Articolul 1. „Cu începere de la 24 august 1944, ora 4 a.m. România ... a rupt relațiile cu Germania și sateliții săi, a intrat în război și va duce războiul alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei...”

Articolul 11. „... luând în considerare că România nu numai că s-a retras din război, dar a declarat război și în fapt duce război contra Germaniei și Ungariei...”

Articolul 19. „... Guvernul sovietic este de acord ca forțele sovietice să ia parte în acest scop, la operații militare conjugate cu România, contra Germaniei și Ungariei”.

Dintre toate armistițiile semnate între 1943 și 1945, Convenția română de Armistițiu este singura care cuprinde asemenea mențiuni. Realizările armatei română au fost menționate în numeroase documente oficiale printre care și ordinele de zi date de mareșalul Stalin. Însuși proiectul tratatului menționează starea de război dintre România și Germania (Preambul) și dintre România și Ungaria (art. 8). Nu există nici o obiecție

valabilă față de recunoașterea, în Tratatul de Pace, a co-beligeranței române, astfel precum a fost acordată Italiei.

De asemenea, ar trebui să se mai adopte, în mod necesar, două amendamente:

a. Starea de război dintre România și Ungaria trebuie menționată și în preambul. Nu se poate suprima, în mod voit, în preambul, ceea ce se afirmă la articolul 8.

b. Este necesar să se menționeze că participarea activă a României în războiul împotriva Germaniei și Ungariei a început la 24 august 1944 – cum se afirmă în Convențiunea de Armistițiu – iar nu după semnarea armistițiului din 12 septembrie, cum se propune prin actuala redactare a preambulului.

Rezultatele practice ale refuzului de a recunoaște co-beligeranța și de a face rectificările propuse mai sus vor reieși clar din observațiile ce urmează cu privire la articolele 8, 23, 24 și 29.

Concluzia inevitabilă este că Puterile întrunite la această Conferință sunt hotărâte să trateze România ca o simplă țară învinsă și care a capitulat fără condițiuni, trecând astfel cu vederea asigurările date popoului român și diferitele declarații aliate, care-i recunosc în mod expres contribuția la victoria comună.

Situația creată României, care este în mod hotărât mai grea decât cea decurgând din Armistițiu, s-ar fi putut fi mai rea dacă această țară n-ar fi abținut total de la lupta pentru cauza Națiunilor Unite.

PARTEA I. FRONTIERELE (Articolele 1 și 2)

1. Reglementarea teritorială

Națiunea română salută cu satisfacție hotărârea Conferinței de a recunoaște restabilirea frontierei apusene a României, astfel cum a existat înainte de război. Această hotărâre oglindește voința Națiunilor Unite de a rectifica nedreptatea comisă de Hitler și de a respecta dreptul românilor din Transilvania, care constituie majoritatea absolută în acea provincie, de a trăi în cadrul Statului român.

În același timp însă proiectul Tratatului de Pace consfințește amputări severe ale teritoriului României dinainte de război.

Teritorii pierdute de România:

1. *Basarabia* – anexată de U.R.S.S.
Suprafața: (în mile pătrate) 17.285
Populația: (1930) 2.864.402
2. *Bucovina de Nord*
(împreună cu districtul Hertza) – anexată de U.R.S.S.
Suprafața: (în mile pătrate) 2.467
Populația: (1930) 545.267
3. *Dobrogea de Sud* – anexată de Bulgaria
Suprafața: (în mile pătrate) 2.693
Populația: (1930) 362.874

ROMÂNIA ÎNAINTE ȘI DUPĂ RĂZBOI

	1939	1946	Totalul pierderilor	
Suprafața (în mile pătrate):	114.805	92.360	22.445	19,6%
Lungimea frontierelor (mile):	2.125	2.237	–	–
Lungimea coastei (mile):	282,5	141,1	141,1	49,9%
Populația-recensământului 1930:	18.057,028	14.284,455	3.772,543	
I ianuarie 1940:	20.050,000	15.765,000	4.285,000	21,4%

Cesiunea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a teritoriului Hertzei (în Moldova), provincii care sunt românești din punct de vedere istoric și etnic, înseamnă o pierdere de 50.752 km. pătrați și de 3.915.000 locuitori (în 1940). Aceste teritorii au făcut parte integrantă din principatul român al Moldovei din primele zile ale existenței sale. Ele și-au dezvoltat individualitatea și numele lor, deosebite numai de la despărțirea lor forțată de Moldova când, partea de nord a acelu principat fiind anexată de Austria în 1775, a primit numele de Bucovina, iar jumătatea de răsărit dintre Prut și Nistru trecând sub stăpânirea rusească în 1812 a primit numele de Basarabia, care a fost împrumutat de la vechea dinastie românească a Basarabilor. Partea de Sud a Basarabiei a fost restituită în 1856 României (Principatul Moldovei) pentru a fi reanexată de Rusia țaristă în 1878.

După ce și-a proclamat autonomia în 1917, urmată de secesiunea ei din cadrul Rusiei pe baza dreptului de autodeterminare acordat tuturor naționalităților de către Sovietul suprem, Basarabia a hotărât, în martie 1918, printr-un vot al Parlamentului ei (Sfatul țării), unirea ei cu România, unire recunoscută de principalele Puteri aliate și asociate.

Bucovina a înlăturat stăpânirea austriacă în același an 1918 și a votat unirea ei necondiționată cu România.

Cesiunea din 1940 a Basarabiei de Nord nu a fost rezultatul unui acord liber negociat. Dăm mai jos o descriere a împrejurărilor în care s-a efectuat această operație, descriere luată dintr-o broșură intitulată „Evacuarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord“ care a fost scrisă de șeful Guvernului român din acel timp (Gh. Tătărescu) și publicată în iulie 1940.

„În noaptea de 26 spre 27 iunie 1940, Guvernul român a primit o notă cu caracter ultimativ prin care Sovietele cereau României Basarabia și Bucovina de Nord... Eram singuri în fața acestei amenințări... Guvernul... a încercat să negocieze... Negocierile ne-au fost refuzate printr-un nou ultimatum primit pe 27 iunie... Guvernul a fost silit să accepte condițiile teritoriale ale acestui ultimatum... am hotărât să acceptăm sub presiunea forței și a violenței și în contra dreptului și a justiției“ (Gh. Tătărescu, *Evacuarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord*, – Scrisul Românesc, Craiova 1940; pp. 3, 21, 23, 24).

Este greu să nu se tragă concluzia că cesiunea Basarabiei și a Bucovinei de Nord a fost impusă României fără a se ține seamă de dreptul de

autodeterminare al națiunilor, astfel cum a fost proclamat în Charta Atlanticului și în Charta Națiunilor Unite.

Cesiunea Dobrogei de Sud către Bulgaria a fost negociată în 1940, sub presiunea exercitată de Axă asupra Guvernului român în timpul Arbitrajului de la Viena.

Confirmarea acestei cesiuni teritoriale ar fi un exemplu unic al unei inițiative a lui Hitler care să fi fost aprobată de Națiunile Unite.

Dobrogea de Sud cuprinde 6.921 km. pătrați. În 1940 populația ei se cifra la 370.000 locuitori împărțiți în trei grupuri etnice mai mult sau mai puțin egale.

Nu este desigur misiunea Conferinței de a se ocupa de această problemă ca atare. Ar fi totuși de dorit să se substituie unei cesiuni impuse în mod forțat, un acord liber negociat care ar ține seamă de îndreptățirea României la o soluție de compromis mai echitabilă.

2. Problemele în legătură cu transferurile de teritorii

Prima parte a tratatului are o lacună importantă. Practica stabilită în mod statornic este de a se cuprinde în tratatele care stipulează modificări teritoriale toate amănunțele în legătură cu noile frontiere, precum și chestiunile conexe ca schimbările de naționalitate, inclusiv dreptul de opțiune, soarta proprietății publice și private, drepturile, obligațiile și servituțile de drept public și privat, repartizarea datoriei publice, reglementarea anumitor chestiuni oficiale, regimul apelor, transferul arhivelor, al registrelor cadastrale etc. Asemenea clauze sunt necesare spre a apăra statul și individul care suferă pierderea de arbitriul inerent oricăror procedee unilaterale. Cu titlul de exemplu s-ar putea aminti că tratatele de pace din 1919-1920 cuprind în medie vreo treizeci de articole dedicate unor asemenea chestiuni. Faptul că transferuri teritoriale atât de considerabile sunt tratate în două articole așa de scurte este fără precedent.

În ce privește îndeosebi anexa I a Tratatului, este absolut necesar ca frontierele atribuite României să fie trasate cu cea mai mare precizie pe o hartă la scară mare.

O comisie de delimitare compusă din reprezentanți ai tuturor Puterilor semnatare pare de asemenea indicată spre a se evita orice posibilitate de interpretări abuzive și încălcări de către autoritățile locale, asemănătoare a celor pe care România le-a mai avut de suferit în 1940-1941.

PARTEA II. CLAUZE POLITICE (art. 3-10)

Importanța clauzelor politice din proiectului de Tratat de Pace cu România se datorește, printre alți factori, și faptul că ele stipulează – în special în art. 3 – un principiu ale cărui repercursiuni interesează întreaga viață a statului. Proclamând intangibilitatea drepturilor omului și a drepturilor civile, art. 3 dă un cadru politic cu adevărat democratic. Și, recunoscând în mod implicit, ca bază a regimului românesc, voința liber exprimată a poporului, el tinde să garanteze alegeri libere și formarea unui guvern reprezentativ, de care ar depinde toate celelalte clauze ale tratatului în chestiune în ce privește îndeplinirea lor.

Semnificația și întinderea clauzelor politice interzic deci limitarea lor la o simplă enunțare a unui principiu abstract care, ca atare, ar fi cu totul ineficace. Este suficient de a observa în acest sens că actualul Guvern român ar fi organul de execuție pentru îndeplinirea dispozițiilor privitoare la libertățile fundamentale. Și, în notele americane și britanice din 27 mai și 14 iunie 1946, s-a constatat că guvernul în chestiune nu se conformase principiilor democratice pe care se obligase anterior să le respecte având în vedere recunoașterea sa condițională de către acele două Puteri aliate.

Garanții internaționale și căi de apel par să fie cu atât mai necesare. Aceste căi de apel ar trebui să fie deschise nu numai părților semnatare, ci și tuturor celor individual îndreptățiți, în prezent sau în viitor, la drepturile civile proclamate în mod solemn. Toate stipulațiile în legătură cu această chestiune s-ar putea inspira din propunerea australiană privitoare la apărarea drepturilor omului.

1. Garantarea libertăților fundamentale

Principiile cuprinse în art. 3, cu privire la drepturile umane și la libertățile fundamentale, nu pot decât să fie aprobate de oricine. Garanțiile privitoare la exercițiul acestor drepturi nu pot însă să fie pe deplin efective câtă vreme nu vor fi fost instaurate în România libertăți politice. Trebuie accentuat că, doi ani după Conferința de la Yalta această țară continuă să aibă un guvern care nu prea reprezintă opinia publică. Ar fi fost deci de dorit ca Tratatul de Pace cu România să cuprindă o confirmare a principiilor de la Yalta, spre a asigura libertățile democratice.

Pe de altă parte, amendamentul britanic (art. 3) apare de prisos întrucât nu face decât să reia dispozițiile articolelor 3 și 4. De fapt, Delegația sovietică a observat cu drept cuvânt că legislația românească nu cuprinde nici o măsură discriminatorie între cetățenii români pe motive de rasă, religie, limbă etc.

2. Interzicerea tuturor organizațiilor și măsurilor fasciste

Articolele 5 și 6, din cauza lipsei oricărei precizări juridice, permit în orice moment intervenția oricăreia din Națiunile Unite în viața politică a României. Niciunul din cele două articole nu cuprinde de fapt:

1. O definiție juridică precisă a ceea ce se înțelege printr-o „organizație de tip fascist”, sau prin „criminal de război”.

2. Fixarea unei liste rezonabile în timp înăuntrul căreia să se poată porni în mod valabil o acțiune juridică;

3. Menționarea unei instanțe juridice încredințată să hotărască în cazurile menționate de zisele articole.

Pentru crime de război și crime contra păcii și a umanității, ar putea fi adoptate definițiile stabilite pentru procesele de la Nürnberg și Tokio.

O Curte Internațională de Justiție ar fi apoi cu mult preferabilă unei Comisii compusă din miniștrii celor trei Mari Puteri în România (prevăzută la al. 3 al art. 6). În sistemul acceptat, nu se prevede, nici o soluție în caz de dezacord între cei trei miniștri.

Toate acestea ar putea să mărească și mai mult atmosfera de tensiune care există deja în viața publică românească. De asemenea, datorită unei

redactări susceptibile de interpretările cele mai arbitrare, art. 5 pune la dispoziția actualului Guvern român anumite puteri care, dacă se abuzează de ele, i-ar putea da posibilitate să suprimă orice fel de opoziție.

În fine, distincția făcută la art. 5 în favoarea Uniunii Sovietice nu are nici o justificare obiectivă și ar putea numai să dea o bază juridică preponderenței de fapt pe care U.R.S.S. o exercită de pe acum în România. (Această discriminare nu există în articolul corespunzător din proiectul de Tratat de Pace cu Bulgaria).

3. Tratatul de Pace cu România și Acordurile internaționale

Ar fi necesar să se insereze în art. 7, care constrânge România „să recunoască deplina valabilitate“ a Tratatelor de Pace cu statele foste inamice, o clauză rezervând drepturile și interesele statului și ale supușilor români.

Art. 8 stipulează încetarea stării de război între Ungaria și România, prin punerea în vigoare a două texte separate (Tratatul de Pace cu Ungaria și Tratatul de Pace cu România). Trebuie menționat că o asemenea dispoziție este fără precedent în istoria diplomatică și este incompatibilă cu principiile dreptului internațional. Pentru a face posibilă realizarea rezultatului dorit cu ajutorul unui singur text ar trebui ca, prin art. 37 al proiectului de Tratat de Pace cu Ungaria, să se recunoască dreptul României de acensiune la Tratatul de Pace cu Ungaria-în condițiuni asemănătoare celor prevăzute pentru Națiunile Unite.

Art. 10 îndrituiește pe fiecare din Puterile Aliate sau Asociate, fie să denunțe, fie să mențină în vigoare tratatele bilaterale cu România, pe care le dorește. Această dispoziție arbitrară tinde să prelungească o stare de nesiguranță care ar putea afecta statutul internațional al României.

PARTEA III. CLAUZE MILITARE, NAVALE ȘI AERIENE (Art. 11-20)

1. Limitarea armamentelor și a efectivelor.

Art. 11 prevede limitarea forțelor armate ale României.

A cere unei armate să lupte pentru victoria Națiunilor Unite și a hotărâ apoi ca ea să dezarmeze este o contradicție flagrantă; și aceasta cu atât mai mult cu cât, spre deosebire de toate celelalte țări care se găseau într-o situație asemănătoare, România a dat o contribuție militară care a depășit cifrele cerute prin Convenția de Armistițiu, iar purtarea vitejească și rolul important pe care l-a jucat armata română au fost recunoscute în mod expres de cele mai înalte autorități aliante.

Reamintind faptul că zeci de mii din soldații ei au căzut pe câmpurile de luptă ale Ungariei și Cehoslovaciei, poporul român nu poate decât să protesteze în mod solemn împotriva unei asemenea măsuri deopotrivă de discriminatorie și cu caracter de pedeapsă.

Misiunea încredințată, prin Tratatul de Pace, armatei române, astfel redusă în efective, este de a asigura „ordinea internă și apărarea locală a frontierelor“.

România este gata să subscrie la orice clauză de acest fel care ar contribui la dezarmarea generală și la stabilirea unei epoci de pace mondială. Ea socotește însă că armatele naționale nu trebuie să se mărginească la rolul prevăzut de art. 11, cât timp O.N.U. nu va fi în măsură să ia asupra sa în mod efectiv garantarea securității generale. Având în vedere pe de altă parte principiul de egalitate de drepturi pentru toate popoarele, enunțat în art. 1 al Cartei Națiunilor Unite, România speră că, după ce va deveni membră în O.N.U., clauzele discriminatorii ale Tratatului de Pace vor fi desființate ca urmare a actului de revizuire prevăzut în art. 19 din proiectul de Tratat de Pace.

2. Predarea materialului de război depășind limitele stabilite prin tratat

Art. 16 obligă România să pună la dispoziția Aliatilor tot materialul de război care depășește limitele prevăzute în art. 11.

Potrivit cifrelor oficiale publicate, România dispunea, la 23 august 1944, de:

- 55 divizii cu servicii auxiliare normale;
- 1 corp de armată aeriană (aprox. 500 avioane de linia întâi)
- 4 brigăzi de apărare anti-aeriană; (202 baterii);
- o marină cuprinzând 71 de vase;
- Diferite formațiuni militare teritoriale cuprinzând unități de poliție, personalul școlilor militare și al centrelor de instrucție etc.

Echipamentul și materialul de război al acestor armate era în raport cu mărimea lor.

Limitările fixate prin Tratatul de Pace ar reduce aceste forțe și echipamentul lor la o fracțiune din tăria lor dinainte.

Dat fiind că materialul de război în excedent, care trebuie predat Uniunii Sovietice, Marii Britanii și Statelor Unite, nu poate fi considerat sub nici un motiv ca pradă de război, nu ar fi decât drept să se permită României să scadă valoarea lui din reparațiile impuse Statului român prin proiectul de Tratat de Pace. Este de la sine înțeles că valoarea materialelor de război și a unităților navale preluate în mod ilegal de către autoritățile sovietice, după 23 august 1944, ar trebui deasemeni scăzută.

Ținând seamă de pierderile suferite în cursul campaniei împotriva Germaniei și a Ungariei, valoarea materialului de război (de uscat, naval și aerian), ce i-a rămas și pe care România va trebui să-l predea sau l-a și predat celor trei Mari Puteri, se cifrează la cca. 150 milioane dolari.

3. Prizonierii de război români

Art. 20 prevede repatrierea prizonierilor de război „cât mai curând posibil“, în conformitate cu aranjamentele bilaterale ce urmează a fi încheiate.

Situația actuală este după cum urmează:

Prizonierii de război români pot fi împărțiți în trei categorii:

a) Prizonieri de război luați de armata sovietică înainte de 24 august 1944 la ora 4 a.m. Potrivit statisticilor oficiale românești, 180 000 prizonieri și deportați intră în această categorie.

b) Prizonieri capturați de ruși după data sus menționată. Contrar principiilor și cutumelor dreptului internațional, armata sovietică a capturat 130 000 prizonieri români după încetarea ostilităților.

c) Prizonieri luați de germani și de unguri după 23 august 1944. Germania și Ungaria au capturat 36 000 prizonieri români dintre care 20 000 se află în zonele rusești din Germania și Austria, unde continuă să fie considerați ca prizonieri.

În afară de aceste trei categorii de prizonieri, 40 000 civili români din Moldova și Transilvania și peste 72 000 de cetățeni de origine germană au fost deportați de trupele rusești, iar 20 000 români din Transilvania de Nord de către trupele germane în retragere.

În rezumat, 458 000 prizonieri sau deportați civili așteptau să fie repatriați. Numai 83 000 dintre ei s-au întors.

Proiectul de Tratat de Pace nu prevede măsuri precise pentru garantarea repatrierii acestor diferite categorii de prizonieri și de deportați.

Este poate interesant de a accentua că repatrierea tuturor prizonierilor de război finlandezi din Rusia s-a terminat de mult.

Având în vedere importanța efortului militar făcut de România în războiul împotriva Germaniei, pare profund nedrept ca doi ani după sfârșitul ostilităților între România și U.R.S.S. cea mai mare parte a prizonierilor români să se găsească încă pe teritoriu străin și ca nici o clauză să nu prevadă cu deamănuntul repatrierea lor într-un termen dat.

Art. 20 creând, pe de altă parte, posibilitatea de a încheia acorduri bilaterale cu Puteri care dețin prizonieri de război români, deschide calea pentru acorduri impuse României, spre a lăsa pe prizonierii români în U.R.S.S. cu titlul de „lucrători liberi“.

Este deci indispensabil:

– să se fixeze un termen scurt pentru repatriere;

– să se înființeze o comisie cuprinzând delegați ai României, ai Marilor Puteri și ai Crucii Roșii Internaționale, care să fie competenți pentru identificarea și organizarea repatrierii prizonierilor, ca și pentru latura financiară a operației;

– să se prevadă repatrierea deportaților civili;

Într-adevăr asemenea comisuni (pentru repatrierea prizonierilor de război și a internaților civili) au fost înființate prin Tratatetele de Pace încheiate după primul război mondial.

PARTEA IV. RETRAGEREA TRUPELOR ALIATE DIN ROMÂNIA

(Art. 21)

Art. 3 din Convenția de Armistițiu a impus României următoarele obligațiuni:

Gvernul și Înalțul Comandament al României vor asigura forțelor sovietice și a celorlalți Aliați înlesniri pentru libera lor mișcare pe teritoriul României, în orice direcție, dacă este cerut de către situația militară, guvernul și Înalțul Comandament al României acordând orice concurs posibil pentru o astfel de mișcare prin

mijloacele lor proprii de comunicație și pe cheltuiala lor, pe pământ, pe apă și în aer.

Astăzi, un an și jumătate după capitularea Germaniei, trupe sovietice nu numai că se află încă cantonate în toată România, dar numărul lor a fost mărit încetul cu încetul. Astfel a fost impusă o ocupație militară de fapt, contrară spiritului și literei Convenției de Armistițiu.

Art. 21 din proiectul de Tratat de Pace prevede că, după intrarea în vigoare a tratatului, toate forțele aliate vor fi retrase din România în termen de 90 de zile, cu excepția dreptului pentru Uniunea Sovietică de a menține pe teritoriul românesc forțele armate de care va avea nevoie pentru menținerea liniilor de comunicație ale armatei roșii cu zona sovietică de ocupație din Austria.

Acest articol nu specifică numărul trupelor pe care armata sovietică le poate menține în România, nici liniile de comunicație care trebuie să-i fie puse la dispoziție; el dă puțința Uniunii Sovietice de a continua în fapt un titlu diferit, ocupația militară a României. Rețeaua de comunicații a României fiind relativ săracă, o asemenea obligație îi va impune pe deasupra și o grea sarcină suplimentară în cursul unei perioade când toate eforturile ar trebui îndreptate spre reconstruirea economiei ei grav avariata.

Ar trebui notate că cele mai scurte căi între Uniunea Sovietică și Austria trec la Nord de România:

a) Ruta Lwow-Cracovia-Viena, care are o lungime de 395 mile de la frontiera sovietică până la Viena, are dublul avantaj de a avea 4 linii, precum și o capacitate de 60 de perechi de trenuri pe zi;

b) Linia Stryj-Muncacevo-Budapesta-Viena, care are o lungime de 430 mile fiind linie dublă pe cea mai mare parte a parcursului, are o capacitate de 14 perechi de trenuri pe zi.

Liniile de comunicație prin România se plasează abia în rândul al treilea:

a) Linia Ungheni-Pășcani-Adjud-Oradea-Budapesta-Viena, cu o lungime de 485 de mile și cu o singură linie pe cea mai mare parte a traseului ei din România, are o capacitate de 7 perechi de trenuri pe zi;

b) Cea mai mare capacitate a oricărei linii ferate române este de 16 perechi de trenuri pe zi, pe linia Ungheni-Pășcani-Ploiești-Teiuș-Arad-Budapesta-Viena, care are o lungime de 910 mile, în cea mai mare parte cu o singură linie.

Dacă s-ar întâmpla totuși ca principiul de tranzit prin România să fie menținut, ar trebui să se stipuleze că România va avea să garanteze tranzitul, prin teritoriul ei, al transporturilor militare necesare pentru ocupația Austriei.

În acest sens ar trebui să se însereze în tratat următoarele specificări:

a) Obligația, pentru trupele sovietice, de a evacua în termen de 90 de zile întreg teritoriul României, cu excepția unor linii de comunicații bine definite. Numărul de trupe sovietice, încredințate cu misiunea de a menține aceste linii de comunicații, ar trebui specificat de asemeni.

b) Cerințele de transport reale, ținându-se seamă de tăria din timp de pace a armatei sovietice din Austria. S-a calculat că pentru un număr de 300 000 oameni ar fi suficiente 7 trenuri pe zi.

c) Toate chestiunile financiare decurgând din aplicarea art. 21 ar trebui supuse Comisiunii reparațiilor propusă mai jos. Înțelesul expresiei de „cuvântă despăgubire“ ar trebui de asemenea precizat. Ar trebui de asemenea specificat că toate cheltuielile pe care România le-ar avea în legătură cu îndeplinirea art. 21 vor fi rambursate cu începere de la data intrării în vigoare a tratatului, iar nu după sfârșitul perioadei de 90 de zile. Proiectul de tratat cu Bulgaria (art. 19) conține de pe acum o astfel de stipulație.

În plus, tratatul ar trebui să pună imediat capăt „plăților regulate, în monedă românească, cerute de către Înaltul Comandament Aliat (sovietic) pentru îndeplinirea misiunii sale“, deoarece, datorită unei interpretări arbitrare, aceste plăți au fost cerute depășindu-se cu mult întinderea și limita de timp a art. 11 din Convenția de Armistițiu.

PARTEA V ȘI VI. REPARAȚII, RESTITUIRI ȘI CLAUZE ECONOMICE (art. 22-23)

Considerațiuni generale.

Pe plan economic, scopul tuturor Tratatelor de Pace actuale ar trebui să fie în primul rând de a constata într-un spirit de justiție drepturile tuturor Națiunilor Unite, privitoare la reparații și restituiri; iar în al doilea rând de a crea condițiile necesare pentru reintegrarea fiecărei economii naționale în cadrul economiei mondiale, spre a asigura în viitor un echilibru economic general fără de care pacea nu ar putea să dureze. Aceste două scopuri sunt strâns legate între ele; realizarea unuia dintre ele nu ar putea avea loc fără a se da cuvântă atenție celuilalt.

Amendamentul Delegației australiene privitor la crearea, pentru fiecare din națiunile debitoare, a unei Comisiuni de reparații și restituiri, ar fi dat posibilitatea ca aceste două obiective să fie urmărite în mod concomitent. Respingerea acestui amendament a favorizat din nefericire promovarea unor interese speciale în dauna celor generale.

Necesitatea unei asemenea comisii pare evidentă. Ea ar permite o îndeplinire ordonată și echitabilă a reparațiilor. De asemenea ar putea să compenseze lipsa de precizie din texte, care îngăduie interpretări extensive și nu prevăd vreun organism care să supravegheze și să asigure o aplicare dreaptă a tratatului.

Instituirea unei asemenea comisii nici nu ar însemna o invocare: art. 163 și 164 din Tratatul de la Trianon au prevăzut crearea unei comisii asemănătoare printre ale cărei atribuțiuni principale a fost cea de a constata „resursele și capacitatea de plată...“ a țării debitoare.

Însă, chiar în cadrul actualei Conferințe de pace, Comisiunea economică pentru Italia a adoptat un amendament care prevede crearea unei „Comisii de reparații și de supraveghere a clauzelor economice cu Italia“.

Dacă o asemenea comisie ar fi fost înființată pentru România, prima ei măsură ar fi trebuit să fie de a întocmi un bilanț de plăți și livrări deja

făcute și de cel care urmează a mai fi făcute. Necesitatea unei astfel de măsuri s-a dovedit în mod categoric în discuțiunile care au avut loc în Comisiunea economică pentru Balcani și Finlanda.

Potrivit declarațiilor oficiale ale delegatului român, valoarea contribuției economice a României, în cursul perioadei de Armistițiu, se ridică până în prezent la mai mult de 1 000 milioane de dolari, în timp ce sarcina în aparență cea mai grea impusă României prin Convenția de Armistițiu a fost aceea a unor reparații fixate de 300 milioane dolari plățibili U.R.S.S.-ului în decurs de 6 ani. De asemenea, după cum reiese din declarația făcută de delegatul Statelor Unite, dl Thorp înaintea Comisiunii economice, la 23 septembrie 1946, costul întreținerii armatei române în timpul campaniei alături de Națiunile Unite, și care se ridică la aproximativ 350 milioane dolari, nu este cuprins în totalul menționat mai sus.

Printre diferitele sume menționate de delegatul Statelor Unite trebuie să facem însă o distincție între cele care corespund cu însăși îndeplinirea clauzelor Convenției de Armistițiu și cele care reprezintă pretențiuni excesive impuse sau executate de U.R.S.S.

Următoarele pot fi cuprinse în prima din aceste categorii:

1. Întreținerea trupelor sovietice în timpul războiului	133 milioane dolari ¹
2. Reparații către U.R.S.S.	70 " "
3. Restituiri de bunuri sovietice	175 " "
<hr/>	
Total	378 " "

A doua categorie ar trebui să cuprindă:

1. Întreținerea trupelor sovietice după încetarea ostilităților	192 milioane dolari
2. Diferențele rezultate din faptul că livrările de bunuri către U.R.S.S., cu titlul de reparații, fuseseră creditate la prețurile din 1938, care sunt cu cca. 50% sub nivelul celor din 1945-46	30 " "
3. Rechiziții și bunuri confiscate de autoritățile sovietice fără titlul legal	425 " "
<hr/>	
Total	647 " "

Aceste livrări reprezintă o valoare aproximativă de 650 milioane de dolari, fiind făcute în excedent față de stipulațiunile Convenției de Armistițiu și în urma unor impuneri și interpretări unilaterale.

Venitul național al României, care în 1938 era de aproximativ 1350 milioane de dolari, a fost redus în prezent la cca. 700 milioane dolari.

1 După cifrele oficiale publicate.

Potrivit declarațiilor oficiale ale delegatului român, exportul anual al României nu ar putea depăși, în cursul perioadei 1946-1952, suma de 15-20 milioane dolari (față de 1 359 mil. dolari în 1938), în timp ce minimum indispensabil de importuri anuale pentru funcționarea normală a economiei României a fost evaluat, pentru aceeași perioadă, la 110-120 mil. dolari. Trebuie de asemenea adăugat că indicele costului vieții, față de 100 în 1931, se ridicase la 689,2 în august 1944 și la 24,670 în iunie 1946. De asemenea bilanțul Băncii Naționale a României, întocmit la data de 31 august 1946, arată că obligațiile ei se ridică la 3648 mii de milioane lei, iar circulația monetară la 3025 mii de milioane lei (după ce circulația monetară, în septembrie 1945 a fost de 48,8 mii de milioane lei, iar în august 1944 de 180 mii de milioane lei). Emisiunea zilnică de bancnote noi este în valoare de 14 mii de milioane lei.

Această imagine întunecată este rezultatul acumulat din cinci ani de război cu distrugerile lor inevitabile, rezultatul sarcinilor grele ale Convenției de Armistițiu și înainte de toate ale enormelor sarcini suplimentare care decurg din interpretarea ei excesivă.

Adevărata semnificație a acestor sume devine și mai evidentă dacă amintim că totalul livrărilor României în decurs de doi ani este de opt ori bugetul ei dinainte de război și că, pentru a le face față, ar fi fost necesar să se folosească întregul export român dinainte de război pentru o perioadă egală de opt ani. În sfârșit trebuie ținut seamă de faptul că valoarea totală a acestui efort economic depășește venitul natural al României în cursul acestor doi ani. Este evident că modul în care Convențiunea de Armistițiu a fost interpretată și îndeplinită a dus la o importantă pierdere de substanță și la o epuizare aproape completă a resurselor productive românești. Dat fiind că România are încă de plătit, după delegatul Statelor Unite, 950 milioane de dolari către U.R.S.S. și dat fiind că celelalte sarcini impuse ei prin Tratatul de Pace reprezintă 300-400 milioane dolari în plus, distrugerea totală a economiei României pare inevitabilă.

Adunarea plenară ar putea încă acum să pună capăt dezordinii tragice care domnește în ceea ce privește reparațiile românești, prin înființarea, după exemplul dat de Comisia pentru Italia, a unei Comisii speciale pentru reparații și restituiri.

Reparații și restituiri

Art. 22 stabilește principiul ca România să plătească U.R.S.S.-ului reparații parțiale. El fixează totalul lor la 300 milioane dolari, plătibili în opt ani.

Art. 11 din Convenția de Armistițiu a pus deja România în fața problemei interpretărilor extensive, deoarece autoritățile sovietice au creditat bunurile livrate cu titlul de reparații la prețurile pieții mondiale din 1938. Conform informațiilor oficiale prezentate Comisiei economice, aceste prețuri sunt cu cca. 50% sub nivelul celor din 1946, ceea ce mărește ipso facto datoria în aceeași proporție.

Art. 22 ar trebui deci să precizeze că bunurile livrate cu titlul de reparații trebuie creditate la prețurile pieții mondiale existente în septembrie 1944. Numai astfel Tratatul ar putea evita o interpretare exten-

sivă, care ar adăuga sumei specificate de 300 milioane dolari o sarcină suplimentară și nejustificată de aproximativ 150 milioane de dolari.

Interpretarea art. 30 bis pare cu atât mai nedreaptă cu cât obligă Guvernul român să plătească societăților românești ce formează proprietatea supușilor Națiunilor Unite prețuri mai ridicate decât cele creditate de U.R.S.S. ori de câte ori același produs i se livrează cu titlul de reparații.

Prin art. 23 România va trebui să accepte principiul declarației Națiunilor Unite din 5 ianuarie 1943 care prevede restituirea bunurilor luate din teritoriul Națiunilor Unite.

Paragraful 2 din art. 23 însă, privitor la restituirea bunurilor luate, folosind formula „indiferent de orice tranzacțiune ulterioară“, depășește redactarea declarației de la Londra care menționează „tranzacțiunile în aparență legale“. Astfel, definiția cuprinsă în art. 23 nu dă posibilitatea să se ia în considerare elementul de bună credință care ar fi putut exista din partea României în momentul dobândirii bunurilor aliate, bunuri pentru care Germania a obținut în orice caz contravaloare.

Nedreptatea este chiar mai mare, deoarece, potrivit art. 27, România trebuie să renunțe la orice pretenție de restituire din partea Germaniei, a unei asemenea contravaloare. Astfel, cumpărătorul român, chiar dacă a fost de bună credință, este silit să renunțe deodată, atât la bunurile cumpărate cât și la contravaloarea plătită pentru ele, în timp ce Germania, care efectuase ridicarea abuzivă a bunurilor, păstrează contravaloarea și nu suportă nici o penalizare.

Paragraful 8 al art. 23 lasă în seama României sarcina de a dovedi că proprietatea aliată nu a fost ridicată cu forța sau prin constrângere. În conformitate cu principiile juridice existente, sarcina dovezii trebuie să incumbe întotdeauna reclamantilor.

De asemenea, România ar trebui să fie ținută responsabilă numai pentru restituirea bunurilor aflate în posesia ei. Într-o serie de cazuri U.R.S.S. a silit România să-i livreze bunuri aliate pe care le-a calificat în mod arbitrar ca „valori germane“, precum a fost cazul societăților petroliifere franceze și belgiene „Columbia“ și „Concorida“. În asemenea caz, restituirea către proprietarii inițiali nu poate și nu trebuie să depindă de România.

Paragraful 3 – care nu are echivalent în nici unul din celelalte proiecte de tratate supuse Conferinței – dă posibilitatea de a se ocoli prin aranjamente bilaterale prevederile art. 23 și, de fapt, nu face decât să confirme unele din sarcinile cele mai grele care au fost impuse României, ca de pildă acordul extrem de oneros semnat de acea țară la 11 septembrie 1945 la Moscova, cu privire la restituirile cerute de U.R.S.S.

Clauzele economice

Art. 24 tratează despre principiul restituirii proprietăților situate în România, care aparțin Națiunilor Unite sau supușilor lor. Articolul însă impune României obligații peste cele care ar trebui să-i incumbe în mod normal:

1. Redactarea inițială a acestui text obligă România să restabilească drepturile și interesele Națiunilor Unite, sau ale supușilor lor „astfel cum

au existat la 22 iunie 1941". Obligația de restituire începe deci din momentul intrării României în război. În urma propunerii Delegației poloneze, această dată a fost înlocuită cu cea de 21 septembrie 1939", făcând România astfel responsabilă chiar și pentru perioada ei de neutralitate. Prin această extindere, România se va vedea obligată să restituie (sau să compenseze) bunurile aduse în țară la sfârșitul lui septembrie 1939, în timpul refugiului polonez în România, și care au fost vândute sau formează obiectul unor reclamații din partea României sau a supușilor români.

De asemenea, acest articol obligă România să restituie, sau să compenseze pierderile și pagubele cauzate proprietății Națiunilor Unite în timpul perioadei Armistițiului, pe când România era complet angajată în război alături de Națiunile Unite. Aici se cuprind, de exemplu, pagubele cauzate proprietății Națiunilor Unite datorită acțiunii armatelor germane împotriva armatelor române. Acesta este de asemenea cazul în ce privește pagubele cauzate vaselor predate în septembrie 1944, conform Convenției de Armistițiu, Înaltului Comandament Aliat (Sovietic).

2. Primul paragraf al art. 24, care stipulează că restituirea proprietății trebuie făcută „astfel cum există acum“ ar putea fi interpretat în sensul că România nu este obligată să o repare și decisă să ia asupra sa răspunderea pentru vreo pagubă cauzată acestei proprietăți. Aceasta ar fi avut oarecare justificare, deoarece cea mai mare parte a pagubelor suferite de proprietatea Națiunilor Unite în România au fost cauzate de bombardamentele aliate. Cu toate acestea, România este obligată ca, în cazul în care nu poate restitui proprietatea „în perfectă bunăstare“, să despăgubească pe proprietar cu 75% din costul de înlocuire. Restituirile și despăgubirile datorate Națiunilor Unite poate nu vor fi pricinuit, numai ele, ruina economică a României, însă, ținând seamă de sarcinile deja impuse și de actuala ei stare de epuizare este regretabil că propunerea Statelor Unite și a U.R.S.S. de a reduce această indemnizare la 25% din valoarea proprietății nu a fost adoptată.

Pe de altă parte, despăgubirile pentru daune suferite de Națiunile Unite și de supușii lor, ar trebui să fie limitate la națiunile care au fost în război cu România. De asemenea, fiecare din Puterile interesate ar trebui să poată cere aplicarea acestui principiu numai de la data de când a existat o stare de război între Puterile respective și România. România ar mai trebui scutită de a repara pagubele cauzate după 23 august 1944, care nu rezultă din acțiunile ei.

În sfârșit, este de nădăjduit că prevederile cuprinse în anexe și care acumulează asupra României sarcini suplimentare în domeniul asigurărilor, petrolului și al vaselor, vor fi omise din textul definitiv al Tratatului.

Art. 24 bis. Propunerea britanică adoptată sub art. 24 bis silește România să restabilească în drepturile și proprietățile lor, de la 1 septembrie 1939, pe supușii români cărora le-au fost aplicate măsuri discriminatorii din cauza originii etnice sau a religiei lor. Dacă această restabilire s-ar dovedi imposibilă, România este obligată să dea „despăgubiri depline“.

1. Obligația de a repara nedreptățile cauzate prin măsuri discriminatorii de natură rasială sau religioasă este echitabilă. De fapt, mult înainte de propunerea britanică, România luase, în mod spontan și în deplină

conformitate cu prescripțiile art. 6 din Convenția de Armistițiu, toate măsurile necesare pentru a revoca asemenea legiuiri sau măsuri discriminatorii.

2. Garanții suplimentare împotriva restabilirii oricăror legiuiri discriminatorii sunt date în proiectele de Tratat de Pace, la articolele 3 și 4.

Pare deci de prisos să se însereze în același proiect un articol suplimentar spre a se garanta aplicarea unui principiu general care a și fost acceptat și realizat. După ce legislația discriminatorie a fost revocată, recuperarea proprietății de către foștii proprietari a fost efectuată în mod necesar, în conformitate cu principiile generale de drept, precum și cu măsurile speciale luate în acest scop.

3. În realitate art. 24 bis nu conține o aplicare, cu o derogare de la principiul egalității tuturor supușilor români, cuprins în Constituție și în art. 3 și 4 ale proiectului de Tratat de Pace.

Potrivit dreptului și legislației românești, proprietatea își poartă propriile ei riscuri. Când se abrogă o măsură discriminatorie, actul prin care fostul proprietar a fost deposedat devine nul și neavenit în mod retroactiv; fostul proprietar este considerat că a continuat să aibă posesiunea proprietății, care, din punct de vedere juridic, nu a ieșit niciodată din patrimoniul lui. Sarcina daunelor cauzate proprietății, prin cauze fortuite sau „forța majoră” (ca bombardamente și pagube de război) trebuie să fie suportate în mod necesar de proprietarul inițial. A sili Statul român să dea „despăgubiri depline” acestui proprietar înseamnă că statul este făcut răspunzător pentru riscuri fortuite ale unei proprietăți care nu a aparținut niciodată în mod legal.

În cazul unor bunuri aparținând supușilor Națiunilor Unite, o asemenea măsură impusă printr-un tratat de pace, își poate găsi explicația în relațiile dintre învingători și învinși. Dar nimic nu poate justifica adoptarea unei asemenea dispoziții în cazul unor supuși români, a căror situație, în legătură cu războiul în care a fost târât țara lor, este identică cu aceea a tuturor conaționalilor lor.

În timp ce marea majoritate a supușilor români trebuie să suporte suferințele și daunele de război și în timp ce supușii Națiunilor Unite au dreptul la despăgubiri în proporție de 75% din pierderile lor se pare că din art. 24 bis reiese că supușii români privilegiați vor fi îndrituiți la „despăgubiri depline”, chiar și în cazul când paguba pricinuită proprietății lor s-a datorat unui act de război.

4. Din punct de vedere financiar și economic, aplicarea acestor dispoziții este foarte importantă și aceasta cu atât mai mult cu cât România are în prezent cea mai mare comunitate evreiască din Europa: 45000 până la 500000 suflete.

Din punct de vedere politic, o asemenea dispoziție, care duce la o nouă discriminare, nu poate promova înțelegerea sinceră și armonioasă cum ar trebui să existe între toți supușii români și pentru care egalitatea înaintea legii este o condiție indispensabilă. Evreii români care ar beneficia de pe urma acestei dispoziții, de fapt, nu au cerut niciodată o situație privilegiată. Dimpotrivă, ei au cerut, prin purtători de cuvânt autorizați, să nu fie puși în afară de cadrul legal al Statului român și supușii unei protecții străine.

Este regretabil că obiecțiile prezentate de Delegația U.R.S.S. împotriva adoptării art. 24 bis, care au fost pe cât de juste pe atât de bine întemeiate din punct de vedere logic și juridic, nu au avut câștig de cauză.

Art. 25 acordă Uniunii Sovietice dreptul la toate valorile germane din România, care îi sunt transferate de către Consiliul de control pentru Germania. Acestea cuprind până acum cca. 35% din toate marile întreprinderi industriale și financiare românești și anume: 397 întreprinderi comerciale și industriale, 33 firme petrolifere și miniere și 97 bănci și firme de asigurare, cu un capital total de acțiuni, la prețurile din 1938, de peste 31 milioane dolari și cu un activ total de aproximativ 200 milioane dolari.

Lipsa de precizie a acestui articol a și dat până acum loc la multe dificultăți. Autoritățile sovietice au insistat asupra recunoașterii tuturor tranzacțiilor al căror rezultat a fost transferul în stăpânire germană a unor proprietăți situate în România, inclusiv proprietate aliată pe care germanii au preluat-o cu forța sau prin constrângere.

Astfel, cu toate protestele belgiene și franceze, autoritățile sovietice persistă în a considera drept proprietate germană cele două mari societăți petrolifere, „Concordia“ și „Columbia“, pe care germanii le achiziționaseră cu forța în timpul războiului. România ar putea astfel fi constrânsă, potrivit art. 23, să restituie Belgiei și Franței proprietăți care se găsesc acum în mod efectiv în posesia Uniunii Sovietice și pe care acesta din urmă le-ar putea considera de asemenea ca transferate ei prin art. 25.

Dificultăți noi se ivesc pe alte căi:

Autoritățile sovietice refuză să recunoască vreuna din datoriile întreprinderilor românești deținute în întregime sau în parte de Germania și preluate de Soviete, mărinđ astfel, în mod considerabil, valoarea proprietăților transferate.

Autoritățile sovietice au silit pe românii care au datorii față de Germania sau față de supușii germani, să le plătească lor aceste datorii, fie în aur, fie în mărfuri, sau la cursul de 50 de mărci actuale pentru o marcă de timp de război.

O Comisie de reparații și restituiri ar fi fost în măsură să se ocupe în mod imparțial și efectiv de aceste probleme: în orice caz ar fi necesară o definiție precisă a expresiilor de „germani“ și „bunuri germane“, ca și a expresiei „valori germane“, și a modalităților de plată către Uniunea Sovietică a datoriilor românești față de Germania.

Art. 26 dă dreptul oricăreia din Puterile Aliate și Asociate să pună stăpânire, să rețină și să lichideze toate proprietățile, drepturile și interesele românești de pe teritoriul ei în vederea desdăunării, în limitele pretențiilor ei.

Aceste hotărâri nu ar trebui să fie aplicabile indivizilor particulari români, fiindcă aceasta ar fi în contradicție cu principiile de drept generale potrivit cărora nu indivizii particulari, ci statele duc războiul.

De asemenea, dispozițiile art. 26 sunt în contradicție cu cele din art. 28 – potrivit cărora obligațiile de drept privat sunt respectate – și îndeosebi cu cele din art. 24 care stabilește principiul achitării de compensații și despăgubiri în monedă românească și în România. În orice caz, prevederile acestor articole se deosebesc de dispozițiile cuprinse în proiectul de Tratat de Pace cu Finlanda, care prevăd restituirea proprietăților și a valorilor finlandeze din teritoriul Națiunilor Unite.

Trebuie de asemenea adăugat că valorile românești din străinătate sunt singura sursă de mondenă străină actualmente la dispoziția României pentru plata importurilor indispensabile și pentru a-i da posibilitatea să-și reia legăturile comerciale cu lumea din afară.

Confiscare proprietăților românești din străinătate ar fi deci o măsură nedreaptă.

Art. 27 silește România să renunțe la toate pretențiile inclusiv datorile, față de Germania sau față de supușii germani, cu excepția acelor care s-au ivit sau au fost dobândite înainte de 1 septembrie 1944.

Astfel, se face abstracție totală de perioada de neutralitate a României, când relațiile ei cu Germania au avut un caracter pur comercial. Dar, ceea ce este și mai grav, este că aceasta ar putea să ducă la anularea datoriei germane față de România, de 1300 milioane mărci, lăsând în același timp intactă o datorie română către Statele germane de 1250 milioane mărci. Pentru motive tehnice aceste două capitole, legate între ele prin faptul că una a fost o garanție pentru cealaltă, fuseseră separate. Orice hotărâre care ar avea ca urmare separarea acestor operațiuni, prin anularea celei dintâi în timp ce cea de-a doua ar rămâne valabilă, ar însemna să se impună României o penalitate nejustificată de 1300 milioane mărci.

Pare just ca datoria română față de Germania să fie anulată pe aceeași bază pe care a fost anulată datoria germană față de România.

Art. 29 silește România să „renunțe la toate pretențiile de orice fel decurgând direct din război sau din acțiuni întreprinse din cauza existenței unei stări de război în Europa după 1 septembrie 1939, indiferent dacă Puterea Aliată sau Asociată a fost sau nu în război cu România în acel moment“.

Acest articol creează României obligații care depășesc cu mult răspunderile ei.

1. Responsabilitatea României, astfel cum este fixată prin clauzele privitoare la renunțarea la pretențiile ei, este extinsă pentru a acoperi până și perioada de la 1 septembrie 1939 la 22 iunie 1941, pe când era neutră, precum și pe cea din august 1944 până la sfârșitul războiului, pe când lupta alături de Națiunile Unite. Această nedreptate este cu atât mai gravă cu cât la această renunțare obligatorie la toate pretențiile împotriva Puterilor Aliate, trebuiesc adăugate și dispozițiile care, refuzându-i titlul de cobeligeranță, o lipsesc de dreptul la orice pretenții față de statele împotriva cărora a luptat: Germania și Ungaria.

Fie că a fost neutră, inamică sau asociată din punct de vedere militar, țara pare prin urmare condamnată să sufere, fără deosebire, toate consecințele războiului.

2. Al doilea paragraf pare să încerce să extindă renunțarea impusă României la pretenții privind pagube ce nu se datoresc faptelor de război și pe teritoriul român.

Lipsa de precizie a acestui articol ar putea duce la o interpretare abuzivă, deoarece România ar putea fi obligată să renunțe în mod permanent la toate pretențiile în legătură cu enormele plăți suplimentare ce i-au fost impuse prin interpretările arbitrare ale Convenției de Armistițiu. Aceasta ar aviza bunuri care se cifrează de pe acum la mai mult de 647 milioane dolari, o renunțare care ar primejdi cea din urmă posibilitate de refacere economică a României.

3. Adoptarea amendamentului prezentat de Delegația poloneză extinde beneficiul art. 29 la orice Națiune Unită „ale cărei relații diplomatice cu România au fost întrerupte”... Un singur exemplu ar fi suficient pentru a arăta eventualele consecințe ale acestei modificări în lumina lor adevărată.

La sfârșitul lunii septembrie 1939, resturile Statului polonez, administrația și armata, s-au refugiat în România. În ciuda pretestelor și a amenințărilor celui de-al treilea Reich, România a consimțit să permită ca rezervele de aur ale Poloniei, care se ridicau la 70 de tone, să treacă prin teritoriul ei și să fie transportate pe mare de la Constanța. În urma unei înțelegeri cu autoritățile poloneze, România și-a mai asumat și întreținerea refugiaților polonezi în timpul șederii lor în țară. Opt mii de aviatori polonezi au avut astfel puțința să intre în armatele aliate în timp util pentru bătălia Londrei și, după ce au trecut prin România, mai mult de 20000 soldați și ofițeri s-au unit cu armatele aliate din Orientul Mijlociu.

În aplicarea art. 29, România ar putea fi obligată să piardă orice rambursare cu acest titlu, deoarece Polonia este printre Națiunile Unite victorioase „ale căror relațiuni diplomatice cu România au fost întrerupte”, datorită unei cauze accidentale și străine voinței ambelor națiuni. România ar fi astfel penalizată nu pentru un act de război, ci pentru o acțiune amicală.

Pentru a evita ca sarcini suplimentare să fie impuse României, sarcini atât ruinătoare cât și nedrepte, textul ar trebui să precizeze că i se va cere României numai să renunțe la pretențiile ei decurgând din acte și pagube de război pentru care ea ar putea fi ținută responsabilă în mod efectiv.

Art. 30. Principiile pe care se întemeiază art. 30 sunt indispensabile pentru restabilirea echilibrului economiei mondiale. Clauza națiunii celei mai favorizate asigură egalitatea între națiuni, cu excluderea oricărui privilegiu sau monopol. Inserarea ei în tratatul cu România ar trebui să permită acestei țări să-și reia locul în economia mondială, eliberând economia ei de orice servitute care ar constitui un privilegiu în favoarea unei singure puteri. Însă adoptarea acestei clauze nu este suficientă în sine pentru atingerea acestui scop.

Acest fapt reiese evident din examinarea convențiilor ruso-române din 8 mai 1945, prin care Guvernul provizoriu român a acordat U.R.S.S.-ului, prin înființarea societăților mixte româno-sovietice, în genere cunoscute sub numele de SOVROM, controlul asupra principalelor activități economice din România și din care se poate vedea că U.R.S.S. a fost în măsură să-și asigure o situație de monopol de fapt, care nu va lua sfârșit în mod necesar odată cu adoptarea clauzei națiunii celei mai favorizate.

Această clauză ar permite altor națiuni aliate cel mult să înființeze în România societăți cu o structură asemănătoare celor ale societăților SOVROM, dar nu ar asigura libertate de activitate celor mai importante întreprinderi românești, care se găsesc de pe acum sub controlul U.R.S.S.-ului. De asemenea, societățile SOVROM au preluat anumite concesiuni în legătură cu unele din exploatările cele mai importante cum sunt: terenurile petrolifere presupuse a fi cele mai bogate, cele mai importante instalații portuare române, principalele exploatări de cherestea etc. Aplicarea art. 30, astfel cum este redactat în prezent, ar permite eventualelor societăți noi numai să-și „împartă frământările” și ar lăsa în mâinile unei singure puteri străine cea mai mare parte din bogăția României.

Spre a asigura României libertatea economică reală, tratatul ar trebui să cuprindă, alături de clauza națiunii celei mai favorizate, și un paragraf menționând că angajamentele pe termen lung, luate de România sub regimul Convenției de Armistițiu, vor înceta să existe din ziua ratificării Tratatului de Pace.

Trebuie menționat aici că valabilitatea juridică a acestor acorduri poate fi contestată, deoarece au fost semnate sub un regim de armistițiu și sub ocupație militară, de către un guvern provizoriu și nereprezentativ.

Art. 30 bis. Comisia economică a considerat ca insuficient prețul petrolului livrat de societățile românești și care trebuie predat U.R.S.S.-ului, cu titlul de reparații. În consecință, în amendamentul care a fost inserat acum sub art. 30 bis, s-a prevăzut că Guvernul român trebuie să plătească societăților petrolifere românești, care au capital străin, un preț mai ridicat decât cel creditat României de U.R.S.S. în această privință.

În observațiile asupra art. 22 al proiectului de Tratat de Pace, au fost menționate consecințele care decurg pentru economia română, din lipsa oricărei stipulațiuni privitoare la modalitatea de calculare a prețurilor. Într-adevăr, până aici au fost impuse României, fără nici o bază legală, prețurile din 1938, care sunt cu mult sub nivelul celor existente astăzi. Această modalitate de calcul ar fi astfel aprobată de Tratatul de Pace. Nedreptatea acestui procedeu trebuie subliniată.

Datorită caracterului său discriminatoriu, art. 30 bis ar trebui retras. Principiul pe care-l cuprinde ar putea fi reluat la art. 22, unde prețurile bunurilor livrate cu titlul de reparații, ar putea, în genere, să fie fixate la prețurile pieții mondiale existente în 1944.

PARTEA VII. CLAUZELE RELATIVE LA DUNĂRE (art. 34)

Fidelitatea față de principiul libertății de navigației și al egalității de tratament pentru toate pavilioanele este un articol de credință și un principiu permanent al politicii României.

Din această cauză, propunerea prezentată de Delegația franceză, în legătură cu art. 34, va fi primită cu satisfacție în România, deoarece confirmă din nou aceste principii și fixează în același timp un termen pentru convocarea unei conferințe însărcinată cu revizuirea statutului internațional al Dunării.

Chestiunea Dunării nu este o chestiune regională, care să privească numai țările riverane; nici nu mai este măcar o simplă chestiune europeană, precum a fost cazul în secolul trecut; ea a devenit o adevărată problemă mondială. În zilele noastre, integrarea unui teritoriu atât de vast și de dens populat ca al Europei dunărene, în curentul comerțului internațional, este o necesitate vitală pentru economia mondială.

Poporul român socotește că este necesar ca regimul Dunării să fie pus sub supravegherea unui organ internațional compus – ca în trecut – din reprezentanții statelor riverane și ai Marilor Puteri care sunt interesate la libertatea navigației pe acest fluviu.

Un asemenea organ, înființat în 1856, cu participarea Rusiei, și-a îndeplinit în întregime, la Gurile Dunării, misiunea care i-a fost încredințată.

După primul război mondial, s-a stabilit de asemenea un regim internațional pentru Dunărea superioară și afluenții ei, cu participarea Cehoslovaciei și a Jugoslaviei.

Tratatul ar trebui să precizeze, că în așteptarea intrării în vigoare a unui nou statut – care va trebui să reînnoiască garanțiile internaționale care asigură libertatea Dunării – actualul statut, astfel cum a fost stabilit în Convenția de la 21 iunie 1921, va rămâne în vigoare.

PARTEA VIII. CLAUZELE FINALE (art. 35-38)

Propunerea Statelor Unite și a Regatului Unit, care a fost adoptată sub art. 36, poate fi pe deplin acceptată. Cu toate acestea, este de nădăjduit ca competența Curții Internaționale de Justiție, privitoare la interpretarea tratatului, se va extinde la toate clauzele lui fără excepție.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhiva C.C. al P.C.R., fond 103, dosar 492/1946-1947, f.1-19

44

1946 noiembrie 15, București. Scrisoare adresată de Burton Y. Berry, reprezentantul diplomatic al S.U.A. la București, lui Gheorghe Tătărescu, ministru al afacerilor străine în care este prezentată poziția Guvernului S.U.A. față de Guvernul dr. P. Groza.

November 15, 1946

Sir:

I have been instructed to express to you my Government's disappointment with the Romanian Government's reply of November 2 to its note of October 28 concerning the forthcoming elections in Romania. My Government deeply regrets that the Romanian Government did not see fit to consider the substance of its comments on the electoral preparations but instead sought to avoid a discussion of these observations on the excuse that they did not represent the collective views of the Powers signatory to the Moscow Conference Agreement. My Government has taken note, however, that the Rumanian Government has again expressed an intention to implement fully all the obligations which it assumed following the Moscow Conference Agreement to the end that the election may freely express the will and aspirations of the Rumanian people and must therefore assume that the Rumanian Government shares the view expressed in my note of October 28, that all parties represented in these elections should participate on equal terms because of the obligations which my Government assumed at Yalta to assist in bringing about the establishment of a Government of free men in Rumania. Any suggestion that my recent note was „incompatible with the attributes of a free and sovereign state“ is in my Government's view wholly inadmissible. I am constrained to believe that the Rumanian people of they could freely express themselves would

regard my Government's interest in this matter as a compliance with its obligations under Yalta Agreement and a welcome manifestation of general American interest in Romania's welfare and progress. My Government desires to assure Rumanian Government that it will not fail in its support for the democratic principles of liberty, freedom and justice for which the United States endeavors to live and upon which it is convinced the future peace and welfare of the world depend.

Respectfully yours,
Burton Y. Berry
Representative of the United States
in Rumania

His Excellency
Gheorghe Tătărescu,
The Royal Minister
for Foreign Affairs

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 666, c. 15; The National Archives of the United States, Washington D.C; General Records of the Department of State, R.6.59, roll 9

<Traducere>

15 noiembrie 1946

Domnule,

Am primit instrucțiuni să vă aduc la cunoștință dezamăgirea guvernului meu față de răspunsul dat, la 2 noiembrie, de Guvernul român, notei sale din 28 octombrie, referitor la alegerile viitoare din România. Guvernul meu regretă profund faptul că Guvernul român nu a considerat necesar să țină cont de esența comentariilor sale asupra pregătirilor făcute în vederea alegerilor, ci a căutat să evite o discuție privind aceste observații, sub pretextul că ele nu reprezintă un punct de vedere colectiv al Puterilor semnatare ale Acordului de la Moscova. Oricum, guvernul meu a luat notă de intenția, reafirmată de Guvernul român, de a traduce în viață întocmai, toate obligațiile pe care și le-a asumat în baza prevederilor Acordului de la Moscova și care vor crea cadrul necesar pentru ca alegerile să poată exprima în mod liber dorința și aspirațiile poporului român și în consecință, presupun că Guvernul român împărtășește punctul de vedere exprimat în nota mea din 28 octombrie, potrivit căruia tuturor partidelor reprezentate în aceste alegeri trebuie să li se acorde condiții egale de participare, ca urmare a obligațiilor pe care guvernul meu și le-a asumat la Yalta, de a sprijini constituirea, în România, a unui guvern al oamenilor liberi. Orice aluzie că recenta mea notă este „incompatibilă cu atribuțiile unui stat liber și suveran“ este, în opinia guvernului meu, cu totul inadmisibilă. Sunt silit să cred că, dacă s-ar putea exprima liber, poporul român ar considera interesul guvernului meu în această chestiune ca fiind în acord cu obligațiile asumate în baza Acordului de la Yalta și ca pe o manifestare binevenită a interesului general american față de bunăstarea și progresul României.

Guvernul meu dorește să asigure Guvernul român că va susține pe deplin principiile democratice ale libertății, independenței și dreptății, pentru dăinuirea cărora Statele Unite fac eforturi, fiind convinse că de acestea depind, în viitor, pacea și bunăstarea lumii.

Cu respect,
Burton Y. Berry
Reprezentant al Statelor Unite
în România

Excelenței sale, domnului
Gheorghe Tătărescu
Ministru al Afacerilor Străine

45

1946 noiembrie 16, București. Scrisoare adresată de Adrian Holman, diplomat britanic aflat la București, lui Gheorghe Tătărescu, ministrul afacerilor străine, privind poziția Guvernului Marii Britanii față de Guvernul dr. P. Groza

Office of the British
Political Representative,
BUCHAREST

16th November, 1946

No. 10
(93/174/46)

Your Excellency,

His Majesty's Government have considered the Roumanian Government's note of November 7th concerning the conduct of the Roumanian elections. His Majesty's Government observe the Roumanian Government disputes the rights of this Majesty's Government to express their views to the Roumanian Government concerning the Roumanian electoral arrangements, on the ground that the Moscow Agreement was a tripartite arrangement and that any representations based on that agreement should be made jointly by the three Governments concerned and not by one or even two parties concerned acting alone. His Majesty's Government regard this argument as irrelevant and baseless. The Moscow Agreement was an agreement between the Governments of the United Kingdom, the United States and the Soviet Union, concerning the attitude they would adopt towards Romania. The Roumanian Government was not, and was not asked to be, a party to this agreement; non was it invoked by his Majesty's Government as basis of their communication of October 28th.

2. The right of His Majesty's Government to address the Roumanian Government on the subject of Roumanian elections derives from obligations assumed by the Roumanian Government towards His Majesty's Government at the time of His Majesty's Government's recognition of the Roumanian Government in February last. In order to obtain recognition,

the Roumanian Government issued a declaration on January 8th, stating that it was the intention of the Roumanian Government to hold free elections, and to assure amongst other things freedom of speech, of press, of religion and the right of association. The Roumanian Prime Minister confirmed the intention of the Roumanian Government to hold free elections, and to assure amongst other things freedom of speech, of press, of religion and the right of association. The Roumanian Prime Minister confirmed the intentions of the Roumanian Government in discussions with Lord Inverchapel, then Sir A. Clark Kerr. These assurances were summarized in a letter from Sir A. Clark Kerr to the Roumanian Prime Minister, dated January 11th, 1946. On the strength of these assurances, the United Kingdom Representative in Bucharest informed the Roumanian Government's declaration of January and of the oral assurances concerning the interpretation of that declaration given by the Roumanian Prime Minister, His Majesty's Government in discussions with Lord Inverchapel, then Sir A. Clark Kerr. These assurances were summarized in a letter from Sir A. Clark Kerr to the Roumanian Prime Minister, dated January 11th, 1946. On the strength of these assurances, the United Kingdom Representative in Bucharest informed the Roumanian Government on February 5th that on the basis of the Roumanian Government's declaration of January and of the oral assurances concerning the interpretation of that declaration given by the Roumanian Prime Minister, His Majesty's Government were prepared to accord there cognition by the Roumanian Ministry of Foreign Affairs on February 7th, in a communication which did not dispute the conditions upon which His Majesty's Government has specifically granted recognition. It is on the basis of undertakings thus directly given to His Majesty's Government by the Roumanian Government at the time that His Majesty's Government are entitled now to address the Roumanian Government and call upon them to give effect to the obligations then assumed. Such action on the part of His Majesty's Government cannot, in view of the obligation in regard to these matters directly assumed by the Roumanian Government towards His Majesty's Government, be considered as an infringement of Roumanian sovereignty or interference in a matter of domestic jurisdiction.

3. His Majesty's Government note that, although the Roumanian Government alleged that His Majesty's Government are not justified in addressing them on the subject, they reaffirmed the assurances of January last, that they will take all steps necessary in order to ensure free elections on November 19th. His Majesty's Government assumes that these statements mean that the Roumanian Government are taking steps to ensure that the conditions for the free elections specified in paragraph 6 of His Majesty's Government's note of October 28th are observed. The Roumanian Government will recollect that, amongst the conditions which His Majesty's Government stated were essential to free elections, were that all participating parties should be represented on all electoral commission at all levels, and that the votes should be counted in the presence of all parties; that the official record of results should be published in each voting district; that there should be an adequate system of appeal to an independent authority in the event of election disputes and that adequate time and facilities should be granted, so as to enable all member of the electorate to

register and that no person should be discriminated against on account of his known political views.

4. His Majesty's Government note that the Roumanian Government state that they can prove that the electoral campaign is developing without hindrance. The information at His Majesty's Government disposal unfortunately leads them to doubt the correctness of this statement, and to question whether freedom of press and of speech, and the right of association guaranteed in the Roumanian Government's declaration of January 8th last, are just being fully enjoyed in Romania. Can the Roumanian Government deny, for instance, that the Social Democratic Independent party, led by Mr. Titel Petrescu, is still denied any broadcasting facilities? Can the Roumanian Government further deny that the movement about the country of representatives of certain of the parties taking part in elections and the holding of meetings are being interfered with by gangs of roughs without intervention by the forces of law and order?

5. His Majesty's Government hope that the Roumanian Government will be able to reassure them in regard to the points set out above in order that they may be satisfied that the Roumanian Government have fulfilled the obligations assumed in January last.

I avail myself of this opportunity to renew to your Excellency the assurance of my highest consideration.

/s/ Adrian Holman

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 666, c. 18-19; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, R.G. 59, roll 9

<Traducere>

Biroul Reprezentantului
Politic Britanic,
BUCUREȘTI

16 noiembrie 1946
No. 10
(93/174/46)

Excelența voastră,

Guvernul Majestății sale a luat act de nota Guvernului român, din 7 noiembrie, cu referire la desfășurarea alegerilor din România. Guvernul Majestății sale constată că Guvernul român îi contestă dreptul de a-și exprima punctul de vedere referitor la pregătirea alegerilor, pornind de la premisa că Acordul de la Moscova este o înțelegere tripartită și că orice observații legate de acest acord ar trebui să fie făcute în comun de cele trei guverne implicate și nu doar de unul sau două dintre acestea. Guvernul Majestății sale consideră acest argument ca fiind irelevant și lipsit de temei. Acordul de la Moscova a fost încheiat între Guvernele Regatului Unit, Statelor Unite și Uniunii Sovietice, cu referire la atitudinea pe care acestea ar putea-o adopta față de România. Guvernul român nu s-a consti-

tuit și nu i s-a cerut să se constituie în parte a acestui acord și de asemenea, nu a constituit obiectul mesajului transmis la 28 octombrie de Guvernul Majestății sale.

Dreptul Guvernului Majestății sale de a se adresa Guvernului român cu privire la alegerile din România derivă din obligațiile pe care Guvernul român și le-a asumat față de Guvernul Majestății sale, când a fost recunoscut de acesta, în februarie anul trecut. Pentru a obține recunoașterea, Guvernul român a dat publicității, la 8 ianuarie, o declarație în care afirmă că are intenția să organizeze alegeri libere și să asigure, printre altele, libertatea cuvântului, a presei, a religiei și dreptul la asociere.

În cadrul discuțiilor purtate cu Lordul Inverchapel și apoi cu Sir A. Clark Kerr, primul ministru român a confirmat intențiile guvernului său. Într-o scrisoare adresată primului ministru român, la 11 ianuarie 1946, Sir A. Clark Kerr a făcut referire la toate aceste asigurări. În virtutea lor, reprezentantul politic al Regatului Unit la București a informat Guvernul român, la 5 februarie, că pe baza declarației sale din ianuarie și a asigurărilor verbale date de primul ministru român asupra modului de interpretare a acestei declarații, este pregătit să acorde recunoașterea, în cadrul unei comunicări transmise la 7 februarie ministrului român al Afacerilor Străine, fără a pune în discuție condițiile a căror recunoaștere Guvernul Majestății sale a acordat-o anume. Prin urmare, pe baza asigurărilor date de Guvernul român în mod direct la acea vreme, Guvernul Majestății sale este îndreptățit acum să ceară transpunerea în fapt a obligațiilor pe care acesta și le-a asumat. O asemenea acțiune întreprinsă de Guvernul Majestății sale nu poate fi privită, având în vedere obligația direct asumată de Guvernul român în această privință, ca o violare a suveranității României sau ca un amestec într-o problemă de jurisdicție internă.

Guvernul Majestății sale subliniază că deși Guvernul român a pretins că acesta nu este îndreptățit să i se adreseze în legătură cu subiectul în discuție, el a reafirmat asigurările date în ianuarie anul trecut și anume că va lua toate măsurile necesare pentru a asigura desfășurarea unor alegeri libere la 19 noiembrie. Guvernul Majestății sale presupune că aceste afirmații semnifică faptul că Guvernul român ia măsuri pentru a se asigura că sunt respectate condițiile necesare alegerilor libere, specificate în paragraful 6 din nota Guvernului Majestății sale din 28 octombrie. Guvernul român își va aduce aminte că, printre condițiile despre care Guvernul Majestății sale a afirmat că sunt esențiale pentru organizarea alegerilor libere, se află și acela că toate partidele participante trebuie să fie reprezentate în toate comisiile electorale, la toate nivelele; voturile trebuie numărate în prezența reprezentanților tuturor partidelor; înregistrarea oficială a rezultatelor trebuie publicată în fiecare județ în care s-a votat; trebuie să existe un sistem adecvat prin care să se poată apela la o autoritate autonomă în eventualitatea unor dispute electorale; trebuie acordate timpul și facilitățile necesare, în așa fel încât să se dea posibilitatea întregului corp electoral să se înscrie pe liste; toți trebuie tratați în mod egal, indiferent de vederile lor politice.

Guvernul Majestății sale ia notă de faptul că Guvernul român afirmă că poate dovedi că desfășurarea campaniei electorale nu întâmpină dificultăți. Informațiile aflate la dispoziția Guvernului Majestății sale îl determină, din păcate, pe acesta să-și manifeste neîncrederea față de

corectitudinea afirmației și să pună sub semnul întrebării faptul că se beneficiază pe deplin de libertatea presei și a cuvântului, ca și de dreptul la asociere, garantate în declarația Guvernului român, din 8 ianuarie anul trecut.

Poate Guvernul român nega, spre exemplu, că Partidul Social Democrat Independent, condus de dl Titel Petrescu, nu dispune încă de un organ de presă oficial și că opoziției îi sunt, încă, refuzate orice posibilități de a transmite emisiuni radiofonice? Poate Guvernul român să nege, în continuare, că acțiunile întreprinse în țară de reprezentanții anumitor partide care participă la alegeri, ca și desfășurarea mitingurilor sunt întrerupte de bande de huligani fără ca forțele menite să asigure respectarea legii și menținerea ordinii să intervină?

Guvernul Majestății sale speră că Guvernul român va fi în măsură să reînnoiască asigurările date în legătură cu cele prezentate mai sus, pentru a se putea declara satisfăcut de faptul că Guvernul român a îndeplinit obligațiile asumate în ianuarie anul trecut.

Profit de acest prilej pentru a reînnoi în fața Excelenței voastre asigurările privind cea mai înaltă considerație.

/ss./ Adrian Holman

46

1946, noiembrie 18, București. Telefonograma locțiitorului președintelui Comisiei Aliate de Control din România, I. Z. Susaikov, adresată vicecomisarului poporului la Departamentul Afacerilor Străine al U.R.S.S., V. G. Dekanozov, referitoare la acțiunile partidelor politice istorice și măsurile luate de Partidul Comunist Român înaintea alegerilor.

СЕКРЕТНО

ТЕЛЕФОНОГРАММА ПО ВЧ

Из Бухареста

18 ноября 1946 года
22.30

Тов. Деканозову В. Г.

I.

В связи с днем выборов реакционные элементы готовят и провоцируют различного рода инциденты.

1. По нашим источникам, реакционные элементы прервали связь между городами Арад, Хунедоара и Орадя Маре. Намечается срыв связи между Бухарестом и районами Тимишоара, Арад, Орадя Маре, Лугож, Клуж.

2. В поселке Лупень Хунедоровского уезда полицией арестована группа легионеров в 4 человека, которая намечала произвести террористические акты над начальником полиции и секретарем уездного комитета коммунистической партии.

3. У либерала Орос в Сибиу изъято письмо, полученное от руководителя уездной либеральной организации Хаста с требованием о том, чтобы, если в уезд во время выборов приедут англо-американские представители, организовать открытое выступление с требованием о выводе советских войск из Румынии.

4. По заданию центральных английской и американской разведок готовятся специальные группы с тем, чтобы вызвать конфликты в стране между англо-американцами и СССР. Эти группы будут устраивать забастовки и совершать террористические акты над представителями советской армии. Для этого „исторические партии“ по согласованию с англо-американцами создадут кровавые инциденты и даже восстание с тем, чтобы вызвать советскую армию стрелять по голосующим, чтобы использовать это для заявления о том, что выборы в Румынии прошли под кровавым террором и насилием советской армии.

5. Царанисты получили приказы от англо-американцев совершать убийства представителей демократических организаций, поджигать помещения избирательных участков и т.д.

6. В Сибиу прибыли 10 англо-американских наблюдателей, которые будут фотографировать все инциденты; эти фотографии послужат доказательством того, что выборы в Румынии не были свободными, а проводились под нажимом румынской и советской армий.

7. Маниу дал распоряжение своим организациям собрать всех лиц, не получивших права голосования на выборах, на избирательные участки и штурмовать эти участки в день выборов.

Из источников Министерства Внутренних дел известно:

1. В ночь с 16 на 17 ноября перерезана телефонная связь по линиям Бухарест-Кымпулунг-Слатина-Титу-Алба Юля и Арад.

2. В ночь с 17 на 18 ноября группа в 20 человек из села Виерул, уезда Влашка вошла в помещение Примарии, и получив под угрозой избирательные карточки, сорвала телефонный провод, забрала с собой телефон и ушла.

3. Полицией Слатина задержано 6 лиц, напавших на секретаря организации румынской компартии города Слатина. Все задержанные являются членами национал-царанистской партии Маниу. Среди задержанных находится вице-председатель организации национал-царанистской молодежи уезда Олт некий Эвангелие Василе.

4. Сегодня в 10.30 перед Примарией города Констанца собралась группа приблизительно в 200 человек, не записанных в избирательных списках, требуя выдачи им избирательных удостоверений.

5. Жители села Ремус, уезда Констанца, не получившие избирательных карточек, разбили двери и стекла начальной школы, обвиняя в неполучении карточек учителя.

6. В селе Чиорешти уезда Рымнику-Сарат собралось около 300 крестьян и крестьянок, требуя выдачи им избирательных карточек. Демонстранты сорвали плакаты блока демократических партий в помещении Примарии и открыли стрельбу из оружия.

7. Согласно информации, румынское население в Трансильвании собирает произвести нападение на венгерское население, в особенности в селе Пояна, уезда Турда.

ВЫВОДЫ: 1. Вся деятельность реакционных сил страны, особенно царнистской партии, направлена на то, чтобы как можно больше спровоцировать различного рода инцидентов и выступлений, направленных против выборов, чтобы показать иностранным представителям, что выборы проходят „несвободно“.

2. Реакционные силы страны, имея поддержку со стороны представителей англо-американцев, пытаются создать инциденты, дабы спровоцировать советскую армию открыть огонь по голосующим и использовать это для того, чтобы кричать о том, что выборы прошли под нажимом.

II.

В связи с провокационными действиями так называемых „исторических партий“, т.е. прямыми нападениями на демократических деятелей, их клубы и граждан, проявляющих демократические чувства, секретариат Центрального Комитета Румынской Коммунистической Партии передал по телефону всем коммунистическим партийным организациям Румынии директиву за подписью генерального секретаря Коммунистической партии Румынии Георгия Дежа. В этой директиве говорится следующее: „Все силы партии должны считаться в состоянии всеобщей мобилизационной готовности с момента получения этой директивы“. Далее говорится, что все партийные органы и все члены партий, все сторонники блока демократических партий Румынии и симпатизирующие на период голосования и после голосования, до объявления результатов останутся компактными массами вокруг избирательных участков. Для этого самые лучшие и решительные элементы, имеющие авторитет и популярность в массах, создадут настоящую политическую цепь для поддержания боевого духа всей концентрированной массы. Элементы, собранные в группы порядка, обязаны отвечать с максимальной решительностью и силой на малейшие попытки к провокации со стороны наших политических противников.

Далее циркуляр обращает внимание на решающий характер этих выборов и призывает всех членов Румынской Коммунистической партии и блока демократических партий Румынии отвечать решительно, организованно и с максимальной эффективностью на провокации исторических партий.

Этот циркуляр был передан в 18 час. всем коммунистическим партийным организациям Румынии.

И. СУСАЙКОВ

Генерал-полковник Сусайков просит, чтобы эти два сообщения, кроме тов. Деканозова, были переданы также тов. Сусайкову в ЦК ВКП (б).

Передал: Андреев, Школа

Приняла: Тимофеева

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme Rusia, r. 222, c. 898-903, Arhiva M.A.E. al Federației Ruse, fond 125 – Referentura România, op. 34, mapa 130, u.a. 10.

Telefonogramă pe frecvențe înalte

din București

18 noiembrie 1946
ora 22,30

Tovarășului V. G. Dekanozov,

I

Legat de ziua alegerilor, elementele reacționare pregătesc diferite diversțiuni.

1. Conform surselor noastre, elemente reacționare au întrerupt legăturile între orașele Arad, Hunedoara și Oradea Mare. Se prefigurează întreruperea legăturilor dintre București și Timișoara, Arad, Oradea Mare, Lugoj și Cluj.

2. În orașelul Lupeni din județul Hunedoara poliția a arestat un grup de 4 legionari care intenționau să organizeze atacuri teroriste asupra șefului Poliției și asupra secretarului Comitetului județean al Partidului Comunist.

3. Liberalului Oros din Sibiu i-a fost sustrasă o scrisoare trimisă de șeful Organizației liberale județene, [Hast], cu cerința ca în cazul în care vin în județ în timpul alegerilor anglo-americani, să fie organizată o acțiune deschisă care să ceară retragerea trupelor sovietice din România.

4. Din însărcinarea serviciilor de informații englez și american sunt pregătite grupe speciale de instigatori cu scopul de a provoca conflictele în țară între anglo-americani și U.R.S.S. Aceste grupe vor organiza greve și acte teroriste asupra reprezentanțelor armatei sovietice. În acest scop „partidele istorice” în înțelegere cu anglo-americani vor organiza incidente sângeroase și chiar răzvrătiri pentru a provoca armata sovietică să tragă asupra alegătorilor, folosind acest fapt pentru a declara că alegerile în România au avut loc într-o teroare sângeroasă și sub forța armatei sovietice.

5. Țărăniștii au primit ordin de la anglo-americani săucidă pe reprezentanții organizațiilor democratice, să incendieze secțiile de votare și altele.

6. În Sibiu au sosit 10 observatori anglo-americani care vor fotografia toate incidentele, aceste fotografii servind pe urmă ca mărturii ale faptului că alegerile în România nu au fost libere și au avut loc sub presiunea armatelor române și sovietice.

7. Maniu a dat dispoziție organizațiilor lui să fie adunate la centrele de votare toate persoanele care nu au primit drept de vot la alegeri și să ia cu asalt aceste centre în ziua alegerilor.

Din surse ale Ministerului Afacerilor Interne se știe că:

1. În noaptea de 16 spre 17 noiembrie au fost întrerupte legăturile telefonice pe liniile București-Pitești-Câmpulung-Slatina-Titu-Alba Iulia și Arad.

2. În noaptea de 17 spre 18 noiembrie un grup de 20 de persoane din satul Vieru din județul Vlașca a intrat în incinta primăriei și, luând sub

amenințare buletinele de vot, a rupt cablul telefonic, a luat aparatul telefonic și a plecat.

3. Poliția din Slatina a reținut 6 persoane care au atacat pe secretarul organizației Partidului Comunist Român. Toți reținuții sunt membrii Partidului Național-Țărănesc al lui Maniu. Printre ei este vice-președintele organizației de tineret național-țărănist din județul Olt, un oarecare Evanghelie Vasile.

4. Astăzi, la ora 10,30 în fața Primăriei orașului Constanța s-au adunat un grup de aproximativ 200 de persoane, neînscrisi pe listele electorale, care cereau să li se dea certificate pentru votare.

5. Locuitorii satului Remus, județul Constanța, care nu au primit buletinele de vot au spart ușile și geamurile școlii, învinuind pe profesor de neprimirea buletinelor.

6. În satul Ciorești din județul Râmnicul Sărat s-au adunat în jur de 300 de țărani care cereau să li se dea buletine de vot. Demonstrații au rupt placardele Blocului Partidelor Democratice din incinta Primăriei și au tras focuri de armă.

7. Conform informațiilor populația română din Transilvania se pregătește să atace populația maghiară, aceasta în special în satul Poiana, județul Turda.

Concluzii: 1. Toată activitatea forțelor reacționare ale țării, în special ale Partidului Manist, este direcționată spre provocarea diferitelor incidente și acțiuni contra alegerilor pentru a arăta reprezentanților străini că alegerile decurg într-un mod „neliber“.

2. Forțele reacționare ale țării, fiind sprijinite de reprezentatii anglo-americieni, încearcă să creeze incidente ca să provoace armata sovietică să tragă asupra alegătorilor pentru ca să strige că alegerile au decurs sub presiuni.

II

În legătură cu acțiunile provocatoare ale așa-numitelor „partide istorice“, adică atacuri directe asupra activiștilor democratici, a cluburilor acestora și asupra cetățenilor cu opțiuni democratice, Secretariatul Comitetului Central al Partidului Comunist Român a transmis prin telefon tuturor organizațiilor Partidului Comunist Român din România o directivă semnată de Secretarul general al Partidului Comunist al României, Gheorghiu-Dej. În această directivă se vorbește despre următoarele: „Toate forțele partidului trebuie să se considere în stare de mobilizare din momentul primirii acestei directive“. În continuare se spune că toate organizațiile de partid și toți membrii de partid, toți susținătorii Blocului partidelor democratice din România și simpatizanții să rămână masă compactă în jurul secțiilor de votare în perioada votării și după votare până la comunicarea rezultatelor. Pentru acest lucru cele mai bune și hotărâte elemente care au activitate și popularitate în rândul maselor vor crea o adevărată rețea politică pentru a susține spiritul de luptă în toată masa concentrată. Elementele, adunate în grupe de ordine sunt obligate să răspundă cu maximă responsabilitate și energie la cele mai mici încercări de provocare din partea adversarilor noștri politici.

În continuare circulara atrage atenția asupra caracterului hotărâtor al acestor alegeri și cheamă pe toți membrii Partidului Comunist Român și

Blocul Partidelor Democratice ale României să răspundă hotărât, organizat și cu maximă eficiență la provocările partidelor politice.

Circulara a fost transmisă la ora 18 tuturor organizațiilor Partidului Comunist Român.

I. Susaikov

General-colonel Susaikov roagă ca aceste două comunicate să fie transmise și tov. Suslov din C.C. al C.A.C.

A transmis: Andreianov, Skoda

A recepționat: Timofeeva

47

1946 noiembrie 26, San José. Articol publicat de ziarul „La Nacion” din San José, Costa Rica, sub titlul „Problema românească”, cu referiri la implicațiile pe care recunoașterea de către S.U.A., a Guvernului dr. P. Groza le poate avea pe plan internațional.

„LA NACION”
November 26, 1946

THE ROMANIAN PROBLEM

A problem will present itself to the United States after the Rumanian elections with the new government which emerges: to recognize or not to recognize.

At least, as the cables say, that is a first-rate diplomatic dilemma for the United States.

The elections held in Romania were not free nor even bore a semblance there of. Not even half of the electorate could register; there were clashes, there was bloodshed, the American Embassy was surrounded, surely so that the Americans could register; there were clashes, there was bloodshed, the American Embassy was surrounded, surely so that the Americans could not enforce compliance with the Yalta pact – and the result has been that the pro-Soviet Government forces obtained 70% of the votes.

And as the elections were violent and fraudulent, the United States is considering whether or not it should recognize the new government.

We respect the United States a great deal, but meditation seems childish for us and the opportunity to do harm seems to be non-existent. The United States will recognize the new government of Romania, and of this there is no doubt.

And it will recognize it for it has recognized others which have come into being under similar circumstances, and in countries which are closer to it, without the necessity of having another power, as Russia will surely do, urge recognition.

In Romania – thanks to the procedure followed – the opposition was not allowed to secure more than 30% of the votes. In Costa Rica in 1944, and, thanks to a similar procedure, the opposition did not secure more than 25%.

Then how can American Government refuse to recognize the Rumanian Government when it recognized that of Costa Rica? We believe that the policy will be the same in both cases.

And furthermore, when the fraud – to judge by published figures – was not as great.

It is our opinion, as it appeared to be that of those who signed the pact at Yalta, that there ought to be free elections everywhere, in Romania as well as in Costa Rica, as well as in all parts of the world.

However, only in the case of Europe does the United States have a force which obliges it to protect that liberty: the Yalta pact. In the case of America, only by approving the proposal made by Uruguayan Foreign Office would nations have a legal reason for refusing to maintain diplomatic relations with the governments born of fraud or of violence. The other reasons which could not be considered are only moral ones.

What cannot be justified – and we have seen how Costa Ricans are protesting this attitude as it concerns them – is that while trying to succeed in having the governments which emerge in European countries really represent the popular free will of the voters, loans are being made and arms supplied to governments which are the most absolute negation of democratic principles because so much blood was shed.

That much for examples – but we say that if arms are given to Somoza, if loans are granted to Trujilo and Carias, why then not do the same with the Romanian Government?

Therefore, because existing antecedents, it appears to us that this diplomatic dilemma with which the United States is confronted today is nothing but mere newspaper speculation.

For the policy followed by the Secretary of State and apparently by all the chancelleries of the world, seems to be that of establishing relations and cordially maintaining them with any government which for lack of others, knows how to maintain the virtue of being in power.

This may be an erroneous opinion to some, and a correct opinion to others, but the truth of the matter is that this appears to be the line followed.

Therefore, we repeat, we believe that in the case of Romania there is no such problem. For if a new precedent were to be established with the Romanian government, it would be necessary to rectify the entire policy and revise many things already done.

Of course, the best would be for such a revision to take place, that the Uruguayan proposal – so humorously answered by Costa Rica – be approved and in general that there be left; not to the dangerous mercy of government but to international entities (the United States Nations, the Pan American Union) the determination, based upon circumstances presented in each case, regarding the legality of each election.

It appears utopian and the interested parties of each country would protest, alleging decrease of sovereignty and we do not know what else but if sovereignty resides exclusively with the people, it is logical that the people, disarmed against military governments armed to the teeth, search for other solutions.

Now, international organizations are created for the purpose of avoiding war and slaughter and for the purpose of safeguarding democratic princi-

ples. It is logical that they watch over them, not only when a conflict arises between peoples and their governments.

It is usual that this matter of Romania ends by being placed before the United Nations.

All others could go similarly.

And if such a thing could not be effected, let each government with the elements of justice necessarily in its possession, decide, not whether to recognize or not to recognize, a thing that could be qualified even as imperialistic intervention, but whether it should help, with such economic and military means as it possesses, for such regime to remain in office against the will of the people.

If the American Government really believes that this matter of Romania presents a problem, it is a good sign which indicates that now its policy will be different.

And if the policy, not only of the United States, but of all the countries of the world, henceforth is directed along these lines which we have pointed out, then the people will have confidence that their will is to be respected; and not only their will, but also the lives, rights, and liberties of all men.

San José, Costa Rica
(Sergio Carballo, the editor)

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme S.U.A., rola 666, c. 73-75; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, R.G. 59, roll 9

<Traducere>

„LA NACION“
26 noiembrie 1946

Problema românească

După alegerile din România, pentru Statele Unite se va pune problema recunoașterii sau nerecunoașterii noului guvern astfel constituit.

Cel puțin, așa după cum spun telegramele, aceasta este o problemă de primă importanță în plan diplomatic, pentru Statele Unite.

Alegerile desfășurate în România nu au fost libere și nici măcar nu au păstrat aparențele în acest sens. Nici măcar jumătate din electorat nu s-a putut înscrie pe liste, au avut loc ciocniri, vărsări de sânge, Ambasada americană a fost încercuită, cu siguranță pentru ca americanii să nu poată impune respectarea prevederilor Declarației de la Yalta -- și rezultatul a fost că forțele favorabile unui guvern pro-sovietic au obținut 70% din voturi.

Și, pentru că alegerile au fost măsluite și frauduloase, Statele Unite se gândesc dacă ar trebui sau nu, să recunoască noul guvern.

Noi respectăm Statele Unite într-o măsură considerabilă, dar dilema ne pare copilărească și posibilitatea de a acționa greșit pare să fie inexistentă. Statele Unite vor recunoaște noul guvern al României și asupra acestui fapt nu există nici un dubiu.

Și îl vor recunoaște pentru că au recunoscut și alte guverne, care au luat ființă în circumstanțe similare și în țări care îi sunt mai apropiate, fără ca să existe, în mod necesar, o altă putere, care să recomande insistent recunoașterea, așa cum Rusia cu siguranță o va face.

În România – mulțumită procedurii aplicate – opoziției nu i s-a permis să obțină mai mult de 30% din voturi. În anul 1944, în Costa Rica, mulțumită unei proceduri similare, opoziția nu a obținut mai mult de 25%.

Deci, cum poate Guvernul american refuza să recunoască Guvernul român, din moment ce l-a recunoscut pe cel din Costa Rica? Noi credem că politica va fi aceeași în ambele cazuri.

Cu atât mai mult cu cât fraudă – judecând după cifrele date publicității – nu a fost atât de mare.

Părerea noastră este, așa cum a părut a fi și părerea celor care au semnat Tratatul de la Yalta, că trebuie să aibă loc alegeri libere pretutindeni, în România ca și în Costa Rica, precum și în toate colțurile lumii.

Oricum, numai în cazul Europei, Statele Unite dispun de greutatea unui argument care le obligă să apere această libertate: Declarația de la Yalta. În cazul Americii, statele ar avea dreptul legal de a refuza să mențină relațiile diplomatice cu guvernele născute din fraudă sau din violență, numai prin aprobarea propunerii făcute de Ministerul de Externe uruguyan. Celelalte motive, care ar putea să nu fie luate în considerare, sunt numai de ordin moral.

Ceea e nu poate fi justificat – și am văzut cum populația din Costa Rica protestează față de această atitudine, în măsura în care aceasta o afectează – este faptul că, în timp ce se încearcă, în țările europene, constituirea unor guverne care reprezintă cu adevărat voința liber exprimată a alegătorilor, au fost acordate împrumuturi și au fost furnizate arme guvernelor care constituie cea mai desăvârșită negare a principiilor democratice, pentru că atât de mult sânge a fost vărsat.

Doar atât în ceea ce privește exemplificările ... dar noi spunem că dacă îi sunt date arme lui Somoza, dacă le sunt garantate împrumuturi lui Trujillo și Carias, de ce, atunci, nu s-ar acționa la fel și în cazul Guvernului român?

Deci, pentru că există un precedent, ni se pare că această dilemă de ordin diplomatic, cu care se confruntă astăzi Statele Unite, nu este nimic altceva decât simplă speculație de presă.

Pentru că politica aplicată de ministrul de externe și, în mod evident, de toate cancelariile din lume, pare a fi una de stabilire a relațiilor și de menținere cordială a acestora, cu orice guverne care, în lipsa altor calități, își fac un punct de glorie din a se afla la putere.

Această opinie poate părea eronată unora și corectă altora, dar adevărul este că acesta pare să fie regula aplicată.

De aceea, repetăm, noi credem că în cazul României nu există o astfel de problemă. Pentru că, dacă un nou precedent ar fi fost să fie creat, în cazul Guvernului român, ar fi necesar să fie modificată întreaga politică și revizuite multe lucruri deja puse în practică.

Bineînțeles, cel mai bine ar fi ca această modificare să aibă loc, ca propunerea uruguyană – căruia, în mod atât de spiritual i-a răspuns Costa Rica – să fie aprobată și ca, în general, hotărârea, bazată pe împrejurările prezentate în fiecare caz, cu referire la legalitatea alegerilor

să fie lăsată, nu la mila primejdioasă a guvernului, ci în competența unor organizații independente internaționale (Națiunile Unite, Uniunea Pan Americană).

Pare utopic și părțile interesate din fiecare țară vor protesta, afirmând că acesta ar duce la subminarea suveranității și nu știm la ce altceva. Dar, dacă suveranitatea aparține în mod exclusiv poporului, este logic că poporul, lipsit de apărare în fața guvernelor militare înarmate până-n dinți, caută alte soluții.

În prezent, organizațiile internaționale sunt create cu scopul evitării războiului și distrugerii, ca și pentru apărarea principiilor democratice. Este logic că ele veghează asupra acestora nu numai când intervine un conflict între popoare și guvernele lor.

Este neobișnuit că această problemă a României sfârșește prin a fi adusă în fața Națiunilor Unite.

Toate celelalte cazuri ar putea avea o evoluție similară.

Și dacă un asemenea lucru nu ar putea fi realizat, atunci fiecare guvern, fiind în posesia elementelor de drept necesare, să decidă, nu dacă să recunoască sau să nu recunoască, fapt care ar putea fi calificat chiar ca intervenție imperialistă, ci dacă ar trebui să ajute, cu acele mijloace economice și militare de care dispune, pentru ca respecticul regim politic să rămână în vigoare împotriva voinței poporului.

Dacă Guvernul american crede cu adevărat că această chestiune a României constituie o problemă, este un semn bun care arată că acum politica sa va fi diferită.

Și dacă politica, nu numai cea a Statelor Unite, dar cea a tuturor statelor lumii va fi orientată, de acum înainte, pe direcțiile pe care le-am subliniat, atunci popoarele vor avea încredere că voința lor urmează a fi respectată și numai voința lor ci, de asemeni, viețile, drepturile și libertățile tuturor.

San José, Costa Rica
Sergio Carballo, redactor șef

48

1946 decembrie 2, București. Telefonograma ambasadorului sovietic în România, S. Kavtaradze, adresată lui V.G. Dekanozov ce cuprinde nota înaintată de Gh. Tătărescu referitoare la aprecierile Guvernului britanic asupra campaniei electorale din România.

ТЕЛЕФОНОГРАММА № 36

Из Бухареста

2 декабря 1946 года

Тов. ДЕКАНОЗОВУ В. Г.

Передаю только что полученную мною от Татареску вербальную ноту, направленную политическим представителем Великобритании в Румынии г-ном Адрианом Хольманом Министру Иностранных Дел Румынии.

„Британское Правительство рассмотрело вопрос о румынских выборах, состоявшихся 19 ноября, в свете заверений, данных Румынским Правитель-

ством в январе месяце с.г., о том, что будут проведены свободные, беспрепятственные выборы на основе тайного и общего голосования. В двух потоках, направленных Румынскому Правительству 28 октября и 16 ноября с.г., Британское Правительство выразило свое беспокойство в связи с тем, как развивается избирательная кампания. Согласно информации, полученным Британским Правительством, беспокойство, проявленное им в этих потоках, было обоснованным. Британское Правительство убеждено в том, что во время избирательной кампании свобода слова и ассоциаций была предоставлена лишь партиям, входящим в правительственный блок, и что меры, принятые в день выборов, облегчили в большом масштабе подлоги и такую обработку результатов выборов, который Правительство воспользовалось в самой большой мере. При этих обстоятельствах Британское Правительство не в состоянии принять официальные результаты как результаты, действительно представляющие Болью румынского народа.

30 ноября 1946 года“.

Кавтарадзе

Передал: Иванов

Приняла: Тимофеева

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme Rusia, r. 222, c. 932, Arhiva M.A.E. al Federației Ruse, fond. 125 – Referentura România, op. 34, mapa 130, u.a. 10.

<Traducere>

SECRET

Telefonograma nr. 36

Din București

2 decembrie 1946

Tovarășului V.G. Dekanozov,

Transmit, la scurt timp după ce am primit de la Tătărescu nota-verbală transmisă de reprezentantul politic al Marii Britanii în România, generalul Adrian Holman, ministrului român al Afacerilor Externe.

„Guvernul britanic a analizat problema alegerilor din România, ce au avut loc la 19 noiembrie, în lumina asigurărilor date de Guvernul român în luna ianuarie a.c., referitoare la faptul că vor fi alegeri libere pe baza votului general și secret. În două note transmise Guvernului român în 28 octombrie și 16 noiembrie, Guvernul britanic și-a manifestat neliniștea față de modul cum evoluează campania electorală. Conform informațiilor primite de Guvernul britanic, neliniștea acestuia, exprimată în cele două note, a fost întemeiată. Guvernul britanic este convins de faptul că în timpul campaniei electorale libertatea cuvântului și a întrunirilor a fost acordată numai partidelor care făceau parte din Blocul guvernamental, iar măsurile luate în ziua alegerilor au facilitat fraude și o astfel de prelucrare a rezultatelor alegerilor care a ajutat în mare măsură guvernul. În aceste

circumstanțe Guvernul britanic nu poate considera rezultatele oficiale ca rezultate ale exprimării reale a voinței poporului român.

30 noiembrie 1946“.

Kavtaradze

A transmis: Ivanov

A recepționat: Timofeeva

49

1946 decembrie 11, București. Expunerea ministrului Eugen Filotti asupra activității Delegației române la lucrările Conferinței de Pace de la Paris (august-octombrie) vizând clauzele politice ale proiectului de Tratat de Pace cu România elaborat de miniștri de externe ai Puterilor Aliate.

Conferința de la Paris

Expunerea dlui ministru Eugen Filotti

Miercuri 11 decembrie 1946, la orele 17,30, a avut loc în sala bibliotecii din Ministerul Afacerilor Străine, o reuniune la care au luat parte:

Dl ministru Brabetzianu, secretar general, dl ministru Eugen Filotti, dl ministru Ed. Ciuntu, dl ministru Radu Crutzescu, dl ministru G. Elefterescu, dl ministru N. Constantinide, dl ministru V. Petală, dl ministru N. Solacolu, dl consilier A. Neaguș, dl consilier Penciucescu, dl consilier Păclișanu, dl Raicoviceanu.

Dl ministru Eugen Filotti a făcut următoarea expunere asupra lucrărilor Delegației române la Conferința de la Paris (august-octombrie 1946):

„Acum, când lucrările în vederea stabilirii textului Tratatului de Pace cu România sunt terminate, rolul „Comisiunii pentru studiul problemelor Păcii“, însărcinată cu pregătirea materialului pentru Conferința de Pace, este de fapt terminat.

Totuși, dacă înțeleg bine intențiile conducerii ministerului, această comisie ar urma să-și continue activitatea, într-o compunere care rămâne să fie stabilită de minister și cu atribuții noi, adică cu acelea de a face studii, pregătiri și propuneri în vederea aplicării Tratatului de Pace. Ea ar deveni un organ de interpretare a Tratatului și ar propune măsurile practice necesare, pe măsură ce chestiunile se vor ivi.

Personal, socotesc că, în afară de această comisie care, prin natura ei, nu ar fi decât un organ consultativ, ar trebui să existe un serviciu care să ia în primire toate lucrările pregătitoare și arhiva Conferinței și să se ocupe, în mod curent, cu lucrările și măsurile practice privind aplicarea Tratatului. Bineînțeles, acest serviciu ar lucra în cadrul Direcției Politice pentru chestiunile politice și în cadrul Direcției Economice pentru chestiunile economice.

Pentru a lega firul lucrărilor, de la plecarea Delegației române la Paris și până în prezent, dorința dlui Secretar General a fost să se facă o expunere asupra felului cum au decurs lucrările și schimburile de vederi care au dus

la stabilirea textului Tratatului de Pace. Mi-am luat această sarcină în ce privește clauzele generale, cele politice, cele militare și dispozițiile finale, rămânând ca dl ministru Christu să vă vorbească de cele economice.

*
* *

Conferința de la Paris s-a terminat la sfârșitul lunii iulie, după ce cei patru miniștri de externe ai principalelor Puteri stabiliseră proiectul de Tratat, în forma care a fost publicată și vă este cunoscută.

Conferința a ținut întâi o serie de ședințe plenare, pentru a stabili procedura și, în această primă fază, ea nu a invitat Statele foste inamice.

De altfel, în general, Statele ex-inamice nu au fost invitate să-și spună părerea sau să facă observații în prima fază a discuțiilor, adică atunci când cei patru miniștri de externe au stabilit proiectele de Tratat de Pace. Ele au avut totuși posibilitatea de a prezenta Memorii, posibilitate pe care a folosit-o și Guvernul nostru.

Invitația s-a produs numai în primele zile ale lunii august. Delegația română așteptase să se producă invitația Conferinței pentru a pleca la Paris. Au fost alte state care și-au trimis delegații înainte de a primi invitația, dar lucrul nu s-a dovedit util, căci delegații nu au putut nici lua contacte oficiale, nici lucra în mod efectiv. Hotărârea guvernului nostru ca Delegația română să nu plece la Paris decât după ce se va fi produs invitația s-a dovedit deci justă.

Bineînțeles, înainte de sosirea delegației la Paris, ca și în timpul Conferinței Miniștrilor de Externe, guvernul nostru avea acolo o reprezentanță foarte calificată și vigilentă penbru a urmări lucrările și a stabili contactele necesare, reprezentanță încredințată dlui ambasador Franasovici, care lucra în strânsă colaborarea cu dl Stoilov, ministrul nostru la Paris, și era asistat de câțiva colaboratori.

Menționez întâi pe dl Dimăncescu, consilier de Legație, reprimat în cadre – hotărâre care s-a dovedit foarte fericită – și care a fost și în timpul Conferinței unul din colaboratorii cei mai utili ai delegației. Dl Dimăncescu a folosit foarte mult relațiile pe care și le-a creat în timpul lungii sale șederi în Statele Unite și în Anglia.

După aceea, tot dintre cei ce se găseau în străinătate, pe dl Daniel Danielopol, reprezentantul B.N.R. la Londra, care a devenit mai târziu Secretarul Comisiei Economice a delegației noastre.

Pe de altă parte, cum erau să fie aduse în discuție și chestiunile ungurești – care formau una din principalele preocupări ale delegației noastre – și cum propaganda ungară era foarte activă în perioada pregătitoare, dl ambasador Franasovici a cerut să fie asistat de experți deosebit de competenți în chestiunea Transilvaniei și atunci, dnii consilieri Pâclișanu și Neaguș au fost trimiși la Paris aproape o lună înainte de sosirea delegației guvernamentale.

Pentru activitatea în sector economic, plecase chiar mai devreme o echipă condusă de dl ministru Christu și cuprinzând pe dnii Christureanu, directorul Acordurilor din Ministerul Economiei Naționale, Zilber, directo-

rul Institutului de Conjunctură, Mircea Nicolescu, subdirector general al Datoriei Publice care au constituit un Comitet de experți economici, au luat anumite contacte și, de îndată ce proiectul de Tratat cu România a fost cunoscut, au procedat la studiul clauzelor economice paralel cu studiile ce s-au făcut la București.

Delegația guvernamentală a sosit la Paris la 11 august 1946 și și-a început imediat lucrările.

Președintele delegației era, după cum se știe, dl Gheorghe Tătărescu, vicepreședintele Consiliului și titular al Departamentului nostru, asistat de câțiva membri ai guvernului și câțiva șefi de misiune: dnii miniștri Gheorghiu-Dej, Pătrășcanu, Voitec, Rădăceanu, dnii subdirectori de Stat gen. Dămăceanu și Maurer, dnii Franasovici, Stoilov, Ralea, Horia Grigorescu, Boeuve și doamnele dr. Bagdazar și Elena Văcărescu. Aceste persoane constituiau delegația guvernamentală.

Ei au avut depline puteri semnate de primul ministru și de ministrul Afacerilor Străine, pentru a prezenta observațiile în numele guvernului. Aceste depline puteri au fost comunicate Conferinței.

Delegația guvernamentală, în această compunere, se întrunea în fiecare zi, stabilea programul de lucru, examina textele, delibera asupra hotărârilor de luat și fixa însărcinările Consilierilor tehnici. S-a format atunci și secretariatul general al delegației.

S-a hotărât ca delegația să lucreze, în vederea formulării observațiilor, cu două comisii: una politică și una economică.

Delegația guvernamentală avea să dea directivele și să stabilească punctul de vedere al guvernului – era datoria și răspunderea ei – iar organele tehnice să procedeze la formularea și redactarea observațiilor.

Bineînțeles că experții tehnici au uzat de facultatea – care era și datoria lor – de a face și sugestii, care au fost de altfel în bună parte acceptate și încorporate în observațiile oficial prezentate, fie la început, fie în cursul Conferinței.

Comisia politică a fost constituită astfel:

În prima fază, înainte de formularea observațiilor, a fost prezidată de dl Pătrășcanu asistat, dintre delegați de dnii Voitec, Franasovici și Stoilov, iar dintre experți, de miniștrii plenipotențiarți Ciuntu, Pella (care venise din Elveția și fusese alipit delegației ca expert jurist și diplomat) și Filotti și de dnii Păclișanu, Neguș, Pavel Pavel, Golopenția, Barbu Zevedei și dl E. Oprișan ca secretar. Ulterior, Comisia Politică a lucrat într-o compunere mai restrânsă: dnii Pătrășcanu, Franasovici, Stoilov, Ciuntu, Pella și Filotti.

Comisia Economică, prezidată de dl subsecretar de stat Maurer, era compusă din dnii ministru Christu, profesor V.V. Bădulescu, administrator B.N.R., împreună cu dnii Mircea Nicolescu, Zilber, Virgil Constantinescu, Bârlădeanu, Chr. Emanoil, avocat G. PAscu, Al. Bianu și D. Danielopol ca secretar.

Câtva timp au lucrat în Comisia Economică și dl Bucur Schiopul, Comisar General al prețurilor și T. Christureanu care apoi s-au înapoiat la București.

Chestiunile militare erau încredințate dlui gen. Dămăceanu asistat câțva timp de col. Protopopescu din Marele Stat Major și având ca secretar pe dl maior Vasiliu Râșcanu.

Prima preocupare a delegației a fost punerea la punct, după dorința dlui Tătărescu, a discursului pe care dsa avea să-l țină în fața plenului Conferinței.

Dl Tătărescu a fost invitat să facă declarațiile pe care fiecare șef de delegație a statelor foste inamice era chemat să le facă în ședința plenară, marți 13 august, când a ținut discursul pe care îl cunoașteți. Înainte de dsa într-o ședință precedentă vorbise dl de Gasperi, în numele Italiei iar în ședințele următoare au vorbit miniștrii bulgar și ungar, iar pe urmă a fost o serie de ședințe plene în care au luat cuvântul șefii delegațiilor statelor care, deși aparțineau Națiunilor Unite, nu erau membre ale Conferinței, precum și miniștrii de externe ai Austriei și Albaniei ca interesați în Tratatul cu Italia.

Discursul dlui Tătărescu, care fusese în cea mai mare parte redactat de dsa încă de la București, a primit anumite completări de ordin economic și a fost, natural, supus în prealabil delegației guvernamentale, care vedea toate textele pentru ca ele să fie într-adevăr expresia punctului de vedere a guvernului de coaliție.

În discursul dlui vicepreședinte Tătărescu erau deja anunțate principalele noastre cereri în legătură cu tratatul nostru și cu Ungaria.

Accentul era pus de pe atunci asupra cererii de a ni se recunoaște calitatea de co-beligerant. Acesta era un lucru la care guvernul – încă de aici, înainte de plecarea delegației – și membrii delegației țineau foarte mult. Guvernul se considera îndreptățit să ceară acest lucru pentru români ca o satisfacție morală pentru sacrificiile făcute alături de aliați și aceasta cu atât mai mult cu cât calitatea de co-beligerant fusese recunoscută Italiei care a adus o contribuție mult mai mică decât România pe plan militar.

Mai era și un alt aspect: În concepția guvernului această recunoaștere trebuia să antreneze consecințe de ordin practic: alta era să fie poziția noastră în raport cu aceea a Ungariei și tot alta era să fie poziția noastră juridică în ce privește reparațiile pe care le reclamau din partea Ungariei și în ce privește alte clauze ale tratatului cu această țară.

Respingerea, în comisie a acestei cereri a noastre a anulat de la început toate șansele noastre de a putea spune un cuvânt care să cadă în cumpănă în ce privește Tratatul cu Ungaria și a anulat și șansele noastre ca să vedem recunoscute pretențiile noastre de reparații față de Ungaria.

După discursul dlui vicepreședinte Tătărescu cele două comisii amintite au procedat imediat la formularea observațiilor noastre. Bineînțeles că în ultimul rând ele au fost supuse delegației guvernamentale, care le-a dat forma finală și le-a comunicat Secretariatului General al Conferinței. Într-adevăr, toate Statele ex-inamice trebuiau să termine până la 20 august observațiile lor asupra proiectului de Tratat și să le remită Secretariatului Conferinței care urma să le multiplice și să le distribuie Comisiunilor respective.

Se știe că Conferința a lucrat în 10 comisii din care ne interesau în special: comisia politică și teritorială pentru România și în ce privește

clauzele care aveau repercursiuni asupra țării noastre; Comisia politică și teritorială pentru Ungaria, precum și Comisia pentru Balcani și Finlanda, care avea să examineze clauzele economice din toate Tratatul de Pace cu excepția celor pentru Italia. Într-adevăr, erau comisii politice și teritoriale separate pentru Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda, dar, afară de Comisia pentru Italia, o singură comisie economică pentru Statele Balcanice și Finlanda și aceasta avea să se ocupe la început de România așa că tratatul nostru intra de la început în dezbateri paralele în Comisia politică și teritorială pentru România și în Comisia economică pentru Balcani și Finlanda ceea ce a supus delegația noastră și experții români la un efort foarte mare încă de la început. Alte delegații puteau să-și concentreze atenția numai asupra lucrărilor Comisiei lor politice și teritoriale, dat fiind că clauzele economice din tratatele lor nu aveau să fie puse în discuție decât după terminarea dezbaterilor privitoare la clauzele economice din tratatul cu România. Or, discuția Tratatului cu România a durat mai mult de o lună în Comisia economică pentru Balcani și Finlanda și aceasta pentru două motive: întâi pentru că România era statul cel mai important dintre Statele ex-inamice – afară de Italia – și al doilea pentru că clauzele economice din tratatele cu statele ex-inamice erau cu mici excepții stereotipe așa că ceea ce se hotăra pentru România devenea un punct câștigat și pentru redactarea tratatelor cu celelalte state (afară de Italia).

Delegația română și experții noștri au trebuit deci să urmărească de la început lucrările ambelor comisii ceea ce a cerut un efort foarte intens.

Paralel mai era și o a treia comisie care ne interesa, dar unde nu ne venea rândul decât după Italia: Comisia militară.

Mai era și o comisie de redactare și juridică; dar rolul ei era mai mult de ordin consultativ și delegația noastră nu a fost în corespondență directă cu această comisie.

Celelalte comisii nu ne interesau așa mult:

Cu Italia nu aveam nimic.

Comisia politică și teritorială pentru Bulgaria nu ne interesa întrucât guvernul hotărâse să nu ridice nici o chestiune față de Bulgaria. Finlanda, bineînțeles, ne interesa și mai puțin.

Fără să știe însă că și aceste comisii trebuiau urmărite pentru că hotărârile lor puteau constitui precedente pentru noi.

Care au fost observațiile noastre la proiectul de Tratat de Pace?

Prima observație a fost, la preambul, cererea noastră de a ni se recunoaște calitatea de co-beligerant.

Am arătat că Guvernul român se considera calificat, față de importanța și utilitatea aportului nostru pentru grăbirea sfârșitului și față de toate sacrificiile făcute de România, să ceară să i se recunoască calitatea de co-beligerant.

La preambul am mai cerut încă două lucruri care reținuseră atenția noastră încă de la București:

Primul era faptul că Preambulul afirma că am purtat războiul și contra Ungariei. Or, recunoașterea stării de război dintre noi și Ungaria era baza pretențiilor noastre față de Ungaria. De altfel, lucrul e consemnat în art.

1 din Convenția de Armistițiu, așa că noi nu ceream nimic nou, ci recunoașterea situației consacrate însăși de Convenția de Armistițiu. Cererea noastră era întemeiată cu atât mai mult cu cât art. 7 al proiectului de Tratat proclama restabilirea păcii între noi și Ungaria, așa că era logic ca în preambul să se constate existența stării de război dintre noi și Ungaria.

În al treilea rând, delegația noastră a cerut să se schimbe data la care România a participat activ la război, Preambulul spunea: „après avoir conclu, le 12 septembre 1944, un Armistice... elle a pris une part active...”, Adevărul este că nu am intrat în război numai la 12 septembrie, adică după încheierea Armistițiului, ci încă de la 23 august, când a fost declanșată acțiunea de curățire a teritoriului nostru de trupele germane, realizată numai de trupele românești. Ținem să se recunoască acest fapt, care nu e lipsit de semnificație politică și corespunde, în orice caz, adevărului istoric.

Acestea erau cele trei cereri în ce privește preambulul Tratatului cu România.

La art. 1, care stabilește frontierele României, nu s-a formulat nici un fel de observație. Voi reveni mai târziu asupra hărții de care este vorba în acest articol și care formează Anexa nr. 1 a Tratatului. Această hartă nu a fost comunicată delegației noastre odată cu textul proiectului de Tratat. Delegația a obținut-o numai ulterior în mod incidental. (Dl Dămăceanu a fost acela care a reușit să și-o procure).

În ce privește art. 2, prin care se anulează Arbitrajul de la Viena și se restabilește frontiera româno-ungară din 1938, nu era cazul să formulăm nici o observație.

La art. 3, care ne obligă să luăm măsuri pentru asigurarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale fără deosebire de rasă, de sex, de limbă sau de religie, tuturor persoanelor de sub jurisdicția României, Guvernul nostru a considerat articolul superfluu, întrucât toate aceste garanții există în Constituția țării și în legile puse în vigoare după 23 august și care anulează toată legislația discriminatorie rasială. Am cerut deci, în observațiile noastre, să se menționeze pur și simplu la art. 3 că: „La Roumanie agissant dans la plénitude de sa souveraineté et conformément aux principes proclamés dans sa Constitution et renforcés, par les textes législatifs ultérieurs au 23 aout 1944 et au 6 mars 1945, s'engage à veiller à l'application effective des principes énoncés...”

În ce privește art. 4, care vorbește despre suprimarea măsurilor cu caracter discriminatoriu și stipulează că România se obligă „să completeze...” măsurile reparatorii, Guvernul nostru considerând că măsurile în chestiune sunt deja complete, a cerut să se suprimă cuvintele „s'engage à compléter” astfel ca să rămână numai mențiunea că România nu trebuie să ia în viitor nici o măsură cu caracter discriminatoriu.

La art. 6 obligația de a pedepsi pe criminalii de război, nu s-a făcut nici o observație.

Art. 7 obligația să recunoaștem Tratatul de Pace ce vor fi încheiate cu Italia, Ungaria, Bulgaria și Finlanda, precum și toate acordurile sau aranjamentele care au fost sau vor fi încheiate de Puterile Aliate și Asociate în ce privește Austria, Germania și Japonia) este pentru noi o poliță în alb. Bineînțeles că tratatele cu Ungaria, Italia, Bulgaria și Finlanda nu făceau

obiect și nu dădeau motiv de rezerve din partea noastră în legătură cu această clauză, pentru că textul lor ne este cunoscut. Delegația noastră a făcut însă observații cerând să se precizeze întâi că tratatele și aranjamentele cu Germania și Japonia nu vor crea pentru România sau cetățenii români obligații sau sarcini noi și nici nu vor putea să-i lipsească de drepturile lor și interesele existente în afara prevederilor prezentului tratat. În al doilea rând că statele vizate se angajează și ele să recunoască deplina valoare a tratatului cu România și în fine ca acele tratate să nu fie de natură să aducă vreo atingere drepturilor României cu privire la reparațiuni decurgând din tratatele de după primul război mondial și din acordurile ulterioare derivând din acestea.

Înțelegeam să rezervăm vechile drepturi – deși mai mult teoretice și fără șanse practice – la reparațiile care au rămas pendinte după primul război mondial și pentru a beneficia de o eventuală redeschidere a chestiunilor financiare pendinte între noi și Ungaria sau Bulgaria decurgând din Tratatul de la Trianon și Neuilly și din acorduri ulterioare.

Ce soartă au avut aceste observații?

România, ca de altfel nici unul din Statele ex-inamice, nu a fost admisă să ia parte directă la lucrările Conferinței. Singura ocazie de a vorbi în fața plenului Conferinței a fost discursul dlui Tătărescu din 13 august. În ce privește comisiile, nu am fost chemați decât de 3-4 ori, când ceruserăm în mod expres să fim audiați și când cererea noastră a fost admisă. În restul timpului, delegații noștri nu au putut asista la ședințe nici măcar ca public. Era într-adevăr și un impediment practic, căci sălile comisiilor erau foarte mici, dar și în afară de acest motiv, nici un membru al delegației noastre nu era admis. Rezultatul paradoxal era că ziariștii se puteau totuși strecura în sală, dar nici un delegat nu putea să asiste și astfel nu puteam lua cunoștință nici imediat și nici direct de dezbateri pentru a putea formula obiecțiuni.

Măsura nu avea nici o justificare, întrucât dezbaterile nu erau secrete. Ele se publicau în ziare. Exista însă inconvenientul de a nu putea cunoaște dezbaterile cuvânt cu cuvânt și în special în timp util. Pentru comisii, în adevăr, nu se publicau dări de seamă stenografice, ci numai un rezumat, iar buletinele de presă nu puteau avea exactitatea riguroasă a dărilor de seamă.

Delegația română era astfel silită să recurgă la ziariști și delegații statelor prietene – în special la Delegația cehoslovacă – pentru a afla exact ce se petrecea.

La preambul, cererea de a ni se recunoaște calitatea de co-beligerant nici nu a fost luată în discuție. Într-adevăr, potrivit procedurii adoptate pentru a fi luată în discuție orice cerere a statelor ex-inamice trebuia să fie însoțită de o delegație. Nefiind susținută de nimeni această cerere a noastră nici nu a fost pusă la vot.

Cererea de schimbare a datei participării noastre active la război a fost respinsă.

Recunoașterea stării de război între noi și Ungaria, susținută de Delegația cehoslovacă care a propus un amendament, a fost și ea respinsă cu 8

voturi contra 4 (au votat pentru U.R.S.S., Ucraina, Bielorusia și Cehoslovacia).

Tot la preambul au mai fost două amendamente australiene de detaliu: într-unul era vorba de inversarea unei fraze: „qui formera la base des relations...“, iar în celălalt de inserarea cuvintelor „se conformant aux principes de justice et d'équité, régleront“, primul fiind adoptat, iar al doilea numai cuvintele „se conformant aux principes de justice“.

Cu ocazia acestei discuții a preambulului, Delegația Noii Zeelande a trimis la 26 august o notă precizând că acceptă preambulul dar că aceasta nu angajează țara sa să sprijine cererea de admitere la O.N.U. a vreunei țări ex-inamice.

După adoptarea Preambulului, delegația noastră a remis imediat o nouă notă cerând ca într-o frază ulterioară a lucrărilor se se reexamineze cererea României de a i se recunoaște co-beligeranța.

Această cerere a fost repetată și în observațiile prezentate unor state prietene în vederea discuțiilor plenului Conferinței și în cele trimise acum în urmă la New-York dlui ambasador Franasovici pentru a fi supuse discuției celor patru miniștri de externe.

În ce privește textul tratatului, observațiile noastre la art. 3 nu au fost admise. Ele au fost susținute de Bielorusia și respinse cu 10 voturi contra 2.

Cu ocazia discuției art. 3 Delegația australiană a găsit că nu este suficientă garanția cuprinsă în acest articol și a cerut să i se dea obligațiilor asumate un caracter constituțional. După discuții amendamentul australian a fost retras.

O altă propunere australiană prezentată la acest articol, cerea să se instituie o Curte Internațională a Drepturilor omului. Propunerea tindea să prevadă în toate tratatele această clauză prin care se înființează această Curte Internațională și care avea să fie un tribunal care să judece orice plângere, indiferent dacă vine de la un minoritar sau majoritar, care se consideră lezat în drepturile sale de om. S-a obiectat cu drept cuvânt că un asemenea tribunal nu ar avea rost decât dacă s-ar constitui în cadrul Națiunilor Unite și Australia și-a rezervat să revină la O.N.U. cu această propunere. În cadrul Tratatelor de Pace, ea ar fi avut un caracter discriminatoriu și am fi căzut din nou într-un regim de stat minor, ca cel creat de Tratatul de la Versailles.

În cadrul acestui articol au cerut și ungerii să li se dea anumite garanții în ce privește persoanele de limbă maghiară domiciliată în România. Într-adevăr, în observațiile prezentate de ei la proiectul de Tratat cu Ungaria, ei au cerut să se completeze Tratatul de Pace cu dispoziții obligând România să recunoască fără condiții dreptul de cetățenie persoanelor având domiciliul lor pe teritoriile respective. Ei au cerut însă să se completeze art. 3 din tratatul nostru cu obligația de a recunoaște „libertatea de a-și alege domiciliul, limba de învățământ, libertatea de muncă și libertatea de întreprindere“, să se adauge la: „fără deosebire de rasă...“ cuvintele „de naționalitate“. Mai cereau ca, Conferința să recomande negocieri directe între România și Ungaria pentru a ajunge la un acord bilateral privind drepturile minorităților. Cereau în fine să se acorde o largă autonomie minorității ungare din România și în special secuilor. În

caz că negocierile nu ar fi dus la un rezultat, ungurii propuneau soluția să fie găsită de Comisia politică și teritorială, care să o supună Consiliului celor Patru.

Delegația română a combătut aceste cereri, cuprinzând într-o notă situația reală a minorității ungare din România, în alta regimul ei leal, în alta, în fine, aspectele chestiunii recunoașterii cetățeniei române celor care decăzuseră din ea fie din pricina atitudinii lor în timpul ocupației ungare în Transilvania de Nord, fie că în perioada autonomiei optaseră pentru cetățenia ungară sau nu îndeplinseseră anumite formalități legale.

Art. 3 a fost adoptat cu 11 voturi și o abținere.

Spre a urma în această expunere ordinea articolelor cu caracter politic din tratat, voi reveni acum, înainte de a trece mai departe, la art. 1 și anexa I și la art. 2 din Proiectul de Tratat.

Art. 1, care stabilește frontierele României, spune că ele sunt cele indicate în harta anexată tratatului.

Această hartă, care constituie anexa I, a fost prezentată de soviete. Ea a fost tipărită în Rusia la o scară absolut neobișnuit de mică, iar linia frontierei este foarte groasă, astfel încât harta nu poate avea toată exactitatea cerută unei hărți a frontierelor cu atât mai mult cu cât tratatul nu definește în amănunte în text traseul frontierelor noastre, așa cum face Tratatul cu Italia în privința noilor granițe cu Franța, cu Iugoslavia și cu teritoriul liber al Triestului.

(Harta în chestiune este întinsă pe masă și arătată asistenței).

Firește, nu pot exista controverse în ce privește frontierele României cu Ungaria, Iugoslavia și Bulgaria, care sunt cunoscute și au fost stabilite în detaliu pe hartă la scara 1:20000 și pe teren la epoca respectivă; există însă o frontieră nouă: aceea cu Sovietele.

De îndată ce am ajuns în posesia hărții, am însărcinat pe dl Golopenția, expert statistician, și pe unul din delegații militari maiorul Vasiliu-Râșcanu să verifice frontierele indicate pe hartă. Ei au arătat că o confruntare precisă este foarte grea deoarece harta este la o scară atât de mică că nu se pot studia amănuntele.

Anumite inexactități au fost constatate totuși la unele puncte ale frontierei. Astfel: Ostrovul Corbul de pe Dunăre era încorporat Iugoslaviei, deși aparținea României. Unele mici ostroave aparținând Bulgariei apar ca aparținând României și invers altele aparținând României sunt atribuite Bulgariei.

Pe de altă parte era chestiunea celor trei ostroave din brațul Chilia care pe hartă sunt indicate clar ca intrând în teritoriul U.R.S.S., deși potrivit frontierei din Tratatul de la Berlin din 1878 aceste ostroave aparțin României. În ce privește ostrovul Musura de la gura brațului Chilia, experții noștri nici nu au putut spune dacă frontiera era bine trasată; s-ar părea că acest ostrov nici nu există pe hartă.

Se pune deci întrebarea care este valoarea acestei hărți?

Dacă unul din statele semnatare ar putea să aibă dreptul să ceară să se stabilească frontiera după această hartă, o asemenea situație ar fi extrem de primejdioasă și de absurdă, frontierele se stabilesc de obicei pe hărți la 1/20000 iar nu la 1/1500000.

Chestiunea era: ce era oportun să facem, ținând seamă de considerațiile politice pe care delegația și guvernul nu doreau să le piardă din vedere?

După ce am avut cunoștința de hartă, către sfârșitul lucrărilor Comisiunii teritoriale pentru România, președintele Delegației române a adresat, la 16 septembrie, o scrisoare secretarului general al Conferinței, atrăgând atenția că harta conține anumite erori și arătând ca exemplu pe cea izbitoare – aceea cu ostrovul Corbul, și stabilind punctul de vedere principial că nu această hartă poate stabili frontierele, ea având numai o valoare indicativă generală și că textul art. 1 și 2 din tratat este cel ce prevalează.

Chestiunea ostroavelor de pe Dunăre nu a fost *expressis verbis* atinsă în această notă.

În urma acestei observații, Delegația sovietică a cerut chiar ea să tipărească o ediție revizuită a hărții, opunându-se la oferta Delegației franceze de a întocmi și tipări harta în instituttele cartografice ale statului francez.

Am discutat chestiunea hărții și verbal cu raportorul comisiei care, din fericire, era delegatul unui stat prieten, Cehoslovacia. Țin să subliniez cu acest prilej sprijinul extrem de prețios pe care delegații noștri l-au găsit la Delegații cehoslovaci, dintre care mulți ne erau cunoscuți dinainte. Ei au fost în tot timpul alături de noi, cu sfaturi, cu informații, cu sprijinul lor. În comisii ei au susținut de mai multe ori amendamentele pe care i-am rugat să le susțină, ne-au dat sugestii și indicații utile, iar șansa noastră a vrut ca raportorul comisiei politice și teritoriale pentru România să fie reprezentantul cehoslovac, dl Lisicky, ministru plenipotențiar.

După cum am mai spus, rușii au vrut să retipărească ei înșiși harta. Ediția a doua a rectificat pur și simplu chestiunea ostrovului Corbul, după ce Delegația sovietică a luat avizul Jugoslaviei. Restul a rămas la fel. Există însă în dosarele Conferinței nota noastră sus-amintită în care se spune că frontiera nu este și nu poate fi cea indicată pe hartă, ci aceea rezultând din textele art. 1 și 2 ale tratatului. Cred că această frontieră, în ce privește societetele, va avea să fie delimitată pe teren.

O discuție în privința hărții a avut totuși loc în Comisia Politică și teritorială pentru România. Au ridicat chestiunea delegații englezi, americani și australieni cu ocazia discuției raportului final al Comisiei. S-a abordat și chestiunea hărții, care fusese rezervată pentru sfârșit. Atunci delegatul Marii Britanii, Marjoribanks, a ridicat chestiunea celor 4 ostroave care figurează pe hartă ca aparținând sovietelor și care de la 1878, conform tratatului de la Berlin, aparțineau României și și-a rezervat dreptul de a supune Consiliului celor Patru un Memorandum precizând exact frontiera României. Tot astfel, delegatul Statelor Unite și-a rezervat dreptul să prezinte observații în această chestiune în Conferința miniștrilor de externe. Delegatul Australiei a criticat imprecizia hărții de dimensiuni atât de reduse și a exprimat dorința ca ea să fie înlocuită cu o altă hartă la o scară mai mare.

După aceste observații, și cu aceste observații articolul și anexa 1 au fost aprobate în unanimitate.

În ce privește art. 2 care anulează Arbitrajul de la Viena, în discursul ținut la 14 august – a doua zi după dl ministru Tătărescu – ministrul de externe ungar formulase pe față și categoric, cererea Ungariei de a i se reda 22000 km pătrați din teritoriul Transilvaniei, pe baza principiului echilibrului etnic (revendicarea aceasta nu era cunoscută încă înainte de plecarea Delegației române la Paris) în așa fel încât să treacă la Ungaria un număr de români egal cu acela al ungarilor rămași în România. Cereau nu unguri, ci români, ca să aibă un gaj pentru tratamentul la care vor fi supuși ungarilor din România.

Noi nu am avut cunoștința la București de traseul frontierei propuse. Experții noștri au căutat însă să stabilească care ar fi această linie și această zonă de 22000 km pătrați care să dea totodată ungarilor cca. 800000-900000 români. Linia exactă am aflat-o abia din harta depusă de Delegația ungară la Conferință. Ea încorporează Ungariei un colț din județul Maramureș, aproape întreg județul Satu-Mare inclusiv bazinul minier de la Baia Mare, cea mai mare parte a județului Sălaj cu orașele Zalău și Șimleul Silvaniei, întreg județul Bihor cu Oradea, Beiuș, Salonta (linia trecea prin Ciucea și pe creasta munților Bihorului), o bună parte din județul Arad inclusiv capitala lui, și chiar o parte din județul Timiș. Zona aceasta de 22000 km pătrați cuprindea 872000 români, 423000 unguri, 113000 germani și 146000 alte neamuri. Românii reprezintă 56% în acest teritoriu.

Pe de altă parte, în discursul său, dl Göngyösy a repetat acuzațiile vehemente adresate nouă în chestiunea tratamentului ungarilor din România, acuzații deja formulate într-un memoriu prezentat în sesiunea de la Londra a miniștrilor de externe. Ei acuzau nu guvernele române din trecut, dar chiar și guvernul actual, care a făcut atât de largi concesiuni pentru a încadra pe unguri în viața de stat a României. Recunoșteau eforturile personale ale șefilor guvernului, dar acuzau administrația română că nu aplică, ba chiar că sabotează măsurile luate de guvern pentru că ar fi încă pătrunsă de spirit șovin, ostil populației ungare. Cereau în concluzie negocieri directe româno-ungare pentru o convenție de protecție a minorităților și un regim de autonomie națională pentru minoritatea ungurească și în special pentru zona secuiască.

În observațiile asupra Tratatului cu Ungaria prezentate Conferinței după discursul lui Gyöngyösy, ungarilor repetau aceleași acuzații și pretindeau chiar că inițiativa Arbitrajului de la Viena a fost luată de Guvernul român. Într-o broșură oficială prezentau ei o serie destul de mare de cazuri concrete în care minoritatea ungară ar fi fost tratată inegal în ce privește regimul școlar, aplicarea reformei agrare, regimul fiscal etc... Observațiile repetau cererea de 22000 km pătrați.

Încă de la București întocmisem un document memoriu, tipărit apoi la Paris, care combătea cu argumente politice, economice și istorice, pretenția de a împărți din nou Transilvania arătând că o nouă împărțire ar fi inadmisibilă, neviabilă și nu ar mulțumi nici unul dintre cele două state.

În ședința din 28 august a Comisiei teritoriale pentru Ungaria, art. 1 din Tratatul cu Ungaria a fost adoptat fără a se ține seama de cererile maghiare.

Într-adevăr, observațiile statelor ex-inamice, dacă nu erau însușite de nici unul din membrii comisiei, cădeau de la sine. Cum nimeni nu și-a însușit cererea Ungariei și cum pe de altă parte Ungaria nu ceruse în mod expres să fie audiată asupra acestei chestiuni, comisia a adoptat articolul nemodificat fără a hotărî ca Delegația ungară să fie chemată în fața ei.

Ungurii au făcut imediat o întâmpinare cerând să fie audiați, și atunci, cum ei nu mai puteau fi ascultați la articolul din Tratatul cu Ungaria, ei au cerut să fie audiați la art. 2 din Tratatul nostru și la art. 3 unde aveau de asemeni cereri de formulat.

Comisia pentru România a hotărât cu 8 voturi contra 4 ca Delegația ungară să fie audiată. Bineînțeles spiritul de echitate cerea să fie audiată și Delegația română, lucru ce s-a admis în unanimitate. S-a hotărât ca expunerile celor două delegații să fie făcute într-o ședință comună Comisiilor teritoriale și politice pentru România și Ungaria.

S-a fixat astfel ședința din 31 august, memorabilă pentru noi, când, din nou, s-a dezbătut în fața Conferinței, în contradictoriu, chestiunea Transilvaniei.

Dl Tătărescu a avut ideea (care s-a dovedit foarte justificată) să ceară dinainte ca să nu fie pus să răspundă în aceeași ședință, ci după ce va fi luat cunoștință de expunerea ungară. Ar fi dorit chiar să nici nu fie pus să asiste la expunerea ungară – lucru mai greu de obținut – ci numai să ni se comunice expunerea.

Comisia a invitat ambele delegații simultan, într-o ședință comună a celor două comisii, care a fost prezidată de cei doi președinți, care și-au trecut succesiv președinția.

Sâmbătă, 31 august au fost introduse cele două delegații în fața comisiei (în sala mare unde era de obicei Comisia pentru Italia, mult mai numeroasă).

Ungurii au fost reprezentați de dl Auer, ministrul lor la Paris, care a făcut o expunere destul de scurtă, un discurs moderat în ton și în formă, dar din care nu lipseau totuși anumite picături de venin în ce privește regimul minorității ungare, afirmația că noi am fi cerut Arbitrajul de la Viena, – și care schimba însăși baza pretențiilor ungare: printr-o adevărată lovitură de teatru, Ungaria care ceruse până atunci o frontieră de echilibru etnic între cele două state își reducea pretențiile la o zonă modestă de 4000 km pătrați în care intrau principalele centre din regiunea de vest: Satu-Mare, Carei, Oradea, Arad și Salonta. De astă dată ea părăsea teza șubredă a echilibrului etnic spre a invoca pe aceea mult mai sugestivă a frontierei etnice.

Dl ministru Filotti arată pe hartă cele două zone: cea de 22000 km pătrați și cea de 4000 km pătrați).

Teza aceasta era mult mai primejdioasă decât cealaltă. Înainte Ungaria ceruse români; acum cerea mai ales unguri. În adevăr, cele patru zone cerute acum erau zone cu majorități compacte ungurești chiar după recensământul nostru din 1930. Cele patru sectoare întrunite cuprindeau, după statisticile noastre, dintr-un total de 486000 locuitori, 143000 români și 257000 unguri, adică 52% unguri și 29% români. În sectorul Oradea – Satu-Mare revendicat, sunt 28% români și 53% unguri; în sectorul Salonta

70% unguri și 24% români; numai în regiunea reclamată din Arad ungurii nu au majoritate absolută, dar totuși o majoritate relativă: 44% unguri și 36% români.

Argumentele pregătite de noi pentru a combate prima teză nu mai erau valabile pentru a doua. Întreaga argumentare trebuia refăcută. De astă dată trebuia să punem accentul în apărarea noastră pe unitatea organică, pe interdependența economică dintre centrele mari urbane de la vest pe de o parte și restul țării și mai ales regiunile imediat învecinate de la est pe de alta și – argumentul etnic nemaifiind valabil – pe importanța vitală a căilor de comunicație situate în zonele revendicate. Argumentele acestea se găseau în bună parte deja în memoriul de bază întocmit de dl Păclișanu cu privire la frontiera de vest, memoriu tipărit de noi de la început și depus la Conferința miniștrilor de externe ținută la Londra. Arătăm că România nu posedă în zona de vest decât orașele acestea, pe când Ungaria posedă în vecinătatea frontierei, orașele Debrețin, Solnok, Segedin etc... Se mai arăta în cifre statistice, dezvoltarea acestor orașe sub stăpânirea românească și faptul că, întotdeauna, ele au constituit centrele urbane ale zonei situate la răsărit mai mult decât al zonei de la vest de ele, chiar și în cei patru ani de stăpânire maghiară.

Acest expozeu al dlui Tătărescu a fost pronunțat în ședința de luni 2 septembrie după amiază, ședință la care au venit din nou și ungurii. Delegația română a profitat astfel de faptul că a fost duminică între cele două ședințe în care a putut lucra intens.

Comisia hotărâse încă de la început că după audieri, cele două delegații nu vor asista la dezbateri și nu vor avea cuvântul în replică.

Discursul dlui Tătărescu a ținut aproximativ o oră și a impresionat într-adevăr comisia, lucru ce s-a văzut din declarațiile făcute ulterior în comisie de diferite delegații. Greutatea argumentului economic adus în expunere a fost considerată fără replică.

Discuția a fost reluată în ședința următoare. Cele patru Puteri principale erau angajate să-și mențină hotărârea, dat fiind că existase unanimitate între ei în faza pregătitoare a Conferinței.

Ambasadorul Harriman care reprezenta Statele Unite a venit să declare că sprijină art. 2 astfel cum a fost întocmit de cei patru miniștri de externe, dar a amintit totuși, că în septembrie 1945 Guvernul american a sugerat modificarea frontierei româno-ungare în așa fel ca să corespundă cu linia de despărțire etnică. Propunerea americană nefiind acceptată atunci de Consiliul miniștrilor de externe, Guvernul Statelor Unite nu a mai insistat. Totuși declară că Guvernul Statelor Unite este în favoarea unor negocieri directe între România și Ungaria care să rezolve pe deplin chestiunea. Declarația a fost consemnată în procesul-verbal.

Dl Jebb, delegatul Marii Britanii, a subliniat temeinicia argumentelor dlui Tătărescu și a arătat că unitatea indivizibilă a Transilvaniei dovedită timp de 20 de ani ar face primejdioasă și de nedorit orice amputare teritorială. A recunoscut de asemenea că legislația pusă în vigoare de Guvernul român în ce privește minoritățile, pledează în favoarea României.

Generalul Catroux, în numele Franței, s-a declarat pentru adoptarea art. 2, în redactarea Marilor Puteri, care implică condamnarea morală a Arbitrajului de la Viena. A adăugat: soluția în sine nu e poate ideală dar, dat fiind interesele economice, trebuie acceptată ca fiind totuși cea mai puțin susceptibilă de litigii.

Dl Bogomolov, reprezentantul sovietelor, a fost foarte vehement în ce privește Arbitrajul de la Viena, calificându-l drept dictat al imperialismului german. A arătat că cei Patru au examinat cu multă grijă problema Transilvaniei, după cum dovedesc numeroasele texte ce constituie dosarul. A ținut totodată să declare că recunoașterea graniței apusene a României este și o recompensă și un act de justiție convenit țării noastre pentru contribuția ei importantă la războiul Națiunilor Unite.

Australienii au avut și ei observații, ca de obicei. Ei au cerut să se înscrie în procesul-verbal opinia lor că adoptând art. 2 comisia ar trebui să exprime dorința ca adjuncții celor Patru Mari să reexamineze acest articol înainte de a-i da forma definitivă spre a vedea dacă nu există mijloace de a face ca, printr-o modificare de frontieră, Ungaria să poată recupera un număr cât mai mare din naționali ei.

Pus la vot, art. 2 a fost adoptat cu 10 voturi și 2 abțineri, aceea a Australiei și Uniunii Sud-Africane. A fost un moment de mare ușurare pentru Delegația română. Acest vot însemna închiderea chestiunii în mod practic. O astfel de majoritate exclude redeschiderea chestiunii în Conferința plenară. În adevăr în Conferința plenară nu se adăugau la statele reprezentate în comisie decât state cu care nu suntem în război și care nu sunt chemate a semna tratatul. Ele nu puteau avea motive de a sprijini cauza Ungariei. Unele, ca Polonia și Jugoslavia aparțineau blocului slav care vota întotdeauna la fel cu U.R.S.S. Altele ca Brazilia, Belgia, Grecia, Norvegia, China nu erau calificate să redeschidă o chestiune rezolvată de statele direct interesate. Bineînțeles că certitudinea absolută nu a existat decât atunci când Plenul a adoptat astfel și el, în unanimitate, art. 2. În ședința de noapte din 10 octombrie – ședința plenară în care s-a votat acest articol – nu a fost nici un fel de discuție; nu a cerut nimeni cuvântul. Australia și Uniunea Sud-Africană s-au mărginit să declare că se vor abține și de astă dată de la vot. Articolul a fost adoptat cu 19 voturi și 2 abțineri.

A mai fost și votul în comisia politică și teritorială pentru Ungaria, dar întrucât comisia votase deja, nu s-a mai procedat la vot în privința acestei chestiuni.

Art. 3 A

Chestiunea evreilor din România avea și ea să fie pusă în fața Conferinței.

Înainte de Conferință, noi ne așteptam ca această chestiune să fie ridicată. Cum spunea dl Tătărescu, nu a fost Conferință sau tratat pe care România să fie chemată să-l semneze în ultimele decenii, în care chestiunea evreilor să nu fie ridicată. Așa a fost la Berlin în 1878, așa a fost la Versailles în 1919. Așa avea să fie și acum.

Organizațiile mondiale ale evreilor prezentaseră mai multe memorii și, aproape ca un guvern, le tipărise și comunicase membrilor Conferinței. Un

prim memoriu cuprindea doleanțele de ordin general. Al doilea înfățișa observații pe tratate și pe articole; un capitol important era, firește, consacrat Tratatului cu România.

Memoriul din 28 iunie, prezentat celor Patru, cerea garanții, pedepsirea criminalilor de război, un statut colectiv al populațiilor evreiești, anularea măsurilor discriminatorii etc.

Aceste doleanțe erau formulate înainte de cunoașterea proiectelor Tratatelor de Pace. De îndată ce aceste proiecte de tratate au fost cunoscute, ca și celelalte guverne, Organizațiile Mondiale Evreiești, și-au formulat observațiile pe articole și pe tratate: Memoriul în ce privește Tratatul cu România, Memoriu în ce privește Tratatul cu Ungaria, Memoriu în ce privește Tratatul cu Italia etc... Aceste memorii au fost semnate de 8 organizații evreiești și anume: World Jewish Congress, Agudas Israel World Organisation, American Jewish Conference, American Jewish Committee, Board of Deputies of British Jews, Anglo-Jews Association, Conseil Representatif des Juifs de France, Alliance Israelite Universelle, Souts-African Jewish Board of Deputies.

Am rugat atunci pe dl Oprișan să formuleze contra-observațiile noastre și am supus toate doleanțele lor unui studiu amănunțit. Guvernul însă nu a considerat că este cazul să polemizeze și să răspundă direct unui memoriu neoficial. Aceste contra-observații au rămas deci ca un document intern al delegației.

Doleanțele evreiești nu au rămas fără efect. Un prim efect a fost acest art. 3 A. Delegații englezi, probabil din anumite considerente politice – animozitatea față de Marea Britanie în chestiunea Palestinei – au vrut să dea o satisfacție evreilor pe cheltuiala noastră. Au cerut astfel inserarea acestui articol pe care noi (și toată delegația noastră guvernamentală a fost unanimă, cei mai convingși fiind chiar membrii de extremă stângă ai delegației), l-am considerat inutil. Anglia voia o întărire a dispozițiilor articolului 3. Ei au venit cu un amendament, care a fost apoi adoptat cu majoritatea simplă ca articol suplimentar (3 A) deși sovietele și alte state s-au opus și au căutat până la sfârșit să-l respingă:

„La Roumanie s'engage en outre à prendre les mesures nécessaires pour que les lois en vigueur en Roumanie, n'entraînent, ni par leur texte, ni par les modalités de leur application, aucune discrimination, directe ou indirecte, entre les ressortissants roumains, en raison de leur race, de leur sexe, de leur langue ou de leur religion, soit an ce qui concerne leur personne, leurs biens, leurs intérêts commerciaux, professionnels ou financiers, leur statut, leur droits politiques, ou en toute autre matière“.

La acest articol noi am prezentat observații, formulate în prima formă de dl Pella și pe urmă rezizuite de comisia noastră politică și în ultimă instanță de delegația guvernamentală. S-a arătat că acest articol este superfluu și violează principiile suverane ale statului, că drepturile evreilor sunt deja garantate la noi și că în forma aceasta, articolul are un caracter discriminatoriu și deci vexatoriu pentru demnitatea Statului român.

Propunerea a fost combătută de Ucraina și de alte state. În comisie ea nu a avut majoritatea de două treimi, în ședința plenară a fost admisă cu

2/3. Generalul Catroux declarase în comisie că dacă această dispoziție se introduce numai în Tratatul cu România, el votează contra. Anglia a depus însă același amendament pentru Tratatul cu Ungaria și Bulgaria. În ședința plenară generalul Catroux a declarat că, deși în comisie a votat contra, acum votează pentru dat fiind că articolul nu a fost impus numai României. După două zile același text a fost admis și în Tratatul cu Ungaria.

Art. 4 și 5 au fost votate în unanimitate.

La art. 6, australienii au venit cu un amendament prin care cereau ca comisia celor trei miniștri din București să fie înlocuită prin „Consiliul Executiv al Tratatului“. Ei cereau constituirea acestui Consiliu prin alt memoriu. Propunerea a fost respinsă de Comisia juridică și amendamentul australian retras.

Articolul a fost apoi adoptat în unanimitate.

La art. 7 România a cerut să fie ascultată oral. De fapt, nu numai la art. 7. Printr-o notă, am cerut să fim audiați asupra art. 7, 8 și 10. La art. 9 nu era cazul să facem observații.

Noi avem interes ca, la art. 7 care prevede să recunoaștem Tratatul cu Ungaria, să venim cu pretențiile noastre față de Ungaria.

La București, noi crezusem că vom fi în poziție aproape de cosemnatari ai Tratatului cu Ungaria. Avem în orice caz interes să aducem în fața Comisiei cererile noastre față de Ungaria, formulate în memoriul nr. 4 relativ la reparații, memoriul nr. 5, redactat de dl ministru Ciuntu: chestiunea restituțiunilor vechi derivând din Tratatul de la Trianon, restituțiunile noi decurând din ocuparea Transilvaniei timp de 4 ani, chestiuni mai secundare ca Triplex Confinium-ul, chestiunea Fundației Godju etc. Neștiind exact unde să prezentăm aceste reclamații, ne-am gândit că procedura cea mai practică era să le înfățișăm Comisiei politice și teritoriale pentru România, în fața căreia eram calificați să ne prezentăm doleanțele, iar aceasta la rândul ei, să le transmită Comisiei politice și teritoriale pentru Ungaria, sau Comisiei Economice pentru Statele Balcanice, după natura lor.

În ce privește articolul 8 o cerere, formulasem în observațiile noastre inițiale, în care se vorbește de restabilirea stării de pace între noi și Ungaria. Într-adevăr procedura prezentată de acest articol este neuzitată pentru că stipulează restabilirea stării de pace între noi și Ungaria fără ca să intervină nici o semnătură directă între cele două state. Bineînțeles, o dispoziție paralelă există în Tratatul cu Ungaria. Juriștii noștri erau de părere că ar fi cazul să fim admiși – ceea ce era mai greu – să semnăm noi Tratatul cu Ungaria, sau cel puțin să se facă un Protocol bilateral care să poarte semnătura celor două state și să fie anexat celor două Tratamente cu România și cu Ungaria. În acest sens formulasem cererea noastră la art. 8.

Cererea noastră era însă un cuțit cu două tăișuri:

Pentru perfecțiunea juridică a instrumentului de drept internațional și pentru demnitatea noastră de stat suveran, ar fi fost preferabil să avem un asemenea Protocol. Dar situația evolua acolo dintr-un moment în altul. Când am formulat pretenția noastră, noi nu cunoșteam atitudinea Puterilor față de unguri și tendințele Delegației ungare. Când am văzut că

ideea unor tratative directe între noi și Ungaria este sprijinită de Statele Unite și Australia – și fără îndoială ar fi fost sprijinită și de alte Puteri care nu luaseră cuvântul în această chestiune (dominioanele care făceau întotdeauna bloc) ne-am dat seama că aceste tratative ne puteau antrena nu numai la discuția cererilor noastre față de Ungaria dar și a celor ungare față de noi, printre care figura în primul rând aceea a unui acord bilateral pentru garantarea drepturilor minorităților maghiare din România. Aceste drepturi, România înțelege să le garanteze și le-a garantat în mod larg pe plan intern și în cadrul minorității ei.

România nu putea însă accepta să facă din ele obiectul unui aranjament bilateral de la stat la stat care ar da Ungariei un drept de imixtiune în treburile noastre interne, un prilej de a ne duce în fața unor instanțe internaționale și de a face zi de zi intervenții diplomatice pentru orice plângere minoritară. Mai exista riscul ca, în cazul insuccesului tratativelor bilaterale, chestiunea acordului să fie deferită hotărârii Conferinței sau hotărârii celor patru Puteri – așa cum de altfel Ungaria propunea.

Acest risc a devenit și mai evident pentru noi în urma unei conversații dintre mine și delegatul cehoslovac în comisie care era și raportorul ei. Era jurist care cunoștea bine starea de spirit din sânul comisiei și, ca cehoslovac, apreciasse din proprie experiență tendințele din sânul ei. Conversația mea a avut loc în seara premergătoare audierii noastre. Dl Lisicky, acesta este numele delegatului cehoslovac – cu care întrețineam un strâns contact – ne-a atras atenția asupra riscurilor pe care cererea noastră le implica și ne-a sfătuit să renunțăm la ea. Era preferabil să lăsăm articolul 8 astfel cum era redactat decât să ne angajăm pe panta primejdioasă a tratativelor și arbitrajelor. România mai făcuse asemenea experiențe. Chiar dacă Ungaria nu semna un protocol direct cu noi pentru restabilirea păcii, ea avea să fie legată de articolul 7 din tratatul ei cu statele învingătoare, articol identic cu art. 8 din tratatul nostru.

Am pus chiar în noaptea aceea pe șeful delegației noastre și pe dl Franasovici în curent cu aceste aspecte ale chestiunii și cu sfaturile delegatului cehoslovac. S-a hotărât atunci ca să renunțăm la cererea noastră de a încheia cu Ungaria un protocol direct, în legătură cu art. 8.

În ziua de 7 septembrie am fost audiați în comisie. Dl ambasador Franasovici a făcut o expunere orală în sensul unei note scrise prezentată în ajun.

Reprezentând întâi cererile noastre directe la art. 7 cereri care vizau viitorul Tratatului de Pace cu Germania și Japonia, a dezvoltat cererile noastre față de Ungaria propunând ca ele să fie transmise, după natura lor, Comisiei politice și teritoriale pentru Ungaria și Comisiei economice pentru statele Balcanice, care avea să discute și clauzele economice ale Tratatului cu Ungaria. Dsa a făcut în ședință și declarația că noi nu mai insistăm asupra negocierii și semnării unui Protocol bilateral cu ungurii în legătură cu art. 8, trecând apoi de-a dreptul la art. 10. La art. 9 nu am avut observații de formulat.

La art. 10 noi am cerut numai precizări în privința Convențiilor bilaterale care aveau să fie repuse în vigoare. Articolul prevede că toate convențiile bilaterale dinainte de război vor putea fi menținute sau repuse în

vigoare printr-o notificare făcută în termen de 6 luni de Puterile Aliate și Asociate interesate. Noi înțelegem ca anumite tratate, care au expirat înainte de război, să nu poată fi repuse în vigoare fără un comun acord.

De îndată ce s-a retras dl Franasovici, comisia a abordat discuția. Cererile noastre directe la art. 7 nefiind susținute de nici o delegație, au căzut. Cele privind Ungaria au fost trimise comisiilor respective, așa cum cerusem.

La art. 8 s-a ridicat dl Harriman și a propus ca, comisia să recomande ca România și Ungaria să intre în tratative directe și să negocieze un protocol prin care să lichideze toate chestiunile pendinte între ele. S-a dovedit astfel utilitatea retragerii propunerii noastre în această chestiune.

Delegatul cehoslovac, cu care vorbisem înainte, a replicat că nu se poate cere acest lucru întrucât românii și-au retras propunerea, dar americanii nu au propus nici un amendament. Dl Harriman a cerut atunci ca propunerea să fie înscrisă în procesul-verbal, ceea ce a determinat pe delegatul cehoslovac să ceară ca și obiecțiunea sa să fie inserată în procesul-verbal al ședinței. Articolul 8 a fost apoi adoptat.

La art. 10, delegatul britanic, Lord Hood a dat unele explicații asupra tratatului bilateral în chestiune. Delegatul sovietic a observat că nu se consideră legat decât de textul articolului, care a fost apoi adoptat în unanimitate.

Tot în competența comisiei politice și teritoriale intra art. 21 care prevede retragerea trupelor de ocupație de pe teritoriul nostru în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a Tratatului, cu rezerva menținerii forțelor necesare pentru asigurarea comunicațiilor cu Austria.

Delegația noastră politică nu a socotit oportun să formuleze observații, nici în privința efectivelor, nici în aceea a comunicațiilor de asigurat, nici în aceea a plăților pentru întreținerea trupelor. Fiind vorba de trupele sovietice, ea a socotit că orice obiecție risca să indispună sovietele, al căror sprijin politic ne era atât de necesar. Chestiunea a rămas rezervată ca și altele unei înțelegeri directe cu U.R.S.S.

La clauzele finale – art. 35, 36, 37 și 38 – România nu a prezentat decât puține observații.

La art. 35 a fost însă un amendament australian cerând să se instituie un Consiliu executiv al Tratatului, compus din Statele Unite, Franța, Anglia și Soviete, precum și alte două Puteri Aliate și Asociate desemnate de Conferință, care să fie o instanță de interpretare a Tratatului și să dezvolte diferendele ivite în ce privește interpretarea tratatului.

Acest amendament australian a fost respins.

La art. 36 nu a existat o propunere comună a celor Patru Puteri. Art. 36 este acela care stabilește că în caz de neînțelegere între cei trei miniștri acreditați la București, asupra interpretării și executării Tratatului, diferendele să fie deferite, după propunerea anglo-americană, Curții Internaționale de Justiție de la Haga, iar după propunerea sovietică să fie rezolvate prin negocieri diplomatice directe dar, în caz de insucces, să fie aduse în fața celor trei șefi de misiune aliați prevăzuți de art. 35. Evident, propunerea anglo-americană prezenta pentru noi mai multe garanții decât cea sovietică, după care Aliații urmau să fie și judecători și parte în diferendele

vizate. Pentru considerațiile de oportunitate amintite și potrivit principiului de a formula observații asupra textelor comune ale celor Patru miniștri de externe, delegația noastră s-a mărginit să comunice Delegației sovietice dorința noastră de a se găsi o formulă care să asigure recursul la un for imparțial.

Comisia a adoptat propunerea anglo-americană care a fost transmisă și Conferinței plenare ca recomandare. Conferința plenară a adoptat cu două treimi acest text. Acum însă, după informații noi, la Conferința de la New York, sovietele s-au opus din nou la această teză. La bază este, desigur, teama cunoscută a Sovietelor de a nu fi puși în minoritate căci la Curtea de la Haga hotărârile se iau cu majoritate. Se pare că în cele din urmă cei patru miniștri de externe au căzut de acord ca în locul Curții Internaționale de la Haga să se recurgă la Secretarul General al O.N.U.-ului care să recomande un arbitru pentru tranșarea diferendelor.

În ce privește art. 37 care spune că Națiunile Unite nesemnate ale Tratatului și aflate în război cu noi pot acceda la acest Tratat și că instrumentele de acesiune vor fi depuse în mâinile Guvernului U.R.S.S., noi am propus un amendament care să definească calitatea de supus al Națiunilor Unite spre a împiedica posibilitățile de fraudă. Într-adevăr, printre statele care sunt în Națiunile Unite se găsesc unele Republici Sud-Americane care conferă calitatea de cetățean cu foarte mare ușurință. Prin acesiunea unui stat din această categorie la Tratat, persoane care au dobândit acum, în ultimul timp, calitatea de cetățean al acestor Republici, ar deveni beneficiarul clauzelor economice ale Tratatului și ar avea drept la despăgubiri. De aceea noi am cerut să se fixeze calitatea de supus al Națiunilor Unite la perioada anterioară încheierii Armistițiului. Noi am mai spus de altfel că socotim articolul 37 superfluu întrucât nu cunoaștem alte Națiuni Unite, afară de cele menționate în Preambul, care să fi fost în stare de război cu noi.

Am arătat pe de altă parte că Tratatul cu Finlanda nu conține o clauză corespunzătoare.

Am avut atunci din nou o conversație cu delegatul cehoslovac. Trebuie să spun aci că cehoslovacii ajunseseră aproape să se compromită din cauza atitudinii lor amicale față de noi. Ei au fost față de noi întotdeauna leali și curajoși și ne-au susținut până la sfârșit. A fost chiar un incident într-o discuție când dl Alexander, delegatul Marii Britanii, a avut o ieșire contra generalului Pika reproșându-i că intervențiile și deosebirile care le face în favoarea României sunt inoportune.

Observațiile noastre mai cereau ca Germania și Ungaria, care au fost în război cu România după 23 august să nu poată adera la acest Tratat, atunci când vor fi admise în Organizația Națiunilor Unite. (A fost un scrupul juridic, poate excesiv, al dlui Pella).

Amendamentul nostru, deși susținut de Cehoslovacia, a fost respins cu 8 voturi contra 4 (Sovietele, Ucraina, Bileorusia și Cehoslovacia) și articolul a fost adoptat cu 11 voturi contra 1, în forma lui inițială. Votul contra era, firește, al Cehoslovaciei.

Art. 38, ultimul articol intrând în competența Comisiei politice și teritoriale, e cel care vorbește de ratificarea Tratatului. Și aici este o

inovație – ca și în ce privește restabilirea stării de pace între noi și unguri – față de dreptul internațional consacrat: Tratatul intră în vigoare de îndată ce va fi fost ratificat de cele trei principale Puteri Asociate și Aliate (Statele Unite, Anglia, și U.R.S.S.). El va trebui ratificat și de noi. Ratificarea noastră este obligatorie, nu însă și indispensabilă pentru intrarea în vigoare a Tratatului.

În observațiile noastre, noi am cerut ca și ratificarea noastră să fie necesară pentru intrarea în vigoare a Tratatului. Ulterior însă am fost sfătuiți, în mod amical, de Delegația sovietică să nu insistăm și să nu prezentăm din nou această cerere. Motivul era foarte temeinic. Evident, când am formulat observațiile inițiale, noi ne gândeam numai la Tratatul nostru. Deși acest Tratat este greu, noi nu ne putem gândi să refuzăm a semna Tratatul. Este adevărat că pierdem mult, foarte mult, prin el: pierdem teritorii și ni se impun sarcini foarte grele, dar avem cel puțin o parte pozitivă, care pentru națiunea noastră este esențială: consacrarea vechii noastre frontiere cu Ungaria. Ungaria însă nu obține nimic prin Tratatul ei; are toate sarcinile noastre, are pierderi teritoriale și față de Jugoslavia și față de Cehoslovacia și față de noi și nu primește în schimb nimic. Deci pentru ea ar putea să existe posibilitatea ca să nu semneze Tratatul, sau să-l semneze și să nu-l ratifice. Ratificarea depinde de Parlament. Și atunci Tratatul cu Ungaria nu ar fi intrat nici el în vigoare dacă se făcea modificarea cerută de noi. Exista riscul ca nici Italia să nu semneze sau să nu ratifice Tratatul, cel puțin în acel moment se putea imagina o astfel de posibilitate.

De aceea am consimțit să ne retragem cererea de modificare a art. 38 și am adresat Conferinței o notă în acest sens.

În încheiere trebuie să menționez că în tot timpul Conferinței, șansele de a obține o modificare oricât de mică a Tratatului au fost reduse. Acordul celor patru Mari fusese realizat cu atâta greutate, încât ele țineau să evite modificări generatoare de noi discuții. Delegația noastră a făcut eforturi foarte mari dar totuși proiectul de tratat a rămas aproape neschimbat, afară de mici chestiuni mai mult de redactare.

Înainte de a termina, aș dori să vă arăt, care a fost soarta cererilor noastre față de Ungaria. Ele au fost transmise Comisiei politice pentru Ungaria și celei economice, unde nu au fost nici măcar puse în discuție. Au căzut pentru că nimeni nu și le-a însușit. Delegația română a făcut foarte mari eforturi pentru luarea lor în considerație căci guvernul ținea foarte mult la aceste cereri, în special la reparații și restituiri. Eu însumi am intervenit stăruitor la delegațiile cehoslovacă și jugoslavă, iar dl ministru Ciuntu la cea franceză remițându-le scurte memorii. Ne-am dat însă seama că nu avem nici o șansă. Fiecare stat ne promitea să voteze pentru, dacă altul își însușea aceste cereri. Dar nici Rusia, nici Ucraina, nici Bielorussia, nici Jugoslavia, nici Cehoslovacia nu și-au însușit cererile noastre. Aceste două state din urmă aveau prea multe interese proprii de apărat. Așa că cererile noastre nici nu au fost luate în discuție. Președintele nici nu le-a amintit nici nu a sesizat măcar Comisia să spună „Ce facem cu ele?” M-am dus eu însumi în ședință când se discutau articolele respective ale Tratatului cu Ungaria, împreună cu dl ministru Horia Grigorescu, la președin-

tele Comisiei economice, delegatul cehoslovac Korbel și la raportorul comisiei, delegatul sovietic Guerachtchenko. Am înmănat o notă semnată de dl președinte Tătărescu. Le-am spus că această trecere cu vederea nu este justă. Am cerut ca cel puțin comisia să spună dacă înțelege sau nu să le ia în discuție. Comisia însă lucrase 24 de ore fără întrerupere pentru că trebuia să-și termine lucrările la 5 octombrie, când trebuiau să înceapă ședințele plenare care la rândul lor trebuiau să se termine la 15. Delegații erau extenuați. Președintele ne-a spus că România nu are de ce să se plângă, că a fost cea mai favorizată, că în ce privește România s-a discutat cel mai mult. Era locul să observăm că dacă toate cestiunile noastre au fost pe larg discutate și ni s-au cerut chiar informații, lucrul se explică prin faptul că multe din chestiunile discutate pentru noi rămâneau bune și pentru celelalte tratate.

Demersurile noastre rămânând fără rezultat, cererile noastre față de Ungaria au căzut rând pe rând.

Trebuie să amintesc că cererile noastre de restituiri erau de fapt paralele cu ale Cehoslovaciei și ale Jugoslaviei față de Ungaria. Era o similitudine de situații completă (arhive istorice, obiecte de artă vechi, biblioteci, pe care ungurii erau obligați să le dea în baza Tratatului de la Trianon și restituiri noi) căci Slovacia de Sud și Bacica erau considerate ca teritorii ocupate de unguri, ca și Transilvania de Nord. De aceea cerusem să ni se dea și nouă beneficiul clauzelor inserate, în privința restituirilor, pentru Cehoslovacia și Jugoslavia.

Împotriva cererilor noastre, Ungaria a venit cu un memoriu. Trebuie să destăinuiesc aici, că un concurs favorabil de împrejurări ne-a permis, în tot timpul Conferinței, să cunoaștem la timp memoriile ungurilor. Primele 11 memorii noi le-am cunoscut încă de la București, ele fiind obținute prin relații personale de dl ambasador Franasovici și colaboratorii lui. Iar memoriul acesta ne-a fost dat să-l cunoaștem printr-o curioasă șansă: o greșeală a curierului însărcinat să-l ducă la Comisie și care probabil văzând pe plic adresa: Comisiei politice și teritoriale pentru România, nu a dat atenție decât cuvântului români și l-a dus la hotel Continental la sediul delegației noastre. Onoarea noastră ne-a impus să-l trimitem la adevărata lui destinație, dar firește am luat cunoștință de el.

Ungurii argumentau în acest memoriu pe de o parte că România nu poate să se erijeze în națiune învingătoare și să ceară restituiri și despăgubiri cu același titlu ca țările învingătoare și pe de altă parte că Ungaria nici nu a avut beneficii din Transilvania de Nord; din contră, administrația locală a acestui teritoriu fiind deficitară, Ungaria a trebuit să investească capitaluri. Concluzia era că Ungaria este aceea care ar trebui să primească de la noi restituiri și reparații pentru aceste investiții.

După cum am arătat Conferința nu ne-a admis la beneficiul clauzelor admise pentru Jugoslavia și Cehoslovacia în ce privește restituirile, socotind că în calitate noastră de stat ex-inamic nu putem avea aceleași drepturi.

Un singur avantaj a decurs din respingerea cererilor noastre tot așa cum au fost lăsate să cadă cererile noastre, tot astfel au fost lăsate să cadă cererile ungare față de noi, adică cererile ca să fim obligați la tratative

directe pentru toate chestiunile în litigiu (chestiuni financiare, hidrotehnice, de trafic frontalier, de tranzit etc.) și în caz că nu s-ar fi obținut rezultate prin tratative directe, chestiunile să fie supuse arbitrajului celor Patru Mari.

Aceste cereri maghiare fuseseră de altfel punct cu punct combătute printr-un memoriu român. Argumentarea noastră era: suntem gata să tratăm, dar nu sub presiunea unei instanțe internaționale și numai după încheierea păcii.

Acum ungurii vor veni desigur să ceară aceste tratative și guvernul nostru va avea să-și decidă atitudinea.

Rămâne să vă vorbim de clauzele militare ale Tratatului și de restul dispozițiilor înserate în favoarea populației evreiești. Colegul mei Christu vă va expune, de partea sa, lucrările relative la clauzele economice și semnificația lor.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace, vol. 74, f. 300-326

50

1946 decembrie 16, București. Expunerea ministrului Ion Christu asupra activității Delegației române la Conferința de Pace de la Paris (august-octombrie) cu referire la clauzele economice ale proiectului Tratatului de Pace al Națiunilor Unite cu România.

Conferința de la Paris

Expunerea dlui ministru Ion Christu

Luni 16 decembrie 1946, la orele 17,30, a avut loc în sala bibliotecii din Ministerul Afacerilor Străine, o reuniune la care au luat parte:

Dl ministru Brabetzianu, Secretar General, dl ministru Eugen Filotti, dl ministru Ion Christu, dl ministru Radu Crutzescu, dl ministru Ed. Ciuntu, dl ministru G. Elefterescu, dl ministru N. Constantinide, dl ministru N. Solacolu, dl Raicoviceanu, dl consilier A. Negus și dl consilier N. Penciulescu.

Dl ministru I. Christu a făcut următoarea expunere:

Domnule Secretar General, Domnule Președinte, Domnilor,

În ședința trecută, la care din păcate nu am putut să particip, colegul și prietenul meu, dl Filotti, v-a vorbit despre Conferința de la Paris și despre clauzele politice ale proiectului de Tratat de Pace cu România.

Îmi revine sarcina, în ședința de azi, să vă vorbesc despre clauzele economice ale tratatului.

Fără îndoială ar trebui, în prealabil, să vă vorbesc despre atmosfera ce am întâlnit, de persoanele pe care le-am cunoscut, de informațiile pe care le-am cules în aceste câteva luni petrecute în capitala Franței și, în general, despre proiectul de Tratat de Pace, pentru ca, în acest cadru, să pot plasa

în mod convenabil expunerea mea despre clauzele economice ale Tratatului.

Cum însă expunerea generală a fost deja făcută de dl Filotti și cum n-ași putea decât să vă spun același lucru în fraze mai puțin elegante decât cele folosite de dânsul, cred că este mai potrivit să intru direct în materie și să trec imediat la expunerea clauzelor economice ale tratatului.

După cum știți, am plecat la Paris în ziua de 11 iulie, împreună cu o mică echipă, pentru ca să cercetăm, înainte de sosirea restului delegației, documentele care puteau deja să fie cunoscute, să luăm anumite contacte, să informăm autoritățile care aveau un cuvânt de spus la București, și să facem o serie de studii prealabile.

Am făcut această treabă de la 11 iulie până în primele zile ale lunii august, când au sosit restul colegilor noștri; am trimis documentele la București, am telegrafiat în repetate rânduri impresiile pe care le-am cules din convorbirile pe care le-am avut acolo. Treaba făcută de noi a început să se desăvârșească abia mai târziu, atunci când mica noastră echipă a fost înghițită de un val de experți competenți, entuziaști și exuberanți care s-a revărsat în primele zile ale lunii august.

Împreună cu ei am procedat la examenul problemelor pe care le cercetaseam noi, probabil superficial, înainte, și am văzut că proiectul de Tratat cuprinde două feluri de clauze cu caracter economic.

Unele clauze sunt clauze mari și grave. Grave, pentru că impun eforturi financiare și economice considerabile în aplicarea lor – cum ar fi restabilirea de drepturi, restituirile, despăgubirile sau compensațiile – sau care presupun renunțări la anumite posibilități pe care le avem față de alte țări.

Alte clauze sunt cele care nu impun eforturi economice și financiare mari pentru aplicarea lor și care au fost prevăzute în Tratatul de Pace, fie pentru ca guvernul, sau guvernele viitoare să se vadă obligate să se incline în fața unor anumite norme în politica de urmat în viitor, fie ca guvernul sau guvernele viitoare să fie obligate a lua măsuri pentru salvagardarea unor drepturi ai căror beneficiari nu au putut lua, din pricina și în perioada războiului, măsurile necesare de conservare. Cu titlu de exemplu, vă citez art. 30 care prevede tocmai una din aceste clauze. Art. 30 este acela care ne impune ca, timp de 18 luni, să acordăm țărilor care fac parte din Națiunile Unite „clauza națiunii celei mai favorizate”, cu alte cuvinte, ne obligă ca, în viitor, să nu luăm măsuri discriminatorii în defavoarea unor anumite mărfuri provenite sau destinate vreunora din Națiunile Unite, în raport cu produse analoge de orice proveniență. Tot cu titlu de exemplu, citez prescripțiunea din anexa 4 A, unde e vorba de termenul de un an, care urmează să fie acordat titularilor de drepturi de proprietate industrială, literară sau artistică, ca să facă formalitățile necesare pentru salvagardarea lor, pentru că nu au avut posibilitatea să acționeze în perioada în care relațiunile dintre România și Națiunile Unite nu erau posibile.

Asemenea previziunilor din paragraful B al aceleiași anexe, referitoare la asigurări, care obligă Guvernul român să facă înlesnirile necesare pentru ca asiguratorii să-și poată reconstitui portofoliul pe care îl aveau în perioada ante-belică.

Clauzele care ne interesează în special sunt clauzele din prima categorie, clauzele care impun României un efort economic și financiar considerabil și eu le împart în două subdiviziuni, după cum este vorba de clauze vechi și bine cunoscute, sau de clauze noi pe care tratatul le prevede.

Unele din aceste clauze ne sunt cunoscute fiindcă figurează deja în Convenția de Armistițiu semnată la Moscova la 12 septembrie 1944, care nu este propriu-zis o Convenție de Armistițiu, adică o Convenție care să stabilească numai regulile necesare față de noua situație creată (încetarea ostilităților), ci prevede reglementarea minuțioasă a unor chestiuni care ar fi trebuit normal să facă obiectul Tratatului de Pace.

Asemenea obligații vechi mai rezultă pentru noi și din cele hotărâte ulterior, la Potsdam, de Marii Aliați, când s-a stabilit, pentru a se ușura Uniunii Sovietice recuperarea creanțelor ei față de Germania, trecerea în patrimoniul sovietic a activelor germane în România.

Acestea sunt clauzele mari și grave, pe care Tratatul era obligat să le consfințească, fiindcă odată intrat în aplicare, bineînțeles, Convenția de Armistițiu nu mai are nici o validitate juridică.

Celelalte clauze din aceeași categorie sunt cele care se referă la despăgubiri și restituiri față de ceilalți Aliați.

Când am examinat aceste clauze, am fost puși, de la început în fața unor serii întregi de probleme. Prima problemă și cea care după părerea mea, era cu mult cea mai importantă și mai gravă, a fost aceea de a ști dacă e preferabil – atunci când Conferința ne va comunica proiectul de Tratat și ne va cere punctul nostru de vedere – să arătăm, oral sau în scris, ce gândim despre fiecare dispoziție cuprinsă în textul menționat al proiectului de Tratat, sau să prezentăm observații sintetice, căutând să calculăm întreaga sarcină care urma să apese asupra umerilor noștri (în parte ușor de calculat fiindcă Convenția de Armistițiu era deja în aplicare de doi ani de zile, și în parte pentru că aveam oarecare date de pe urma cărora se puteau trage unele concluzii în ce privește cuantumul maxim al pretențiilor celorlalți Aliați).

În ipoteza că s-ar fi făcut acest calcul, dl ministru Christu spune că, „paralel cu această prezentare de ansamblu a sarcinilor ce ni se impuneau, urma să se arate situația grea în care se găsește România, a cărei industrie este dezorganizată din cauze de război (distrugerii etc.), fie din cauză că nu s-a mai putut aproviziona cu materii prime și piese de schimb, situație gravă și din pricina felului cum a judecat art. 10 din Convenția de Armistițiu, care prevede pentru România obligația de a întreține armatele rusești, și a cărui aplicare s-a dezvoltat pe un parcurs de timp mult mai mare decât era prevăzut, și în fine din pricină că am trăit calamitatea a doi ani de secetă. S-ar fi arătat astfel cât de rea este sarcina ce ni se impune, dat fiind slăbiciunea puterilor economice românești și s-ar fi putut trage concluzia că nu vom putea executa Tratatul și că deci aceste clauze urmează să fie revizuite și că, în același timp, pentru a ne da posibilitatea să îndeplinim obligațiile pe care declarăm că le luăm, trebuia să ni se acorde în prealabil câțiva ani de moratoriu.

După ce ne-am frământat câțva timp, am hotărât să nu punem problema astfel, și hotărârea noastră se explică prin aceea că delegația sovietică, cu

care aveam contacte strânse, se arăta foarte dispusă să ne ajute în tot compartimentul politic și teritorial și foarte dispusă să reexamineze situația economică creată României prin aplicarea Convenției de Armistițiu, pentru ca să se aducă eventual textelor amenajările necesare, ținându-se seamă de posibilitățile economiei românești.

După ce Delegația sovietică – în conversațiile pe care șefii politici ai delegației noastre le aveau constant cu delegații sovietici – s-a arătat atât de binevoitoare și a făcut chiar unele declarații, care au fost interpretate din partea noastră ca promisiuni care permiteau cele mai bune speranțe pentru viitor, era greu să ne prezentăm în fața Conferinței celor 21 cu observații conform gândului inițial și să arătăm care este apăsarea totală față de slăbiciunea resurselor noastre.

Dacă am fi procedat așa, am fi jignit desigur susceptibilitatea rușilor. Rușii ar fi interpretat un asemenea mod de a prezenta problema ca o lipsă de încredere în angajamentele morale pe care erau dispuși să le ia față de noi, și atitudinea noastră ca o dorință de a aduce problema în fața unei instanțe de apel, deci ca o plângere pe care o făceam împotriva felului cum Convenția de Armistițiu a fost aplicată.

S-a hotărât atunci să nu ne prezentăm în fața Conferinței cu un memoriu scris după tipul inițial avut în vedere, ci să facem observații la fiecare articol în parte.

Dacă ne-am fi prezentat cu observații cu privire la ansamblul sarcinilor pe care ni le impune Tratatul, cum s-a putut vedea imediat, și cum o să vedeți și dvs., ar fi fost să scoatem în relief că sarcinile suplimentare în favoarea celorlalți aliați reprezentau 10-12 cel mult 15% din ceea ce ne-a costat Armistițiul pe timp de 2 ani. O asemenea prezentare în fața celor 21 apărea evident ca o plângere împotriva a ceea ce reprezentase aplicarea Armistițiului, și rușii erau în drept să ne ceară ca toate plângerile ce le-am putea formula să le discutăm bilateral.

Odată această hotărâre luată, cu alte cuvinte odată ce hotărâsem să evităm orice manifestare care ar fi putut să fie interpretată ca o reclamație în ce privește felul cum a fost aplicată Convenția de Armistițiu, nu ne mai rămânea decât o singură posibilitate: să prezentăm observații cu privire la fiecare articol în parte.

Dar și aici se ridica o serie de probleme. O primă problemă era: Cum să facem noi aceste observații: la toate textele cu caracter economic sau numai la o parte din ele? Într-adevăr, dacă făceam observații la toate textele cu caracter economic, ceea ce voiam să evităm într-o prezentare sintetică, am fi făcut-o fracționat și ar fi constituit totuși o critică pe care noi, în loc s-o facem bilateral, o făceam față de toți.

S-a hotărât atunci ca să nu prezentăm observații decât la textele care nu se aplică exclusiv la reglementarea relațiilor româno-sovietice.

Deci, n-am făcut observații în ce privește art. 21 care, după cum știți, se referă la evacuarea trupelor rusești într-o perioadă de 90 de zile după ce tratatul va fi ratificat, și la chestiunea aprovizionării anumitor trupe care să asigure comunicațiile cu trupele sovietice din Austria.

Nu am făcut observații în ce privește art. 22, care nu face decât să reproducă cele prevăzute în art. 11 al Convenției de Armistițiu referitor la

suma de 300 milioane dolari pe care România se obligă să o plătească Uniunii Sovietice, ca despăgubire pentru pagubele pricinuite, prin operațiile militare și ocuparea teritoriilor sovietice.

Nu am făcut observații în ce privește art. 25 referitor la cele hotărâte la Potsdam, când bunurile germane din România au fost trecute în patrimoniul Uniunii Sovietice.

Am hotărât să facem observații numai cu privire la acele texte care nu au implicații exclusiv asupra relațiilor româno-sovietice.

Atunci se naște o altă problemă: ce fel de observații să facem? Puteam face observații arătând în mod curajos și complet tot ceea ce găsim criticabil în felul cum se prezintă un text, și să argumentăm punctul nostru de vedere. Puteam însă să formulăm pretenții mai moderate, să nu spunem tot ceea ce gândeam că este just și logic, ci să fim mai moderați tocmai pentru că o atare atitudine ne-ar fi dat șanse să obținem câștig de cauză.

Dacă am fi adoptat prima atitudine, prezentând un memoriu complet, în care să arătăm care sunt observațiile noastre cele mai mari și să le argumentăm pe larg, am fi putut face și observații subsidiare, care ar fi constituit poziții de retranșare.

Această posibilitate a fost exclusă destul de repede pentru că ni s-a părut că, a ne prezenta cu un memoriu care să arate pe larg și argumentat criticile și dorințele noastre, și în același timp să arate și o poziție de retranșare, în fața Conferinței de Pace, în atmosfera de la Paris, care nu era prea favorabilă, ar fi însemnat ca Comisia să se ducă de îndată la subsidiar, neglijând principalul. A exclus deci posibilitatea unui memoriu în care să arătăm că esențialul și subsidiarul, prezentând deci poziții de retranșare.

Mai rămânea de lichidat controversa dacă să prezentăm pretenții și observații mari, sau moderate.

După frământări destul de lungi, am hotărât să nu fim timizi. Am hotărât să arătăm tot ceea ce găseam de argumentat și de criticat, pentru că ne dădeam seama că șansele de a obține modificarea textelor prevăzute în proiectul de Tratat erau extrem de mici, și dacă șansele de a obține modificarea textelor erau extrem de mici, socoteam preferabil, pentru mai târziu – pentru că Tratatul de Pace, în special în ce privește clauzele economice, nu sunt instrumente rigide și iremediabile – dacă conjunctura politică se va schimba și tensiunea va dispărea, dacă la O.N.U. sau aiurea s-ar putea reexamina și soluționa o serie de probleme, să se găsească în arhivele Conferinței de la Paris doleanțele românești expuse larg, argumentat și categoric.

Am rezolvat deci problema în sensul ca să prezentăm un memoriu în care să nu pomenim nimic, sau mai nimic, despre acele texte care se referă exclusiv la relațiile româno-ruse, iar pentru celelalte texte, să facem observații cât mai complete.

Ce înseamnă observații mari și complete?

Să vă dau un exemplu:

Art. 24 este unul din articolele care nu a căpătat o redacție comună.

Sunt unele articole unde unii au avut o părere, și alții alta. Anglia și Franța au cerut despăgubiri sau compensații integrale, pentru pagubele

suferite de interesele lor în România, iar după formula sovietică, noi trebuia să acordăm aceste compensații numai într-o proporție de o treime.

În convorbirile pe care le-am avut cu experții americani și englezi, ni s-a explicat că această cerere de despăgubire integrală se legitimează prin faptul că aceste compensații nu implică, pentru România, un transfer, deci o pierdere de substanță: ca să reparați o rafinărie, utilizați credite bugetare în lei, pe când plata despăgubirilor cerute de Uniunea Sovietică reprezintă pentru România un export de substanță fără echivalent.

Această explicație este desigur rea; un argument inventat după redactarea textului, pentru a justifica o prevedere deja înscrisă în Tratat și care se explică cu totul pe alte considerații decât cele care au servit ca să respingă o cerere a noastră legitimă.

Argumentul este slab pentru că art. 11 al Convenției de Armistițiu, care prevede că România trebuie să despăgubească Uniunea Sovietică, ne arată că această despăgubire nu este integrală, ci parțială – pentru că ține seamă de aportul României la război, de importanța și de eficacitatea lui – iar la sfârșitul acestui articol este un alineat în care se vorbește de despăgubirile pe care România trebuie să le acorde Americii și Angliei, și care vor fi precizate ulterior.

Era normal să se înscrie la coada articolului un asemenea alineat, pentru că, în septembrie 1944, rușii erau în măsură să evalueze, cu aproximație, pagubele cauzate lor de armatele române, pe când englezii și americanii nu-și puteau da seama de importanța pagubelor cauzate bunurilor ce le aparțineau, în România, pagube cauzate în mare parte de propriile lor bombardamente.

Tocmai pentru că această descriere, prin care ei își rezervau dreptul de a preciza ulterior despăgubirile pe care le reclamau pentru daunele suportate, este menționată în coada art. 11, denotă că, normal, ei ar trebui să se mulțumească cu despăgubiri parțiale, dat fiind că și Uniunea Sovietică se mulțumește cu despăgubiri parțiale, care, după cum s-a precizat în cursul negocierilor de la Moscova, ar reprezenta 1/5 din daunele suportate, și aceasta nu din cauza dificultăților de transfer, ci având în vedere importanța actului de la 23 august. Noi eram deci în drept să presupunem că, moralmente, nu ni se pot reclama decât despăgubiri parțiale.

Atunci, pentru noi se pune problema ce să cerem: să cerem hotărât ca despăgubirile să fie reduse la 1/5, sau să ne mulțumim cu formula sovietică care prevede că aceste compensații ar trebui să le acordăm numai într-o proporție de 1/3. Noi ne-am gândit că avem argumente suficiente pentru a susține că aceste compensații n-ar trebui să reprezinte decât 1/5, și așa am cerut. Că n-am câștigat, este altă socoteală.

Am spus acestea numai cu titlu de exemplu.

Pentru toate observațiile pe care le-am făcut, noi am adoptat atitudinea cea mare, cea curajoasă, spunând tot ceea ce se putea spune și prezentând toate argumentele pe care le puteam folosi.

Am trecut atunci momente foarte rele.

În primul rând am constatat că nu era ușor pentru noi, după ce am depus un Memorandum, să revenim cu observații suplimentare, deși în acest

memorandum ne rezervasem dreptul să o facem și deși am solicitat chiar și în scris să ni se facă cinstea să fim convocați pentru a da unele explicații.

Nu ne-a fost posibil să dăm explicații suplimentare din pricina faptului – între altele – că această Conferință, care începuse foarte migălos, la un moment dat, pentru considerații pe care n-aș vrea să le amintesc aici, nu a mai avut decât o singură preocupare să sfârșească oricum, dar să sfârșească cât mai repede.

Odată ce membrii Comisiunii economice pentru Balcani și Finlanda și toți membrii adunării plene au hotărât să sfârșească cât mai repede, vă închipuiți că nu mai puteau fi de acord cu nici un fel de formulă care, impunând o cercetare amănunțită și migăloasă, i-ar fi făcut să piardă timp. Această atmosferă specială, această preocupare de a sfârși cu orice preț cât mai repede, ne-a jenat foarte mult în ce privește criticile și observațiile noastre suplimentare.

Or, aceste critici și observații suplimentare erau necesare nu numai pentru că noi, după cum v-am spus, adoptasem poziția maximă, dar și pentru faptul că erau unele probleme care se complicau în cursul discuțiilor, în special pentru că multe din delegațiile prezente la Conferință au formulat o serie de amendamente care au dus la modificarea și chiar la agravarea textului proiectului. Ni s-a cerut să ne dăm părerea și să formulăm observații asupra unui text, pe care l-am cunoscut dinainte, dar nu s-a ținut cont și nu ni s-a dat suficientă posibilitate de a face observații asupra textului care s-a stabilit ulterior.

Noi prezentăm totuși observații, de îndată ce aflăm de un amendament, dar le prezentăm cu mari dificultăți, căci procedura era greoaie și observațiile noastre nu puteau fi folosite decât dacă una din delegații consimțea să și le însușească și să le susțină; altfel, ele nu erau luate în considerație.

Cu titlu de exemplu, vă citez amendamentul propus de Delegația sud-africană la art. 22, amendament devenit art. 31 bis. Acest amendament prevede că noi ar trebui să dăm „prețuri juste“, ținând cont de situația pieței mondiale, pentru acele mărfuri pe care le livrăm în contul despăgubirilor și pe care ni le procurăm cu lei de la societățile cu capital străin. Am luptat contra acestui amendament prin Memorii în care arătam că nu se poate ține cont de starea pieții mondiale și că nu se poate preciza de pildă care e raportul între dolar și leu.

Totuși, amendamentul a trecut. Rămâne să se vadă la București, de la caz la caz, ce va trebui socotit „preț just“. Eu cred că se va examina numai problema de a ști dacă plătind unei societăți un anumit preț, îi rămâne o remunerație suficientă de pe urma activității sale.

Un alt exemplu este amendamentul polon la art. 24. Delegația polonă a cerut modificarea datei prevăzută în textul inițial al art. 24 pentru restituiri, spre a putea încadra în acest text pretențiile poloneze derivând din faptul că armatele polone, în primăvara anului 1939, au trecut în România aducând cu ele diverse materiale aparținând Statului polon sau particularilor. Aceste probleme ar fi trebuit să fie soluționate prin negocieri bilaterale, iar nicidecum printr-o dispoziție a Tratatului.

Am combătut amendamentul polon, dar fără succes.

Acest amendament, care este supărător, este în parte corectat printr-un schimb de scrisori care a intervenit între mine și delegatul polon Lychowski. În acest schimb de scrisori, se face legătura între creanțele poloneze contra României și creanțele României contra Poloniei și deci se evită riscul ca Polonia să ceară despăgubiri fără ca să putem oferi în compensație, creanțele pe care România le are contra Poloniei. Dl Lychowski, autorizat de Guvernul polon, consimte ca să se examineze, în cadrul acestor negocieri bilaterale, și pretențiile lor față de România și pretențiile noastre față de Polonia. Ori, din socotelile pe care le-a făcut, ar rezulta că creanțele românești echivalează creanțele polone.

Chestiunea aurului polonez nu e supărătoare, întrucât acest aur se găsește rezervat și niciodată nu ne-am făcut iluzia că l-am putea păstra. El se poate restitui după ce, în prealabil, se va ridica blocarea unei sume de câteva milioane dolari în America, cerută drept garanție pentru procesul ce ni s-a făcut acolo și care e în curs.

Al treilea exemplu e în chestiunea vaselor:

După textul inițial România trebuie să restituie sau să acorde despăgubiri pentru vasele aliate definite astfel:

a) care bat pavilionul unei Națiuni Unite;

b) sau sunt înregistrate pe teritoriul unei Națiuni Unite.

Prin amendamentul grecesc, adoptat, intră în definiție și:

c) vasele care aparțin resortisanților unei Națiuni Unite, chiar dacă nu îndeplinesc condiția pavilionului sau a înregistrării. Agravarea este nemeritată și greu de justificat, dacă nu greu de înțeles, căci aceste vase, dacă au venit în apele românești, au făcut-o numai urmărind un câștig, iar operațiunile lor au fost în favoarea trupelor de ocupație.

Ar trebui să vă mai vorbesc și de faptul că, în afară de observațiile pe care le-am prezentat pe texte, noi am mai formulat și o serie de revendicări.

Am atras atenția ca să nu se înscrie în Tratatul cu Ungaria prescripțiuni care să compromită anumite drepturi ale noastre derivând din Tratatul anterior, și am cerut despăgubiri din partea Ungariei. Cred că nu va surprinde pe nimeni dacă spun că aceste pretenții nu au fost luate în considerație.

Acum aș vrea să vă arăt pe scurt observațiile pe care le-am făcut la fiecare articol, și apoi să mă întind mai mult asupra articolului 27.

Art. 21 este un articol asupra căruia nu am prezentat nici o observație.

La art. 22, nu am prezentat, de asemenea, nici un fel de observație. Articolul este reproducerea art. 11 din Convenția de Armistițiu prin care ni se impune plata sumei de 300 milioane dolari într-un termen de 6 ani; acum cred că e în 8 ani.

Art. 23 este acela care privește restituirea. Cel care cere restituirea trebuie să dovedească că bunurile sunt ale lui. Noi trebuie să facem dovada că bunurile nu au fost ridicate cu forța, sau prin constrângere. Noi am formulat aci o serie de cereri. Partea gravă însă este că vom fi probabil obligați să restituim Franței și Belgiei o cantitate de aur de circa șase vagoane, adică 300 milioane franci elvețieni.

Am invocat faptul că au fost tranzacțiuni regulate, că aurul a intrat în patrimoniul nostru nu numai cu bună credință, dar chiar purtând toate

semnele caracteristice că ar fi aur german; am făcut tot ce puteam face. Nu am câștigat pentru că nu se putea câștiga. Vom fi probabil obligați să-l restituim, pentru că s-au descoperit la Banca Reich-ului registrele și documentele speciale, metodic făcute, în care s-a înregistrat data și numărul de înregistrare al lingourilor, ordinele date, numărul pe care lingourile îl purtau la ieșire și numărul cu care au fost expediate în România.

Art. 24 este acela care ne obligă să acordăm, compensații pentru daunele cauzate pe teritoriul României bunurilor aliate și care, în majoritatea cazurilor, au fost cauzate Aliaților de propriile lor bombardamente.

Am prezentat o serie de observații și cereri și am câștigat asupra anumitor puncte. Aș vrea să vă citesc unele puncte câștigate de noi, din raportul dlui Danielopol.

Rezultatele obținute sunt următoarele:

Textul acestui articol a fost agravat prin introducerea amendamentului polonez: înlocuirea datei de 22 iunie 1941 prin aceea de 1 septembrie 1939. Agravarea este temperată prin schimbul de scrisori Christu-Lychowski.

Am obținut reducerea daunelor de plătit, la 75%, afară de despăgubirile pentru daune cauzate prin măsuri discriminatorii, la care se plătește 100%.

De fapt, în raportul citat nu se spune că am obținut reducerea la 75% pentru daunele cauzate tuturor intereselor străine, minus cele cauzate în petrol, ceea ce înseamnă că practic nu am obținut nimic pentru că majoritatea daunelor sunt la rafinării. Situația era astfel în momentul când dl Danielopol făcea acest referat, dar situația s-a modificat la Conferință, deci ceea ce scria dl Danielopol – și care nu era exact la acea dată – ulterior a devenit exact, fiindcă în Adunarea plenară, s-a renunțat la această excepție. Ulterior, rezultă dintr-o telegramă a dlui Franasovici din New York, că această reducere merge până la 66%, adică o reducere de 2/3.

Am mai obținut avantajul că reparațiile pentru pagubele suferite în Ardealul de Nord nu mai privesc România, pentru motivul că pagubele au fost cauzate în perioada în care acest teritoriu se găsea vremelnice sub stăpânire ungară.

Suprimarea alineatului d al art. 24 din proiectul de Tratat și a anexei V trebuie interpretate în sensul că nu se mai plătesc despăgubiri pentru „*manque à gagner*” și lipsa de folosință.

Mai exista riscul ca străinul despăgubit să se retragă din întreprinderile pe care le are în țara noastră: se precizează că despăgubirile se vor utiliza exclusiv pentru repararea sau amplasarea bunurilor avariate sau distruse.

Dispare pretenția înlocuirii întregii Legi a Minelor din 1942, urmând să înlocuim numai pasajele discriminatorii pentru Națiunile Unite.

Dispare dispoziția potrivit căreia un cetățean aliat protestează afirmând că o dispoziție reglementară românească îl jenează, fără să dea nici o dovadă și fără ca nici un organ bilateral să facă vreo cercetare. Statul român este obligat să revoce această dispoziție.

Potrivit proiectului inițial, trebuia să dăm drumul în țară, pentru necesitățile întreprinderilor, nu numai personalului superior, dar și celui de rang inferior, pentru care noi aveam foarte buni specialiști. Această obligație dispare.

Acestea sunt micile avantaje obținute la art. 24.

La art. 25 nu am formulat nici o observație. Articolul acesta reproduce hotărârile luate la Potsdam de a trece în patrimoniul Uniunii Sovietice toate bunurile germane din România.

Ceea ce am dori este ca aceste bunuri să fie luate ca activuri nete, pentru ca să nu treacă în patrimoniul rusesc numai activul și să rămână României pasivul. Este probabil însă că, prin discuții bilaterale, textul va căpăta precizia dorită.

Art. 26 este un articol sui generis. Când am făcut, la începutul expunerii mele, acele două categorii care distrugeau, între obligațiile ce ni se impun, cele care implică un efort economic și financiar considerabil și cele care nu implică decât un efort legislativ în vederea stabilirii unor norme de aplicat în politica viitoare, mi-a scăpat articolul 26, care are un caracter special.

Art. 26 prevede că bunurile românești aflătoare în țările aliate pot fi blocate și lichidate pentru ca țările respective să utilizeze aceste lichidități la stingerea creanțelor aliate împotriva României.

Acest articol, cred eu, nu este destinat să asigure satisfacerea imediată a unor interese, ci este o amenințare. Este o amenințare împotriva României, dacă ea nu se va aplica în mod corect sau binevoitor, clauzele pe care și le asumă.

Nici englezii, nici americanii nu au interes să lichideze bunurile românești. Ei nu pot să dorească această lichidare decât pentru ca să capete satisfacerea drepturilor pe care Tratatul le creează în favoarea lor, de a obține compensații pentru bunurile aflătoare în România. Sau, ei ar mai putea să ceară să plătim arierele datoriei publice. Dar ei nu pot să dorească să ne pună în imposibilitatea de a urmări o politică de amenajare a acestei datorii într-un moment în care, ne dăm seama că se duce o luptă pentru menținerea unor anumite influențe în țara românească.

Noi avem în Anglia și America, ca proprietate a Băncii Naționale a României, circa 22-23000 kg aur și devize de o valoare quasi echivalentă, ceea ce reprezintă 200-250 milioane franci elvețieni.

La art. 28 nu am făcut, și nu era cazul să facem nici o observație.

Art. 29 prevede renunțarea noastră la reclamațiile pe care le-am putea formula împotriva Puterilor Aliate derivând din măsurile luate de la începutul războiului și până în momentul intrării noastre în război.

Despre art. 30 am mai vorbit, întrucât este articolul la care s-a prezentat amendamentul sud-african referitor la prețul petrolului.

Iată deci terminat oxamonul articolelor cu caracter economic din proiectul de Tratat.

Aș vrea să revin acum asupra articolului 27, să vă spun câteva cuvinte despre situația economică a României și să termin printr-o judecată generală asupra Tratatului de Pace, cel puțin în ceea ce privește clauzele economice.

În afară de sarcinile pe care le cunoaștem, derivând din Convenția de Armistițiu, ceea ce realmente este apăsător și supărător, este obligațiunea de a restitui (conform art. 23) 6 vagoane de aur, adică cam 75 de milioane de dolari.

Totalul celorlalte obligații pe care noi le-am avea, fie de a da, fie de a face, reprezintă cam 40-50 milioane dolari, deci 75+50=125, adică relativ puțin față de ce a costat Armistițiul timp de 2 ani.

Deci, în afară de aceste obligații supărătoare, restul nu reprezintă o sarcină prea grea; este grea numai pentru că se adaugă la ceea ce ne apasă deja.

În afară de obligația restituirii aurului, o obligație apăsătoare și nedreaptă este aceea care rezultă din art. 27 combinat cu art. 25.

Art. 27 ne obligă să renunțăm la creanțele pe care le avem contra Germaniei. Art. 25, consecința celor hotărâte la Potsdam, dă în patrimoniul Rusiei toate avoir-urile germane în România, deci și creanțele.

Se știe că în perioada antonesciană noi am făcut un comerț foarte activ cu Germania: am vândut Germaniei mărfuri plătibile în clearing și am căpătat alte mărfuri în schimb. Le-am obținut în bună parte pe credit. Socoteam că dacă luăm cu credit, obținem un mare avantaj. Faptul că am socotit creditul un mare avantaj are azi consecințe foarte grave. Suntem creditorii Germaniei cam pentru 1 miliard de mărci, și suntem datori în Germania, pentru tot felul de importuri, cam 1 miliard 100 de milioane. Cifrele sunt exacte ca ordine de mărime; nu sunt exacte perfect.

Astăzi sunt obligat să renunț la creanțele mele contra Germaniei, dar sunt obligat să plătesc datoriile pe care le am față de Germania, deci față de Soviete.

În loc să datorez 100 milioane mărci, pentru că restul de 1 miliard am exportat mărfuri, practic trebuie să exportăm astăzi încă odată cât am exportat pentru ca să plătim această sumă.

Și știți ce înseamnă 1 miliard 100 milioane mărci? Poate să însemne 66 de miliarde de lei, dacă calculăm pe raportul marcă-leu, dar poate să însemne foarte mult, dacă transformăm în dolari. Dacă luăm cursul practicat în Germania de 10 mărci pentru 1 dolar, ajungem la 110 milioane dolari, dar s-ar putea – și după unele informații s-ar părea că aceasta este interpretarea sovietică – ca suma să fie transformată în dolari, socotindu-se cursul la București înainte de război, atât pentru dolar cât și pentru marcă; atunci ajungem la cursul: 1 dolar = 2,5 mărci.

Dacă utilizăm acest calcul, vom datora 450 milioane dolari, adică odată și jumătate despăgubirile pe care le plătim Sovietelor în virtutea art. 11 din Convenția de Armistițiu.

Evident, problema s-ar mai putea discuta, nu numai pentru că telegrama dlui Franasovici nu mi se pare destul de clară – nu sunt sigur că am interpretat-o bine – dar s-ar mai putea discuta și criteriile după care s-ar face transformarea și se mai poate discuta problema și sub alte aspecte.

Cam 80% din mărfurile primite din Germania au fost importuri de Stat. Pentru multe s-au dat bonuri de tezaur. Nu putem plăti aceste mărfuri decât contra titlului remis, pentru că bonurile de tezaur sunt negociabile și nu putem ști în ce mâini se găsesc astăzi.

O mare parte din datorie este pentru livrări de material petrolifer, armament și mărfuri, pe care noi nici nu apucasem să le scoatem din vamă și care nu intraseră încă în circuitul economic românesc.

Dacă pentru armament chestiunea este dubioasă, pentru că a fost ca trofeu, socotesc că nu urmează să plătim nimic pentru acele mărfuri care au fost luate din vamă sau din fabrici, sub cuvânt că nefiind plătite sunt încă bunuri germane.

Care este situația economică a României, acum în preajma semnării și aplicării Tratatului de Pace?

Situația noastră este destul de proastă.

Dar dacă situația noastră este proastă, aceasta nu se explică prin faptul că Conferința a respins tezele noastre. În bună parte, clauzele cele mai grave din Tratat au existat și în Convenția de Armistițiu și ne rămâne să tratăm cu Sovietele și să discutăm cu ele articolele 22, 25 și 27, în negocieri speciale, bilaterale, care trebuie să ducă nu numai la modificarea sau amenajarea acestor articole, dar, să sperăm, la o completă suspendare, pe câțiva ani, a sarcinilor care decurg pentru noi, pentru că situația economică a României este de așa natură încât clauzele economice înscrise în Tratatul de Pace nu se pot executa.

Presupunând că vom putea menține în perioada care vine producția din ultimii ani (socoteală foarte optimistă) rezultă că vom putea exporta petrol pentru 10 milioane dolari, după ce vom fi executat obligațiile decurgând din Tratatul de Pace; vom putea exporta cereale pentru 9 milioane dolari; lemn pentru 2,5 milioane dolari și alte produse pentru 16 milioane dolari.

Deci, în cele mai fericite împrejurări, posibilitățile noastre de export se vor ridica la 36 milioane dolari.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace, vol. 74, f. 281-297

51

1946 decembrie 23, București. Notă informativă despre întâlnirea și discuțiile dintre Mihai Popovici, fruntaș al Partidului Național-Țărănesc și Constantin Argetoianu, privitoare la viitorul României după Tratatul de Pace de la Paris.

23 decembrie 1946

NOTA

În convorbirea care a avut loc între Mihai Popovici, fruntaș al Partidului Național-Țărănesc, și Constantin Argetoianu, acesta din urmă a respins teza că anglo-americanii vor interveni cu eficacitate în treburile interne ale României, afirmând că – după informațiile sale directe – țara noastră a rămas în sfera de influență sovietică.

Pentru a-și întări această afirmație, Argetoianu a citat situațiile din Grecia, Turcia și Azerbaidjan, unde – după dânsul – Moscova face concesii, având o compensație prin situația din Estul și Sud-Estul european și mai ales prin aceea din România.

La această argumentare, Mihai Popovici a replicat că dânsul are legătură cu anglo-americanii prin N. Caranfil, prin Bianu și mai ales prin Grigore Gafencu, care este de fapt – a spus Mihai Popovici – exponent al Partidului Național-Țărănesc în legăturile cu anglo-americanii.

Mai departe, fruntașul național-țărănist a afirmat că numai în înțelegere cu anglo-americanii se duc acțiunile opoziției naționale române și ale

Partidului Național-Țărănesc și că aceste acțiuni fac parte din planul general anglo-american.

În aceeași convorbire, Mihai Popovici a făcut apel la Argetoianu să nu se afișeze ca susținător al politicii filo-sovietice și filo-comuniste, căci – după șase luni cel mult – să nu-l pună în neplăcuta situație de a-l vizita la Jilava, fiindcă Partidul Național-Țărănesc va pedepsi foarte drastic pe toți acei care au devenit instrumentele ocupației sovieto-comuniste.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 109/1946, f. 113-114

52

/1946, Paris/. Scrisoarea lui Paul Auer, ministrul plenipotențiar al Ungariei la Paris, adresată lui Walter Lippman, redactor al gazetei „Herald Tribune“, în care amendează părerea acestuia asupra modului de construire a statelor naționale în sud-estul Europei, după modelul Elveției și Statelor Unite.

SCRISOAREA MINISTRULUI UNGARIEI

Domnul Auer subliniază lui Walter Lippmann unele din argumentele Ungariei privitoare la fruntariile etnice și politice din Sud-Estul Europei.

Următoarea scrisoare deschisă a fost adresată lui Walter Lippmann colaborator al lui „Herald Tribune“ de către dl Paul Auer, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Ungariei la Paris:

„Am citit ca de obicei cu cel mai mare interes ultimul dvs. articol din „Le Figaro“ (reprodus din „Herald Tribune“). De astă dată mai mult ca oricând am fost interesat de articolul dvs. care tratează un subiect apropiat de inima mea nu numai în calitate de umanist și de jurist internațional, ci de asemenea ca fiu al unuia din acele state din Europa Centrală, despre problemele granițelor căruia vă ocupați.

Premisa dvs. este perfect clară. Dat fiind că e imposibil de a trasa în Sud-Estul Europei granița care să coincidă cu limitele etnice și politice ale diferitelor State în așa fel încât aceste State să devină State pur naționale în care nu ar exista minorități străine, nu mai rămâne decât a încerca să se creieze în această parte a Europei condiții analoage cu acelea existând înăuntrul hotarelor Statelor Unite sau ale Elveției, anume condiții în care oricine, fie că aparține majorității sau minorității să se bucure de drepturi egale și de șanse egale de progres individual. Sunteți în dezacord cu punctul de vedere al dlui Byrnes conform căruia în caz de necesitate aceste granițe ar putea fi ulterior modificate, căci, după părerea dvs. aceasta ușor ar putea îndemna pe unii oameni politici să se lanseze într-o propagandă revizionistă sau iredentistă privând astfel omenirea de acea pace de care are așa mare nevoie.

În legătură cu cele ce preced, îmi permit să atrag atenția dvs. asupra următoarelor considerații:

1. Există în Sud-Estul Europei unele fruntarii care ar putea fi trasate în așa fel încât fruntariile etnice și politice ar fi identice, vorbind în general.

Acesta e cazul, într-un anumit grad, a graniței ungaro-cehoslovace. Minoritatea ungară în Cehoslovacia constituie în special un grup important pe teritoriul slovac în vecinătatea imediată a graniței ungare. La Sud de Pozsony, se află pe Dunăre o insulă așa numită Csallkőz, a cărei populație este de peste 80% maghiară. La terminarea primului război mondial, tratatul de la Trianon, laolaltă cu alte teritorii a atribuit și această insulă Cehoslovaciei. Reintegrarea ei în Ungaria ar însemna ea singură liberarea a mai mult decât circa 120000 de unguri și salvarea bunurilor lor. Dar pe malul de Nord al Dunării și aproape de-a lungul întregii granițe de Nord a Ungariei se află de asemenea mai multe sute de mii de unguri care trăiesc pe un teritoriu a cărui delimitare nu prezintă dificultăți.

Astfel, deși în numeroase cazuri premiza dvs. este corectă anume că e greu de a trasa în Sud-Estul Europei fruntarii care ar separa complet diferitele naționalități una de alta, totuși există excepții. Nu există așadar motiv valabil pentru ca stadiul prezent tranzitoriu să nu fie întrebuițat pentru a trasa fruntarii care cel puțin în anumite regiuni să dizolve veșnicul iritant al problemei minorităților. Trebuie să subliniez că nu sunt îmbibat de idei șoviniste. Timp de 25 de ani am militat în favoarea păcii între popoarele din valea Dunării și a amicalei lor colaborări și încă mai mult în favoarea Confederării lor atunci când lucrul ar deveni posibil. Am fost totuși silit să constat că principalul obstacol în acest domeniu era tocmai faptul că datorită nefericitei delimitări a fruntariilor, atmosfera printre popoarele dunărene era de așa natură încât orice colaborare sau alianță între ele fie doar în domeniul economic era imposibilă. Am ajuns pe această cale la convingerea că acolo unde e posibil a trasa fruntarii în așa fel încât să separe una de alta diferitele naționalități, acest punct de vedere să fie luat în considerare cu prilejul delimitării; acolo unde nu este posibil, să se facă totul pentru a reduce la minimum minoritățile care trăiesc în statul vecin, adică fruntariile să fie trasate în așa fel încât să stârnească cât mai puțin antagonism în legătură cu interesele în joc. Acesta a fost, de pildă, punctul de vedere care a determinat Guvernul maghiar să ceară ca în măsura posibilului granița româno-ungară să fie trasată în așa fel încât să rămână aproximativ tot atâția români în Ungaria câți unguri ar rămâne în România.

2. Timp îndelungat eu însumi am socotit că, chestiunile de fruntarii și-au pierdut importanța și că, după cum arătați dvs., din moment ce în Statele Unite și în Elveția oameni de descendență și de naționalitate diferită vietuiesc împreună în bună înțelegere, bucurându-se de drepturi și de posibilități egale același lucru ar trebui să fie posibil și în Sud-Estul Europei. Din nefericire, o experiență de un sfert de secol a dovedit că aceasta nu este cazul. Trebuie să adaug de asemenea că nu văd nici o speranță de acest gen pentru viitor. Guvernul cehoslovac și-a declarat fățiș hotărârea de a creia din țara sa un Stat național și de a expulza pe toți ungurii care trăiesc înăuntrul granițelor sale în cazul când ar fi împiedicat să procedeze în acest fel atunci i-ar recoloniza, adică i-ar alunga din căminele și de pe pământul pe care îl posedă actualmente. Guvernul cehoslovac a adăugat că nu va acorda protecție minorităților. Am deplina convingere că dacă marile Puteri ar pretinde la Conferința Păcii ca Cehoslovacia să recunoască principiile enunțate în Charta Atlanticului, conform căreia orice Stat este obligat să asigure drepturi egale tuturor cetățenilor

săi, Guvernul nu va refuza să o facă. Pe de altă parte, însă, aceasta nu va schimba nimic în politica sa de persecuție a ungarilor și de expropriere a proprietăților lor, ceea ce de bună seamă va provoca o reînnoită ură și va face imposibilă pacea și liniștea în Valea Dunării. În România, unde actualul prim-ministru a ținut frecvente discursuri amicale în chestiunea ungarilor, administrația totuși îi persecută pe aceștia. Acolo slova scrisă nu este din nefericire, de vreun ajutor. Cu tot regretul trebuie notat faptul că aceste națiuni n-au atins stadiul de civilizație la care au ajuns Statele Unite și Elveția și nu există decât prea puține motive de a spera că vreo modificare ar putea interveni în anii ce vor urma. În consecință, ar trebui să nu se neglijeze nici un efort ca aceste probleme de fruntarii să fie soluționate acum în modul cel mai satisfăcător posibil, sau dacă acest lucru s-ar dovedi imposibil din cauza actualelor necesități urgente, tratatele de pace să fie totuși iscălite, însă de pildă să se insereze o clauză privitoare la fruntariile româno-ungare și cehoslovaco-ungare, conform căreia aceste chestiuni să continue a fi examinate de marile Puteri și că o hotărâre definitivă să nu fie luată decât după un an, fie de către ele, fie de către Națiunile Unite. (O hotărâre similară a fost luată cu prilejul Tratatului cu Italia în legătură cu coloniile italiene).

3. După părerea mea, dl Byrnes are perfectă dreptate când declară că, odată pentru totdeauna, trebuiesc create posibilități în vederea revizuirilor de fruntarii, când acestea devin necesare, căci viața își urmează cursul, popoarele migrează, se dezvoltă, condițiile economice și culturale se modifică, așa încât ar trebui să existe un for internațional, de pildă vreun organism în special al Națiunilor Unite care, luând în considerare elemente nu numai legale, dar și politice, economice, culturale și etnografice, să poată, atunci când devine oportun, să determine modificările de fruntarii necesare. Nădăjduiesc cu toată sinceritatea că nu veți obiecta că am subliniat considerațiile de mai sus atrăgând atenția dvs. asupra lor. Am făcut acest lucru fiindcă știu căți și din America și din Europa urmăresc cuvintele dvs. cu mare atenție“.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace de la Paris, rol. 74, 1946, f. 350-354

53

1947 ianuarie 2. Expunerea ministrului Eugen Filotti asupra activității Delegației române la Conferința de Pace de la Paris (august-octombrie) cu referire la observațiile acesteia la proiectul de Tratat de Pace al Națiunilor Unite cu România.

CONFERINȚA DE LA PARIS

A doua expunere a dlui ministru Filotti

Joi 2 ianuarie 1947, la orele 17,30, a avut loc, în biroul dlui secretar general al Ministerului Afacerilor Străine, o reuniune la care au luat parte:

Dl ministru V. Brabetzianu, secretar general, dl ministru Eugen Filotti, dl ministru Radu Crutzescu, dl ministru Ion Christu, dl ministru Ed. Ciuntu, dl ministru C. Zanescu, dl ministru N. Vlădescu, dl ministru N. Constantinide, dl ministru G. Elefterescu, dl ministru N. Solacolu, dl Richard Hillard, dl consilier Păclișanu, dl consilier Penciulescu.

Dl ministru Filotti a făcut următoarea expunere:

„În ședința precedentă ați ascultat – nu toți, dar cei mai mulți dintre dumneavoastră – ați avut plăcerea să ascultați expunerea făcută de dl ministru Christu despre clauzele economice ale Tratatului cu România.

Eu vă vorbeam, în prima ședință, despre preambul, clauzele politice și cele finale, adică despre toate acelea care intrau în competența Comisiunii Politice și Teritoriale pentru România.

Îmi rămâne astăzi, ca o încheiere a acestei treceri în revistă a lucrărilor de la Paris și a textelor discutate acolo, să examinez clauzele militare ale Tratatului, dezbaterile relative la chestiunea Dunării, pe care le socotesc interesante mai ales în vederea Conferinței care va avea loc pentru reglementarea acestei chestiuni, și clauzele speciale introduse în tratat în favoarea populației evreiești din România.

După aceea, aș vrea să fac câteva considerații generale asupra tratatului și să termin printr-o scurtă cercetare a clauzelor care au un aspect diferit în tratatele cu Ungaria și cu Bulgaria.

Clauzele militare

Clauzele militare sunt cuprinse în articolele 11-20 inclusiv. Relativ la aceste clauze, delegația noastră a prezentat observațiuni paralel cu observațiunile făcute pentru celelalte părți ale tratatului.

Delegația noastră formula o serie de cereri, mai ales relativ la câteva articole cuprinzând clauzele militare.

Știți că art. 11, primul din capitolul cu caracter militar, se referă la limitarea efectivelor, atât pentru armata de uscat, cât și pentru aviație și marină. Tratatul prevede că efectivele noastre sunt reduse la 120000 oameni pentru armata de uscat, 5000 oameni pentru artileria anti-aeriană, 5000 pentru marină, al cărei tonaj nu va putea depăși 15000 tone și 8000 pentru aviație, care va trebui să nu aibă mai mult de 150 avioane, dintre care col mult 100 avioane de luptă. Avioanele de bombardament sunt cu totul interzise.

În observațiile noastre, Delegațiunea română cerea să ni se admită 6320 de oameni în loc de 5000 pentru marină și mai cerea ca cele 36 avioane de bombardament, care reprezintă efectivul nostru utilizabil actualmente, să poată fi transformate în avioane-școală și să continue să fie folosite de noi.

În ce privește marina se arăta că tonajul îngăduit de Tratat, de 15000 tone, nu poate fi în nici un caz pus și menținut în funcțiune cu un efectiv de 5000 de oameni, dat fiind că tonajul de care dispunem actualmente, de 6500 tone, cere deja un efectiv de 4565 de oameni, așa încât pentru surplusul de tonaj de 8500 tone nu ne-ar mai rămânea decât un efectiv autorizat de 435 oameni.

La art. 12 și 13 nu s-a formulat nici o observațiune.

Știți că art. 13 prevede că personalul care nu face parte din cadrele armatei, marinei sau aviației, nu va putea primi nici un fel de instrucție militară, iar art. 12 se referă la licențierea personalului în surplus.

Art. 14 se referă la materialul naval și stabilește anumite categorii de material naval ca: mine, torpile umane, submarine, pe care nu le putem poseda sau fabrica.

Noi am cerut ca singurul submarin pe care-l avem să ne fie lăsat ca vas-școală, arătând că în nici un caz el nu poate servi la operațiuni ofensive.

Art. 15 prevede interzicerea de a dispune de stabilimente militare pentru fabricarea și păstrarea de armament.

Se cerea, în observațiunile noastre, ca să putem fabrica în țară cel puțin materialul necesar efectivelor noastre îngăduite de Tratat. Se specifica, în observațiunile noastre, nevoia de a păstra un arsenal, o secție a fiecăreia din vechile uzine de armament, o pulberărie, o pirotehnie și un șantier naval.

La art. 16, care prevedea predarea de către noi, în mâinile Puterilor Aliate, a materialului nostru în surplus peste cel necesar efectivelor noastre îngăduite conform Tratatului, am formulat de asemenea o serie de observațiuni. Știți că art. 16 prevedea ca materialul nostru în surplus, de proveniență aliată, să fie predat Puterilor Aliate, ca materialul de proveniență română să fie predat tot Puterilor Aliate, ca și materialul de proveniență germană, sau să fie distrus în termen de un an, și se mai prevedea și o prohibiție în ce privește utilizarea oricărei licențe de proveniență germană, sau întrebuințarea, în cadrul armatei noastre sau la așezămintele militare, a personalului german. La acest articol există și o anexă – anexa 3 – care definește materialul de război.

Noi am cerut: întâi, ca, afară de materialul strict necesar efectivelor îngăduite prin Tratat, să ni se lase ca rezervă un surplus de 25% pentru înlocuirea materialului uzat sau deteriorat, până când stabilimentele noastre militare vor putea fabrica sau repara acest material. Se cerea de asemenea să se țină seamă de nevoia de a înlocui munițiile utilizate pentru instruirea trupelor. S-a mai cerut ca materialul de proveniență germană capturat după 23 august, în măsura în care ne-a fost lăsat de Comisiunea Aliată de Control, să poată fi păstrat mai departe, ca pradă de război. Mai cerem totodată, ca în ce privește materialul excedentar, de proveniență aliată sau germană, dar care nu rezultă din capturi, ci a fost plătit de noi, care urmează să fie predat de noi Puterilor Aliate, valoarea acestui material să fie trecută în creditul României. Iar în ce privește materialul în surplus, de proveniență aliată sau germană neplătit sau de proveniență română și care urmează a fi predat sau distrus, să poată fi distrus de noi astfel ca să putem păstra materiile prime pentru ca economia generală a țării să poată profita de ele.

Mai sunt 3 articole la care nu am formulat observațiuni: art. 17, prin care România se obligă să dea întreaga ei colaborare Națiunilor Unite, în scop de a pune Germania în imposibilitate de a lua măsuri tinzând la reînarmarea ei; art. 18, prin care ne obligăm să nu dobândim sau să fabricăm material aeronautic german sau japonez, sau de model german

sau japonez și art. 19 care prevede o posibilitate de revizuire a acestor clauze.

Acest articol este foarte interesant și existența lui a fost unul din motivele pentru care Delegația română nu a crezut necesar să insiste prea mult asupra observațiilor ei. Art. 19 prevede că putem obține eventual modificarea „în întregime sau în parte , prin acord între Puterile Aliate și Asociate și România, sau, după ce România va fi devenit membră a Organizației Națiunilor Unite, prin acord între Consiliul de Securitate și România“, deci nu numai posibilitatea de a obține o modificare sau ușurare după intrarea noastră în O.N.U., ci chiar înainte, pe cale de bună înțelegere cu Puterile Aliate și Asociate.

Ultima clauză din acest capitol este aceea care se referă la repatrierea prizonierilor. Tratatul prevede – de altfel toate tratatele discutate la Paris în această Conferință prevăd – că prizonierii vor fi repatriați „cât mai curând posibil“, conform aranjamentelor care se vor încheia cu Puterile respective, și că toate spezele de repatriere, de la punctele de adunare ale prizonierilor, cad în sarcina Statului român.

Noi am găsit de dorit – de altfel a fost punctul de vedere general în opinia noastră publică și au fost chiar rude de ale ofițerilor care au venit la noi înainte de plecare și insistau pentru ca guvernul să intervină – să se prevadă un termen fix pentru repatrierea prizonierilor.

Reprezentanții politici ai Delegației noastre nu au găsit încă oportun să meargă așa de departe, dar au precizat în observațiunile prezentate Conferinței, că întârzierea repatrierii prizonierilor cauzează la noi, în populație și armată, o stare de spirit deprimantă și că, în interesul redresării morale a țării și restabilirii situațiunii morale, ar fi foarte necesar să se fixeze un termen cât mai apropiat pentru repatrierea prizonierilor. Nu s-a precizat însă termenul care ar fi propus.

Acestea sunt observațiunile pe care le-a formulat Delegația noastră.

Tratatul nostru nu a ajuns imediat în discuțiunea Comisiunii Militare. Într-adevăr, pe când pentru chestiunile politice și teritoriale erau mai multe Comisiuni, pentru cele militare nu era decât o singură Comisiune și această Comisiune a luat întâi în discuțiune Tratatul cu Italia, și numai pe urmă Tratatul cu România.

Contactele noastre, adică contactele factorilor noștri politici cu membrii diferitelor delegațiuni și în special cu cei din Delegațiunea sovietică, învederaseră că unele din cererile noastre, și în special cele privind articolele 11 și 14, aveau foarte puține șanse de a fi admise.

Am arătat, în expunerea mea precedentă, și de altfel și dl ministru Christu a menționat lucrul acesta în expunerea sa, că cererile noastre nu puteau fi luate în discuțiune, dacă una din delegațiunile Aliate nu și le însușea și nu le propunea sub formă de amendament propriu, în Comisiunea respectivă.

Ori, niciuna din cererile noastre la aceste articole nu a fost reluată ca amendament de vreuna din delegațiuni. Pentru considerente de ordin general, care nu priveau numai România, Delegațiunile aliante nu au considerat necesar să se facă vreo revizuire în ce privește efectivele fixate.

Pe de altă parte, aceste efective păreau suficiente față de efectivele noastre dinainte de război. Astfel, cererile noastre nu au fost luate în considerare.

Față de aceste tendințe, Delegațiunea română, de partea ei, în momentul când Tratatul nostru a ajuns în discuțiunea Comisiunii Militare, nu a considerat oportun să insiste asupra cererilor relative la efective și la materialul nostru naval.

Guvernul păstrează însă speranța că dacă, în viitor, anumite clauze se vor dovedi prea puțin corespunzătoare cu nevoile armatei noastre, vom putea obține ușurări sau ameliorări, fie prin acord cu Puterile interesate, fie la O.N.U.

Din considerațiunile expuse, nota pe care Delegația română a prezentat-o, la 10 octombrie, pentru a preciza observațiunile sale sub formă de amendamente, limita cererile noastre, la clauzele militare, la art. 15 și 16.

La art. 15 se cerea autorizarea de a menține stabilimentele militare necesare pentru fabricarea armamentului și munițiilor necesare echipării și instruirii efectivelor îngăduite de Tratat și pentru repararea materialului uzat sau deteriorat, precum și o rezervă de 25%, iar la art. 16 s-a formulat din nou, sub formă de amendament, cererea de a fi creditați cu valoarea materialului plătit de noi și care trebuie predat, de a păstra materiile prime rezultând din materialul care trebuie distrus și de a păstra materialul capturat după 23 august și care a fost lăsat de Comisiunea Aliată în folosință armatei noastre.

S-a renunțat deci și la dezideratele inițiale în ce privește repatrierea prizonierilor.

Este util să amintesc, în legătură cu această chestiune, soarta unei cereri formulate de Brazilia, la discuția Tratatului cu Italia, pentru repatrierea prizonierilor de război italieni. Brazilia propusese un amendament prin care s-ar fi fixat un termen de 60 de zile pentru repatrierea prizonierilor de război italieni. Acei care s-au opus acestui amendament au fost englezii, care au arătat că repatrierea prizonierilor este în funcțiune de posibilitățile de transport și că, clauza din Tratat, astfel cum este redactată, este conformă Convențiunii de la Haga. Brazilia și-a retras atunci amendamentul și aceasta este o indicațiune că nici la Tratatul nostru, chiar dacă delegațiunea noastră ar fi insistat, nu am fi avut șanse să obținem fixarea unui termen în ce privește repatrierea prizonierilor: nu numai că Rusia nu ar fi acceptat probabil o asemenea precizare, dar nici grupul anglo-saxon, pentru considerații de simetrie, nu s-ar fi raliat la cererea noastră.

Care a fost soarta cererilor noastre la art. 15 și 16?

Aci țin să amintesc că și delegațiunea noastră, ca și celelalte delegațiuni, a fost audiată în fața Comisiunii Militare.

Dl general Dămăceanu, care reprezenta armata, a vorbit în ședința din 12 septembrie a Comisiunii, expunând considerațiunile pentru care formulăm cererile noastre la art. 15 și 16.

S-a dovedit, în discuțiunile Comisiunii, că de fapt cererea noastră la art. 15 era dinainte satisfăcută dacă s-ar fi ținut seamă de textul din versiunea engleză și versiunea rusă. Era un defect de traducere în versiunea franceză care era aceea pe care o luam noi de bază în lucrările noastre

și care, în general, era utilizată mai mult. În textul englez și rus se vedea că de fapt limitarea dreptului de a fabrica și dobândi material, nu excludea posibilitatea de a înzestra armata noastră din producția proprie. În interesul precizunii, versiunea franceză a fost corectată, adăugându-se o frază care spunea:

„Elle ne conservera pas d'installations en excédent de celles nécessaires à l'armement des forces armées autorisées par l'art. 11 du présent Traité“.

Această corectură ne dă întreaga satisfacție.

Trebuie să spun aici că, potrivit atitudinii prietenoase față de noi, pe care a avut-o în toate Comisiunile, cehoslovacii se grăbiseră a propune și acu un amendament în sensul cererii noastre. Generalul Pika, prietenul nostru dinainte de război, a propus acest amendament. Când Comisiunea a rectificat versiunea franceză, prin introducerea acestei fraze, generalul Pika și-a retras amendamentul.

În ce privește cererea noastră de a avea în rezervă un surplus de 25%, ni s-a explicat – chiar eu am avut o conversație cu generalul Pika – că această clauză s-ar putea întoarce și împotriva noastră dat fiind că, dacă sunt unele categorii de materiale unde nevoile pot fi satisfăcute cu rezerva de 25%, sunt alte categorii unde această rezervă de 25% ar fi cu totul insuficientă. În ce privește de exemplu „șenilele“ la tancuri, ar trebui o rezervă de 100% față de uzura care se produce, așa încât cele 25% cerute de noi, chiar dacă le-am fi obținut, nu ne-ar fi putut satisface. De aceea era preferabil să se lase fără precizare această chestiune.

Generalul Pika s-a mulțumit deci să ceară înserarea în procesul-verbal al ședinței a unei declarații interpretative a celor patru principale Puteri Aliate, declarație făcută cu ocazia discuției tratatului cu Italia (art. 44) și în care se arăta că păstrarea rezervei de material necesar va putea fi autorizată cu ocazia aplicării tratatului. Această cerere a generalului Pika a fost satisfăcută.

În ce privește art. 16 observațiunile noastre nu au avut efectul dorit. Articolul a rămas nemodificat și vom fi obligați să predăm materialul, sau să căutăm, prin discuțiuni bilaterale sau multilaterale, să obținem o ușurare sau o interpretare care să facă această clauză mai puțin împovărătoare. Desigur că atitudinea negativă a unor delegațiuni prietene se datorește grijii de a nu crea precedente de care s-ar fi prevalat alte state ex-inamice.

Tot la clauzele militare, Delegația americană făcuse o rezervă în ce privește mormintele de război. Ea își rezervase – în proiectul inițial – posibilitatea de a propune un text de articol pentru reglementarea îngrijirii mormintelor de război. Sovieticii au considerat o asemenea dispozițiune de prisos, iar în cursul discuțiunilor Delegația americană nu a mai insistat asupra intențiunii ei.

Demn de amintit este că, cu ocazia dezbaterilor asupra clauzelor militare ale Tratatului nostru, a avut loc o discuție în care, din nou, s-a învederat prietenia Delegației cehoslovace față de țara noastră, și o atitudine destul de curioasă și jignitoare pentru noi a Delegațiunii britanice.

Generalul Pika, susținând cererile noastre și amendamentul pe care îl propunea, a găsit de cuviință să amintească faptul că România a făcut un

efort militar considerabil după 23 august 1944, punând în luptă 26 de Divizii alături de Aliați, în timp ce Italia a avut numai 3 Divizii și că a contribuit esențial la eliberarea teritoriului cehoslovac.

Dl Alexander, primul Lord al Amiralității, a intervenit arătând că găsește declarația generalului Pika inoportună și spunând că România este o țară ex-inamică, fostă satelită, care numai la 23 august, grație unui act de înțelepciune al Regelui Mihai, a ieșit din război și că acest lucru nu justifică câtuși de puțin comparația în defavoarea Italiei făcută de generalul Pika.

A mai fost, în ce privește clauzele militare, o discuțiune destul de lungă și de aprigă în ședința plenară, când s-a votat Tratatul, asupra unei chestiuni care nu este lipsită de importanță pentru noi.

Cu prilejul discuției Tratatului cu Bulgaria, după examinarea tratatului nostru, Comisiunea Militară adoptase în unanimitate, o rezoluție conform căreia toate dispozițiunile art. 12 din Tratatul cu Bulgaria, care prevede limitarea armamentului naval, trebuiau să fie adoptate și introduse în articolele corespunzătoare ale celorlalte tratate.

Or, la art. 12 al Tratatului cu Bulgaria s-a introdus și un amendament, cerut de Grecia, prin care se interzic vedetele torpiloare. Lucrul ne interesa pentru că noi avem câteva vedete care fac parte din puținul ce ne-a mai rămas din materialul nostru naval și am fi avut interes ca această clauză să nu fie introdusă în Tratatul nostru.

În discuțiunea Comisiunii militare și în ședința plenară, grupul ??? a susținut că principiul ca articolul acesta să aibă o redactare identică în toate Tratatetele, nu se referă decât la redactarea lui inițială, iar nu și la amendamente și, în special, că rezoluțiunea nu se poate aplica amendamentelor care au fost introduse după adoptarea acestui principiu.

A fost o lungă discuție în care a luat cuvântul de mai multe ori însuși dl Byrnes, care a vorbit îndelung și vehement.

Dl Molotov, care prezida, a căutat să evite de a pune la vot propunerea americană, însă față de insistența dlui Byrnes, a trebuit să cedeze. Rezultatul a fost că deși acest amendament a fost aprobat, deși în textul art. 14 din Tratatul nostru, astfel cum era propus Conferinței plenare, vedetele torpiloare nu erau menționate. În cursul acestor discuțiuni s-a susținut că nu se putea ca statele mai mici să nu fie supuse aceluiași prohibițiuni ca Italia, care avea dreptul să păstreze vedete. Ceilalți arătau că în schimb, Italia are dreptul să păstreze cuirasate și că deci nu se poate face comparația, în ce privește clauzele militare, între țările mari și țările mici.

Se pare că acum în urmă, la New York, s-a realizat un acord și asupra acestei chestiuni controversate, pentru care Conferința de la Paris făcuse recomandări sub formă de amendament. Din telegramele pe care le-am primit nu se poate însă deduce sensul exact al acordului, iar telegramele de presă sunt contradictorii. Rămâne să așteptăm raportul amănunțit al dlui ambasador Franasovici ca să vedem ce s-a hotărât în această privință.

Evident, în ce privește aplicarea clauzelor militare ale Tratatului, vor fi o mulțime de lucrări de făcut, care vor trebui studiate în colaborare cu Marele Stat Major și Ministerul de Război.

Trec acum la dezbaterile relative la chestiunea Dunării.

În ce privește chestiunea Dunării, proiectul de Tratat nu conținea un text unic, asupra căruia cei Patru să se fi pus de acord. Se prezenta, pe de o parte, o propunere comună a Delegațiilor britanică și americană, și pe de altă parte, o rezervă a Guvernului sovietic. În afară de propunerea comună anglo-americană, mai era și un alineat propus numai de Marea Britanie pentru convocarea unei Conferințe care să stabilească noul regim internațional al Dunării.

Propunerea comună anglo-americană cuprinde 6 puncte, care sunt o serie de garanții pentru asigurarea liberei navigațiuni și egalității de tratament pe Dunăre.

Propunerea britanică prevedea convocarea unei Conferințe a „tuturor statelor interesate, printre care și România“, într-un termen de șase luni, spre a stabili noul regim al Dunării, dar nu specifica care erau aceste state interesate.

De partea ei, Delegațiunea sovietică inserase o declarație în care spunea că chestiunea Dunării nu poate fi rezolvată prin Tratatul de Pace pentru că ea trebuie reglementată cu participarea Statelor dunărene din care fac parte și țări Aliate ca Cehoslovacia și Jugoslavia și în consecință Delegațiunea sovietică consideră că în proiectul de Tratat nu trebuie să figureze nici o dispozițiune relativă la Dunăre.

În momentul când articolul 34 a ajuns în discuțiunea Comisiunii economice pentru Balcani și Finlanda, Delegațiile americană și engleză au prezentat un text comun revizuit al propunerii lor, care, în prima parte, cuprindea garanțiile juridice și tehnice cerute și anterior de America, iar în partea a 2-a prevedea, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a Tratatului, convocarea unei conferințe dunărene, introducând precizarea care lipsise în redactarea inițială, că Conferința va fi compusă din reprezentanții Statelor Unite, Angliei, Franței, Uniunii Sovietice și ai tuturor statelor riverane. Asemenea propunere anglo-americană a fost supusă la 27 octombrie.

Asupra acestui text și a rezervei făcută de Guvernul sovietic, discuțiunile au început la 30 septembrie și este util să le analizăm pentru că argumentele puse înainte de diferitele delegațiuni ne interesează nu atât pentru influența ce au putut avea asupra votului, dar pentru că punctele de vedere exprimate în Conferința de la Paris de statele interesate se vor reafirma, probabil, fără modificări importante, cu ocazia Conferinței Dunării. Dispunem astfel de un document pe care am putea baza lucrările noastre și pregăti punctul nostru de vedere. Căci dacă la Paris am fost în situația comodă de a nu fi obligați să ne precizăm punctul nostru de vedere și de a nu fi obligați să luăm atitudine față de punctele de vedere divergente, desigur că la Conferința Dunării nu va fi același lucru: acolo vom fi obligați, – și va fi în interesul nostru – să ne precizăm punctul de vedere și atitudinea noastră. În vederea acestei situații, este necesar să se facă studii și pregătiri. De aceea socotesc util să trec în revistă tezele și punctele de vedere care s-au formulat cu ocazia discuției chestiunii dunărene, în Comisiunea Economică și apoi în ședința plenară.

În ședința Comisiunii din 30 septembrie, au luat cuvântul succesiv reprezentanții Marilor Puteri și cei ai statelor mai mici interesate în această chestiune.

Anglia a susținut, ca și America, propunerea ei inițială.

A vorbit întâi senatorul Vandenberg, care a arătat importanța regimului viitor al Dunării și necesitatea garanțiilor pentru asigurarea libertății navigației și egalității de tratament pentru toate Statele, a amintit că regimul Dunării actualmente în vigoare există de 90 de ani, că toți riveranii sunt ex-inamici și că deci nu ar trebui să se aibă în vedere întâi interesele lor, că România a bulversat regimul Dunării în 1938 (ceea ce este nedrept pentru România, căci toate modificările au fost făcute cu consimțământul tuturor statelor care făceau parte atunci din Comisiune, și dacă direcțiunea tehnică a lucrărilor pe Dunărea maritimă a fost cedată României, aceasta nu a însemnat o atingere adusă regimului internațional, ci o ameliorare a condițiilor de navigație). Senatorul Vandenberg a adăugat că Statele Unite nu se opun la aspirațiile statelor dunărene, dar cu condiția ca ele să nu fie în contradicție cu principiile de libertate, și de aceea este necesar să se stabilească de pe acum anumite obligațiuni contractuale, în cadrul tratatelor, din care vor avea să rezulte noile reguli privind statutul Dunării.

După senatorul Vandenberg a vorbit dl Gladwin Jebb, delegatul Marii Britanii. Dsa a făcut un istoric al chestiunii în ultimii 100 de ani. Convențiunea din 1921, actualmente în vigoare care din nefericire a fost făcută fără participarea U.R.S.S., a îndeplinit totuși o operă excelentă.

Puterile riverane vor fi tratate pe picior de egalitate; nu se poate admite însă ca România, care a declarat război în 1941, să refuze acum drepturile liber exercitate de alte țări până la declarația de război. Victoria Aliaților nu poate lipsi pe neriverani de a-și spune cuvântul asupra regimului fluviului.

Apoi menționează că Dunărea are nevoie de lucrări importante, atât pe cursul inferior (Brațul Sulina), cât și pe cursul superior (Bratislava), care nu pot fi executate decât cu concursul Marilor Puteri. Consideră deci esențial:

a) Recunoașterea principiului liberei navigațiuni, pe baza liniilor generale ale Convenției din 1921;

b) Acceptarea de către România a participării la Conferință, împreună cu celelalte state ex-inamice, pentru stabilirea unui statut permanent, liber negociat, al fluviului.

El a fost combătut imediat de delegatul iugoslav. Acesta a declarat că Jugoslavia nu se va considera legată de recomandările pe care le va face Conferința și a reluat punctul de vedere sovietic că reglementarea chestiunii Dunării nu are ce căuta în Tratatul de pace.

Dl Alphand, delegatul Franței, a amintit că Franța a fost prima care a proclamat, încă din 1792, principiul libertății navigației fluviale și că a rămas întotdeauna partizana acestei idei, urmărind consfințirea lor pentru Dunăre prin Convențiile de la 1856 și 1921 și prin Tratatul de la Versailles. A mai arătat că Franța nu urmărește, în chestiunea Dunării, scopuri egoiste. Ea are în Europa Centrală numai interese culturale și comerciale. În 1940, printr-un act unilateral, Germania a suprimat Comisiunea inter-

națională a Dunării și ar fi paradoxal ca ea să nu fie restabilită în urma înfrângerii Germaniei. Franța consideră că Convențiunea și Comisiunile Dunării nu au încetat niciodată de a avea ființă legală și că Franța nu a încetat de a face parte din aceste organe. A rezumat problema în trei puncte:

a) Libertatea navigației de înscris în Tratatul de Pace.

b) Convocarea Conferinței internaționale.

c) Stabilirea unui statut internațional care să vizeze și afluenții navigabili ai Dunării, așa cum cere și Jugoslavia.

Delegatul Franței a prezentat apoi o propunere, care a fost admisă în cele din urmă și care reprezenta o redactare mult mai scurtă decât propunerea anglo-americană.

Un prim alineat al propunerii franceze stabilea că navigația va fi liberă și deschisă, în condiții de completă egalitate, supușilor, vaselor comerciale și mărfurilor tuturor statelor.

Alineatul 2 se referea la convocarea Conferinței care va avea să stabilească statutul internațional al Dunării. Acest alineat era aproape identic cu cel corespunzător din propunerea anglo-americană.

Formularea acestei propuneri a determinat Delegațiunile engleză și americană să-și retragă propunerea și să-și însușească pe cea franceză.

Delegatul sovietic, Guerachtchenko, a combătut teza anglo-americană, susținând că soluția problemei nu trebuie căutată în cadrul întocmirii Tratatului de Pace și că riveranii sunt singurii chemați să stabilească regimul Dunării.

Delegatul cehoslovac a combătut teza anglo-americană, spunând că chestiunea depășește cadrul Conferinței și prejudică libertatea de acțiune a statelor interesate.

Destul de interesantă a fost intervenția poloneză. Delegatul polon, dl Lychowski, a făcut o declarație spunând că Polonia, deși nu este stat riveran și deși chestiunea urmează să fie reglementată numai de către statele riverane, totuși, pentru cazul că s-ar trece la reglementarea ei într-un cadru mai general, înțelege să-și rezerve dreptul de a-și spune cuvântul.

Delegații Belgiei și Greciei au făcut și ei declarații afirmând interesele lor pe Dunăre rezervându-și drepturile decurgând pentru ele din calitatea de semnatare ale Convenției din 1921.

A vorbit din nou senatorul Vandenberg, declarând că acceptă textul francez și dând din nou asigurări că la Conferința care va fi convocată vor fi admise să participe toate statele dunărene, a căror suveranitate nu suferă nici o atingere prin propunerea franceză. El a mai arătat că America este calificată să participe la reglementarea acestei chestiuni și ca Putere ocupantă care exercită autoritatea de stat pe de o parte a teritoriului german și în Austria.

Delegații francez și britanic au făcut noi declarațiuni conform cărora consideră că statutul Dunării din 1921 este în vigoare și va continua a avea forță legală atâta timp cât nu va fi înlocuit cu un alt acord.

Delegatul sovietic a declarat că Rusia nu este legată prin Convenția de la 1921, la întocmirea căreia nu a participat. Recunoaște că nimeni nu a

contestat principiul libertății; își menține însă punctul de vedere și va vota contra propunerii franceze.

S-a trecut la vot propunerea sovietică, cum era de prevăzut, a fost respinsă cu 9 voturi contra 5 (Uniunea Sovietică, Ucraina, Bielorusia, Jugoslavia și Cehoslovacia), iar propunerea franceză, în ambele alineate, a fost adoptată cu 8 voturi contra 5 și o abținere (India). După acest vot, delegatul jugoslav a ținut să releve că statele care au votat pentru, sunt toate state ne-riverane, unele chiar State extra-europene, pe când toate statele riverane votaseră pentru propunerea sovietică.

Discuția a fost reluată în ședință plenară, la Tratatul cu România și la cel cu Ungaria, unde argumentele au fost cam aceleași. Acolo au vorbit însă statele de primă mărime și prin aceasta discuția în ședința din marea sală de la Luxemburg a câștigat o amploare și o strălucire care corespundea și au pus în lumină importanța chestiunii Dunării.

Primul care a vorbit a fost tot senatorul Vandenberg care, în numele Statelor Unite, a dezvoltat cu vehemență teza susținută mai pe scurt în Comisiune.

După el a urmat un discurs al delegatului iugoslav Kardelj, locțiitor al ministrului de Externe. Dsa a ținut o cuvântare și mai lungă și vehementă – și totodată foarte documentată – susținând teza rusă că ne-riveranii nu au cuvânt de spus în Conferința relativă la Dunăre, că regimul viitor trebuie stabilit numai de către statele riverane și că prezența Marilor Puteri Occidentale în Comisiunile Dunării își găsea justificarea atunci când statele nu ajunseseră încă la o deplină dezvoltare și suveranitate. Regimul de atunci era de fapt o supraviețuire a dependenței acestor state, fie de Imperiul austriac, fie de cel otoman. În prezent, menținerea acestui regim nu ar fi compatibilă cu deplina suveranitate și maturitate a acestor state. Discursul făcea procesul imperialismului economic și al tendințelor de aservire a țărilor din Sud-Estul Europei capitalului Marilor Puteri.

Cu acest punct de vedere este cel pe care își va susține probabil Jugoslavia și la Conferința dunăreană ce urmează să se întrunească în viitoarele 6 luni, este interesant de amintit că delegatul Jugoslaviei a mai afirmat, cu această ocazie, drepturile suverane ale Jugoslaviei asupra Canalului Porților de Fier. Trebuie deci să ne așteptăm la o discuție destul de aprinsă asupra acestei chestiuni de mare interes pentru noi.

După dl Kardelj, în ședința de după amiază din 10 octombrie, a vorbit ministrul de externe al Marii Britanii, dl Bevin, care a făcut o interesantă expunere, mult mai scurtă, în care a afirmat dorința Angliei de a vedea instalat un regim de deplină libertate și de control internațional pe Dunăre. A combătut, bineînțeles, și toate afirmațiile că Anglia urmărește scopuri imperialiste sau egoiste, prin teza pe care o susține.

Aș dori să vă citez câteva pasagii din acest discurs al dlui Bevin, pentru a vă da o idee de importanța și amploarea ce s-a dat chestiunii.

„Ce que nous demandons – a spus dl Bevin – c'est que le Danube demeure ouvert pour les flottes marchandes du monde. Au Conseil des Ministres des Affaires Etrangères, nous avons proposé des formules qui, si elles avaient été acceptées, aurait eu pour effet de résoudre ce problème, pourvu que les Quatre Grandes Puissances et les Etats riverains aient agi de concert, dans

des conditions d'égalité et de confiance réciproque. C'est pourquoi nous appuyons maintenant la proposition selon laquelle une Conférence aurait lieu et nous nous conformerons aux décisions d'une telle Conférence“.

„Nous ne disons pas que le régime international qui existait précédemment pour régler le trafic riverain du Danube était un instrument parfait, mais il avait au moins le mérite d'assurer que ce grand cours d'eau demeurait ouvert pour les flottes marchandes et remplirait ainsi le rôle auquel la nature l'avait certainement destiné. Nous ne pouvons nous empêcher d'avoir l'impression que la proposition soviétique, cherchant à restreindre l'utilisation du Danube exclusivement aux pays qui en sont riverains, n'est plus seulement une mesure rétrograde, mais une action délibérément discriminatoire contre les alliés de l'Union Soviétique qui combattirent avec elle pendant la guerre. C'est cette politique qui conduisit à des soupçons assez importants quant aux desseins de l'Union Soviétique dans cette partie du monde“.

„Je ne sais rien qui fera faire disparaître ces soupçons que l'acceptation de la proposition en faveur de la liberté de navigation dans des conditions égales. Je vous demande de vous prononcer à ce sujet unanimement contre une politique d'exclusion et de mettre la Roumanie dans l'obligation de respecter votre décision. C'est pourquoi je vous demande d'approuver les clauses de l'article 34“.

„Je vous assure que nous ne cherchons en aucune façon à créer une position privilégiée pour nous-mêmes. On nous demande de conclure des accords commerciaux et d'aider à la reconstruction de la Roumanie“.

„La reconstruction de nos grandes industries et de notre commerce d'exportation – je suis hereux de le dire – se poursuit à un rythme accéléré. Nous tenons à la tâche de la reconstruction de l'Europe et celle-ci sera rendue infiniment plus difficile tant qu'il existera des barrières entre l'ouest et l'est dans la région du Danube et que les intérêts commerciaux de l'ouest se heurteront en Roumanie à toute une série d'actions de caractère discriminatoire. Si nous devons faire disparaître entre l'est et l'ouest, les divisions dont a parlé hier M. Molotov et qu'il a qualifiées d'exorbitantes, voici pour nous une occasion de le dire“.

„Je désire voir le Danube comme une grande artère pour le commerce aussi libre que la mer. où les flottes marchandes de toutes les nations évolueront librement et en paix, amenant la prospérité à ces territoires qui en ont un si grand besoin“.

„Je ne désire pas voir cette politique d'exclusion arrêter le libre cours du commerce paisible. Je suis certain que la plupart d'entre vous sauront laquelle des deux solutions il convient de choisir, et si vous votez maintenant d'une manière avisée, je suis sûr que vous apporterez un nouvel espoir à cette région si éprouvée par la guerre“.

Bineînțeles Uniunea Sovietică nu putea să nu-și expună și ea punctul de vedere.

Dl Molotov a părăsit fotoliul prezidențial – căci dl Molotov prezida acea ședință – a cedat președinția, pentru moment dlui Fouques-Duparc, și a venit la tribună, deși dl Vășinski era prezent în sală, ceea ce arată că Rusia înțelegea să-și expună teza prin cel mai înalt reprezentant al ei.

Expunerea sovietică a fost foarte documentată, pentru a ajunge la concluziile pe care le cunoașteți. Dl Molotov a arătat că argumentul invocat de senatorul Vandenberg, cum că regimul Dunării actualmente în vigoare are o vechime de 90 de ani, nu i se pare concludent, ci dimpotrivă a ținut să amintească, că în momentul când a fost elaborat acel regim al Dunării, în America, sclavia nici nu fusese încă abolită, sau era pe punctul de a fi abolită. A făcut apoi procesul imperialismului economic și al diplomației dolarului.

Acest discurs fiind cunoscut la noi, deoarece s-a publicat în presă, nu-l mai citez deci. Cunoașteți și expunerea și concluziile.

Cu privire la chestiunea Dunării a mai fost și o intervenție a dlui Manuilsky, reprezentantul Ucrainei, orator foarte bun și vorbind foarte bine limba franceză, care a repetat argumentele sovietice. Dsa a luat cuvântul în ședința plenară din 12 octombrie, când s-a discutat Tratatul cu Ungaria.

Când s-a ajuns la vot asupra articolului 34 din Tratatul nostru, Norvegia a propus vot separat pentru fiecare alineat.

S-a votat separat pentru fiecare alineat: alineatul 1 a fost adoptat cu 15 voturi contra 6, iar alineatul 2 cu 14 contra 7 pentru că și Norvegia a votat contra alături de U.R.S.S., Ucraina, Bielorusia, Cehoslovacia, Jugoslavia și Polonia.

Știți ce s-a petrecut la New York în Conferința Miniștrilor de Externe. Se găseau din nou în prezență cele două puncte de vedere, tot atât de categoric și intransigent exprimate ca și la Conferința de la Paris și nu se vedea nici o posibilitate de a tranșa aceste deosebiri de vederi. De această chestiune depindea însăși reușita Conferinței de la New York și aceea a semnării Tratatelor de Pace, pentru că se vedea tot atât de clar ca și la Paris, că Statele Unite nu înțeleg să renunțe la dreptul de a lua parte la reglementarea chestiunii Dunării, după cum Anglia și Franța nu înțeleg să se găsească, după sfârșitul unui război din care au ieșit națiuni învingătoare, cu mai puține drepturi decât la începutul aceluși război. Trebuia deci sau ca una din părți să cedeze, sau să se ajungă la un impas.

Acordul s-a realizat prin cedarea, din partea Uniunii Sovietice care a admis să convoace, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a Tratatului, o Conferință a Dunării, cu participarea Angliei, Statelor Unite și a Franței. Ceilalți au admis ca, printre statele riverane participante să figureze și Ucraina. Grecia, pentru admiterea căreia Anglia a depus foarte mari eforturi, nu a fost admisă. Astfel, Uniunea Sovietică va dispune de două voturi în această Conferință viitoare, în afară de cele ale statelor care s-au pronunțat la Paris pentru teza ei.

Clauzele privind pe evrei

Cea de-a treia și ultimă chestiune, pe care mi-am luat însărcinarea să v-o expun, este aceea a clauzelor de garanție pentru reabilitarea populației evreiești.

V-am vorbit și în prima mea expunere de art. 3 A din Tratat, acela care, sub formă generală, cuprinde anumite dispoziții pentru asigurarea egalității de drepturi a populației evreiești din țara noastră. Socotesc interesant

să vă vorbesc și de art. 24 bis, al doilea introdus în Tratat în favoarea populației evreiești, și de unele discuțiuni în marginea dezbaterilor oficiale. Este util să avem toată documentarea în privința acestor articole, fiindcă interpretarea și aplicarea lor vor da desigur loc la discuțiuni pe plan intern și pe plan internațional, fiind evident clauze puse sub garanție internațională.

Articolul 3 A este de fapt o repetare, sub o formă mai precisă, a dispozițiilor ce existau deja înainte în art. 3 și 4.

Art. 3 A, introdus în special, în interesul populației evreiești, spune:

„La Roumanie s'engage en outre à prendre les mesures nécessaires pour que les lois en vigueur en Roumanie n'entraînent ni par leur texte, ni par les modalités de leur application, aucune discrimination, directe ou indirecte, entre les ressortissants roumain, en raison de leur race, de leur sexe, de leur langue ou de leur religion, soit en ce qui concerne leur personne, leurs biens, leurs affaires, leurs intérêts professionnels ou financiers, leur statut, leurs droits politiques, soit en toute autre matière“.

Vedeți cât de categoric și precis este, pe când art. 3 spunea același lucru, dar era mult mai general.

Când a ajuns în discuțiunea Comisiunii politice, articolul 3 A a fost susținut de grupul anglo-american. Anglia, care propusese textul, a fost combătută de statele din grupul slav, în special de ambasadorul sovietic, Bogomolov și delegatul cehoslovac, care considerau acest articol ca inutil, față de măsurile legislative luate de România.

Delegațiunea noastră a prezentat observațiuni, arătând că acest articol face „double emploi“ cu art. 3 și 4, și în al doilea rând, că este inutil, pentru că România a luat din proprie inițiativă toate măsurile pentru reabilitarea și asigurarea egalității de tratament a populației evreiești. Se mai arăta că, prin redactarea lui, și prin insistența depusă de Comisiune pentru înserarea lui, articolul ar putea duce la un rezultat cu totul opus scopului urmărit, acela de a crea în opinia publică un curent care să împiedice opera de destindere și de justiție întreprinsă de Guvernul român în favoarea populației evreiești.

Lordul Hood și delegatul american Harriman au răspuns obiecțiilor spunând că nu se poate refuza evreilor o garanție suplimentară, chiar cu riscul unei repetări. Delegatul Angliei a ținut să amintească măsurile de discriminare și persecuțiile din România în timpul războiului.

Propunerea britanică a fost aprobată cu 7 voturi contra 5.

După câteva zile, în Comisiunea Economică, unde se discuta Tratatul nostru, englezii și americanii au făcut noi propuneri tinzând de astă dată în apărarea intereselor patrimoniale ale evreilor. Aceste propuneri erau vădit inspirate din cererile organizațiilor mondiale evreiești. Delegatul britanic a declarat de altfel, că propunerea sa reprezintă o satisfacție minimă dată acestor cereri mult mai cuprinzătoare.

Propunerea britanică tindea la înserarea unui nou articol adițional la art. 24, care prevede acordarea de compensări și despăgubiri pentru pagubele suferite de supușii Națiunilor Unite pe teritoriul nostru. Stabilind o analogie între situația supușilor Națiunilor Unite și evreii cetățeni români care au suferit pagube Delegația britanică cerea de asemenea

recunoașterea obligației, din partea Rornâniei, de a acorda evreilor compensații pentru pagubele suferite de pe urma discriminărilor rasiale:

„La Roumanie prend l'engagement, dans tous les cas où les biens, les droits ou intérêts légaux des personnes se trouvant sous la juridiction roumaine, depuis le 1-er septembre 1939, ont fait l'objet de mesures de séquestre, de saisie, ou d'administration forcée en raison de l'origine raciale ou de la religion de ces personnes, de restituer lesdits biens et de rétablir lesdits droits et intérêts légaux, ainsi que les droits qui s'y rattachent ou, si cette restitution ou ce rétablissement sont impossibles, de fournir à cet égard une compensation pleine et entière“.

Delegațiunea noastră s-a opus imediat, prin observațiuni scrise. Am cerut totodată să fim audiați, cerere asupra căreia, după aceea, nu s-a mai insistat.

În observațiunile noastre, redactate de dl Pella și revăzute de dl ministru Pătrășcanu, care conducea în acel moment delegațiunea noastră (dl vice-președinte Tătărescu plecase tocmai în țară pentru câteva zile), se spunea că aceste dispozițiuni sunt inadmisibile, deoarece aduc o atingere suveranității Statului român și creează un statut privilegiat populației evreiești, nu numai față de cetățenii români, dar chiar și față de supușii Națiunilor Unite. Într-adevăr, propunerea britanică prevedea despăgubirea integrală, neadmisă nici pentru supușii aliați, și nu excepta cazurile de forță majoră. În timp ce supușii Națiunilor Unite primesc numai o cotă din valoarea pagubelor suferite, cotă care, în ultimul timp a fost fixată la 66%, aici se vorbește de compensație „pleine et entière“. Se face deci o discriminare „à rebours“ de astă dată în favoarea evreilor.

Delegația americană, de partea sa, a venit, în legătură cu acest text, cu o nouă propunere care tindea să înlocuiască propunerea engleză și în care prevedea acordarea unor despăgubiri care să pună populația evreiască în situația ca drepturile ei să fie mai reduse decât acelea ale cetățenilor români care au suferit daune de război și vor fi despăgubiți de Statul român. În al doilea rând americanii cereau, într-un al doilea alineat al acestui amendament, ca restituirea în natură a bunurilor să se facă fără ca să dea drept la plata vreunei sume din partea Statului român. Un al treilea alineat în fine se referea la bunurile „vacante“, adică rămase fără moștenitori și prevedea că acele bunuri, care timp de șase luni nu vor fi reclamate, sau cele care de pe acum sunt declarate „vacante“, să fie puse la dispoziția „Organizației internaționale a refugiaților“ sau a unei alte organizațiuni desemnate de O.N.U., pentru a fi întrebuințate în România la opera de reabilitare a populației evreiești.

Se cerea astfel o derogare de la dreptul comun în materie de succesiune, conform căruia statul moștenește bunurile vacante.

Propunerea americană a fost pusă la vot în ședința din 25 septembrie, odată cu cea britanică, contrar procedurii consacrată ca și ea să fie comunicată, în prealabil, statului interesat pentru ca acesta să-și poată formula observațiile.

Propunerile au fost adoptate în forma cea mai grea pentru noi prin faptul că a fost admisă propunerea engleză inițială privitoare la despăgubiri, care era mai severă decât cea americană, dar a fost admisă în schimb

și partea ultimă a propunerii americane, aceea care prevedea transferarea, către o organizație internațională, a bunurilor evreiești vacante.

Deși articolul fusese adoptat, fără ca noi să fim convocați, noi am făcut proteste contra acestui procedeu neuzitat. Secretarul general a prezentat Comisiunii observațiunile noastre și după prezentarea lor, raportorul a fost invitat să menționeze în Memoriul către Adunarea plenară, observațiunile noastre. Ele au fost reluate și în Memoriul trimis de noi la New York dlui ambasador Franasovici pentru Conferință.

La New York, pe cât suntem informați, s-a căzut de acord, după insistențe sovietice, asupra unei atenuări a alineatului privitor la bunurile vacante, în ce avea mai supărător, adică ingerința unei organizații străine pe teritoriul nostru. S-a prevăzut că bunurile evreiești vacante vor fi transferate organizațiilor evreiești din țară, spre a fi utilizate în interesul victimelor persecuțiilor rasiale. În felul acesta, observațiile noastre au fost, cel puțin în parte, satisfăcute.

În cursul Conferinței, au avut loc discuții între o parte din factorii politici ai Delegației noastre și reprezentanții evreilor. Organizațiunile evreiești din România erau reprezentate la Paris de dnii L. Fildermann, Benvenisti și Schwefelberg. Dându-li-se toate asigurările în privința bunelor intenții, de altfel dovedite, ale Guvernului român, li s-a arătat că nu este în însuși interesul evreilor să se insiste pentru înserarea acestor clauze care sunt, pe de o parte superflue, iar pe de alta, dăunătoare pentru opera grea și delicată de reeducare a unei părți din opinia publică, întreprinsă de Guvernul român și care este încă în curs. Delegații organizațiilor evreiești din România au declarat că reprezentanții organizațiilor mondiale evreiești ar fi dispuși să intervină pe lângă Delegațiile engleză și americană pentru retragerea acestor amendamente, numai dacă Delegațiunea română ar da, în numele Guvernului, o declarație scrisă, prin care să-și ia, față de Conferință, angajamentul de a satisface anumite doleanțe evreiești înainte de sfârșitul anului 1946. Când s-au examinat aceste doleanțe, s-a constatat că, de fapt, ele mergeau mai departe decât dispozițiunile a căror inserare se cerea în Tratat. Menționez numai că, pe lângă drepturile la despăgubiri prevăzute în art. 24 bis, Organizațiile evreiești mondiale cereau angajamente pentru restabilirea dreptului de cetățenie pentru evreii care au fost privați de această cetățenie, sau cei care se găsesc în imposibilitate de a face dovada cetățeniei, adică toți cei ce nu au acte, dându-le dreptul de a face dovada cetățeniei lor numai cu doi martori. Ele mai cereau încadrarea evreilor în statutul naționalităților; restituirea tuturor bunurilor individuale și colective, indemnizarea pentru toate poagubele cauzate individual sau colectiv, sau ca o consecință a legilor și măsurilor discriminatorii; punerea bunurilor evreiești nereclamate sau vacante la dispoziția unei organizațiuni speciale evreiești; dreptul de emigrare liberă etc. Rezultatul a fost că factorii politici ai delegației noastre au găsit că nu pot lua asemenea angajamente pe plan internațional. Multe din aceste cereri erau deja satisfăcute, sau guvernul era dispus să le satisfacă, dar în cadrul liberului exercițiu al suveranității Statului. Reprezentanții Organizațiunilor evreiești din țară s-au întors în țară, iar repre-

zentanții Organizațiilor mondiale evreiești au continuat deci să stăruie pentru înserarea articolelor în chestiune în Tratat.

Acestea sunt clauzele introduse în Tratat în favoarea populației evreiești, pe care am vrut să vi le expun pentru a completa analiza Tratatului nostru.

Țin să adaug că la New York s-au înlocuit, în privința despăgubirilor de acordat evreilor, ale căror bunuri nu pot fi restituite în natură, cuvintele „pleine et entière“ din propunerea britanică adoptată la Paris, prin „équitable“ („fair“), ceea ce este încă o satisfacție dată observațiilor noastre.

Comparație între Tratatul nostru și cel cu Ungaria și Bulgaria

Înainte de a sfârși, dacă sunteți dispuși a-mi acorda încă câteva minute, aș vrea să menționez unele deosebiri care există între Tratatul nostru și celelalte Tratamente.

Art. 3 A își are textul corespunzător și în Tratatul cu Ungaria și în cel cu Bulgaria. Deschid aici o paranteză ca să relev că de acest text, care a fost înserat în interesul evreilor, beneficiază toate minorităților noastre și poate fi invocat și de unguri, ceea ce constituie un lucru la care trebuie să fim foarte atenți.

Art. 24 bis există numai în Tratatul cu Ungaria. La Tratatul cu Bulgaria nici nu a fost propus și la finlandezi iar nu.

Vă vorbisem înainte de atitudinea organizațiilor noastre evreiești. Atitudinea organizațiilor evreiești din Bulgaria a fost tocmai opusă. Reprezentanții lor au spus că ei nu au nevoie de asemenea garanții deoarece în Bulgaria au fost mai puține persecuțiuni decât în celelalte țări, că măsurile Guvernului Filotti au fost dezaprobrate de majoritatea opiniei publice și că deci ei nu au motiv să ceară garanții sau înserarea unor clauze paralele în tratatul cu Bulgaria.

Este interesant de văzut că, în Tratatul cu Ungaria și Bulgaria mai sunt câteva clauze care, deși nu beneficiem de ele, sunt interesante pentru noi ca să vedem cât de mult pierdem în privința unor anumite garanții politice și juridice introduse în favoarea Cehoslovaciei și Jugoslaviei și al căror beneficiu, dată fiind situația noastră de stat ex-inamic, nu ne-a fost acordat, cu toate că ne găsim față de Ungaria într-o situație identică cu aceea a celor două state amintite.

La art. 3 din Tratatul cu Ungaria, Cehoslovacia și Jugoslavia au cerut, acolo unde se vorbește de combaterea oricărei organizațiuni fasciste sau ostile Uniunii Sovietelor și Națiunilor Unite, să se introducă garanții și contra acțiunii revizioniste, se propusese un amendament ceh (propus chiar de dl Jan Masaryk) care, dacă ar fi trecut așa cum a fost propus, ne-ar fi dat și nouă posibilitatea de a protesta în viitor contra oricărei uneltiri revizioniste a ungarilor: acolo unde se vorbea de măsurile de garanție contra acțiunilor fasciste, se introdusese fraza: „y compris une propagande revisionniste contre les pays voisins“. Nu știu căror intervențiuni de culise se datorează faptul că, atunci când amendamentul a venit în discuțiunea

Comisiunii politice pentru Ungaria, delegatul american a cerut să se șteargă cuvintele „contre les pays voisins“, rămânând în textul astfel adoptat că interzicerea propagandei revizioniste nu se referă decât numai la Națiunile Unite. Ministrul de Externe cehoslovac care probabil nu și-a dat seama imediat de importanța lucrului pentru noi, s-a grăbit să se declare de acord și articolul a fost votat în această formă nefavorabilă pentru noi.

Mai sunt interesante, în Tratatul cu Ungaria și Tratatul cu Bulgaria, clauzele care s-au introdus relativ la tranzit și care nu există în Tratatul nostru. Cum însă înlesnirile de tranzit sunt subordonate reciprocității prin textul articolului, este evident că spre a beneficia de ele va trebui să acordăm facilități echivalente, ceea ce nu reprezintă, cred, inconvenient.

Aceste clauze cu privire la tranzit au fost introduse la cererea Franței. Noi cerusem să se prevadă, în Tratatul cu Ungaria, anumite facilități de tranzit pentru noi și dl Ciuntu avusese chiar o conversație asupra cererilor noastre cu dl Alphand, care a arătat mult interes pentru problema tranzitului. Nu este chiar exclus ca această conversație să-i fi sugerat dlui Alphand propunerea pe care a făcut-o.

Interesantă mai este iarăși – dar nu vreau să dau aici detalii – chestiunea rectificării de frontieră dintre Ungaria și Cehoslovacia. Chestiunea transferului populației ungare din Cehoslovacia a rămas deschisă din cauza opunerii anglo-americane; ea a rămas să facă obiectul unor negocieri bilaterale, în termen de 6 luni, iar dacă nu se ajunge la un acord, Ungaria și Cehoslovacia pot merge în fața Consiliului Miniștrilor de Externe, spre a obține o soluție.

O altă clauză pe care nu o putem menționa decât cu regret, pentru că nu suntem beneficiarii ei, este aceea înserată, în favoarea Cehoslovaciei și Jugoslaviei, cu privire la restituirea arhivelor, obiectelor de artă, cu caracter istoric, sau altele, și anularea tuturor tranzacțiilor efectuate în timpul ocupației ungare. Clauza aceasta este foarte largă și desigur ar fi bucurat pe mulți dintre noi, dacă am fi putut și noi beneficia de ea. Din nefericire, beneficiul acestei clauze ne-a fost refuzat, pe când cehii și jugoslavii au beneficiul ei cu începere de la 1848.

Acosta sunt principalolo clauzo caro sunt doosobito în cololalte Tratatate și în Tratatul nostru. Trebuie să spun că unele din articolele care există în sectorul economic în Tratatul nostru, nu există în Tratatul cu Ungaria, deși ar fi avut rațiune de a exista și acolo; astfel, articolul relativ la vase, acela relativ la prețul mărfurilor de livrat Aliaților în executarea obligațiilor noastre de reparații, deși Ungaria are și ea obligațiuni de reparații care se execută prin prestațiuni în natură.

În Tratatul cu Bulgaria nu există nimic special de relevant, deși datorește și ea reparații Greciei și Jugoslaviei. Suma fusese fixată la Paris la 125 milioane de dolari. Se pare că la New York ea a fost redusă la 65 milioane dolari, după insistențele sovietelor care au susținut și la Paris cu căldură incapacitatea de plată a Bulgariei. Mai este articolul privitor la tranzit,

despre care am vorbit, și o dispozițiune care prevede interzicerea pentru Bulgaria de a ridica fortificații la frontiera Greciei.

Aceasta este, în linii generale, analiza deosebirilor dintre Tratatul nostru și tratatele țărilor vecine.

Aș vrea numai să spun, în concluzie, că avem dreptul, noi cei care am avut cinstea să reprezentăm Ministerul de Externe, în delegația noastră, în calitate de tehnicieni, avem dreptul să avem conștiința împăcată în ce privește munca făcută. Cred că nici unul din punctele care trebuiau relevate de noi, ca tehnicieni, nu a fost omis, și echipa noastră a depus o muncă încordată pentru redactarea observațiilor și memoriilor care au fost apoi revăzute de factorii responsabili politici.

Trebuie să mai spun că, după perioada inevitabilă de adaptare de care a fost nevoie, pentru o cunoaștere reciprocă a diferiților factori ai delegațiunii, colaborarea a fost din cele mai netede și mai înțelegătoare.

Cea mai mare dificultate de care ne-am ciocnit, noi tehnicienii, a fost un dezechilibru în compunerea delegației în ce privește forțele ajutătoare de lucru. Delegația apărea mai curând – și nu mă dau în lături să o spun, nu ca un reproș pentru trecut, dar ca o lecție pentru viitor – ca o piramidă cu capul în jos; erau numeroși delegați politici, dar lipseau aproape cu totul forțele ajutătoare așa încât, în lucrările de fiecare zi, ne-am găsit în fața unor dificultăți extraordinare. Ar fi fost mult mai bine, nu numai pentru ușurarea lucrărilor, dar și pentru formarea personalului diplomatic mai tânăr, ca delegația să fie însoțită de mai mulți tineri secretari care, aducând aportul muncii lor delegațiunii, ar fi profitat în același timp de ocaziunea rară de a cunoaște mecanismul unei Conferințe internaționale și de a vedea de aproape pe conducătorii politici internaționalei actuale. Pe de o parte, s-a pierdut astfel prilejul de a contribui la formarea elementelor tinere, iar pe de altă parte noi am fost supuși la un efort mai mare decât ar fi fost just, nevoiți de a ne ocupa de cele mai mici amănunte și tot din această cauză ne-am găsit, la sfârșitul Conferinței, în obligația de a face aici lucrări de punere la punct care ar fi trebuit făcute „au jour le jour“, dacă am fi avut personalul ajutător necesar clasării imediate a documentelor și facerii dosarelor.

Nu vreau să spun că personalul foarte restrâns pe care l-am avut nu a depus toată munca; dimpotrivă, țin să exprim aici aprecierea cuvenită zelului tuturor colaboratorilor noștri, unii mai formați, alții mai puțin și care deci nu au putut da același randament.

Nu-mi mai rămâne decât să exprim speranța că în perioada care se deschide de acum înainte, cei care vor avea sarcina să aplice Tratatul și vor depune toată munca, vor beneficia de tot concursul pentru ca și în aceste împrejurări ministerul nostru să fie la înălțimea tradițiilor sale de muncă, devotament și competență și să corespundă chemării sale așa cum a corespuns în toate momentele istorice din trecut, de la înființarea lui, odată cu independența Țării, și până în prezent.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace, vol. 74, f. 253-280.

1947 ianuarie 24, București. Scrisoarea Comisiei Aliate de Control semnată de generalul de brigadă M. Zabelin către dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri al României asupra problemei reevaluării activului german din România și trecerea lui în patrimoniul U.R.S.S.

Domnului președinte al Consiliului de Miniștri al României
dr. Petru Groza

În legătură cu apropiata lichidare a lucrărilor privitoare la primirea activului german a apărut necesitatea evaluării activului primit și cel ce urmează să fie primit. Noua evaluare a activului german se hotărăște de către situația concretă stabilită în România, întrucât în bilanțurile întreprinderilor valoarea activului nu exprimă valoarea lui reală în ziua primirii.

În rezolvarea chestiunii reevaluării fostului activ german noi ne-am izbit cu o astfel de situație, când Ministerul Finanțelor nefiind în posesie în această privință corespunzătoarelor lămuriri, această primă reevaluare o egalează cu obișnuita reevaluare a activului societăților acționare cu toate consecințele ce decurg, adică consideră absolut necesară plata tuturor impozitelor convenite și taxelor prevăzute de legea nr. 236/1946 și a celorlalte legi în vigoare în legătură cu impozitele.

Cu punctul de vedere al Ministerului de Finanțe noi nu putem fi de acord, întrucât acest punct de vedere contrazice principiile expuse în art. 7 din legea nr. 182-46 și apoi având în vedere condițiile concrete ale trecerii în patrimoniul U.R.S.S. al fostului activ german, achitarea impozitului și taxelor pentru prima reevaluare ar fi însemnat micșorarea valorii reale a activului primit, ceea ce în fond contrazice art. 8 din Convenția de Armistițiu.

S-ar părea evident, că prima reevaluare a activului german nu se poate identifica cu obișnuita formă a reevaluării – ce se practică în România – al mijloacelor de bază a Societăților acționare și întreprinderilor, dar Comisia Aliată de Control spre regret este obligată de a constata, că Ministerul de Finanțe nu vrea să remarce această diferență și chestiunea primei reevaluări o privește din punct de vedere al legii nr. 236/46.

În virtutea celor expuse Comisia Aliată de Control consideră că, chestiunea scutirii de impozite și taxe la prima reevaluare a fostului activ german, poate să fie soluționată pe baza art. 7 al legii nr. 182-46 prin dispoziție circulară a Ministerului de Finanțe sau în cazul extrem prin decizia Consiliului de Miniștri.

Luând în considerație, că formularea definitivă a predării activului german în patrimoniul U.R.S.S. este reținută din motivul că sus-menționata chestiune nu este rezolvată, vă rog, domnule prim-ministru, să se dea dispoziții circulare de către Ministerul de Finanțe sau decizia Consiliului

de Miniștri în legătură cu scutirea primei reevaluări a fostului activ german de orice fel de impozite.

Locțiitorul președintelui
Comisiei Aliate de Control în România

General de Brigadă
M. Zahelin

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul de Finanțe, dosar 488/1946, f. 123-124

55

1947 februarie 1, București. Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri al României, în care Gheorghe Tătărescu, ministrul Afacerilor Externe, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, informează despre Conferința miniștrilor de externe ai celor patru Mari Puteri (S.U.A., Anglia, Franța, U.R.S.S.), ce a avut loc la New York și care au adus unele schimbări proiectului Tratatului de Pace, dându-i forma sa definitivă.

Consiliul de Miniștri
de sâmbătă 1 februarie 1947, ora 10,30

Ședința se deschide la ora 11 sub președinția dlui dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri.

Participă domnii:

Gheorghe Tătărescu, vicepreședintele Consiliului;
Ștefan Voitec, ministrul Educației Naționale;
Lotar Rădăceanu, ministrul Muncii și Asigurărilor Sociale;
Teohari Georgescu, ministrul Afacerilor Interne;
Romulus Zăroni, ministrul Cooperăției;
Octav Livezeanu, ministrul Informațiilor;
Gheorghe Vântu, ministrul Lucrărilor Pulice;
prof. Traian Săvulescu, ministrul Agriculturii și Domeniilor;
G-ral Lascăr Mihail, ministrul de Război;
ing. Nicolae Profiri, ministrul Comunicațiilor;
Radu Roșculeț, ministrul Cultelor;

Ion Pas, ministrul Artelor;

Emil Bodnăraș, subsecretar de Stat la Președinția Consiliului de Miniștri;

G-ral Dămăceanu, subsecretar de Stat la ministerul de Război;

Miron Nicolescu, subsecretar de Stat la Ministerul Educației Naționale;

Ion Ciolan, subsecretar de Stat la Ministerul Cooperăției;

Marin Florescu, subsecretar de Stat, la Ministerul Afacerilor Interne;

Constantin Tegăneanu, subsecretar de Stat la Ministerul Educației Naționale;

P. Mironescu Mera, subsecretar de Stat la Ministerul Aprovizionării;

Gh. Arghiropol, secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri;

L. Stupineanu, secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri.

Dl dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Domnilor miniștri, îl vom ruga pe domnul vicepreședinte al Consiliului Gh. Tătărescu, ministrul nostru de externe să ne pună la curent cu ceea ce trebuie să cunoaștem în vederea plecării la Paris pentru semnarea Tratatului de Pace.

Dl Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului: Domnilor miniștri, am arătat Consiliului, într-o primă expunere, care a avut loc în ajunul plecării noastre la Paris, în ce constă Tratatul de Pace cu Puterile Aliate și Asociate. Am făcut cu acea ocazie un examen general al tuturor clauzelor înscrise în acest proiect al Tratatului de Pace. Am făcut o a doua expunere Consiliului după ce ne-am înapoiat de la Conferința de Pace, arătând în ce au constat lucrările acestei conferințe, care au fost recomandările pentru conferința finală a celor Patru miniștri de externe, care urma să redacteze tratatele definitive, care a fost activitatea delegației guvernamentale și poziția ei luată pentru apărarea intereselor țării noastre.

În această a treia și ultima expunere voi arăta Consiliului care a fost obiectul conferinței celor Patru miniștri de externe reuniți la New York, care au fost schimbările care s-au adus tratatului și care este aspectul ultim al Tratatului de Pace, pe care urmează să-l semnăm la 10 februarie a.c.

La Conferința celor patru Mari Puteri n-a fost convocat nici unul din reprezentanții celorlalte 21 de state, care făcuseră parte din Conferința de la Paris, mai puțin cei Patru miniștri, care reprezentau conferința, și n-au fost convocați nici unul din reprezentanții statelor direct interesate în semnarea tratatelor. Conferința a avut loc numai între reprezentanții celor patru Mari Puteri: U.R.S.S., Marea Britanie, Statele Unite și Franța.

Am crezut totuși necesar, pentru a urmări lucrările acestei importante conferințe, de a trimite un observator pentru a ține la curent guvernul cu mersul lucrărilor și cu anumite momente care ne interesau. L-am trimis pe ambasadorul nostru la Londra, dl Franasovici, pentru că dl Ralea, ambasadorul nostru în Statele Unite se găsea în interes de stat prezent la București.

Am putut urmări pas cu pas, moment cu moment lucrările conferinței, având grijă de a supraveghea mersul lucrărilor și de a interveni în măsura în care ne era permis să intervenim.

Am intervenit printr-un memoriu căruia îi voi da citire, pentru ca să aveți aspectul complet al grijei, pe care guvernul a avut-o față de lucrările acestei conferințe și am avut posibilitatea să intervenim pentru apărarea intereselor noastre. Mă grăbesc să declar aceasta din capul locului, făcând apel permanent la ajutorul reprezentanților Uniunii Sovietice, la ajutorul domnilor Molotov și Vâșinski, care în această perioadă finală a elaborării Tratatului de Pace au susținut interesele României cu aceeași putere, cu aceeași grijă cu care au susținut interesele noastre în toate celelalte etape internaționale.

Am crezut de bine ca, înainte de a lua o hotărâre finală, România să fie prezentă la lucrările acestei conferințe prin manifestarea concretă a ultimelor noastre revendicări.

Iată, domnilor, memoriul înaintat Conferinței celor Patru Miniștri de externe în ziua de 28 octombrie 1946.

Voi citi acest memoriu, pentru ca în felul acesta să puteți cunoaște care erau ultimele probleme rămase nesoluționate în legătură cu interesele noastre.

Iată în ce constă acest memoriu prezentat de noi Conferinței celor Patru.

Observațiile Guvernului român privitoare la proiectul de Tratat de Pace cu România

În momentul în care, în lumina rezultatelor Conferinței de la Paris, Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine se pregătește să păsească la redactarea finală a Tratatului de Pace cu România, Guvernul român crede de datoria sa să prezinte, cu toată sinceritatea datorită unei opere de atare importanță, câteva observații asupra unui număr de chestiuni pe care le socotește ca deosebit de grave și de importante.

El își îngăduie să nădăjduiască că aceste observații vor fi luate în binevoitoare considerare de către Membrii Consiliului cu prilejul deliberărilor lor viitoare.

I. Preambul

Poporul român ar resimți în chip dureros refuzul de a se recunoaște prin Tratatul de Pace României calitatea de cobeligeranță în lupta împotriva Germaniei hitleriste.

Înflăcărarea cu care România întreagă s-a aruncat în această luptă alături de Națiunile Aliate după 23 august 1944, importanța contribuției sale militare în timpul celor 9 luni ce au urmat, marile sale sacrificii, atât de vieți omenеști cât și de bunuri materiale, scrupulozitatea cu care România a executat toate angajamentele sale decurgând din Convenția de Armistițiu, toate acestea îngăduie Guvernului român să nădăjduiască că această satisfacție pur morală va fi până la sfârșit dată României.

Partea II Clauze politice

Articolul 3 A (articol nou)

Înserarea acestui articol adițional tinzând, după opinia autorilor lui, la protecția elementului evreiesc din România, este cu totul inutil întrucât, pe de o parte, țelurile urmărite își găsesc deja expresia lor în articolele 3 și 4 din proiectul de Tratat de Pace cu România și, pe de altă parte, legislația română, adoptată după 23 august 1944, și-a însușit deja și a pus în practică în modul cel mai complet principiile a căror salvagardare se urmărește prin acest articol nou.

Afară de caracterul său vexatoriu – care nu-și găsește nici o justificare – un astfel de text ar risca să provoace în România regretabile curente de opinie în detrimentul chiar al populației evreiești din România. Iată de ce este de dorit ca textul în chestiune să fie până la sfârșit înlăturat.

Partea VI Clauze economice

Articolul 24 Paragraful 4

Guvernul român solicită reducerea la 1/3 și nu numai la 75 %, a compensațiilor pentru daunele pricinuite bunurilor Națiunilor Unite pe teritoriul român, prevăzute la articolul 24, astfel cum această reducere a fost propusă de către Delegația sovietică în proiectul inițial.

Guvernul român crede că este cazul să înfățișeze considerațiile următoare:

Articolul 11 al Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944, care prevede că despăgubirile de acordat pentru pierderile pricinuite bunurilor aliate vor fi fixate mai târziu, prevede în același timp ca reparațiile de plătit Uniunii Sovietice nu vor fi reclamate decât în parte.

Ori, această reducere, foarte importantă, a fost acordată pentru motivul că s-ar fi ținut seama de faptul că economia românească ar fi incapabilă de a suporta o sarcină mai mare, ci pentru motivul că s-a recunoscut că România merită un tratament mai îngăduitor, dat fiind actul de la 23 august 1944 și valoarea acțiunii politice și militare ce a urmat.

Ni se pare că aceleași motive impun o reducere a compensațiilor de acordat pentru pierderile suferite de către bunurile aliate, mai însemnată decât aceea care a fost admisă, cu toate că, în speță, este vorba de un efort în cele mai multe cazuri de plată și nu de transfer.

Aceasta, cu atât mai mult cu cât situația economică a României este, în acest moment, extrem de gravă: un al doilea an de secetă, care a compromis cu totul recolta de porumb, a făcut să se ivească în clipa de față spectrul foametei și a creat pentru economia agricolă a țării o situație extrem de critică, de pe urma căreia România va suferi încă mult timp consecințe foarte grave.

Guvernul român mai cere ca reducerea să fie aplicată în mod general, deci și daunele provenind din măsurile discriminatorii (art. 24, paragraful 4 e).

Articolul 24 bis (articol nou)

Inserarea unui articol adițional, prevăzând restituirea bunurilor, drepturilor și intereselor, sau, în lipsă, compensații pentru pierderile și daunele pricinuite evreilor cetățeni români, victime ale măsurilor rasiale, este inutilă dat fiind că legislația română, adoptată după 23 august 1944, a dat, din acest punct de vedere, cea mai largă satisfacție posibilă tuturor persoanelor în cauză.

Pe de altă parte, este locul să se facă observația că textul propus la alineatul prim al acestui articol, punând, fără nici o distincție, principiul compensației integrale, ar crea evreilor cetățeni români, în ce privește daunele de război propriu zise, o poziție privilegiată în raport chiar cu cetățenii Națiunilor Unite care, în conformitate cu noul articol 24, nu se pot aștepta pentru daunele suferite de ei, decât la o compensație de maximum 75%. Pe de altă parte, faptul de a nu înlătura cazurile de forță

majoră, în special faptele de război, ar duce la crearea pentru evreii români a unei poziții privilegiate în raport cu ceilalți cetățeni români, ceea ce ar fi împotriva principiului egalității cetățenilor unei aceleiași țări.

În ce privește dispoziția finală a acestui articol, – care prevedea în special predarea către Organizația Internațională a refugiaților (sau către orice altă organizație desemnată de Consiliile Economice și Sociale al O.N.U.) a bunurilor nereclamate, abandonate sau fără moștenitori, care au aparținut unor cetățeni, români, victime ale măsurilor rasiale, pentru a fi întrebuințate în România, în scopuri de asistență în favoarea unei anumite categorii de cetățeni români – ea este inutilă în fond – date fiind intențiile interne, cererile care au determinat prezentarea textului în chestiune – și reprezintă o atingere fățișă a drepturilor României ca stat suveran și o ingerință periculoasă în afacerile sale interne.

Pentru motivele expuse mai sus, și chiar în interesul evreilor români vizați prin dispozițiile articolului menționat este cazul ca acest articol să fie îndepărtat în întregime.

Articolul 26

În privința acestui articol, care prevede utilizarea bunurilor românești situate pe teritoriul fiecărei puteri Aliate și Asociate, pentru lichidarea oricărei reclamații a acestei Puteri sau a supușilor ei față de România, Guvernul român cere cel puțin exemtarea, conform excepțiilor prevăzute, a disponibilităților Băncii Naționale a României (cca 36 milioane dolari).

El cere de asemeni ca utilizarea bunurilor neeliberate să fie stabilită pe calea unei înțelegeri bilaterale cu România și nu în mod unilateral, cum prevede textul.

Articolul 27

România datorează Germaniei – în special în urma creditelor acordate de Germania Statului român sau administrațiilor românești pentru cca 1.013 milioane RMK – un total care în cifre rotunde și după rezultatele definitive ale lichidării, atinge suma de 1.100-1.250 milioane RMK.

Pe de altă parte, România este creditoarea Germaniei pentru o sumă aproape egală, din care, 1.056 milioane RMK sold activ în clearing, în afară de orice discuție, rezultând din exportul românesc în Germania.

Suprimarea creanțelor României față de Germania, după cum prevede textul articolului 27, astfel cum a fost propus, ar obliga România să facă un nou efort pentru a lichida datoriile sale.

Cu alte cuvinte, România – după ce a exportat mărfuri a căror contravaloare reprezintă tocmai soldul său activ în clearing, susceptibil de a acoperi datoriile sale – ar fi obligată, în urma anulării creanțelor sale față de Germania, să exporte a doua oară în vederea lichidării aceluiași datorii. Faptul acesta ar avea drept rezultat că o parte a reparațiilor datorată U.R.S.S. de către Germania – pentru plata cărora s-a instituit în mod special subrogarea prevăzută de articolul 25 – va fi plătită în realitate nu de Germania ci de România din materia deja destul de redusă de care se va putea să mai dispună în viitor.

Date fiind considerațiile expuse mai sus Guvernul român roagă, în cazul în care textul articolului 27, astfel cum a fost propus cu majoritate simplă de către Comisie, ar fi reținut să se adopte un amendament, sub forma unui alineat nou având cuprinsul următor:

„Cu toate acestea, renunțarea prevăzută în articolul de față nu se aplică creanțelor românești, față de Germania, inclusiv soldul activ al Băncii Naționale a României în clearing-ul româno-german, decât în măsura în care aceste creanțe depășesc eventual totalul creanțelor germane față de România, transferate în favoarea Uniunii Sovietice prin aplicarea dispozițiilor Tratatului de față“.

Articolul 30 bis (articol nou)

Acest articol, introdus în urma unui amendament al Uniunii Sud-Africane, prevede pentru România obligația de a plăti un preț echitabil, ținând seama de piața mondială, pentru mărfurile ce România le va livra în contul reparațiilor și care ar fi procurate de supușii Națiunilor Unite.

Este locul să se observe că, chiar dacă ar exista un preț mondial necontestat pentru un anumit produs, exprimat în dolari, în lire sterline sau în franci elvețieni, acest preț nu ar avea nici un înțeles pentru produsele românești similare, din cauza imposibilității de a exprima acest preț în lei, în lipsa unei relații generale și stabile între leu și monedele sus menționate.

Operațiunea inversă, adică stabilirea unei comparații între prețul în deize străine practicat pentru un produs anumit și într-un anumit moment, pe o piață determinată, și prețul în lei – fixat pe baza costului de producție – pentru același produs și în aceeași perioadă, permite să se ajungă la un curs de schimb al leului în raport cu deviza străină respectivă, curs care însă nu este valabil decât pentru exportul românesc al produsului în chestiune la o anumită epocă și către o piață determinată.

Trebuie să se mai precizeze pe de altă parte, că dacă prețurile de vânzare ale produselor românești constitutive ale acestui cost – mâna de lucru și materia primă – sunt plătite de asemeni la prețuri specifice pieței românești care n-au nimic comun cu prețurile engleze și americane ale acestor produse.

Consecința adoptării amendamentului sud-african ar fi acordarea unor prețuri speciale în lei pentru produsele aparținând supușilor Națiunilor Unite, superioare prețurilor interne românești, fără a ține seama de nivelul scăzut al prețurilor la care acești supuși ai Națiunilor Unite își procură în România mâna de lucru și materialele necesare.

Aceasta ar însemna, să se creeze, în favoarea supușilor în chestiune, o situație privilegiată fără nici un temei, afară numai dacă Guvernul nu se va vedea obligat să adopte în privința lor unele măsuri speciale conform cărora ei vor fi obligați să plătească mâna de lucru și materia primă la prețurile mondiale, chiar dacă sunt procurate în România.

Pentru motivele deja invocate în memoriile sale anterioare și pentru cele expuse mai sus, Guvernul român solicită suprimarea acestui articol.

Dispoziție adițională cerută de
către Guvernul român

În legătură cu clauzele economice ale proiectului de Tratat de Pace în special al art. 23 (restituirea bunurilor ridicate prin forță sau constrângere din teritoriul Națiunilor Unite), ale art. 25 (cedarea către U.R.S.S. a bunurilor germane în România, și ale art. 26 și 27 (v. mai sus) Guvernul român își exprimă dorința ca o dispoziție specială inserată în Tratat să prevadă convocarea unei conferințe internaționale pentru reglementarea situației materialului rulant străin aflat în România și pe care România l-ar putea pierde în baza art. 23 și 25, precum și pentru reglementarea situației materialului rulant românesc aflat în străinătate, pe care România l-ar putea pierde în baza articolelor 26 și 27.

Partea VII
Clauze relative la Dunăre

Articolul 34

În ce privește navigația pe Dunăre, Guvernul român este de părere că organizarea regimului internațional al acestui fluviu trebuie să fie rezervată numai riveranilor.

*
* *

Înfățișând acest scurt memoriu studiului binevoitor al Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine, Guvernul român nu se poate împiedica a-i semnala că capacitatea economică a României a ajuns la un nivel de adevărată sleire, ca urmare a efortului făcut în ultimii ani, a distrugerilor suferite, a considerabilei uzuri a echipamentului industrial precum și a nenorocirii provocată de doi ani de secetă.

I se pare deci indispensabil să solicite să se lase României resursele necesare în scopul de a putea asigura funcționarea serviciilor sale publice precum și reluarea vieții economice.

Domnilor, memoriul acesta cuprindea, față de lucrările Conferinței celor Patru de la New York, apărarea tuturor intereselor, care, după concepția noastră, fuseseră neglijate, atât prin primul proiect al Tratatului de Pace, cât și prin recomandările Conferinței de la Paris.

Conferința a avut loc. Așa cum am spus, am avut în chip constant sprijinul neprecupețit, întru susținerea revendicărilor noastre, al reprezentanților Uniunii Sovietice. Dacă toate aceste revendicări n-au putut fi soluționate favorabil nouă – și veți vedea imediat care au fost soluționate favorabil și care nu – în primul rând a fost datorită unei concepții generale, care a dominat lucrările Conferinței Celor Patru de la New York: orice avantaj se făcea României, era reclamat imediat de alții, în favoarea altor state foste inamice. În domeniul militar, politic și economic o soluționare avantajoasă a unei probleme pentru România, era numaidecât reclamată pentru soluționarea avantajoasă a unor litigii deschise cu alte state.

Aceasta a fost dificultatea de fapt, care a împiedicat ca o nouă parte din revendicările, pe care noi le-am formulat, să poată fi luată în considerare.

Ce a fost luat în considerare, ce a fost soluționat cu prilejul acestei conferințe a celor Patru Mari Puteri? Deschid tratatul de pace și voi face expunerea mea, urmând articol după articol.

La cobeligeranță, ni s-a spus, cu multă durere de către prietenii noștri, reprezentanții Uniunii Sovietice că, cu toate străduințele lor nu s-a putut da această satisfacție României, pentru jertfele făcute, – care de altfel erau unanim recunoscute de către toți aliații.

Urmând articol cu articol, trebuie să ne oprim la art. 14, la care s-a adăugat o clauză oarecum agravantă a situației create deja de acest articol, care prevede că „România nu va poseda, construi sau experimenta nici o armă atomică, nici un proiectil auto-propulsat sau dirijat și nici un dispozitiv utilizat la lansarea acestor proiectile (altele decât torpilele și dispozitivele pentru lansarea torpilor făcând parte din armamentul normal al navelor de război îngăduite prin tratatul de față), nici o mină marină sau torpilă de tip fără contact funcționând prin mecanism de influență, nici o torpilă umană, nici un submarin sau un alt vas submersibil – și s-a adăugat: „nici o vedetă torpiloare și nici un tip special de vas de asalt“.

Grație străduințelor comisiei noastre militare, mai precis, grație străduințelor domnului general Dămăceanu, noi reușisem să obținem pentru România dreptul de a avea vedete torpiloare. Din pricină că Conferința celor Patru Mari Puteri a hotărât ca această armă să nu fie acordată Italiei, Conferința a luat hotărârea ca arma aceasta să nu mai fie acordată nici uneia din puterile foste inamice. Astfel, s-a înserat la sfârșitul art. 14 și această prohibițiune.

*Mă grăbesc să adaug că art. 19 al Tratatului prevede: „Fiecare din clauzele militare, navale și aeriene ale Tratatului de Pace va rămâne în vigoare până la modificarea ei, în întregime sau în parte, prin înțelegere între Puterile Aliate și Asociate și România sau, după ce România va fi devenit membră a Organizației Națiunilor Unite, prin înțelegere între Consiliul de Securitate și România“.

Prin urmare, după intrarea României în Organizația Națiunilor Unite, se poate acorda României o situație care să permită ameliorarea clauzelor militare, navale și aeriene, pe cale de discuție între Consiliul de Securitate și România sau cu acordul Puterilor Aliate și Asociate.

De la art. 14, trecem la art. 24. Nu mai insistăm asupra celorlalte, fiindcă micile modificări făcute lor se referă numai la formule noi în ceea ce privește redacția, față de felul cum textele acestea fuseseră redactate la Conferința de la Paris. La art. 24, care este textul de bază în ceea ce privește foarte numeroasele noastre obligațiuni economice, s-au adus substanțiale și importante modificări. Ne întâlnim în primul rând cu alineatul 2 al paragrafului 1 al acestui articol, care prevede:

„Dacă va fi necesar, Guvernul român va abroga legislația pusă în vigoare de la 1 septembrie 1939, în măsura în care cuprinde discriminări împotriva drepturilor cetățenilor Națiunilor Unite“.

Textul acesta modificat făcea parte din anexa 4 din tratat și el prevedea clar obligațiunea suprimării discriminărilor făcute în dauna supușilor

Națiunilor Unite în aceste legi. Prin noua redacțiune, este la facultatea guvernului român să facă aceste modificări, fiindcă se precizează: „dacă va fi necesar“. Deci, este o modificare în avantajul punctului de vedere românesc, fiindcă s-a lăsat câmp liber deschis inițiativei noastre.

Mai departe, la alineatul a al paragrafului 4 al acestui articol, care se referă la repunerea în completă bună stare a bunurilor aparținând societăților și supușilor Națiunilor Unite, și care în cazul când aceste bunuri nu erau restituite sau erau restituite în rea stare, și trebuia să se acorde societății sau cetățeanului respectiv despăgubiri, despăgubirile acestea sunt reduse prin noua redacțiune la două treimi, adică la 66,66%, în loc de 75%, cât era prevăzut în recomandarea Conferinței de la Paris.

Este, prin urmare, din acest punct de vedere o ameliorare sensibilă, deși noua redacție nu dă satisfacție punctului de vedere românesc, pentru care am luptat noi.

Apoi, iarăși este o amendare, în continuare, favorabilă punctului de vedere românesc, pentru că se vorbește de cetățeanul respectiv, care va primi de la Guvernul român o despăgubire de 66,6%, la data plății, pentru a achiziționa un bun asemănător, pe când în recomandarea Conferinței de la Paris textul era: „Un bun de aceeași natură“.

Mai departe, tot la art. 24, paragraful 4, litera d, în ceea ce privește tratamentul de acordat cetățenilor Națiunilor Unite, în ceea ce privește atribuirea de materiale și sume pentru reparațiunea bunurilor lor din România și în ceea ce privește atribuirea de devize străine pentru importul de astfel de materiale, se specifică că: „Guvernul român va acorda cetățenilor Națiunilor Unite același tratament ca cel de care se bucură cetățenii români“, pe când la Paris se recomandase ca să se acorde acestor cetățeni un tratament și echitabil, ceea ce ar fi fost înțeles spre beneficiul cetățeanului Națiunilor Unite, pe când aici se precizează că în nici un caz tratamentul nu poate fi mai bun decât cel acordat românului. Din acest punct de vedere este un mare câștig.

S-a obținut iarăși o ameliorare în ceea ce privește dispozițiunile de la alineatul e: „Guvernul român va acorda cetățenilor Națiunilor Unite o indemnizație în lei în aceeași proporție ca și cea prevăzută în alineatul de mai sus“, – adică 1/3, iar nu 75%.

Apoi ceva mai important: pe când în textul recomandării de la Paris obligația despăgubirii se acorda și pentru lipsa de câștig, ceea ce lăsa să întrevădem o situație foarte gravă, în noua redacțiune se precizează: „prezentul alineat nu se aplică unei lipse de câștig“.

Mai departe, la paragraful 9 al acestui articol, litera c, la denumirea de „proprietar“, unde potrivit recomandării de la Paris se preciza că în categoria de bunuri intră toate vasele maritime și fluviale, s-a adăugat la cererea reprezentanților anglo-americani că în această categorie de bunuri intră „și vasele care se găseau la 30 septembrie 1939 sau care fuseseră aduse cu forța în apele românești după această dată“. Este vorba de câteva șleपुरi și vase mici care se găsesc în această situație.

Urmând seria articolelor, ne oprim la art. 25, fost 24 bis.

Acest articol a suferit și el modificări importante în avantajul punctului de vedere românesc.

Acest articol tratează bunurile și drepturile sau interesele cetățenilor supuși jurisdicției române care au suferit pagube de pe urma persecuțiilor rasiale sau fasciste. În textul vechi se acorda acestor cetățeni, victime ale persecuțiilor rasiale sau fasciste despăgubiri reprezentând o compensațiune deplină și integrală. În textul cel nou se vorbește de o despăgubire echitabilă, ceea ce desigur este o ameliorare din punct de vedere juridic pentru noi.

O importantă modificare avantajoasă din punct de vedere românesc este cuprinsă în paragraful 2 al acestui articol. Este vorba de bunurile rămase vacante de pe urma victimelor persecuțiilor rasiale sau fasciste. Noi ne-am străduit mult ca să eliminăm textul vechi, după care aceste bunuri erau transmise unei societăți internaționale a refugiaților evrei, care societate devenea astfel proprietara tuturor bunurilor vacante. Înțelegeți ușor care ar fi fost urmarea acestei stări de lucruri și ce izvor de ingerințe și influențe nedorite ar fi rezultat din practicarea acestei dispozițiuni.

În urma susținerii acordată de reprezentanții Uniunii Sovietelor, acest text a fost ameliorat. Noi cerusem eliminarea acestei dispozițiuni, dar n-am reușit. Am reușit să obținem doar o ameliorare, după care aceste bunuri rămase fără moștenitori sau nereclamate timp de șase luni după intrarea în vigoare a tratatului, vor fi transferate Guvernului român, organizațiilor din România, care reprezintă asemenea persoane, organizațiuni sau comunități.

Prin urmare, în loc să fie transferate unei organizațiuni internaționale, cu toate inconvenientele cu caracterul internațional al noului proprietar, noi am inserat principiul că organizațiunile naționale evreiești devin proprietarele acestor bunuri.

Desigur că din multe puncte de vedere este un mare avantaj acest lucru.

DI dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Totuși este adevărat că aceasta constituie un privilegiu, o excepție de la legile generale ale țării.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Natural, este încă o dispozițiune grea.

DI dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Care va fi foarte rău comentat.

Sper că cei interesați vor pricepe și vor renunța de a beneficia de această dispozițiune.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Sunt convins că evreii, însăși cei înțelepți, vor înțelege să ia inițiativa înlăturării acestei dispozițiuni, care nu se poate sprijini pe nici un considerent, nici juridic, nici politic.

Mai departe, în art. 28, fost 27, unde se vorbește de bunurile românești din Germania, grație intervenției Uniunii Sovietice s-a prevăzut la alineatul 1 că de la intrarea în vigoare a Tratatului de Pace, bunurile din Germania aparținând României sau cetățenilor români nu vor fi tratate ca bunuri inamice.

Este un mare avantaj acesta.

Mai departe: bunurile aparținând României sau cetățenilor români, ridicate și duse cu forța în Germania, după 12 septembrie 1944, vor putea fi restituite.

Valoarea acestui alineat este scăzută prin data care se pune, data Armistițiului. Atunci germanii fuseseră eliminați de pe teritoriul României și toate raporturile și ridicările de materiale au fost anterioare acestei date.

Pe cale de interpretare, s-ar putea însă să se amelioreze această situație. În orice caz sunt deschise anumite drumuri. Din nefericire la acest articol n-am putut obține ceea ce am fi dorit cu toții: anularea dispozițiunii care anulează creanța germană față de noi, dar lasă în picioare creanța României față de Germania. N-am reușit să soluționăm această dreaptă cerere a României și mă grăbesc să adaug că aceasta este una din ipotecile cele mai grele ce apasă asupra intereselor noastre economice și financiare și una din cele mai grele clauze înscrise în tratat.

Trecem la art. 31 fost 30, celelalte, peste care am trecut fiind rămase așa cum au fost stabilite la Paris.

Aici este mai mult o modificare de amănunt. Este vorba de clauza națiunii celei mai favorizate, care a primit o definitivă consacrare și toți cetățenii aparținând Națiunilor Unite se pot prevala de această clauză.

În sfârșit, în art. 32 fost 31 se prevede o nouă dispozițiune în ceea ce privește comitetul de conciliațiune.

Vă amintiți că pentru toate diferendele isvorâte din art. 23 și 24, adică acordarea de despăgubiri, toate diferendele acestea trebuiau duse în fața unui comitet de conciliațiune. Noua redacțiune un compromis între teza sovietică și ce americană.

Iată cum este fixată procedura comitetului de conciliațiune:

Orice diferende care s-ar putea ivi în legătură cu art. 23 și 24, și anexele IV, V și VI, partea b din tratatul de față, vor fi supuse unei comisiuni de conciliațiune, compusă în număr egal din reprezentanți ai guvernului Națiunilor Unite interesate și ai Guvernului român.

A fost adoptat un compromis între cele două teze în sensul că, dacă nu se ajunge la un acord în trei luni de zile, oricare din cele două guverne va putea cere adăugirea unui al treilea membru în comisiunea de conciliațiune, iar în lipsa unui acord asupra acestei alegeri, fiecare dintre părți va putea cere secretarului general al Organizațiunii Națiunilor Unite să facă această numire.

Mai departe, în art. 33 fost 30 bis, s-a obținut o modificare foarte importantă și favorabilă intereselor noastre, fiindcă ne scapă de marile obligațiuni, pe care le-am fi avut în ceea ce privește prețuirea din nou a bunurilor luate de la cetățenii Națiunilor Unite și vărsate în contul Armistițiului, pentru acoperirea reparațiilor. Potrivit vechiului text, s-a impus României să recalculeze prețurile acestor bunuri pentru trecut și să le calculeze pentru viitor, ținându-se seama de condițiunea prețurilor mondiale. Prin urmare, în practică, bunurile care au fost vărsate sovietelor în contul Armistițiului și care au fost cumpărate până acum la prețuri românești, trebuie să fie cumpărate la prețuri mondiale. Vă dați seama ce sarcină bugetară ar fi întru chipat această obligațiune. În vechiul text se prevăzuse că prețurile acestor bunuri trebuiau să fie în raport cu condițiunile mondiale. S-a eliminat această obligațiune și s-a lăsat ca, pe cale de discuțiuni à l'amiable la început și cu obligațiuni procedurale mai târziu,

să se facă această revizuire de prețuri pentru trecut și calculare de prețuri pentru viitor.

Iată ce spune textul:

„Orice diferende care s-ar putea ivi în legătură cu prețurile plătite de Guvernul român pentru mărfurile livrate de acest guvern în contul reparațiilor și dobândite de la cetățeni ai unei Puteri Aliate sau Asociate sau de la societăți care aparțin unor cetățeni ai acestor puteri, vor fi rezolvate fără a prejudicia executarea obligațiilor României cu privire la reparații, prin negocieri diplomatice, între guvernul țării interesate și Guvernul român“.

De la țară la țară vom discuta direct această chestiune, fără a avea în considerare nici un element de bază, în orișice caz cu eliminarea principii-ului prețului just, în raport cu prețurile mondiale.

Mai departe: „Dacă negocierile diplomatice directe între părțile interesate n-ar duce la o rezolvare a diferendului în termen de două luni, diferendul va fi supus șefilor misiunilor diplomatice din București ale Uniunii Sovietelor, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii pentru a fi rezolvat. În cazul că șefii de misiune nu vor ajunge la un acord în termen de două luni, una sau cealaltă dintre părți va putea cere Secretariatului General al Organizației Națiunilor Unite să numească un arbitru, a cărui hotărâre va fi obligatorie pentru părțile în litigiu“.

Prin urmare, nu mai există obligațiunea prevăzută în vechiul tratat, să ținem socoteala de prețurile mondiale, ci este o procedură de conciliațiune de la stat la stat, care ne-ar putea duce până la un arbitru desemnat de O.N.U.

Atmosfera care s-a făcut de cei Patru în această chestiune și informațiile luate pe cale suplimentară în ceea ce privește felul în care urmează să fie aplicat acest text față de realitățile din România, mă fac să cred că vom putea ajunge la o înțelegere, ținând seama numai de prețurile noastre românești, în ce privește dispozițiunea prevăzută de acest text. În orișice caz, condițiunea prețurilor mondiale a căzut.

Dl dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Trebuie remarcată însă și posibilitatea că s-ar putea ajunge, pe cale de arbitraj, la o soluție defavorabilă Țării Românești.

În orișice caz, rezultă de aici un învățământ pentru noi toți: să nu mai dăm străinilor concesiuni asupra patrimoniului nostru național. Iată politica greșit dusă în trecut sub raport de exploatare a bunurilor noastre în colaborare cu capitalul străin. Societățile acestea s-au constituit stat în stat și reclamă pentru ele un regim special de privilegii. Producătorului meu îi plătesc un preț, iar unui concesionar străin, în aceeași țară, când legile sunt generale pentru toți cetățenii, să-i plătesc alt preț? Este și un privilegiu imoral și nedrept. Dar, încă odată: plătim greșelile trecutului și nu ale noastre. Să tragem însă învățăminte și să veghem, în ceea ce ne privește în special pe noi și guvernul nostru, ca să ne apărăm cu dârzenie de încercările de constituiri de drepturi și concesiuni asupra bunurilor sau izvoarelor noastre de bogăție.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: În sfârșit, domnilor, ultima modificare adusă textului de la Paris – și foarte importantă – pentru

regimul Dunării o constituie dispozițiunea inserată în art. 36, fost 34, care prevede: „Navigațiunea pe Dunăre va fi liberă și deschisă cetățenilor, vaselor de comerț și mărfurilor tuturor statelor pe picior de egalitate, în ce privește taxele portuare și de navigațiune și condițiile la care este supusă navigațiunea comercială. Dispozițiunile de mai sus nu se vor aplica traficului între porturile aceluiași stat“.

Prin urmare, în acest articol se prevăd principiile – care pentru noi sunt foarte importante – al libertății și egalității de tratament, precum și dreptul de a fixa condițiuni speciale în această materie. Aceste trei principii dau completă satisfacție punctului de vedere românesc și suntem foarte mulțumiți că au fost înscrise.

N-a fost înscris însă punctul de vedere pentru care am militat – și nu este timp acum, dar într-o viitoare ședință, cu ocazia ratificării tratatului de pace, vom avea de examinat, care trebuie să fie punctul de vedere românesc în ceea ce privește regimul de navigație pe Dunăre, în legătură cu poliția, cu drepturile riveranilor și cu tot ceea ce am spus că constituie regimul de navigație de la izvoarele Dunării și până la Marea Neagră – n-a fost înscris ceea ce cerusem noi, ca o anticipare: Ca la viitoarea Conferință ce va avea să reglementeze regimul acesta, să nu participe decât riveranii.

Această cerere era în legătură cu un alt principiu, de mult stabilit în politica noastră din trecut, când, în ocazii care i-au fost date de istorie, România a căutat de 40 de ani încoace să se elibereze de ipoteca, pe care o constituia tratatul încheiat în 1856 la Paris și care, precum știți, este acela care reglementa regimul navigației pe Dunăre, de acord cu cele șase Mari Puteri de atunci, în absența Rusiei, în vremea aceea și firește acordând României o parte foarte redusă în ceea ce privește dreptul de administrație în navigația pe Dunăre, de la intrarea ei în țară și până la Deltă. Principiul acesta n-a fost inserat nici în tratat, nici în protocolul încheiat după semnarea tratatului. Din informațiile neautentice obținute de noi rezultă că în primele șase luni de la punerea în aplicare a Tratatului de Pace, adică de la schimbarea textelor de ratificare, trebuie convocată o conferință a Dunării la care vor lua parte și riveranii. Prin urmare, acest punct de vedere n-a fost împărțit. Vom vedea atunci ce atitudine va trebui să adoptăm și care va fi poziția României.

Cu art. 36 am terminat cu marile modificări aduse textului de la Paris. În celelalte părți ale lui nu s-au făcut decât mici schimbări de stil, eliminări de repetiții, precizări, nu însă și modificări importante.

Domnilor, în felul acesta se prezintă tratatul, după un an jumătate de discuții, la care am fost și noi chemați la Paris, dar care în genere s-a făcut fără consultarea noastră și care incontestabil constituie un act față de care trebuie să ne închinăm.

Tratatul acesta are, după părerea mea, și părți de lumină și părți umbrite. El consfințește odată pentru totdeauna drepturile României asupra hotarelor neatinse ale Ardealului. Acordul acesta cu caracter istoric de reîntregire a Transilvaniei este o operă cu care se mândrește guvernul prezidat de președintele nostru, domnul doctor Petru Groza și este una din marile realizări ale acestui regim.

Tratatul acesta mai prevede încă un lucru, căruia după părerea mea nu i s-a dat suficientă atenție: prin acest tratat noi eliminăm ipoteca tratatelor de la Versailles și Saint-Germain, care obligau România să accepte un regim al minorităților, care desigur reprezenta o știrbire a plenitudinii suveranității Țării Românești. Tratatul acesta elimină regimul minorităților instituit prin tratatele de la Versailles și Saint-Germain și constituie din acest punct de vedere un nou act de consfințire a independenței noastre în concertul celorlalte popoare.

Acest tratat a fost apoi ameliorat, cu stăruințele noastre ale guvernului, noi căutând să-i dăm o linie cât mai apropiată de interesele noastre.

N-am reușit totdeauna.

Să nu uităm – și vin acum la părțile adumbrite ale tratatului – și avem datoria să facem ca acest lucru să-l înțeleagă și țara, că acesta este un tratat pentru o țară învinsă. Tratatul acesta este tratatul încheiat în urma unui război pierdut. Să nu plecăm de la alt punct de vedere. Actul dela 23 august 1944, săvârșit de regele și de poporul nostru, a împiedicat ca învingerea să se transforme în dezastru. Dar pentru prima dată, de un veac, România pierde un război. Suntem o țară înfrântă – și de aici vin toate părțile adumbrite din acest tratat.

Noi ne realizăm destinul. Am avut până acum destinul să fim numai țară învingătoare. Am fost învingători în războiul de la 1877, după care România și-a câștigat independența; am fost învingători în războiul nenorocit din 1913, când România a făcut după părerea mea o mare greșală...

Di dr. Petru Groza, președintele Consiliului: De fapt, acela nici n-a fost un război: a fost un marș militar dirijat spre spatele unui inamic, angajat în altă parte.

Di Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: ... am fost învingători în 1916. Este prima dată acum, într-un veac de dezvoltare politică, că pierdem un război. Plătim noi greșelile unui regim dement, care a dus țara într-un război ce nu corespundea intereselor țării.

De aceea, unele clauze ale acestui tratat sunt foarte bune, iar pe altele le socotesc personal chiar nedrepte. Am căutat ca pe acestea din urmă să le ameliorăm. Într-unele părți am reușit, în altele nu.

Vom căuta și de aici înainte să ameliorăm unele din clauzele tratatului. Vom vedea – cer această incuviințare împreună cu delegația, care s-a hotărât să semneze acest tratat – după ce vor lua contact și cu realitățile de la Paris, când vom merge să semnăm tratatul, dacă va fi locul să facem anumite declarațiuni, care să pună în lumină poverile pe care acest tratat le pune României și dificultățile, pe care noi le vom avea de întâmpinat în aplicarea lui.

Tratatul așa cum este, cu părțile lui luminoase și cu părțile lui umbroase, este un act care trebuie acceptat. El pune capăt unui tribut nenorocit și deschide un drum de lumină, pentru că așa a fost cu Transilvania redobândită după patru ani de urgie, așa a fost cu regimul minorităților, care era un regim de capitulațiuni speciale și cu teritoriul nostru așa cum este și care poate constitui pentru neamul românesc terenul pe care să se

dezvolte tot complexul de însușiri care poate face din neamul românesc un neam care să-și aducă contribuția la civilizația lumii. Cu acest teritoriu, așa cum este acum, cu suveranitatea noastră, noi putem privi viitorul cu încredere.

Domnilor miniștri, vă rog să ne încuviințați să semnăm acest tratat cu eventualele declarațiuni care vom fi siliți să le facem în momentul în care îl vom semna.

Di dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Domnilor miniștri, vă rog să-mi dați voie să închei această parte din programul nostru de astăzi din ordinea de zi, în primul rând mulțumind domnului ministru de externe pentru ampla expunere pe care a făcut-o, expunere care ne absolvă de sarcina de a comenta acest referat.

Am desprins din această expunere că reprezentanții țării noastre și-au făcut datoria din plin; ei au epuizat toate mijloacele, cu toate argumentele – după cum ați văzut și din memoriul pe care l-au depus în fața conferinței și care a fost citit aici, – toate argumentele pe care le-au putut înșirui pentru a determina o soluțiune care să salvgardeze din interesele noastre și care să nu ne impună sarcini sau obligațiuni nepotrivite, prea greu de suportat.

Această muncă depusă de reprezentanții noștri la Conferința de la Paris și în prealabil, face ca să repetăm aici mulțumirea pe care i-am adus-o, și să avem conștiința liniștită că mai mult nu se putea face, de unde cred că și hotărârea noastră de a da împuternicirea cerută de domnul ministru de externe pentru semnarea Tratatului de Pace, trebuie s-o dăm în unanimitate și fără nici o șovăire, urmând ca domnul ministru de externe împreună cu delegații care se vor prezenta la Paris la semnare să cerceteze realitățile de acolo, luând contact cu cei în drept și competenți și să vadă dacă este cazul unei manifestări de dorință a noastră, în ce formă și cum s-ar putea face aceasta. Rămâne în sarcina acestei delegații întregă această răspundere.

Un lucru țin să subliniez: întreg tratatul de pace este o unitate. El nu poate fi divizat. Așa, cum spunea domnul ministru de externe, părți umbroase și părți luminoase. Noi nu putem să acceptăm numai părțile luminoase și să refuzăm altele care nu ne convin. Cei care ne vor face critică și vor fi destui de aceștia, să știe însă că noi ne-am făcut datoria nu numai în decursul tratatelor pentru pace, dar noi ne-am făcut datoria și prin munca noastră de guvernare. Începând de la 6 martie 1945 și până la semnarea acestui tratat, noi am urmărit consecvent o linie politică a adevăratei democrații și care linie politică a determinat în cea mai mare parte rezultatele obținute, părțile luminoase ale acestui tratat, începând cu dobândirea în întregime a Ardealului de Nord și până la obținerea integrală a suveranității statului nostru, prin eliminarea părților de care vorbea ministrul de externe: Dictatul de la Viena, Tratatul Minorităților.

Politica noastră democrată față de popoarele conlocuitoare a dus în mare parte la acest rezultat.

Deci, încă odată credem că putem pași la ultimul act de formalitate, la semnarea tratatului de pace, cu conștiința că am făcut tot ce este posibil

pentru a ne salva interesele țării. În fond sarcinile sunt grele și mari. Vom face totul ca să ne respectăm semnătura. Dar aceste sarcini vor fi cu timpul lichidate. Ceea ce rămâne însă, țara ca o unitate, cu hotarele ei așa cum sunt, este deajunsă temelie pentru ca să pășim uniți la reconstrucție, pentru ca să creăm condiții de viață nouă pentru poporul nostru și pentru popoarele conlocuitoare. Depinde numai și numai de munca noastră, de hotărârea noastră de a lucra în slujba progresului și prosperității acestei țări, pe care o vedem iarăși suverană, pentru ca pe lângă toate sarcinile s-o vedem pe linia istorică într-o formațiune capabilă de a trăi cu toate catastrofele prin care a trecut și care puteau crea o altă situație tragică și pentru țară și pentru neamul nostru.

Cu aceasta am încheiat discuțiunile asupra acestui punct din ordinea de zi.

O altă chestiune: până în ziua alegerilor noi ne-am dat silința să ținem contact strâns cu organizațiile politice și cu organizațiunile profesionale care ne susțin. După alegeri am comis oarecare neglijență în această privință față de organizațiunile acestea care au un rost public în statul nostru. Noi avem nevoie să ne lărgim baza de mase și trebuie să ne ferim de a cădea în păcatul vechi când a doua zi după alegeri atât guvernul cât și cei aleși nu se mai interesau de cei care i-au ales și le-au dat sprijin în alegeri.

Dv., domnilor miniștri, primiți mereu invitațiuni și am constatat cu regret că nu răspundeți aproape de loc la acestea.

Să vă dau un exemplu: Conferința Generală a Muncii a sărbătorit aniversarea a doi ani de la înființarea ei cu mare fast la Teatrul de la Giulești. S-au trimis invitații tuturor domnilor miniștri dar n-a răspuns nici unul. Chiar dacă nu vă prezentați personal, dar se pot trimite câteva rânduri de felicitare, sau de scuze pentru absență.

La Giulești m-am dus eu, fiind sesizat în ultimul moment că nu este nimeni dintre membrii guvernului. Vă mărturisesc sincer că am avut o sală foarte frumoasă. A fost o atmosferă foarte simpatcă și am reținut cu amărăciune lipsa dv., iar ca compensațiune am încasat eu succesul.

Am mai reținut și multe alte cazuri de acestea.

Eu vă rog să dați toată atenția acestor manifestări, pentru că menținerea contactului cu acest popor folosește regimului, după cum ar fi foarte dăunător pentru noi dacă ne-am distanța de masa poporului.

Eu vă rog insistent să dați toată atențiunea acestor invitațiuni. Profitați de fiecare ocazie care vă poate pune față în față cu aceste organizațiuni care ostensesc și care prin munca lor politică ne-au susținut până acum și ne vor susține și de aici înainte.

Ședința se ridică la ora 12,30.

Stenografi
D. Fierăscu și I. Vasilescu

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 115, f. 2-7.

1947 februarie 10

TRATAT DE PACE

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit al Mării Britanii și al Irlandei de Nord, Statele Unite ale Americii, Australia, Republica Sovietică Socialistă a Bielorusiei, Canada, Cehoslovacia, India, Noua Zeelandă, Republica Sovietică Socialistă a Ucrainei și Uniunea Sud-Africană, ca State aliate în război cu România și care au purtat în mod activ războiul împotriva Statelor europene inamice cu forțe militare importante, desemnate în cele ce urmează cu numele de „Puterile Aliate și Asociate“, de o parte,

și România, de altă parte;

Având în vedere că România, care a încheiat o alianță cu Germania hitleristă și a participat, alături de ea, la războiul împotriva Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, a Regatului Unit, a Statelor Unite ale Americii și a altor Națiuni Unite, poartă partea sa de răspundere în acest război;

Având în vedere însă că la 24 august 1944 România a încetat toate operațiunile militare împotriva Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, s-a retras din războiul contra Națiunilor Unite și a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei și că, după ce a încheiat la 12 septembrie 1944 un Armistițiu cu Guvernele Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit și Statelor Unite ale Americii, lucrând în interesul tuturor Națiunilor Unite, ea a participat activ la războiul împotriva Germaniei; și

Având în vedere că Puterile Aliate și Asociate și România sunt doritoare să încheie un Tratat de Pace care să reglementeze, în conformitate cu principiile de justiție, chestiunile aflate încă în suspensie de pe urma evenimentelor amintite mai sus, și să constituie baza unor relațiuni amicale între ele, îngăduind astfel Puterilor Aliate și Asociate să sprijine cererea României de a deveni membră a Organizației Națiunilor Unite, precum și de a adera la orice Convențiune încheiată sub auspiciile Națiunilor Unite;

Pentru aceste motive, au căzut de acord să proclame încetarea stării de război și să încheie în acest scop Tratatul de Pace de față, desemnând, în consecință, pe plenipotențiarilor subsemnați cari, după ce au prezentat deplinele lor puteri, găsite în bună și convenită formă, s-au înțeles asupra dispozițiilor ce urmează:

PARTEA I FRONTIERE

Articolul 1

Frontierele României, indicate în harta anexată Tratatului de față (Anexa I), vor fi cele care erau în ființă la 1 ianuarie 1941, cu excepția

frontierei româno-ungare care este definită în articolul 2 al Tratatului de față.

Frontiera sovieto-română din 28 iunie 1940 și cu Acordul sovieto-cehoslovac din 29 iunie 1945.

Articolul 2

Hotărârile ședinței de la Viena din 30 august 1940 sunt declarate nule și neavenite. Frontiera dintre România și Ungaria este restabilită prin articolul de față astfel cum exista la 1 ianuarie 1938.

PARTEA II CLAUZE POLITICE Secțiunea I

Articolul 3

1. România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de sub jurisdicția română, fără deosebire de sex, de limbă sau de religie, folosința drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare, libertatea presei și de publicare, libertatea cultului, libertatea de opinie politică și de întrunire publică.

2. România se obligă de asemenea ca legile în vigoare în România să nu stabilească sau să nu implice, în conținutul sau în aplicarea lor, vreo discriminare între persoane de cetățenie română, pe temeiul rasei, sexului, limbii sau religiei lor, fie în ce privește persoana lor, bunurile, interesele comerciale, profesionale sau financiare, statutul personal, drepturile politice sau civile, fie în orice altă materie.

Articolul 4

România, care, în conformitate cu Convențiunea de Armistițiu, a luat măsuri pentru eliberarea, fără deosebire de cetățenie și naționalitate, a tuturor persoanelor deținute din cauza activității lor în favoarea Națiunilor Unite sau din cauza simpatiei lor pentru acestea sau din cauza originii lor rasiale, și pentru abrogarea legislației discriminatorii și a restricțiilor impuse prin ea, va complecta aceste dispozițiuni, nu va lua în viitor nici o măsură și nu va edicta vreo lege care ar fi incompatibile cu scopurile enunțate în acest articol.

Articolul 5

România, care, în conformitate cu Convențiunea de Armistițiu, a luat măsuri pentru dizolvarea tuturor organizațiilor de tip fascist pe teritoriul român, fie ele politice, militare sau paramilitare, precum și a altor organizațiuni făcând o propagandă ostilă Uniunii Sovietice sau oricăreia din celelalte Națiuni Unite, nu va îngădui în viitor existența și activitatea unor organizațiuni de această natură care au drept scop lipsirea poporului de drepturile sale democratice.

Articolul 6

1. România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura arestarea și predarea în vederea judecării a:

(a) persoanelor acuzate de a fi comis crime de război și crime contra păcii sau umanității, de a le fi ordonat sau de a fi contribuit la făptuirea lor;

(b) cetățenilor oricărei Puteri Aliate sau Asociate acuzați de a fi violat legile lor naționale prin trădare sau colaborare cu inamicul în timpul războiului.

2. La cererea Guvernului Națiunilor Unite interesate, România va pune de asemenea la dispoziție, ca martori, persoanele de sub jurisdicția sa, a căror mărturie este necesară pentru judecarea persoanelor vizate prin paragraful 1 al acestui articol.

3. Orice dezacord privitor la aplicarea dispozițiilor paragrafelor 1 și 2 ale acestui articol va fi supus de oricare dintre Guvernele interesate Șefilor Misiunilor Diplomatice din București ale Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, care vor cădea de acord cu privire la acea dificultate.

Secțiunea II

Articolul 7

România se obligă să recunoască deplina valoare a Tratatelor de Pace cu Italia, Bulgaria și Finlanda, precum și a altor acorduri sau aranjamente care au fost sau vor fi încheiate de Puterile Aliate și Asociate cu privire la Austria, Germania și Japonia în vederea restabilirii păcii.

Articolul 8

Starea de război dintre România și Ungaria va lua sfârșit la data intrării în vigoare a Tratatului de Pace de față și a Tratatului de Pace dintre Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit al Mării Britanii și Irlandei de Nord, Statelor Unite ale Americii, Australia, Republica Sovietică Socialistă a Bielorusiei, Canada, Cehoslovacia, India, Noua Zeelandă, Republica Sovietică Socialistă a Ucrainei, Uniunea Sud-Africană și Ungaria, de altă parte.

Articolul 9

România se obligă să accepte toate aranjamentele care au fost sau ar putea fi încheiate pentru lichidarea Societății Națiunilor și a Curții Permanente de Justiție Internațională.

Articolul 10

1. Fiecare Putere Aliată sau Asociată va notifica României, în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, tratatele sale bilaterale dinainte de război, cu România, pe care dorește să le mențină sau să le repună în vigoare. Dispozițiunile care nu ar fi în conformitate cu Tratatul de față, vor fi însă șterse din tratatele sus-menționate.

2. Toate tratatele de acest fel, notificate după cum s-a arătat, vor fi înregistrate la Secretariatul Organizațiunilor Unite în conformitate cu articolul 102 din Charta Națiunilor Unite.

3. Toate tratatele de acest fel, care vor fi fost notificate în modul arătat, vor fi socotite ca abrogate.

PARTEA III CLAUZE MILITARE, NAVALE ȘI AERIENE Secțiunea I

Articolul 11

Armamentele terestre, navale și aeriene și fortificațiile vor fi limitate strict la cerințele îndatoririlor cu caracter intern și de apărare locală a frontierelor. În conformitate cu cele de mai sus, România este autorizată să dispună de forțe armate care nu vor depăși:

(a) pentru armata de uscat, inclusiv grănicerii, un efectiv total de 120000 oameni;

(b) pentru artileria antiaeriană, un efectiv de 5000 oameni;

(c) pentru marină, un efectiv de 5000 oameni și un tonaj total de 15000 tone;

(d) pentru aviația militară, inclusiv aeronautica navală, 150 avioane cuprinzând și rezervele, din care cel mult 100 vor putea fi avioane de luptă, și un efectiv total de 8000 oameni. România nu va poseda sau dobândească avioane concepute esențial ca bombardiere cu dispozitive interioare pentru a purta bombe.

Aceste efective vor cuprinde, în fiecare caz, personalul unităților combatante, al serviciilor și de comandament.

Articolul 12

Personalul armatei, marinei și aviației române care depășește efectivele respective îngăduite prin articolul 11, va fi licențiat în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față.

Articolul 13

Personalul care nu face parte din armata, marina sau aviația română, nu va primi niciun fel de instrucție militară, navală sau militară aeriană, astfel cum sunt definite în Anexa II.

Articolul 14

România nu va poseda, construi sau experimenta nici o armă atomică, nici un proiectil auto-propulsat sau dirijat, și nici un dispozitiv utilizat la lansarea acestor proiectile (altele decât torpilele și dispozitivele pentru lansarea torpilor făcând parte din armamentul normal al navelor de război îngăduite prin Tratatul de față), nici o mină marină sau torpilă de tip fără contact funcționând prin mecanism de influență, nici o vedetă torpilă umană, nici un submarin sau alt submersibil, nici o vedetă torpilă și nici un tip special de vas de asalt.

Articolul 15

România nu va păstra, produce sau dobândi, în alt mod, material de război și nu va menține instalațiuni pentru fabricarea acestui material, peste ceea ce este necesar pentru întreținerea forțelor armate îngăduite prin articolul 11 al Tratatului de față.

Articolul 16

1. Materialul de război în excedent, de proveniență aliată, va fi pus la dispoziția Puterii Aliate sau Asociate interesate, potrivit instrucțiunilor date de acea Putere. Materialul de război român, în excedent, va fi pus la dispoziția Guvernelor Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii. România va renunța la toate drepturile asupra acestui material.

2. Materialul de război de proveniență sau concepție germană, în excedent față de cel necesar forțelor armate îngăduite prin Tratatul de față, va fi pus la dispoziția celor Trei Guverne. România nu va dobândi sau fabrica nici un fel de material de război de proveniență sau concepție germană și nu va folosi sau instrui nici un tehnician, inclusiv personalul de aviație militar și civil, care este sau a fost cetățean german.

3. Materialul de război în excedent, menționat în paragrafele 1 și 2 ale acestui articol, va fi predat sau distrus, în termen de un an de la intrarea în vigoare a Tratatului de față.

4. Definiția și lista materialului de război, vizat prin Tratatul de față, sunt cuprinse în Anexa III.

Articolul 17

România va coopera pe deplin cu Puterile Aliate și Asociate în scopul de a pune Germania în imposibilitate de a lua, în afara teritoriului german, măsuri tinzând la reînarmarea ei.

Articolul 18

România nu va dobândi sau fabrica avioane civile de concepție germană sau japoneză, sau care cuprind elemente importante de fabricație sau concepție germană sau japoneză.

Articolul 19

Fiecare din clauzele militare, navale și aeriene ale Tratatului de față va rămâne în vigoare până la modificarea ei, în întregime sau în parte, prin înțelegere între Puterile Aliate și Asociate și România sau, după ce România va fi devenit membră a Organizației Națiunilor Unite, prin înțelegere între Consiliul de Securitate și România.

Articolul 20

1. Prizonierii de război români vor fi repatriați cât mai curând posibil, în conformitate cu aranjamentele stabilite între fiecare din Puterile ce-i dețin și România.

2. Toate cheltuielile, inclusiv cele de întreținere, cauzate de transferarea prizonierilor de război de la centrele de adunare respective, alese de

Guvernul Puterii Aliate sau Asociate interesate, până la punctul de intrare pe teritoriul român, vor fi suportate de Guvernul român.

PARTEA IV RETRAGEREA FORȚELOR ALIATE

Articolul 21

1. Toate Forțele Aliate vor fi retrase din România în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, Uniunea Sovietică rezervându-și dreptul de a păstra pe teritoriul român forțele armate care i-ar fi necesare pentru menținerea liniilor de comunicație ale Armatei Sovietice cu zona sovietică de ocupație din Austria.

2. Toată valuta românească neîntrebuințată și toate bunurile românești aflate în posesiunea Forțelor Aliate în România, dobândite în baza articolului 10 al Convenției de Armistițiu, vor fi restituite Guvernului român, în același termen de 90 de zile.

3. România va pune totuși la dispoziție aprovizionările și serviciile, care ar putea fi în mod special necesare menținerii liniilor de comunicație cu zona sovietică de ocupație din Austria, și pentru care Guvernul român va primi compensația corespunzătoare.

PARTEA V REPARAȚIUNI ȘI RESTITUIRI

Articolul 22

1. România va despăgubi Uniunea Sovietică pentru pierderile cauzate ei prin operațiuni militare și prin ocuparea de către România a teritoriului sovietic, însă, ținând seamă de faptul că România, nu numai s-a retras din războiul împotriva Națiunilor Unite, dar a declarat război Germaniei și a dus efectiv război contra acesteia, s-a convenit că reparațiunile pentru pierderile de mai sus nu vor fi efectuate de România în întregime, ci numai în parte, anume pentru o valoare de 300.000.000 dolari U.S.A., plătibili în decurs de opt ani de la 12 septembrie 1944 în bunuri (produse petrolifere, cereale, lemn, vase maritime și fluviale, utilaj divers și alte mărfuri).

2. Baza de calcul pentru reglementarea prevăzută în acest articol va fi dolarul Statelor Unite la paritatea lui aur la data semnării Convenției de Armistițiu, adică 35 dolari pentru o uncie de aur.

Articolul 23

1. România acceptă principiile Declarației Națiunilor Unite din 5 ianuarie 1943 și va restitui bunurile ridicate din teritoriul vreuniei dintre Națiunile Unite.

2. Obligațiunea de restituire se aplică tuturor bunurilor identificabile aflate în prezent în România și care au fost ridicate cu forța sau prin constrângere de pe teritoriul vreuniei dintre Națiunile Unite de către vreuna din Puterile Axei, oricare ar fi fost transacțiunile ulterioare prin care deținătorul actual al unui asemenea bun și-a asigurat posesiunea lui.

3. Guvernul îndreptățit la restituire și Guvernul român vor putea încheia acorduri care vor înlocui dispozițiunile articolului de față.

4. Guvernul român va restitui în bună stare bunurile menționate în acest articol și, în legătură cu aceasta, va acoperi toate cheltuielile de mână de lucru, materiale și transport în România.

5. Guvernul român va coopera cu Națiunile Unite la căutarea și restituirea bunurilor supuse restituirii în baza articolului de față și va face pe cheltuiala sa toate înlesnirile necesare.

6. Guvernul român va lua măsurile necesare în vederea restituirii bunurilor vizate prin articolul de față deținute în vreun stat terț de către persoane supuse jurisdicțiunii române.

7. Cererile pentru restituirea bunurilor vor fi prezentate Guvernului român de către Guvernul statului de pe teritoriul căruia au fost ridicate bunurile, înțelegându-se că materialul rulant va fi considerat ca luat de pe teritoriul căruia îi aparține la origine. Termenul în care vor putea fi prezentate aceste cereri, va fi de șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față.

8. Sarcina de a identifica bunurile și de a dovedi proprietatea va incumba guvernului care face cererea, iar sarcina de a dovedi că bunul nu a fost ridicat cu forță sau prin constrângere va incumba Guvernului român.

PARTEA VI CLAUZE ECONOMICE

Articolul 24

1. În măsura în care nu a procedat încă la asemenea măsuri, România va restabili toate drepturile și interesele legale în România ale Națiunilor Unite și ale cetățenilor acestora, astfel cum ele existau la 1 septembrie 1939 și va restitui acestor Națiuni Unite și cetățenilor lor toate bunurile care le aparțineau în România, inclusiv vasele, în starea în care se găsesc în prezent.

Dacă va fi necesar, Guvernul român va abroga legislația pusă în vigoare de la 1 septembrie 1939, în măsura în care cuprinde discriminări împotriva drepturilor cetățenilor Națiunilor Unite.

2. Guvernul român va restitui toate bunurile, drepturile și interesele vizate în articolul de față, libere de toate ipotecile și sarcinile de orice fel cu care au putut fi grevate din cauza războiului și fără impunerea din partea Guvernului român a vreunei sarcini în legătură cu această restituire. Guvernul român va anula toate măsurile, inclusiv cele de confiscare, sechestrul sau control, luate de el împotriva bunurilor Națiunilor Unite între 1 septembrie 1939 și intrarea în vigoare a Tratatului de față. În cazurile în care bunul nu va fi fost restituit în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, restituirea va fi cerută autorităților române într-un termen de cel mult douăsprezece luni de la intrarea în vigoare a Tratatului, cu excepția cazurilor în care reclamantul va fi în măsură a dovedi că nu și-a putut depune cererea în acest termen.

3. Guvernul român va anula transferurile privind proprietatea, drepturile și interesele de orice fel aparținând cetățenilor Națiunilor Unite, atunci când aceste transferuri rezultă din măsuri de forță sau de constrângere aplicate în cursul războiului de Guvernele Axei sau de organele lor.

4. (a) Guvernul român va fi răspunzător de repunerea în completă bună stare a bunurilor restituite cetățenilor Națiunilor Unite pe baza paragrafului 1 al articolului de față. În cazurile în care bunul nu poate fi restituit sau în care un cetățean al Națiunilor Unite a suferit, ca rezultat al războiului, o pierdere de pe urma unei atingeri sau daune cauzate unui bun în România, el va primi de la Guvernul român o despăgubire în lei până la concurența a două treimi din suma necesară, la data plății, pentru a achiziționa un bun asemănător sau pentru a repara pierderea suferită. În niciun caz cetățenii Națiunilor Unite nu vor fi supuși în ce privește despăgubirile, unui tratament mai puțin favorabil decât acela acordat cetățenilor români.

(b) Cetățenii Națiunilor Unite cari dețin, direct sau indirect, părți de interese în societăți sau asociațiuni care nu au naționalitatea Națiunilor Unite în înțelesul paragrafului 9 (a) al acestui articol, dar care au suferit o pierdere din cauza unei atingeri sau daune cauzate unui bun în România, vor primi o despăgubire în conformitate cu aliniatul (a) de mai sus. Această despăgubire va fi calculată pe baza totalului pierderii sau daunei suferite de societate sau asociațiune și va avea aceeași proporție față de cea pierdere sau daună ca și proporția în care se găsește partea de interes deținută de numiții cetățeni în cea societate sau asociațiune față de capitalul total al acesteia.

(c) Despăgubirea va fi plătită liberă de orice taxe, impozite sau alte sarcini. Ea va putea fi folosită în mod liber în România, dar va fi supusă dispozițiilor relative la controlul devizelor străine care, la un moment dat, ar fi în vigoare în România.

(d) Guvernul român va acorda cetățenilor Națiunilor Unite același tratament ca cel de care se bucură cetățenii români în ce privește atribuirea de materiale pentru repararea sau refacerea bunurilor lor din România și în ce privește atribuirea de devize străine pentru importul de astfel de materiale.

(e) Guvernul român va acorda cetățenilor Națiunilor Unite o indemnizație în lei în aceeași proporție ca și cea prevăzută în alianatul (a) de mai sus, pentru a-i despăgubi de pierderea sau daunele decurgând din măsuri speciale aplicate bunurilor lor în timpul războiului și care nu erau aplicabile bunurilor românești. Alineatul de față nu se aplică unei lipse de câștig.

5. Dispozițiunile paragrafului 4 al acestui articol nu se vor aplica României în cazul în care măsurile care ar putea să dea naștere unei reclamațiuni pentru daune cauzate unor bunuri situate în Transilvania de Nord și aparținând Națiunilor Unite sau cetățenilor lor, au fost luate în cursul perioadei când acest teritoriu nu era supus autorității României.

6. Toate cheltuielile raționale făcute în România pentru stabilirea reclamațiunilor, inclusiv evaluarea pierderilor și daunelor, vor cădea în sarcina Guvernului român.

7. Cetățenii Națiunilor Unite și bunurile lor vor fi scutite de orice impozite, taxe sau contribuții excepționale impuse de către Guvernul român sau de către orice autoritate română, între data Armistițiului și intrarea în vigoare a Tratatului de față, asupra capitalurilor lor aflate în România, în scopul special de a întâmpina sarcini de ocupație sau repara-

țiile de plătit vreuncea dintre Națiunile Unite. Orice sume percepute astfel vor fi restituite.

8. Proprietarul bunurilor în chestiune și Guvernul român vor putea încheia aranjamente care se vor substitui dispozițiilor articolului de față.

9. În înțelesul acestui articol:

(a) Denumirea „cetățeni ai Națiunilor Unite“ se aplică persoanelor fizice care sunt cetățeni ai vreuncea din Națiunile Unite sau societăților sau asociațiilor care se găsesc constituite sub regimul legilor vreuncea din Națiunile Unite la intrarea în vigoare a Tratatului de față, cu condiția ca numitele persoane fizice, societăți sau asociațiuni să fi posedat acest statut și la data Armistițiului cu România.

Denumirea „cetățeni ai Națiunilor Unite“ cuprinde de asemenea toate persoanele fizice, societățile sau asociațiunile care, potrivit legilor în vigoare în România în timpul războiului, au fost tratate ca inamici;

(b) Denumirea „proprietar“ desemnează pe cetățeanul Națiunilor Unite, astfel cum este definit în alineatul (a) de mai sus, care are un titlu legitim asupra bunului în chestiune, și cuprinde pe succesorul proprietarului, cu condiția ca acest succesor să fie de asemenea cetățean al unei Națiuni Unite în înțelesul alineatului (a). Dacă succesorul a cumpărat bunul în starea lui avariata, vânzătorul va păstra dreptul la indemnizare conform acestui articol, fără ca prin aceasta obligațiunile existând între vânzător și cumpărător în virtutea legislației să fie atinse.

(c) Denumirea „bunuri“ desemnează toate bunurile mobile sau imobile, corporale sau incorporale, inclusiv drepturile de proprietate industrială, literară și artistică, precum și toate drepturile sau interesele de orice natură asupra unor bunuri. În afară de dispozițiunile generale de mai sus, bunurile Națiunilor Unite și ale cetățenilor lor cuprind toate vasele maritime și fluviale, împreună cu aparatura și echipamentul lor, care aparțineau Națiunilor Unite sau cetățenilor lor, sau erau înregistrate pe teritoriul uneia din Națiunile Unite, sau navigau sub pavilionul uneia din Națiunile Unite și care, după 1 septembrie 1939, aflându-se în apele teritoriale române, sau după ce fuseseră aduse cu forța în apele române, au fost sau puse sub controlul autorităților române ca bunuri inamice, sau au încetat de a fi la libera dispoziție în România a Națiunilor Unite sau a cetățenilor lor, în urma măsurilor de control luate de autoritățile române în legătură cu existența stării de război între unele din Națiunile Unite și Germania.

Articolul 25

1. România se obligă ca, în toate cazurile în care, cu începere de la 1 septembrie 1939, bunurile, drepturile sau interesele legale din România ale unor persoane de sub jurisdicție română au făcut obiectul unor măsuri de sechestru, de confiscare sau de control pe temeiul originii rasiale sau a religiei unor asemenea persoane, bunurile, drepturile sau interesele legale menționate să fie restituite împreună cu accesoriile lor sau, dacă restituirea este imposibilă, o despăgubire echitabilă să fie acordată.

2. Toate bunurile, drepturile și interesele în România ale persoanelor, organizațiilor sau comunităților care, individual sau ca membri ai unor grupuri, au făcut obiectul unor măsuri de persecuție rasială, religioasă sau altor măsuri cu caracter fascist și care rămân fără moștenitor sau nereclamate timp de șase luni după intrarea în vigoare a Tratatului de față, vor fi transferate de Guvernul român organizațiilor din România care reprezintă asemenea persoane, organizațiuni sau comunități. Bunurile transferate vor fi întrebuințate de acele organizațiuni pentru scopuri de ajutorare și refacere a membrilor supraviețuitori din astfel de grupuri, organizațiuni și comunități din România. Acest transfer va fi efectuat în termen de douăsprezece luni de la intrarea în vigoare a Tratatului și va cuprinde bunurile, drepturile și interesele ce trebuiesc restituite potrivit paragrafului 1 al acestui articol.

Articolul 26

România recunoaște că Uniunea Sovietică are dreptul la toate averile germane din România care au fost transferate Uniunii Sovietice de către Consiliul de Control pentru Germania și se obligă să ia toate măsurile necesare spre a înlesni asemenea transferuri.

Articolul 27

1. Fiecare dintre Puterile Aliate și Asociate va avea dreptul de a sechestra, reține, lichida sau de a întreprinde orice altă acțiune în legătură cu toate bunurile, drepturile și interesele care, la data intrării în vigoare a Tratatului de față, se găsesc pe teritoriul ei și care aparțin României sau unor cetățeni români, precum și de a întrebuința aceste bunuri sau produsul lichidării lor în orice scop va dori, până la concurența valorii pretențiunilor ei și ale cetățenilor ei împotriva României sau cetățenilor români, inclusiv creanțele, altele decât pretențiunile satisfăcute în întregime prin alte articole din Tratatul de față. Toate bunurile românești sau produsul lichidării lor, depășind totalul ziselor pretențiuni vor fi restituite.

2. Măsurile de lichidare și de dispoziție privind bunurile românești vor fi efectuate în conformitate cu legislația Puterii Aliate sau Asociate interesate. Proprietarul român nu va avea alte drepturi în ceea ce privește bunurile în chestiune decât acelea conferite de acea legislație.

3. Guvernul român se obligă să despăgubească pe cetățenii români pentru bunurile luate lor în virtutea acestui articol și nerestituite.

4. Acest articol nu creează nici o obligațiune pentru vreuna din Puterile Aliate sau Asociate de a restitui Guvernului român sau cetățenilor români drepturile de proprietate industrială și nici de a include aceste drepturi în calculul sumelor ce vor putea fi reținute în baza paragrafului 1 al acestui articol. Guvernul fiecăreia dintre Puterile Aliate și Asociate va putea impune drepturile și interesele relative la proprietatea industrială pe teritoriul Puterii Aliate sau Asociate respective și care au fost dobândite de guvernul sau cetățenii României, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de față, orice limitări, condițiuni și restricțiuni pe care guvernul Puterii Aliate sau Asociate ar putea să le considere necesare în interesul național.

5. Prin bunuri, în sensul paragrafului 1 al articolului de față, se înțeleg bunurile românești care au făcut obiectul unor măsuri de control din cauza stării de război existente între România și Puterea Aliată sau Asociată sub jurisdicțiunea căreia se găsesc bunurile, exceptându-se:

(a) Bunurile Guvernului român utilizate pentru nevoile misiunilor diplomatice sau consulare;

(b) Bunurile aparținând instituțiilor religioase sau filantropice private folosite pentru scopuri religioase sau filantropice;

(c) Bunurile persoanelor fizice cetățeni români, autorizate să locuiască pe teritoriul țării unde bunurile sunt situate sau pe teritoriul vreuneia dintre Națiunile Unite, afară de bunurile românești care, în cursul războiului, au făcut cândva obiectul unor măsuri ce nu se aplicau în mod general bunurilor cetățenilor români locuind pe acel teritoriu;

(d) Drepturile de proprietate născute după reluarea relațiilor comerciale și financiare între Puterile Aliate și Asociate și România sau născute din transacțiuni intervenite între guvernul vreunei Puteri Aliate sau Asociate și România după 12 septembrie 1944;

(e) Drepturile de proprietate literară și artistică.

Articolul 28

1. De la intrarea în vigoare a Tratatului de față, bunurile din Germania aparținând României sau unor cetățeni români, nu vor mai fi tratate ca bunuri inamice și toate restricțiunile aplicate pe această bază vor fi ridicate.

2. Bunurile identificabile aparținând României sau cetățenilor români, ridicate cu forța sau prin constrângere de pe teritoriul român și duse în Germania de către forțe sau autorități germane după 12 septembrie 1944, vor putea fi restituite.

3. Restabilirea drepturilor și restituirea bunurilor române din Germania vor fi efectuate în conformitate cu dispozițiunile ce vor fi stabilite de Puterile ocupante ale Germaniei.

4. Fără a prejudicia dispozițiunile de mai sus, precum și orice alte dispozițiuni luate în favoarea României și a cetățenilor români, de către Puterile ocupante ale Germaniei, România renunță în numele său și în numele cetățenilor săi, la orice pretențiuni împotriva Germaniei și a cetățenilor germani, pendinte la 8 mai 1945, cu excepțiunea pretențiunilor rezultând din contracte și alte obligațiuni anterioare datei de 1 septembrie 1939 precum și din drepturi dobândite înainte de aceeași dată. Această renunțare va fi considerată ca înglobând creanțele, toate pretențiunile interguvernamentale în legătură cu aranjamentele încheiate în cursul războiului, precum și toate pretențiunile cu privire la pierderi sau daune ivite în timpul războiului.

Articolul 29

1. Existența stării de război nu va fi considerată în sine ca afectând obligațiunile de a plăti datoriile pecuniare ce rezultă din obligațiuni și contracte care erau în ființă și din drepturi ce erau dobândite înainte de existența stării de război, datorii care deveniseră exigibile înainte de

intrarea în vigoare a Tratatului de față și care sunt datorate, fie de Guvernul sau cetățenii români, Guvernului sau cetățenilor uneia dintre Puterile Aliate și Asociate, fie de guvernul sau cetățenii uneia dintre Puterile Aliate și Asociate Guvernului sau cetățenilor români.

2. În afară de dispozițiuni contrare, prevăzute în mod expres în Tratatul de față, nici o clauză din acesta nu va putea fi interpretată ca afectând raporturile de la debitor la creditor, ce rezultă din contracte încheiate înainte de război, fie de Guvernul român, fie de cetățenii români.

Articolul 30

1. România renunță, în numele Guvernului român sau al cetățenilor români, la toate reclamațiunile de orice fel împotriva Puterilor Aliate și Asociate, rezultând direct din război sau din măsuri în urma existenței unei stări de război în Europa, după 1 septembrie 1939, indiferent dacă Puterea Aliată sau Asociată a fost sau nu în război cu România în acel timp. Sunt cuprinse în această renunțare:

(a) reclamațiuni relative la pierderi sau daune suferite de pe urma actelor forțelor armate sau autorităților unor Puteri Aliate sau Asociate;

(b) reclamațiuni decurgând din prezența, din operațiunile sau din acțiunile forțelor armate sau autorităților unor Puteri Aliate sau Asociate pe teritoriul român;

(c) reclamațiuni în legătură cu deciziunile sau ordonanțele Tribunalelor de Prize ale unor Puteri Aliate sau Asociate, România acceptând să recunoască ca valabile și obligatorii toate deciziunile și ordonanțele acestor Tribunale de Prize, pronunțate la 1 septembrie 1939 sau după această dată, cu privire la vase românești, mărfuri românești sau la plata cheltuielilor;

(d) reclamațiuni decurgând din exercitarea drepturilor de beligeranță sau din măsurile luate în vederea exercitării acestor drepturi;

2. Dispozițiunile articolului de față vor exclude complet și definitiv toate reclamațiunile de natura celor prevăzute în acest articol și care vor fi stinse de acum înainte, oricare ar fi părțile interesate. Guvernul român acceptă să verse, în lei, o despăgubire echitabilă pentru a satisface reclamațiunile persoanelor care au furnizat, pe cale de rechiziție, mărfuri sau servicii forțelor armate ale Puterilor Aliate sau Asociate, relative la pagube cauzate pe teritoriul român și care nu rezultă din fapte de război.

3. România renunță de asemenea, în numele Guvernului român sau al cetățenilor români, la toate reclamațiunile de natura celor vizate prin paragraful 1 al acestui articol, împotriva oricăreia din Națiunile Unite ale cărei relațiuni diplomatice cu România au fost rupte în timpul războiului și care a întreprins vreo acțiune în cooperare cu Puterile Aliate și Asociate.

4. Guvernul român va asuma deplina răspundere pentru întreaga cantitate de monetă militară aliată emisă în România de către autoritățile militare aliate, inclusiv toată cantitatea de monetă de aceeași natură aflată în circulație la intrarea în vigoare a Tratatului de față.

5. Renunțarea la care România subscrie prin paragraful 1 al acestui articol, cuprinde și toate reclamațiunile decurgând din măsurile luate de oricare din Puterile Aliate și Asociate cu privire la vasele românești, între 1 septembrie 1939 și intrarea în vigoare a Tratatului de față, precum și

orice pretențiune sau creanță decurgând din Convențiunile în vigoare în prezent cu privire la prizonierii de război.

Articolul 31

1. Până la încheierea unor tratate sau acorduri comerciale între vreuna din Națiunile Unite și România, Guvernul român va acorda pe o perioadă de optsprezece luni, de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, următorului tratatului fiecăreia din Națiunile Unite, care, în fapt, acordă ea însăși României, în aceste domenii, un tratament similar, pe cale de reciprocitate:

(a) În tot ce privește taxele vamale și taxele de import sau de export, impunerea în interiorul țării a mărfurilor importate și toate reglementările în legătură cu aceasta, Națiunile Unite vor beneficia de clauza necondiționată a națiunii celei mai favorizate;

(b) România nu va aplica în nici o altă privință, vreo discriminare arbitrară împotriva mărfurilor provenind din teritoriul oricăreia dintre Națiunile Unite sau destinate acestui teritoriu, în raport cu măsurile analoage provenind din teritoriul oricărei alte Națiuni Unite sau oricărei alte țări străine sau destinate teritoriilor acestora;

(c) Cetățenii Națiunilor Unite, inclusiv persoanele juridice, vor beneficia de tratamentul acordat naționalilor și acela al națiunii celei mai favorizate, în tot ceea ce privește comerțul, industria, navigația și alte forme de activitate comercială în România. Aceste dispozițiuni nu se vor aplica aviației comerciale;

(d) România nu va acorda niciunei țări vreun drept exclusiv sau preferențial în ce privește exploatarea aviației comerciale în traficul internațional; ea va acorda tuturor Națiunilor Unite condițiuni de egalitate la obținerea de drepturi în materie de transporturi aeriene comerciale internaționale pe teritoriul român, inclusiv dreptul de a ateriza pentru aprovizionarea cu carburanți și pentru reparații, iar în privința exploatarea aviației comerciale în traficul internațional, ea va acorda, pe bază de reciprocitate și fără discriminare, tuturor Națiunilor Unite, dreptul de survol peste teritoriul român fără escală. Aceste dispozițiuni nu vor afecta interesele de apărare națională ale României.

2. Obligațiunile de mai sus luate de România trebuiesc înțelese sub rezerva excepțiunilor uzuale din tratatele de comerț încheiate de România înainte de război, iar dispozițiunile relative la reciprocitatea acordată de fiecare din Națiunile Unite, trebuiesc înțelese sub rezerva excepțiunilor uzuale din tratatele de comerț încheiate de statul respectiv.

Articolul 32

1. Orice diferende, care s-ar putea ivi în legătură cu articolele 23 și 24 și Anexele IV, V și VI, partea B, din Tratatul de față vor fi supuse unei Comisiuni de Conciliațiune, compusă, în număr egal, din reprezentanți ai guvernului Națiunilor Unite interesate și ai Guvernului român. Dacă nu s-a ajuns la un acord în termen de trei luni de când diferendul a fost supus Comisiunii de Conciliațiune, oricare dintre cele două Guverne va putea cere adăugirea unui al treilea membru în Comisiune, iar în lipsa unui acord între cele două guverne asupra alegerii acestui membru, una sau cealaltă

dintre părți va putea cere Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite să facă numirea.

2. Deciziunea majorității membrilor Comisiunii va fi considerată ca deciziunea Comisiunii și acceptată de părți ca definitivă și obligatorie.

Articolul 33

Orice diferende care s-ar putea ivi în legătură cu prețurile plătite de Guvernul român pentru mărfurile livrate de acest guvern în contul reparațiilor și dobândite de la cetățeni ai unei Puteri Aliate sau Asociate sau dela societăți care aparțin unor cetățeni ai acestor Puteri, vor fi rezolvate fără a prejudicia executarea obligațiilor României cu privire la reparațiuni, prin negocieri diplomatice între guvernul țării interesate și Guvernul român. Dacă negocierile diplomatice directe între părțile interesate nu ar duce la o rezolvare a diferendului în termen de două luni, diferendul va fi supus Șefilor Misiunilor Diplomatice din București ale Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii pentru a fi rezolvat. În cazul că Șefii de Misiune nu vor ajunge la un acord în termen de două luni, una sau cealaltă dintre părți va putea cere secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, să numească un arbitru, a cărui hotărâre va fi obligatorie pentru părțile în litigiu.

Articolul 34

Articolele 23, 24, 31 și Anexa VI din Tratatul de față se vor aplica Puterilor Aliate și Asociate și Franței și aceloră dintre Națiunile Unite ale căror relații diplomatice cu România au fost rupte în timpul războiului.

Articolul 35

Dispozițiunile Anexelor IV, V și VI precum și celelalte Anexe fac parte integrantă din Tratatul de față și vor avea aceeași valoare și efect.

PARTEA VII CLAUZĂ RELATIVĂ LA DUNĂRE

Articolul 36

Navigațiunea pe Dunăre va fi liberă și deschisă cetățenilor, vaselor de comerț și mărfurilor tuturor statelor, pe picior de egalitate, în ce privește taxele portuare și de navigațiune și condițiile la care este supusă navigațiunea comercială. Dispozițiunile de mai sus nu se vor aplica traficului între porturile aceluiași stat.

PARTEA VIII CLAUZE FINALE

Articolul 37

1. Pentru o perioadă care nu va depăși optsprezece luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, Șefii Misiunilor Diplomatice din București ale Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, lucrând în înțelegere, vor reprezenta Puterile Aliate și Asociate pentru a

trata cu Guvernul român în toate chestiunile relative la executarea și interpretarea Tratatului de față.

2. Cei Trei Șefi de Misiune vor da Guvernului român îndrumările, sfaturile tehnice și lămuririle care ar putea fi necesare spre a asigura executarea grabnică și eficientă a tratatului de față, în litera și spiritul lui.

3. Guvernul român va pune la îndemâna acestor Trei Șefi de Misiune toate informațiile necesare și tot ajutorul de care ei ar putea avea nevoie în îndeplinirea sarcinilor conferite lor prin Tratatul de față.

Articolul 38

1. Cu excepția cazurilor pentru care se prevede în mod expres o altă procedură prin orice articol al Tratatului de față, orice diferend cu privire la interpretarea sau executarea Tratatului și care nu va fi fost rezolvit prin negocieri diplomatice directe, va fi supus celor Trei Șefi de Misiune, lucrând conform articolului 37, dar în acest caz, Șefii de Misiune nu vor fi legați de termenul prevăzut în acel articol. Orice diferend care nu va fi rezolvit de ei în termen de două luni, va fi supus, la cererea uneia sau celeilalte dintre părțile în litigiu, dacă acestea nu cad de acord asupra unei alte căi de rezolvire, unei Comisiuni compuse din câte un reprezentant al fiecărei părți și un al treilea membru, ales de comun acord de cele două părți dintre cetățenii unei a treia țări. Dacă cele două părți nu ar izbuti să se înțeleagă în termen de o lună cu privire la numirea celui de al treilea membru, una sau cealaltă dintre părți va putea cere Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite să facă numirea.

2. Deciziunea majorității membrilor Comisiunii va fi considerată ca deciziunea Comisiunii și acceptată de părți ca definitivă și obligatorie.

Articolul 39

1. Orice membru al Organizației Națiunilor Unite care nu este semnatar al Tratatului de față și care se găsește în război cu România, va putea acceda la tratat și va fi considerat din momentul accesiei ca Putere Asociată pentru aplicarea Tratatului.

2. Instrumentele de accesie vor fi depuse Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și vor produce efect din momentul depunerii.

Articolul 40

Tratatul de față, ale cărui texte în limbile rusă și engleză sunt autentice, va fi ratificat de Puterile Aliate și Asociate. El va fi de asemenea ratificat de România. El va intra în vigoare imediat după depunerea ratificărilor de către Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și Statele Unite ale Americii. Instrumentele de ratificare vor fi depuse Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în cel mai scurt timp posibil.

În ce privește fiecare Putere Aliată sau Asociată al cărei instrument de ratificare va fi depus ulterior, tratatul va intra în vigoare la data depunerii. Tratatul de față va fi depus în arhivele Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, care va remite copii certificate fiecăruia din statele semnatare.

Drept care, subsemnații plenipotențiarî au semnat tratatul de față, punând sigiliile lor.

Făcut la Paris, în limbile rusă, engleză, franceză și română, astăzi zece februarie, una mie nouă sute patruzeci și șapte.

LISTA ANEXELOR

- Anexa I. Harta frontierelor române.
Anexa II. Definiția instrucției militare: terestre, aeriene și navale.
Anexa III. Definiția și lista materialului de război.
Anexa IV. Dispozițiuni speciale relative la anumite feluri de bunuri.
A. Proprietatea industrială, literară și artistică.
B. Asigurări.
Anexa V. Contracte, prescripție și efecte de comerț.
Anexa VI. Tribunale de Prize și sentințe.

ANEXA I

Vezi articolul I)

HARTA FRONTIERELOR ROMÂNE

ANEXA II

(Vezi articolul 13)

DEFINIȚIA INSTRUCȚIEI MILITARE: TERESTRE, AERIENE ȘI NAVALE

1. Instrucția militară este definită după cum urmează: studiul și practica folosirii materialului de război, conceput sau adaptat în mod special pentru scopuri militare, și a dispozitivelor de instrucție corespunzătoare; studiul și executarea tuturor exercițiilor sau manevrelor folosite în învățământul sau practica evoluțiilor executate de forțele combatante în luptă; studiul metodic al tacticii, al strategiei și al serviciului de Stat-Major.

2. Instrucția militară aeriană este definită după cum urmează: studiul și practica folosirii materialului de război, conceput sau adaptat în mod special pentru scopurile aeronauticii militare, și a dispozitivelor de instrucție corespunzătoare; studiul și practica tuturor evoluțiilor specializate, inclusiv zborul în formație, executate de aeronave al tacticii aeriene, al strategiei și al serviciului de Stat-Major.

3. Instrucția navală este definită după cum urmează: studiul, organizarea generală sau practica folosirii navelor de război sau a instalațiilor navale precum și studiul sau folosirea tuturor aparatelor și dispozitivelor de instrucție corespunzătoare care sunt întrebuițate în purtarea războiului naval, cu excepția acelor care sunt folosite în mod normal și pentru scopuri civile; de asemenea, învățământul, practica sau studiul metodic al tacticii navale, al strategiei și al serviciului de Stat-Major, inclusiv executarea tuturor operațiunilor și manevrelor care nu sunt necesare în întrebuițările pașnice a navelor.

ANEXA III
(Vezi articolul 16)

DEFINIȚIA ȘI LISTA MATERIALULUI DE RĂZBOI

Denumirea „material de război“, întrebuințată în Tratatul de față, cuprinde toate armele, munițiunile și materialul concepute sau adaptate în mod special pentru scopuri de război, enumerate mai jos.

Puterile Aliate și Asociate își rezervă dreptul de a amenda în mod periodic această listă, prin modificări sau adăogiri, în lumina dezvoltărilor științifice ulterioare.

Categoria I

1. Puști, carabine, revolvere și pistoale militare; țevi pentru aceste arme și alte piese de schimb ce nu pot fi ușor adaptate pentru o întrebuințare civilă.

2. Mitraliere, puști militare automate sau cu repetiție și pistoale mitraliere; țevi pentru aceste arme și alte piese de schimb ce nu pot fi ușor adaptate pentru o întrebuințare civilă; afete de mitraliere.

3. Tunuri, obuziere, mortiere, tunuri de bord pentru avioane; tunuri fără culasă sau fără recul și aruncătoare de flăcări; țevi și alte piese de schimb ce nu pot fi ușor adaptate pentru o întrebuințare civilă; chesoane și afete pentru cele de mai sus.

4. Aruncătoare de rachete; mecanisme pentru lansarea și controlul proiectilelor auto-propulsate și dirijate; suporturi pentru acestea.

5. Proiectile auto-propulsate și dirijate, proiectile, rachete, munițiuni și cartușe, pline sau goale, pentru armele specificate în aliniatele 1-4 de mai sus și focoaase sau mecanisme pentru explodarea sau funcționarea lor. Nu sunt cuprinse detonatoarele necesare pentru scopuri civile.

6. Grenade, bombe, torpile, mine, grenade, submarine, materiale sau încărcături incendiare, pline sau goale, precum și toate mijloacele pentru explodarea sau funcționarea lor. Nu sunt cuprinse detonatoarele necesare pentru scopuri civile.

7. Baionete.

Categoria II

1. Vehicule de luptă blindate, trenuri blindate, netransformabile din punct de vedere tehnic pentru o întrebuințare civilă.

2. Vehicule mecanice și auto-motoare pentru oricare din armele enumerate în Categoria I; șasiuri sau caroserii militare de tipuri speciale, altele decât cele enumerate în aliniatul 1 de mai sus.

3. Plăci de blindaje mai groase de 3 țoli, întrebuințate în scopuri de protecție, în război.

Categoria III

1. Aparată de ochire și de calcul pentru controlul tirului, cuprinzând aparatele reglatoare de tir și de înregistrare; instrumente pentru dirijarea tirului; înălțătoare de tun; vizoare pentru bombardament; reglatoare de focoaase; dispozitive pentru verificarea calibrelor tunurilor și a instrumentelor pentru controlul tirului.

2. Material de pontoane pentru asalt, bărci de asalt și de atac.

3. Dispozitive pentru stratageme de război, pentru orbire și capcane.
4. Echipament de război individual de o natură specială care nu poate fi ușor adaptat pentru scopuri civile.

Categoria IV

1. Nave de război de orice fel, inclusiv vase transformate și ambarcațiuni concepute sau destinate pentru însoțirea sau sprijinirea acestora, care, din punct de vedere tehnic, nu pot fi transformate pentru scopuri civile, precum și armamentul, blindajul, munițiunile, avioanele și orice alt echipament, material, mașini și instalațiuni care, în timp de pace, nu sunt întrebuințate decât pe vase de război.

2. Vase de debarcare și vehicule sau echipament amfibiu de orice fel; vase de asalt sau material de asalt de orice fel precum și catapulte sau alte dispozitive pentru lansarea sau proiectarea avioanelor, rachetelor, armelor propulsate sau oricărui alt proiectil, instrument sau dispozitiv, cu sau fără personal, dirijat sau nedirijat.

3. Nave, ambarcațiuni, arme, dispozitive sau aparate de orice fel, submersibile sau semi-submersibile, inclusiv estacade special concepute pentru apărarea porturilor, cu excepția celor necesare pentru salvări de vase sau de persoane sau pentru alte scopuri civile, precum și orice echipament, accesorii, piese de schimb, dispozitive de experimentare sau de instrucție, instrumente sau instalațiuni ce ar putea fi concepute în mod special pentru construirea, încercarea, întreținerea sau adăpostirea acestora.

Categoria V

1. Aeronave, montate sau în piese detașate, mai grele sau mai ușoare decât aerul, concepute sau adaptate pentru lupta aeriană prin folosirea de mitraliere, aruncătoare de rachete sau artilerie, sau pentru transportul și lansarea bombelor sau care sunt echipate cu vreunul din dispozitivele menționate în aliniatul 2 de mai jos sau care pe baza concepției sau construcției lor sunt pregătite spre a fi echipate cu asemenea dispozitive.

2. Afete și amplasamente pentru tunuri aeriene, dispozitive pentru înmagazinarea bombelor, port-torpilor și dispozitive pentru lansarea bombelor sau torpilelor, turele și cupole pentru tunuri.

3. Echipament conceput în mod special și întrebuințat exclusiv pentru trupele aero-purtate.

4. Catapulte sau dispozitive de lansare pentru avioanele ambarcate pe nave, pentru avioane terestre sau hidroavioane; dispozitive pentru lansarea de arme zburătoare.

5. Baloane de baraj.

Categoria VI

Substanțe asfixiante, mortale, toxice sau apte a scoate din luptă, destinate unor scopuri de război sau fabricate în cantități depășind necesitățile civile.

Categoria VII

Propulsoare, explozive, material pirotehnic sau gaze lichefiate destinate la propulsarea, explodarea, încărcarea sau umplerea materialului de

război din categoriile de față, sau la orice întrebuintare în legătură cu acest material și care nu pot avea întrebuintări civile sau sunt fabricate în cantități depășind necesitățile civile.

Categoria VIII

Instalațiuni și utilaj industrial, concepute în mod special pentru fabricarea și întreținerea materialului enumerat mai sus, și care, din motive tehnice, nu pot fi transformate pentru scopuri civile.

ANEXA IV DISPOZIȚIUNI SPECIALE RELATIVE LA ANUMITE FELURI DE BUNURI

A. Proprietatea industrială, literară și artistică

1. (a) Un termen de un an dela intrarea în vigoare a Tratatului de față va fi acordat Puterilor Aliate și Asociate și cetățenilor lor, fără plata vreunor taxe de prorogare sau alte sancțiuni de orice fel, spre a le permite să îndeplinească toate actele necesare pentru obținerea sau conservarea în România a drepturilor de proprietate industrială, literară și artistică, care nu au putut fi îndeplinite din cauza existenței stării de război.

(b) Puterile Aliate și Asociate sau cetățenii lor, care vor fi făcut în modul cuvenit, pe teritoriul vreuneia dintre Puterile Aliate și Asociate, o cerere fie pentru obținerea unui brevet sau pentru înregistrarea unui model de utilitate, cu cel mult douăsprezece luni înainte de izbucnirea războiului cu România sau în timpul războiului, fie pentru înregistrarea unui desen industrial, a unui model sau a unei mărci de fabrică, cu cel mult șase luni înainte de izbucnirea războiului cu România sau în timpul războiului vor avea dreptul să ceară în termen de douăsprezece luni de la intrarea în vigoare a Tratatului de față drepturi corespunzătoare în România, cu un drept de prioritate întemeiat pe înregistrarea anterioară a cererii lor pe teritoriul acelei Puteri Aliate sau Asociate.

(c) Se va acorda fiecăreia din Puterile Aliate și Asociate și cetățenilor ei un termen de un an de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, în timpul căruia vor putea intenta acțiuni în România împotriva persoanelor fizice sau juridice cărora li s-ar imputa o încălcare ilegală a drepturilor lor de proprietate industrială, literară sau artistică între data izbucnirii războiului și intrarea în vigoare a Tratatului.

2. La determinarea perioadei înăuntrul căreia un brevet trebuie să fie exploatat sau un model sau o marcă de fabrică trebuie să fie folosită, nu se va ține seama de o perioadă cuprinsă între izbucnirea războiului și sfârșitul lunii a optsprezecea dela intrarea în vigoare a Tratatului de față.

3. Perioada dintre izbucnirea războiului și intrarea în vigoare a Tratatului de față va fi scăzută din durata normală de valabilitate a drepturilor de proprietate industrială, literară și artistică care erau în vigoare în România la izbucnirea războiului sau care vor fi recunoscute sau stabilite în condițiunile prevăzute în partea A a acestei Anexe și aparțin vreuneia dintre Puterile Aliate și Asociate sau cetățenilor ei. În consecință, durata normală de valabilitate a acestor drepturi va fi considerată ca prelungită

în mod automat în România cu un nou termen corespunzând aceluia care va fi fost astfel scăzut.

4. Dispozițiunile de mai sus, privitoare la drepturile în România ale Puterilor Aliate și Asociate și ale cetățenilor lor, se vor aplica deopotrivă drepturilor României și ale cetățenilor români, în teritoriile Puterilor Aliate și Asociate. Niciuna din aceste dispozițiuni, însă, nu va da României sau cetățenilor români dreptul la un tratament mai favorabil, pe teritoriul vreuneia din Puterile Aliate și Asociate, decât cel acordat de acea Putere în aceleași cazuri altor Națiuni Unite sau cetățenilor acestora. România nu va fi ținută nici ea, în virtutea acestor dispozițiuni, să acorde vreuneia din Puterile Aliate și Asociate sau cetățenilor ei un tratament mai favorabil decât cel de care România sau cetățenii români beneficiază pe teritoriul acelei Puteri în privința materiilor la care se aplică dispozițiunile de mai sus.

5. Terții din teritoriile vreuneia din Puterile Aliate și Asociate sau din România cari, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de față, au dobândit de bună credință drepturi de proprietate industrială, literară sau artistică în opoziție cu drepturile restabilite potrivit dispozițiunilor părții A. a acestei Anexe sau cu drepturile obținute datorită priorității acordate prin acele dispozițiuni, sau cari de bună credință au fabricat, publicat, reprodus, folosit sau vândut obiectul acestor drepturi, vor fi autorizați, fără a se expune la urmăriri pentru încălcare, să continue a exercita acele drepturi și să continue sau să reia acea fabricare, publicare, reproducere, folosință sau vânzare, dobândite sau întreprinse cu bună credință. În România această autorizație va fi dată sub forma unei licențe fără exclusivitate, acordată în termeni și condițiuni ce urmează să fie fixate de comun acord între părțile interesate sau, în lipsa unei înțelegeri, de către Comisiunea de Conciliațiune instituită potrivit articolului 32 al Tratatului de față. Pe teritoriile fiecăreia din Puterile Aliate și Asociate însă, terții de bună credință vor beneficia de protecția ce este acordată în împrejurări similare terților de bună credință ale căror drepturi sunt în opoziție cu ale cetățenilor altor Puteri Aliate și Asociate.

6. Nici o dispoziție din partea A. a acestei Anexe nu va putea fi interpretată în sensul că acordă României sau cetățenilor români drepturi la brevete sau la modele utilitare, pe teritoriul vreuneia din Puterile Aliate și Asociate, cu privire la invențiuni relative la orice articol indicat nominal în Anexa III a Tratatului de față, invențiuni care au fost făcute, sau pentru care s-au depus cereri de înregistrare de către România ori de vreun cetățean român în România sau pe teritoriul vreunei alte Puteri a Axei sau pe orice teritoriu ocupat de forțele armate ale Axei, în timpul când teritoriul în chestiune se găsea sub controlul forțelor armate sau al autorităților Puterilor Axei.

7. România va acorda, de asemenea, beneficiul dispozițiunilor de mai sus ale acestei Anexe, Franței precum și altor Națiuni Unite care nu sunt Puteri Aliate sau Asociate, ale căror relații diplomatice cu România au fost rupte în timpul războiului și care se obligă să acorde României avantajile conferite ei în virtutea ziselor dispozițiuni.

8. Nici o dispoziție din partea A. a acestei Anexe nu va fi înțeleasă ca fiind în contradicție cu articolele 24, 27 și 29 ale Tratatului de față.

B. Asigurări

1. Asigurătorii, cetățeni ai Națiunilor Unite, vor putea relua vechile lor portofolii fără nici o restricțiune, afară de cele aplicabile asigurătorilor în general.

2. Dacă un asigurător, cetățean al vreuneia din Națiunile Unite, ar dori să-și reia activitatea profesională în România și dacă se constată că valoarea depunerilor în garanție sau a rezervelor cerute întreprinderilor de asigurare ca o condiție pentru exercitarea activității lor în România a scăzut în urma pierderii sau a deprecierei titlurilor care constituiau acele depuneri sau rezerve, Guvernul român se obligă să recunoască, pe termen de optsprezece luni, că ceea ce a mai rămas din aceste titluri îndeplinește toate cerințele legale în ce privește depunerile și rezervele.

ANEXA V CONTRACTE, PRESCRIPTIE ȘI EFECTE DE COMERȚ

A. Contracte

1. Sub rezerva excepțiilor enumerate în paragrafele 2 și 3 de mai jos, orice contract care în executarea sa necesita raporturi între părți devenite inamice în înțelesul Părții D. a acestei Anexe va fi considerat ca reziliat de la data când una din părți a devenit inamică. Această reziliere nu va aduce însă nici o atingere prevederilor articolului 29 al Tratatului de față și nici nu va libera vreuna din părțile contractante de obligațiunea de a restitui sumele primite ca avansuri sau ca acțiuni și pentru care acea parte contractantă nu a efectuat o contraprestațiune.

2. Cu toate dispozițiunile paragrafului 1 de mai sus, stipulațiunile din orice contract care se pot disjunge și a căror executare nu necesita raporturi între părți devenite inamice în înțelesul Părții D. a acestei Anexe, nu vor fi reziliate ci vor rămâne în vigoare, fără ca aceasta să aducă vreo atingere drepturilor prevăzute în articolul 27 al Tratatului de față. În cazurile în care stipulațiunile vreunui contract nu se pot disjunge, contractul va fi considerat ca reziliat în întregime. Dispozițiunile de mai sus se înțeleg sub rezerva aplicării legilor, ordonanțelor și regulamentelor naționale edictate de vreuna din Puterile Aliate sau Asociate sub jurisdicțiunea căreia se află contractul sau una din părțile contractante precum și sub rezerva stipulațiunilor contractului.

3. Nici o dispoziție cuprinsă în Partea A. a Anexei de față, nu va fi considerată ca anulând transacțiunile legalmente executate în conformitate cu contractele încheiate între inamici dacă aceste transacțiuni au fost executate cu autorizația Guvernului uneia dintre Puterile Aliate și asocia-te.

4. Prin derogare la dispozițiunile de mai sus, contractele de asigurare și de reasigurare vor face obiectul unor convențiuni deosebite între Guvernul Puterii Aliate sau Asociate interesate și Guvernul român.

B. Termene de prescripție

1. În raporturile juridice interesând persoane sau bunuri ce pun în cauză cetățeni ai Națiunilor Unite și cetățeni români, care din cauza stării de război nu au putut să introducă sau să continue o acțiune judiciară, sau să îndeplinească formalitățile necesare pentru salvagardarea drepturilor lor, toate termenele de prescripție sau de limitare a dreptului de a introduce sau de a continua o acțiune judiciară sau a dreptului de a lua măsuri conservatorii vor fi considerate ca fiind suspendate pe durata războiului, pe teritoriul român, pe de o parte, și pe teritoriul acelor Națiuni Unite care acordă României, prin reciprocitate, beneficiul dispozițiilor acestui paragraf, pe de altă parte, indiferent dacă aceste termene au început să curgă înainte sau după izbucnirea războiului. Aceste termene vor reîncepe să curgă de la intrarea în vigoare a Tratatului de față. Dispozițiunile acestui paragraf se vor aplica și termenelor fixate pentru prezentarea cupoanelor de dobânzi sau de dividende sau pentru prezentarea spre rambursare a valorilor ieșite la sorți sau rambursabile pentru orice alt motiv.

2. În cazul când, din cauza neexecutării unui act sau neîndeplinirii vreunei formalități în timpul războiului, s-au luat pe teritoriul român măsuri de executare în dauna unui cetățean al vreunei Națiuni Unite, Guvernul român va restabili drepturile lezate. Dacă restabilirea acestor drepturi este imposibilă sau ar fi inechitabilă, Guvernul român va lua măsurile necesare pentru ca cetățeanul Națiunii Unite să primească indemnizația care, în cazul respectiv, va apare justă și echitabilă.

C. Efecte de Comerț

1. În relațiunile dintre inamici, nici un efect de comerț întocmit înainte de război nu va fi considerat a-și fi pierdut valoarea pe motiv că, în termenele prescrise, nu a fost prezentat spre acceptare sau încasare, sau nu s-a comunicat trăgătorilor sau andosanților neacceptarea sau neplata, sau n-a fost protestat, nici pentru faptul neîndeplinirii vreunei formalități în timpul războiului.

2. Dacă termenul înăuntrul căruia un efect de comerț trebuia să fie prezentat spre acceptare sau încasare, sau înlăuntrul căruia trebuia să se dea trăgătorului sau andosatorului un aviz de neacceptare sau neplată sau înăuntrul căruia efectul trebuia să fie protestat, a expirat în timpul războiului și partea care trebuia să prezinte efectul sau să-l protesteze sau să dea aviz de neacceptare sau neplată a omis a face aceasta în timpul războiului, se va acorda un termen de cel puțin trei luni, de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, înăuntrul căruia să se poată face prezentarea sau protestul efectului sau să se dea aviz de neacceptarea sau neplata lui.

3. Dacă o persoană a contractat obligațiuni în baza unui efect de comerț, fie înainte, fie în timpul războiului în urma unui angajament luat față de către o persoană care a devenit ulterior inamică, aceasta din urmă rămâne obligată să despăgubească pe cea dintâi în privința acelor obligațiuni, independent de faptul izbucnirii războiului.

D. Dispozițiuni speciale

1. În înțelesul Anexei de față, se va considera că persoanele fizice și juridice au devenit inamice începând dela data când relațiile comerciale dintre ele au devenit ilegale conform legilor, ordonanțelor și regulamentelor cărora aceste persoane sau contracte le erau supuse.

2. Ținând seama de sistemul juridic al Statelor Unite al Americii, dispozițiunile acestei Anexa nu se vor aplica relațiunilor dintre Statele Unite și România.

A N E X A VI TRIBUNALE DE PRIZE ȘI SENTINȚE

A. Tribunale de Prize

Fiecare din Puterile Aliate sau Asociate își rezervă dreptul de a examina, potrivit unei proceduri pe care urmează a o stabili, toate deciziunile și ordonanțele Tribunalului de Prize române date în procese ce pun în cauză drepturile de proprietate ale cetățenilor acelei Puteri și de a recomanda Guvernului român să dispună revizuirea acelor dintre deciziuni sau ordonanțe care ar putea să nu fie conforme cu dreptul internațional.

Guvernul român se obligă să pună la dispoziție copii după toate documentele și actele acestor procese, inclusiv deciziunile luate și ordonanțele date, să accepte toate recomandațiunile formulate în urma examinării acelor procese și să dea urmare acelor recomandațiuni.

B. Sentințe

Guvernul român va lua măsurile necesare pentru a permite cetățenilor vreuniei din Națiunile Unite, oricând în termen de un an de la intrarea în vigoare a Tratatului de față, să intenteze înaintea autorităților române competente o acțiune în revizuire a oricărei sentințe date de o instanță judecătorească română între 22 iunie 1941 și data intrării în vigoare a Tratatului de față, în orice proces în care cetățeanul vreuniei dintre Națiunile Unite nu a fost în măsură a expune cauza sa într-un mod satisfăcător, fie în calitate de reclamant, fie în calitate de pârât. În cazul în care un cetățean al vreuniei din Națiunile Unite a suferit un prejudiciu de pe urma vreunei asemenea sentințe, Guvernul român va lua măsurile necesare pentru ca acel cetățean să fie repus în situația în care se găsea înainte de pronunțarea sentinței sau să primească indemnizația care, în cazul respectiv, va apare justă și echitabilă. Denumirea „cetățeni ai Națiunilor Unite“ cuprinde și societățile sau asociațiunile organizate sau constituite conform legislației vreuniei dintre Națiunile Unite.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, regele Mihai, dosar 4/1947, f. 1-24

1947 februarie 12, București. Referat asupra sarcinilor economice ale României, reieșite în baza Tratatului de Pace, privind, întreținerea trupelor sovietice, despăgubirile către U.R.S.S., restituirile bunurilor sovietice ș.a.

SARCINILE ECONOMICE ALE ROMÂNIEI DE PE URMA TRATATULUI DE PACE

(pe care statul și economia generală le au de suportat de acum înainte)

Dăm mai jos o sistematizare rezumativă a acestor sarcini și anume a celor mai importante. Valorile sunt numai aproximative, cel puțin pe alocuri.

Stabilirea exactă și definitivă a tuturor sarcinilor economice nu este posibilă în acest moment. Pentru unele, lipsește documentația – care abia urmează să fie strânsă și sistematizată – pentru altele, nu se poate cunoaște rezultatul unor negocieri care abia urmează a fi întreprinse.

Cifrele de mai jos dau totuși o idee destul de apropiată de realitate și satisfăcătoare pentru stadiul actual al cunoștințelor.

Pentru a se atribui cifrelor valoarea justă care li se cuvine, vom menționa la fiecare post nesigur caracterul aleatoriu al evaluării și de unde provine acest caracter.

Pentru a elimina elementul de instabilitate în timp, a valorii vom adopta ca unitate de măsură finală dolarul U.S.A. (\$), cu puterea de cumpărare de azi.

1. **Întreținerea trupelor sovietice (art. 21 al Tratatului, conjugat cu art. 10 al Convenției de Armistițiu)**

Tratatul pune un termen: 90 zile (trei luni), pentru retragerea „forțelor aliate” din România. Dar acest termen decurge numai de la intrarea în vigoare a Tratatului, adică de la ratificarea lui. Nu este exagerat să prevedem că desăvârșirea operației de retragere a trupelor nu va avea loc mai devreme de finele anului curent. Până atunci vom avea de susținut sarcina întreținerii acestor trupe. Ea se ridică astăzi la circa 18-20000000 \$ pe trimestru, adică la 72-80000000 \$ pe an. Chiar dacă la finele anului sarcina s-ar subția ca obligație a momentului, vor fi în cursul anului prestații suplimentare reclamate în scopul compensării vreunor deficiențe din trecut.

Nu uităm nici faptul că vor mai fi – și după aceea – trupe sovietice pe teritoriu pentru asigurarea liniilor de comunicație cu Austria. Termenul pentru retragerea acestora este imprevizibil în acest moment. Tot astfel și volumul trupelor. Este adevărat că Tratatul prevede compensarea „aprovizionărilor și înlesnirilor” asigurate de către Guvernul român acestor trupe. Dar foarte probabil ea nu va fi totală.

Vom adopta, la acest capitol, cifra de 75000000 \$ drept valoare probabilă a sarcinii statului român de aici înainte, sarcină de executat în cursul anului 1947.

2. Despăgubirile către U.R.S.S. (art. 22 al Tratatului, conjugat cu art. 11 al Convenției de Armistițiu)

Este vorba de restul din datoria de 300000000 \$, cu mențiunea că datoria este măsurată aci în dolari cu puterea de cumpărare din 1938, deși Tratatul specifică în mod expres că dolarul luat în considerare este „la paritatea lui aur la data semnării Convenției de Armistițiu” (adică la 12 septembrie 1944). Valorificarea acestui din urmă punct de vedere, perfect just, va fi împiedicată însă de invocarea Convenției din 16 ianuarie 1945, dintre Guvernul român și U.R.S.S., care va fi desigur dată ca liber consimțită și deci făcând funcție de „voință a părților”. Ori, pomenita convenție consolidează în mod explicit punctul de vedere al puterii de cumpărare din 1938, prin adoptarea prețurilor mărfurilor din 1938.

Valoarea datoriei restante este de aproape 200000000 \$ 1938, eșalonată pe aproape 6 ani (până la 12 septembrie 1952), în rate anuale, de circa 35000000 \$ 1938.

În \$ 1947, datoria restantă se cifrează la circa 300000000 \$ adică la circa 50000000 \$ pe an.

3. Restituirile bunurilor sovietice (art. 23 al Tratatului, conjugat cu art. 12 al Convenției de Armistițiu)

Aici sunt trei capitole de evaluat:

a) capitolul bunurilor sovietice nerestituite încă și asupra cărora Comisia Aliată (Sovietică) de Control ridică pretenții: în special material de cale ferată și vase;

b) capitolul mărfurilor românești în baza Convenției de la Moscova din 11 septembrie 1945 (semnată de dnii dr. Petru Groza și G. Tătărescu) convenție care novează prevederile art. 12 al Convenției de Armistițiu și în baza căreia Guvernul român este obligat a livra către U.R.S.S. mărfuri românești în valoare de 300000000000 \$ lei (pe prețuri „1 aprilie 1945”) în trei rate anuale egale – obligația eșalonată, printr-o înțelegere ulterioară, pe șase ani, în rate de câte 500000000-0 lei pe an, începând cu anul 1946;

c) capitolul bunurilor românești care au făcut obiect de prelevări neregulate operate de către trupele sovietice în trecere sau staționare pe teritoriul românesc, bunuri în vederea cărora convenția menționată din 11 septembrie 1945, radiază 300000000 lei, din datoria pe art. 12 Armistițiu a Statului român, care deci au servit drept compensație și a căror valoare Statul român (sau economia generală a țării) o pierde definitiv.

Este de făcut aci aceeași mențiune ca și la capitolul „despăgubiri” în privința succesului puțin probabil ce se poate aștepta de pe urma unei acțiuni de a pune executarea acestui capitol pe baza mai justă a textului Tratatului de Pace. Se va invoca desigur Convenția de la Moscova din 11 septembrie 1945.

Evaluarea celor trei subcapitole de mai sus, ar fi:

a) materialele sovietice în chestiune, în valoare de circa 70 miliarde lei (pe prețuri dinainte de 31 martie 1945) reprezintă, împreună cu cheltuielile aferente de restituire, o sarcină de circa 70000000 \$

b) mărfurile de 50 miliarde lei „1 aprilie 1945”, pe an, reprezintă împreună cu cheltuielile suplimentare o sarcină de circa 50000000 \$ anual vreme de aproape cinci ani (exact: până la 31 XII 1951) adică cca 250000000 \$

c) bunurile românești „prelevate neregulat“, valorau aproximativ 375 miliarde lei iunie 1945, adică cca 150000000 \$

Înscrierea în paranteză, a cifrei de mai sus este determinată de următorul scrupul. Noi facem aci prezentarea numai a sarcinilor ce decurg pentru viitor, de pe urma Tratatului de Pace. Ori, bunurile în chestiune au fost prelevate în toamna 1944 și în iarna 1944/1945. Pe de altă parte Tratatul consacără definitiv pierderea fără despăgubire în viitor a acestor bunuri, atât prin faptul că obligă țara noastră (prin art. 30) să renunțe „în numele Guvernului sau al cetățenilor români“ la orice reclamație etc., cât și prin faptul (susceptibil de interpretare juridică) că la punctul 3 al articolului 23 din Tratat, dispozițiile articolului sunt declarate substituibile prin acorduri între Guvernul român și „Guvernul îndreptățit la restituire“. Ori, în cazul de față se va invoca acordul din 11 septembrie 1945, pe care Tratatul pare să-l ratifice. De aceea, neputând omite această cifră, o înscrinem între paranteze.

4. Reintegrarea în drepturi a Națiunilor Unite și a resortisanților respectivi (art. 24 al Tratatului, conjugat cu art. 13 al Convenției de Armistițiu)

Aici par să intre toate pagubele suferite în România, de pe urma măsurilor luate de Statul român sau de pe urma faptelor de război, de către bunurile Națiunilor Unite sau cetățenilor lor. Cităm, ca exemplu:

a) distrugerile suferite prin bombardamente, de către industria petroliferă în măsura în care aceasta aparține unor cetățeni ai Națiunilor Unite;

b) pagubele suferite de industria petroliferă de pe urma practicării, la exportul către țările Axei, a unor prețuri inferioare prețului de cost, de pe urma așa zisului „Oelpakt“ încheiat de guvernul Antonescu la 4 decembrie 1940.

La ora actuală, nu cunoaștem – și nimeni nu poate cunoaște întinderea tuturor pretențiilor care se pot ridica înăuntrul acestui capitol, nici măcar varietatea lor.

Admițând că partea cea mai importantă a sarcinii o constituie la acest capitol despăgubirea industriei petrolifere, se pare că valoarea întregii sarcini s-ar ridica la circa 200000000 \$.

5. Renunțarea, din partea României la datoriile Germaniei contractate în timpul războiului (art. 28 al Tratatului, punctul 4).

Se pare că aceste datorii se anulează, fără anularea contrapartidei, adică a datoriei României către Germania, care datorie s-ar transfera asupra U.R.S.S. Ea s-ar cifra la aproape un miliard mărci germane (1000000000 R.M.), ceea ce ar conduce – în funcție de cursul de convertire al mărcii germane – la o sarcină al cărei minimum ar fi de 5000000 \$ și al cărei maximum ar fi de 400000000 \$.

Vom adopta – făcând toate rezervele – cifra medie de circa 200000000 \$.

6. Alte sarcini, neexplicite, ale Tratatului.

În cursul execuției, vor apărea desigur zeci de obligații soldându-se cu sarcini economice pentru România.

Dăm un singur exemplu:

Prin art. 26 România recunoaște că U.R.S.S. are dreptul la toate averile germane, a căror transferare în proprietatea U.R.S.S. incumbă România. Ori, nu numai că România va fi, foarte probabil, ținută să împlinească lipsurile rezultate din sustragerile făcute de proprietari, dar și lipsurile rezultând din reaua administrație care a fost făcută acestor bunuri sub egida Statului român de la 23 august 1944 până la transferare.

Nu vom exagera, adăugând seriei de sume exprimând sarcinile explicite de mai sus, o sumă forfetară de 50000000 \$ pentru sarcinile neexplicite ale Tratatului.

*
* *

Recapitulație (în \$ cu puterea de cumpărare 1947)

- Întreținerea Armatei Sovietice	75000000 \$
- Despăgubirile	300000000 \$
- Restituirile	320000000 \$
+ (150000000 \$)	
- Reintegrarea în drepturi	200000000 \$
- Renunțarea la datoriile Germaniei	200000000 \$
- Sarcini neexplicite	50000000 \$
1195000000 \$	
adică, rotund, 1200000000 \$.	
+ (150000000 \$)	

*
* *

Pentru a ne da seama de enormele dimensiuni ale acestei sarcini, vom spune că:

- exportul României în cel mai bun an de pace, 1938, s-a cifrat la 23000 milioane lei, egal cu circa 165000000 \$ 1938 sau cu circa 250000000 \$ 1947;

- capacitatea actuală de export a țării, în ipoteza că ar înceta brusc orice obligație de pe urma Tratatului și dată fiind istovirea economiei țării de pe urma eforturilor făcute deja până acum (în bună parte reprezentând de multă vreme adevărate prelevări „din substanță”), nu poate fi evaluată la mai mult de 1/5 din exportul anului 1938, adică 50000000 \$ 1947 pe an;

- ca să-și plătească fără nici o ajustare sau fără nici un sprijin extern sarcinile Tratatului de Pace, României i-ar trebui deci un sfert de secol;

- în acest timp, nici un progres nu ar mai fi permis, decât pentru întreținerea capacității de plată; populația ar fi osândită la o permanentă și fără-de-ieșire viață de mizerie.

București, 12 februarie 1947

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, regele Mihai, dosar 4 / 1947, . 1-25

1947 martie 21, București. Scrisoarea confidențială adresată de Al. Alexandrini, ministrul finanțelor, primului ministru, dr. Petru Groza, în legătură cu obligațiile izvorâte din aplicarea Convenției de Armistițiu, reglementate și prin Tratatul de Pace.

ROMANIA

COMISARUL GENERAL AL GUVERNULUI 37154 21 martie 1947
PENTRU LEGĂTURILE CU COMISIA
ALIAȚĂ DE CONTROL Confidențial
MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT

Domnule Ministru,

Ca urmare la adresa noastră nr. 36260 din 11 martie 1947, prin care am semnalat însemnătatea și multiplicitatea problemelor ce se pun în legătură cu aplicarea Tratatului de Pace, precum și – drept consecință logică – necesitatea creării unui organism special pentru examinarea și soluționarea acestora, avem onoarea a preciza, astăzi, cele mai importante din problemele și obligațiile izvorâte din aplicarea Convenției de Armistițiu, și care, fiind reglementate și prin Tratatul de Pace, urmează a fi executate în continuare și sub regimul acestui Tratat în cadrul dispozițiilor sale.

1. Cu privire la art. 8 din Convenția de Armistițiu, care își are corespondentul lui în art. 26 din Tratatul de Pace, sunt de menționat următoarele probleme:

Predarea activelor germane din România

Potrivit Protocolului asupra Conferinței de la Potsdam, activele germane din România sunt transferate în patrimoniul U.R.S.S. Predarea acestor active se face potrivit legii nr. 182/946, pe tablouri întocmite de Casa de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice și aprobate prin Jurnalul Consiliului de Miniștri. Executarea acestor Jurnale ale Consiliului de Miniștri se face de către Comisia Română de Legătură cu Comisia Aliată de Control.

În consecință, urmează a se continua aceste operații, până la completa lor epuizare, indicându-se organul ce va fi însărcinat cu executarea Jurnalelor Consiliului de Miniștri.

Deblocarea și restituirea bunurilor ungare din România

Prin adresa nr. 1212 din 19 octombrie 1946, Comisia Aliată de Control a dispus restituirea bunurilor aparținând cetățenilor maghiari din România care fuseseră încadrate în prevederile art. 8 al Convenției de Armistițiu. Normele de restituire a acestor bunuri au fost fixate prin Legea nr. 998/946 publicată în Monitorul Oficial nr. 270 bis din 30 noiembrie 1946 și se face cu Comisia Aliată de Control.

În consecință, urmează a se stabili organul competent a continua aceste operații.

Examinarea și soluționarea situației bunurilor cetățenilor români absentești

Prin adresele din 24 aprilie 1946 și nr. 1212 din 19 octombrie 1946 către președintele Consiliului de Miniștri, Comisia Aliată de Control a dispus scoaterea de sub prevederile art. 8 al Convenției de Armistițiu a bunurilor aparținând cetățenilor români absentești.

Restituirea acestor bunuri către proprietarii lor se face potrivit legii nr. 826/946 combinată cu Legea nr. 998/946, pe baza avizului unor Comisii, prin decizia Comisarului General al Guvernului pentru Legăturile cu Comisia Aliată de Control.

Aceste comisii funcționează în cadrul Comisiei Române de Legătură cu Comisia Aliată de Control.

Bunurile care nu se restituie proprietarilor lor, trec sub administrarea statului. Normele de administrare sunt fixate prin Legea nr. 826/946 și cad tot în competența Comisiei Române de Legătură cu Comisia Aliată de Control.

În consecință, urmează a se stabili – pe de o parte – organul competent pe lângă care urmează a funcționa aceste comisii și autoritatea care va da deciziile de restituire sau punerea sub controlul statului a bunurilor aparținând persoanelor din categoria de mai sus, iar – pe de altă parte – de a se desemna instituția ce urmează a administra bunurile puse sub controlul statului.

2. Cu privire la art. 10 și 3 din Convenția de Armistițiu, care își au corespondentul lor în art. 21 din Tratatul de Pace menționăm următoarele probleme:

Problema aprovizionării și cazării trupelor aliate în retragere sau staționare în România

În textul art. 21 din Tratat, obligațiile apar abia conturate. Ele însă trebuiesc perfect precizate cu privire la următoarele puncte:

A. Stabilirea prestațiilor de efectuat și determinarea naturii și volumului prestațiilor, precum și modul de compensare a acestor operații, atât în ceea ce privește trupele în retragere, cât și cu privire la trupele ce vor rămâne în țară, pentru a asigura legăturile cu trupele din zona sovietică din Austria.

În acest scop va trebui să se precizeze din timp:

- a) cine face cererile și către care autoritate românească;
- b) ce autoritate românească le execută;
- c) normele de livrare;

B. Stabilirea masei bunurilor și devizelor date în contul art. 10 și aflate în posesia forțelor aliate la data intrării în vigoare a Tratatului de Pace, în vederea restituirii lor.

În dezvoltarea acestei idei va trebui să se stabilească:

- a) modul în care se vor inventaria devizele și bunurile arătate mai sus;
- b) modul de predare și stabilire a tuturor formelor cu care se vor da și lua în primire;
- c) imobilele în care sunt încartiruite forțele aliate și Comisia Aliată de Control;
- d) mobilierul și obiectele de cazarmament date în folosință temporară;

- e) subzistențele și articolele de intenție aflate în depozitele Intendenței Armatei Sovietice la data intrării în vigoare a Tratatului de Pace;
- f) combustibilul aflat în aceeași situație;

Problema transporturilor

În ce privește problema transporturilor, crede că în cele trei sectoare – feroviar, maritim și aerian – sunt de luat următoarele măsuri:

În sectorul feroviar.

a) punerea la dispoziție a mijloacelor de transport necesare trupelor în retragere, precum și pentru deplasarea celor ce rămân în interior și anume:

- trenuri (călători și marfă)
- materiale
- instalații (macarale, magazii etc.)

b) planificarea transporturilor sovietice, spre a se evita atât întârzierile în executarea lor, cât și turburările în transporturile de interes național;

c) ținerea unor evidențe speciale, începând din ziua intrării în vigoare a tratatului, pentru toate transporturile sovietice, discriminate în:

- transporturi pentru retragere
- transporturi în interesul trupelor staționare
- transporturi în tranzit

La fel se va ține în evidență valoarea cheltuielilor provocate de punerea la dispoziție a instalațiilor și materialelor discriminate în raport de natura transporturilor la executarea cărora au servit.

Întrucât tratatele cu Bulgaria și Ungaria vor intra în vigoare în același timp cu Tratatul cu România și întrucât pe rețeaua C.F.R. vor apare și transporturi de trupe din aceste țări, se va ține o evidență aparte pentru asemenea transporturi în măsura trecerii lor prin România.

Se va păstra legătura și colaborarea cu organele sovietice în limita competențelor ce urmează a li se atribui, odată cu intrarea Tratatului în vigoare și anume pentru a se stabili norme privind:

– planificarea cheltuielilor provocate cu transportul trupelor în retragere și în staționare;

– planificarea operațiilor de transport, această chestiune fiind de cea mai mare importanță;

– stabilirea ritmului și volumului transportului atât pentru repatriere, cât și pentru menținerea legăturilor cu Austria;

– stabilirea organelor sovietice competente a cere și a supraveghea executarea transporturilor;

În sectorul marinei

a) efectuarea transporturilor de trupe și materiale proprietatea unităților sovietice în apele românești;

b) punerea la dispoziție a porturilor și instalațiilor lor (cheiuri, magazii, dane etc.);

c) ținerea unor evidențe speciale, începând din ziua intrării în vigoare a Tratatului, pentru toate cheltuielile provocate de transporturile sovietice discriminate ca și la pct. c de mai sus;

Aceleași evidențe se vor ține și pentru instalațiile ce se vor pune la dispoziție.

În sectorul aerian

a) Punerea la dispoziție a organelor sovietice a aerodromurilor și instalațiilor aferente, precum și serviciile pentru protecția navigației aeriene.

În ceea ce privește problema trupelor ce urmează a fi menținute pe teritoriul României în vederea asigurării legăturilor cu zona de ocupație sovietică din Austria, este necesar să se stabilească liniile de comunicație pe care acele trupe le vor utiliza în România, volumul transporturilor ce le vor face, precum și centrele în care organele sovietice vor activa pentru interesul acelor forțe.

Pentru asigurarea executării în bune condiții a obligațiilor decurgând din art. 21 din tratat, este necesară inițierea unor Convenții cu organele sovietice prin care să se stabilească toate cele de mai sus. Altfel, Statul român nu va putea cunoaște din timp obligațiile care îi incumbă și nici nu va putea ține o evidență a cheltuielilor făcute, provocându-se astfel prejudicii materiale.

3. Problema despăgubirilor de război, către U.R.S.S.

(art. 11 din Convenția de Armistițiu corespunzând art. 22 din Tratat)

Pentru plata despăgubirilor de război către U.R.S.S. s-a încheiat la 16.01.1945 o Convenție care stabilește, în mod amănunțit, natura bunurilor ce se livrează, prețul lor în dolari, precum și termenele de livrare.

Executarea acestor obligații incumbă Administrației Livrărilor, înființată prin Legea nr. 401 din 25 mai 1945.

Dat fiind că atât la semnarea Convenției, cât și în timpul executării sale, s-au ridicat o seamă de probleme litigioase, asupra cărora Guvernul român a făcut, la timpul său, rezerve, urmează să se studieze din timp dacă este cazul ca aceste probleme să fie reactualizate cu ocazia hotărârii asupra continuării executării Convenției din 16.01.1945, conform prevederilor Tratatului de Pace.

4. Problema restituirilor către U.R.S.S. (art. 12 din Convenția de Armistițiu corespunzând art. 23 din Tratat)

Cu privire la restituirile către U.R.S.S. se pun următoarele chestiuni:

Convenția din 11 septembrie 1945 cu privire
la aplicarea art. 12 din Convenția de Armistițiu

Este de presupus că Guvernul sovietic, invocând dispozițiile art. 23 par. 3 din Tratat, va propune Guvernului român semnarea unei Convenții prin care să se prevadă continuarea executării Convenției referitoare la restituirea bunurilor sovietice, semnată la Moscova la 11 septembrie 1945, precum și a dispozițiilor cuprinse în Protocolul numitei Convenții, semnată de asemenea la Moscova la 20.02.1947.

Pentru această eventualitate, este necesar să se examineze din timp următoarele probleme:

Problema celor 348 miliarde lei

Prin Acordul de la Moscova din 11 septembrie 1945, se precizează că Statul român a restituit, până la data de mai sus, bunuri în valoare de 348 miliarde lei.

Comisia Aliată de Control contestând această sumă, a cerut evaluarea bunurilor restituite până la data de 11 septembrie 1945, și totodată a insistat să se dea dispoziții pentru restituirea mai departe de bunuri sovietice ce ar fi urmat să rămână în patrimoniul Statului român, potrivit Acordului de la Moscova, bunuri dintre care cităm, materialul rulant și un număr de cca 400 tractoare.

Până în prezent problema celor 348 miliarde lei a rămas nesoluționată din punct de vedere practic.

Stabilirea obligației definitive a restituirilor către U.R.S.S. conform prevederilor Tratatului de Pace.

Având în vedere că prin art. 23 din Tratat Statul român are obligația de a restitui numai acele bunuri care au fost ridicate cu forța sau prin constrângere de pe teritoriul vreunei Națiuni Unite și numai dacă aceste bunuri se află în prezent pe teritoriul României, este necesar ca Guvernul să decidă asupra studierii acestei probleme pentru a se stabili:

a) obligația de restituire către U.R.S.S. în contul art. 12 în lumina dispozițiilor Tratatului de Pace;

b) valoarea restituirilor și livrărilor de bunuri românești către U.R.S.S. efectuate în contul art. 12;

Menționăm că sub regimul Armistițiului și în depășirea obligațiilor înscrise în art. 23 din tratatul de Pace, Statul român a restituit U.R.S.S. următoarele categorii de bunuri:

Prin compensare:

– bunurile ridicate cu forța sau prin constrângere și care nu mai existau pe teritoriul României la data semnării Armistițiului fiind consumate sau distruse;

– parte din bunurile neidentificate, care au intrat în mod forfetar în suma de 300 miliarde lei, prevăzută la art. 2 din Acordul de la Moscova;

Prin restituire directă:

– bunurile achiziționate prin liberul consimțământ al părților;

– bunurile aduse pe teritoriul României de înșiși proprietarii lor legali;

De asemenea, menționăm că în cifra de 948 miliarde lei, înscrisă în Acordul de la Moscova, ca reprezentând totalul obligațiilor pe art. 12, a intrat – pe lângă valoarea categoriilor de bunuri indicate mai sus – și o cifră forfetară reprezentând cheltuielile de transport pe teritoriul U.R.S.S. a bunurilor restituibile. Tratatul de Pace prevede suportarea cheltuielilor de transport numai pe teritoriul României.

5. Problema restabilirii drepturilor Națiunilor Unite și supușilor lor (art. 13 și 11 al. 2 din Convenția de Armistițiu, corespunzător art. 24 din Tratatul de Pace)

Dispozițiile cuprinse în art. 13 din Convenția de Armistițiu nu au fost aplicate decât în foarte puține cazuri.

Întreaga problemă a restabilirii drepturilor și restituirii bunurilor Națiunilor Unite și supușilor lor urmează să fie soluționată după intrarea în vigoare a Tratatului de Pace. În prealabil însă, va trebui să se strângă și să se pregătească materialul documentar pe baza căruia să se poată trece la aplicarea art. 24 din Tratat.

O situație specială o prezintă problema restituirii vaselor, folosite, conform art. 9 din Convenția de Armistițiu, în efortul de război.

Vasele Națiunilor Unite

După 23 august 1944 toate vasele Națiunilor Unite găsite în stare de funcționare în apele românești, au fost luate efectiv de organele Comandamentului Sovietic.

Restituirea acestor vase către proprietarii respectivi urma să fie făcută de către organele Comandamentului Sovietic.

Proprietarii refuză însă să primească vasele direct de la organele sovietice, deoarece ele sunt avariate.

Aceste vase se pot grupa în trei categorii:

1. Cele utilizate și pentru care s-au încheiat procese-verbale de predare-primire în cadrul art. 9.

2. Cele utilizate pentru care nu s-au încheiat procese-verbale.

Din aceste vase, fiind ulterior găsite inapte din punct de vedere tehnic, unele au fost date în paza organelor române, iar altele au continuat să fie utilizate de organele sovietice.

3. Cele utilizate și pentru care nu s-au putut încheia procese-verbale, deoarece au fost scoase din apele românești imediat după ce au fost luate.

Obligația Statului român de restituire încetează în momentul în care Comandamentul Sovietic a intrat în posesia de fapt a acestor vase și care conform art. 9 din Convenția de Armistițiu urmează a le restitui direct proprietarilor.

În cadrul obligațiilor prevăzute de Tratatul de Pace și ținând seamă de principiul mai sus enunțat sunt de reținut următoarele categorii de vase ale Națiunilor Unite ce trebuiesc avute în vedere și tratate ca atare:

a) vasele Națiunilor Unite deținute încă de autoritățile române;

b) vasele folosite de Statul român înainte de 23 august 1944;

c) vasele folosite sau nu de Statul român înainte de 23 august 1944, dar aflate în custodia organelor românești.

Această problemă a format obiectul unui memoriu adresat Președinției Consiliului de Miniștri cu nr. 27266 din 11 noiembrie 1946.

6. În sectorul obligațiilor politice trebuie menționat încetarea obligațiilor izvorâte din art. 5 din Convenția de Armistițiu de a suporta cheltuielile cu repatrierea cetățenilor sovietici. Asemenea repatrieri – dacă s-ar ivi cazul – urmând să se facă prin grija organelor diplomatice.

Domniei Sale

Domnului Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor
Cabinet

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ministerul Finanțelor, Oficiul de studii, dosar 451, f. 266-269

1947 mai 23, București. Notă informativă în legătură cu întoarcerea în România la 6 noiembrie 1946 a fostului om politic C. Argetoianu, pentru formarea unei grupări politice de opoziție față de guvernul dr. Petru Groza, dar de colaborare cu Puterile Aliate și în special cu U.R.S.S.

RAPORT
asupra Uniunii Naționale de Muncă și Refacere
(C. Argetoianu)

Sosit în țară la 6 noiembrie 1946, C. Argetoianu ia contact cu o serie de foști prieteni politici August Filip, dr. Gr. Popescu, George Alimănescu, Andrei Corteanu etc. cât și cu „Asociația marelui finanțe și industrii“, fără să se întrevadă că are intenția de a porni vreo acțiune politică, declarând chiar, că are intenția de a-și petrece în liniște restul vieții.

După alegeri, mai precis după data de 4 și 13 decembrie 1946, când ia contact cu tovarășii miniștri Emil Bodnăraș și Gheorghiu-Dej, Argetoianu intră în legătură – în afară de prietenii politici – cu reprezentanții unor grupări ale micii burghezii, lăsând opiniei politice impresia că pornește la închegarea unei grupări politice în care să se încadreze elementele marelui și micii burghezii care sunt hotărâte de a duce o „politică realistă“, de opoziție corectă față de guvern și de înțelegere și colaborare cu toți Marii Aliați și în special cu U.R.S.S.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 109/1946, f. 21.

1947 iulie 3, Moscova. Nota prof. Iorgu Iordan, ambasador al României la Moscova, către vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Gheorghe Tătărescu, prin care îl informează de discuția pe care a avut-o cu Malik, locțiitorul ministrului de externe al Uniunii Sovietice, privitor la ratificarea de către U.R.S.S. a Tratatului de Pace al României cu Națiunile Unite.

**AMBASADA ROMANIEI
MOSCOVA
Nr. 4641
CONFIDENȚIAL**

Moscova, 3 iulie 1947

Domnule Vicepreședinte,

În legătură cu telegrama cifrată nr. 359 a acestei ambasade, am onoarea a vă transmite următoarele detalii asupra convorbirii pe care am avut-o marți, 1 cor., cu dl Malik, conducătorul lucrărilor curente ale Ministerului Afacerilor Străine (în lipsa domnului Molotov, aflat la Paris, unde participă la consfățuirea miniștrilor de externe, și a dlui Vâșinski, care-și petrece concediul în Cehoslovacia).

Dl Malik a fost vădit surprins de întrebarea pe care i-am pus-o cu privire la data ratificării Tratatului nostru de Pace. Surprinderea s-a manifestat printr-un laconism verbal absolut neobișnuit la dsa, iar mai apoi, când

întrebările mele s-au întins, fără să vreau, la procedura uzitată aici în asemenea cazuri, printr-o adevărată jenă, care se va fi datorat, poate, explicațiilor mele despre motivele probabile ale demersului guvernului nostru, dar, poate, și faptului că dsa știa mai multe (și mai puțin favorabile) lucruri decât acelea pe care a crezut că trebuie să mi le spună mie.

Profitând de faptul că n-am prins just înțelesul întrebării dlui Malik privitoare la „intențiile Guvernului român“, i-am explicat, pe baza propriilor mele supoziții, pe care de altfel le-am prezentat ca atare, că opinia publică din România se va fi întrebând de ce U.R.S.S. încă nu ratifică Tratatul de Pace, după ratificarea lui de către Anglia și Statele Unite, iar Guvernul român se va fi simțit obligat să încerce a lămuri această nedumerire, mai mult ori mai puțin explicabilă, a opiniei publice din țară. Domnia sa se gândise însă la intențiile noastre în legătură cu ratificarea de către noi a Tratatului de Pace. I-am arătat atunci că proiectul de lege respectiv a fost depus încă de acum două luni în Parlament, numai pentru a manifesta astfel dorința României ca tratatul să fie ratificat, cât mai grabnic de Aliați, dar că, din diferența față de aceștia, Parlamentul român n-a purces la discuție, așteptând ca ratificarea s-o facă mai întâi Marile Puteri. Această atitudine se justifică pe deplin, mai ales că România (întocmai ca celelalte țări învinse), neparticipând la alcătuirea Tratatului de Pace, care i-a fost numai impus spre semnare, are altfel de obligații în ce privește ratificarea. Iar faptul că demersul Guvernului român s-a produs imediat după întoarcerea de la Moscova a dlor miniștri Gheorghiu-Dej și Săvulescu s-ar explica după mine, prin lipsa oricăror informații din partea acestora cu privire la ratificarea de către U.R.S.S. a tratatului.

La sfârșit, dl Malik a declarat că chestia se află în studiu și că nu poate spune, nici măcar cu aproximație, la ce dată Uniunea Sovietică va ratifica tratatul nostru de pace. Aceasta cu atât mai mult, cu cât procedura este complicată, căci dreptul de ratificarea a Tratatelor de Pace aparține Sovietului Suprem al U.R.S.S. La întâmpinarea mea, că după câte știu, chestii tot atât de mari sunt rezolvate, în intervalul dintre sesiunile acestui for legislativ, de către Prezidiul Sovietului Suprem și că, prin urmare, s-ar putea proceda la el și cu ratificarea tratatului nostru de pace (am neglijat să mă refer la o declarație a dlui Vâșinski, care, întreat de mine în aceeași chestie a afirmat tocmai ce susțin eu), dl Malik a răspuns că Prezidiul Sovietului Suprem lucrează împreună cu Sovietul Suprem. Ar urma, ca ratificarea să nu se facă decât la viitoarea sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S. adică, aproximativ, în toamna aceasta.

Primiți, vă rog, domnule vicepreședinte, asigurarea înaltei mele considerații.

ss. Iorgu Iordan

Domniei Sale
dlui Gheorghe Tătărescu
Președintele Consiliului de Miniștri
ministru al Afacerilor Străine
București

1947 iulie 18. Raport întocmit de reprezentanții S.U.A. în România, adresat oficialităților americane, referitor la amestecul sovietic în afacerile interne ale României.

July 18, 1947

Secret/US officials only¹

The Record of Soviet Interference in Rumanian Affairs

OJR Report nr. 4456
Department of State
Division of Research for Europe
Office of Intelligence Research

Introduction

A considerable measure of Soviet interference in Rumanian affairs after the armistice of September 1944 was to be expected as a result of Rumania's participation in the war on the side of the Axis, its military defeat, and its occupation by the Soviet Army. Indeed, interference designed to eradicate pro Axis influences, protect the security of the occupying forces, and mobilize all available resources for the prosecution of the war against Germany was essential to the military and political interests of the United Nations. Soviet intervention of this kind was fully anticipated and was provided for in the terms of the Armistice Agreement signed by representatives of the Big Three and Rumania in Moscow on September 12, 1944.

Actually, however, Soviet interference in Rumanian affairs was never confined to measures necessary to the success of the common war effort. On the contrary, it speedily became apparent that the Russians were pursuing independent aims in Rumania, with the general purpose of influencing Rumanian political and economic developments in a direction favorable to the USSR but without regard to the interests of the other Allies or of the Rumanian themselves. Measures of this kind were sanctioned neither by the Armistice Agreement nor by the subsequent Yalta Declaration on Liberated Europe (February 11, 1945). In fact, many of them have appeared to conflict with the provisions of the Yalta declaration as well as with Soviet Foreign Minister Molotov's pre-invasion declaration of April 2, 1944 that the USSR „does not pursue the aim of acquiring Rumanian territory or of altering the existing social structure of Rumania“.²

Soviet interference of this kind, while sometimes overt, has more often been carried on by methods which have made identification or protest extremely difficult even though its prejudicial effects were clear. Much of

1 Datorită spațiului tipografic limitat, am fost obligați să renunțăm la traducerea documentului.

2 T-1150, Moscow, April 3, 1944.

its has taken place within the framework of the legally established control mechanism, the Allied (Soviet) Control Commission, through a broad interpretation of the powers conferred on the occupying power by the Armistice Agreement. A great deal of it has taken place indirectly, through the instrumentality of the Rumanian communist Party and the communist – dominated National Democratic Front government, which the Soviet Union established by overt intervention but has since ostensibly regarded as a sovereign body. This government has acted uniformly in the Soviet interest, and its foreign and domestic policies represent a direct continuation of the overt Soviet interference which began with the armistice. There can be no doubt that all of its major acts have the full concurrence of the Soviet Union and that many of them are undertaken on direct Soviet instigation. At the same time, it must be emphasized that such instigation can seldom be proved and that the USSR, which has steadily maintained the fiction of Rumanian independence, would be most unlikely to acknowledge it.

Part I. Political

I. Soviet steps to install a pro-communist government

A. Formation of the Sanatescu Government

On the evening of August 23, 1944 King Mihai I of Rumania ordered the cessation of hostilities against the Soviet Army and announced that Rumania had accepted the armistice terms offered by the United Nations. The King also presented the names of the new cabinet ministers replacing the dismissed Antonescu government. Shortly afterward the new government issued a declaration promising a democratic regime and providing for the abrogation of all restrictions on personal freedom imposed by the Antonescu regime, as well as the abolition of all concentration camps and the release of all interned persons.¹

Although the King presented the new cabinet as a government of „national union“, the Premier, General Constantin Sanatescu, and most of the ministers were military men who had served under Antonescu regime. The orientation of this cabinet was thus by no means pro-Soviet. The leaders of the two historical parties, Iuliu Maniu (National Peasants) and Constantin Bratianu (National Liberals), as well as Constantin (Titel) Petrescu, leader of the Social Democrats were included in the cabinet as Ministers without Portfolio. The important post of Foreign Minister was given to Grigore Nicolescu-Buzeshti, who had been chief of the commercial division in the Ministry of Foreign Affairs when it was headed by Mihai Antonescu; in the discussions with Anglo- American representatives in Stockholm on arrangements for Rumania's surrender, Nicolescu-Buzeshti had displayed marked fear and suspicion of the USSR and had implied that the surrender could not be offered until guarantees against Soviet demands were received from the Western Allies.²

1 FCC Daily Report, August 24, 1944.

2 OIR – 1175-74, August 26, 1944.

The then small Rumanian Communist Party was represented in the new cabinet by Lucretziu Patrascanu, who was appointed Minister of Justice *ad interim*.¹

B. Conclusion of the Armistice

The coup of August 23 having been successfully concluded, the new Rumanian Government took immediate steps to sign an armistice with the Allies. On August 28 US Secretary of State Hull told a press conference that the USSR was to be credited with initiating and carrying forward the negotiations which had swung Rumania to the side of the United Nations, adding the American diplomatic and military representatives would take part in the negotiations for the armistice, to be signed at Moscow.² However, on the previous day Moscow had already released the Allied terms offered to Antonescu on April 12, 1944, and had stated that the new Rumanian Government had expressed its readiness to accept them.

On August 30 the Rumanian peace envoys arrived in Moscow, and on the following day the Soviet troops entered Bucharest. In the meantime the King and his cabinet, feeling that the Russian occupation would in time threaten Rumania's independence, urged the Western Allies to send Anglo-American envoys to Bucharest at once and suggested that they be accompanied by a token military force.³ Moreover, while armistice negotiations were going on in Moscow, Minister Nicolescu-Buzeshti lodged a formal protest with the Soviet Ambassador at Ankara to the effect that the Soviets were taking advantage of the delay in signing the armistice in order to extend their military occupation to every part of the Kingdom. He added that Soviet military authorities were paying no heed to the agreement reached in Cairo between Rumanian peace envoys and Allied authorities that part of the country was to be delimited as an area exempt their military occupation to every part of the Kingdom. He added that Soviet military authorities were paying no heed to the agreement reached in Cairo between Rumanian peace envoys and Allied authorities that part of the country was to be delimited as an area exempt from occupation by the Russian Army. The Rumanian Government also protest against the Russian authorities taking over custody of important persons interned by the Bucharest regime, without regard to the objections raised by high Rumanian officials; the requisitioning of farm equipment; and the imposition of an unrealistic exchange rate for the ruble.⁴

C. Formation of the National Democratic Front

During the early stages of the Soviet occupation, the USSR, while endeavoring to avoid the appearance of interfering directly in Rumanian affairs, gave valuable support to the political maneuvers of the Rumanian Communists and their allies. Soon after the signing of the Armistice Agreement in Moscow (September 12, 1944), Rumanian left-wing groups-

1 *Ibidem*.

2 New York Times, August 29, 1944.

3 OSS source, August 30, 1944.

4 OIR - 1175.77, September 16 and 23, 1944.

supported directly by Marshal Rodion Y. Malinovski, Chairman of the new Allied Control Commission (ACC) for Rumania, and by his high-ranking aides – became very active in the formation of the National Democratic Bloc and in the formulation of its left-wing program, which was published on September 25. Meanwhile Communist controlled trade-unions were being formed under the Communist Gheorghe Apostol and began holding mass meetings and demonstrations – the first signs of Communist intentions to overthrow the Sanatescu government.¹ The Communist leaders were now receiving from the Soviet authorities funds, firearms, and newsprint seized by the Soviet military, while labor organizers from the USSR were actively aiding the Rumanian Communist labor leaders on lining up the workers on the side of the Rumanian Communist Party.

Attacks by the Communists on the Government became so strong at the beginning of October that a definite cleavage occurred in the National Democratic Bloc, which the historical (National Peasant and National Liberal) parties as well as left-wing groups and as a result a wholly left-wing and Communist – dominated group known as the National Democratic Front (NDF) was organized on October 12. The new Front was apparently formed with Soviet consent, for on October 15 the Soviet authorities forbade the National Peasant Party to hold a rally and suspended the anti-NDF newspaper *Universal*, both actions being taken on suggestions from the National Democratic Front leaders.² The Moscow press and radio, meanwhile, began a systematic campaign against the historical parties and accused the Sanatescu government of harboring parties and accused the Sanatescu government of harboring pro-fascist elements and of failing to purge Iron Guardists and other untrustworthy officials.

These attacks were followed by direct Soviet intervention in the conflict between the opposing Rumanian political blocs. On November 3 or 4 General Vinogradov visited the King and recommended that a cabinet of political party representatives be formed, as demanded by the left-wing bloc, and finally handed a note to the King and to Premier Sanatescu indicating the wishes of the ACC (Soviet) with respect to the character of the new cabinet.

In mid-November the Soviet authorities helped „the people“ of Constantza to install a municipal government chosen by agents of the National Democratic Front without the sanction of the Bucharest government.³ This was the beginning of a process which eventually turned that important Black Sea port virtually into a Russian city.⁴ Similar methods were used by the Soviets in Transylvania, where the local civil administration was handed over to Hungarian and Rumanian Communists despite the fact

1 *New York Times*, October 11, 1944.

2 The Soviet order forbidding the Peasant Party meeting was later rescinded as an error, and the meeting took place on October 29.

3 *New York Times*, November 16 and 24, 1944.

4 USMR, ACC for Rumania, *Observations of American Newspaper Reporters in Constantza*, Bucharest, December 3, 1946, Restricted.

that under the Armistice agreement the precise area to be returned to Rumania was to be determined by the Peace Conference.¹

D. The Radescu Government

Soviet interference in Rumanian affairs was intensified at the end of November 1944, when Vice Commissar of Foreign Affairs A. Ya. Vyshinsky went to Bucharest with the apparent intention of strengthening the left-wing group and eliminating Iuliu Maniu and Constantin Bratianu, leaders respectively of the National Peasant and National Liberal Parties, from the political scene.²

However, all he was able to accomplish at that time was the replacement on December 6, 1944 of Sanatescu by General Nicoale Radescu,³ who did not prove sufficiently amenable to Soviet wishes and was in turn forced out of the government three months later by more direct action on the part of Vyshinsky in the course of another visit to Bucharest.

The most high-handed unilateral action undertaken by the Soviets after Radescu came into power was the deportation in early January of 1945 of about 60 000 able-bodied Rumanians of German origin (Volksdeutsche) for labor service in the USSR. Official protests by the Rumanian Government on January 13 that such deportations were unjustified both on economic and humane grounds were completely ignored by the Soviets.⁴

E. Installation of the Groza Government

The end of the period of coalition governments and the establishment of a Communist-dominated regime were foreshadowed in the middle of January 1945, when the influential Communists Ana Pauker and Gheorghe Gheorghiu-Dej, while on an official visit to Moskow, were reportedly assured by the Kremlin that it favored the replacement of the Radescu cabinet by one controlled exclusively by the NDF.⁵ On their return to Bucharest steps were taken immediately by the Communists to embarrass the Radescu government and force the Premier's resignation.

On January 30 at the congress of the General Confederation of Labor (GCL) the Communists, encouraged by the Soviet authorities and employing threats and chicanery, captured control of the organization from their Socialist rivals and named the Communist Gheorghe Apostol as chairman. At the closing session of the congress Communist Minister of Communication Gheorghiu-Dej demanded the resignation of the Radescu cabinet and the formation of a new government representing only the NDF. Immediately upon the adjournment of the congress, the Communists arranged a street demonstration at which, according to Communist estimates, 300 000 workers turned out. This was followed by similar trade-union meetings and demonstrations, in Bucharest and throughout Rumania, which were not

1 *New York Times*, September 14, 1944.

2 OIR - 1175.88, December 2, 1944.

3 In demanding the removal of Sanatescu the Russians used their standard charge that he had willfully failed to carry out the armistice terms.

4 OIR-1175.88, December 2, 1944.

5 *Ibid.*

only sanctioned but even encouraged by the Soviet authorities. Simultaneously the Printers' Union refused to print the Liberal and Peasant Parties' newspapers or any other publications which endeavored to combat the intensive Communist campaign carried on in the name of the NDF.

Using Dr. Petru Groza, who was Vice Premier in Radescu's cabinet and the leader of the pro-Communist Plowmen's Front, as a „front man“, the Communists arranged a plot to overthrow the Radescu government and install an NDF cabinet with Groza as Premier. When this plot failed, violent methods were instituted by the Communists, using mainly the Confederation of Labor as a means of „expressing popular indignation“ against the government.

Pointing to these disturbances as a reason for direct intervention in the political situation, the Soviet authorities now took matters into their own hands to establish a Communist – dominated regime. To this end they (1) reduced the regular police force and removed the only Rumanian tank regiment from Bucharest, thus leaving Radescu powerless to cope with Communist violence; (2) used the Moscow press and radio to indicate that the Soviet Government considered Radescu incapable of establishing order in Rumania; (3) backed Gheorghiu-Dej and Teohari Georgescu, Communist Under Secretary in the Ministry of the Interior, in their attempts to sabotage the government from within; (4) suspended the official Național Liberal Party organ *Viitorul*; and (5) sent Vyshinsky to Bucharest, where he arrived on February 27, 1945 with the apparent purpose of forcing the resignation of Radescu.¹

„That following the terms of the agreement reached at Yalta, the Commission has the responsibility of assuring that until such time as elections can be held, a coalition government in which all existing political parties are represented shall be maintained in Rumania.“

That subject to these conditions, the Rumanian State, under its King, is entirely free to select its governmental representatives as it may desire, but that such a government, once formed, must show itself capable of maintaining order and of carrying out terms of the Armistice Agreement.

And third, that during the period of hostilities with Germany, that the Commission consider any attempt by individuals, parties, or groups of parties to overthrow the government or any of its agencies by force as an act of sabotage against the war effort, and therefore such an act will not be tolerated. Furthermore, that the holding of political demonstrations and mass meetings is not looked on with favor by the commission.“

(USMR, ACC for Rumania, *Transcript of Proceedings of Joint Meeting of Senior Russian, British and United States Representatives, ACC, Rumania, 20 February 1945*, Bucharest, February 21, 1945, SECRET.)

1 17. The chiefs of the American and British representatives in the ACC were effectively blocked by the Soviet Deputy Chairman of the ACC in their attempts to stop the Communists from causing these disturbances. On orders from the US Government, Brigadier General Schuyler suggested that the ACC make the following announcement to ease the political unrest:

The Soviet refused to issues this announcement, as they refused to consider many other US protests made to the Russians while Vyshinsky was dictating to the King the appointment of Groza.

(USMR, ACC for Rumania, *Transcript of Discussion at Conference Between Col. Gen. Susaikov and Brig. Gen. Schuyler*, Bucharest, March 5, 1945, SECRET.)

Immediately upon his arrival, Vyshinsky had an audience with the King, to whom he read a declaration in the name of the Soviet Union demanding Radescu's immediate dismissal and the formation of a new government of „genuinely democratic elements“. On the following day he demanded another audience with the King and, when told that the latter had begun to confer with party leader in order to select a new Premier, declared that such a procedure would not do, and set a two-hour deadline for the King to announce Radescu's dismissal and a four-and-one-half-hour deadline for the appointment of a new Premier. That evening the King decreed that Prince Barbu Stirbey would be the new Premier, but the official communiqué announcing the appointment was suppressed by the Soviet censor. Two hours later Vyshinsky informed the King that the USSR wanted Groza to be Premier, with the rest of the members of the cabinet to be selected from parties „which had the same ideas“. Vyshinsky also asked the King to rescind a decree he had issued a few days earlier retiring 11 high army officers who on February 26 had published a statement against Premier Radescu. When the King agreed, Vyshinsky stormed out of the room and slammed the door in what was interpreted as a warning that no trifling with Soviet wishes would be tolerated. In the meantime the Soviet military had taken complete control of the Rumanian Army and police.

Obliged to yield to the Russian might, King Mihai appointed Petru Groza Premier on March 3, 1945, and on March 6 the new cabinet, composed only of Communists and their supporters, was announced.¹ Thus, Vyshinsky, acting unilaterally and disregarding various strong protests by Anglo-American authorities in Rumania, solved the political crisis by the creation of a Communist regime under cover of the National Democratic Front.

Before departing from Rumania Vyshinsky attended the festivities in Cluj on March 12 celebrating the return of Transylvania to Rumania, which had been agreed to by Stalin on March 8 in answer to a request made by Groza on the same day – an obvious move to strengthen the Groza. regime. Vyshinsky also participated in a special cabinet meeting held at Cluj on March 13.

II. Soviet Unilateral Activities in the Allied Control Commission

A. Functioning of ACC as a Soviet Instrument

Immediately upon the formation of the Allied Control Commission (ACC) for Rumania, the Soviet representatives began taking unilateral decisions and exercising the powers of the ACC without even waiting for the Anglo-American members to arrive in Bucharest and assume their

¹ 18. OIR – 1175.101, March 10, 1945.

share of the responsibilities. The Russian began issuing orders to the Rumanian Government in the name of the ACC (i.e., in the name of the UK and US as well as the USSR) without first notifying the British and American representatives.¹ In justification of their unilateral actions, the Soviets declared that all meetings held on various levels in the ACC must be considered as being information conferences only. In accordance with the Armistice Agreement, they held, the executive role in the ACC belonged to the Soviet High Command, and the only duty of the Soviet representatives was to carry out all instructions received directly from the Soviet High Command, regardless of the views of either the British or the American representatives. When the UK representation requested that either the British or the American member of the ACC should have the authority to call joint meetings of the three Chief Representatives, the Soviet Deputy Chairman agreed that any such meeting requested for the purpose of obtaining information would be guaranteed but said that it would be he who would decide, since, as the representative of the Soviet High Command, he had full authority and responsibility for conducting the affairs of the ACC.²

B. Soviet Deceit and Misinformation

Some of the information given by the Soviet representation to the Anglo-American members of the ACC was intended to mislead and deceive them in order to hide the true intentions of the Soviet authorities in their dealings with the Rumanian authorities. Examples of such misinformation are:

(1) when the US representation requested information on the attitude of the ACC toward the political crisis of February 1945 (cf. I, E, above), the Soviet representative Pavlov, declared that the ACC (Soviet) had informed Premier Radescu and Foreign Minister Visoianu that the ACC „has nothing whatever to do with the conduct of the internal political affairs of the various parties in Rumania or with the attitudes or activities of the King in his dealings with the parties. Under no circumstances will the ACC participate in such internal affairs.³ Meanwhile this same Mr. Pavlov was directing, through the Russian Communist Party, the activities that brought about the forced resignation of Radescu.⁴

(2) Colonel General Ivan Susaikov, Deputy Chairman of the ACC, denied to Brigadier General Schuyler, American member of the ACC, that a five-year trade agreement has been concluded on May 8, 1945 between the Soviet and Rumanian Governments and that establishment of joint Soviet-Rumanian concerns was being contemplated, adding that the two Governments had signed only an agreement for the mutual exchange of goods.⁵ The fact was that not only had a trade agreement had been signed on that date, but also a number of joint Soviet-Rumanian companies were formed in the following two months.

1 Minutes of ACC meeting of January 10, 1946.

2 Minutes of ACC meetings of March 9 and July 27, 1945.

3 D-117, Bucharest, February 15, 1945, SECRET.

4 D-132, Bucharest, February 22, 1945, SECRET.

5 D-383, Bucharest, June 25, 1945, SECRET.

C. Anglo-American Protests against Soviet Unilateral Activities

From the outset the British and American representatives on the ACC protested against disregard of their rights by the Soviet authorities and challenged their constant interference in Rumanian affairs. The Anglo-Americans complained on various occasions that (1) the Soviet element often failed to discuss matters with the other two ACC representations; (2) no attempts were made by the Soviet element to coordinate their work with the British and US representatives; (3) the latter frequently did not receive copies of communications and reports addressed by the ACC to Rumanian officials or agencies; (4) the ACC had failed to provide liaison for the UK and US representatives with the agencies of the Rumanian Government; and (5) the ACC intervened directly with the Rumanian authorities without first consulting the British and American members.¹

Anglo-American protests were made, among other things, against the following actions: (1) Soviet refusal to authorize the US and UK to inquire directly of Rumanian authorities concerning the disturbances of November 8, 1945²; (2) applications of censorship on Allied correspondents, supposedly by the Rumanian Government but actually on Soviet orders; (3) refusal of their requests that the ACC investigate the constant flouting of civil liberties and the indiscriminate arrests made by Communist secret police; (4) failure to acknowledge demands that the ACC take steps to prohibit public demonstrations until such time as the Allied Governments could agree on a specific course of action in the interest of maintaining order and preventing bloodshed; (5) blocking entrance to Rumania of Anglo-American political, military, and economic personnel; and (6) suppression of Opposition publications either by outright suspension or by censoring them unduly and, in the name of the ACC, breaking up meetings held by the Opposition parties³

III. The Political crisis of August 1945, The Moscow Agreement, and the elections

A. Groza's Refusal to Resign Backed by Soviet Authorities

In order to establish a more representative government in Rumania which would enjoy the confidence of all the Allies and be in a position to sign a peace treaty with them, King Mihai endeavored in August 1945 to secure the resignation of Premier Groza. When the latter refused to comply with the King's request, the King on August 20 delivered a note to the three Allied powers on the ACC in which he asked for their assistance in establishing a truly representative and democratic government in Rumania⁴

In a meeting of the ACC held on August 23 to discuss Groza's refusal to resign, the Soviet Deputy Chairman declared: „The Soviet Government and

1 Minutes of ACC meetings of July 27, 1945 and January 19, 1946.

2 D-641, Bucharest, November 22, 1945, SECRET. On this date, the King's birthday, units of the Communist-led Tudor Vladimirescu Division fired on a promonarchist demonstration, killing several people.

3 Minutes of ACC meetings on August 23 and November 22, 1945.

4 D-477, Bucharest, August 24, 1945, SECRET.

definitely expresses itself against the resignation of the Groza Government. This note has been brought to the notice of the King and the Prime Minister¹. Premier Groza was called to Moscow, where he met with Stalin on September 4 and was instructed not to resign under any circumstances. Thus, even though the King considered Groza's government illegal (Groza had been appointed by the King, who now considered him no longer his minister), Moscow maintained it in power.

The composition of the government remained unchanged until the tripartite commission which went to Bucharest on January 1, 1945, to implement the Big Three Moscow Agreement of December 26, 1945 for broadening the Rumanian Government, induced Groza to accept representatives of the National Peasant and National Liberal Parties. When these two parties suggested as their representatives in the cabinet Ion Muhalache, a vice chairman of the Peasant Party, and Bebe Bratianu, Secretary General of the Liberal Party, Vyshinsky, the Russian member of the tripartite commission, declared that in his view the two candidates were too badly compromised to enter the government – an action which implied that the USSR was determined not to permit any prominent political figure to represent the historical parties in the cabinet. After Groza's rejection of these two names, two politically insignificant persons, Emil Hatieganu of the National Peasant Party and Mihai Romniceanu of the National Liberals, were chosen instead.

B. Action against the Opposition Parties

In addition to the broadening of the Groza government by the inclusion in the cabinet of representatives of the historical parties, the Moscow Agreement of December 26, 1945 stipulated that the Rumanian Government pledge itself to hold free and unfettered elections as soon as possible and give assurances guaranteeing freedom of the press, speech, religion, and association. Later events indicated, however, that the Rumanian Government was flouting the provisions of the Moscow Agreement with either the direct or indirect support of the Soviet authorities².

Not long after Premier Groza had promised the Anglo-American members of the tripartite commission (January 1946) that he would abide by the Moscow decision, freedom of the press, of the individual, and of assembly were being violated both by the Rumanian Government and by the Soviet authorities. Thus, a statement on the implementation of the Moscow agreement by Constantine Bratianu, leader of the National Liberals, made a few days after the tripartite commission had departed the Communist-dominated Printers' Union refused to print even the censored version. At the same time the pro-Peasant Party paper *Ardealul* was suspended by Soviet orders, and the Soviet Embassy directly rebuked *Jurnalul de Dimineata* for printing an article by a follower of Titel Petrescu, leader of the opposition Independent Social Democrat, in which he critici-

1 Minutes of ACC meeting of August 23, 1945.

2 USMR, ACC for Rumania, *Violation of Guarantee of Civil Liberties in Moscow Agreement Concerning Rumania of December 26, 1945*, Bucharest, May 20, 1946, CONFIDENTIAL.

zed the indiscriminate use of the word „fascist“ by the government circles. And on 9 May, 1946 a meeting of the Independent Social Democrats was broken up by Rumanian and Russian forces in the name of the ACC. When Brigadier General Schuyler asked Colonel General Susaikov, Deputy ACC Chairman, for comments on the part played by the ACC in this affair, Susaikov declared that there existed only one Social Democratic Party¹ in Rumania (referring to the pro-Government Socialist Party).

On May 27 and again on June 14, 1946, the US and UK Governments addressed notes to the Rumanian Government protesting against the infringement and nonapplication of the Moscow Agreement, pointing out that no election law had been promulgated and no date set for the elections, and drawing the Government's attention to the abuses of freedom and the increasing frequency of acts of violence against the opposition – all in contravention of the Moscow decisions². These notes did not result in any material change in the Government's policy.

C. Soviet Interference in the General Elections

The „free and unfettered“ elections stipulated by the Moscow Agreement were finally held on November 19, 1946, but they appear to have been the most fraudulent of all the elections held in the Communist-dominated countries of Southeastern Europe in the last few years. The record shows that the Soviets played an important part in them.

According to American observers in Bucharest, the electoral laws passed by the Rumanian Council of Ministers on July 11 were signed by the King two days later only after the Soviet officials had actively supported them by exerting pressure on him³. Soviet authorities are also believed to have encouraged the campaign of intimidation of opposition supporters that preceded the elections.

The techniques of the Government in falsifying the elections included (1) stuffing the ballot boxes before Opposition watchers arrived at the polls or were permitted to enter; (2) depriving at least 50 percent of the people eligible to vote of voting cards, thus permitting multiple voting by Government supporters; and (3) denying the right of Opposition watchers to be present when the ballot counts were made⁴. But in spite of these techniques, the candidates of the Democratic Parties Bloc received such a small portion of the total vote cast that the Government is known to have appealed to Moscow for instructions on further falsification methods before the electoral results were made official four days later⁵. Those results showed that the Government bloc had received 70 percent of the total votes cast, but in actuality it is estimated not more than 10 percent of the electorate had voted for it⁶.

In addition to the notes of May 27 and June 14, the US and British Governments sent notes to the Rumanian Government on October 28 and

1 D-931, Bucharest, May 22, 1946, SECRET.

2 D-216, Moscow, July 10, 1946, SECRET.

3 D-1052, Bucharest, July 18, 1946, RESTRICTED.

4 D-1265, Bucharest, November 27, 1946, RESTRICTED.

5 T-1124, Bucharest, December 3, 1946, SECRET.

6 D-1265, Bucharest, November 27, 1946, RESTRICTED.

November 14 declaring that the Groza government „was attempting to win the elections by various methods of falsification“¹. In a press release on November 26 the US Government concerned the elections of November 19.

IV. Epuration and elimination of political opposition

Under the guise of prosecuting war criminals and those „responsible for Rumania’s disaster“, the Rumanian Communists have carried on a systematic and ruthless policy of eliminating not only those who were actually war criminals but also a very large number of political opponents.

In accordance with the decrees of October 8, 1944 and March 31, 1945 for the purging of the civil service, and with the decrees of January 20 and April 22, 1945 for the punishment of war criminals (all promulgated by Communist Minister of Justice Patrascanu), as many as 30.000 arrests, as estimated by a Communist source, had been made by the end of march 1945². Such arrests – frequently without charge – have continued intermittently ever since, increasing in intensity particularly after March 1947, when Communist Minister of the Interior Teohari Georgescu and Chief of the Communist Secret Police Emil Bodnaras were reportedly instructed by the Soviet authorities to eliminate all opposition in preparation for the eventual withdrawal of the Red Army from Rumania³.

More recently (May 1946) Colonel General Susaikov addressed a letter to Premier Groza demanding that the People’s Tribunal be reopened and that alleged war criminals not previously punished be brought to trial. It is also reported that a Soviet-Rumanian commission, working at the Rumanian Ministry of Justice, has in the last six months been reviving all cases of individuals accused of war crimes who were acquitted by the People’s Tribunal or not tried because of lack of evidence. It is said that this commission is composed of a Soviet magistrate and an MVD (Russian security police) officer and two Rumanian magistrates⁴.

A new draft law for trial of war criminals has been projected by Minister of Justice Patrascanu, but the King’s unwillingness to sign it in its present form has prevented its enactment for the time being. The proposed law is of indefinite duration, vague in phrasing, and could be interpreted to include other categories of persons, such as members of the present political

1 State Department press release, November 26, 1946.

2 OIR-2957. The Progress of Epuration in Rumania, February 7, 1945 and OIR-2957.1, Progress of Epuration Under the Groza Government of Rumania, May 29, 1945, SECRET.

3 T-199, Bucharest, March 8, 1947. SECRET; T-221, Bucharest, March 14, 1947, CONFIDENTIAL. See also OIR-1175.162, March 28, 1947 and D-1492, 1496, 1544, 1550, 1556, 1595, Bucharest, April 7 and 8, May 6, 12 and 15, and June 5, 1947. On July 15, 1947 the Rumanian Ministry of the Interior announced that it had arrested certain top leaders of the National Peasant Party, among whom were Ion Mihalache, Vice President of the Party, Nicholae Penescu, Secretary General, Ilie Lazar, member of the Party’s Central Committee, and Nicholae Carandini, former editor of the Party’s organ *Dreptatea*. (New York Times, July 16, 1947).

4 CIG-6113, July 8, 1947, SECRET.

opposition, who were not considered to be war criminals at the time the original war guilt decrees were promulgated¹.

V. Formation of the Secret Police and Sovietization of the Rumanian Army

A. Soviet-authorized Creation of Communist Secret Police

The most efficient instrument of the Rumanian Communist Party in keeping control of the country and terrorizing the political opposition and the population in general has been the secret police (known as the People's Guard), under the militant Communist Emil Bodnarus. The secret police was formed in the winter of 1945 with the sanction of the Soviet authorities, armed by them, and probably trained by the MVD units in Rumania. Personnel were recruited from the ranks of the Communists-sponsored groups, particularly from the Patriots' Union and the Patriotic Defense.

B. Purging and Reorientation of the Army

Working mainly through the Rumanian Ministry of War, the Soviet authorities in Rumania have been responsible for systematic purges in the Rumanian Army. In the spring of 1945, 52 generals and a vice admiral, all believed to be unsympathetic to the Groza government, were transferred to the reserve corps. Since then many more high-ranking officers suspected of having anti-Communist sympathies have been retired or dismissed from the Army².

In the meantime, the personnel of the two so-called „volunteer“ divisions – the Tudor Vladimirescu Division and the Horia, Closca and Crisan Division – formed in the USSR of Rumanian war prisoners who were well indoctrinated in the Communist ideology, have been diffused among the regular Army units for the avowed purpose of spreading propaganda within the ranks³.

Since May 8, 1945, when on Soviet orders the Educational, Cultural, and Propaganda (CP) services were created at the Rumanian War Ministry, the indoctrination of the Rumanian Army in the Communist ideology has been a part of its regular training⁴. On June 7, 1945 all Army men were instructed to enroll as members of ARLUS, the semiofficial association for promoting pro-Soviet propaganda among the general population⁵, but, presumably because of objections raised by many members of the Army, on June 26 membership in ARLUS was made optional.

1 D-1602 and 1601, Bucharest, June 10 and 11, 1947.

2 USMR, ACC for Rumania, *Estimate of the Situation in Rumania as of 20 April 1947*, Bucharest, April 20, 1947, SECRET.

3 USMR, ACC for Rumania, *Rumanian Armed Forces*, Bucharest, May 10, 1947, SECRET.

4 USMR, ACC for Rumania, *ECP Program in the Rumanian Army*, Bucharest, January 10, 1947, SECRET.

5 ARLUS is reported to have the function of censoring all material on the USSR that is published in Rumania.

VI. Rumania's relations with other countries

According to high Rumanian Government officials, the Groza government has been in no position to make any move in its relations with foreign countries without prior Soviet consent¹. There are indications that even the notes addressed by the US and British Governments to the Rumanian Government are answered only when and if authority has been obtained from the Russians. Several notes addressed by the US recently to the Rumanian Government dealing with the mass arrests of Opposition followers, the looted gold question, the civil aviation negotiations, the Industrial Offices Law, etc., have not been answered because, as Foreign Minister Tatarescu has himself indicated, the Soviet authorities have permitted no action on the part of the Rumanian Government in such matters².

Soviet interference in Rumania's dealings with foreign countries dates back to November 1944, when, on a request by the Rumanian Foreign Minister that Greek and Belgian representatives be allowed to enter Rumania to protect their national interests, Vyshinsky replied that no consideration would be given to establishment of diplomatic relations between Rumania and small nations until full diplomatic relations had been resumed with larger nations³. In the meantime the Soviets were encouraging the Rumanian Government to cement friendly relations only with the Soviet-dominated countries⁴. When Brigadier General Schuyler requested that action be taken on the question of entry into Rumania of Greek political and consular representatives (representatives from other neighboring countries had already been accepted), no answer was received from the Rumanians⁵.

The subsequent development of Rumanian foreign policy, featuring close relations with the neighboring Soviet-dominated states and increasing hostility toward the Western Powers, has in many respects run counter to Rumanian national traditions but has at all times been consistent with the requirements of Soviet foreign policy.

Part III: Economic

I. Measures taken under the Armistice Agreement and the Postdam declaration

A. *The Armistice Agreement*

Obligations undertaken by Rumania under the Armistice Agreement of September 12, 1944⁶ included (a) repatriation (Article 5); (b) requisitions

1 Minutes of ACC meetings of July 16, 1945 and January 20, 1947.

2 T-595, Bucharest, July 3, 1947, CONFIDENTIAL.

3 USMR, ACC for Rumania, *Outline of a Conference Between General Vinogradov and General Schuyler at Meeting 19 January 1945*.

4 Minutes of ACC meeting of July 16, 1945.

5 D-1000, Bucharest, June 26, 1946, CONFIDENTIAL.

6 Text in *New York Times*, September 14, 1944.

(Article 10); (c) reparations (Article 11); (d) restitution of property (Article 12); and (e) restoration of rights (Article 13).

1. *Repatriation.* According to Article 5, the Government and the High Command of Rumania were obliged to hand over to the Allied (Soviet) High Command for repatriation all Soviet and Allied prisoners of war and interned and citizens who had been taken to Rumania by force, and, from the signing of the Armistice and until their repatriation, „to supply at their own expense to all Soviet and Allied prisoners of war, as well as citizens who had been carried away by force and interned persons who had been transferred and refugees, sufficient food, clothing, and medical attention“.

2. *Requisitions.* Article 10 provided that the Rumanian Government „pay regularly sums of money in Rumanian currency required by the Allied (Soviet) High Command ... and secure in case of need use on Rumanian territory of industrial and transport enterprises, means of communications, power stations, public utility enterprises and institutions, stocks of fuel, food products and other materials and personal services in accordance with instructions issued by the Allied (Soviet) Command“. Under this article all Rumanian merchant ships, either in Rumanian or foreign waters, were made subject to Soviet operational control. The Appendix to Article 10 stated that the Rumanian Government was to withdraw from circulation and redeem all currency on Rumanian territory issued by the Soviet High Command, within the time limit and subject to the terms to be fixed by the Soviets, and was to hand over such currency to the Soviets without any compensation.

Most burdensome for Rumania has been the fulfillment of obligations under the above article for the maintenance of Soviet troops in Rumania, whose numbers have ranged from over half a million during the war to about 100.000 (including Soviet Security Police) at the present time. In addition, Rumania has also been obliged under this Article to feed, maintain and transport large numbers of Soviet troops and civilians who have been in transit to other countries. It had been these transients who have done so much to strip Rumania of foodstuffs and livestock, without any attempt being made to keep account of the requisitions¹. By and large so excessive have been Soviet demands under this article that deliveries of which an account has been kept have accounted for a very substantial proportion of all Armistice expenses².

3. *Reparations.* Article 11 provided for reparation payments for damages caused to the Soviet Union by military operations and occupation of Soviet territory by Rumania, the compensation for such damages being set at 300 million in „reparation dollars“ „to be paid in the course of six years in kind, in oil products, grain, timber, sea and river ships, various machine equipment, and similar products“. Rumania was also requests to make compensation for damages caused to property of other Allied countries and to their

1 USMR, ACC, *Estimate of Situation in Rumania as of April 20, 1947*, p. 26, Bucharest, April 20, 1947, SECRET.

2 On May 26, 1945 the Rumanian Government asked the Soviets to reconsider the obligations imposed on Rumania to provide for the needs of all Soviet citizens passing through Rumania, but to no avail.

citizens during the war, the sum of such compensation to be established later¹.

In the spring of 1946 the Soviet Government extended the terms of payment of the 300 million dollars from six to eight years.

4. *Restitution.* Under the terms of Article 12 the Rumanian Government undertook to return intact to the Soviet High Command „all valuable articles and materials that had been removed from [Soviet] territory during the war and that belong to the state, public and cooperative organizations, enterprises, offices or individual citizens such as: equipment of factories and works, locomotives, railway carriages, tractors, motor vehicles, historic monuments, museum pieces, and all other goods“.

The execution of Article 12 has been almost as onerous as that of Article 10. In September 1945, when Premier Groza was called to Moscow after he had refused King Mihai's order to resign², unfulfilled obligations under this article were established at 300 billion lei, to be paid in annual deliveries of goods and services valued at 100 billion lei. By a protocol signed in Moscow on February 20, 1947, the value of the balance of restitutions under this article reduced to 100 billion lei³.

5. *Restoration of Rights.* Article 13 stated that the Rumanian Government was obliged to re-establish all lawful rights and interests of the Allied nations and their citizens on Rumanian territory ... and also to return intact their property⁴.

6. *Financial burdens.* Because of the gradual depreciation of the lei, in which all Rumania's financial transactions are expressed, it is extremely difficult to establish the total value of Rumania's payments up to the present under the Armistice Agreement. US observers have received estimates which place the figures for the period September 1944 to September 1946 as high as 1 billion dollars, with the eventual total, after full compliance by Rumania with all obligations being estimated at a minimum of 2 billion dollars. These figures appear, however, to be considerably exaggerated.

The weight of these burdens on the Rumanian economy may be measured by the fact that in the period from September 1, 1944 to October 31, 1946 armistice costs represented not far from half of the Rumanian budget. In addition to the Soviet demands under the Armistice Agreement, further economic deterioration has been occasioned by the open seizure or summa-

1 Article 24, paragraph 4 (a) of the Rumanian Peace Treaty provides that Rumania shall be responsible for the restoration „to complete gods order of the property returned to United Nations nationals ... where property cannot be returned ... he shall receive from the Rumanian Government compensation in lei to the extent of two-thirds of the sum necessary, at the date of payment, to purchase similar property or to make good the loss suffered.“

2 See Part I, above.

3 D-1441, *Enclosing Text of Treaty of Commerce and Navigation between Rumania and Union of Soviet Socialist Republics, Signed in Moscow on February 20, 1947*, Bucharest, march 18, 1947, Enclosure 13, SECRET.

4 Part VI of the Rumanian Peace Treaty deals with restoration of property to the United Nations and their citizens. See also above under Article 12.

ry destruction of additional large quantities of agricultural, oil-field, and railway equipment, personal property, animals, other foodstuffs, etc.¹.

B. The postdam Declaration

Under the terms of the Postdam Declaration of August 3, 1945 the reparations claims of the USSR against Germany were to be met in part from appropriate German external assets, while the US and UK renounced „Their claims in respect of reparations to ... German foreign assets in Bulgaria, Finland, Hungary, Rumania, and eastern Austria“². On September 6, 1945, the US Ambassador in Moscow was instructed by the US Government to inform the Soviet Government that the „US holds the view that although the ACC has control and power of disposition of German external assets, the USSR will dispose of assets in Rumania ... without reference to the US, French, and UK elements in the ACC ...“³.

In accordance with the Postdam Declaration, all assets acquired in Rumania by the Germans (many of which obtained under duress immediately before and during the recent war) passed into the hands of the Soviets and constituted valuable capital for further penetration into the Rumanian economy. By virtue of this agreement the Soviets have acquired large interests in nearly all Rumanian industries. Thus, they entered the Rumanian insurance business through the transfer of assets and stocks of former German insurance companies in Rumania to the Soviet State Insurance Administration⁴. Furthermore, the Soviets have obtained stock ownership in the largest Rumanian metallurgical concern, *Resita*. This Soviet ownership is allegedly in payment for iron ore taken by Rumania during the war from Krivoi Rog, an industrial city in the Ukraine, and for metals brought to Rumania by the Soviets⁵.

II. Measures not sanctioned by the Armistice Agreement or the Postdam Declaration

A. Requisitions not provided for by the Armistice Terms

In addition to the large amount of supplies-draft animals, livestock, food, household furniture, and other personal belongings – seized by the Soviet Army, and in particular by individual units and soldiers, without giving any account and without the authority of the agencies responsible for the execution of the Armistice terms, the Soviet High Command often committed acts which were in direct contravention of both the Armistice Agreement and the Postdam Declaration. An examination of the minutes of the Allied Control Commission (ACC) meetings reveals that the Soviet authorities frequently acted unilaterally in economic matters, as in politi-

1 USMR, ACC, *Estimate of the Situation in Rumania as of April 20, 1947*, Bucharest, April 20, 1947, SECRET.

2 *New York Times*, August 3, 1945.

3 OIR-4420.2 (PV), *The Record of Soviet Interference in Hugarian Affairs, Part II. Economic*, June 10, 1947, SECRET.

4 USMR, ACC for Rumania, *Soviet Penetration of Insurances in Rumania*, Bucharest, march 6, 1946, CONFIDENTIAL.

5 WDGS, *Intelligence Review*, nr. 64, February 27, 1947, SECRET.

cal matters, and often disregarded or ignored Rumanian and Anglo-American complaints. Such acts included (1) seizure of documents showing ownership of the Concordia and Colombia oil companies and the Banca Comerciala and stretching their interpretation in order to prove that the original stockholders had sold their interests to German at a profit, and that therefore these companies could be considered German property¹; (2) refusal to consider a US protest against unilateral action in taking over banking and oil company shares the ownership of which was in dispute²; (3) indiscriminate requisitions of cars and other equipment belonging to oil companies both Rumanian and Allied³; and (4) unilaterally purging oil company officials⁴.

B. Obstruction of Economic Rehabilitation

Soviet direct interference in the Rumanian economic life has taken forms. Here again an examination of the minutes of the economic section of the ACC throws a good deal of light on Soviet measures which seem to have been largely responsible for the steady deterioration of the country's economy. Some of these measures are:

(1) The undue delay on the part of the Soviet in replacing the gauge of some of the Rumanian railroad lines which they had changed to the broad Russian gauge during the war;⁵

(2) Refusal to allow the establishment in Rumania of a branch of the European Central Inland Transport Organization (ECITO) in spite of Brigadier General Schuyler's protest that there was no reason for delaying the establishment of such a branch;⁶

(3) Placing Soviet administrators in Rumanian firms, an act considered illegal by the Anglo-American representations in the ACC⁷;

(4) Delaying or even denying entry clearance to foreign oil experts and business representatives and British and US Government economic representatives⁸;

1 USMR, ACC, *Minutes of Joint Meeting of Chief Representatives*, ACC, Rumania, Bucharest, September 18, 1945, SECRET.

2 USMR, ACC, *Minutes of Joint Meeting of ACC Representatives, held on July 27, 1945*, SECRET.

3 D-59, *Transmitting Notes on a Meeting Between Air Vice Marshal Stevencon and General Vasilev*, Enclosure 1, 2, Bucharest, January 11, 1945, SECRET; D-1627, *Enclosing American Version of Minutes of Ninth Meeting of Soviet-American Commission on OIC Equipment, hold June 12, 1947*, Bucharest, June 19, 1947, SECRET. Cf. also OIR-4210, January 15, 1947.

4 D-252, *Transmittal of Action Notes on a Meeting Acting British Commissioner and Lt. Gen. Vinogradov on April 17, 1945*, Enclosure 1, SECRET; *New York Times*, July 15, 1945.

5 Minutes of ACC meeting, March 12, 1946.

6 Minutes of ACC meeting of February 12 and March 5, 1946.

7 Minutes of ACC meeting, February 12, 1946.

8 D-64, *Transmitting Some Notes on a Meeting Between Air Vice Marshal Stevenson and the Russian Chief of Staff*, Enclosure 1, p. 5, Bucharest, January 15, 1945, SECRET; Minutes of ACC meeting of January 31, 1946; USMR, ACC, *Difficulties in Rumanian Entry Clearance for American Personnel*, Bucharest, January 17, 1947, CONFIDENTIAL.

(5) Opposition to US and UK suggestions that mixed Soviet-Anglo-American commissions be institutes to study the economic situation in the country¹;

(6) Delay in the return of Rumania's commercial fleet, seized by Russian during the war²;

(7) Failure to take action on Brigadier General Schuyler's request that a portion of the oil products of the Romano-Americana concern be released to it for foreign exchange purposes in order to purchase replacement equipment³;

(8) Preventing the Rumanian Government, in certain instances, from entering into economic arrangements with countries outside of the Soviet sphere – either by implication, such as Col. Gen. Susaikov's declaration to a high Rumanian official that the USSR did not look with favor on the Groza government's authorization of Rumanian private enterprises to enter into financial arrangements with British and American investors⁴, or by direct intervention, such as Soviet interruption on March 13, 1945 of the Rumanian-Turkish trade negotiations while Susaikov was giving the Rumanian Government personal permission to enter into commercial transactions with countries within the Russian orbit⁵.

(9) Blocking the conclusion in the spring of 1947 of an American-Rumanian civil aviation agreement, by direct instructions on the part of the Russian Embassy to the Rumanian Ministry of Communications that it was Russia's desire to postpone or drag out the negotiations⁶; and

(10) Taking over the operation of the important port of Constantza⁷, despite earlier promises by the Soviet authorities that at least pilotage work would be turned over to the Rumanians on April 1, 1947⁸.

III. Bilateral trade and economic agreements

In addition to the economic advantages resulting from the Armistice Agreement, the Postdam Declaration, and the military occupation and control of Rumania, the USSR has further extended its control over the Rumanian economy by the conclusion of bilateral economic agreements directly with the Rumanian Government. While these agreements ostensibly were freely negotiated and hence do not technically constitute interference, it should be remembered that they were concluded with a government which had been installed at Bucharest under direct Soviet pressure and whose real independence and freedom of action are more than doubtful.

1 Minutes of ACC meeting of December 20, 1945.

2 Minutes of ACC meeting of October 18, 1946.

3 *Resumé of Discussions at Conference between Col. Gen. Susaikov, Deputy Chairman, ACC, and Brig. Gen. Scuyler, 4 April 1946*, Bucharest, April 6, 1946, SECRET.

4 OIR-1175.112, May 26, 1945.

5 Minutes of the ACC meeting of July 16, 1945.

6 T-410, Bucharest, May 16, 1947, CONFIDENTIAL; D_1574, *Negotiations with Rumania for Interim Operation Rights for PAA*, Bucharest, May 21, 1947, CONFIDENTIAL; W-R 643, Bucharest, June 19, 1947, SECRET.

7 T-517, Bucharest, June 14, 1947, SECRET.

8 W-R 565, Bucharest, May 18, 1947, SECRET.

A. *The Agreements of May 8, 1945*

Soviet penetration of the Rumanian economy began in earnest on May 8, 1945, when a trade agreement and an economic collaboration agreement between the two government were included in Moscow¹. The latter agreement runs for five years from the date of the exchange of ratifications, which occurred on July 16, 1945 in Bucharest, with tacit prolongation unless denounced by one of the parties on one year's notice². The original terms of the agreements were drafted in Bucharest in consultation with Soviet officials of the ACC. Since the intention of Concluding such agreements was not divulged by Soviet section of the ACC to its Anglo-American members, the US representation asked for an explanation and for details of the agreements. In response, Susaikov merely said that only an agreement for mutual exchange of goods had been signed. He denied that there was an intention to establish joint companies or that a five-year economic collaboration agreement had been concluded³.

The trade agreement called for a mutual exchange of goods on a barter basis. The operations were to be liquidated for Rumanian imports through the Moscow State Bank and for exports through the National Bank of Rumanian. Payments were to be regulated on the dollar rate on the day of signature of the agreement. The economic collaboration agreement called for the participation of Soviet capital and technical assistance „in the intensification of Rumanian economic activity“⁴ through the establishment of joint Soviet-Rumanian companies embracing the most important sectors of the Rumanian economy whose boards were to consist half of Rumanian and half of Soviet personnel; the president of the board and the assistance general manager were to be Soviet nationals. The capital of the joint companies was to be held equally between the Soviets and the Rumanian investors (both private and state).

B. *Formation of the Sovrom (Soviet-Rumanian) Companies*

The first, and probably the most important, Soviet-Rumanian concern formed under this agreement was the Sovrom-petrol, establishment on July 17, 1945 in accordance with a further agreement providing that the Rumanian oil companies were to enter the Sovrompetrol for the „exploration, exploitation, processing and commercialization of petroleum and petroleum products“⁵. The special privileges granted to Sovrompetrol (whose executive functions were to be exercised by a Russian general manager, although the Board of Directors was to be composed of an equal number of Soviet and Rumanian members with a Rumanian chairman) included the right to (1) buy back and refine the royalties it owes to the State; (2) obtain the most favorable terms granted oil companies in the purchase and sale of foreign exchange and premiums on exports and imports; (3) secure without difficulty from the Rumanian authorities the foreign exchange

1 CIG-A-57325, May 31, 1945, SECRET.

2 Department of State, *Bulletin*, XV, nr. 374, September 7, 1946.

3 D-383, *Notes on the Conference Between the Deputy Chairman of the ACC and General Schuyler*, June 21, Bucharest, June 25, 1945, SECRET.

4 Department of State, *Bulletin*, loc. cit.

5 W-R 386, Bucharest, August 6, 1945, SECRET.

resulting from its exports which may be required to purchase equipment for its own operations; (4) be preferred at auction of mining rights if its bid is equal to that of other companies; (5) enjoy the same rights as companies with Rumanian capital¹.

Though up to the end of 1946 the Sovrompetrol had received no special advantages with respect to obtaining equipment from abroad Rumania has been forced to make still wider concessions to it under the secret protocol of the economic agreements of February 20, 1947 (see below) concerning the oil industry. To compensate for its failure to make its full capital contribution to Sovrompetrol, Rumania is committed by this protocol to the cession of further lands at prices reportedly to be determined by the Soviets, a situation which could very well place the Rumanian Government in the position of being unable to meet its obligations. The Rumanian Government it also required to hand over as a contribution to the share capital of Sovrompetrol all other petroleum lands have come or will come into its possession, including lands under exploration by ACEX (the Rumanian Government petroleum company) or any other governmental organization².

The other Sovrom companies formed so far are Sovromtransport (July 19, 1945), TARS (civil aviation, August 8, 1945), Sovrombanc (August 15, 1945), and Sovromlemn (Number, May 1, 1946). The river and navigation agreement of July 19, 1945) provides for (1) establishment of Sovromtransport; (2) administration and development by Sovromtransport of river and maritime shipping; and (3) use by Sovromtransport of Rumania's leading ports of Constantza, Galati, Braila and Giurgiu. The agreement for the formation of TARS provides that the USSR will supply airplanes and other equipment. The company has the right to operate all the airlines in Rumania and to participate in international airtraffic.

C. The Commercial Agreements of February 20, 1947

The Soviet-Rumanian commercial agreements of February 20, 1947 have been described by US authorities in Rumania as a comprehensive economic arrangement which, especially through their many secret addenda, would enable the USSR to absorb the entire exportable surpluses of Rumania during 1947. Through the secret protocol regarding economic collaboration the Russians have not only further strengthened their hold on the Rumanian petroleum industry but also secured a decisive influence in the fields of lumber, steel, coal, power, land, sea and air communications, and finance. In addition, clauses providing for a well-organized and well-staffed group of Soviet economic agents in Rumania, who are given a free hand in all of their activities in that country, seem to have laid the groundwork for further dovetailing of the Rumanian economy with that of the Soviet Union³. In return Rumania did receive certain advantages, particularly a 10 million dollars merchandise credit⁴.

1 OIR-4210, *Prospects for US Oil Companies in Hungary, Rumania and Austria*, pp. 47 ff., January 15, 1947, SECRET.

2 D-1441, *Enclosing Text of Treaty of Commerce and Navigation Between Rumania and the Union of Soviet Republics Signed in Moscow on February 20, 1947*, Bucharest, March 18, 1947, SECRET.

Rumania continues to negotiate and is making an attempt at implementing a number of trade agreements, but is constantly meeting with Soviet interference in these attempts. An example of such interference is the reports arrangement early in 1947 between the Rumanian Railway Administration and the Swedish firms Söderfors Bruk and Wikmanshytte Bruks for the delivery of 50 tons of high-speed steel. Later the Swedes are said to have informed the Rumanian that they were forced to cancel the transaction because the „authorities“ had refused the export license for this delivery. Meanwhile, the USSR offered to deliver the steel, claiming that deliveries of this type were provided for in the February 20 agreements¹.

D. Penetration in Other Economic Fields

The agreement of May 8, 1945 provides that the Soviet Government will cooperate fully with the Rumanian Government in the construction of new hydroelectric power plants and the general electrification of Rumania and in the development of the windowpane and glass products industry and of agriculture. Through a Soviet-Hungarian agreement, the Hungarian interests in the Rumanian Petrosani coal mines were transferred to the USSR as part of Hungary's war reparations to the latter. And it now appears that by the Soviet-Rumanian railway agreement of June 12, 1947 the Soviets will further extend their influence over the Rumanian transportation system. Signed during a reported Moscow communications conference for integration of rail lines throughout the Danubian area², the agreement has been reported as envisaging the laying of Soviet-gauge tracks on certain key routes, constructions of bridges, and the building of new and reconstruction of old lines in Rumania. Plans have reportedly been made for a new line direct from Bucharest to Craiova to be finished by the fall of 1947, which is said to be of questionable necessity from the Rumanian viewpoint. On June 29 the King signed a decree increasing credits to the railway administration for the present fiscal year to the sum of almost 11 trillion lei, a figure which, it was been suggested, in view of the present financial crisis could only have been occasioned by Soviet orders³.

IV. Soviet influence on the present Rumanian economic program

According to a reliable Communist source⁴, on March 7, 1945, one day after the Groza government came into power, four Rumanian Communists,

⁹ D-1441, *op. cit.*

¹⁰ For a discussion of this angle of the commercial agreements of February 20, 1947, cf. DRE Information Note No. 59, *Rumanian Obligations Under the Soviet-Rumanian Treaty of Commerce and Navigation, Signed February 20, 1947*, Bucharest, May 23, 1947, SECRET.

¹ CIG-6284, July 11, 1947, SECRET.

² New York Times, July 15, 1947.

³ T-579, 586, and 600, Bucharest, June 30 and July 1 and 8, 1947, SECRET.

⁴ Dr. Herbert Solber, Bucharest University faculty member and general manager of the Rumanian Economic Research Institute. *Scanteia*, leading Communist organ of Rumania, announced on May 29, 1947 that Dr. Silber had been expelled from the Rumanian Communist Party „for having had connections with elements hostile to the labor class“. W-R 592, Bucharest, June 6, 1947, SECRET.

headed by Ana Pauker, who has been described as the USSR's „economic director“ in Rumania, met with four Russians in Bucharest to discuss plans for the Rumanian economy. The major decisions said to have been taken at this meeting were: (1) immediate passage of agrarian reform legislation to ensure a monopoly of the collection and distribution of agricultural and industrial products in the rural areas and to pave the way for collectivization of agriculture, while developing industries which would provide employment for part of the peasantry¹; (2) liquidation and nationalization of banks; and (3) gradual liquidation of firms doing business with Anglo-Americans and elimination of all foreign concerns except those owned by citizens of the USSR or of states within its orbit.

Apart from the agrarian reforms, the gradual penetration of the Sovrom companies into Rumanian industry, and the gradual assumption by the Government of the capital stock of various business organizations, mainly through credits advanced by the Rumanian National Bank, not much was done at first to implement these plans.

Overtly the Soviet authorities in Rumania were opposed to any interference by the ACC in Rumania economic affairs. Thus, when the US and UK representatives suggested in a joint ACC meeting on December 20, 1945 that a mixed commission be instituted to study the serious economic situation in the country. General Vinogradov indicated that such a step would constitute unwarranted meddling in Rumania affairs². However, on April 26, 1946 the Russians suggested in an ACC meeting that the Rumanian economy could be aided not by a general investigation but by (1) establishment of a centralized factories and other industrial enterprises and to assign quotas of raw materials; (2) organizing of an effective control over exports and imports; (3) establishment of government supervision over all banking activities; and (4) setting up of stricter controls over distribution and control of liquid and solid fuel consumption³.

This suggestion was not adopted, the Anglo-American representatives suggesting that stricter Government control would hamper rather than aid the economic development of Rumania and that the plan would discourage private enterprise and completely stifle foreign trade⁴. However, the Rumanian Government has in the last six months put into operation the main points of the Russian plan.

B. Rumanian Economic Legislation during 1947

Immediately following the nationalization of the Rumanian National Bank (effective January 1, 1947), the Rumanian Communists, under the leadership of Minister of National Economy Gheorghiu-Dej and of Ana Pauker, introduced the Industrial Offices Bill to place the economy of the

1 The Agrarian Reform Law was signed by the King on March 22, 1945.

2 Minutes of the ACC meeting of December 20, 1945.

3 Minutes of ACC meeting of April 26, 1946. The Soviet representative also announced at this meeting that the Soviet authorities were aiding the Rumanian economy by suspending grain deliveries due the USSR under the armistice terms and lending Rumania 300.000 tons of grain to alleviate the near famine conditions caused by the drought, and Rumania's 300 million dollars reparations debt.

4 Ibid.

country under direct government supervision. US observers in Bucharest have described this bill as a disguised form of economic legislation empowering the Rumanian Government to nationalize the country's large industries and to eliminate any industrial concern it wishes¹. The bill met with such opposition both within and outside the Government Bloc that for a time its passage by the Chamber of Deputies appeared unlikely. However, the bill was revived after the economic delegation which concluded the February 20 agreements (sec. III C, above) returned from Moscow – reportedly with Soviet instructions that the Rumanian Communists accelerate the „communization“ of the country². ACC Deputy Chairman Susaikov is said to have taken a direct interest in the passage of the Industrial Offices Bill; on his return from Moscow in March 1947 he launched an investigation tending to a how extensive corruption in the Rumanian economy, thereby, it was said, implying that stricter government control were necessary³.

At any rate the Rumanian Communists, following the dictates of Moscow, according to a reliable informant, at this time intensified their campaign to pass certain economic measures which would give them virtual control of the nation's economy. On April 5, 1947 the law for the reorganization of the Ministry of National Economy was passed, giving sweeping powers over industry and trade to the Communist Minister of Industry and Commerce⁴. On May 24, 1947 the Industrial Offices Bill was passed by the Chamber of Deputies⁵. On June 14, 1947 the Council of Ministers unanimously adopted the so-called „Communist Economic Recovery Program“ introduced by Communist Minister of Industry and Commerce Gheorghiu-Dej, providing for speedy control of inflation, increased production to be effected through continued, augmented and more stringent Governmental control of all phases of production and distribution, and application of Governmental controls and organizations to all branches of Rumanian economy, with special and immediate emphasis on agriculture, transportation, and labor⁶. And on July 3 the Chamber of Deputies passed another bill of Gheorghiu-Dej's providing for the establishment of the economic control authorized by the former economic legislation⁷.

It may be pointed out that, from a strictly economic point of view, a good case could be made for the passage of some such economic measures in

1 D-1581, *Proposed Rumanian Legislation for the Creation of Industrial Offices for the Control of Industry*, Bucharest, May 23, 1947, CONFIDENTIAL. For a discussion of this Bill see OIR-1175.167, June 6, 1947.

2 T-221, Bucharest, March 14, 1947, CONFIDENTIAL; T-313, Bucharest, April 25, 1947, SECRET.

3 T-198, Bucharest, March 8, 1947, SECRET.

4 D-1558, *Transmitting Translation of Law Passed by the Rumanian Parliament on April 5, 1947, for the Reorganization of the Ministry of National Economy*, Bucharest, May 16, 1947, SECRET.

5 T-444, Bucharest, May 26, 1947, RESTRICTED; FBIB Daily Report (Europe), May 27, 1947.

6 W-R, Bucharest, June 23, 1947, CONFIDENTIAL.

7 FBIB Daily Report (Europe), July 7, 1947; W-R 661, Bucharest, June 24, 1947, CONFIDENTIAL; W-R 665, Bucharest, June 25, 1947, CONFIDENTIAL.

Rumania during the first half of 1947. One of the main effects of the new laws and orders should be to legalize and tighten controls over Rumanian industry which have been operating for some time in none too effective fashion. The disintegration of the Rumanian economy has undoubtedly reached a point where stringent governmental measures are necessary if any semblance of economic stability is to be restored. It remains to be seen, however, whether or not the controls will be exercised in the interest of regulating the economy in an orderly way, so as to promote economic recovery and the welfare of the Rumanian people. While they may be utilized as a means for halting the disintegration of the Rumanian economy, it is certain that they will also be used as an additional instrument of Communist-Soviet control of Rumania's national life.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, col. Microfilme SUA, r. 637, c. 579-625; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of Research for Europe, Office of Intelligence Research nr. 40.

62

1947 septembrie 26, București. Fragment din stenograma Consiliului de Miniștri, privitoare la crearea unei Comisii pentru aplicarea clauzelor Tratatului de Pace al României cu Națiunile Unite.

.....
Dl dr. Petru Groza, președintele Consiliului: Domnilor miniștri, în Tratatul de Pace se prevede un nou șir de obligații pentru noi. Pentru satisfacerea acestor obligații, va trebui desfășurată o considerabilă muncă în plus, pe lângă munca obișnuită a guvernării normale. Este vorba de probleme mari și foarte actuale, de sarcini financiare și economice foarte importante.

Am mai discutat această chestiune și cu ocazia încheierii Tratatului de Pace. Noi nu vom putea în nici un caz satisface aceste obligații în forma lor inițială, dar nici nu vom refuza respectul unui contract încheiat. Vom începe imediat tratative cu creditorii noștri, în baza acestui Tratat de Pace, pentru a cădea la un acord și a putea continua opera noastră de reconstrucție și redresare.

Pentru a putea face această muncă grea și cu multe detalii, noi am propus și domnul Tătărescu a fost de acord, – fiindcă de fapt această sarcină revine Ministerului de Externe și cade în competența lui, eu însă ca președinte al Consiliului de Miniștri am fost îngrijorat de importanța acestor noi lucrări și am crezut de bine să angajăm la ele întregul guvern, inclusiv, și Președinția Consiliului, pentru a respecta și forma și pentru a da întâietate și Ministerului de Externe, care trebuie să aibă inițiativa în relațiile externe – am convenit să constituim o comisie care are sarcina să facă față acestor obligații.

Președinte al acestei comisii va fi domnul Tătărescu, iar membrii ei vor fi: domnul ministru al Industriei și Comerțului, domnul ministru al Finanțelor, domnul ministru al Justiției, domnul ministru al Afacerilor Interne,

domnul ministru al Apărării Naționale, domnul ministru al Minelor și Petrolului, domnul ministru subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri și domnul comisar general, fostul președinte al Comisiei de Legătură cu fosta Comisie Aliată de Control.

Așa am chibzuit noi în ce privește formarea acestei comisii (aprobări) în care toate partidele sunt reprezentate.

Este adevărat că s-au prezentat sugestii și cereri și de la alte Departamente, fiindcă absolut toate ministerele sunt interesate la executarea acestui tratat, începând cu Artele și cu Presa. Îndeosebi Presa are foarte multe articole cărora trebuie să se conformeze. Am spus însă domnului Livezeanu că trebuie totuși să limităm numărul membrilor acestei comisii, fiindcă astfel ea ar lucra prea greu.

Prin urmare, domnii miniștri interesați vor colabora cu această comisie, își vor valida drepturile și vor pune în practică ideile ce interesează ministerele respective. Este foarte natural să fie așa. Eu vă rog să fiți de acord ca această comisie să rămână în forma propusă. La baza constituirii ei a fost ideea să nu formăm organisme noi. Instituind această comisiei, noi nu creem nici o funcție nouă, numai că la fiecare minister se va înființa câte o secțiune specială pentru aplicarea Tratatului de Pace. Acolo, fiecare minister își va desemna un funcționar mai înalt, care va conduce oficiul acesta și va face legătura cu comisia constituită de noi. Și Președinția Consiliului va proceda așa; și eu voi avea un delegat în această comisie, prin care voi lucra și voi veghea la coordonarea tuturor lucrărilor.

Consiliul aprobă proiectul de Jurnal prezentat de domnul prim-ministru.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 9/1947, f. 44-45.

63

1947 octombrie 23, București. Referat asupra solicitărilor Comisiei Ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace privind unele obligații ale României față de trupele sovietice de menținere a liniilor de comunicație cu zona de ocupație sovietică în Austria.

REFERAT

Obiect: Adresa Comisiunii Ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace privind normele de principiu Nr. 33/10 octombrie 1947, pentru reglementarea lucrărilor de reparațiuni la imobilele, în care sunt cazate trupele sovietice staționate pe teritoriul țării.

Președinția fiind solicitată de Ministerul Afacerilor Interne a da norme în această problemă, a cerut avizul Comisiunii ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace. Această Comisiune ne-a comunicat punctul său de vedere sub forma unor norme de principiu.

În aceste norme de principiu se statuează că Statul român va pune la dispozițiunea forțelor sovietice cele necesare menținerii liniilor de comuni-

cație ale armatei sovietice cu zona de ocupație sovietică în Austria, locuințele necesare cazării lor.

Punerea în stare de bună locuire și întreținerea imobilelor publice particulare – afară de cazărmi și aeroporturi, care privesc Ministerul Apărării Naționale – revine Ministerului Afacerilor Interne.

Pentru atingerea acestui scop Ministerul Afacerilor Interne va afecta numai reparațiunile necesare la imobile, principiul guvernant fiind a se cheltui numai în vederea unei stricte necesități pentru cazarea trupelor sovietice, în raport cu situația de pe teren.

Sunt formulate apoi o serie de norme formale, indicative pentru ținerea în evidență a acestor cheltuieli. Ele se concretizează prin:

1. Cereri scrise de reparațiuni din partea autorităților sovietice.
2. Acceptarea cererilor se va face după criteriile fixate în normativ.

A. Cheltuieli neprevăzute în normativ nu se vor accepta.

B. Cheltuielile, care nu sunt strict necesare pentru cazarea trupelor sovietice nu vor fi acceptate.

a. Stricta necesitate va fi stabilită de o Comisiune Tehnică românească locală.

3. După întocmire, dosarul tehnic va fi supus unei autorități sovietice superioare pentru verificare, aprobare și viză.

4. Lucrările românești se vor executa numai după scrupuloasa respectare a acestor criterii, norme și legi.

5. Recepționarea lucrărilor se va face printr-un proces-verbal, semnat și parafat de delegatul rus.

Observațiuni: Aceste principii, norme și criterii organizează soluția problemei ridicate de Ministerul de Interne în conformitate cu dispozițiunile Tratatului de Pace, art. 21 și cu politica bugetară actuală de comprimarea cheltuielilor Statului la maximum posibil.

Rămâne, însă, nerezolvată, chestiunea compensării acestor cheltuieli așa după cum statuează articolul citat din Tratatul de Pace.

Deoarece acest text poate da naștere la interpretări diferite, credem, că este cazul, așa cum am propus și într-un referat anterior, ca să se angajeze tratative cu reprezentanții Guvernului sovietic pentru a se preciza extensiunea și comprehensiunea noțiunii „compensare“, întrucât, atât calitativ cât și în întindere, trebuie lămurit ce înseamnă compensarea cheltuielilor și ce prestațiuni cuprinde această compensare.

În consecință, propunem a se trimite Ministerului Afacerilor Interne normele de principiu Nr. 33/10 octombrie 1947 ale Comisiei Ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace referitor la reglementarea lucrărilor de reparațiuni la imobilele în care sunt cazate trupele sovietice staționate pe teritoriul țării.

REFERENT,

Dr. Mihai C. Demetrescu

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 2799, f. 145-146.

1947 octombrie 23, București. Stenograma ședinței Comisiei ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace, în cadrul căreia s-a discutat: organizarea oficiilor pentru executarea tratatului; măsuri pentru executarea articolelor: 20, 21, 22, 26, 61.

Ordinea de zi a Comisiunii ministeriale pentru aplicarea Tratatului de Pace din 23 octombrie 1947

1. Situația organizării Oficiilor pentru aplicarea Tratatului de Pace pe Departamente

- Ministerul Afacerilor Străine;
- Ministerul Industriei și Comerțului;
- Ministerul Finanțelor;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Ministerul Justiției;
- Ministerul Apărării Naționale;
- Ministerul Minelor și Petrolului;
- Ministerul Comunicațiilor.

2. Repartizarea obligațiilor din Tratat pe Departamente – Fișe.

3. Art. 2.

a) Informarea Comisiunii asupra dispozițiilor avute cu domnul ambasador Kavtaradze în legătură cu art. 21 din Tratatul de Pace.

b) Reduceri și renunțări obținute la art. 21 pentru planul în curs (1 octombrie – 31 decembrie 1944).

4. Măsuri luate în executarea art. 21 și care sunt supuse ratificării.

- a) Dispozițiuni date pentru aprovizionare;
- b) Dispozițiuni date pentru reparațiuni;
- c) Aprobări date pentru reparațiuni, care nu se încadrează în normele obișnuite.

5. Art. 22.

- Problema întreținerii Direcției Sovietice a Livrărilor.

6. Art. 26.

a) Informarea Comisiunii asupra problemelor în legătură cu art. 26 din Tratatul de Pace;

b) Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru predarea unui lot de bunuri germane;

c) Situația bunurilor în curs de cercetare sau raportul calificării de bunuri germane;

d) Măsuri luate pentru deblocarea bunurilor maghiare și absenteiste;
– Formarea unei Comisiuni speciale, compusă din funcționari, care să se ocupe special cu rezolvarea dosarelor referitoare la bunuri maghiare;

– un comunicat în presă lămuritor pentru cetățenii maghiari.

7. Problema încadrării cheltuielilor făcute pentru obligațiunile de Armistițiu până la 15 septembrie 1947, rămase neîncadrate în urma desființării Comisiei Române de Legătură.

– Se propune ratificarea aprobărilor de către Comisiunea Ministerială

8. Art. 20.

– Problema repatrierii prizonierilor.

9. Diverse.

Comisiunea ministerială pentru aplicarea Tratatului de Pace de la 23 octombrie 1947

– Ședința se deschide la ora 12,30, sub președinția dlui Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul Afacerilor Străine.

– Participă domnii:

Gheorghe Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei și Comerțului;

Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor;

Tudor Ionescu, ministrul Minelor și Petrolului;

dr. S. Oeriu, Comisar general;

General D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Domnilor, în privința art. 20 din Tratatul de Pace, să-mi dați voie să vă spun că am avut o întrevvedere cu domnul ambasador Kavtaradze. I-am expus dorința noastră relativă la repatrierea prizonierilor și l-am rugat să transmită guvernului sovietic această cerere. Domnul ambasador mi-a răspuns că singura dificultate care se pune în calea rezolvării acestei chestiuni constă în faptul că printre prizonierii români aflați încă în Rusia sunt și 34000 prizonieri români de origine etnică germană. D-sa a adăugat că în orice caz va transmite Guvernului sovietic dorința Guvernului român în legătură cu repatrierea prizonierilor.

Dl gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: În ceea ce privește dispăruții – despre care nu știm dacă sunt toți sau nu prizonieri – noi avem următoarele date: 7000 ofițeri, 25000 subofițeri și 200000 soldați.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Este de văzut dacă aceste cifre corespund cu cifra prizonierilor.

Dl S. Oeriu, comisar general: Până acum au fost repatriați 107.995 prizonieri. Mai sunt dispăruți 108.043.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Eu l-am întrebat pe domnul ambasador Kavtaradze despre numărul prizonierilor noștri în Rusia, însă d-sa n-a putut să-mi răspundă nimic. Știa numai că prizonierii români de origine etnică germană sunt în număr de 34000. Noi vom începe o serie de tratative asupra acestui punct și vom persevera, fiindcă pentru noi aceasta este o chestiune foarte importantă.

Te rog, domnule Oeriu, să faci d-ta un referat asupra reducerilor și renunțărilor obținute la art. 21 din Tratatul de Pace.

DI dr. S. Oeriu, comisar general: În privința aplicării art. 21, noi am dat dispozițiuni pentru aprovizionarea trupelor sovietice aflătoare în țară. Am cerut Ministerului Industriei și Comerțului să ne arate dacă cantitățile de mărfuri cerute pot fi livrate, iar Ministerului Apărării Naționale i-am transmis dispozițiunile necesare pentru executare.

Am ținut ședință cu șeful Intendenței Comandamentului Trupelor de Sud. Arătând greutățile noastre, am obținut următoarele reduceri: 554 tone carne, 20 milioane țigări, 65 tone tutun (întreaga cantitate cerută inițial). Toate aceste reduceri și renunțări, ar reprezenta cam 230 milioane lei.

De asemenea, am cerut substituirea a 200 tone mazăre cu arpacaș. A fost de asemeni de acord și pentru înlocuirea unei cantități de 120 tone slănină topită cu ulei; la fel în ceea ce privește înlocuirea unei cantități de 30 tone unt cu ulei vegetal.

Importantă mai este și reducerea care se prevede la capitolul echipament. În această privință, nu ni s-a făcut cunoscută o renunțare definitivă însă ni s-a acordat ca să nu dăm executare planului referitor la echipament, urmând ca și Comandamentul să ceară încuviințare în acest sens.

Trebuie să furnizăm 60000 unități de echipament și anume: mantale, cisme, bocanci, pantaloni etc. și acestea se ridică la câteva sute de milioane.

Am mai discutat și chestiunea anulării restanțelor. Am fost rugat să nu le anulez, deși s-a declarat în principiu de acord, a rămas ca chestiunea să mai fie studiată.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Fiindcă suntem la acest capitol trebuie să vă aduc la cunoștință că sunt în curs livrări de făcut asupra trimestrelor I și II din 1948.

DI dr. S. Oeriu, comisar general: Este vorba de zarzavaturi și de cartofi. Domnul președinte al Consiliului și domnul ministru al Finanțelor cunosc această chestiune. Sunt produse, – zarzavaturi și cartofi – pe care le putem da numai acum; iarna este imposibil. La fel se pune chestiunea și pentru lemne și cărbuni.

În ce privește livrările ce se vor face în contul primelor două trimestre din anul 1948 ca și celea care se cer după 15 decembrie 1947, ele vor intra în cadrul compensărilor, ce rămân a fi fixate. Domnul președinte a vorbit cu domnul ambasador Kavtaradze în acest sens.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Vă rugăm ca toate aceste chestiuni să le comunicați în scris ministerului nostru.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Da, desigur.

În ceea ce privește executarea art. 21 din Tratat, suntem iarăși în așteptarea răspunsului guvernului sovietic. Am arătat domnului ambasador Kavtaradze că în această privință este nevoie de un aranjament. Vrem să știm care este numărul trupelor care rămân aici, pentru ca să știm ce avem de aprovizionat. În al doilea rând, vrem să cunoaștem care va fi modalitatea compensării, cât va fi plata și când se va face.

Domnul ambasador Kavtaradze a fost de acord cu cererile noastre, însă până acum nu am primit nici un detaliu, în ceea ce privește fixarea delegațiilor care urmează să înceapă negocierile. Deci, suntem aici în fața unor acte unilaterale. Nu vrem ca din pricina formelor, trupele sovietice să aibă ceva de suferit. Noi trebuie să ne îngrijim și de unitățile care urmează să rămână și după 15 decembrie. Va trebui însă să rugăm pe domnul ambasador să urgenteze formalitățile pentru încheierea unui aranjament asupra punctului acestuia.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Tot în cadrul art. 21 trebuiesc reparate anumite imobile. Am dat dispoziție ca reparațiile să fie făcute după normele stabilite înainte și aprobate de Comisia Aliată de Control. După aceste norme nu se fac lucrări noi, ci numai reparații a unor clădiri existente.

În această privință am discutat cu organele și ele au fost de acord cu punctul nostru de vedere.

Dl gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Referitor la acest capitol, noi am primit indicațiuni precise asupra reparațiilor ce urmează să fie făcute. Indicațiile primite sunt precise și categorice. Referitor la această problemă însă, eu aș avea de cerut două lămuriri:

Prima lămurire este în legătură cu diferitele modalități, pe care Comisiunea Ministerială pentru Executarea Tratatului de Pace, le indică ministerelor prin domnul Oeriu, ca să suprimă anumite formalități, considerate întârziatoare, în executarea livrărilor. Dat fiind faptul că aceste modalități constituie derogări, fie ale contabilității publice, fie de la Legea nr. 191, care de altfel este abrogată, fie de la legiunile noastre obișnuite, eu aș cere ca toate aceste indicațiuni date pentru executarea diferitelor comenzi, prin derogare de la legile în vigoare, să ne fie precizate în scris pentru ca altminteri nu se poate ca Ministerul Apărării Naționale să-și ia răspunderea să dea anumite comenzi în afara legilor noastre existente.

În cazul când Comisia Ministerială consideră oportun să se deroge de la aceste dispozițiuni legale, eu cer ca această dispoziție să mi se dea în scris.

A doua problemă se referă la finanțarea acestor reparații. Am adus la cunoștința Comisiei Ministerului de Finanțe și a Ministerului Industriei și Comerțului această problemă, iar acum, înainte de începerea acestei ședințe, mi s-a comunicat că s-a primit un răspuns în legătură cu această chestiune.

Printr-o adresă primită din partea Comandamentului Armatei de Sud, am fost rugați să terminăm aceste reparații până la 1 noiembrie cerându-se pentru acest timp încă 100 milioane lei, dar renunțându-se, nu știu dacă definitiv, la celelalte 120 milioane lei, considerate necesare pentru aceste reparații.

Cum aceste reparații nu se pot face în timpul iernii, am făcut cunoscut Ministerului de Finanțe această situație, și am cerut să ni se acorde în acest scop 10 milioane lei zilnic.

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Chiar așa nu vom putea da, însă vom da cât va fi posibil. Deocamdată, v-am dat 10 milioane lei. Datorită întârzierii am câștigat 120 milioane lei.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Ce aveți de spus în ceea ce privește prima chestiune ridicată de domnul general Dămăceanu: derogarea de la legile existente?

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Comisia de Legătură cu Comisia Aliată de Control se conducea după legea nr. 191 care s-a desființat. Noi am hotărât ca tehnicienii noștri de la Ministerul Finanțelor să se întâlnească cu tehnicienii domnului Oeriu, pentru ca, dacă va fi nevoie să se întocmească o lege specială care să servească drept normă în executarea dispozițiilor Tratatului de Pace (Aprobări).

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Este evident că din punct de vedere juridic, Comisia noastră nu poate deroga de la dispozițiile legilor existente. Chiar și deciziile Comisiei Ministeriale pentru redresarea economică și stabilizarea monetară, trebuiesc ratificate printr-o lege, deși ele sunt executorii.

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Cred că se poate găsi o soluție în cadrul legilor existente.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Trebuie găsită o soluție concretă cât mai repede posibil, fiindcă legile 48 și 191 fiind abrogate, noi nu putem face acum aceste livrări decât în cadrul legii contabilității publice. Și atunci, o comandă primită astăzi, nu poate fi executată decât în minimum două săptămâni. Trebuiesc ținute licitații, făcute anumite forme etc.

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Dar în legea contabilității publice este un text care vă autorizează să dați comenzi prin bună învoială, în cazuri extraurgente și pentru apărarea intereselor naționale. Ori, mai mare urgență și mai multă apărare a intereselor naționale decât în aceste cazuri, nu cred să fie în altă parte.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Dar și pentru aceste tratări prin bună învoială se cer anumite forme.

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Formele sunt foarte simple și termenele sunt desființate: chemi pe cineva și-i dai comanda.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Dacă am această dezlegare pot să execut comenzile în termen.

A doua chestiune este referitoare la finanțare. Potrivit legii contabilității publice, eu nu pot da la comenzi decât avansuri de 20% din valoarea lor.

DI Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Aceasta merge.

DI gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Eu sunt de perfect acord cu dv. însă nu știu dacă vor accepta și furnizorii.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Se poate aranja o modalitate de lucru în cadrul legilor existente. Ca hotărâre practică, putem forma această comisiune de tehnicieni, care urmează să stabilească sistemul de lucru.

Di dr. S. Oeriu, comisar general: În chestiunea ridicată de domnul general Dămăceanu, se pot face tratări prin bună învoială, fără să mai fie nevoie de termene.

Di Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Tehnicienii noștri vor studia această chestiune.

Di gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Situația noastră este ușurată, fiindcă am făcut o intervenție scrisă în acest sens la Ministerul Finanțelor.

Di Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Trecem mai departe: art. 22 Problema întreținerii Direcției Sovietice a Livrărilor.

Di dr. S. Oeriu, comisar general: Direcția aceasta este un organ, care făcea parte din Comisia Aliată de Control. Aceasta din urmă desființându-se, rămâne de văzut unde va continua să lucreze Direcția Livrărilor. Ni s-a cerut ca această Direcție să fie aprovizionată în același condițiuni ca și înainte, însă noi am arătat că acest lucru nu era prevăzut în Tratatul de Pace. Într-adevăr, în Tratat nu se spune nimic despre Direcția Livrărilor, iar cum Direcția Livrărilor nu face parte din Armata de Sud, noi nu putem face aprovizionările. Ni s-a arătat că nu este vorba de aprovizionare, ci de plata pentru personalul de serviciu, – 21 oameni – repararea unor mașini și posibilitatea de folosire a celor șapte imobile utilizate până acum de această direcție; de asemeni reparațiile acestor case ca și căldura și telefoanele necesare.

Este o chestiune de discutat. Rămâne de văzut și la ce sumă se ridică aceste cereri. Rămâne să vedem dacă aceste cereri se încadrează sau nu.

Di Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Vom vedea de ce sumă este vorba.

Di Gh. Gheroghiu-Dej, ministrul Industriei: Orișice cheltuială făcută în acest scop intră în cheltuielile pe care Statul român este obligat să le facă pentru executarea Tratatului de Pace și în sumele pe care Statul român este obligat să le plătească.

Di dr. S. Oeriu, comisar general: În legătură cu aprovizionarea în cadrul art. 21, noi avem de livrat 900 vagoane de cartofi. Trebuie să ne grăbim cu această livrare, fiindcă în timpul iernii nu vom mai putea face transporturi de acestea. Este o teamă în ceea ce privește aprovizionarea cu cartofi la prețul de 2,30 kgr care a fost fixat.

Di Gh. Gheroghiu-Dej, ministrul Industriei: Să ni se lase nouă această teamă. Noi am ales un colector, care este I.N.C.O.O.P.-ul.

Întreaga cantitate de cartofi recoltată va merge, pentru aprovizionare, acolo unde trebuie. Am terminat cu cei care ridicau prețurile de trei ori și de patru ori la furniturile de cartofi făcute la Armistițiu. Vom da noi cartofi pentru sovietici. Statul român își va respecta toate obligațiile. Că această cantitate de 900 vagoane nu va fi dată imediat, fiindcă este vorba de colectări care trebuiesc făcute pe teren, este evident. Nu vreau să las nimănui speranța că prețul fixat pentru cartofi, va fi ridicat.

Di gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Vă rog să ne faceți cunoscută această hotărâre a dv., ca să sistăm imediat colectările de cartofi, prin furnizori, pentru sovietici.

Când vom primi comunicarea dv., vom anula toate contractele încheiate în acest scop.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Desigur. Sistemul nostru este simplu: primăriile orașelor vor înainta I.N.C.O.O.P.-ului tablouri cu cantitățile de cartofi necesare pentru aprovizionarea de iarnă. Pe baza acestor tablouri, se vor încheia contracte, la prețurile fixate. La fel se vor face aprovizionările cu cartofi pentru armată și pentru sovietici, precum și eventualele aprovizionări pentru industriile care folosesc cartofii drept materie primă.

Vom lua toate măsurile ca să folosim cât mai rațional această însemnată producție de cartofi și ca să nu lăsăm prizonierii jocurilor de prețuri de pe piață, fiindcă tendința fiecăruia este să câștige.

Astăzi dacă arunci o privire generală asupra sectorului producției agricole, ai impresia că poziția lui economică este infinit superioară decât până acum. Producătorii agricoli au astăzi și rezerve, pe care au tendința să le păstreze. Sunt rezerve strategice și tactice, pe care dacă le-am lăsa pe mâna comerțului particular obișnuit, politica prețurilor ar fi dată peste cap.

În această chestiune specială, vă rog, domnule Oeriu, să luați contact cu organele respective, care au primit mandatul din partea noastră. Potrivit deciziei amintite, noi dăm autorizații de colectare a cartofilor în județele excedentare, persoanelor pe care le putem controla.

Dl gen. D. Dămăceanu, subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale: Este foarte clar: urmează ca aprovizionarea cu cartofi a trupelor sovietice să se facă în cadrul deciziei date de Ministerul Industriei și Comerțului.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Domnule Oeriu, te rog să comunici acest lucru organelor sovietice.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Poți să adaugi că în planul de aprovizionare, trupele sovietice sunt trecute pe primul plan.

Țin să vă amintesc cu această ocazie că se lucrează acum la o reglementare a consumului de carne și grăsimi de animale. Dată fiind situația parcului nostru de animale se impune o politică de refacere a șeptelului.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Urmează la ordinea de zi problemele referitoare la aplicarea art. 26 din Tratatul de Pace.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Conform Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 348 din martie 1946, ori de câte ori avem de predat bunuri germane către Uniunea Sovietică, este nevoie să se întocmească un Jurnal. Potrivit acestei dispozițiuni, am alcătuit un proiect de Jurnal al Consiliului de Miniștri, pentru predarea către Uniunea Sovietică a unui nou lot de bunuri germane.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Te rog să-mi trimiți și mie o notă scurtă referitoare la toate loturile de bunuri germane predate Uniunii Sovietelor.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Acum trebuiesc deblocate și bunurile maghiare, foste sub regimul C.A.S.B.I.-ului. Este vorba de bunuri industriale și comerciale ca și bunuri urbane. Bunurile agricole rămân supuse legii de reformă agrară.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Aceasta pentru cetățenii maghiari care au bunuri în România. Ce facem însă cu absenteiștii cetățeni români de naționalitate maghiară? Aceștia le dăm înapoi bunurile?

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Dacă este vorba de cetățenii români care au avut o atitudine dușmănoasă Statului român, bunurile lor rămân în custodia Statului nostru. Desigur nu vom da înapoi bunurile care aparțin unor dușmani ai țării.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: În acest sens s-a luat o hotărâre în Consiliul de Miniștri.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Legea nr. 333 privește pe cetățenii maghiari și nu absenteiștii de cetățenie română, care au avut o atitudine dușmănoasă față de țară.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Trebuie precizat.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Noi am cerut Ministerului Justiției instrucțiuni cu privire la interpretarea Legii nr. 333.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Ar trebui să chemi pe cineva de la justiție și să stabilești în scris interpretarea care trebuie dată diverselor articole din această lege. Vă rog să-mi aduceți și mie la cunoștință rezultatul discuțiilor dv., pentru că, după cum se afirmă au mai rămas acolo oarecare lucruri neplăcute.

Nu pot să se ivească și cazuri de foști cetățeni români, care au avut bunuri C.A.S.B.I. și care, dobândind ulterior cetățenie maghiară, să-și revendice acum bunurile, nu ca cetățeni români de naționalitate maghiară, ci ca cetățeni maghiari?

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: Aceștia le-am cerut să dea dovada că au fost cetățeni maghiari la 12 septembrie 1944.

În orice caz voi vorbi în acest sens cu domnul ministru Pătrășcanu.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Aici trebuie să deschidem bine ochii.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Potrivit dispozițiilor Tratatului de Pace, dv., domnule Gh. Gheorghiu-Dej, aveți cea mai mare sarcină, în legătură cu despăgubirile. În această privință ar trebui să luați contact cu organele Ministerului de Finanțe. Am informații că englezii și americanii vor începe de săptămâna viitoare să depună cereri. Trebuie să văzute și persoanele care fac cereri. Ministerul de Industrie, Ministerul de Finanțe și Ministerul de Justiție vor avea cel mai mult de lucru în această privință.

Dl Gh. Gheorghiu-Dej, ministrul Industriei: Nu știu dacă n-ar fi bine să venim cu chestiunile acestea la Comisia Ministerială.

Dl Al. Alexandrini, ministrul Finanțelor: Pentru principii, da; dar pentru amănunte, totul se va face la ministere.

Dl Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Va trebui multă muncă; multă migăleală; trebuie cercetate drepturile și discutat fiecare caz în parte.

Dl dr. S. Oeriu, comisar general: domnule președinte și domnilor, sunt câteva lucruri mărunte, pe care vă rog să le ratificați: este o lucrare de 30000 lei, o altă lucrare de 7000 lei – reparații care au trebuit să fie făcute și transportul unor case de bani ale Garnizoanei Sovietice din București,

și, în sfârșit, mai ales o lucrare cerută de către Comandamentul Sovietic din Constanța pentru un lagăr de prizonieri. Pentru această lucrare ni s-a cerut de către organele românești 1.100000 lei. Noi am refuzat. Comandamentul Sovietic a făcut cercetări și a arătat că nu sunt necesari decât 500.000 lei.

– Comisia ratifică lucrările prezentate de domnul comisar general Oeriu.

DI Gh. Tătărescu, vice-președintele Consiliului: Domnilor, ordinea de zi fiind epuizată, ridic ședința.

– Ședința se ridică la ora 13,15.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 10/1947, f. 47-57.

65

1947, București. Adresa Comisarului General al guvernului pentru legăturile cu Comisia Aliată de Control către Ministerul Economiei Naționale, privitor la crearea unui organ pentru executarea clauzelor Tratatului de Pace.

DOMNULE MINISTRU

În lumina experienței câștigate din aplicarea Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944, care a învederat imperfecțiunile inerente creării în ultimul moment a unor organisme însărcinate cu aplicarea și executarea acestei Convențiuni, – imperfecțiuni care au avut ultimele consecințe oneroase pentru Statul român și care ar fi putut fi evitate dacă s-ar fi pășit cu hotărâre încă de la început la o temeinică organizare, – apare ca absolut necesară crearea din timp a unui organism care să prevadă și să stabilească, de pe acum, modalitățile de aplicare și executare a Tratatului de Pace.

În baza acelorasi învățăminte câștigate și piedici întâlnite, credem că acest organism, indiferent de denumirea pe care ar avea-o, este necesar să funcționeze în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, sau, eventual, al Ministerului Economiei Naționale.

Rolul preponderent al acestui organism ar consta în precizarea întinderii clauzelor Tratatului de Pace, dând norme unitare de interpretare și statuând asupra cererilor ce-i vor fi adresate de Națiunile Unite sau supușii lor, în scopul, de a se stabili ansamblul datoriiilor și creanțelor Statului român față de aceasta.

Executarea propriu-zisă a obligațiilor decurgând din clauzele Tratatului de Pace rămâne în sarcina Departamentelor și altor Instituțiuni, după competența fiecăruia, sau numai hotărârilor date de acest organism.

În îndeplinirea acestor atribuțiuni, organismul propus i-ar incuba:

1. – Să reprezinte Guvernul român pe lângă Misiunile Diplomatice Aliate și să se țină legătura cu acestea în ce privește aplicarea dispozițiilor, Tratatului de Pace;

2. – Să se interpreteze clauzele Tratatului de Pace potrivit instrucțiunilor Guvernului și să dea dispozițiuni pentru executarea lor;

3. – Să se primească și să rezolve toate cererile în legătură cu aplicarea Tratatului de Pace pe de o parte, iar pe de altă parte să coordoneze strângerea materialului documentar referitor la eventualele pretențiuni ale Statului român față de unele Națiuni Unite și să inițieze ducerea de tratative bilaterale între România și Națiunile Unite în legătură cu obligațiunile Tratatului de Pace;

4. – Să coordoneze și să supravegheze îndeplinirea obligațiunilor decurgând din aplicarea Tratatului de Pace și eventual a convențiilor bilaterale;

5. – Să țină evidența generală a executării Tratatului întocmind dări de seamă periodice.

În acest scop, organismul sus-citat ar trebui, credem, să aibe următoarea organizare:

Conducerea ar fi încredințată unui președinte, ajutat de un Consiliu compus din 4-5 membri care va examina și hotărî rezolvarea problemelor ridicate de aplicarea Tratatului de Pace.

De asemenea, ar fi necesar, ca organ consultativ, un Consiliu Juridic care urmează să avizeze asupra problemelor cu caracter juridic din sfera de atribuțiuni a organismului.

Studiul problemelor și rezolvarea lor în cadrul activității organismului vor fi încredințate unor unități cu caracter tehnic pe grupe de probleme similare ridicate de Tratat.

Credem că aceste unități ar trebui să fie următoarele:

– Unitatea Restituirilor și Despăgubirilor Interne, care ar avea în componența sa art. 25 și 30 din Tratatul de Pace, la restituirea către cetățenii români a averilor confiscate pe motive rasiale, precum și despăgubirea celor care au suferit din fapte de război.

– Unitatea Bunuri, Drepturi și Creanțe (art. 27, 29 paragrafele 4 și 5) care se va ocupa cu situația bunurilor, drepturilor și creanțelor românești aflate în străinătate.

– Unitatea Bunuri Germane și Bunuri Românești în Germania în a cărei competență va intra aplicarea dispozițiunilor cuprinse în art. 25 și 28 din Tratat.

– Unitatea Prestații și Transporturi însărcinată cu art. 21, 31, 36 și anexa 6 din Tratat, privitoare la punerea pe poziție a subsistențelor și înlesnirilor de transport, necesare trupelor aliate în România.

– Unitatea Despăgubiri și Restituiri Externe art. 22, 24 din Tratat privind despăgubirile de război, restituirea bunurilor luate de pe teritoriul Națiunilor Unite și restabilirea drepturilor Națiunilor Unite și naționalilor lor pe teritoriul României.

– Unitatea Politică (art. 1, 3-10, plus anexa 1) cu caracter politic.

În afară de aceste unități tehnice, mai este necesară o Unitate Juridică, care să pregătească lucrările supuse Consiliului Juridic; eventual o Secție Militară care să se ocupe cu executarea clauzelor militare din Tratatul de Pace (art. plus anexele 2 și 3), precum și un Oficiu de Studii, Evidență și Documentare.

În vederea coordonării activității acestor unități ar fi necesare două Secretariate Generale, unul pentru problemele bunurilor, altul pentru cele politice și juridice.

Administrația Livrărilor care execută Convenția din 1945 și convențiile ulterioare referitoare la despăgubirile de război către U.R.S.S., precum și Convențiile privind livrările de bunuri românești în contul restituirilor către U.R.S.S.

Administrația pentru Restituirea, Conservarea și Valorificarea Bunurilor, căreia îi incumbă executarea și lichidarea restituirilor de bunuri către U.R.S.S., precum și valorificarea bunurilor sovietice rămase în proprietatea Statului român, Casa de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice căreia îi incumbă Administrarea și predarea bunurilor germane către U.R.S.S., organe de pură executare, ar fi normal să funcționeze toate trei pe lângă Ministerul Economiei Naționale păstrând însă o strânsă legătură cu organismul propus care urmează să se pronunțe asupra interpretării Convențiilor ce acestea execută.

Tratatul de Pace pune Guvernului român două serii de probleme:

- o serie de obligații noi izvorâte din dispozițiile care nu își au corespondentul lor în Convenția de Armistițiu (despăgubiri interne, bunuri și creanțe, restituiri către Națiunile Unite, altele decât U.R.S.S.) și
- o serie de alte probleme care nu sunt de fapt decât continuarea, mai precisă de data aceasta, a obligațiilor decurgând din Convenția de Armistițiu (despăgubiri de război către U.R.S.S., prestații pentru trupele staționare, sau în retragere etc.).

Toate aceste probleme, – pentru a se evita dibuirile inerente oricăror începuturi – ar trebui să fie studiate încă de pe acum și pentru aceasta este absolut nevoie de crearea unui organism care să-și fixeze doctrina și metoda de lucru, astfel încât intrarea în vigoare a Tratatului de Pace să găsească Statul român pregătit, pentru a face față la timp și în condiții optime obligațiilor sale.

Dintre multiplele probleme pe care acest organism înființat din timp va trebui să le rezolve, cităm cu titlu de exemplu:

A. În ceea ce privește problema trupelor ce urmează să se retragă din România în interval de 90 zile, precum și a celor menținute pe teritoriul românesc după acest termen, în vederea asigurării legăturilor cu Austria, este necesar să se stabilească:

- Convenția cu privire la planul de livrare de subsistențe care va intra în vigoare chiar din prima zi a ratificării Tratatului de Pace, stabilind felul prestațiilor și volumul lor, precum și modul lor de compensare; liniile de comunicație pe care acele trupe le vor întrebuința în România.

- Luarea în primire a clădirilor, instalațiilor și mobilierului date în folosință temporară trupelor ce urmează să se retragă.

- Volumul transporturilor ce se vor face, centrele în care organele sovietice vor activa pentru interesul acelor trupe.

- Înființarea unor evidențe speciale cu privire la: transporturile pentru retragere, în interesul trupelor staționare, sau în tranzit, precum și stabilirea de comun acord cu organele sovietice a programului de transporturi.

B. În sectorul obligațiilor cu privire la despăgubiri de război și restituiri de bunuri către U.R.S.S., organismul propus va avea de studiat

dacă este cazul și măsura în care va urma să se examineze Convențiile bilaterale deja existente între Statul român și U.R.S.S.

C. Inițierea din timp a unor tratative cu diferite țări: pentru definitivarea frontierelor, bornarea și rebornarea lor, Convenții cu privire la creanțele noastre față de străinătate, repunerea în vigoare sau modificarea unor tratate și convenții existente la 1 septembrie 1939 etc.

Inițierea unor legi interne cerute de Tratatul de Pace etc.

Problemele schițate mai sus nu constituie nici pe departe totalitatea problemelor ridicate de aplicarea Tratatului de Pace. Ele au fost date numai cu titlul de exemplu.

Pe lângă acestea, se mai impune de urgență inițierea unor tratative pentru repatrierea prizonierilor de război români.

Dat fiind că problemele ridicate de aplicarea Tratatului au o importanță de ordin național și considerând că este datoria noastră a vă aduce la cunoștință cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a examina propunerile făcute și a lua hotărârile și măsurile ce le veți crede de cuviință.

LOCTIITORUL COMISARULUI GENERAL
PENTRU LEGĂTURILE CU COMISIA
ALIATĂ DE CONTROL

ss. Tr. Broșteanu

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 1147, f. 2-3.

66

1947. Scurte comentarii asupra textelor economice ale Tratatului de Pace de la Paris semnat de România cu Națiunile Unite la 10 februarie 1947.

Scurte comentarii asupra textelor economice ale Tratatului de Pace

Rândurile ce urmează au ca scop să dea unele explicații pentru mai buna înțelegere a textelor și unele indicații practice pentru organele chemate mâine – după ratificarea Tratatului de Pace – să le explice.

Ele nu au pretenția de a oferi un comentariu complet, care ar fi necesitat o cercetare mai vastă și mobilizarea unei echipe mari de specialiști.

Apoi, mai trebuie observat că multe din problemele ce se cer soluționate vor apărea succesiv cu prilejul aplicării, pe măsură ce diferite pretenții se vor ivi, și că majoritatea acestor probleme nu se pot prevedea de pe acum.

Din capul locului trebuie însă să menționez că Tratatul de Pace, în ce privește clauzele economice în ansamblul lor, în condițiile în care ne găsim astăzi, nu se poate aplica.

– economia românească este atât de sleită, din pricina cheltuielilor necesitate și a pierderilor suportate în război;

- din pricina efortului făcut până acum cu aplicarea Armistițiului (cifrabil până astăzi la peste 1 miliard dolari);
- din pricina faptului că sectorul industrial, obosit și uzat la maximum după ani de funcționare, fără posibilități de reparare și înlocuire, dă un randament foarte scăzut;
- din pricina dezorganizării transporturilor și
- din pricina calamității, a doi ani de secetă, încât e ușor de înțeles că nu va putea suporta sarcina executării mai departe a obligațiilor Convenției de Armistițiu devenite obligații ale Tratatului de Pace și a obligațiilor noi impuse prin Tratatul de Pace.

Va trebui deci ca, cu prilejul negocierilor ce urmează să înceapă la Moscova, să arătăm situația și să căutăm a obține reexaminarea și revizuirea acordurilor încheiate, în vederea executării unora din clauzele Convenției de Armistițiu.

- să discutăm (în vederea ameliorării) unele din textele Tratatului de Pace de la Paris, texte pentru care - în timpul său - nu am prezentat observații tocmai pentru că socoteam că ele trebuiesc cercetate în conferințe bilaterale;

- sau, cel puțin, să obținem moratorierea pe câțiva ani a obligațiilor diverse pe care le-am asumat și credite substanțiale pentru refacerea economică a țării.

Numai după aceasta, vom putea fi siguri că obligațiunile pe care a trebuit să le luăm pot fi executate.

Abstracție făcând însă de toate cele ce preced, să prezentăm în rândurile ce urmează unele explicații care pot fi utile.

Articolul 21 al proiectului de Tratat de Pace

Se știe că întreținerea trupelor sovietice reprezintă circa 40% din cheltuielile ocazionate de executarea Armistițiului.

Această constatare ne obligă să dăm art. 21 al Tratatului de Pace o deosebită importanță și să urmărim pe de o parte ameliorarea lui, așa cum se va arăta mai jos, iar pe de altă parte, prin luarea măsurilor necesare din timp, să realizăm o cât mai corectă aplicare.

Este de recomandat deci ca Guvernul român, prin ministerele de resort, să ia din timp contact cu Comandamentul sovietic, pentru a căuta să obțină reglementarea convențională a problemelor diverse ce se nasc din prezența trupelor sovietice încă o perioadă de timp pe teritoriul românesc.

Urmează a se prevedea în Convenție:

- efectivele
- zonele de cazare
- statutul juridic
- aranjamentul financiar

Precizând ce înseamnă termenul de plată convenabilă ce urmează a fi primită de Guvernul român, pentru aprovizionările ce vor fi necesare menținerii liniilor de comunicație cu zona sovietică de ocupare în Austria.

Este cazul însă ca la negocierile ce vor avea loc la Moscova, să se ridice și problema pusă în art. 21, adică aprovizionarea pe contul Statului român a trupelor sovietice în cele 90 de zile perioadă de retragere, cerând în mod

hotărât să ni se aplice același regim de care se bucură în această privință Bulgaria.

Într-adevăr, după cum se știe această obligație nu există în Tratatul de Pace cu Bulgaria și Delegația română de la Paris, a socotit potrivit să nu ridice problema în Comisia Balcani-Finlanda, sau în plenul Conferinței, urmând ca să fie rezolvată prin negocieri bilaterale între România și U.R.S.S.

Cu titlu subsidiar este de remarcat că în perioada de 90 de zile destinată retragerii, trupele sovietice evacuate din România vor fi pasager înlocuite cu trupe sovietice retrase din țările vecine României, în drum peste teritoriul nostru spre Rusia Sovietică.

Credem că nu este în spiritul Tratatului de Pace, chiar dacă textul nu este modificat, să întreținem trupe sovietice în trecere.

În cel mai rău caz, ar trebui să obținem o limitare a rațiilor ce urmează a fi date în această perioadă de 90 de zile, rații care n-ar trebui să cuprindă cereale și crupe, paie și grăunțe.

Articolul 22 al Tratatului de Pace

Presupunând că nu vom putea obține moratoriul general despre care se vorbește în preambulul notei, ar trebui să urmărim, tot cu prilejul negocierilor de la Moscova, reexaminarea Convenției din 16 ianuarie 1945.

În special, trebuie luat în considerare faptul că producția noastră de petrol va scade fără întrerupere până în anul 1949, când în cel mai favorabil caz, va depăși cu greu 3 milioane tone țitei.

Livrând cantități de petrol mult mai mici decât acele la care suntem obligați, putem să ușurăm aprovizionarea cu combustibil a industriilor, care – în cea mai mare parte – lucrează pentru livrări în U.R.S.S.

Obiectivul pe care ar trebui constant să-l urmărim, este să sporim în masa mărfurilor care le livrăm U.R.S.S.-ului, produsele fabricate, adică acele bunuri care în bună parte reprezintă export de muncă românească.

Asemenea, ar trebui urmărit ca unele produse prevăzute în Convenția din 16 ianuarie 1945, să fie înlocuite prin obligația de a prelucra materia primă sovietică.

Articolul 23 al Tratatului de Pace

Acest articol prezintă o foarte mare importanță și gravitate, în special din pricina faptului că vom fi probabil obligați să restituim circa 6 vagoane aur furat de germani din Franța și Belgia, că vom fi obligați să restituim vagoane și locomotive aparținând Națiunilor Unite, ceea ce va produce o mare criză în transporturile feroviare românești și pentru că este permisă teama că s-ar putea să ne vedem obligați să restituim o cantitate de tuburi ce se afirmă că ar fi de proveniență franceză și care ar fi îngropate în prezent în pământ pe traseele de conducte Ploiești-București, Făureni-Reni și Sinaia-Făgăraș.

În ceea ce privește aurul, după informațiile noastre, francezii ar fi în măsură să facă dovada că cca. 3 1/2 vagoane ar fi fost furate din Franța. Nu este sigur că dovada respectivă va putea fi furnizată pentru rest.

În ceea ce privește tuburile, după afirmațiile care se fac de Ministerul Minelor și Petrolului și de către Căile Ferate Române, tuburile furnizate de germani și care se pretinde că ar fi de origine franceză, nu ar fi purtat nici o marcă sau indicație care să permită identificarea. Este de prevăzut, deci, că cei care vor revendica restituirea și cărora le incumbă obligația de a dovedi proprietatea, vor prezenta anumite documente care nu pot avea decât valoarea unor prezumții ce urmează să fie completate prin probe culese la fața locului.

Este de prevăzut, deci, că se va cere colaborarea Guvernului român pentru săpături de făcut în diferite puncte unde tuburile se găsesc îngroapate, pentru a se încerca identificarea. Dacă o atare acțiune tehnică, urmărind identificarea, ar lua o anumită amploare, ar atrage atari cheltuieli și ar provoca atari tulburări încât ar impune poate o încercare de a se ridica diferendul printr-o tranzacție. Bineînțeles, că la această soluție a tranzacției nu ar fi oportun să se recurgă decât în cazul în care s-ar ajunge la convingerea că francezii ar putea să prezinte o sumă de probe din care să rezulte în mod neîndoios originea franceză a tuburilor. Pe de altă parte, soluția unei tranzacții s-ar impune și pentru cel care revendică chiar când ar fi în măsură să dovedească proprietatea fără acțiune de verificare pe teren, întrucât se pare că dezgroparea și transportarea ar provoca, din punct de vedere tehnic, o deteriorare suficient de importantă.

Sunt de așteptat, din partea diferiților particulari lezați, să ne parvină cereri de restituiri. Cu privire la aceste cereri eventuale nu se pot da de acum nici un fel de indicații.

Aceste cereri vor ridica, desigur, probleme variate, care urmează a fi examinate de organele competente ale Ministerului Afacerilor Străine, pe măsură ce se vor produce.

De altfel, chiar de pe acum, organele calificate ale Ministerului Afacerilor Străine (Direcția Economică), ar trebui să colaboreze cu Ministerul Finanțelor și Banca Națională a României și să examineze temeinicia cererilor care s-au făcut sau se vor face cu privire la primele 3 probleme mari și grave enunțate mai sus.

Cu acest prilej, țin să reamintesc că Legațiunea Franceză a cerut să-i punem la dispoziție documentele B.N.R. privitoare la aurul provenit din Germania și bănuir de a fi de proveniență franceză.

Deși art. 23 al proiectului de Tratat de Pace, care ne obligă să colaborăm cu Națiunile Unite, în vederea căutării și restituirii bunurilor, nu are valoare juridică până ce Tratatul de Pace nu devine definitiv, Direcția Economică a supus întreaga problemă domnului vice-președinte al Consiliului și Ministru al Afacerilor Străine, pentru a se lua o hotărâre față de cererile insistente ale Legației Franței.

În urma dispoziției domnului vice-președinte al Consiliului, cererea franceză n-a fost îndeplinită.

Tot în cadrul acestui articol este și problema restituirilor de făcut Rusiei Sovietice, în conformitate cu Convenția din 11 septembrie 1945. Acest acord creează economiei românești, în situația de astăzi, sarcini foarte greu de suportat (similare cu cele puse de art. 11 din Convenția de Armistițiu, referitor la despăgubiri).

Dacă, așa cum se spune în preambul, cu prilejul negocierilor de la Moscova nu se va putea obține moratoriul general, Convenția din 11 septembrie 1945 va trebui reexaminată, încercându-se să se obțină substanțiale ușurări.

Articolul 24 al Tratatului de Pace

Este de observat că din redactarea paragrafului I al art. 2, unii reclamanți ar putea socoti că sunt îndrituiți să pretindă abrogarea întregii legislații din perioada 1 septembrie 1939, 12 septembrie 1944, ale cărei dispoziții au putut atinge drepturile naționalilor Națiunilor Unite.

Această teză poate fi respinsă cu argumentele ce se pot trage din lucrările preparatorii ale Tratatului de Pace cu România.

Într-adevăr dovada că în spiritul Tratatului de Pace cu România nu este această interpretare, este faptul că plenul Conferinței de Pace și apoi cei 4 membri ai Consiliului Miniștrilor Afacerilor Străine, au respins cererea britanică de abrogare a legii petrolului (vezi anexa petrol în redactarea primă și ultimă) precum și faptul că propunerea americană de la art. 24 paragr. 4 al. D nu a fost acceptată de Conferință.

Este de observat că schimbarea datei de 21 iunie 1941 cu 1 septembrie 1939, a fost făcută la cererea Delegației poloneze, care în acest mod a socotit că va putea valorifica pretențiile sale.

În această privință, cum și România are importante creanțe de valorificat față de Polonia, îndeosebi cele rezultate în urma întreținerii de către Statul român a refugiaților polonezi în România, s-a luat contact cu Delegația poloneză de la Conferința Păcii, spre a se ajunge la o înțelegere amicală în vederea reglementării creanțelor reciproce ale ambelor țări.

Prin schimbul de scrisori Christu-Lycowschi, se precizează că Guvernul polonez acceptă principiul negocierilor bilaterale pentru lichidarea creanțelor reciproce. Acest fapt prezintă un real avantaj pentru România, față de condițiile Tratatului de Pace, în virtutea cărora polonezii ne-ar fi putut cere despăgubiri sau restituiri, fără ca noi să le putem lega de lichidarea creanțelor noastre. În vederea negocierilor cu Polonia, Ministerul Afacerilor Străine, Direcția Economică, a luat măsurile necesare pentru strângerea întregii documentări necesare, dând directive departamentelor interesate, care și-au desemnat delegați în acest scop.

De asemeni, în legătură cu negocierile cu Polonia, pentru lichidarea creanțelor reciproce, trebuie să relevăm un comunicat al Ambasadei Poloniei de la București din ziua de 4 ianuarie a.c., prin care se arată că se face recensământul daunelor suferite de cetățenii polonezi în străinătate și cere cetățenilor polonezi din România să dea indicațiile necesare daunelor suferite în țara noastră și să completeze anumite formulare.

Din spiritul acestui comunicat ar rezulta că la viitoarele negocieri, Delegații polonezi vor prezenta și cereri de daune ale refugiaților polonezi în România, fapt care în lumina evenimentelor din anul 1939 și posterior, nu cadrează cu amicitia tradițională, polono-română.

Paragraful 3 al art. 24 este grav, întrucât invocându-se dispozițiile sale se va încerca revendicarea între altele a acțiunilor societăților Columbia și

Concordia, trecute în patrimoniul sovietic, în conformitate cu hotărârile de la Postdam.

Chiar dacă se recunoaște, în ultimă analiză, că Guvernul român are unele vini în privința felului său de a proceda, încă trebuie observat că el a lucrat conformându-se unor dispoziții în fața cărora era obligat să se incline.

În orice caz și oricum s-ar putea aprecia acțiunea Guvernului român ea nu poate duce la rezultate ca bunurile în chestiune să rămână din eroare într-un anumit patrimoniu și Guvernul român să fie obligat să plătească integral pe cei injust deposedați.

Această problemă ar trebui luată în cercetare de Consiliul Juridic al Ministerului de Externe.

În același timp, atragem atenția că urmează să se ceară relații complete Ministerului Economiei Naționale și Comisiei Române de Legătură cu Comisia Aliată de Control, precum și Ministerului de Justiție asupra întregii probleme.

Articolul 25 al Tratatului de Pace

Asupra acestui articol prin care România recunoaște că U.R.S.S. are drept asupra tuturor bunurilor germane situate în România, transferate U.R.S.S. de Consiliul de Control din Germania și care are o deosebită importanță și este în conformitate cu hotărârile de la Postdam, trebuie să atragem atenția că deși Tratatul de Pace nu precizează, totuși în spiritul hotărârilor de la Postdam nu poate fi vorba decât de bunurile germane nete, întrucât U.R.S.S. substituindu-se ca proprietară a acestor bunuri nu este posibil să aibă mai multe drepturi decât proprietarii anteriori.

De altfel, în discuțiile care au avut loc la Paris între domnul Ion Gheorghe Maurer cu reprezentanți din Delegația sovietică, au întâlnit o deosebită înțelegere a punctului de vedere românesc.

În acest sens, trebuie să remarcăm că Decretul-Lege nr. 607 din 18 februarie 1946 al Ministerului de Justiție, de trecere în patrimoniul Statului sovietic a bunurilor germane din România, cuprinde o gravă eroare, prin faptul că aceste bunuri sunt transferate libere de orice sarcină.

Este deci necesar ca negocierile ce vor avea loc la Moscova, să discute și această problemă pentru clarificarea ei, în sensul punctului de vedere românesc.

Articolul 26 al proiectului de Tratat de Pace

Art. 26, cu toată gravitatea sa, prin faptul că bunurile Statului sau particularilor români din țările aliate și asociate, pot fi confiscate, reținute sau lichidate, totuși nu poate fi considerat ca o amenințare potențială care nu ar fi aplicată decât în momentul în care Statul român nu și-ar îndeplini obligațiile sale.

În consecință, considerăm oportun ca imediat după semnarea Tratatului de Pace, Guvernul român să facă demersurile necesare în Statele respective, în vederea deblocării bunurilor românești, care – din evaluările făcute – totalizează aproximativ 60 milioane dolari.

Art. 26 prevede că Puterile aliate și asociate au dreptul să utilizeze aceste bunuri sau produsul lichidării lor, în orice scop ar dori, până la

concurența sumei reclamațiilor lor și acele ale resortisanților lor, contra României sau resortisanților români. Stricta aplicare a acestui principiu ar putea duce la rezultate complet injuste, care desigur nu au fost prevăzute, necum dorite de redactori. Astfel ar urma ca în cazul în care resortisanți ai Națiunilor Unite, având creanțe față de anumiți particulari români, nu pot să fie achitate de către menționații particulari, bunurile Statului român să fie utilizate pentru lichidarea unor asemenea creanțe.

Ar fi, deci, util să se facă demersuri necesare pe lângă Puterile interesate pentru a se arăta inechitatea unei asemenea măsuri.

Articolul 28

Articolul 28 trebuie examinat în legătură cu art. 25.

El este un articol mare și grav, asupra căruia voi reveni cu un comentariu special.

De pe acum se poate spune însă că, dacă textul rămâne așa cum a fost fixat la New York, în interpretarea cea mai severă, aceasta înseamnă că renunțând la creanța noastră contra Germaniei, nu mai putem compensa prin ea creanța Germaniei contra României, devenită prin efectul declarației de la Postdam, creanța sovietică și va trebui să facem exporturi noi pentru a o acoperi.

Cum disponibilitățile germane sunt cedate Uniunii Sovietice în contra reparațiilor datorate de Germania, și cum disponibilitățile Germaniei în România rezultă numai din împiedicarea compensării debitelor și creditelor românești de valoare aproape echivalente, aceasta înseamnă că România plătește în parte reparațiile Germaniei.

Sau, în ultimă analiză România plătește reparații Germaniei, atunci când înainte de începerea negocierilor la Paris, tari pe drepturile pe care socoteam că le-am câștigat prin declarația de război către Germania și efortul făcut de noi după 23 august, socoteam că ni se cuvin, reparații din partea Germaniei.

Dar asupra acestui articol, care ridică o serie de probleme mari și interesante, voi reveni.

Articolul 30

I. Delegația română la Conferința de la Paris a arătat că dispozițiile art. 29 din proiectul de Tratat de Pace apar ca inechitabile, față de împrejurarea că România este obligată a renunța la valorificarea oricăror reclamații cu privire la măsurile luate de Puterile Aliate și Asociate, în perioada neutralității României, adică de la 1 septembrie 1939 până la 22 iunie 1941.

Pentru acest motiv, Delegația română a cerut ca contravaloarea reclamațiilor române pentru pierderile și pagubele suferite ca urmare a măsurilor și acțiunilor de război ale Puterilor aliate și asociate, în perioada neutralității României, să fie afectate acoperirii sarcinilor incubând României în virtutea Tratatului de Pace.

Această teză nu a fost primită de Conferința de Pace.

Totuși socotim că este util, dată fiind echitatea ce stă la baza argumentelor de mai sus, că teza propusă de Delegația română la Conferința de la Paris, să fie avută în vedere și reintegrarea cu prilejul negocierilor bilaterale ce vor avea loc după intrarea în vigoare a Tratatului de Pace.

Din punct de vedere practic este necesar ca Departamentele de resort să întocmească din timp situații din care să rezulte pierderile suferite de Statul român, de pe urma măsurilor luate de Puterile aliate și asociate, ca urmare a stării de război, în perioada neutralității României, adică de la 1 septembrie 1939 până la 22 iunie 1941.

II. Aplicația al. II privind chestiunea unei compensații ce trebuie acordată persoanelor care au furnizat prin rechiziție mărfuri sau servicii forțelor armate ale Puterilor aliate și asociate, lăsând la o parte efectul pe care îl are prin stabilirea unui regim discriminatoriu în materie de reparații între cetățenii aceleiași țări, necesită o reglementare amănunțită pe calea unei legi care să stabilească tehnica juridică (norma, procedurile, criteriile de apreciere echitabile a daunelor, instanțe de judecată, termen pentru introducerea cererilor).

Articolul 31 din proiectul de Tratat de Pace

Prin art. 31 România se obligă să acorde clauza națiunii celei mai favorizate Națiunilor Unite, în decursul celor 18 luni următoare intrării în vigoare a Tratatului de Pace.

Prin urmare, în prezent se poate pune problema ca prin negocieri bilaterale să nu fie afectată cea mai mare parte a disponibilităților de export românești, comerțului cu un singur stat.

Într-adevăr, ducerea unei politici comerciale în acet sens ar putea lăsa impresia Națiunilor Unite, că România căuta să se derobeze de la spiritul art. 31 și să acorde un regim preferențial unui singur stat, fapt care, nu ar contribui la reluarea și la normalizarea raporturilor comerciale cu statele respective.

Articolul 30 bis al proiectului de Tratat de Pace

Din rapoartele domnului ambasador Franasovici rezultă că acest articol în ultima sa redactare de la New York, este mai favorabil României decât în redactarea de la Paris.

Textul de la Paris prevede că Guvernul român va plăti un just preț, luându-se în considerare condițiile mondiale, pentru mărfurile pe care le va livra cu titlu de reparații și pe care le va procura de la resortisanții Națiunilor Unite.

Ar fi rezultat că Guvernul român ar avea de plătit diferențe substanțiale de preț, retroactiv, îndeosebi pentru produsele petroliere livrate în cadrul obligațiilor decurgând din aplicarea armistițiului, de la societățile petroliere aparținând Națiunilor Unite.

În ultima sa redactare de la New York, s-a hotărât ca prețurile petrolului să fie fixate prin negocieri bilaterale.

Se poate, deci, spera că prin negocieri să se obțină condiții pentru Statul român, care să nu impună sarcini prea mari în executarea acestui articol.

Anexa IV sec. A

Dispozițiile cuprinse în anexa IV sec. A sunt complexe și au numeroase implicații, ce urmează a fi reglementate pe cale de lege, în elaborarea căreia va trebui să se țină seama de avizul specialiștilor în materie de proprietate

industrială, literară și artistică, în legătură cu toate actele necesare obținerii și conservării acestor drepturi în România, precum și în legătură cu tehnica juridică de valorificare a pretențiilor resortisanților Puterilor aliate și asociate, în ceea ce privește drepturile de mai sus.

Anexa IV sec. D

În aplicarea anexei IV sec. D, Ministerul Justiției împreună cu Ministerul Minelor și Petrolului urmează a studia modificarea legii petrolului din 1942, astfel încât să se abroge dispozițiile prin care s-a creiat un regim discriminatoriu în detrimentul resortisanților Națiunilor Unite, față de legea în vigoare la 1 septembrie 1939.

Anexa V sec. III

Ținem să precizăm că dispozițiile conținute de anexa V sec. III nu sunt aplicabile decât resortisanților națiunilor cu care România s-a aflat în stare de război, spre deosebire de alte texte din Proiectul Tratatului de Pace care se aplică resortisanților Națiunilor aliate și asociate, precum și resortisanților Națiunilor Unite ale căror relații diplomatice au fost numai rupte cu România.

Totodată, apare necesar ca pe cale de lege să se fixeze termenul care potrivit anexei V sec. III pag. 2, trebuie să fie de cel puțin 3 luni, termen înăuntrul căruia creditorii titulari ai unui efect negociabil să poată prezenta sau protesta acest efect.

Anexa VI sec. A

În aplicarea anexei VI sec. A, Ministerul de Justiție urmează a lua măsuri în vederea comunicării către Puterile aliate și asociate a tuturor actelor și hotărârilor luate de instanțele românești în timpul războiului și având ca obiect dreptul de proprietate al resortisanților sus-arătatelor puteri.

Anexa VI sec. B

Anexa VI sec. B, organizează revizuirea hotărârilor pronunțate de Tribunalele românești între 22 iunie 1941 și intrarea în vigoare a Tratatului de Pace, în procesele în care supușii Națiunilor Unite nu au fost în măsură a-și exprima cauza în chip satisfăcător, fie în calitate de reclamanți, fie în calitate de pârâți, și au fost păgubiți prin hotărâri date în asemenea condiții.

În vederea aplicării acestei dispoziții, este necesară elaborarea unei legi prin care să se determine procedura de urmat pentru admiterea în principiu a unei asemenea cereri de revizuire, cereri care potrivit principiilor procedurale se vor introduce la instanța a cărei hotărâre rămasă definitivă este supusă revizuirii.

▼
Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 166/1946, f. 93-105.

<1947>

STRICT SECRET

În rândul țărilor cu democrație de tip nou, România ocupă un loc deosebit. În dezvoltarea politică și în special economică ea a rămas în urma țărilor progresiste cu democrație populară.

Această rămânere în urmă se explică nu numai datorită faptului că în România pe o bună perioadă s-a aflat la conducerea țării sub acoperirea puterii regale partidele „istorice“ reacționare ale lui Maniu și Brătianu, dar și datorită faptului că în momentul ieșirii României din război în țară nu a existat o mișcare democratică puternică.

Partidul Comunist Român încă din primele zile de existență s-a aflat în ilegalitate și a fost supus unor persecuții aspre. În timpul războiului, conducătorii Partidului Comunist se aflau în închisoare (Gheorghiu-Dej și Teohari Georgescu) sau în emigrație (Ana Pauker și Vasile Luca), iar secretarul general al partidului Foriș, viitorul agent al Siguranței, a dus o politică de distrugere a partidului. Ca urmare a acestor condiții și de asemenea ca urmare a activității trădătoare a social-democraților, în momentul ieșirii României din război, regele și partidele „istorice“ au reușit să manevreze și să nu permită instalarea în țară a regimului democratic. La 23 august 1944 poporul român i s-a impus din nou un guvern reacționar, cel al generalului Sănătescu. Ca urmare forțele democratice au avut în continuare sarcina de a lupta pentru democratizarea țării.

În acest sens, evenimentele din 6 martie 1945 au însemnat un pas important, când sub presiunea maselor populare a fost răsturnat Guvernul reacționar Rădescu, care a urmat Guvernului Sănătescu iar regele a fost nevoit să recunoască Guvernul de concentrație democratică în frunte cu liderul Frontului Plugarilor, dr. Petru Groza.

În guvernul nou format, alături de Frontul Plugarilor au intrat reprezentanți ai Partidului Comunist, ai Partidului Social-Democrat și ai Partidului Național-Liberal al lui Tătărescu, desprins din partidul lui Brătianu în iulie 1945.

Guvernul Petru Groza a luat o serie de măsuri pentru democratizarea țării. Printre acestea cele mai importante au fost: reforma grară prin care țărănimii primește pământ; naționalizarea Băncii de stat; legea privind dizolvarea Senatului reacționar; crearea Parlamentului unicameral și organizarea de alegeri democratice pe baza legii menționate.

În pofida măsurilor luate, reacțiunea română a reușit, totuși, să-și păstreze poziții importante în viața politică și îndeosebi în cea economică a țării. Sprijinindu-se pe puterea regală, ce s-a menținut în țară, și pe partidul reacționar burghez al lui Tătărescu din Blocul Partidelor Democratice și de asemenea folosindu-se de activitatea antidemocratică a aripii drepte a Partidului Social-Democrat, reacțiunea română frânează dezvoltarea democratică a României.

În preajma alegerilor pentru Parlament a luat ființă în luna mai 1946 Blocul Partidelor Democratice din România. Aături de partidele reprezentate în Guvern au intrat în Bloc Partidul Național-Țărănesc al lui Alexandrescu, desprins în martie 1945 din partidul lui Brătianu și de asemenea Partidul Național Popular, apărut în 1946, care a avut la bază organizația politică „Uniunea Patrioților“, compusă din intelectualitatea democratică (doctori, profesori, ingineri ș.a.).

În programul Blocului Partidelor Democratice a fost specificat faptul că partidele ce au intrat în componența acestuia își vor păstra ideologia și programele proprii și vor depune toate eforturile pentru garantarea regimului democratic, a suveranității statului în cadrul monarhiei constituționale, a respectării proprietății și asigurării libertății cuvântului, presei și întrunirilor.

În domeniul politicii externe a fost menționată necesitatea întăririi păcii și menținerii relațiilor de prietenie cu Uniunea Sovietică și cu ceilalți vecini, de asemenea cu S.U.A. și Anglia.

Neținând cont de activitatea reacionară a partidelor lui Maniu și Brătianu, influențate și conduse de anglo-americieni, Blocul Partidelor Democratice a obținut majoritatea voturilor la alegerile din 19 noiembrie 1946. Ca urmare a înțelegerii preelectorale între partidele Blocului, cele patru partide: Comunist, Social-Democrat, Frontul Plugarilor și partidul lui Tătărescu au primit un număr egal de locuri pe listele electorale. Celelalte două partide: Național-Popular și Național-Țărănesc al lui Alexandrescu li s-a dat un număr mai mic de locuri.

În urma alegerilor locurile din Parlament au fost distribuite astfel:

Partidul Comunist	69
Social-Democrat	78
Frontul Plugarilor	71
Partidul lui Tătărescu	72
Partidul Național Popular	26
Partidul lui Alexandrescu	21
Mici organizații de pe listele Blocului	4

Observație: Diferența (de locuri) în favoarea Partidului Social-Democrat și a altor partide se explică prin diferența rezultatelor electorale din unele județe și prin faptul că Partidul Comunist a cedat câteva locuri unor candidați independenți.

Uniunea Populară Maghiară, candidând pe liste separate, a obținut 29 de locuri. Oficial acesta s-a alăturat Blocului după alegeri, în februarie a.c.

Partidele din opoziție, în frunte cu Maniu și Brătianu, au obținut 36 de mandate. După cum se știe, ca urmare a dizolvării partidului lui Maniu din luna iulie a.c., mandatele celor 33 de deputați țărăniști au fost anulate. De asemenea, unui număr de trei deputați ai partidului lui Brătianu le-au fost retrase mandatele de deputați.

După alegerile din 29 noiembrie 1946 s-a format noul Guvern Groza format din reprezentanții celor patru partide ale Blocului. Comuniștii au primit Ministerul Industriei și Comerțului (Gheorghiu-Dej), Ministerul

Afacerilor Interne (Teohari Georgescu), Ministerul Justiției (Pătrășcanu), Ministerul Comunițiilor (Profiri). Gheorghiu-Dej este și președintele Înalțului Consiliu Economic și al Comisiei interministeriale pentru redresare economică și stabilizare monetară. În afară de acest lucru, ministrul de Război, Lascăr și ministrul Sănătății, Florica Bagdasar, care oficial sunt independenți, se află sub influența comuniștilor și execută toate directivele lor.

Social-Democrații au primit Ministerul Muncii (Rădăceanu), Ministerul Educației Naționale (Voitec), Ministerul Minelor și Petrolului (Ionescu), și Ministerul Artelor (Ion Pas).

În afară de postul de prim-ministru, Frontul Plugarilor mai deține și Ministerul Agriculturii (Săvulescu), Ministerul Informațiilor (Livezeanu), și Ministerul Cooperației (Zăroni). Partidul lui Tătărescu deține patru ministere: Ministerul de Externe (Tătărescu care este și vice prim-ministru), Ministerul de Finanțe (Alexandrini), Ministerul Cultelor (Roșculeț) și Ministerul Lucrărilor Publice (Vântu).

În acest mod, în Blocul Partidelor Democratice și în Guvernul român sunt reprezentate partide cu vederi și programe politice diferite. În Bloc și în Guvern, alături de Partidul Comunist se află și partidul burghez reacționar al lui Tătărescu, care, se știe deja, în planul politicii externe este, un partizan activ al orientării spre țările vestice. Cu toate că face declarații oficiale referitoare la necesitatea prieteniei cu Uniunea Sovietică, Tătărescu încearcă să se asigure de sprijinul anglo-americanilor și are legături strânse cu reprezentanții lor din România. Însă, datorită situației existente Tătărescu este nevoit, deocamdată, să accepte politica externă a Guvernului Groza, orientată spre Uniunea Sovietică și spre apropierea de țările cu democrație populară.

În viața politică internă Tătărescu este cunoscut ca un fervent apărător al intereselor marii burghezii și ca autor al unor legi adoptate de guvernele fasciste anterioare ale României.

Al doilea partid din componența Blocului este Partidul Social-Democrat.

În martie 1946 în acest partid s-a produs o sciziune. La Congresul Partidului Social-Democrat liderul partidului, Titel Petrescu, a fost demascat ca aliat al lui Maniu și Brătianu și a fost exclus din partid împreună cu gruparea lui. Petrescu și susținătorii lui anglo-americani au contat pe faptul că va fi urmat de cea mai mare parte a membrilor partidului. Însă, în urma sciziunii și datorită poziției antisovietice manifestate de Petrescu, numai un grup redus de membri de partid l-au urmat, îndeosebi cei mai reacționari.

În prezent gruparea desprinsă a lui Petrescu, este un partid „de opoziție” fără nici o influență în rândul clasei muncitoare din România.

Făcând parte din Bloc, Partidul Social-Democrat, în special aripa sa dreaptă, temându-se de influența crescândă a Partidului Comunist, se aliază cu Tătărescu și se împotrivesc măsurilor luate de Partidul Comunist în Guvern și în Parlament.

În rândul Partidului Social-Democrat are loc o luptă între principalii lideri: Rădăceanu și Voitec, dar și între aripa dreaptă, condusă de membrul Comitetului Central, Burcă, și aripa stângă în frunte cu membrul Comite-

tului Central și șeful secției de propagandă, Mișa Levin. Atât Rădăceanu, cât și Voitec în aparență se străduiesc să pară susținătorii Frontului Unic Muncitoresc pentru a obține sprijinul comuniștilor și încrederea membrilor partidului acestora. În prezent lupta din interiorul Partidului Social Democrat se intensifică, legată fiind de congresul partidului ce va avea loc în luna octombrie a.c.

Comuniștii duc o politică de susținere a elementelor de stânga din Partidul Social-Democrat, demascând în același timp activitatea reacționară a conducerii acestuia.

Secretarul C.C. al Partidului Comunist Român, Vasile Luca, a scris în ziarul „Scânteia“ din 25 iulie a.c.:

„Propaganda anticomunistă, antisovietică cât și influența elementelor de dreapta din Partidul Social Democrat continuă să se dezvolte, reprezentând un pericol real pentru unitatea clasei muncitoare din România. Prin atragerea în rândurile sale a elementelor antisovietice și anticomuniste Partidul Social Democrat crește numeric, slăbind unitatea forțelor democratice ale țării.“

Celelalte partide politice din componența Blocului (Partidul Național-Tărănesc al lui Alexandrescu, Uniunea Național-Populară și Uniunea Național-Maghiară), ce dețin 76 de locuri în Parlament, se află sub influența Partidului Comunist și susțin toate măsurile promovate de acesta în Parlament.

În privința Frontului Plugarilor situația a fost deosebită. După cum se știe, până în luna mai a.c. la conducere s-au aflat numeroase elemente din rândul chiaburimii. În luna mai a.c., în cadrul ședinței comune a Birourilor Politice ale C.C. al Partidului Comunist și al C.C. al Frontului Plugarilor a fost adoptată hotărârea privind curățirea Frontului Plugarilor de elementele din rândul chiaburimii și transformarea acestuia într-o organizație a omenilor nevoiași și a celor din păturile mijlocii de la sate. După ședința comună a fost dat publicității un comunicat oficial al C.C. al Frontului Plugarilor, în care se propunea tuturor comitetelor județene să organizeze ședințe pentru a supune analizei respectivul comunicat și pentru organizarea de noi alegeri în comitetele județene. Pentru coordonarea generală a procesului de reorganizare a fost creată o comisie mixtă din reprezentanți ai Partidului Comunist și ai Frontului Plugarilor, de asemenea au fost înființate și comisii județene.

În urma procesului de reorganizare, organele conducătoare ale Frontului Plugarilor au fost curățate de elementele chiaburești, în prezent fiind compus, în marea majoritate, din reprezentanți ai păturilor de oameni ai muncii de la sate. În luna octombrie a.c. va avea loc congresul Frontului Plugarilor în scopul întăririi reușitelor obținute în urma reorganizării și eliminării elementelor reacționare din C.C. al Frontului Plugarilor.

Conform declarației făcute de Gheorghiu-Dej, în toate organele de conducere ale Frontului Plugarilor se află reprezentanți ai Partidului Comunist care promovează în organizațiile lor politica Partidului Comunist.

Liderul Frontului Plugarilor și prim-ministru, Petru Groza, care are și în prezent întreprinderi puternice cu capital mare, promovează, cu oscila-

țiile cunoscute, politica Partidului Comunist. Caracterizând atitudinea lui Petru Groza, Gheorghiu-Dej a arătat că, deși Petru Groza ezită ca urmare a influenței exercitate asupra lui de către Tătărescu și de către social-democrați, Petru Groza îndeplinește totuși, dispozițiile și ordinele trasate de Partidul Comunist, urmându-i linia.

În acest mod Partidul Comunist Român, dispunând de marea majoritate în Parlament și de superioritate numerică a forțelor în Guvern, are posibilitatea de a emite legi necesare democratizării, pe mai departe a țării. Având în vedere faptul că toate legile propuse de comuniști sunt orientate spre apărarea intereselor maselor de oameni ai muncii și nedorind să se compromită în ochii poporului, Tătărescu și social-democrații de dreapta, după o prelungită opoziție, au căzut de acord cu comuniștii și votează pentru legile propuse de aceștia.

Acest lucru nu înseamnă că adoptarea în Parlament a proiectelor de legi, propuse de comuniști, decurge într-o atmosferă liniștită. Dimpotrivă, liberalii lui Tătărescu și social-democrații, temându-se de creșterea autorității și influenței Partidului Comunist, caută prin toate mijloacele să se opună activității duse de Partidul Comunist în Parlament și mai ales în Guvern. O luptă aprigă se duce în cadrul problemelor economice. Astfel, de exemplu, liberalii lui Tătărescu și social-democrații au manifestat o puternică opoziție față de promovarea legii privind reorganizarea Ministerului Industriei și Comerțului, care lărgeste considerabil sfera de activitate asupra altor ministere (de Finanțe, Minelor și Petrolului, și Lucrărilor Publice) și de a efectua controlul economic asupra producției și asupra circulației mărfurilor.

Cu o deosebită opoziție a fost întâmpinată legea privind organizarea direcțiilor din ramura industriei care asigură Ministerului Industriei și Comerțului posibilitatea efectuării controlului și îndrumării întregii activități economice a țării din domeniile: producției industriale, al distribuției materiilor prime și semifabricatelor, al distribuirii produselor alimentare și a mărfurilor industriale, al comerțului exterior și interior, al stabilirii prețului și regimul acestuia la produse și mărfuri.

Aceste două legi au provocat opoziția lui Tătărescu și a aripii drepte a social-democraților, care, neavând curajul să ia o poziție ostilă, au încercat să facă unele manevre pentru a amâna sau pentru a împiedica adoptarea legilor menționate. În timpul votării liberalii lui Tătărescu s-au abținut, iar unii social-democrați au votat împotriva.

O poziție susținută s-a iscat în jurul legii privind echilibrul bugetar, ce implica adoptarea unor măsuri hotărâtoare împotriva neplății impozitelor de către capitaliști. Ministrul de Finanțe, liberalul Alexandrini, a insistat asupra impozitelor indirecte și nu a luat nici o măsură privind perceperea impozitelor de la industriași și comercianți. Refuzând sistematic credite pentru activități social-utile, el a acordat suplimentar credite pentru întreprinderile familiilor Tătărescu și Brătianu. Toată activitatea financiară a lui Alexandrini a fost direcționată spre întărirea pozițiilor marilor capitaluri și spre pauperizarea maselor de oameni ai muncii.

În urma unor mari presiuni făcute asupra lui Alexandrini de către comuniști și de către partizanii acestora în Parlament și în Guvern, în iulie

a.c. pentru prima dată a fost echilibrat bilanțul bugetului lunar și îndeplinit planul pentru perceperea impozitelor.

Suferind o serie de înfrângeri în Parlament, Tătărescu a încercat să-i oblige pe comuniști să renunțe la atacurile pe viitor asupra capitaliștilor și speculanților. În acest scop, în mai 1947, el a trimis în numele partidului său o notă explicativă regelui, membrilor Guvernului, liderilor partidelor politice, chiar și celor din opoziție, de asemenea și reprezentanților din Anglia și S.U.A. Această notă, cu toate că avea caracter confidențial, a devenit subiect de comentarii pentru presa internă și străină. Prin publicarea acestui document și prin presiunile făcute asupra comuniștilor, Tătărescu a urmărit și alte scopuri. Ridicând problemele legate de: caracterul provizoriu al prezentului Guvern, „nepopularitatea în rândul poporului“, „excesele“ manifestate de guvern față de capitaliști ș.a., Tătărescu încearcă să demonstreze că nu este de acord cu politica Guvernului, urmărind să se justifice în fața anglo-americanilor și să nu-și asume responsabilitatea privind participarea lui în Bloc și în Guvernul Groza. Nota explicativă a lui Tătărescu a generat o mare nemulțumire în rândul partidelor din Bloc ca și în rândul membrilor partidului lui. Liderii social-democrați, Rădăceanu și Voitec, s-au exprimat pentru excluderea partidului lui Tătărescu din componența Blocului și a Guvernului. Tătărescu s-a grăbit să declare că l-au înțeles greșit, iar în prezent și-a dat seama că o serie de situații, formulate de el, nu sunt corecte.

Comuniștii, nedorind să rămână numai cu social-democrații în Parlament și în Guvern, au hotărât ca în etapa actuală să nu excludă partidul lui Tătărescu din Bloc și din Guvern, ci să-i impună lui Tătărescu să revoce nota explicativă și să o declare inexactă.

Ca răspuns la această notă explicativă a lui Tătărescu, Partidul Comunist a venit cu propuneri referitoare la redresarea economică și stabilizarea monetară.

Propunerile Partidului Comunist au fost votate în unanimitate de Parlamentul român. Pentru realizarea acestor propuneri, Ministerul Industriei a întocmit planuri lunare pe diferite ramuri industriale. Datorită eforturilor depuse de clasa muncitoare, în luna iulie a.c., într-o serie de ramuri industriale au fost îndeplinite planuri lunare. Astfel, de exemplu, planul pentru obținerea plumbului a fost îndeplinit în proporție de 171%, la ciment-104%, în construcții-102%. Totuși, importante ramuri industriale nu și-au îndeplinit planul lunar. La producția de oțel planul nu a fost îndeplinit cu 11%, la fontă cu 8,6%, la laminate cu 12,5%.

Astfel, în iulie a.c. pentru prima dată de la terminarea războiului a crescut producția industrială. Recolta bună și reforma monetară vor facilita creșterea producției industriale.

Pentru moment, nota explicativă a lui Tătărescu a fost dată uitării, nemaiamintind de ea nici chiar Tătărescu. În plus, Tătărescu în calitate de ministru al Afacerilor Externe a fost nevoit să semneze răspunsul Guvernului român adresat anglo-americanilor, în care este dezmințită afirmația referitoare la existența terorii în țară și la impopularitatea Guvernului Groza. În acest fel, Tătărescu împreună cu respingerea notelor

anglo-americanilor a dezmințit și toate afirmațiile făcute în nota sa explicativă.

Folosindu-se de situația favorabilă, creată în lunile iulie-august a.c., Partidul Comunist a promovat o serie de legi cu caracter politic și economic destinate consolidării forțelor democratice. Printre aceste legi, locul cel mai important îl ocupă dizolvarea partidului lui Maniu și arestarea conducătorilor lui. Până nu demult partidul lui Maniu a fost centrul și stindardul întregii reacțiuni române. În acest partid și-au pus toate speranțele și imperialiștii anglo-americani. Planurile reacțiunii române și străine erau legate de acest partid, reacțiune care spera că după ratificarea Tratatului de pace și după plecarea trupelor sovietice din România se va crea o conjunctură favorabilă pentru răsturnarea Guvernului Groza și venirea la putere a partidului lui Maniu.

Partidul lui Maniu, cea mai puternică și numeroasă organizație reacționară, a fost forța reală în lupta contra forțelor democratice. Tocmai din acest motiv, comuniștii au hotărât să dea o lovitură puternică acestui partid.

În 29 iulie a.c., la propunerea ministrului Afacerilor Interne, Teohari Georgescu, Parlamentul român a aprobat hotărârea Guvernului privind dizolvarea partidului lui Maniu cu o majoritate de 294 de voturi și unul contra. Împotriva a votat, desigur, membrul partidului lui Maniu, Chiril Pantelimon.

Hotărârea privind dizolvarea partidului lui Maniu s-a aplicat și pentru toate organizațiile aflate sub conducerea acestuia (comunale, militare, de tineret, de femei, ș.a.). Au fost închise toate cluburile partidului și au lichidat tot patrimoniul de care dispunea. Realizarea acestor operații a decurs fără incidente în pofida amenințărilor aduse de reacțiunea internă și externă, referitoare la faptul că dizolvarea partidului lui Maniu și arestarea șefilor partidului vor duce la mari nemulțumiri în rândul poporului și chiar la revoltă. În țară nu a fost organizată nici o demonstrație de protest. Dimpotrivă, Teohari Georgescu a primit mii de scrisori colective și individuale de la muncitori și țărani, care îi adresau mulțumiri pentru activitatea depusă pentru lichidarea partidului lui Maniu. Cu această măsură s-a dat o lovitură zdrobitoare reacțiunii române. Totuși ar fi inexact să se creadă că s-a terminat cu maniștii. Conducerea Partidului Comunist își dă seama că reacțiunea română mai are încă o mare influență, îndeosebi, la sate, și că va trebui să mai ducă o luptă susținută și aprigă cu maniștii care se vor împotrivi regimului democratic.

Referitor la Partidul Național-Liberal al lui Brătianu trebuie menționat că acesta nu are o influență prea mare în rândul burgheziei române și nu are autoritatea în fața anglo-americanilor.

Brătianu a scris o scrisoare în legătură cu arestarea lui Maniu în care a cerut „să-i permită unei persoane marcante cum este Maniu“ să se pronunțe public asupra arestării. Cenzura nu a permis această scrisoare.

Titel Petrescu nu s-a pronunțat oficial în această problemă, însă a încercat să influențeze politica guvernului cu ajutorul social-democraților de dreapta, în special prin Burcă, cu care avea legături secrete.

O a doua măsură importantă luată la inițiativa Partidului Comunist a fost realizarea reformei monetare în luna august a.c.

Datorită recoltei bune din acest an, a introducerii impozitului progresiv agricol, a creșterii producției industriale și a obținerii echilibrului bugetar, Guvernul român a reușit să pregătească și să prezinte legea privind stabilizarea valutei.

Conform legii menționate toate categoriile de populație (cu excepția țăranilor) au putut schimba trei milioane lei vechi pentru care au primit 150 lei stabilizați. Țăranii au avut dreptul să schimbe cinci milioane de lei, iar cei care au livrat cereale au putut schimba suplimentar încă două milioane și jumătate de lei.

Legea prevede că toți industriașii care au muncitori, comercianți și funcționari au dreptul să schimbe o sumă de lei vechi ce reprezintă salariile pe o lună plătite muncitorilor și funcționarilor în luna iulie. În plus, pentru cifra de afaceri, industriașii au primit dreptul de a mai schimba o sumă de lei reprezentând plata lunară a muncitorilor.

Astfel, toate sumele foarte mari de care dispuneau capitaliștii și speculanții și-au pierdut valoarea. Toți care au deținut valută, aur sau orice alt mijloc de plată sunt obligați ca în termen de 15(cincisprezece) zile să le schimbe în lei stabilizați la curs fix, la Banca Națională.

Toți deținătorii de valori și de bunuri fixe sau mobile au fost obligați să le declare la Banca Națională, iar fără acceptul Băncii nu aveau voie să dispună de aceste bunuri și valori. În același timp au fost stabilite prețuri fixe în lei pentru aproape toate mărfurile industriale și produse agricole, iar pentru mărirea prețurilor fixate s-a stabilit o pedeapsă de până la 25 de ani închisoare. Toate încercările speculanților de a sabota aceste legi au fost paralizate de acțiuni hotărâte ale Guvernului.

Rezultatul acestor măsuri a fost o lovitură puternică dată capitaliștilor, comercianților și speculanților. Reforma monetară, care a avut loc, a slăbit simțitor pozițiile politice și economice ale capitalismului și a întărit forțele democratice din România. Stabilizarea leilor a determinat un mare activism politic din partea oamenilor muncii. Demonstrațiile muncitorilor care au avut loc în 16 august, ziua publicării legii, s-au desfășurat sub lozinca „Nici un ban peste valoarea oficială”.

Toată presa românească a apreciat în unanimitate că reforma este cea mai importantă etapă în democratizarea țării.

În data de 16 august ziarul independent „Națiunea” a scris:

„Pentru prima dată în istoria României reforma economică este în folosul maselor de oameni ai muncii. Reforma monetară nu este numai un succes economic, ci și o victorie hotărâtoare a democrației românești”.

În ciuda opoziției îndârjite a lui Tătărescu în timpul elaborării legii privind reforma monetară, nu a îndrăznit, totuși, să voteze împotriva. La propunerea lui Dej făcută în 14 august, această lege a fost adoptată în unanimitate de Parlamentul român.

În discursul ținut la ședința Comitetului Central al Partidului Național Liberal din 15 august, Tătărescu a subliniat din nou faptul că partidul lui reprezintă protecția și consolidarea principalelor instituții și a principiilor

de guvernare care sunt: „monarhia, credința, libertatea și proprietatea privată“.

După părerea lui Tătărescu Statul român nu poate exista fără aceste instituții.

În partea discursului referitor la politica externă, alături de declarațiile obișnuite privind necesitatea prieteniei cu Uniunea Sovietică și cu țările de democrație populară, Tătărescu a declarat că România trebuie să fie punctul de convergență al Estului și Vestului.

„Prin amplasarea noastră geopolitică și datorită intereselor noastre vitale – a menționat Tătărescu – noi aparținem Estului, însă originea și tradițiile culturale ne leagă de Vest“.

Ca partizan convins al orientării anglo-americane, date fiind condițiile politice interne și externe ale României, Tătărescu este nevoit să promoveze o politică loială cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări cu democrație populară. După cum se știe, Guvernul român susține punctul de vedere sovietic în toate problemele principiale de politică externă. Astfel, de exemplu, Guvernul român a hotărât în unanimitate să refuze participarea la așa-numita conferință economică de la Paris. Cu toate acestea, într-o serie de declarații făcute de național-liberalii lui Tătărescu și de social-democrații de dreapta a fost exprimată părerea că hotărârea menționată este un tribut dat Uniunii Sovietice care nu exprimă interesele economice ale României.

Anglo-americanii manifestă un interes deosebit față de situația din România. În perioada războiului multe întreprinderi cu capital anglo-american au trecut în proprietatea germană, care în prezent, conform condițiilor Armistițiului, aparțin Uniunii Sovietice.

Totuși, și după război anglo-americanii au unele poziții economice în România. Cota anglo-americanilor în economia românească atinge aproximativ 4%. În afară de acest lucru, americanii au posibilitatea să influențeze indirect industria românească prin intermediul capitalurilor italian, belgian și olandez care reprezintă un procent mai mare de 5%. Pozițiile anglo-americanilor sunt deosebit de puternice în industria petrolieră. Una dintre cele două întreprinderi mai importante, „Astra română“, aparține trustului Royal Shell. Cei mai puternici industriași români se află și ei sub influența capitaliștilor americani.

Guvernul român face eforturi pentru a opri pătrunderea și creșterea capitalului anglo-american în economia țării. Toate tranzacțiile societăților române pe acțiuni și a industriașilor sunt permise numai cu sancțiunile Ministerului Industriei și Comerțului.

Folosindu-se de toată influența economică și de faptul că România este o țară victorioasă, anglo-americanii încearcă să exercite o presiune politică asupra guvernului mobilizând pentru acestea toate forțele reacționare ale României.

Aplicând tactica șantajului și a flatării liderilor partidelor ce au intrat în Bloc, reprezentanții anglo-americani realizează coordonarea tuturor elementelor reacționare din România, direcționându-și activitatea de destrămare a Blocului Partidelor Democratice.

Până la dizolvarea partidului lui Maniu și arestarea liderilor acestuia, anglo-americanii s-au bazat pe acest partid ca pe cea mai puternică forță a reacțiunii românești. În același timp au încercat să se folosească de gruparea lui Titel Petrescu. Totuși, poziția lui a fost ne semnificativă, cu toate că mai deținea încă o oarecare influență în viața politică a țării prin intermediul aripii drepte a social-democraților.

După distugerea partidului lui Maniu s-a creat o nouă situație în lagărul reacțiunii. În pofida declarațiilor referitoare la necesitatea intensificării colaborării cu comuniștii, Tătărescu caută în prezent să demonstreze că el este unicul apărător al burgheziei și al anglo-americanilor. Cu toate acestea anglo-americanii se îndoiesc de forța reală a lui Tătărescu și caută sprijin în social-democrați. În acest scop, aceștia au acționat pentru gruparea lui Petrescu (agentul evident al anglo-americanilor) cu Partidul Social-Democrat care a intrat în bloc și în Guvern. În cazul unei astfel de fuziuni, sau chiar în cazul nefuzionării, anglo-americanii văd un sprijin în aripa dreaptă a social-democraților, considerată de aceștia ca una din forțele reale ce poate deveni instrumentul influenței lor din România.

Laburiștii din Anglia depun mari eforturi în acest sens. Ei i-au invitat pe social-democrații români la diferite conferințe socialiste internaționale. Secretarul general al Partidului Laburist, Morgan Phillips a vizitat România în luna iulie a.c. cu scopul de a realiza unirea social-democraților. Când s-a aflat la București, timp de două săptămâni, Phillips a avut numeroase întâlniri cu Maniu, Brătianu, Petrescu și cu șefii Partidului Social-Democrat, Rădăceanu și Voitec. În mesajul lui către social-democrații români, Phillips a spus:

„Noi regretăm că în rândul mișcării socialiste a avut loc o sciziune în urma căreia există două partide socialiste. Vorbind în numele tovarășilor mei din Anglia, Franța și din alte țări, îmi exprim speranța că în România se va crea un singur partid socialist care va merge pe calea democrației socialiste.“

Despre eforturile depuse de socialiștii englezi și francezi pentru a obține unificarea social-democraților români, mărturisește și atenția acordată de Blum, Oriol și Ramadae lui Voitec, care făcea parte din delegația guvernamentală ce efectua o vizită la Paris.

Toate încercările socialiștilor anglo-francezi nu i-au determinat pe liderii social democrați din România să fuzioneze cu Petrescu.

Având în vedere situația din Țară, social-democrații se tem să se rupă de comuniști, ca urmare sunt nevoiți să susțină toate măsurile făcute de comuniști.

Pe lângă coordonarea tuturor forțelor reacționare din România, anglo-americanii folosesc și cele mai diverse forme de propagandă pentru a-și intensifica influența în România. Țara este plină de filme, ziare și reviste americane. Revistele cu cronici de cinema se trimit traduse în limba română și se distribuie gratuit. Are loc un proces de intensificare a activității Uniunii Tineretului Creștin, care deține, cu bani americani, o serie de tabere de odihnă pentru tineretul român. Se distribuie gratuit muncitorilor și studenților pachete cu produse, spunând că ar fi trimise de muncitorii americani.

În București se organizează diferite expoziții care fac propaganda puterii și realizărilor S.U.A. și Angliei. Organizația „Crucea Roșie“ din România este o agentură a americanilor. În țară a fost creată o întreagă rețea de societăți cum ar fi: „Prietenii S.U.A.“, „Prietenii Națiunilor Unite“ ș.a. care se află sub influența anglo-americanilor.

Emisiunile radio în limba română, pline de clevetiri murdare împotriva Uniunii Sovietice și a Guvernului român, se bucură de o mare audiență în rândul burgheziei și a unei părți din mica burghezie.

Ziarele românești abundă de fotografii și materiale din surse anglo-americane. Reprezentanții anglo-americani trimit gratuit articole de presă ce conțin atacuri asupra U.R.S.S. și asupra politicii externe.

II

Partidul Comunist Român a luat ființă în anul 1921 ca urmare a desprinderii aripii de stânga din rândul Partidului Socialist Român. Din anul 1924 până în anul 1944 partidul a activat în ilegalitate, iar apartenența la acest partid era foarte aspru pedepsită. În decursul acestei perioade sute de comuniști au fost torturați în beciurile Siguranței (poliția secretă): mii au fost condamnați la muncă silnică și mulți se află în emigrație.

În lupta pentru întărirea rândurilor și a influenței lui în rândul maselor, Partidul Comunist a trebuit să învingă rămășițele social-democratice și sectante care existau atât în conducere cât și în organizațiile locale.

O schimbare radicală în activitatea partidului a fost Congresul al V-lea, care a avut loc la începutul anului 1932. Congresul a elaborat programul și tactica partidului în problemele privind țărâtimea și naționalitățile, a arătat cauzele ce au determinat lipsurile partidului și a pus bazele consolidării ideologice a partidului.

După acest congres, partidul a început să joace un rol evident în rândul mișcării revoluționare a maselor și în acțiunile clasei muncitoare ce au avut loc în anul 1933 la Grivița și la Ploiești.

După intrarea României în război împotriva U.R.S.S., C.C. al Partidului Comunist în platforma sa publicată în luna septembrie 1941 și-a definit atitudinea față de război. C.C. a făcut apel la masele de muncitori din România pentru oprirea războiului, pentru răsturnarea regimului fascist al lui Antonescu și pentru crearea României democratice libere.

Partidul Comunist și-a exprimat disponibilitatea de a colabora cu toate partidele democratice pe baza platformei elaborate.

Totuși, Partidul Comunist nu a reușit dintr-o dată să organizeze lupta poporului român pentru ieșirea României din război și pentru răsturnarea regimului antonescian. Acest fapt se explică, în primul rând, prin slăbiciunea partidului însuși și a cadrelor lui de conducere. Este suficient de menționat faptul că în momentul ieșirii din ilegalitate, în septembrie 1944, Partidul Comunist avea maximum 1000 de persoane.

În anul 1944 a fost creat Comitetul Central provizoriu al Partidului, în componența căruia erau tovarășii Pauker, Pârvulescu ș.a. În conjunctura apropiatei ieșiri a României, Partidul Comunist a desfășurat o luptă activă în scopul unirii tuturor forțelor antifasciste ale țării. În mai 1944, din

În acest an a fost creat Sindicatul țărănimii muncitoare, care are în rândul lui 106000 de membri.

Organizațiile acestui sindicat sunt promotoriul liniei partidului la sate.

Pentru activitatea în rândul organizațiilor Frontului Plugarilor și al sindicatelor țărănimii muncitoare, Partidul Comunist a trimis un mare număr de comuniști. Partidul Comunist este conștient că partidul lui Maniu, care a fost dizolvat, are încă o puternică influență la sate, un exemplu este faptul că în mare măsură cooperativele sătești se află în mâinile elementelor chiaburimii.

Organele guvernamentale au încă multe elemente reacționare, îndeosebi este foarte mare influența maniștilor în rândul profesorilor și a preoțimii.

Foștii moșieri și chiaburi, folosindu-se de greutățile economice și de situația grea a țăranilor, caută să-și mențină influența asupra țăranilor și să-i facă să depindă iar de ei din punct de vedere economic și politic. Aceasta facilitează în mare măsură rămânerea în urmă din punct de vedere politic și cultural al țărănimii române și favorizează de asemenea, apariția greșelilor care au intervenit în aplicarea reformei agrare.

Se duce încă o activitate susținută și perseverentă pentru a transforma țărănimea română într-un aliat al clasei muncitoare și pentru a lichida influența partidului lui Maniu asupra țărănimii muncitoare. Partidul Comunist Român are toate condițiile necesare pentru îndeplinirea acestei importante și grele sarcini.

Totuși, până în prezent Partidul Comunist are lipsuri politice serioase atât în activitatea practică de guvernare, cât și în interiorul partidului.

Un neajuns principal constă în faptul că forțele organizatorice nu corespund cu rolul și influența pe care le are partidul în viața politică a țării. Acest lucru se explică, înainte de toate, prin faptul că nivelul ideologic și politic al cadrelor de partid din toate verigile de legătură, începând cu verigile primare și terminând cu organele de conducere, rămâne în urmă față de creșterea rândurilor partidului și a influenței acestuia asupra maselor de oameni ai muncii. Noile straturi intrate în partid în ultimii ani nu au experiența politică, nici deprinderea muncii organizatorice și nici suficientă pregătire politică... Încă la conferința de partid din octombrie 1945, Gheorghiu-Dej, remarcând aceste lipsuri, a menționat:

„Încă nu toți activiștii noștri au înțeles că activitatea de organizare rezolvă soarta liniei politice. Lipsa controlului permanent în executarea hotărârilor reprezintă trăsătura specifică în activitatea de partid a multor organe de partid“.

Aceste lipsuri în activitatea de partid mai sunt și în prezent. Numai prin lipsa unui control politic și datorită slăbiciunii organizatorice se pot explica evenimentele din Arad de la fabrica ITA (Transilvania), din aprilie a.c.

Folosindu-se de greutățile în aprovizionarea cu alimente, reacționarii i-au convins pe muncitorii din această fabrică să declanșeze greva la care au participat și membri ai partidului. Instigați de reacționari, strigând lozincă „Jos comuniștii, jos Guvernul!“ au pătruns cu forța în clădirea Comitetului județean al Partidului Comunist, unde se ascunsese un membru al Comitetului fabricii, comunistul Nedici. Este de remarcat faptul că

din 6000 de muncitori ai fabricii ITA în jur de 2,5 mii erau membrii Partidului Comunist. La celelalte întreprinderi din Arad, unde organizațiile comuniste au fost mai puternice, grevele au fost contracarate.

Sarcina cea mai importantă a Partidului Comunist este întărirea rândurilor partidului, curățirea acestuia de toate elementele infiltrate, ridicarea nivelului politic și ideologic al membrilor de partid, în special al cadrelor de conducere.

Lipsuri serioase sunt în activitatea diferitelor organizații de partid în ceea ce privește soluționarea problemei naționalităților. În zonele cu populație în majoritate de naționalitate maghiară și, în special, în Transilvania de Nord, se observă tendințe șoviniste. Datorită unei slabe pregătiri teoretice a unor conducători de partid este tolerată lezarea drepturilor și intereselor persoanelor care nu sunt de naționalitate română, ceea ce provoacă tendințele de autonomie ale separatiștilor unguri.

În rândul lipsurilor majore se înscrie slaba activitate a partidului în organizațiile militare. Este de ajuns să amintim că la 1 iulie a.c. în cadrul armatei erau maximum 6000 de comuniști. Cu toate că în prezent, în cadrul armatei române există o Direcție de învățământ, cultură și propagandă, condusă de comunistul – generalul Petrescu, totuși Partidul Comunist nu a reușit încă să supună armata sub aria lui de influență. În același timp există și poziții reacționare în rândul ofițerilor.

Este necesar ca în scurt timp să fie paralizată influența reacțiunii din armată și să se intensifice influența partinică asupra ei. Această sarcină are o importanță deosebită, legată fiind de apropiata ratificare a Tratatului de Pace și de retragerea trupelor sovietice din România.

Toate cele expuse în prezentul material demonstrează că, deși există o situație politică internă complexă în România și o luptă presantă a reacțiunii împotriva democratizării țării Partidul Comunist dispune totuși de toate condițiile necesare pentru a-și consolida influența în rândul maselor și pentru a promova linia de partid în viața politică și economică a țării.

Datorită sprijinului sistematic acordat de Uniunea Sovietică, Guvernul român, materializat în ajutor economic și politic și, de asemenea, datorită prezenței în România a trupelor sovietice, Partidul Comunist a reușit să-și cucerească autoritatea și încrederea maselor largi ale poporului român și să obțină locurile majoritare în Parlament și în Guvern. Măsurile deosebit de importante luate în ultima vreme din inițiativa Partidului Comunist (reforma monetară, reorganizarea Frontului Plugarilor, lichidarea partidului lui Maniu, crearea direcțiilor în domeniul industriei ș.a.) au dus la lărgirea și consolidarea bazei Partidului Comunist din țară și au creat condiții favorabile pentru democratizarea pe mai departe a vieții politice și economice a României

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Conferința de Pace, vol. 74, f. 390-400.

INDICELE ANTROPONIMIC¹

A

- Alexander, prim Lord al Amiralității, 49
Alexandrescu Anton, ministrul Cooperației, 30, 35
Alexandru I, țarul Rusiei, 37
Alexandrini Al., lider P.N.L., subsecretar de Stat la Ministerul Finanțelor, 30, 35, 64
Andward Andrei, ambasadorul Norvegiei în U.R.S.S., 14
Antonescu Ion, (1882-1946); mareșal, conducător al Statului român (1940-1944), 1, 24, 28, 41
Arghiropol Gh., consilier tehnic la Președinția Consiliului de Miniștri, 30, 35
Auer Paul de, ministrul Ungariei la Paris, președintele Comisiei Parlamentare pentru Afacerile Externe ale Ungariei, 12, 14, 22, 35, 49

B

- Bagdazar Florica, doctor, ministrul Sănătății, 35, 49
Baranovski, 49
Bărlădeanu Alexandru, membru în Comisia Economică, 49
Bădulescu V.V., profesor, administrator B.N.R., membru în Comisia Economică, 49
Bărbumanu P., amiral, subsecretar de stat al Marinei, 30, 35
Bejan Petru, ing., liberal, ministrul Industriei și Comerțului, 30, 35, 42
Beniuc Mihai, consilier cultural, 14
Beneș Ed., 7
Bevin, ministrul de Externe al Angliei, 12, 20, 41, 42
Bianu Al., membru în Comisia Economică, 49
Bidault, ministru de Externe al Franței, 12, 20
Blum Leon, 12

- Bodnăraș Emil, secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri, lider P.C.R., 4, 35
Bogomolov, ambasador(U.R.S.S.), 20, 49
Brabetzianu, ministru, secretar general, 49, 50
Bretton Woods, 16
Brătianu Constantin I.C.Dinu, președintele P.N.L., 1, 4, 12, 15, 20, 24, 29, 30, 39
Brătianu Vintilă, membru P.N.L., 21
Bucur Șchiopul, comisarul general al prețurilor, 30
Burton Y. Berry, reprezentant diplomatic al S.U.A. la București, 1, 4, 15, 19
Byres Jammes F., secretar de stat al S.U.A., 12, 14, 20, 30

C

- Catroux, general, ambasadorul Franței la Moscova, 14, 32, 35, 49
Christu I., ministru, 25, 42, 49, 50
Christureanu T., directorul Acordurilor din Ministerul Economiei Naționale, membru în Comisia Economică, 49
Churchill Winston, șef al Guvernului britanic, 24, 30, 39
Ciuntu Eduard, ministru, 49, 50
Clark-Kerr, 1
Constantin Vasiliu-Rășcanu, maior, secretar, 49
Constantinescu Mitiță, 35
Constantinescu Virgil, membru în Comisia Economică, 49
Constantinescu-Iași, Petre, ministrul Informațiilor, 30, 42
Constantinide N., ministru, 49, 50
Coolidge, profesor la Universitatea Harvard, expert american, 33
Cordell Hull, 24
Crutzescu Radu, ministru, 49, 50
Crowe Wyre, Marea Britanie, 33

1 Indicele antroponimic și toponimic a fost întocmit de Melania Pușcă

D

- Danielopol Alexandru, reprezentant în Comisia română pentru aplicarea Armistițiului, 50
- Danielopol Daniel, dr., fost ministru al sănătății, reprezentantul B.N.R. la Londra, secretarul Comisiei Economice, membru P.N.L., 1, 35, 49
- Dămăceanu Dumitru, general, subsecretar de stat la Ministerul de Război, 30, 35, 42, 49, 64
- Dekanozov V.G., om politic rus, 14, 21, 46, 48
- Demetrescu Mihai C., dr., referent la Comisia ministerială pentru aplicarea Tratatului de Pace, 63
- Dimănescu, consilier al Legației, 49
- Dombrovski V., general, primar general al capitalei, 30
- Douglas Johnson, profesor expert american, 33
- Drăgulescu Marius, director general al Asigurărilor și Creditului în Ministerul Economiei Naționale, 25

E

- Easterman, conducător al Congresului Mondial Evreiesc, 28
- Eden, 24
- Elefterescu G., ministru, 49, 50
- Enescu George, compozitor, violonist, pianist, dirijor, 14
- Evanghelie Vasile, vicepreședintele organizației de tineret din jud. Olt, 46

F

- Filotti Eugen, ministru plenipotențiar, 49, 50
- Franassovici Richard, om politic P.N.L., ambasadorul României, 18, 20, 22, 28, 35, 49, 50

G

- Gafencu Grigore, om politic P.N.L., fost ministru plenipotențiar, 31
- Gasperi, reprezentantul Italiei la lucrările Conferinței de Pace de la Paris, 49

- Georgescu Teohari, lider P.C.R., ministrul Afacerilor Externe, 4, 30, 35, 42
- Gerö Ernő, ministrul Comunicațiilor în Ungaria, 14
- Gheorghiu-Dej Gheorghe, secretar general P.C.R., ministrul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice, 30, 35, 42, 46, 49, 60, 64
- Gladwyn Jebb, 20
- Godju Emanoil, publicist român, 35
- Golopenția, expert, statistician, membru al delegației, 49
- Gregory, expert financiar al Statelor Unite și al Marii Britanii, 20
- Gribanov, M.G., 21
- Grigorescu Horia, ministru, 49
- Groza Petru dr., Prim-ministru, președintele Consiliului de Miniștri, 4, 9, 10, 12, 14, 15, 29, 30, 35, 42, 54
- Guerachtehenko, delegatul sovietic, 49
- Gyöngyösi Ianos, ministrul Afacerilor Străine al Ungariei, 14, 49

H

- Harriman Averell, ambasador S.U.A. la Moscova, 1, 35, 49
- Hast, șeful Organizației liberale județene, 46
- Hațieganu Vlad, dr., membru P.N.Ț., ministru, 4, 30, 35
- Hitler Adolf, conducător al Germaniei hitleriste, 1, 12, 26, 33, 39
- Holman Adrian, ministru, 48
- Lord Hood, delegat britanic, 49
- Horthy, 14

I

- Ionașcu C., general, șeful Marelui Stat Major, 30, 35
- Ionescu Emanoil, general, subsecretar de stat al aviației, 30, 35
- Ionescu Tudor, ing., fruntaș P.S.D., ministrul Minelor și Petrolului, 30, 35, 64
- Iordan Iorgu, ambasadorul României la Moscova, 14, 60
- Ivanyi G.B., lector de istorie modernă la Universitatea din Budapesta, 12
- Ivor Thomas, deputat laburist englez, 24

J

Jebb, delegatul Marii Britanii, 49
Jufferson Caffery, ambasadorul State-
lor Unite la Paris, 12

K

Karadelj, delegatul Jugoslaviei, 41
Kavtaradzs, ambasadorul U.R.S.S. în
România, 48, 64
Kollontay Alexandra, ministrul pleni-
potențiar al U.R.S.S. la Stoc-
kholm, 24
Konally, diplomat (S.U.A.), 30
Korbel, delegatul cehoslovac, 49
Kossuth Ludovic, președintele primei
Republici Ungare, 35

L

Laszló, Szt., 26
Lavrincev, 21
Leino I., ministrul Afacerilor Interne,
membru al delegației finlandeze,
14
Leymou Charles, profesor expert ame-
rican, 33
Lisicky Karel, delegat al Cehoslovaciei,
49
Litvinov, ministru sovietic, 37
Livezeanu Octav, ministru al Informa-
țiilor, 35, 42
Leeper Allen, Marea Britanie, 33
Lychowski, delegat polon, 50

M

Malinovski Rodion Iakovlevici, mareșal
sovietic, 26
Maniu Iuliu, președintele P.N.T., 1, 4,
15, 21, 24, 29, 39, 46
Manuilski, președintele Comisiei politi-
ce și teritoriale pentru România,
32, 49
Marjoribanks, delegatul Marii Britanii,
49
Marton Andrei, ziarist, 12
De Martonne, profesor specialist fran-
cez, 33
Masaryk J., 35, 41
Massor, general, delegatul Poloniei, 49

Maurer Ion-Gheorghe, subsecretar de
stat la Ministerul Comunicațiilor,
30, 35, 36, 42, 49
Maurice Conve de Murville din Ministe-
rul de Externe al Franței, 12
Mihai I, Rege al României, 2, 12, 24, 26,
37, 39, 41, 49
Mihalache Ion, vicepreședinte al P.N.T.,
1, 4
Mikeș Imre, publicist, 12
Molotov Veaceslav Mihailovici, comisar
al poporului pentru afaceri exter-
ne al U.R.S.S., 12, 14, 20, 21, 24,
41, 42, 60
Malik, locțiitorul ministrului de Exter-
ne al U.R.S.S., 60

N

Nagy Ferenc, președintele Consiliului
de Miniștri al Ungariei, 14
Napoleon I, 37
Navroji Jehangie Wadia, Sir, 49
Negus A., consilier, 49, 50
Nicolau Gheorghe, subsecretar de stat
la Ministerul Comunicațiilor, 30,
35, 49
Niculescu Miron, subsecretar de stat la
Ministerul Educației Naționale
și la Ministerul Agriculturii și
Domeniilor, 35, 42

O

Oeriu S., dr., președintele Comisiei de
legătură cu Comisia Aliată de
Control, 30, 35, 64
Oros, liberal, 46
Oprișan E., secretar al Comisiei Politi-
ce, 49

P

Pascu G., avocat, membru în Comisia
Economică, 49
Pavel Pavel, avocat și publicist, P.N.T.,
membru în Comisia Politică, 49
Pavelici Ante, 25
Păclișanu Zenobie, consilier, 49
Pătrășcanu Lucrețiu, ministrul Justi-
ției, 12, 30, 49, 64
Pârvulescu N., general, subsecretar de
stat al aprovizionării, 30, 35
Peasikivi, lider polonez, 7

Pella Vespasian, expert jurist, membru în Comisia Politică, 49
 Pekkala M., președintele Consiliului de Miniștri, membru al delegației finlandeze la Moscova, 14
 Penciulescu Nicolae, consilier, 49, 50
 Petală V., ministru, 49
 Petrescu Constantin Titel, președinte P.S.D., independent, 29
 Pika, general, delegatul Cehoslovaciei, 41, 49
 Potop Aurel, membru P.N.T., subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, 30
 Protopopescu, colonel din Marele Stat Major, 49

R

Raicoviceanu Nicolae G., consilier, 49, 50
 Ralea Mihai, ministrul Artelor, 30, 49
 Rațiu Ion, Londra, 12
 Rădescu Nicolae, 1
 Rădăceanu Lotar, ministrul Muncii, 30, 35, 49
 Rășcanu Vasiliu C., ministru de Război, general de corp de armată, 15, 25, 42
 Răzmeriță Al., profesor, 37
 Reinstein Jaques, expert financiar al Statelor Unite și Marii Britanii, 20
 Riesz Ștefan, dr., ministru de Justiție ungar, 12
 Romniceanu M., fruntaș P.N.L., 4, 30, 35

S

Săvulescu Traian, academician, ministru secretar de stat la Ministerul Agriculturii, 30, 35, 42, 60
 Schoenfeld N.F.Arthur, ministrul Statelor Unite la Budapesta, 12
 Selescu V., colonel, șeful Delegației Militare de pe lângă Comisia Română de Legătură cu Comisia Aliată de control, 2
 Smith, noul ambasador al Statelor Unite la Moscova, 14
 Solacolu D.M., comisarul general pentru comerțul exterior, 22, 30, 49, 50, 35

Stalin Iosif Vissarionovici, secretar general al C.C. al P.C.U.S., 12, 14, 26, 41
 Stănculescu R., maior, șeful Biroului Adjutanturii, 2
 Stoilov Simion, profesor, redactorul Universității din București, 22, 28, 49
 Susaicov Ivan Zaharovici, general, locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control (sovietic) în România, 10, 16, 21, 46
 Suslov, om politic rus C.C. al C.A.C., 46
 Svento R., ministrul Afacerilor Străine, membrul delegației finlandeze la Moscova, 14
 Szakazics, vicepreședintele delegației maghiare la Moscova, 14
 Szálassy, 14
 Szenczi N.I., lector de limba maghiară la Universitatea din Londra, 12
 Schiopu Bucur, subsecretar de stat, comisar general al prețurilor, membru al Comisiei Economice, 49
 Stirbey, prinț, 29, 39

T

Takki U., ministrul industriei și comerțului, membrul delegației finlandeze la Moscova, 14
 Tătărescu Gh., vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, ministrul de Externe al României, 1, 4, 9, 10, 12, 14, 18, 20, 28, 30, 33, 35, 42, 48, 49, 60, 64
 Terngren, ministrul Finanțelor, membrul delegației finlandeze, 14
 Titulescu Nicolae, diplomat, fost ministru de Externe, 12, 24
 Truman, președintele S.U.A., 24

U

Ukossy, general ungar, 26

V

Vasiliu-Rășcanu Constantin, general, ministru de Război, 30
 Vanderberg, senator american, delegat, 41, 42

Văcărescu Elena, delegat guvernamental la O.N.U., 35, 49
Vântu Gh., subsecretar de stat la Finanțe, 30, 35
Vârginovski, ministru, șeful delegației poloneze, 14, 35
Vâșinski Andrei Iamariievici, prim locțiitor al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., 1, 6, 21, 36, 42, 60
Vesterinen V., ministru Agriculturii, membru delegației finlandeze, 14
Vinogradov V.P., general sovietic, șeful Statului Major al Comisiei Aliate de Control, 9, 16
Vișoianu Constantin, fost ministru de Externe, 29, 39
Vitez Ferenc Marton, colonel ungar, 26
Vlădescu-Răcoasa Gh., subsecretar de stat al naționalităților minoritare, 35

Voitec Ștefan, ministru Educației Naționale, 35, 49

W

Wanderberg, diplomat(S.U.A.), 30

Z

Zabelin M., locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control în România, general de brigadă, 54
Zaharia Tănase, subsecretar de stat al Industriei de Stat, 35
Zane, prof., membru P.N.T., 1
Zăroni Romulus, ministru Agriculturii și Domeniilor, 30, 35
Zevedei Barbu, membru al Comisiei Politice, 49
Zilber, directorul Institutului de conjunctură, membru în Comisia Economică, 49

INDICE TOPONIMIC

A

Africa de Sud, 18, 32, 35
 Alba-Iulia, 24, 33, 46
 Albania, 5, 49
 America, 19, 26, 28, 29, 36, 49, 50
 Anglia, 19, 24, 25, 28, 29, 30, 36, 39, 49,
 50
 Anina, 14
 Arad, 4, 12, 33, 35, 46, 49
 Ardeal, 12, 14, 42
 Australia, 18, 32, 35, 49, 56
 Austria, 5, 6, 12, 14, 25, 29, 35, 49, 50

B

Bacău, (județ), 4
 Bacica, 49
 Baia-Mare, 12, 49
 Banat, 4, 14
 Banska, 26
 Basarabia, 1, 12, 24, 37, 39
 Bavaria, 14
 Becreczen, 26
 Beiuș, 49
 Belgia, 18, 25, 35, 49, 50
 Berezina, 37
 Berlin, 49
 Berndorf, 26
 Bicsle, 26
 Bielorusia, 18, 32, 35, 49
 Bihor (județ), 33, 49
 Bistra, 26
 Bistrița, 26
 Brașov, 33
 Bratislava, 26
 Brazilia, 18, 49
 Brezno, 26
 Bucovina de Nord, 12, 24, 37
 București, 1, 4, 5, 8, 9, 10, 14, 15, 19, 22,
 25, 26, 30, 31, 35, 37, 39, 42, 46,
 48, 49, 50, 64
 Budapesta, 12, 22, 26, 33, 35
 Bulgaria, 5, 6, 12, 18, 22, 24, 29, 30, 35,
 42, 49

C

Cairo, 24, 26, 29, 39
 Canada, 18, 32, 35, 49, 56
 Carei, 33, 35, 49
 Careii Mari, 12
 Câmpulung, 4, 46
 Cehoslovacia, 14, 18, 24, 25, 26, 29, 32,
 35, 41, 42, 49, 56
 Cetatea Albă, 37
 China, 49
 Ciucea, 49
 Cluj, 4, 26, 33, 35, 46
 Columbia, 33
 Constanța (județ), 46
 Corbu, 49
 Craiova, 12
 Crimeea, 37
 Csakvar, 26

D

Danemarca, 25
 Debrecen, 33, 49
 Dorohoi, (județ), 37
 Dobrogea, 12
 Dobșina, 26

E

Elveția, 35
 Eming, 26
 Ernstbrunn, 26
 Esztergon, 26
 Etiopia, 18
 Europa, 5, 7, 8, 9, 12, 26, 33, 37, 39

F

Finlanda, 14, 18, 22, 26, 35, 39, 49, 50
 Flandra, 42
 Focșani, 29
 Franța, 18, 22, 25, 30, 32, 33, 35, 39, 42,
 50

G

Garmenec, 26
 Geneva, 24, 26
 Germania, 5, 7, 9, 10, 12, 14, 24, 25, 26,
 29, 33, 35, 37, 39, 41, 42, 49, 50
 Grecia, 5, 14, 18, 49
 Gyermely, 26
 Györ, 26

H

Haga, 49
 Hotin, 37
 Hunedoara(județ), 4, 46

I

India, 32, 49, 56
 Italia, 12, 22, 24, 26, 29, 30, 32, 35, 36,
 39, 42, 49
 Iugoslavia, 5, 12, 14, 18, 24, 26, 35, 49

J

Japoonia, 35, 49
 Jimbolia, 14

K

Kadka, 26
 Kamoca
 Komavno, 26

L

Londra, 9, 12, 30, 32, 49
 Lublin, 7
 Lugo, 46
 Lupeni, 46
 Luxemburg, 32

M

Maramureș, 26, 49
 Marea Britanie, 5, 7, 18, 23, 24, 25, 26,
 29, 30, 32, 35, 36, 42
 Marsilia, 26
 Miculov, 26
 Mocsia, 26
 Moldova, 4, 37, 41

Moravia, 26

Moscova, 1, 4, 5, 9, 12, 14, 15, 21, 24, 29,
 30, 31, 35, 36, 39, 49, 50
 München, 39, 41

N

Națiunile Unite, 29, 31, 32, 37, 49, 50
 Nămolosa, 29
 Neuilly, 49
 New York, 42, 49, 50
 Niyrad, 26
 Norvegia, 14, 18, 49
 Noua Zeelandă, 18, 32, 35, 49, 56
 Nyregyhaza, 33

O

Olanda, 18, 25, 35
 Olt(județ), 46
 Oradea, 12, 32, 35, 49
 Oradea-Mare, 12, 46
 Oslo, 14
 Ostrovul, 49

P

Paris, 12, 14, 18, 22, 25, 26, 28, 29, 31,
 32, 35, 37, 39, 41, 42, 49, 50
 Petroșani, 14
 Pitești, 46
 Polonia, 5, 7, 12, 14, 18, 24, 26, 37, 42,
 49, 50
 Potsdam, 25, 29, 42, 50

R

Ratzgendorf, 26
 Râmnicu Sărat(județ), 46
 Regatul Unit al Marii Britanii, 49, 56
 Republica Sovietică Socialistă a Bielo-
 rusiei, 56
 Republica Sovietică a Ucrainei, 56
 Roma, 49
 România, 35, 37, 41, 46, 49, 50
 Rusia, 5, 12, 36, 37, 42, 49, 50, 64

S

Saiba, 26
 Salonta, 12, 35, 49
 Satu-Mare, 12, 32, 35, 49

Săcuieni, 32
Sălaj(județ), 49
Sibiu, 14, 32, 37, 46
Slatina, 46
Slovia de Sud, 26, 49
Soroca, 37
Spania, 26
Statele Unite ale Americii, 1, 4, 5, 7, 12,
15, 18, 23, 30, 32, 35, 36, 39, 42,
49, 56
Stocholm, 24
Suceava, 4
Szeged, 32
Szegedin, 49
Szekesfehervar, 26
Szolona, 26
Szolnok, 32, 49

Ș

Șimleul Silvaniei, 49

T

Târgoviște, 4
Târgu Mureș, 32
Timiș (județ), 49
Timișoara, 4
Transilvania de Nord, 9, 12, 14, 22, 24,
29, 30, 35, 37, 42, 49, 50
Transilvania, 32, 35, 41, 46, 49
Trianon, 25, 26, 29, 35, 49
Triest, 12, 49
Trivody, 26
Tujina, 25
Turda(județ), 46
Turnu Severin, 49

Ț

Ținutul Herței. 37

U

Ucraina, 18, 26, 32, 35, 49
Ungaria, 4, 5, 9, 10, 12, 14, 22, 23, 24,
25, 26, 29, 30, 32, 33, 37, 39, 41,
42, 49, 50
Uniunea Sovietică, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 14,
18, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 32,
35, 39, 42, 46, 49, 56
Uniunea Sud-Africană, 49, 56
Ujdvar, 26

V

Varșovia, 14
Vela, 25
Versailles, 25, 49
Vlașca (județ), 46
Viena, 12, 14, 24, 26, 29, 32, 33, 35, 41,
49
Volina, 26

W

Washington, 26

Y

Yalta, 23, 29

Z

Zalău, 49
Zlehov, 26
Zolna, 26

**Tehnoredactare computerizată:
INFO-TEAM Ltd.
fax: 659.46.26**

**Tiparul executat la
Tipografia „ARC“ SRL
Tel: 211.86.17**

ISBN 973-97394-5-8